

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria-Vlada-Government

**Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma za stabilizaciju i
pridruživanje (NPSSSP) 2017. - 2021.**

Mart 2017.
Priština

Prazna stranica

Sadržaj

<i>Odluka Vlade o odobravanju NPSSSP-a</i>	5
UVOD	8
Odnosi između Republike Kosovo i Evropske unije	12
IZJAVA SREDNJOROČNIH PRIORITETA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE 2018 – 2020 ZA FINANSIRANJE OD SREDNJOROČNOG OKVIRA RASHODA	14
1. BLOK 1: POLITIČKI KRITERIJUMI	23
1.1. Demokratija i vladavina prava	23
1.1.1. Ustav, parlament i izborni sistem	23
1.1.2. Javna uprava	29
1.1.3. Ombudsman	34
1.1.4. Civilni nadzor bezbednosnih snaga	36
1.2. Regionalna saradnja i međunarodne obaveze	38
2. BLOK 2: EKONOMSKI KRITERIJUMI	47
2.1. Postojanje funkcionalne tržišne ekonomije	48
2.2. Kapacitet za suočavanje sa pritiskom konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije	76
3. BLOK 3: EVROPSKI STANDARDI- USKLAĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOSOVA SA ACQUIS-OM EU-A	95
3.1. Zaakonodavni okvir za usklađivanje zakonodavstva Kosova sa Acquis-om EU	95
3.2. Poglavlje 1 acquis-a: Slobodno kretanje robe	96
3.3. Poglavlje 2 acquis-a: Sloboda kretanja radnika	105
3.4. Poglavlje 3 acquis-a: Pravo na osnivanje kompanija i sloboda pružanja usluga	108
3.5. Poglavlje 4 acquis-a: Slobodno kretanje kapitala	116
3.6. Poglavlje 5 acquis-a: Javne nabavke	121
3.7. Poglavlje 6 acquis-a: Prava kompanija	125
3.8. Poglavlje 7 acquis-a: Pravo intelektualne svojine	128
3.9. Poglavlje 8 acquis-a: Politike konkurencije	134
3.10. Poglavlje 9 acquis-a: Finansijske usluge	138
3.11. Poglavlje 10 acquis-a: Informaciono društvo i mediji	149
3.12. Poglavlje 11 acquis-a: Poljoprivreda i ruralni razvoj	154
3.13. Poglavlje 12 acquis-a: Politike bezbednosti hrane, veterinarstva i fitosanitarije	171
3.14. Poglavlje 13 acquis-a: Ribarstvo	181
3.15. Poglavlje 14 acquis-a: Politike prevoza	183
3.16. Poglavlje 15 acquis-a: Energija	188
3.17. Poglavlje 16 acquis-a: Oporezivanje	199
3.18. Poglavlje 17 acquis-a: Ekonomske i monetarne politike	204
3.19. Poglavlje 18 i acquis-a: Statistike	210
3.20. Poglavlje 19 i acquis-a: Socijalne politike i zapošljavanje	214
3.21. Poglavlje 20 acquis-a: Politike preduzeća i industrije	220
3.22. Poglavlje 21 acquis-a: Preko-evropske mreže	225
3.23. Poglavlje 22 acquis-a: Regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenta	227
3.24. Poglavlje 23 acquis-a: Pravosuđe i osnovna prava	230
3.25. Poglavlje 24 acquis-a: Pravda, sloboda i bezbednost	255
3.26. Poglavlje 25 acquis-a: Nauka i naučna istraživanja	275
3.27. Poglavlje 26 acquis-a: Obrazovanje i kultura	276
3.28. Poglavlje 27 acquis-a: Životna sredina	281
3.29. Poglavlje 28 acquis-a: Zaštita potrošača i zdravlja	300
3.30. Poglavlje 29 acquis-a: Carinska unija	306
3.31. Poglavlje 30 acquis-a: Spoljni odnosi	309
3.32. Poglavlje 31 acquis-a: Spoljna politika, politika bezbednosti i odbrane	314

3.33. Poglavlje 32 acquis-a: Finansijska kontrola	317
3.34. Poglavlje 33 acquis-a: Finansijske i budžetske odredbe	324
3.35. Poglavlje 34 acquis-a: Institucije	326
3.36. Poglavlje 35 acquis-a: Ostala pitanja	326
MATRICA KRATKOROČNIH MERA	327

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Br. 02/136
Datum: 10.03.2017

Na osnovu člana 92., stav 4., i člana 93., stav (4.) Ustava Republike Kosova, kao i na osnovu člana 4. Pravilnika br. 02/2011 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije Predsednika Vlade i Ministarstva, izmenjen Uredbom br. 07/2011, i člana 19. Poslovnika br. 09/2011 o radu Vlade Republike Kosova, Vlada Republike Kosovo, u sednici održanoj u 10. marta 2015. god., usvoji sledeću:

ODLUKU

1. Usvoji se Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma za stabilizaciju i pridruživanje (NPSSSP) 2017.-2021.
2. Budžet za realizaciju kratkoročnih mera i srednjoročnih prioriteta u okviru Nacionalnog programa za sprovođenje Sporazuma za stabilizaciju i pridruživanje (NPSSSP) mora ostati u okviru izdvajanja budžetskih organizacija za 2017., i u skladu sa Srednjoročnom okvirom rashoda.
3. Sprovođenje ove odluke je dužnost Kancelarije Predsednika Vlade, Ministarstva evropskih integracija i ostalih nadležnih institucija, kao predviđeno u Programu.
4. Dužnost je Ministarstva evropskih integracija da obuhvata sve komentare Evropske komisije u Programu.
5. Dužnost je Ministarstva evropskih integracije da tokom 2017. da obuhvata u Programu odgovarajuće akcije koji proizilaze iz zaključa ka sa sastanaka prvog kruga organa za stabilizaciju i pridruživanju utvrđenim prema MSP-u.

6. Dužnost je Generalnog sekretara Kancelarije Predsednika Vlade da prenese ovaj Program za usvajanje u Skupštini Kosova.
7. Odluka stupa na snagu nakon potpisivanja.

Isa MUSTAFA

(potpis)
Predsednik Vlade Republike Kosova

Podneta:

- Potpredsednicima Vlade
- Svim ministarstvima (ministrima)
- Generalnog sekretara KP-a
- Arhivi Vlade

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 02/136
Datë: 10.03.2017

Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe të nenit 93 paragrafi (4) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke u bazuar në nenin 4 të Rregullores nr. 02/2011 për Fushat e Përgjegjesisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive, e ndryshuar dhe plotësuar me Rregulloren nr. 07/2011 dhe në nenin 19 të Rregullores së Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës nr. 09/2011, në mbledhjen e mbajtur më 10 mars 2017, nxjerr këtë:

V E N D I M

1. Miratohet Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit (PKZMSA) 2017 - 2021.
2. Buxheti për zbatimin e masave afatshkurtra dhe prioriteteve afatmesme në kuadër të këtij Programi mbetet brenda ndarjeve buxhetore të organizatave buxhetore për vitin 2017 dhe në pajtim me Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve.
3. Për zbatimin e këtij vendimi obligohet Zyra e Kryeministrit, Ministria e Integritimit Evropian dhe institucionet tjera përgjegjëse, sipas Programit.
4. Obligohet Ministria e Integritimit Evropian të inkorporojë në Program të gjitha komentet e Komisionit Evropian.
5. Ministria e Integritimit Evropian obligohet që gjatë vitit 2017 të inkorporojë në Program veprimet pasuese të dalë nga konkluzionet e takimeve të raundit të parë të strukturave të Stabilizim-Asociimit të themeluara me MSA.
6. Këtë Program, obligohet Sekretari i Përgjithshëm i Zyrës së Kryeministrit që ta përcjellë për miratim në Kuvendin e Republikës së Kosovës.
7. Vendimi hyn në fuqi ditën e nënshkrimit.

Isa MUSTAFA

Kryeministër i Republikës së Kosovës

Iu dërgohet:

- Zëvendëskryeministrave
- të gjitha ministrive (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-ës
- Arkivit të Qeverisë

UVOD

Stupanjem na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Republike Kosova i Evropske unije¹, 1. aprila 2016., prvi Nacionalni program za sprovođenje sporazuma (NPSSSP)² je bio usvojen od strane Vlade (16. decembra 2015) i Skupštine (10. marta 2016), i nalazi se u procesu primene. U međuvremenu, okvir za planiranje politika i institucionalni interakcija između dve strane (Kosova i EU) je napredovala i postala dinamičnija, sa fokusom na provođenju reformi koje preizlaze iz SSP-a. U ovom novom kontekstu, koji zahteva povećanu dinamiku reformi i mnogo više političko opredjeljenje u tom smislu, primena SSP-a odvija u okviru dva okvira za planiranje politika: Programa za sprovođenje SSP-a (NPSSSP) i Programa za evropske reforme (ERA). Drugim rečima, NPSSSP je krovna okvir, a ERA služi kao dokument koji ističe srednjoročne prioritete i kratkoročne mere za razgovora između stranama koji su potpisivali SSP, na najvišem političkom nivou, o ključnim reformama koje Kosovo mora da sprovodi u procesu pridruživanja EU.

Dok je sprovođenje NPSSSP-a nastavio tokom 2016. god., redovna godišnja revizija NPSSSP-a počela je sredinom oktobra 2016. i trajao do kraja januara 2017., nakon čega su izvršene procedure svog finalizacije i pripreme za usvajanje. Kao i u prethodnoj godini, pravni osnov koji stavi strukturu i institucionalne odgovornosti i proces revizije je Odluka Vlade br. 06/22, 3. aprila 2015.³ U skladu sa ovom odlukom, reviziju je vodio Ministarstvo evropskih integracija (MEI), kao glavna institucija za koordinaciju, a revidiranje pojedinačnih poglavlja je urađeno od strane četrdeset (40) timova stvorenih ovom odlukom, pod vođstvom relevantnih resornih ministarstava nadležnih za koordinaciju na nivou poglavlja, odnosno Odeljenja za koordinaciju i politike evropske integracije (OKPEI). Rad na ovom nivou je sprovedeno uz učešće Pravnih odeljenja (PO) i drugih resornih organa u okviru određenih institucija zaduženih za razvoj i primenu pravila za specifične oblasti politika. MEI kao glavna institucija za koordinaciju je takođe aktivno učestvovala u radu tih timova u svim fazama revizije.

S obzirom na izazove sa kojima prilikom izrade i sprovođenja NPSSSP-a po prvi put u toku prve godine, posebna pažnja tokom revizije je posvećena poboljšanju dva aspekta: (1) *više održivog planiranja*, sa fokusom na realnije kratkoročnog planiranja i u boljem usklađivanju sa Godišnjem planom rada Vlade za 2017. (GRPV) i drugim dokumenatima za planiranje politika, uključujući i sektorskim dokumentima; i (2) *poboljšanje budžeta*, sa fokusom na srednjoročnom budžetskom planiranju reformi, na nivou Programa u celini i u vezi sa širim okvirom za planiranje politika za evropske integracije, kao i kratkoročnom planiranju budžeta (kroz adekvatnu procenu troškova za sprovođenje i pokrivenost kratkoročnih mera budžetom, u okviru godišnjeg budžeta svake budžetske organizacije i od donatorskih izvora).

U smislu *više održivog planiranja*, glavni dostignuće je smanjenje broja kratkoročnih mera, koje se fokusiraju na one koji se očekuje da donese konkretne reforme, i izbegavajući mere koje predstavljaju rutinske aktivnosti i koje su veoma detaljne. Proces i kvalitet usklađivanja kratkoročnih mera sa GRPV-om je takođe značajno poboljšana, što omogućava bolju integraciju domaćih politika za razvoj sa politikama za evropsku integraciju, i bolje sinhronizaciju reformi na svim nivoima (od zakonodavnog do izvršenje). Očekuje se da će ovo poboljšati sprovođenje, jer to omogućava fokusiranje pažnju donosiocima odluka na svim nivoima u realizaciji, kao i na praćenje i izveštavanje, za to će olakšati kvantitativno teret.

S druge strane, u pogledu unapređenja aspekta *budžeta*, osnova srednjoročnog plana reformi je postavljeno dodavanjem NPSSSP-u horizontalnog poglavlja: *Izjava 2018 - 2020 srednjoročnih prioriteta za finansiranje u Srednjoročnog okvira rashoda*. Svrha ove izjave je da se obezbedi dovoljna raspodela budžeta

¹ Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2016:071:0003:0321:EN:PDF>; Zakon 05/L-069 za ratifikaciju SSP-a, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11239>.

² Detaljniji opis konteksta i NPSSSP-a kao okvir za planiranje se može naći na https://www.mei-ks.net/repository/docs/2_pkzmsa_miratuar_nga_kuvendi_final_srp_.pdf, str. 9 - 12,

³ Odluka Vlade br. 06/22, <http://www.kryeministri-ks.net/?page=3,5>.

za sprovođenje reformi za evropsku integraciju. Kao takva, ova izjava služi da izgradi politički dijalog, do najvišeg nivoa Vlade, na reformama i za preusmeravanje kratkoročnih i srednjoročnih prioriteta za budžetiranje, kako bi se obezbedilo sprovođenje SSP u rokovima utvrđenim. Ona uspostavlja više održiv srednjeg i kratkoročnog planiranja povezivanjem dva poglavlja SOR (*Okvirom sektorsih troškova i Izjavom srednjoročnih prioriteta*) sa dva okvirima planiranja za evropske integracije (SSP/NPSSSP i ERA). Na osnovu ovog, ova izjava postavlja konkretne prioritete ciljeve za srednjoročni period 2018 - 2020 kako bi se preorijentisati raspodelu državnog budžeta kako bi se rešio prioriteta unutar prioriteta sektorima SSP/NPSSSP-a i ERA-e. Ovi prioritetni ciljevi prate strukturu sektorskih potrošnja SOR-a, odnosno navedene su u okviru dvanaest sektorima SOR-a, naime u osam (8) od njih u ovom trenutku. Procena troškova i budžetiranje kratkoročnih mera je takođe znatno poboljšana, kroz pružanje jasnije smernice, kao i bližu saradnju između Ministarstva evropskih integracija i Ministarstva finansija (MF), kao i između OKPEI-ama i odeljenja za budžet u resornim institucijama.

U skladu sa Odlukom Vlade br 06/22, MEI je izradio *Smernicu za reviziju programa*, koji sadrži detaljne instrukcije za ovaj proces. Ovaj dokument za uputstvo se zasniva na smernicama za izradu programa (2015. god.), sa fokusom na prilagođen pristup pažljivo obrađeni gore. Ona definiše sadržaj i strukturu dokumenta, materijalni uslovi i oni međuinstitucionalne koordinacije revizije, kao i koraci i rokovi. Preciznije, smernica je podeljen u četiri sekcije: proces i metodologija; institucionalne odgovornosti; troškova i budžeta; i kalendar za reviziju. Ceo proces je prošao kroz tri faze: razvoj kratkoročnih mera i izradu narativnog teksta radnim timovima svakog poglavlja (uključujući njihovog obračuna troškova i budžeta i usklađivanje sa GRPV 2017.); odraz preporuka EK (nakon objavljivanja godišnjeg Izveštaja EK-a o Kosovu 2016., sredinom novembra 2016.); konačna kontrola kvaliteta (uključujući i usklađenosti sa GRPV 2017. i u smislu budžeta); i usvajanje dokumenta od strane koordinacija tela za evropske integracije i od strane Vlade i Skupštine. Deo revizije je bio rodno ravnanje Programa, sprovedeno od strane međuinstitucionalne radne grupe za adresiranje rodni pitanja u procesu evropskih integracija, koja je stvorena prošle godine ode strane Zamenika ministra evropskih integracije. Ova radna grupa se sastoji od predstavnika MEI, Agencije za ravnopravnost polova i civilnog društva (Mreže grupe žena Kosova, Kosovskog centra za rodne studije i UN Vomen-a).

U smislu sadržaja, NPSSSP uspostavlja sveobuhvatan okvir srednjoročnih reforma (za naredne pet godine: 2017-2021) za sprovođenje SSP-a i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om* EU-a i primenu istog. Stoga sadrži kratkoročne mere (za 2017) i srednjoročne prioritete, naime zakonodavni prioriteti i mere, i prioriteti i mere za primenu. Na osnovu strukture Kopenhaških kriterijumima, sve mere i prioriteti su podeljeni u tri bloka: *Politički kriterijumi*, *Ekonomski kriterijumi* i *Evropski standardi - usklađivanju zakonodavstva Kosova sa pravnim tekovinama EU*. Pored ključnih političkih i ekonomskih reforma potrebno iz SSP, program predviđa konkretne mere u okviru 33 poglavlja pravnih tekovina EU (osim poglavlja 34 i 35, koje će biti pokrivene u kasnijoj fazi pristupanja).

Blok 1: Politički kriterijumi ima za cilj sprovođenje Kopenhaških kriterijuma i relevantnih odredba SSP-a za uspostavljanje političke stabilnosti i stabilnih institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava i zaštitu osnovnih ljudskih prava i prava manjina. Ona obuhvata uglavnom oblasti zakonodavne, izvršne, ustavnih reformi, reformi izbornog sistema, javne uprave i regionalne saradnje, kao i, delimično, oni vladavine prava, pravosuđa, osnovnih prava i zaštite manjina. Ovaj blok je usko povezano sa kuis poglavlja 23 i 24 (u trećem bloku), i sadrži pet poglavlja: *Ustav, Skupština i izborni sistem; Javna uprava; Ombudsman; Civilna kontrola bezbednosnih snaga; i Regionalna saradnja i međunarodne obaveze*.

Blok 2: Ekonomski kriterijumi ima za cilj sprovođenje Kopenhaških kriterijuma i kriterijumima iz Maastrichta, kao i relevantnih obaveza iz SSP-a za stvaranje slobodne i funkcionalne tržišnu ekonomije koja je u stanju da se nose sa pritiskom slobodne konkurencije na unutrašnjem tržištu EU. Na osnovu novog pristupa izložen u Strategije proširenja oktobra 2014., ovaj blok je u skladu sa Programom za ekonomske reforme (PER). Ovaj blok se odražava prioritete i aktivnosti drugih mehanizama dijaloga sa EU, kao što su godišnji prioriteti, zaključcima tela SSP-a, ili one od multilateralnih mehanizama, kao što su

sporazuma sa MMF-om, itd Ovaj blok sadrži dva poglavlja: *Postojanje funkcionalne tržišne ekonomije, i Kapacitet za suočavanje sa pritiskom konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije.*

Blok 3: Evropski standardi – uskladjivanje zakonodavstva Kosova sa *acquis-om* EU-a ima za cilj sprovođenje Kopenhaških i Madridskih kriterijuma koje zahtevaju državu u procesu pristupanja da ima kapacitet da preuzme obaveze članstva u EU, uključujući i ciljeva političke, ekonomske i monetarne unije. Kao takav, ovaj blok obuhvata čitav niz javnih politika i zahteva reformu celu vladu kroz usvajanje čitavog *acquis-a* EU-a u nacionalno zakonodavstvo i primenu istog, koji, prema tome, zahteva administrativni kapaciteti za tu svrhu. Ovaj blok sadrži 33 poglavlja *acquis-a* i jedno poglavlje o pravnog okvira za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om* EU-a.

U celini, struktura NPSSSP-a je organizovana u dva dela: narativni tekst i matrica kratkoročnih mera. Narativni tekst o svakom poglavlju sumira obaveze iz SSP i one pod drugim mehanizmima za pridruživanje EU, sadašnju situaciju (pravni okvir, uključujući nivou približavanja *acquis*, okvir politika, institucionalni okvir i spoljašnji pomoći), kao i srednjoročni prioriteti. S druge strane, matrica kratkoročnih mera u okviru svakog poglavlja opisuje u detalje konkretne mere koje treba preduzeti, podeljenih u dve kategorije: zakonodavne mjere (dalje podeljena na mere okvirnog zakona i podzakonskih i drugih regulatornih akata) i sprovođenje mera (dalje podeljena na mere političkog okvira, institucionalnih reformi i izgradnje kapaciteta i sprovođenje). Tokom izrade mera naponi su učinjeni da dođu do izvodljive mere, što je više moguće, i da ih uskladi sa programom Vlade, budžetskih procesa i dokumenata, kao i sa sektorskim dokumentima.

Osim toga, matrica kratkoročnih mera je strukturiran na način koji omogućava povezivanje zakonodavnih mera sa odredbama SSP (*Ciljevi/Referentni okvir*), identifikovanje konkretnih nacionalnih podzakonskih akata koji će biti usklađeni sa *acquis-om*, akata *acquis-a* koji će biti transponovani, odgovorne i podžavajuće institucije, kao i rokovi (na četvrtinama - Č1, Č2, Č3 i Č4), nivo transpozicije (delimično - D, ili puni - P) i približan budžet (podeljeni u tri kategorije – ukupno, državni budžet [BRK] i donatorski izvori). Slično tome, matrica omogućava povezivanje sprovođenja mera sa odredbama SSP-a, postavljanje konkretnih ciljeva i indikatora za merenje njihovo sprovođenje, kao i odgovorne i podžavajuće institucije, vremenski okvir, referentni dokumenti i približni budžet (podeljeni u istim kategorijama kao i za zakonodavne mera). Za poglavlja koje sadrže matrice kratkoročnih mera, ove mere su navedene samo u matrici, ne u narativnom tekstu.

Svaki organ državne uprave će biti odgovoran za sprovođenje programa i praćenje njegovog sprovođenja u okviru svog mandata. Kao mehanizam centralne vlade zemlje zadužen za ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz SSP-a, odgovornost za njegovo praćenje i implementaciju leži na vladi, svaki član Kabineta i svaki organ državne uprave vodi ih, kao i svi druge institucije uključene u pripremu programa. Vodeći i nezamenljiva uloga u tome biće očigledno igrao Vlada (zajedno sa vlastima EU) u okviru formalnih tela stabilizaciji i pridruživanju. Pored toga, Skupština će biti jedan od glavnih institucionalnih stubova u sprovođenju ovog programa, posebno kroz usvajanje zakona. Ključnu ulogu u tome će se igrati Odbor za evropske integracije, kako u pogledu vožnje se zakonodavni rad unaprijedi i kao koordinator za praćenje ispunjavanja obaveza preuzetih od strane Skupštine. Treće, Skupština će takođe uticati na stabilizacije i pridruživanja tijela u okviru skupštinskog Odbora za stabilizaciju i pridruživanje. Nezamenljivu ulogu u tome će se odigrati od strane nezavisnih institucija i opština.

U ime EU, značajnu ulogu u ispunjavanju obaveza iz SSP, a samim tim u sprovođenju NPSSSP, biće odigran od strane Evropske komisije i Kancelarije EU na Kosovu.

Centralna koordinacija na nivou Vlade će biti zadatak Ministarstva za evropske integracije. Kako je ovo veliki dokument u pogledu sadržaja, podeljen je u skladu sa specifičnim zonama odgovornosti MEI zvaničnika odgovornih za pojedine sektore. Prateći razvoj u pojedinim sektorima, MEI zvaničnici će biti odgovoran za praćenje sprovođenja ovog programa na nacionalnom nivou, kroz redovne kontakte i

saradnju sa svojim kolegama sektorskih u odgovarajućim organima državne uprave koje pokrivaju. Ovaj sistem omogućava praćenje implementacije na operativnom nivou.

Odnosi između Republike Kosovo i Evropske unije

Evropska unija je u 1999. predložila osnivanje *Procesa stabilizacije i pridruživanja* (PSP) za zemlje Zapadnog Balkana kao okvir za proces članstva istih u EU. PSP je zvanično pokrenut u novembru 2000., u Zagrebačkom samitu. Na osnovu Kopenhaških kriterijuma, EU je istakao da će Evropska perspektiva ovih zemalja se odrediti na osnovu njihovog napretka ka stabilnoj demokratiji, vladavini prava, tržišne ekonomije i regionalne saradnje. Ova perspektiva je potvrđeno u Evropskom savetu u Solunu juna 2003. Kosovo je deo okvira PSP-a od vreme samita u Solunu. Preciznije, u aprilu 2005. Evropska komisija (EK) objavila saopštenje *Evropsku budućnost za Kosovo*, a 2006. godine Savet je usvojio prvo Evropsko partnerstvo za Kosovo. Drugi Evropsko partnerstvo je usvojen u 2008.

Kao odgovor na Evropskom partnerstvu, Vlada je usvojila prvi Akcioni plan Evropskog partnerstva (APEP) 2008. godine, i regularna revizija je urađena svaki kraj godine, nakon objavljivanja Izveštaja o napretku. Na osnovu iste prakse njenog izrade i revidiranja, APEP je bio na snazi do kraja 2012. godine, a zamenio je Akcioni plan za SSP (APSSP) tokom 2013.-2014., a poslednji je Akcioni plan za Sprovođenje preporuka Izveštaja o napretku (APIN 2015).

S druge strane, 17. februara 2008. godine, Skupština Kosova proglasila Kosovo nezavisnu i suverenu državu. Republiku Kosovo je do sada priznalo sto-trinaest (113) države, od kojih 23 države članice EU.

Do kraja 2009. je politički dijalog i dijalog politika između Kosova i EU u okviru evropske agende se održao u okviru Pratećeg mehanizma za stabilizaciju i pridruživanje (PMSP). EK je u oktobru 2009. objavio saopštenje *Kosovo - ostvarivanje evropske perspektive*, u kome je predložila da produbi i ojača evropsku perspektivu Kosova. Ključne inicijative si bili: napredovanje političkog i tehničkog dijaloga u nivou Dijalogu Procesu stabilizacije i pridruživanja (DPSP); iniciranje viznog dijaloga, sa perspektivom liberalizacije viznog režima; proširenje autonomnih trgovinskih mera, i mogućeg trgovinskog sporazuma sa EU; okvir sporazuma sa Kosovom o opštim principima njenog učešća u programima Zajednice (EU); i aktiviranje IPA komponente za prekograničnu saradnju (PKS).

Proces ka SSP-u je počeo u oktobru 2011. godine, kada je EK, u Izveštaju o napretku, je preporučio pokretanje Studije izvodljivosti za SSP. Nakon završetka tokom leta 2012., *Studija izvodljivosti za Sporazum stabilizaciju i pridruživanje između Evropske unije i Kosova* objavljen je u oktobru 2012., navodeći da je Kosovo spremna da počne pregovore za SSP, nakon ispunjenja kratkoročnih kriterijuma (vezani sa vladavinom prava, javnom upravom, zaštitu manjina i trgovinu). Nakon ispunjavanja tih kriterijuma, Savet EU-a usvojio predlog Komisije 12. decembra 2012. Zatim, u aprilu 2013. Evropska komisija je objavio izveštaj praćenje ispunjavanje kratkoročnih kriterijuma i potvrdio da je Kosovo ispunilo sve kratkoročne kriterijume za pokretanje pregovora za SSP.

Pregovori su počeli 28. oktobra 2013. prvom sastankom Glavnih pregovarača. Nakon otvaranja pregovora, sa fokusom na poglavlja IV, V i VI, drugi krug, održan 27. novembra 2013, se fokusirao na zaključak pregovora u ovim tri poglavlja, i otvarali su se pregovori o poglavljima I, III VII, VIII, IX i X. Treći i četvrti krug je održan u decembru 2013., odnosno, u februaru 2014., a peti krug (24. marta 2014.) se fokusirao na poslednje preostale poglavlja, Poglavlje II (politički dijalog). Nakon pet rundi pregovora, konačni sastanak Glavnih pregovarača održan je 2. maja 2014., u Prištini, a time su pregovori zaključeni. Nakon toga, SSP je usvojen u princip 25. jula 2014. plasmanom inicijalima, u Briselu. Konačno, nakon pregleda i odobrenja od strane vlada zemalja članica, SSP je potpisan 27. oktobra 2015., u Strazburu, a onda odobren od strane Vlade Kosova 30. oktobra 2015., a ratifikovan od strane Skupštine 2. novembra 2015. godine. Konačno, stupanje na snagu SSP-a, 1. aprila 2016. godine, odnosi sa EU su uglavnom porastao je politički odnosi ugovornog odnosa.

Štaviše, zajednička tela Kosova i EU, stvoreni SSP-om za nadzor sprovođenja ovog sporazuma, odnosno Savet za stabilizaciju i pridruživanje (Savet), Odbor, pododbori i posebne grupe, kao i Parlamentarno

odbor za stabilizaciju i pridruživanje su bili funkcionalizovani u 2016. U ovim obaveznim tela prema SSP će se redovno razgovarati o sprovođenju sproazuma kao i učiniće sve najvažnije političke odluke za narednih faza pristupanja EU-a. U tom smislu, u saradnji sa institucijama EU-a i resornim institucijama pravni osnov njihovog funkcionisanja (*Poslovnik o radu* tih organa, usvojen od strane Saveta EU 28. jula 2016., i od strane Saveta za stabilizaciju i pridruživanje 25. novembra 2016., u prvom sastanku, i *Uredba br. 13/2016-GRK o funkcionisanju i predstavljanju institucija Republike Kosova u strukturama za stabilizaciju i pridruživanje*, koji je usvojila Vlada 16. septembra 2016. godine, odlukom br. 03/109).

Još jedan važni razvoj je uspostavljanje okvira *Dijaloga na visokom nivou između Kosova i EU o ključnim prioritetima*. Stvaranje ovog mehanizma na najvišem političkom nivou između stranaka dogovoreno je uoči stupanja na snagu SSP-a, i zvanično je pokrenut od strane premijera, Isa Mustafa, i komesara EU za pregovore proširenje, Johannes Hahna, 17. maja 2016., u *Konferenciju visokog nivoa o Sporazumu Kosova i EU o stabilizaciji i pridruživanju*, održana u Prištini. Program za evropske reforme (ERA) služi kao okvir za planiranje ovog mehanizma; ERA je odobreno od strane Vlade 9. novembra 2016., sprovođenje istog je pokrenuto 11. novembra 2016. na prvom redovnom sastanku *Dijaloga na visokom nivou*. Cilj ERA-e je da se fokusira na sprovođenju SSP-a tako dati najvišem političkom pažnju sprovođenju ključnih ekonomskih reformi, jačanje vladavinu prava i konsolidacije dobrog upravljanja. Sastanci *Dijaloga na visokom nivou* će se održati najmanje svakih šest meseci, kako bi se vozi napred i sprovođenje prioriteta ERA-e i drugih relevantnih pitanja. ERA sadrži ukupno 22 prioriteta, u okviru tri stuba: *Dobro upravljanje i vladavina prava* (9 prioriteta); *Konkurentnost i klima za investicije* (7 prioriteta); i *Obrazovanje i zapošljavanje* (6 prioriteta). ERA takođe sadrži godišnji akcioni plan, koji biće revidiran svake godine.

Što se tiče procesa *liberalizacije viznog režima* je pokrenuo u junu 2012. godine dobijanjem Vodič od strane EK (koji se sastao od ukupno 97 kriterijuma, podeljenih u 4 bloka). Dana 1. septembra 2012. na Kosovu podnela EK prvi izveštaj o spremnosti, dok je 12. februara 2013. EK objavila prvi izvještaj o napretku za procenu sprovođenja Vodiča. Proces se dalje intenzivirao organizacijom četiri misije za procenu (koji su sastojali od eksperata zemalja članica i EK-a) i izdavanjem dva izveštaja o proceni sprovođenju preporuka. Nakon izdavanja izveštaja ubrzala se realizacija zadataka koji su proizilazili iz tih procena do zadnje misije za procenu, jula 2015. U toku priprema za ovu misiju, u junu 2015. EK je poslala završni izveštaj o spremnosti Kosovskih institucija, koji je sadržavao sveobuhvatnu ocenu o ispunjenosti preostalih preporuka. Poslednja misija za procenu je održana od 6. do 10. jula i 13. do 16. jula, dok je EK podeno stručni izveštaj Kosovskoj strani u septembru 2015. Nakon toga se nastavio rad na sprovođenju osam preporuka, a EK je 3. novembra 2015. poslao poslednji izveštaj o realizaciji preostalih preporuka. Glavni razvoj u 2016. u vezi ovog procesa je izdavanje preporuke Evropske komisije, 4. maja, i od strane Evropskog parlamenta (odnosno Odbora za građanske slobode), 7. jula. Nakon toga je nastavljeno naporima za sprovođenje dva preporuka, odnosno ratifikaciju sporazuma o demarkaciji granice sa Crnom Gorom i napred u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. Kosovo ja u međuvremenu je takođe podnela Evropskoj komisiji dva izveštaja o ispunjenosti ova dva preostalih preporuka.

Kosovo i EU su 25. novembra 2016. potpisali *Okvirni sporazum za učešće Kosova u programima EU-a*, koji nasa omogućava pristup u 17. njih.

I. Uvod i opšte obrazloženje

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Republike Kosova i Evropske unije (EU), koji je stupio na snagu 1. aprila 2016, je obavezan ugovorni okvir u procesu pristupanja Kosova u EU koji, pre svega predviđa, postepeno uspostavljanje zone slobodne trgovine sa EU-om, zasnovanu na slobodnoj tržišnoj ekonomiji, unutar koje kosovsko tržište može da izdrži pritisak konkurencije i unutrašnjih tržišnih snaga EU-a. Sporazum takođe zahteva funkcionisanje pravne države i jačanje političke stabilnosti na osnovu funkcionalnih institucija koje će biti demokratske, reprezentativne i delotvorne, kako bi bile u stanju da preuzmu na sebe obaveze *acquis-a* u svih 35 njenih poglavlja. Na osnovu tri kriterijuma iz Kopenhagena, Kosovo je preuzelo obavezu da postepeno, u desetogodišnjem periodu sprovođenja SSP-a, dostiže standarde EU-a u svim oblastima upravljanja, kroz usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om* EU-a i njegovom primenom.

Stoga, sprovođenje SSP-a i drugih obaveza iz procesa evropskih integracija predstavlja jedan od stubova Programa Vlade 2014-2018, a preko tog programa Vlada je takođe odredila kao nacionalni strateški cilj da tokom naredne godine (2018) podnese zahtev za status zemlje kandidata za članstvo. U tom novom kontekstu, koji zahteva ubrzanje reformi i mnogo veću političku posvećenost u tom pravcu, sprovođenje SSP-a se odvija u okviru tri pravna okvira i okvira za planiranje: SSP sam po sebi, Program za sprovođenje SSP-a (NPSSSP) i Agenda evropskih reformi (ERA).

Prvo, sam Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju kao obavezujući ugovorni okvir u odnosima Kosova i EU-a, utvrđuje konkretne obaveze koje Kosovo mora ispuniti u cilju pristupanja u EU. Ove obaveze se ispunjavaju kroz usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om* i njegovim sprovođenjem, i to u okviru obaveznih vremenskih rokova. Preciznije, sprovođenje SSP-a će proći u dve faze: prva faza (u toku prvih pet godina), i druga faza (u toku drugih pet godina). Član 74. određuje da prioritete oblasti, u kojima se traži potpuno usklađivanje sa *acquis-om* i njegovo sprovođenje u toku prve faze od tri do pet godina (odnosne 2016-2019 i 2016-2021), su one koje su povezane sa unutrašnjim tržištem, trgovinom, pravdom, slobodom i bezbednošću. Prioritetne oblasti u narednom srednjoročnom periodu su:

1. Poglavlje 1 i *acquis-a*: Slobodno kretanje robe;
2. Poglavlje 3 i *acquis- a*: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga;
3. Poglavlje 5 i *acquis- a*: Javne nabavke;
4. Poglavlje 6 i *acquis- a*: Kompanijsko pravo;
5. Poglavlje 7 i *acquis- a*: Pravo intelektualne svojine;
6. Poglavlje 8 i *acquis- a*: Politike konkurencije;
7. Poglavlje 12 i *acquis- a*: Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarne politike;
8. Poglavlje 23 i *acquis- a*: Pravosuđe i osnovna prava; i
9. Poglavlje 24 i *acquis- a*: Pravda, sloboda i bezbednost.

Drugo, *Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* predstavlja glavni nacionalni dokument politika za pristupanje u EU. Kao glavni dokument planiranja za evropske integracije, NPSSSP, po prvi put je usvojen od strane Vlade i Skupštine početkom 2016. godine i postavlja srednjoročni okvir planiranja za ispunjavanje obaveza iz SSP-a i drugih obaveza iz procesa evropskih integracija. Pravni osnov je SSP (odnosno član 74, koji prepisuje da "Usklađivanje će se ostvariti na osnovu programa koji će biti usaglašen između Evropske komisije i Kosova"), a on takođe postavlja osnovu planiranja za sva poglavlja *acquis-a* EU-a, pošto za Kosovo će služiti kao glavni dokument planiranja za evropske integracije sve do punopravnog članstva.

Drugim rečima, prema funkciji NPSSSP je bio i ostao dokument planiranja sa širim delokrugom od SSP-a, zbog toga što obuhvata tri kategorije iz oblasti politika koje pokriva SSP: (1) devet (9) prioriteta

oblasti/poglavlja *acquis*-a navedenih gore; (2) 26 preostalih oblasti/poglavlja *acquis*-a (osim poglavlja 34 i 35, koje će biti obuhvaćene nakon prelaska u fazu statusa zemlje kandidata); i (3) druge oblasti politika koja nisu poglavlja samog *acquis*-a. Iako nisu strogo regulisane *acquis*-om, oblasti treće kategorije su takođe prioritetne, jer sadržavaju značajne reforme za ispunjavanje obaveza iz SSP-a i drugih obaveza iz procesa pristupanja, budući da su osnovni preduslovi za sprovođenje reformi upravljanja kako zahteva proces usvajanja *acquis*-a evropskih standarda. One su takođe od suštinskog značaja za pripremu Kosova za narednu fazu integracija u EU – fazu pregovora za članstvo, iz razloga što usvajanje i sprovođenje *acquis*-a ostaje osnova pregovora za članstvo i samog članstva.

Treće, na kraju 2016. godine je usvojena *Program za evropske reforme* (ERA), koja ima za cilj stalno fokusiranje na sprovođenju SSP-a u prioritnim oblastima, služeći kao instrument planiranja u dijalogu visokog nivoa Kosovo – EU u ključnim prioritetima. Cilj ovog dijaloga je sprovođenje reformi koje zahteva SSP, a funkcija ERA kao instrumenta planiranja je da obezbedi stalnu pažnju i posvećenost najvišeg političkog rukovodstva za sprovođenje ključnih političkih i ekonomskih reformi, u vladavini prava i upravljanju. Na ovaj način Kosovu će biti omogućeno da istovremeno ispuni obaveze prema SSP-u i da iskoristi mogućnosti koje pruža ona kroz utvrđivanje prioriteta i fokusiranja na kratkoročnom i srednjoročnom planiranju politika sa merama koje direktno sprovode tražene reforme. Kao takva, ERA je u suštini dokument planiranja za sprovođenje reformi, a ne za usklađivanje zakonodavstva. Da bi se to postiglo, ona sadrži 22 prioriteta podeljenih u tri stuba: dobro upravljanje i vladavina prava; Konkurentnost i investiciona klima; i Zapošljavanje i obrazovanje.

ERA takođe sadrži jednogodišnji akcioni plan, koji predviđa sprovođenje 130 mera do kraja 2017, za ispunjavanje ovih 22 prioriteta, a biće razmotren na kraju svake godine, u cilju smanjenja broja prioriteta, kroz njihovo sprovođenje u većoj meri, što se više bude približavala statusu kandidata Kosovo.

Posmatrano sa funkcionalnog aspekta, ova sva tri okvira za planiranje služe strukturama stabilizacije- pridruživanja, koje su uspostavljene prema SSP-u i Dijaloga na visokom nivou o ključnim prioritetima, koje služe kao formalne instance za nadgledanje sprovođenja SSP-a i političkog odlučivanja na nivou politika za buduće korake. Ova tri okvira takođe služe domaćim strukturama za koordinaciju u evropskim integracijama i služe za orijentaciju rada vladinog kabineta za sprovođenje evropske agende zemlje.

Ispunjavanje obaveza iz SSP-a zahteva sprovođenje velikog broja dubokih pravnih, političkih, ekonomskih i institucionalnih reformi, sa prioritom u gore pomenutim poglavljima *acquis*-a. Uzimajući u obzir implikacije tih reformi, ispunjavanje obaveza iz SSP-a u ovim oblastima zahteva izgradnju kapacitete, uključujući i budžetske i kapacitete odgovornih institucija, kako bi ugovorne obaveze iz SSP-a bile ispunjene na vreme i na odgovarajući način. Uzimajući u obzir značaj tri okvira za planiranje i struktura odlučivanja koje rade sa njima u kontekstu procesa evropskih integracija, kao deo redovne revizije NPSSSP-a, na kraju 2016. godine je odlučeno identifikovanje srednjoročnih prioriteta za finansiranje, Srednjoročni okvir rashoda (SOR) i budžet države, traženih reformi za ispunjavanje obaveza iz SSP-a. Pored toga, uzimajući u obzir uočene nedostatke do sada u sprovođenju NPSSSP-a i ERA, potrebna je bolja preorijentacija srednjoročnog budžetskog planiranja države, kroz SOR, kako bi se neprekidno osigurala dovoljna sredstva iz budžeta za ispunjavanje obaveza iz SSP-a i drugih obaveza iz procesa evropskih integracija, na osnovu određivanja prioriteta koji se stalno pojavljuju iz okvira planiranja i institucionalnih okvira ovog procesa.

Na osnovu njenog mandata kao glavne institucije Vlade za sprovođenje Evropske agende, Ministarstvo evropskih integracija je smislila **Deklaraciju srednjoročnih prioriteta evropskih integracija za SOR**. Svrha ovog dokumenta je da obezbedi dovoljno budžetskih sredstva za sprovođenje obaveza iz SSP-a i drugih obaveza iz procesa evropskih integracija. To će biti postignuto na dva načina. Kao prvo, ova deklaracija će služiti kao suštinski doprinos iz perspektive evropske agende, za izradu i reviziju SOR-a

svake godine. Kao drugo, ona će služiti kao instrument za poboljšanje procesa odlučivanja, kroz redovan dijalog između Ministarstva evropskih integracija i Ministarstva finansija, struktura „Centra Vlade“.

Drugim rečima, ovi prioriteti će poslužiti kao zvanični doprinos MEI-a za SOR i za dalji dijalog politika sa Ministarstvom finansija i institucijama za sprovođenje u dodeli budžetskih iznosa ovih institucija tokom izrade godišnjeg budžeta države. Ovi prioriteti su rezultat detaljnog analiziranja specifičnih zahteva koji su proizašli od instrumenata planiranja i gore razrađenih institucionalnih struktura, identifikovani su u saradnji sa institucijama za sprovođenje, i kao takvi odražavaju najneophodnije budžetske potrebe. Ova analiza je takođe zasnovana na aktuelni SOR (2018-2020, od aprila 2016) i kao takva nema preklapanja prioriteta sa prvim delom (*Deklaracija srednjoročnih prioriteta 2018 – 2020*, koja se izrađuje pod vođstvom Kancelarije premijera) a ni u trećem i četvrtim delom (*Okvir sektorskih rashoda 2018 – 2020* za centralni i opštinski nivo upravljanja, koji se izrađuje pod vođstvom Ministarstva finansija).

Izrada ove deklaracije je takođe jedan od stubova reformisanja planiranja horizontalnih politika na najvišem nivou Vlade, i kao takva je deo Strategije za poboljšanje planiranja i koordinacije politika na Kosovu 2017 – 2021. Ona će se redovno revidirati na kraju svake godine, tokom revidiranja NPSSSP-a, u saradnji sa institucijama za sprovođenje, imajući u vidu prioritete i prioritetne mere Programa i ERA i one koje proističu od sastanaka struktura stabilizacije i pridruživanja, ali takođe zasnovano na instrumente EU-a kao što je Godišnji izveštaj EK-a o Kosovu ('Izveštaj o zemlji').

Kako bi se obezbedila potrebna politička pažnja i posvećenost na najvišem nivou Vlade (odnosno premijera, ministra za evropske integracije i ministra finansija) i EU-a (u okviru struktura stabilizacije-pridruživanja i Dijaloga visokog nivoa za ključne prioritete) i kako bi se omogućio pristup u skladu sa SOR-om, struktura glavnog dela deklaracije (3. *Prioriteti za finansiranje*) zasniva se na to, i prioriteti su postavljeni na odgovarajućem sektoru, prema njihovom redosledu u SOR-u. U slučajevima kada prioriteti proizilaze izvan ovih oblasti, oni će biti postavljeni u približnom sektoru, sa potrebnim dodatnim objašnjenjima.

II. Nadovezivanje između planiranog okvira za evropske integracije i Srednjoročnog okvira rashoda

Kako bi se obezbedilo stalno određivanje prioriteta i jasnije orijentisanje odgovarajućih prioriteta u funkcionalnom kontekstu evropskih integracija i srednjoročnog i kratkoročnog budžetiranja, neophodno je opisivanje nadovezivanja svakog planiranog okvira evropskih integracija sa supstancijalnim okvirom SOR-a, odnosno sa *Deklaracijom srednjoročnih prioriteta* (na nivou prioritetnih stubova i oblasti) i *Okvirom sektorskih rashoda* (na nivou sektora). Stoga, tabela 2.1 pokazuje sažeto nadovezivanje između SOR-a i dveju okvira planiranja za evropske integracije (SSP/NPSSSP i ERA).

Tabela 2.1. Nadovezivanja između SOR-a i okvira za evropske integracije (SSP/NPSSSP i ERA)

SOR		Okvir za evropske integracije	
Sektorski okvir rashoda	Deklaracija srednjoročnih prioriteta	SSP/NPSSSP	ERA
Sektor 1: Opšte upravljanje	Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina zakona Stub 3: Konkurentne industrije	1.1.1. Ustav, skupština i izborni sistem 1.1.2. Javna uprava 1.1.3. Ombudsman Poglavlje acquis-a 3: Pravo na osnivanje kompanija i sloboda pružanja usluga Poglavlje acquis-a 5: Javne nabavke Poglavlje acquis-a 6: Kompanijsko pravo Poglavlje acquis-a 7: Pravo intelektualne svojine Pa18: Statistike Poglavlje acquis-a 22: Regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenata Pa23: Pravosuđe i osnovna prava Poglavlje acquis-a 24: Pravda, sloboda i bezbednost Pa32: Finansijska kontrola Poglavlje acquis-a 33: Finansijske i budžetske odredbe	Stub 1: Dobro upravljanje i vladavina zakona Stub 2: Konkurentnost i investiciona klima
Sektor 2: Međunarodna saradnja	Stub 3: Konkurentne industrije Stub 5: Evropske integracije, spoljna politika i bezbednosna pitanja	1.2. Regionalna saradnja i međunarodne obaveze Sva ostala poglavlja	Stub 1: Dobro upravljanje i vladavina zakona Stub 2: Konkurentnost i investiciona klima Stub 3: Zapošljavanje i obrazovanje
Sektor 3: Javne finansije	Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina zakona	Poglavlje acquis-a 16: Oporezivanje Poglavlje acquis-a 17: Ekonomske i monetarne politike Poglavlje acquis-a 29: Carinska unija Poglavlje acquis-a 32: Finansijska kontrola Poglavlje acquis-a 33: Finansijske i budžetske odredbe	Stub 2: Konkurentnost i investiciona klima
Sektor 4: Javna zaštita i bezbednost	Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina zakona	1.1.4. Civilni nadzor oružanih snaga Poglavlje acquis-a 23: Pravosuđe i osnovna prava Poglavlje acquis-a 24: Pravda, sloboda i bezbednost Poglavlje acquis-a 31: Spoljna, bezbednosna i politika odbrane	
Sektor 5: Pravda	Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina zakona	1.1.3. Ombudsman Poglavlje acquis-a 23: Pravosuđe i osnovna prava Poglavlje acquis-a 24: Pravda, sloboda i bezbednost	Stub 1: Dobro upravljanje i vladavina zakona
Sektor 6: Infrastruktura i konkurentnost	Stub 3: Konkurentne industrije S4: Infrastruktura	Ka1: Slobodno kretanje robe Poglavlje acquis-a 3: Pravo osnivanja kompanija i sloboda pružanja usluga	Stub: Dobro upravljanje i vladavina zakona S2: Konkurentnost i

		<p>Poglavlje acquis-a 4: Slobodno kretanje kapitala</p> <p>Poglavlje acquis-a 6: Kompanijsko pravo</p> <p>Poglavlje acquis-a 7: Pravo intelektualne svojine</p> <p>Poglavlje acquis-a 8: Politike konkurencije</p> <p>Poglavlje acquis-a 9: Finansijske usluge</p> <p>Poglavlje acquis-a 10: Informaciono društvo i mediji</p> <p>Poglavlje acquis-a 14: Politike transporta</p> <p>Poglavlje acquis-a 15: Energija</p> <p>Poglavlje acquis-a 20: Politike preduzeća i industrije</p> <p>Poglavlje acquis-a 21: Trans-evropske mreže</p> <p>Poglavlje acquis-a 22: Regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenata</p>	investiciona klima
Sektor 7: Poljoprivreda	Stub 3: Konkurentske industrije	<p>Poglavlje acquis-a 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj</p> <p>Poglavlje acquis-a 12: Politike bezbednosti hrane, veterinarstva i fitosanitarije</p> <p>Poglavlje acquis-a 13: Ribarstvo</p>	
Sektor 8: Životna sredina	Stub 4: Infrastruktura	Poglavlje acquis-a 27: Životna sredina	Stub 2: Konkurentnost i investiciona klima
Sektor 9: Kultura	Stub 1: Ljudski kapital	<p>Poglavlje acquis-a 26: Obrazovanje i kultura</p> <p>Poglavlje acquis-a 23: Pravosuđe i osnovna prava</p>	
Sektor 10: Obrazovanje	Stub 1: Ljudski kapital	<p>Poglavlje acquis-a 25: Nauka i naučna istraživanja</p> <p>Poglavlje 26 acquis-a: Obrazovanje i kultura</p>	Stub 3: Zapošljavanje i obrazovanje
Sektor 11: Zdravstvo	Stub 1: Ljudski kapital	<p>Poglavlje acquis-a 19: Socijalne politike i zapošljavanja</p> <p>Poglavlje acquis-a 28: Zaštita potrošača i zdravlja</p>	Stub 3: Zapošljavanje i obrazovanje
Sektor 12: Socijalna pitanja	Stub 1: Ljudski kapital	<p>Poglavlje acquis-a 2: Sloboda kretanja radnika</p> <p>Poglavlje acquis-a 19: Socijalne politike i zapošljavanje</p> <p>Poglavlje acquis-a 28: Zaštita potrošača i zdravlja</p>	Stub 3: Zapošljavanje i obrazovanje

III. Prioriteti za finansiranje prema okviru sektorskih rashoda

Na osnovu nacionalnih dokumenata planiranja iz procesa evropskih integracija, tokom trogodišnjeg perioda 2017 – 2020 identifikovane je devetnaest (19) prioritetnih ciljeva za čije rešavanje srednjoročno i kratkoročno državno budžetiranje treba da se preorijentiše na taj način da se obezbeđuje ispunjavanje specifičnih ciljeva reformisanja kako bi se obezbedilo ispunjavanje obaveza iz SSP-a i drugih obaveza evropskih integracija u prioritetnim oblastima. Ovi prioritetni ciljevi spadaju u ovih osam (8) sektora:

- Opšte upravljanje (4 ciljeva)
- Javne finansije (2 ciljeva);
- Pravda (2 ciljeva);
- Infrastruktura i konkurentnost (6 ciljeva);
- Poljoprivreda (1 cilj):
- Obrazovanje (2 ciljeva)
- Zdravstvo (1 cilj); i
- Socijalna pitanja (1 cilj).

1. Opšte upravljanje

Za rešavanje prioriteta u okviru ovog sektora, raspodela budžeta tokom perioda 2018 – 2020 treba da se preorijentiše na taj način da se ispunjavaju ovi prioritetne ciljevi reformi:

- 1.1. *Stvaranje apolitične, profesionalne civilne službe, zasnovane na zaslugama i pod dobrim upravljanjem. To je planirano da bude postignuto putem reorganizacije ministarstava i njihovih podređenih organa, okončanjem procesa sistematizacije radnih mesta, sprovođenjem novog platnog i sistema gradiranja kao i sprovođenjem Akcionog plana strategije za modernizaciju javne uprave 2015-2017, obezbeđujući istovremeno dovoljne finansijske i ljudske resurse. U okviru ove sveobuhvatne reforme javne uprave takođe je planirano poboljšanje sistema za upravljanje ljudskim resursima povezujući ovaj sistem provenstveno sa platnim sistemom. Kasnije se takođe očekuje i nadovezivanje sa sistemom Penzionog fonda.*
- 1.2. *Raspodela budžetskih sredstava za sprovođenje pravnog okvira o osnovnim pravima, odnosno sprovođenje važećih zakona i fokusiranje na ažuriranje i sprovođenje respektivnih strategija.*
- 1.3. *Unapređenje sektora imovinskih prava, obezbeđujući raspodelu dodatnih budžetskih sredstava za sprovođenje sudskih odluka, uključujući šemu nadoknade.*
- 1.4. *Razvoj kapaciteta statističkog sistema, posebno nekoliko ključnih sektorskih statistika za kreiranje politika, uključujući ovde, nacionalne račune, trgovinske i privredne statistike, socijalne statistike, statistike energije i energetske efikasnosti.*

2. Međunarodna saradnja

U okviru ovog sektora, u ovoj fazi nije identifikovan nijedan srednjoročni prioritet za evropske integracije za period 2018 – 2020.

3. Javne finansije

Kako bi se rešila prioritetna pitanja u okviru ovog sektora, podela budžeta tokom perioda 2018 – 2020 treba da bude preusmerena na taj način da ispuni ove prioritetne ciljeve reformi:

- 3.1. *Povećanje efikasnosti u potrošnji javnog novca putem sprovođenja e-nabavke, zamene informacionog sistema PAK-a (SIGTAS), jačanje upravljanja i odgovornosti kao i povećanja transparentnosti u javnim finansijama.*
- 3.2. *Borba protiv neformalne ekonomije obuhvatajući i putem sistematskog sprovođenja Strategije za sprečavanje i borbu protiv neformalne ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala i pregled iste na osnovu analize rizika. Ovo će doprineti smanjenju neformalnosti u privredi i povećanju efikasnosti u prikupljanju unutrašnjih prihoda.*

4. Javna zaštita i bezbednost

U okviru ovog sektora, u ovoj fazi nije identifikovan nijedan srednjoročni prioritet za evropske integracije za period 2018 – 2020.

5. Pravosuđe

Kako bi se rešila prioriteta pitanja u okviru ovog sektora, podela budžeta tokom perioda 2018 – 2020 treba da bude preusmerena na taj način da ispuni ove prioritete reformi:

- 5.1. *Na taj način da se obezbedi što veća efikasnost u upravljanju pravosuđa, izradi i poboljšanju institucionalnih i stručnih kapaciteta, potrebno je povećanje broja sudija, tužioca i stručnih saradnika, u skladu sa Zakonom o državnim sudovima i tužilaštvima, obuhvatajući i izbor sudskih stručnjaka u skladu sa Uredbom o Sudskim stručnjacima.*
- 5.2. *Neprekidna podrška politika migracije, obuhvatajući i dodelu dovoljnog budžeta za sprovođenje politika održive re-integracije.*

6. Infrastruktura i konkurentnost

Kako bi se rešila prioriteta pitanja u okviru ovog sektora, podela budžeta tokom perioda 2018 – 2020 treba da bude preusmerena na taj način da ispuni šest prioriteta reformi.

Što se tiče stvaranje konkurentne ekonomije koja je u stanju da generiše ekonomski rast, radna mesta i blagostanje građana, nekoliko od ciljeva koji će doprineti sprovođenju obaveza koje proizlaze iz SSP-a i istovremeno će stvoriti preduslove za spoljašnja ulaganja, olakšice za trgovinu sa EU, kao i ekonomski razvoj, obuhvataju:

- 6.1. *Razvoj infrastrukture kvaliteta i nadgledanje tržišta (inspektorat i zaštita potrošača). Konkretnije, u srednjoročnom planu traži se ojačanje ljudskih kapaciteta i ulaganja u infrastrukturi kvaliteta obuhvatajući potrebna ulaganja u laboratorijama. Kako bi se omogućilo domaćim kompanijama da imaju koristi od SSP-a, zahteva se ispunjenje zahteva bezbednosti proizvoda i razvoj standarda proizvoda za omogućavanje izvoza u EU prema sporazumu bez carina. Ovi uslovi su strožiji od strane EU pogotovo za neke sektore prehrambene industrije za koji mi imamo potencijal za izvoz. Isto tako, reforma inspekcija zahtevaće više resursa u potpunoj re-organizaciji sistema inspekcija. Sprovođenje ove reforme poboljšaće upravljanje sistemom inspekcija, smanjiće trošak inspekcija i za javne institucije ali i za privatni sektor, poboljšaće efikasnost i među-institucionalnu saradnju u ovoj oblasti, i isto tako uticaće pozitivno na nadgledanje tržišta i ograničavanju nekoliko aspekata ekonomske neformalnosti.*
- 6.2. *Razvoj sektora usluga kroz dalje usklađivanje zakonodavnog okvira sa onim iz EU, uključujući razvoj regulatornog okvira o regulisanim profesijama kao preduslov za uzajamno priznavanje profesionalnih aktivnosti sa zemljama EU-a.*
- 6.3. *Razvoj i sprovođenje politika koje utiču na poboljšanje poslovnog okruženja i daljeg približavanja pravnog okvira sa obavezama iz SSP-a. Posebno, u fokusu bi bile mere za sprovođenje preporuka iz Evropske povelje za mala preduzeća, olakšavanje procedura za izdavanje građevinskih dozvola, primena i razvoj zakona o stečaju, povećanje delotvornosti pravosudnog sistema sa fokusom na jačanje kapaciteta Odeljenja za ekonomska i administrativna pitanja i Fiskalne divizije u Osnovnom sudu u Prištini i jačanje imovinskih prava kroz efikasnu primenu strateškog okvira za ovaj sektor.*
- 6.4. *Izgradnja kapaciteta istraživanja Autoriteta konkurencije, funkcionalnost i kapaciteti za sprovođenje politika državne pomoći. Nekonkurentne prakse na tržištu proizvode negativne ekonomske efekte i obeshrabruju investicije. SSP obavezuje Kosovo da sprovodi politike konkurencije i državne pomoći koje su u skladu sa pravilima EU-a. Na osnovu ovih pravila, Kosovo mora u trgovini sa EU-om da primeni politike koje ne sprečavaju, ograničavaju ili narušavaju konkurenciju, uključujući i državnu pomoć.*

S druge strane, u okviru infrastrukture moraju se rešiti dva prioriteta cilja:

- 6.5. *Izgradnja i poboljšanje institucionalnih i profesionalnih kapaciteta, i kapitalne investicije u preduzimanju mera za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti. S obzirom na nivo investicija u energetske efikasnost i na zaštitu životne sredine, kao i na osnovu obaveza koje proizilaze iz agende evropskih integracija, procenjujemo da povećanje budžeta za ova dva cilja doprineće i omogućiće, osim ispunjavanja standarda EU-a, smanjenje potrošnje energije i poboljšanje ambijentalnih/zdravstvenih uslova.*
- 6.6. *Izgradnja profesionalnih i tehničkih kapaciteta u AVNU, između ostalog blisko je povezana sa procesom normalizacije donjeg vazdušnog prostora i pripreme za preuzimanje kontrole nad gornjim vazdušnim prostorom od strane Hungracontrol, odnosno pružanje usluga vazdušne navigacije od AVNU. Preko sporazuma sprovođenja između mađarske vlade i KFOR-a (u ime NATO-a), usluge vazdušne navigacije u gornjem vazdušnom prostoru Republike Kosova, od 3. aprila 2014. godine vrši Mađarska ("Hungarocontrol" mađarski provajder ovih usluga). Ovaj sporazum važi do 2019. godine, stoga Vlada Kosova mora preuzeti konkretne mere kako bi pripremila finansijski i tehnički AVNU za preuzimanje pune odgovornosti od NATO-a u pogledu kontrole donjeg i gornjeg vazdušnog prostora Kosova.*

7. Poljoprivreda

Da bi se rešili prioriteta u okviru ovog sektora, raspodelu budžeta tokom perioda 2018 - 2020 treba preorientisati na način koji će omogućiti ispunjenje ovog prioriteta i reformi:

- 7.1. *Centralizacija usluga bezbednosti hrane, i podizanje institucionalnih kapaciteta budućeg centralizovanog inspektorata, u cilju sprovođenja standarda bezbednosti hrane.*

8. Životna sredina

U okviru ovog sektora, u ovoj fazi nije identifikovan nijedan srednjoročni prioritet za evropske integracije u periodu 2018 - 2020.

9. Kultura

O okviru ovog sektora, u ovoj fazi nije identifikovan nijedan srednjoročni prioritet za evropske integracije za period 2018 - 2020.

10. Obrazovanje

Da bi se rešili prioriteta u okviru ovog sektora, raspodelu budžeta tokom perioda 2018 - 2020 treba preorientisati na način koji će omogućiti ispunjenje ovog prioriteta i reformi:

- 10.1. *Poboljšanje kvaliteta preduniverzitetskog obrazovanja i obrazovanja i stručnog osposobljavanja putem: a) revizije kurikuluma i udžbenika, b) stvaranja mehanizama za procenu, stalni stručni razvoj nastavnika i obezbeđivanje kvaliteta; i c) infrastrukturnih investicija u školi uključujući investicije u javnim objektima za decu uzrasta od 0-5 godina.*
- 10.2. *Jačanje istraživačkih i inovativnih kapaciteta putem razvoja pravnog i strateškog okvira i međuinstitucionalnih mehanizama u oblasti inovacija.*

11. Zdravstvo

Da bi se rešili prioriteta u okviru ovog sektora, raspodelu budžeta tokom perioda 2018 - 2020 treba preorientisati na način koji će omogućiti ispunjenje ovog prioriteta i reformi:

- 11.1. *Funkcionalizacija fonda zdravstvenog osiguranja koji će stvoriti održiv sistem finansiranja za zdravstvo i stvorice preuslove za investicije i poboljšanje zdravstvenih usluga.*

12. Socijalna pitanja

Da bi se rešili prioriteta u okviru ovog sektora, raspodelu budžeta tokom perioda 2018 - 2020 treba preorientisati na način koji će omogućiti ispunjenje ovog prioritarnog cilja i reformi:

12.1. *Sprovođenje aktivnih mera tržišta rada ciljajući zapošljavanje mladih i žena, razvoj usluga zapošljavanja, stručnog osposobljavanja i razvoj kapaciteta tržišne inspekcije (povećanje broja inspektora) za nadzor tržišta rada. Ove mere će pomoći razvoj tržišta rada i imaće pozitivne efekte posebno u pogledu dugoročne nezaposlenosti.*

1. BLOK 1: POLITIČKI KRITERIJUMI
1.1. Demokratija i vladavina prava
1.1.1. Ustav, parlament i izborni sistem

Ustav

Republika Kosovo funkcioniše u skladu sa Ustavom Republika Kosovo, usvojeni od strane Skupštine 9. aprila 2008. godine, i stupio na snagu 15. juna 2008. godine. Ustav Republika Kosovo se oslanja na principima koji garantuju neposrednu primenu međunarodnih sporazuma i instrumenata, gde su ljudska prava i slobode garantovane ovim sporazumima i instrumentima imaju neposrednu primenu. Ustavni poredak Republike Kosova je u skladu sa principima ljudskih prava i sloboda, kao sadržan u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, u vezi sa principima slobode, mira, demokratije, jednakosti, poštovanja ljudskih prava i sloboda, vladavine prava, nediskriminacije, imovinska prava, zaštita životne sredine, socijalna pravda, pluralizam, podele državne vlasti i tržišne ekonomije, sve predviđeno pre svega u članu 7. Ustava Republike Kosovo, kao i među opštim demokratskim principima utvrđenim u SSP-u, posebno na osnovu člana 3.

U cilju poštovanja u celosti, ključni principi predstavljaju osnovu za politiku EU i Kosova, pri čemu imajući u vidu takve principe koji su osnova SSP-a, Republika Kosovo je preduzela neophodne mere kako bi se osigurao početak primene uslova o stabilizaciji i pridruživanju, u pomenutim oblastima kroz ustavne amandmane. Naime, u cilju sprovođenja SSP članova 3 i 6, Skupština je usvojila amandman 24. Ustava, omogućavajući stvaranje specijalnih komora i posebnog tužilaštva, kao deo kosovskog pravosudnog sistema. Štaviše, institucije odlučivanja su usvojile predloge za promenu Ustava Republike Kosovo, pri čemu je osigurana već a nezavisnost Sudskog saveta Kosova kao krajnji cilj, kao i implementacija zahteva koji proizilaze iz evropske agende, kako je navedeno u izveštajima Evropske komisije.

Republika Kosovo ostaje privržena ispunjavanju svih kriterijuma koje proizilaze iz SSP -a. U takvom kontekstu, kroz sprovođenje ovog sporazuma , Kosovo će sprovesti neophodne ustavne reforme, uključujući u oblasti bezbednosti, pravosuđa, i drugim oblastima, u zavisnosti od potreba za realizaciju u narednim godinama.

Parlament

Ovo poglavlje obuhvata delokrug rada Skupštine Republike Kosovo, kao zakonodavnog tela koje usvaja zakone i rezolucije, i, između ostalog, razmatra i usvaja međunarodne sporazume. Takođe, ovo poglavlje obuhvata i aspekt nadzora koji Skupština vrši u pogledu rada Vlade i drugih javnih institucija koje su, na osnovu Ustava i zakona, dužne da Skupštini podnose izveštaje, i obuhvata ulogu Skupštine u procesu evropske integracije. Druge značajne stavke iz ovog poglavlja obuhvataju sledeće: ključne ustavne reforme koje su potrebne za pristupanje EU; sastav i struktura, uključujući imunitet poslanika; opšte funkcije Skupštine; funkcionisanje struktura Skupštine (na osnovu Poslovnika o radu) - sa fokusom na srodne uslove za EI, uključujući i one iz SSP-a; zakonodavne funkcije Skupštine; nadzorne funkcije Skupštine; funkcije Skupštine u vezi s imenovanjima (koje organe/vlasti državne uprave bira i razrešava, i opšte procedure); ulogu Skupštine u procesu usklađivanja domaćih zakona sa *acquis-om* EU-a i odgovorne strukture; i izbori (zakonodavstvo, izborni sistem, funkcionisanje i učinak izbornih procesa).

Uslovi SSP-a

SSP, u članu 132, predviđa funkcionisanje Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje (POSP) kao zajednički forum poslanika Evropskog parlamenta i poslanika iz Skupštine Republike Kosovo za razmenu stavova o sprovođenju SSP-a. Skupština Kosova, u skladu sa članom 132. SSP-a, 18. marta 2016, je osnovala Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje. Dana 16-17. maja 2016. je održan prvi sastanak Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje EU - Kosovo, gde je usvojen Poslovnik o radu ovog Odbora. Do sada je održan zajednički sastanak (dvodnevna sesija) obe delegacije, koji obeležava povećanje saradnje Skupštine Kosova sa Evropskim parlamentom na viši nivo kroz osnivanje

Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje EU-Kosovo, u skladu sa članom 132. SSP-a. POSP EU-Kosovo, u skladu sa članom 132. SSP-a je usvojio „Deklaraciju i preporuke“ koje se upućuju institucijama EU-a i Kosova. Ovaj dokument sadrži 19 preporuka.

KPSA će se sastati u intervalima su njeni članovi slažu, ali najmanje jednom godišnje, a će predsedavati zauzvrat od svojih poslanika iz članova oba parlamenta. Takođe će sačiniti svoj Poslovnik.

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz izveštaja EU za Kosovo, u 2016. Skupština će usvojiti zakon o Skupštini i biće dopunjen i izmenjen Pravilnik o organizaciji i nadležnosti Uprave Skupštine Republike Kosova.

Ostali uslovi za pristupanje EU

Uslovi koji proizilaze DPSP

U okviru DPSP, postavljen je uslov da Skupština obezbedi izbor članova odbora nezavisnih tela koja su pod njenom nadležnošću. Takođe, Skupština mora da osmisli mehanizme za odgovornost članova odbora. Stoga, skupštinski odbori će, u zavisnosti od njihovog delokruga rada, vršiti nadzor rada nezavisnih tela i tražiti od tih tela da podnose izveštaje.

Uslovi koji proizilaze iz Izveštaja EK-a o Kosovu

U cilju ispunjenja uslova iz Izveštaja EK-a o Kosovu „Potrebni su dalji napori Skupštine i njenih odbora radi obezbeđivanja kontrole budžeta, posebno u oblastima kao što su zdravstvo, poljoprivreda, socijalna pomoć, kultura i obrazovanje“, skupština je predvidela osnivanje službe za analizu budžeta i finansijskih sredstava. Odbor za nadzor javnih finansija će osmisliti mehanizam za praćenje primene preporuka Skupštine.

U skladu sa zahtevima OCD koje se bave ravnopravnosti polova, ova jedinica će pružiti stručnu analizu budžetskih pitanja u skladu sa zahtevima opšteg zakona i posebno uključujući rodno odgovorno budžetiranje u skladu sa zahtevima Direktive Evropske unije za sprovođenje princip jednakog tretmana muškaraca i žena u pogledu pristupa i prometa dobara i usluga (Direktiva 2004/113 / EZ).

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Politički sistem Kosova počiva na načelima parlamentarne demokratije. Skupština Kosova je zakonodavna institucija i neposredno je bira narod, na period od četiri godine. Skupština Kosova je najviši predstavnički i zakonodavni organ koji svoj zadatak izvršava na osnovu Ustava Republike Kosovo i Poslovnika Skupštine Kosovo.

Sastav i struktura Skupštine određeni su poglavljem IV Ustava Republike Kosovo. Članom 64. Ustava predviđena je struktura Skupštine, dok je članom 64. stav 1. predviđeno sledeće: „Skupština ima sto dvadeset (120) poslanika koji se biraju tajnim glasanjem na osnovu otvorenih spiskova. Mesta se u Skupštini dele među svim strankama, koalicijama, građanskim inicijativama i nezavisnim kandidatima, srazmerno broju važećih glasova koje su dobili na izborima za Skupštinu.“

Poslovnikom o radu Skupštine Republike Kosovo utvrđuju se organizacija i funkcionisanje Skupštine Republike Kosovo, organa, radnih tela, prava i obaveze poslanika.

Skupštinski odbori odražavaju politički sastav u Skupštini. Odbori imaju predsednika i dva zamenika predsednika koji pripadaju različitim parlamentarnim grupama, gde je najmanje jedan od zamenika predsednika iz redova druge zajednice u odnosu na predsednikovu.

Jedna od ključnih uloga Skupštine, pored usklađivanja domaćih zakona sa *acquis-om* EU-a-a jeste da izvrši uvid i proveru takve usklađenosti. Odgovorna struktura se, što se tiče procesa usklađivanja zakona EU, sastoji od Odbora za evropsku integraciju, koji razmatra proces usklađivanja svakog zakona usvojenog u Skupštini sa zakonima EU. Odbor za evropsku integraciju razmatra ne samo tekst nacrtu zakona koji se nađu pred njim, već i izmene i dopune koje vrše funkcionalni odbori ili poslanici, obezbeđujući usklađenost tih izmena i dopuna sa pravnim aktima Evropske unije. Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije.

U okviru uprave, Uprava za pravnu standardizaciju, približavanje i usklađivanje vrši proveru izjava MEI u vezi sa približavanjem nacrtu zakona zakonima EU i nadgleda usklađivanje zakona sa *acquis-om* EU-a-a i sa međunarodnim standardima primenjivim na Kosovo, a koji se odnose na svaki nacrt zakona i sve izmene i dopune koje skupštinski odbori predlažu Skupštini na razmatranje.

Okvir politika

Program o radu Skupštine Republike Kosovo predstavlja osnovni dokumenat za rad Skupštine kao zakonodavnog, nadzornog i predstavničkog tela.

Izrada programa o radu zasniva se na sledećim dokumentima:

- Zakonodavni program Vlade Republike Kosovo;
- Planovi rada skupštinskih odbora;
- Akcioni plan za primenu preporuka iz Izveštaja EK-a o Kosovu.

Dinamika programa o radu realizuje se u dva (2) dela: prolećno zasedanje i jesenje zasedanje, koje obuhvata rad Predsedništva Skupštine, parlamentarnih grupa, skupštinskih odbora i plenarnih sednica.

Skupština Republike Kosovo, u cilju daljeg usavršavanja kapaciteta svoje uprave, redovno održava programa obuke u vezi sa radom državne uprave na Kosovu, nadgledanjem i ocenjivanjem IPA fondova, pravima pristupa javnim dokumentima, planiranjem i upravljanjem projektima projektima, sprovođenjem kataloga radnih mesta u javnoj službi, administrativnim upravljanjem, procesom komunikacije, sastavljanjem izveštaja, zapisnika kao i arhiviranjem dokumenata, disciplinskim postupcima i žalbenim postupcima u javnoj službi, upravljanjem nematerijalnom imovinom u SO, ISO 27001 – Information Security Management Systems Lead Implementer, kao i seminare u vezi sa očuvanjem i zaštitom službenih dokumenata.

Institucionalni okvir

Skupština iz svojih redova bira Predsedništvo (predsednika i potpredsednika Skupštine) i osniva stalne i funkcionalne skupštinske odbore, kao i ad-hoc skupštinske odbore. U petom zakonodavnom telu Skupštine Kosova postoji 14 skupštinskih odbora, gde su četiri stalna odbora, a ostalih 10 funkcionalni odbori. Svi nacrti zakona idu na skupštinsko razmatranje i usvajanje u funkcionalnim skupštinskim odborima i stalnim skupštinskim odborima.

Funkcionisanje Skupštine Republike Kosovo izričito je predviđeno članom 65. Ustava Republike Kosovo. Među glavnim funkcijama Skupštine je zakonodavna funkcija, dok uporedo sa ovom funkcijom, Skupština obavlja i funkciju nadzora. U cilju održavanja odgovornosti, Skupština vrši nadzor rada institucija i organa koje sama bira. Pored toga, Skupština, uglavnom preko skupštinskih odbora, nadgleda i primenu zakona davanjem preporuka za preduzimanje mera u slučaju neprimene ili neadekvatne primene zakona koji su predmet nadzora.

Skupština Republike Kosovo ima ukupno 120 poslanika, uključujući i mesta rezervisana za manjinske zajednice na Kosovu, dok što se tiče imuniteta poslanika, članom 75. Ustava Republike Kosovo i članom

9. Zakona br. 03/L-111 o pravima i odgovornostima poslanika predviđeno je davanje imuniteta poslanicima od krivičnog gonjenja ili građanskih ili krivičnih tužbi, ili od njihovog razrešenja zbog postupaka u okviru njihovog delokruga i odgovornosti kao poslanika Skupštine. Takođe, i Poslovníkom o radu Skupštine predviđen je imunitet poslanika, gde se članom 22. stav 2. predviđa da poslanik uživa imunitet za usmene ili pisane izjave, kao i za druge radnje koje izvrši u svojstvu poslanika Skupštine, dok se članom 23. utvrđuje postupak za ukidanje imuniteta poslanika.

Nezavisne institucije koje bira Skupština Republike Kosovo kao i one koje predlaže Vlada a bira Skupština, podnose izveštaje u skladu sa relevantnim važećim zakonima.

Neke od ustavnih odgovornosti koje ima Skupština obuhvataju izbor Vlade, predsednika, i nezavisnih tela.

Što se tiče koordinacije na administrativnom nivou između Skupštine i Vlade, Služba za predloge i podneske je u koordinaciji sa službenikom za vezu Vlade u vezi sa obradom nacрта zakona, izveštaja, predloga za izbor članova odbora i drugih predloga. Takođe, Skupština preko svoje službe za predloge i podneske Vladi i drugim institucijama prosleđuje odluke, dopise, poslanička pitanja, zahteve za interpelaciju, itd. Ta služba zakone usvojene u Skupštini šalje na usvajanje Kabinetu predsednika, i usvojene zakone dostavlja Službenom glasniku radi objavljivanja. Vlada Republike Kosovo je stvorila mehanizam i konsolidovani sistem za koordinaciju rada sa Skupštinom Kosova. Poslovníkom o radu Vlade Republike Kosovo br. 09/2011 detaljno se utvrđuju obaveze i odgovornosti Vlade. Koordinacioni sekretarijat Vlade ima ulogu da podržava članove Vlade i druge strukture Vlade u vezi sa obavezama prema Skupštini, kako bi se omogućila precizna primena gore navedenih pitanja i članovi Vlade blagovremeno obavestavali o svim pitanjima. Pored toga, na osnovu Poslovníka o radu Vlade br. 09/2011, počeo je postupak izbora poverenika Vlade koji će pratiti rad Skupštine.

Skupština je ostvarila napredak u pogledu nadzora rada izvršnog ogranka vlasti i konsultacija sa civilnim društvom. Povećan je broj aktivnosti nadgledanja i nivo nadzora primene zakona. Skupština redovno razmatra izveštaje skupštinskih odbora o primeni zakona i usvaja preporuke za unapređenje rada na primeni zakona koji su predmet nadzora. Ostvaren je napredak u praksi po kojoj ministri podnose izveštaje odborima Skupštine. Takođe, povećan je broj pomoćnog osoblja za odbore. Skupština je povećala broj konsultacija sa civilnim društvom i sa javnošću. Skupština Kosova je, u celosti poštujući načela iz Strategije saradnje, usvojila Izjavu o partnerstvu između Skupštine i civilnog društva i institucionalizovala je saradnju na nivou partnerstva. Skupština je angažovala službenika za vezu sa NVO. Takođe je institucionalizovala partnerstvo sa civilnim društvom kroz zajedničke odgovornosti na svakom koraku političkog procesa i donošenja odluka u izradi i nadzoru primene zakona i politike poštujući Izjavu o partnerstvu između Skupštine i civilnog društva. Uzimajući u obzir načela iz Strategije Skupštine za informisanje i odnose sa javnošću, predsedništvo Skupštine je svojom odlukom osnovalo Forum za parlamentarnu transparentnost sastavljen od poslanika, predstavnika administracije i predstavnika civilnog društva. Od tog Foruma je zatraženo da unapredi i obezbedi veće angažovanje građana, promovišući parlamentarnu kulturu kroz informisanje, pristup informacijama i radu Skupštine, kao i osnaživanjem građana u zakonodavnom procesu i povećanjem odgovornosti.

Uprava Skupštine, pod okriljem generalnog sekretara, pruža stručne, tehničke, administrativne i druge pomoćne usluge koje su potrebne Skupštini i njenim organima.

Srednjoročni prioriteti

Institucionalni okvir: Usvajanje novog poslovníka Skupštine Skupština Republike Kosovo ima za cilj da u srednjoročnom periodu usvoji novi poslovník o radu Skupštine te da osmisli obuhvatan i efikasan zakonodavni proces.

Unapređenje politike: izrada godišnjih planova o radu skupštinskih odbora, bolje planiranje dinamike za razmatranje nacrtu zakona, Strategija za međunarodnu i među-parlamentarnu saradnju i Strategija za Skupštinu 2015-2020.

Zakonodavni kapacitet Skupštine će se dodatno povećati, posebno za Odeljenje za pravne i proceduralne poslove kroz zapošljavanje službenika u skladu sa Uredbom o odgovornostima i organizaciji uprave Skupštine, kao i pružanje jednakog tretmana i mogućnosti zapošljavanja za žene i muškarce. Takođe, Skupština će unaprediti nadzor izvršnog ogranka vlasti, uključujući i bezbednosni sektor, kroz razmatranje zakona i praćenje primene politike i zakona. Uopšteno, ojačaće zakonodavni postupak kako bi se obezbedilo da je preuzeta stručnost iz više sektora i da postoji usklađenost sa *acquis-om*.

Strateški plan Skupštine 2015-2020, koji će obuhvatiti ulogu i odgovornosti Uprave Skupštine za pružanje usluga na kvalitetan način, pomoći će poslanicima da ispune zakonodavnu, nadzornu i predstavničku funkciju. Plan će obezbediti integrisan pristup za razvoj i jačanje Skupštine u srednjoročnom periodu, radi obezbeđivanja pravilnog funkcionisanja, sa aspekta organizacije, kao i u njenoj strukturi i njenom sadržaju. Strateški plan Skupštine 2015-2020 treba da uključe rodnu perspektivu u skladu sa zahtevima Zakona o ravnopravnosti polova.

Plan ima 5 opštih ciljeva i 24 konkretna cilja: unaprediti institucionalnu nezavisnost, integritet Skupštine, podizanje kapaciteta Uprave Skupštine, unaprediti postupak razmatranja i izrade zakona od strane Skupštine, unaprediti nadzorni kapacitet Skupštine, povećati transparentnost, komunikaciju sa građanima i predstavničku ulogu poslanika i razviti i unaprediti regionalnu, evropsku i međunarodnu saradnju. Takođe, Skupština planira osnivanje skupštinskog odbora za stabilizaciju i pridruživanje.

Primena nadležni organi Skupštine će obezbediti strogi nadzor budžetskih rashoda Skupštine u toku finansijske godine, uključujući analizu rodno odgovornog budžetiranja.

Poseban naglasak će se staviti na skupštinski Odbor za evropsku integraciju, čija će se uloga još više poboljšati s obzirom da je ključno telo za nadgledanje i podržavanje reformi i kriterijuma u okviru procesa evropske integracije i vizne liberalizacije.

Takođe, Skupština će razviti stručne kapacitete svoje administracije kroz saradnju sa parlamentima drugih zemalja, kroz prioritete utvrđene u Strategiji za međunarodnu saradnju i među-parlamentarne odnose.

Reforma izbornog sistema

Jeđan od glavnih prioriteta Skupštine Republike Kosovo je da se izmeni odgovarajuć i zakon koji omogućava adekvatnu izbornu reformu, u skladu sa evropskim standardima. To je osnovni cilj u srednjem roku, kroz obuhvatanje preporuka Venecijanske komisije, dok će se realizovati kroz politički dogovor sa delovima političkih stranaka u Skupštini Republike Kosovo.

Odgovarajuća parlamentarna komisija se obavezala za realizaciju izborne reforme kako bi se rešili ključni procesi u izbornom sistemu, kako bi se detaljno prikazali u odgovarajućim zakonima, kako bi se povećala pravna sigurnost, kao i u cilju povećanja kredibilitnosti u izborni proces, u skladu sa evropskim standardima i praksom.

U kontekstu izborne reforme, Kosovo bi trebalo da izmeni i dopuni Zakon o opštim izborima i da uspostavi nezavisni organ, ne CIK, koji bi bio odgovoran za primenu Zakona o finansiranju političkih stranaka. Konkretnije, Skupština Republike Kosova će biti posvećena uspostavljanju ad hoc komisije za izborne reforme, kojoj će osigurati budžet, kako bi ispunili svoje obaveze. Dok će u cilju implementacije Zakona o finansiranju političkih stranaka, Skupština stvoriti posebnu podelu u CIK-u ili Kancelariji glavnog revizora.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Izborna reforma u Republici Kosovo uređena je na osnovu: Ustava Republike Kosovo; Zakona br. 03/L-073 o opštim izborima; Zakona o lokalnim izborima u Republici Kosovo, sa izmenama i dopunama iz novembra 2010. godine; Zakona br. 03/1-174 o finansiranju političkih stranaka. Ustav Republike Kosovo sadrži osnovne odredbe kojima se uređuje izborni proces u Republici Kosovo.

Zakon o opštim izborima u Republici Kosovo I kih stranaka od 16. septembra 2010. godine, sa izmenama i dopunama iz decembra 2011. godine i jula 2013. godine, čine glavne zakone na kojima se zasniva ceo izborni sistem u Republici Kosovo. Deo zakona koji se odnose na izbore čine i 17 izbornih pravila koja je donela Centralna izborna komisija, a koja objašnjavaju pravila za izbore i daju više detalja o primeni istih u praksi.

Na osnovu Ustava Republike Kosovo, državne institucije jemče učešće svakog državljanina u javnim aktivnostima i pravo svakoga da na demokratski način utiče na odluke javnih organa. Ustavom je svakom državljaninu Republike Kosovo koji je navršio osamnaest godina zajemčeno pravo da bira i da bude izabran u okviru državnih institucija kroz izborni proces u kojem je glasanje lično, ravnopravno i tajno.

Zatim, Zakonom o opštim izborima, sa gore navedenim izmenama i dopunama, uređuju se izborni sistem, finansiranje i održavanje izbora za Skupštinu Republike Kosovo, održavanje spiska birača, registracija i potvrđivanje političkih stranaka, odgovornosti i funkcionisanje Centralne izborne komisije, stvaranje i funkcionisanje Komisije za izborne žalbe i predstavke, organizovanje i funkcionisanje izbornih komisija i saveta, pravila za akreditaciju izbornih posmatrača, ograničenje troškova za kampanju kao i obaveze za prijavu finansijskog stanja, prenos izbornih kampanja u medijima, pravilnik o ponašanju političkih stranaka, njihovih kandidata i pristalica, postupak glasanja, brojanja i objavljivanja rezultata, kao i kazne i novčane kazne za kršenje odredbi ovog zakona.

Ustavom i Zakonom o opštim izborima u Republici Kosovo uređuje se izborni sistem na Kosovu. Prema Ustavu i Zakonu, Kosovo se smatra jednom izbornom zonom sa više kandidata. Upražnjavajući svoje pravo glasa, birač glasa za jednu (1) potvrđenu političku stranku i može da glasa za jednog (1) kandidata sa spiska kandidata te stranke. Skupština Republike Kosovo ima sto dvadeset (120) poslanika koji se biraju tajnim glasanjem na osnovu otvorenih spiskova. Mesta se u Skupštini dele među svim strankama, koalicijama, građanskim inicijativama i nezavisnim kandidatima, srazmerno broju važećih glasova koje su dobili na izborima za Skupštinu. U okviru ove raspodele, dvadeset (20) od sto dvadeset (120) mesta su rezervisana za predstavljanje nevećinskih zajednica na Kosovu. Izorno zakonodavstvo na Kosovu i garantuje jednakost polova u izbornom sistemu, na osnovu člana 7.2 Ustava Republike Kosovo.

Gore pomenuti zakoni daju dovoljno osnova za demokratske izbore u skladu sa međunarodnim instrumentima na koje se Kosovo obavezalo u svom Ustavu. Zakonodavni okvir kojim se uređuju parlamentarni i lokalni izbori i pored nedostataka omogućio je normalno funkcionisanje i održavanje opšteg toka izbornog procesa tokom lokalnih izbora 2013. godine i parlamentarnih izbora 2014. godine. Izbori su prošli mirno i bez nekog većeg incidenta. Građani su iskoristili svoje pravo glasa, uključujući i sever Kosova. Postupak otvaranja, glasanja i zatvaranja na dan izbora pozitivno su ocenili domaći i strani posmatrači, što predstavlja značajan napredak u odnosu na tok procesa kod ranijih izbora. U toku poslednjeg izbornog procesa, sistem „rezervisanih“ mesta zajemčen Ustavom za političke stranke koje predstavljaju nevećinske zajednice, koji je primenjivan kao privremena mera za prethodna dva sastava zakonodavnog tela, zamenjen je sistemom trajno „zajemčenih“ 20 mesta.

Uprkos brojnim pokušajima da se reformiše izborni sistem na Kosovu pre poslednjih izbora za gradonačelnike opština i opštinske izbore u jesen 2013. godine, kao i prevremene parlamentarne izbore 8. juna 2014. godine, to se nije desilo. Niz nedostataka pratio je ove izborne procese i na njih je ukazano u poslednjem izveštaju Evropske komisije o napretku za 2014. godinu. Kratko vreme za pripremu (30 dana) negativno je uticalo na određene aspekte tehničkog procesa, kao što je povećanje svesti birača. To je takođe smanjilo vreme koje je bilo na raspolaganju za podnošenje žalbi i predstavki pre dana održavanja izbora. Ostaje da se reši veći broj nedostataka, uključujući i bolje usklađivanje zakona i podzakonskih akta koja se odnose na izbore, potrebne rokove za žalbe i predstavke, i tačnost biračkih spiskova kako bi se na najbolji način preslikale najbolje međunarodne prakse i standardi.

Očekuje se da će se članstvom Kosova u Venecijanskoj komisiji otkloniti prepoznati nedostaci. U tom pogledu, Centralna izborna komisija je Odboru Skupštine za zakone dostavila svoje preporuke za izmenu i dopunu Zakona o opštim i lokalnim izborima. Preporuke su zasnovane na ranijoj praksi u primeni Zakona o opštim i lokalnim izborima.

1.1.2. Javna uprava

Javna uprava je veza između vlade, civilnog društva, privatnog sektora i građana muškarci i žene, koja sprovodi javnu politiku vlade, čime se unapređuju socijalna kohezija i poverenje između države i građana muškarci i žene. Stoga, javna uprava se sastoji od institucionalnih vladinih službi koje uređuju funkcionisanje društva. Delotvorna javna uprava je od presudnog značaja za razvoj države kroz primenu transparentnih upravnih procedura i usluga usredsređenih na građane muškarci i žene. Javna uprava takođe pomaže preduzećima u njihovom poslovanju, olakšavajući postupke i uklanjajući birokratske prepreke.

Uslovi SSP-a

U okviru kriterijuma za oblast javne uprave koje vlada i relevantne institucije Republike Kosovo treba da zadovolje u skladu sa članom 120. SSP, ostaje potpuna konsolidacija pravnog okvira (usvajanje i izmena i dopuna zakona i podzakonskih akta), kao i primena politike i zakona u celini.

Ostali uslovi za pristupanje EU

Uslovi koji proizlaze iz SGRJU decembar 2016.

Planiranje u oblasti državne uprave treba da bude strateški i povezani sa prioritetima Vlade i sektorskih strategija, srednjoročnom okviru rashoda i budžeta. Važan kriterijum je završetak procesa sistematizaciji radnih mesta. Da bi se ovaj proces uspešno završio, Vlada Kosova se obavezala da 2017. godine usvoji paket zakona o javnoj upravi, to jest Zakon o civilnoj službi, novi Zakon o platama, kao i Zakon o organizovanju državne uprave. Što se tiče javnih usluga i upravljanja ljudskim resursima treba dodatne napore kako bi depolitizirati administraciju i da u potpunosti sprovede relevantne odredbe za prevenciju korupcije i promocije integriteta u državnoj službi. Utorak kraja 2017. Zgrada će, Skupština potpisati Memorandum o Vlada će biti Pitanja saradnje O racionalizacije državnih rešenju agencija. Takođe, broj kao i raspoređivanje javnih službenika koji pripadaju nevećinskoj zajednici u ministarstvima i ostalim institucijama treba da bude u skladu sa zakonom koji je na snazi.

U skladu sa zahtevima organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova u vezi kesiminsimin u državnoj službi, broj i raspored muškaraca i žena državnih službenika u ministarstvima i drugim institucijama moraju biti u skladu sa važećim zakonima.

Uopšteno, Kosovo će morati da dodatno poveća svoje napore u cilju povećanja stručnosti, odgovornosti, efikasnosti i delotvornosti javne uprave na svim nivoima, uključujući i poštovanje odluka NNOCSK-a i primenu odluka vezano za prostorije zaštitnika građana.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Zakonodavni okvir u oblasti javne uprave postoji; međutim još uvek nije kompletiran. Glavni zakoni o javnoj službi u skladu su sa načelima EU ali nedostaci su приметni pogotovo u pogledu uređivanja administrativnih procedura, javne odgovornosti, upravnih postupaka, principi rodne ravnopravnosti, kao i odgovornosti javnih institucija.

Osnovni zakoni na osnovu kojih funkcioniše javna uprava su sledeći:

ZAKON BR. 03/L-149 O JAVNOJ SLUŽBI REPUBLIKE KOSOVO – Ovim zakonom uređuje se status javnih službenika, kao i njihov radni odnos u institucijama centralne i jedinica opštinske uprave, poput uprave Skupštine, uprave Predsednika, Kabineta Premijera i ministarstva, izvršnih agencija, nezavisnih agencija i regulatornih agencija, kao i jedinica opštinske uprave. Ovim zakonom utvrđuju se pravila o opštem upravljanju i organizaciji politički nepristrane javne službe, pravilnik o zapošljavanju, uslovi rada, prava i obaveze, lično ponašanje, napredovanje u službi, kao i stručno usavršavanje javnih službenika. sa jednakim mogućnostima za žene i muškarce i različitih zajednica.

ZAKON BR. 03/L-147 O PLATAMA JAVNIH SLUŽBENIKA – Svrha ovog zakona je da se utvrdi sistem i struktura plata, dodataka i ostalih naknada za javne službenike, prema definiciji iz Zakona o javnoj službi Republike Kosovo, gde se finansijska sredstva za plate, dodatke i ostale naknade javnih službenika obezbeđuju iz Budžeta Republike Kosovo. Na osnovu ovog zakona, institucije javne uprave Republike Kosovo zadužene su da isplaćuju istu platu za jednak rad;

ZAKON BR. 03/L-189 O DRŽAVNOJ UPRAVI REPUBLIKE KOSOVO – Svrha ovog zakona je da se utvrdi zakonodavni okvir za organizaciju, saradnju i upravljanje organima koji imaju izvršna ovlašćenja. Ovim zakonom se uređuje delokrug organa državne uprave. Državna uprava obavlja administrativne poslove u okviru prava, odgovornosti i obaveza Republike Kosovo. Državna uprava obavlja svoje poslove i zadatke na osnovu ustava, zakona, drugih propisa i opštih akata. Rad državne uprave obuhvata neposrednu primenu zakona, donošenje propisa za njihovu primenu, vršenje upravnog nadzora i vršenje drugih administrativnih i stručnih poslova.

ZAKON BR. 02/L-28 O UPRAVNOM POSTUPKU – Odredbe ovog Zakona sprovode svi organi javne uprave u toku obavljanja svojih poslova preko individualnih i kolektivnih akata. Odredbe ovog zakona sprovode i fizička i pravna lica kojima se zakonom, normativnim aktom ili ugovorom prenosi pravo vršenja dužnosti i ovlašćenja od javnog značaja. Osnovna načela ovog zakona su obavezna i za delatnosti fizičkih i pravnih lica u slučajevima kada njihove delatnosti utiču na javni interes. Odredbe ovog zakona se ne sprovode u sledećim oblicima delatnosti organa javne uprave: upravna akta regulatornog karaktera; upravna akta koja se tiču unutrašnje organizacije organa javne uprave; upravna akta koja donose organi javne uprave u okviru ličnih prometa, u kojima je javna uprava stranka.

Pravna infrastruktura je konsolidovana u oblasti informacione i komunikacione tehnologije (IKT). Usvojeni su zakon o telima informacionog društva, Okviru uzajamnog funkcionisanja na Kosovu, Strategija elektronske uprave za 2009-2015. i nekoliko podzakonskih akta i standarda kojima se uređuje politike u ovoj oblasti. Takođe, usvojena podzakonska akta koja proizlaze iz Zakona o telima informacionog društva.

Okvir politika

Strateški okvir za javnu upravu je utvrđen od strane Ministarskog saveta za reformu javne uprave , pružajući potrebne instrukcije za odgovornosti nadležnih institucija. Na ovaj način, pristup reformi javne

uprave je utvrđen u RJU strateškom paketu koji se sastoji od tri odvojena dokumenta, kojima se priprema i upravlja glavnim sektorima, centralno koordiniranim. U projektovanju novog pristupa reformi javne uprave, uzeli smo u obzir glavna pitanja kao što je određeno u strategiji proširenja od strane Evropske komisije i predstavljeno u detaljima od strane OECD/SIGMA kroz osnovne principe javne uprave. Naime, javna uprava Republike Kosovo je posvećena da funkcioniše na osnovu SIGMA principa, kao što su:

- Strateški okvir za RJU;
- Izrada politika i koordinacija;
- Javne usluge i upravljanje ljudskim resursima/kadrovima;
- Odgovornost;
- Pružanje usluga;
- Upravljanje javnim finansijama.

U skladu sa ovim principima, relevantne oblasti su grupisani u tri RJU sektora, kao deo glavnih programa kojima su stečena ovlašćenja da se razvije jedan ili više strateških dokumenata. Tri glavna sektorastrateškog okvira reforme javne uprave su kao u nastavku:

- Sektor I – izrada politika i koordinacija – pod Kancelarijom Premijera,
- Sektor II – civilna služba, ljudski resursi, odgovornost i pružanje usluga - u nadležnosti Ministarstva za javnu upravu, i
- Sektor III – upravljanje javnim finansijama – u nadležnosti Ministarstva za finansije.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, drugi stub bi trebalo da obuhvati kriterijume pružanja usluga pod principa jednakog tretmana za žene i muškarce.

Strateški okvir za prvi sektor obuhvata:

Strategija za poboljšanje koordinacije politika 2016-18 - predstavljanje Strateške orijentacije Vlade u okviru drugog sektora javne uprave. Dokument tretira planiranje i koordinaciju politika kroz konkretne aktivnosti, počevši od 2015. godine i ima za cilj uspostavljanje integrisanog sistema planiranja koji će se sprovesti u naredne tri godine. Glavni cilj je da se izbegne fragmentacija i preklapanja u centralnim procesima politike i finansijskog planiranja.

Strategija o boljojregulative/propisima – sefokusira na uspostavljanje efikasnog regulatornog sistema, koji balansira troškove i privredu, životnu sredinu i socijalne beneficije, poštujući principe i procedure procene uticaja propisa i regulative. Da bi se osiguralo da zakonodavstvo bude predmet ovog standarda, strategija takođe tretira glavni izazov u regulatornim reformama, kroz izradu efikasne administrativne procedure kako bi sveli na minimum administrativno opterećenje za građane i biznis/preduzetništvo. Osim toga, strategija ima za cilj jačanje dijaloga, uključivanje privatnog sektora, kao i obezbeđivanje maksimalnog uticaja, kako bi postigli rezultate. Komunikacija uključuje bolje kontakte sa građanima u celini kao i sa investitorima i analitičarima. Ukupno strategija ima tri glavna strateška cilja: regulatorni sistem, efikasnu implementaciju i efikasnu komunikaciju.

Politički okvir za drugi stub reforme javne uprave se sastoji od:

Strategije za osavremenjivanje javne uprave 2015-2020. kojom se utvrđuju strateški ciljevi i politike Vlade sa ciljem da se ostvare u toku narednog srednjoročnog perioda, radi unapređenja rada i osavremenjivanja javne uprave, ispunjenja njenih zakonskih obaveza, kao i unapređenja usluga.

Strategije za obuku javnih službenika koja ima za cilj da unapredi postojeći okvir za javne službenike utvrđen prethodnom strategijom za obuku (2011-2013). Strategija je usredsređena na programe obuke za javne službenike ženama i muškarcima u Kosovu sa ciljem da se stvori savremena, profesionalna i

kompetentna uprava na centralnom i lokalnom nivou, uprava koja pruža kvalitativne javne usluge građanima ženama i muškarcima i pravnim licima.

Strategija za e-upravu 2016-2020 ima za cilj da poveća transparentnost, uključenost i učešće građana, povećanje efektivnosti i efikasnosti, povećanje ekonomske konkurentnosti, povećanje znanja i usklađivanje politika sa okvirom e-uprave koja je definisana na evropskom nivou. Konkretno, dobro upravljanje zahteva da informacije budu proizvedeni i predstavljeni jednostavno, jasno i pristupačno za građane. Ovaj pristup takođe promovise i podstiče učešće građana u odlučivanju. Takođe, elektronsko upravljanje omogućava korišćenje informacija iz javnog sektora u cilju poboljšanja pružanja usluga, povećanja odgovornosti, transparentnosti i efikasnosti i efektivnosti vlade. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ova strategija treba da odražava rodnu perspektivu.

Strateški okvir za treći sector RJU-a obuhvata:

Strategija interne finansijske kontrole 2015-19 - Strategija je dokument koji se bavi periodom od narednih pet godina, u cilju poboljšanja finansijskog upravljanja i kontrole, kroz olakšanje javne potrošnje, boljih javnih usluga, osiguravajući transparentnost u adekvatnom korišćenju budžeta Kosova, grantova i donatora za pozajmljene fondove i sredstva.

Strategija o upravljanju javnim finansijama: Reforme u upravljanju javnim finansijama su zasnovane na institucionalnim ciljevima za povećanje efektivnosti i efikasnosti u javnoj potrošnji, kroz unapređenje upravljanja javnim novcem u skladu sa najboljom međunarodnom praksom i standardima, uključujući i upravljanje javnim sredstvima u skladu sa potrebama i interesima potencijalnih žena i muškaraca u različitim publikacijama. Unapređenje upravljanja javnim finansijama zahteva angažovanje na delu svih institucija koje koriste javna sredstva, javnih uprava, pa zato uspeh u preduzimanju takvih aktivnosti za poboljšanje UJF zahteva sveobuhvatnu posvećenost svih institucija.

Institucionalni okvir

Kosovo je u velikoj meri konsolidovalo *institucionalni okvir* u oblasti javne uprave:

Ministarstvo Javne uprave je odgovorno za izradu i nadgledanje primene politike javne službe i javne uprave; izradu zakona i podzakonskih akta za javnu službu; određivanje normi i standarda za funkcionalnu organizaciju institucija javne uprave; predlaganje i izradu politike i strukture plata i naknada u javnoj upravi; osmišljavanje, koordinaciju, nadzor i primenu ravnopravne politike obuke, obrazovanja i usavršavanja kapaciteta ljudskih resursa u javnoj upravi (za muškarce i žene državnih službenika); stvaranje i upravljanje sistemom informisanja za upravljanje ljudskim resursima u javnoj upravi.

U okviru tehničke infrastrukture za IKT, *Agencija za informaciono društvo (AID)* - MJU, izgradila je naprednu infrastrukturu za pružanje elektronskih usluga preko nacionalne mreže koja obuhvata sve službe centralne i lokalne uprave i Centar za državne podatke. Ova infrastruktura služi svim institucijama centralnog i lokalnog nivoa. Trenutna arhitektura ove infrastrukture daje čvrstu osnovu za pružanje elektronskih usluga građanima, kao i za osavremenjivanje javne uprave. Za dalje osavremenjivanje javne uprave potrebno je stalno održavanje i ulaganje u skladu sa rastom elektronskih usluga, trendova tehnoloških razvoja i povećanja sigurnosti.

Međutim, postoji potreba da se uvedu minimalni standardi za javne konsultacije zajedno sa elektronskom platformom za civilno društvo kako bi se omogućilo da javnost (žena i muškaraca) pravovremeno reaguje na zakone, politiku i strategije, te da se poveća transparentnost u kontekstu odgovornosti kao osnovnog načela za javnu upravu.

Uprkos velikim dostignućima u reformama uprave, postoje izazovi koji otežavaju delotvornije sprovođenje reformi koje su povezane sa okončanjem pravnog okvira, kao i sa povećanjem kapaciteta za nadgledanje i sprovođenje reformi. Ranije strategije za reformu javne uprave nisu u odgovarajućoj meri poklanjale pažnju javnim i administrativnim uslugama. U ovom trenutku još uvek je potrebno da se sastavi pun spisak javnih i administrativnih usluga koje pružaju javne institucije.

Izrađena je Strategija za osavremenjivanje javne uprave 2015-2020, kao i Akcioni plan 2015-2017. za primenu ove strategije, a očekuje se da će biti usvojeni ove godine. Novi pristup je podelio proces reforme prema odgovornostima na tri stuba; 1. Razvoj i koordinacija politike i zakona – Kabinet premijera; 2. Javna služba, upravljanje ljudskim resursima, pružanje javnih i administrativnih usluga i odgovornosti – Ministarstvo javne uprave; 3. Upravljanje javnim finansijama – Ministarstvo finansija.

Srednjoročni prioriteti

Da bi realizovalo svoju misiju, Ministarstvo javne uprave u srednjoročnom periodu planira da stvori javnu, apolitičnu, profesionalnu upravu, prema zaslugama i sa dobrim rukovođenjem. Ovo je planirano da se ostvari preko reorganizacije ministarstva i njegovih podređenih organa, okončanja procesa sistematizacije radnih mesta, uvođenja novog sistema plata i razreda, kao i primene Akcionog plana Strategije za osavremenjivanje javne uprave 2015-2017, obezbeđujući takođe dovoljno finansijskih i ljudskih resursa, pogotovo za Odeljenje koje upravlja RJU. Takođe, MJU će poboljšati sistem upravljanja ljudskim resursima povezujući ga sa sistemom plata, pošto se usvoji i okonča proces sistematizacije radnih mesta, a posle 2016. se očekuje i povezivanje sa Penzijskim fondom.

Takođe, Kosovo će u upravi povećati procenat javnih službenika koji dolaze iz nevećinskih grupa, na osnovu važećih zakona, na 10 % na centralnom nivou (od trenutnih 8,75 %) i srazmerno broju stanovnika u odgovarajućoj opštini na lokalnom nivou. Takođe, obezbediće potpunu primenu Strategije i Akcionog plana za osavremenjivanje javne uprave 2015-2020. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova takođe treba da obezbede ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima, uključujući nivoima odlučivanja, u skladu sa zahtevima novog Zakona o ravnopravnosti polova.

Završetak zakonskog i operativnog okvira za RJU i okončanje reforme troškova biće osnova za određivanje obima opšte i finansijske podrške iz budžeta. Kosovo će se usredsrediti na RJU sa jednim programom za podršku sektorima iz budžeta. Takođe, kroz IPA 2014, postoji određena finansijska podrška Evropske komisije za primenu Zakona o opštem upravnom postupku. Takođe, Vlada će obezbediti dovoljno sredstava za sprovođenje procesa sistematizacije radnih mesta i sveukupno unapređenje načina upravljanja ljudskim resursima, osiguravajući jednak tretman i mogućnosti za žene i muškarce.

U srednjoročnom periodu poboljšaće se elektronska uprava u cilju povećanja delotvornosti službi i transparentnosti prema javnosti. Primeniće se Strategija i Akcioni plan za e-upravu 2016-2020. AID/MJU ima za cilj da osavremeni i poboljša kvalitet elektronskih usluga koje će doprineti povećanju transparentnosti.

Lokalna samouprava

Ustavna osnova za lokalnu samoupravu predviđena je članom 124. Ustava Republike Kosovo kojim je predviđeno da je „opština osnovna teritorijalna jedinica lokalne uprave na Kosovu. Opštine uživaju visok stepen lokalne samouprave i podstiču te obezbeđuju aktivno učešće građana ženama i muškarcima u procesu donošenja odluka opštinskih organa“.

Pravo lokalne samouprave zajemčeno je Ustavom i uređeno je zakonom. Takođe, lokalnu samoupravu vrše predstavnička tela koja su izabrana na opštim, jednakim, slobodnim i neposrednim izborima tajnim glasanjem. Republika Kosovo poštuje i primenjuje Evropsku povelju za lokalnu samoupravu u meri u

kojoj je to predviđeno potpisivanjem iste. Lokalna samouprava počiva na načelima dobrog upravljanja, rodnog ravnopravnosti, transparentnosti, delotvornosti i efikasnosti u pružanju javnih usluga, obraćajući posebnu pažnju na posebne potrebe i brige nevećinskih zajednica i njihovih članova.

1.1.3. Ombudsman⁴

Ovo poglavlje pokriva delokrug Institucije ombudsmana (IO), kao nezavisne ustavne institucije koja prati, štiti i promoviše ljudska prava i slobode. Tu su obuhvaćeni kriterijumi koji su proistekli u okviru procesa integracije Republike Kosovo u Evropskoj uniji, *Trenutno stanje* u ispunjavanju mandata, izazova sa kojima se suočava ova institucija i planovi i prioriteti za budućnost.

Uslovi SSP-a

U tom kontekstu, relevantni članovi SSP-a koji se odnose na Instituciju ombudsmana i na njegov mandat su opisani na sledeći način.

Član 3: „Poštovanje demokratskih principa i ljudskih prava, proglašeni u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima iz 1948. godine i kao što su definisani u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine, na završnom aktu iz Helsinkija i u Pariskoj povelji o novoj Evropi, poštovanje principa međunarodnog prava, uključujući punu saradnju sa međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i njegovog preostalog mehanizma, Međunarodni krivični sud, i poštovanje vladavine prava i principa tržišne ekonomije, u skladu sa dokumentom Bonske konferencije o ekonomskoj saradnji konferencije za bezbednosnu saradnju u Evropi, predstavljaju osnovu politika EU-a i Kosova i čine suštinske elemente ovog Sporazuma.

Član 4: „Kosovo je posvećeno poštovanju međunarodnog prava i instrumenata, ali ne samo onih koji se odnose na zaštitu ljudskih i osnovnih prava, već i zaštitu prava pripadnika manjina, bez diskriminacije po bilo kom osnovu.”

Član 7: „Razvijanje regionalne saradnje i dobrosusedskih odnosa, kao i poštovanje ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina, veoma su važna za PSP. Postizanje i sprovođenje ovog Sporazuma se vrši u okviru PSP-a i zasniwa se na zaslugama Kosova”.

U članu 120. SSP-a osim što se zahteva profesionalna, efikasna i odgovorna javna uprava, tu se izričito kaže „Saradnja će takođe obuhvatiti poboljšanje efikasnosti i kapaciteta nezavisnih organa koji služe za funkcionisanje javne uprave i za efikasan sistem kontrole i balansa.”

Ostali uslovi za pristupanje EU

Uslovi koji proizlaze iz DPSP

U zaključcima sa sastanka DPSP-a traži se osiguranje kancelarija za IO, uključujući i proizašle zaključke iz sastanka DPSP-a gde se zahteva sprovođenje pravnog paketa o ljudskim pravima, uključujući i sekundarno zakonodavstvo, vođenje promotivnih kampanja i izgradnja kapaciteta.

Konačno, Republika Kosovo treba da uopšteno poboljša uslove za funkcionisanje Institucije ombudsmana, kako u pogledu sprovođenja pravnog okvira, obezbeđivanja održive finansijske, organizacione i funkcionalne nezavisnosti, tako i u pogledu rešavanja i adekvatnog praćenja primene preporuka koje se upućuju javnim vlastima Republike Kosovo.

Trenutno stanje

⁴ Ovo poglavlje se odnosi na poglavlje 3.24. *Poglavlje 23 i acquis-a: Pravosuđe i osnovna prava* (matrica srednjoročnih mera).

Zakonodavni okvir

Zakonski paket o ljudskim pravima, koji se sastoji od Zakona o ombudsmanu, Zakona o zaštiti od diskriminacije i Zakona o rodnoj ravnopravnosti usvojen u julu 2015, Instituciji ombudsmana su prenesene i nekoliko novih odgovornosti.

Kako bi IO bila u potpunosti usklađena sa Principima Pariza o nacionalnim institucijama za ljudska prava, koji su minimalni međunarodni kriterijumi koje treba da ispuni svaka nacionalna institucija o ljudskim pravima u nekoj zemlji, kako bi mogla da se smatra kredibilnom i dostojnom za obavljanje svog mandata, novi Zakon o ombudsmanu je pokušao da još više ojača ulogu ove institucije, dodajući odredbe koje garantuju organizacionu, administrativnu i finansijsku nezavisnost. Pored toga, ovim zakonom se proširuje funkcionalni imunitet ne samo na Ombudsmana i njegovog zamenika, već i na celokupno osoblje, zatim Vlada i opštine su dužne da osiguraju odgovarajuće prostorije ili kancelarije za rad koje su u javnom vlasništvu, kako bi se omogućilo delotvorno izvršavanje funkcija i odgovornosti IO-a, takođe je garantovana i finansijska nezavisnost. U članu 35. ovog zakona se utvrđuje:

- *„Bez obzira na odredbe ostalih zakona, Institucija ombudsmana priprema svoj predlog godišnjeg budžeta i dostavlja ga na usvajanje Skupštini Republike Kosovo, koji ne može biti manji od budžet odobrenog za prethodnu godinu. Budžet se može smanjiti samo uz odobrenje ombudsmana.“*
- *U slučaju povećanja obaveza i nadležnosti Institucije ombudsmana sa ovim i drugim zakonima, to mora biti propraćeno i odgovarajućim dodatnim ljudskim i finansijskim resursima.*
- *Institucija ombudsmana upravlja samostalno sa sopstvenim budžetom“.*

Zakonski paket o ljudskim pravima između ostalog je utvrdio brže vremenske rokove za razmatranje slučajeva, osnivanje Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture (NMPT), pokrivanja ne samo javnog već i privatnog sektora u vezi sa slučajevima diskriminacije, kaznene mere za ne saradivanje sa ombudsmanom, pojavljivanje ombudsmana u svojstvu prijatelja suda (*amicus curiae*) u sudskim procesima koji su u vezi sa ljudskim pravima, pitanjima rodne ravnopravnosti i zaštite od diskriminacije, itd.

Ombudsman u okviru odgovornosti kao NPMT, dužan je da redovno i bez najave posećuje sva mesta na kojima su smeštena lica lišena slobode (uključujući policijsko zadržavanje, pritvor, boravak u zdravstvenim institucijama, carinsko zadržavanje, zabranu migracije i bilo koje drugo mesto za koje se sumnja da postoji kršenje ljudskih prava i sloboda); i da stvori posebne mehanizme koji će obavljati sve funkcije NPMT-a. Ombudsman mora da saraduje sa međunarodnim i domaćim mehanizmima u oblasti prevencije torture kao i drugih oblika surovog neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Takođe, ombudsman može davati sugestije i preporuke za lica i odgovorne institucije gde su smeštena lica koja su lišena slobode, bez obzira na vrstu ili objekat i okolnosti njihovog zadržavanja, u cilju poboljšanja njihovog tretiranja i uslova.

Što se tiče transponovanja *acquis-a* u nacionalnom zakonodavstvu ove oblasti, do sada je postignuto *značajno* (delimično) transponovanje, odnosno Zakon o zaštiti od diskriminacije i Zakon o rodnoj ravnopravnosti.

Institucija ombudsmana na Kosovu je nastavila da radi u ispunjavanju ustavne misije, kako bi bila zaštitnik prava građana Kosova vis-à-vis radnji javnih organa. Trenutno, IO razvija svoju aktivnost u centralnoj kancelariji u Prištini i u regionalnim kancelarijama u: Prizrenu, Peći, Gnjilanu, Uroševcu, Đakovici, Gračanici i Mitrovici, na jugu i severu.

Prema godišnjem izveštaju ombudsmana, evidentiran je progresivan rast, iz godine u godinu, brojeva preporuka upućenih odgovornim institucijama, kao i pozitivni trend njihovog sprovođenja, što je uticalo na povećanje poverenja građana u institucije i povećanje odgovornosti od strane javnih vlasti, što se tiče ispunjavanja njihovih ustavnih i zakonskih obaveza u službi građana.

Srednjoročni prioriteti

Na osnovu mandata i misije IO-a, osnovna svrha i cilj rada IO-a je da postigne istragu slučajeva, prema žalbama građana muškarci i žene, u cilju da se zaštita i promovisanje osnovnih ljudskih prava i sloboda realizuju sa odgovornošću, odgovarajućom brzinom i profesionalizmom. U tom smislu, IO će u ovom periodu povećati i dalje procenat i broj pozitivno rešenih slučajeva i broj preporuka upućenih odgovornim organima. Takođe, IO će povećati broj slučajeva po položaju, putem kojih će adresirati sistematska pitanja ljudskih prava koja uključuju veliki broj građana i na taj način utiču na poboljšanje sistema ljudskih prava u Republici Kosovo. To će biti postignuto kroz izgradnju profesionalnih kapaciteta saradnika u IO u određenim oblastima, što će biti praćeno kvalitativnim povećanjem tretiranja slučajeva, preporuka i njihove primene, za koje se očekuje da zabeleže značajno povećanje iz godine u godinu; IO će posvetiti posebnu pažnju unapređenju saradnje sa javnim organima, civilnim društvom i medijima, ali takođe i učlanjenju u različitim međunarodnim mrežama, koje omogućavaju razmenu informacija o najnovijim dešavanjima u oblasti ljudskih prava i iskustava drugih sličnih institucija, kako bi se iste sprovodile na Kosovu.

1.1.4. Civilni nadzor bezbednosnih snaga⁵

Ovo poglavlje obuhvata civilni demokratski nadzor nad bezbednosnim institucijama, koji se odnosi na civilnu kontrolu koju vrši Skupština Republike Kosovo, odnosno preko relevantnih skupštinskih odbora (Odbor za unutrašnje poslove, bezbednost i nadzor bezbednosnih snaga na Kosovu, Odbor za nadzor Obaveštajne agencije Kosova), predsednika, premijera i Ministra za Bezbednosne snage Kosova.

Uslovi koji proizilaze iz srednjoročnih kriterijuma Studije izvodljivosti, Izveštaja EK-a o Kosovu, i drugih mehanizama naglašavaju da je Kosovo i dalje usredsređeno na jačanje demokratskog civilnog nadzora bezbednosnog sektora. Vredi pomenuti da odredbe SSP ne predviđaju obaveze u ovoj oblasti.

Uslovi koji proizilaze iz Izveštaja EK-a o Kosovu

U Izveštaju o napretku se navodi da je bezbednosna provera članova skupštinskog Odbora za nadzor Obaveštajne agencije Kosova (OAK) izvršena na neprofesionalan. Takođe, navodi se da bi Skupština trebalo da poveća svoje kapacitete i usavrši svoj rad u pogledu nadzora ove oblasti, i ostaje obaveza Kosova da izmeni i dopuni Zakon o poverljivim informacijama i bezbednosnoj proveru te da osnuje Agenciju za bezbednost poverljivih informacija kao organ za nacionalnu bezbednost, i da u bliskoj saradnji sa drugim mehanizmima Republike Kosovo u proces donošenja odluke uvrsti i bezbednosnu proveru, kao i minimalne standarde bezbednosti za zaštitu poverljivih informacija koje su pod upravom relevantnih institucija Republike Kosovo. Relevantni skupštinski odbor za bezbednost biće mehanizam za nadzor agencije i isti neće biti predmet bezbednosne provere.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

U pogledu civilnog demokratskog nadzora, Republika Kosovo ima sledeći *Zakonodavni okvir*:

Ustav Republike Kosovo - Član 65, stav 12 - predviđa nadzor koji Skupština Kosova vrši nad spoljnom politikom i bezbednošću.

Zakon br. 04/L-045 o Ministarstvu za Bezbednosne snage Kosova, kojim je osnovano Ministarstvo za Bezbednosne snage Kosova u okviru vlade Republike Kosovo, a na osnovu kojeg ministar za

⁵ Ovo poglavlje se odnosi na poglavlje 3.32. *Poglavlje 31 i acquis-a: Spoljna, odbrambena i bezbednosna politika.*

Bezbednosne snage Kosova ima izvršna ovlašćenja nad istim, i kojim su predviđena opšta načela po kojima Skupština Republike Kosovo, predsednik, premijer i ministar za Bezbednosne snage Kosova čine lanac civilnog nadzora nad Bezbednosnim snagama Kosova, kako je predviđeno Ustavom.

Zakon br. 03/L-178 o klasifikaciji podataka i bezbednosnoj proveru – kojim se uspostavlja jedinstveni sistem za klasifikaciju i čuvanje podataka u vezi sa bezbednosnim interesima Kosova kao i za bezbednosnu proveru lica koja imaju pristup tim podacima.

Zakon br. 03/L-063 o Obaveštajnoj agenciji Kosova – kojim se osniva Obaveštajna agencija Kosova i određuje funkcija, nadležnost i njen delokrug rada. Odredbama ovog zakona utvrđuje se uloga Skupštine po pitanju nadzora Agencije, preko relevantnog skupštinskog odbora.

Okvir politika

Analiza Strateškog pregleda sektora bezbednosti – usvojena 2014. godine, postavila je strateške ciljeve bezbednosnog sektora u Republici Kosovo, i to: nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet; ustavni poredak; održivi privredni razvoj; život, blagostanje, imovina i bezbednost građana Kosova; regionalna stabilnost i članstvo u međunarodnim organizacijama.

Nacionalni interesi i ciljevi bezbednosti definišu osnov za misiju te trenutne i buduće zadatke institucija uopšte, i bezbednosnih institucija posebno.

U kontekstu interesa nacionalne bezbednosti i analize SRSB, delokrug ove strategije povezuje se integracijom RK u EU ili NATO, dakle, regionalna stabilnost i članstvo u međunarodnim organizacijama.

Institucionalni okvir

Lanac civilne demokratske kontrole počinje sa Skupštinom (preko relevantnih skupštinskih odbora), predsednika Kosova, kao vrhovnog komandanta BSK, premijera i ministra, čija se ovlašćenja vrše pozivanjem na podnošenje izveštaja, postavljanje, unapređivanjem i nadzorom finansija. U radu skupštinskih odbora, odgovor pripadnika bezbednosnih snaga na zahteve za podnošenje izveštaja pred tim odborima, došlo se do zaključka da trenutno postoji istinski demokratski duh koji je dobro utemeljen na odgovornosti.

Institucionalni okvir u oblasti civilnog demokratskog nadzora bezbednosnih snaga čine:

Predsednik Republike Kosovo – na osnovu člana 84. stav 12. Ustava Kosova, vrhovni je komandant BSK. Članom 131. stav 7. predviđeno je da predsednik Republike Kosovo, nakon konsultacija sa Vladom i Skupštinom, izdaje naređenje o mobilizaciji Bezbednosnih snaga Kosova za pružanje pomoći u slučaju vanrednog stanja. Po tom osnovu i na osnovu člana 5. Zakona br. 04/L-045 o Ministarstvu za Bezbednosne snage Kosova, predsednik ima ovlašćenje da odobri raspoređivanje Bezbednosnih snaga Kosova u akciju tokom vanrednog stanja ili u okviru operacija podrške miru van zemlje, uz odobrenje Skupštine Republike Kosovo. Predsednik ima ovlašćenja da: a) imenuje komandanta Bezbednosnih snaga Kosova na osnovu preporuke Vlade; b) odobri svako unapređenje u čin generala na osnovu zajedničke preporuke komandanta Bezbednosnih snaga Kosova i ministra za Bezbednosne snage Kosova; c) odobri svaku izmenu kod imenovanja generala prema zajedničkoj preporuci komandanta Bezbednosnih snaga Kosova i ministra za Bezbednosne snage Kosova; d) dodeljuje odlikovanja, medalje, priznanja i nagrade.

Skupština Republike Kosovo (Odbor za nadzor) – U skladu sa Zakonom br. 04/L-045 o Ministarstvu za Bezbednosne snage Kosova, Skupština Republike Kosovo ima ovlašćenja: a) da vrši skupštinsku demokratsku kontrolu nad Bezbednosnim snagama Kosova; b) da nadgleda i istražuje svaku stvar koja se odnosi na organizaciju, finansiranje, kadar, opremu i raspoređivanje Bezbednosnih snaga Kosova; c) da

doneše zakon za svaku stvar koja se odnosi na organizaciju, finansiranje, kadar, opremu i raspoređivanje Bezbednosnih snaga Kosova; d) da usvaja godišnji budžet i zamenski desetogodišnji plan za Bezbednosne snage Kosova; e) da odobrava raspoređivanje Bezbednosnih snaga Kosova tokom perioda vanrednog stanja ili u cilju pružanja podrške mirovnim operacijama van zemlje. Skupština Republike Kosovo uspostavlja skupštinski odbor koji ima ovlašćenja: a) da zatraži od komandanta Bezbednosnih snaga Kosova da podnese godišnji izveštaj i po potrebi lično odgovara na pitanja. Izveštaj se dostavlja Predsedniku i Premijeru; b) da zahteva prisustvo komandanta Bezbednosnih snaga Kosova na njegovom zasedanju i da odgovara na pitanja; c) da razmatra budžet Bezbednosnih snaga Kosova pre njegovog podnošenja na usvajanje Skupštini Kosova; d) da razmatra svaki projekat za opremu koja vredi više od jednog miliona evra, kako onih koje finansira Vlada, tako i onih koje finansiraju donatori, pre njihovog podnošenja na usvajanje u Skupštini Kosova; e) da stavi na raspolaganje međunarodnom vojnom prisustvu sve informacije potrebne za utvrđivanje svakog izvora finansiranja i opreme koja je data Bezbednosnim snagama Kosova.

Premijer - U skladu sa Zakonom br. 04/L-045 premijer je ovlašćen da na delotvoran način vrši nadzor i upražnjava kontrolu nad Bezbednosnim snagama Kosova, preko ministra za Bezbednosne snage Kosova. Na osnovu ovlašćenja dobijenih od Skupštine Kosova, premijer ima ovlašćenja da: a) da ovlasti ministra za Bezbednosne snage Kosova da naredi angažovanje i raspoređivanje Bezbednosnih snaga Kosova; b) da angažuje Bezbednosne snage Kosova radi pružanja pomoći civilnim organima vlasti u slučaju prirodnih katastrofa ili nesreća i drugih katastrofa ili nesreća; c) da po potrebi odredi i izmeni strukturu Bezbednosnih snaga Kosova, u konsultaciji sa predsednikom i uz saglasnost Skupštine, d) da utvrdi minimalnu predstavljenost svih zajednica u Bezbednosnim snagama Kosova, prema poslednjem popisu stanovništva.

Ministarstvo bezbednosnih snaga/ministar - U skladu sa Zakonom o Ministarstvu za Bezbednosne snage Kosova, ministar za Bezbednosne snage Kosova ima ovlašćenja za vrši kontrolu i opšte upravljanje Bezbednosnim snagama Kosova, uključujući i sva ovlašćenja koja su zakonom dodeljena komandantu Bezbednosnih snaga Kosova. Ministar za Bezbednosne snage Kosova služi kao međunarodni predstavnik Kosova u pitanjima vezanim za Bezbednosne snage Kosova na ministarskom nivou, međutim ima pravo da prenese tu funkciju za određene aktivnosti. Dok, Zakon br. 04/L-46 o Bezbednosnim snagama Kosova, definiše na detaljan način ovlašćenja ministra BSK, gde između ostalog, kontrola i administracija ministra uključuje sva ovlašćenja koja ima komandant Bezbednosnih snaga Kosova.

Savet za nacionalnu bezbednost je druga nadzorna institucija Bezbednosnih snaga Kosova, koja, prema Zakonu br. 04/L-45 vrši uvid i daje savete o pitanjima u vezi sa bezbednošću Republike Kosovo, uključujući i upotrebu Bezbednosnih snaga Kosova.

Srednjoročni prioriteti

Nije predviđen neki prioritet.

1.2. Regionalna saradnja i međunarodne obaveze⁶

Vlada Republike Kosovo će nastaviti sa promovisanjem dobrosusedskih i konstruktivnih odnosa sa svim državama regiona. Da bi ispunilo regionalnu politiku, Kosovo ostaje privrženo, na konstruktivan i pragmatičan način, povećanju delotvorne regionalne saradnje. Glavni cilj ostaje jačanje saradnje sa prvim susedima, podizanje sadašnjeg nivoa sveobuhvatne razmene i unapređenje saradnje u svim oblastima od zajedničkog interesa.

⁶ Ovo poglavlje se odnosi na poglavlje 3.32. *Poglavlje 31 i acquis-a: Spoljna, odbrambena i bezbednosna politika.*

Kosovo nastavlja da podržava dijalog na svim nivoima, regionalnu bezbednost, ekonomsku saradnju, produblјivanje trgovinske razmene, zaštitu i unapređenje ljudskih prava i sloboda. Kosovo ostaje posvećeno potpunoj normalizaciji međudržavnih odnosima sa Srbijom i nastavku dijaloga, i ima za cilj da isti okonča obostranim priznanjem, što bi omogućilo izgradnju održivog mira između obeju zemalja i uspostavljanje diplomatskih i dobrosusedskih odnosa u evropskom duhu, uključujući učešće žena i muškaraca u procesima dijaloga u skladu sa Rezolucijom UN 1325 o ženama, miru i sigurnosti, kao i postojećih strategija vlade.

Učlanjenje Republike Kosovo u međunarodnim organizacijama ostaje jedan od primarnih prioriteta Vlade Kosova, koja nastavlja da ulaže napore u to da postane punopravna članica OUN i njenih specijalizovanih agencija, kao i da poveća svoje učešće i svoju predstavljenost u multilateralnim mehanizmima. Multilateralna diplomatija Kosova nastavlja da bude u službi nacionalnih interesa Kosova, demokratskog i ekonomskog razvoja zemlje, kao i međunarodnih obaveza.

Republika Kosovo, kao punopravna članica u regionalnoj organizaciji Jugoistočne Evrope - Regionalni savet za saradnju (RSS) – učestvuje na godišnjim sastancima, sastancima odbora, nacionalnih koordinatora kao i u sektorskim sastancima RSS-a. Kosovske institucije u skladu sa zahtevima Zakona o ravnopravnosti polova, obezbediti na svim sastancima i konferencijama u inostranstvu mblehdhjetseminaret ima jednaku zastupljenost žena i muškaraca.

Prema uslovima za pristupanje EU koji proizilaze iz SSP, srednjoročnim kriterijuma iz Studije izvodljivosti, DPSP i ostalih mehanizama ovog procesa u oblasti regionalne saradnje i međunarodnih obaveza, Kosovo nastavlja da razvija regionalnu saradnju vezano za poštovanje ljudskih prava, posebno manjina, unapređenje regionalne saradnje u vezi sa kretanjem ljudi, robe i usluga, kao i kapitala. Prema tome, Kosovo vodi politički dijalog sa ciljem da se konsoliduje pristup između Evropske unije i Kosova za unapređenje novih oblika saradnje, u okviru procesa normalizacije odnosa između Kosova i Srbije, i aktivno promoviše regionalnu saradnju.

Od ključnog značaja je da Kosovo nastavi sa savesnom primenom svih sporazuma postignutih do sada između Beograda i Prištine, i da se konstruktivno angažuje na čitavom spektru pitanja uz pomoć EU, uključujući Ugovor zajednice za prevoz, saradnju u pravosuđu i sporazume o zapošljavanju i socijalnoj politici u JIE, Mrežu za zapošljavanje i socijalnu politiku i Zdravstvenu mrežu Jugoistočne Evrope. Takođe, mora se obezbediti puno učešće Kosova u Deceniji Roma.

Prema zaključcima Saveta, april 1977. godine, regionalna saradnja je jedan od glavnih uslova za sklapanje ugovornih odnosa sa EU. Osim toga, sa ciljem da se ispoštuju obaveze koje proizilaze iz SI i DPSP, Kosovo nastavlja da obezbeđuje aktivnu i konstruktivnu saradnju sa svim regionalnim partnerima. Vlada Republike Kosovo nastavlja da bude konstruktivna što se tiče dijaloga sa Republikom Srbijom i istovremeno je intenzivirala napore za produblјivanje dobrih odnosa sa susednim zemljama. Takođe ostaje prioritet članstvo i proaktivno učešće u regionalnim i međunarodnim organizacijama.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Pravni osnov za uređenje oblasti međunarodnih sporazuma sastoji se od:

Zakona br. 04/ L-052 o međunarodnim sporazumima. Ovim zakonom se uređuje postupak potpisivanja, ratifikacije, izražavanja rezervi i davanja izjava, izmena i dopuna, povlačenja iz sporazuma, kao i primene međunarodnih sporazuma Republike Kosovo, i u skladu je sa pravilima i načelima univerzalno prihvaćenog međunarodnog prava kojima se uređuje povezanost i izvršenje međunarodnih ugovora, kako je predviđeno Bečkom konvencijom od 23. maja 1969. godine o zakonu o ugovorima i Bečkom

konvencijom od 21. marta 1986. godine o zakonu o ugovorima između država i međunarodnih organizacija ili između međunarodnih organizacija.

Zakona br. 04/L-199 o ratifikaciji prvog međunarodnog sporazuma o načelima kojima se uređuje normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije, koji su postigli premijer Republike Kosovo i premijer Republike Srbije 19.04.2013. godine, a koji su usvojile Vlada Republike Kosovo 22. aprila 2013. godine, odluka br. 01/126, i Skupština Kosova 22. aprila 2013. godine, Rezolucija br. 04-R-10, a delokrug ovog zakona je prvi međunarodni sporazum o načelima kojima se uređuje normalizacija odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije, koji je i sastavni deo ovog zakona. Ovaj zakon će primeniti Republika Kosovo, uz pomoć Evropske unije (EU), NATO snaga na Kosovu (KFOR) i Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS).

Pravni osnov za uređenje oblasti za nestala lica posredstvom međunarodnih sporazumima obuhvata:

Zakon br. 04 / L-023 o nestalim licima, koji ima za cilj da štiti prava i interese nestalih lica i njihovih članova porodica, posebno pravo članova porodice da saznaju sudbinu nestalih lica, a koja su nestala u periodu od 1. januara 1998. do 31. decembra 2000. godine, kao posledica rata na Kosovu 1998-1999, i kojim se definišu ovlašćenja i odgovornosti Vladine Komisije za nestala lica.

Institucionalni okvir

Institucionalni okvir u oblasti regionalne saradnje i međunarodnih obaveza sastoji se od sledećih institucija:

Ministarstvo spoljnih poslova, odnosno *Odeljenje za regionalne odnose* utvrđuje i definiše arhivu službene komunikacije i podataka vezanih za bilateralne sporazume sa zemljama u regionu, kao i multilateralnih odnosa koji se odnose na inicijative i regionalne organizacije, i prenosi članstvo i učešće Kosova u regionalnim organizacijama i inicijativama.

Ministar za dijalog (bez portfelja) - U skladu sa Programom Vlade Republike Kosovo, ministarka za dijalog u okviru delatnosti ima obaveze i odgovornosti vezano za sprovođenje Briselskog dijaloga o dobrosusedskim odnosima i normalizaciji odnosa između Republike Kosovo i Srbije posredovanjem Evropske unije i podršku SAD-a. U tom pogledu, njene dužnosti i obaveze su: izrada programskih i strateških dokumenata za dijalog u Briselu, pregovara sporazume o tehničkom dijalogu Brisela, priprema strateška dokumenta za pregovore i učešće u političkom dijalogu, sprovođenje i praćenje postignutih sporazuma, izveštaj EU o stanju primene sporazuma, razvoj diplomatije u podršci dijaloga i unapređenja evropske integracije Kosova u vezi sprovođenja sporazuma.

Delokrug koji se zasniva na Program rada Vlade Kosova (2015-2018), Program Vlade za dijalog u Briselu (2014-2018) i Nacionalnu strategiju za dijalog, od kojih glavne komponente su: pregovaranje sporazuma u Briselskom dijalogu, njihovo sprovođenje i praćenje, povezivanje sa evropskom agendom i spoljnom politikom Republike Kosovo, i da proces dijaloga/pregovora i postignutih dogovora treba da bude u skladu sa Ustavom i zakonima Kosova.

Dijalog ima za cilj rešavanje praktičnih pitanja između dve nezavisne i suverene države. Dijalog se obavlja uz posredovanje Evropske unije i uz podršku SAD. Dijalog je nastao kao međunarodna obaveza Rezolucije UN septembra 2010. godine za koju je Vlada Republike Kosovo, u skladu sa Ustavom zemlje i Rezoluciji Skupštine pokazala spremnost da ispuni ovu obavezu, kao i ciljeve za poboljšanje života ljudi i približavanje Kosova Evropskoj Uniji.

Kancelarija Premijera, odnosno *Kancelarije Saveta za regionalnu saradnju i Komisija Vlade za nestala lica*.

Kancelarija Saveta za regionalnu saradnju, koja predstavlja Republiku Kosovo kao nacionalnog koordinatora za inicijative regionalne saradnje u okviru zemalja JIE kao i koordiniše regionalne aktivnosti saradnje u okviru Saveta za regionalnu saradnju direktno sa Sekretarijatom u Sarajevu.

Vladina Komisija za nestala lica ima za cilj da štiti prava i interese nestalih lica i njihovih porodica, posebno pravo porodica da saznaju sudbinu nestalih lica koji su nestali u periodu od 1. januara 1998. godine do 31. decembra 2000. godine, kao rezultat rata na Kosovu 1998-1999.

Što se tiče odnosa sa međunarodnom zajednicom, Kosovo je u velikoj meri ispunilo Sveobuhvatni predlog Ahtisarijevog paketa, i stoga 10. septembra 2012. godine Međunarodna upravljačka grupa je objavila završenu fazu za nadgledanje nezavisnosti Kosova, kao i mandat Kancelarije međunarodnog civilnog predstavnika. Kosovo je postiglo dogovor sa Evropskom unijom da produži mandat EULEKS-a do juna 2016. Kosovo takođe dosledno nastavlja svoje napore za povećanje broja priznanja Kosova kao nezavisne države i kao ishod broja priznanja dostigao na 111. Prema tome, Kosovo je član Međunarodnog monetarnog fonda, Svetske banke, Evropske banke za obnovu i razvoj. Pored toga, Kosovo učestvuje kao i predsedava u redovnim sastancima CEFTA kao ravnopravna strana. (Za više detalja, pogledajte 31. poglavlje)

Kosovo se učlanilo u Organizaciji za proces saradnje Jugoistočne Evrope (SEECP), Regionalnoj inicijativi za migraciju, azil i izbeglice (MARRI), Savetu za regionalnu saradnju, Venecijansku komisiju, Centru za saradnju u oblasti bezbednosti (RACVIAC), međunarodnoj organizaciji Frankofonije. Pored toga, Kosovo je učlanjena sa punim pravima u regionalnim organizacijama sportskog karaktera, uključujući: Međunarodnu federaciju košarke, Međunarodnu federaciju plivanja, Međunarodni olimpijski komitet, Međunarodna federaciju Rukometa, Svetska federacije tekvondo, Međunarodna federacija rvanja.

Što se tiče regionalne saradnje Kosovo nastavlja da ima zadovoljavajući saradnju sa:

Albanijom

U okviru jačanja strateške saradnje sa Republikom Albanijom u ekonomskim, političkim, kulturnim, sportskim i drugim oblastima, 23. marta 2015. godine, u Tirani je održan drugi zajednički sastanak između Vlade Republike Kosovo i Saveta ministara **Republike Albanije** i tim slučajem su analizirani rezultati prvog sastanka i dva premijera su potpisali zajedničku izjavu o "Saradnji u oblasti regionalnog razvoja u prekograničnim zonama na Kosovu i u Albaniji". Takođe su potpisani nekoliko sporazuma i memoranduma o razumevanju od strane odgovarajućih ministara, da se produbi bilateralna saradnja u mnogim oblastima, kao što sledi: Sporazum između Vlade Republike Kosovo i Saveta ministara Republike Albanije o "Međusobnoj saradnji u oblasti bezbednosti" Protokol za sprovođenje Okvirnog sporazuma o "Saradnji u oblasti podsticaja i olakšavanje trgovine", Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Kosovo i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o "Hitnom gonjenju u prekograničnoj zoni", Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Kosovo i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o "Zajedničkom korišćenju opreme za graničnu kontrolu," Memorandum o "Saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja", Memorandum o saradnji između Ministarstva kulture, omladine i sporta Republike Kosovo, Ministarstvo za dijasporu Republike Kosovo i Ministarstva kulture Republike Albanije, Memorandum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Kosovo i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o "Jačanju saradnje u oblasti interne kontrole," Memorandum o saradnji "Za jačanje saradnje" između Ministarstva finansija Republike Kosovo i Ministarstva finansija Republike Albanije. Sporazum o saradnji u "Oblasti visokog obrazovanja i naučnog istraživanja" Sporazuma o saradnji o "Zajedničku organizaciju nastave albanskog jezika i kulture u dijaspori", Sporazuma o saradnji o "Za institucionalnu saradnje za napredovanje i stručno usavršavanje nastavnika u pred-univerzitetskom obrazovanju".

Sa Makedonijom, Republika Kosovo je postigla sporazume o međusobnom priznavanju penzija i jačanje kulturne saradnje. Stupili na snagu i održani pregovori i očekuje se unapređenje ka pripremi za

potpisivanje sporazuma i to: Sporazum o re-admisiji, Sporazum o "Pravosudnoj saradnji u građanskim i trgovačkim pitanjima, Sporazum o "Pravnoj pomoći u građanskim pitanjima" Sporazum o uzajamnom priznavanju vozačkih dozvola, Sporazum "Uslovima putovanja građana obe zemlje", kao i Sporazum o saradnji o pitanjima evropskih integracija. Kao otvorena stvar sa Makedonijom postoji obnavljanje slučaja Butel.

Crnom Gorom

Republika Kosovo je potpisala Sporazum o državnoj granici sa Crnom Gorom, 26. avgusta 2015. godine. Takođe, prošli su i neki sporazumi u obliku inicijativa, a neki od njih su pregovarani: Sporazum o "Razmeni i uzajamnoj zaštiti tajnih podataka", Sporazum o "Uzajamnom podsticanju i zaštiti investicija", Sporazum o "Kulturnoj saradnji", Sporazum o "Međunarodnom prevozu", Sporazum o "Pravosudnoj saradnji u krivičnim pitanjima", Sporazum između Vlade Republike Kosovo, Saveta ministara Republike Albanije i Vlade Crne Gore o "Zajedničkom graničnom prelazu Republike Kosovo, Republike Albanije, Crne Gore, koji obeležava trograničnu tačku i njeno održavanje", Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Kosovo, Kancelarije nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore, Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima u saradnji u borbi protiv trgovine ljudima, Sporazuma između Vlade Republike Kosovo i Republike Crne Gore o saradnji u oblasti ekonomije, Sporazum između Vlade Republike Kosovo i Republike Crne Gore "Sprovođenje Programa prekogranične saradnje, koji se finansira u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) 2014-2020".

Bosna i Hercegovina nije promenila svoj stav o priznavanju Kosova. Vize za kratak boravak za građane Kosova se izdaju samo na poziv stranih diplomatskih misija i međunarodnih organizacija akreditovanih u Bosni i Hercegovini, ili iz humanitarnih razloga. Kao recipročne mere, Kosovo je uspostavilo vizni režim za građane Bosne i Hercegovine od januara. U avgustu, Kosovo je blokiralo uvoz hrane životinjskog porekla iz Bosne i Hercegovine; u tom smislu, Kosovo ne bi trebalo da postavlja uslove koji prevazilaze one za koje su se složili u kontekstu Sporazuma o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi.

Sprovođenje programa za prekograničnu saradnju

Tri postojeća programa prekogranične saradnje Albanija-Kosovo; Kosovo-Makedonija; i Kosovo-Crna Gora su u procesu sprovođenja. Realizacija projekata finansiranih od ovih programa kao i rad i koordinacija sa predstavnicima Evropske unije i susednim zemljama za realizaciju dva strateška projekta, sa Makedonijom za otvaranje graničnog prelaza u Stančićima (Kosovo) - Belanovce (Makedonija) i sa Albanijom za izgradnju pograničnog puta (Shishtavec/ Albanija i Dragaš/ Kosovo).

Program prekogranične saradnje Albanija-Kosovo - Strateški Projekat "Da zajedno izgradimo jedan privlačan i bogat turistički region" u saradnji sa Kancelarijom Evropske komisije su izrađeni projektni zadaci za Ugovor o uslugama uključujući studiju izvodljivosti.

Program prekogranične saradnje Makedonija Kosovo - Zajednička stručna komisija nastavila sa radom za otvaranje granice u Stančićima (Kosovo) - Belanovce (Makedonija), vezano za strateški projekat u okviru programa za pograničnu saradnju Kosovo-Makedonija.

Program prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo - Usvojen je Izveštaj o prvoj fazi procene od strane kancelarije Evropske unije na Kosovu za program Kosovo - Crna Gora o raspodeli 2011-2013. Nastavila se druga faza procene za potpunu procenu projekata i izrade izveštaja o konačnoj proceni koji će biti dostavljen na odobrenje u kancelariji Evropske unije u Prištini.

U okviru kompletiranja pravnog okvira kroz promene u ključnom zakonodavstvu, uključujući Ustav, Kosovo je izmenilo i dopunilo svoj Ustav za osnivanje Specijalnog suda i svoje tužilaštvo. U tom smislu usvojen je Zakon o specijalizovanim komorama i Kancelarije specijalnog tužioca, kao i Zakon o pravnoj

zaštiti i finansijsku podršku potencijalno optuženih na suđenjima u Specijalizovane komore. Vlada bi takođe trebala da usvoji strategiju za tranzicionu pravdu, u kom slučaju međuministarska radna grupa za bavljenje prošlošću, u skladu sa radnim podgrupama u toku je vršenja preliminarnu analizu za izradu nacrt strategije u jednom srednjoročnom periodu vezano za relevantnim mehanizmima za prikupljanje informacija vezano za istraga o ratnim zločinima i nestalim licima.

Republika Kosovo aktivno učestvuje u inicijativama i multilateralnim organizacijama koje deluju u region jugoistočne Evrope a i šire. Pored toga ona je član ovih regionalnih inicijativa: Sporazum o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi (CEFTA); BRDO proces (BP); Investicioni okvir Zapadnog Balkana (WWBIF); Investicioni komitet za jugoistočnu Evropu (SEEIC); SEETO - Transportna opservatorija za jugoistočnu Evropu; Inicijativa za elektronsku Jugoistočnu Evropu (eSEE); Forum trgovačke zajednice Istočne Evrope (SEETUF); Mreža udruženja lokalnih vlasti jugoistočne Evrope (NALAS) Mreže za Javno-privatno partnerstvo Jugoistočne Evrope, (SEPPPN); SAD- Jadranska povelja (A-5); Inicijativa za reformu obrazovanja za jugoistočnu Evropu (ERI SEE); Regionalni centar za životnu sredinu (REC); Zapadni Balkan 6; Centar za bezbednosnu saradnju (RACVIAC); Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbeglice (MARRI); Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF); Savet za regionalnu saradnju (RSS); Regionalna škola za javnu upravu (ReSPA) Regionalna ekološka mreža za pridruživanje (RENA); Regionalni centar za učenje za preduzetništvo u Jugoistočnu Evropu (SEECF); Radna grupa za unapređenje i izgradnju ljudskog kapitala (TFFBHC).

U okviru dijaloga između Republike Kosovo i Srbije uz posredovanje Evropske unije, Kosovo je aktivno uključena u ovaj proces u smislu sprovođenja sporazuma postignutih do sada. Pozitivan pokazatelj u tom smislu su: Sporazum o sprovođenju pravde i licenciranje preduzeća na severu Kosova za krijumčarenju robu u skladu sa Sporazumom o carinskom prikupljanju prihoda na dva granična prelaza Jarinj i Brnjak + Zajednica.

Do sada, može se zaključiti da su paralelne strukture gašene u oblasti policije, u oblasti carina i onih iz civilnog statusa i nastavlja se i u oblasti pravde, sudova i tužilaštva. Što se tiče tzv. "Civilne zaštite", Sporazum o njenom raspuštanju predviđa integraciju pojedinaca (bivših pripadnika) ove strukture u civilnim institucijama Republike Kosovo. Shodno tome, očekuje se potpuno gašenje ove ilegalne strukture.

Uprkos dostignućima u oblasti međunarodnih odnosa, i dalje ostaju izazovi koji otežavaju položaj Kosova u međunarodnoj areni. Nepriznavanje od 5 zemalja članica EU je izazov tokom puta Kosova ka procesu evropskih integracija. Takođe, nedostatak dovoljnih priznanja ometa članstvo Kosova u druge međunarodne mehanizme kao što su UN, OEBS i Savet Evrope, i zbog toga, Kosovo nije u stanju da potpuno iskoristi mehanizme za procenu relevantnih konvencija.

Što se tiče dostignuća u oblasti suočavanja sa prošlošću, Vlada Republike Kosovo, 15. oktobra 2014. godinu, odlukom br. 02/200 usvojila je Uredbu (VRK)- Br. 18/2014 o radu radne grupe za suočavanje sa prošlošću i pomirenju.

Sa Srbijom

U okviru dijaloga između Republike Kosova i Srbije, uz posredovanje Evropske unije, Kosovo je aktivno uključena u ovaj proces, uključujući u smislu sprovođenja sporazuma postignutih do sada. Pozitivan pokazatelj u tom pogledu su: sprovođenje Sporazuma o integrisanom upravljanju međudržavne granice (IBM), slobodno kretanje ljudi i roba, Sporazum za naplatu carinskih prihoda u dva granična prelaza Jarinj i Brnjak, izdavanje licence kompanijama sa sever Kosova za kontrolisane robe, Sporazum o međusobnom priznavanju osiguranja vozila, o međusobnom priznavanju sertifikata za farmaceutskih proizvoda, dok je u procesu sprovođenja su sporazumi o pravdi, suzbijanje civilne zaštite i priznavanja diploma, telekomu/ telefonskog koda za Kosovo, energetiku, kadastar i o Udruženju.

Do sada može se zaključiti da su paralelne strukture ukidane u nekoliko oblastima, kao što su policija, carine, civilnih registra, i nastavlja se u oblastima pravosuđe, sudovima i tužilaštva. Što se tiče takozvane „Civilne zaštita“, Sporazum za ukidanje te paralelne strukture predviđa integraciju pojedinaca (bivših pripadnika) u civilnim institucijama Republike Kosovo, sto je već završen, a u toku je isporuka objekata. Od 483 ljudi integrisani u kosovskim institucijama, 105 od njih su počeli da rade i primaju plate, dok će 328 drugi počinju da se rade i će da primaju plate od 1. januara 2016. godine.

Međutim, problem ostaje nastavak postojanja paralelnih struktura Srbije na Kosovu u mnogim oblastima na opštinskom nivou, i u nekim na centralnom nivou, posebno u severnim opštinama u kojima već funkcionišu pravne strukture kao rezultat prvog sporazuma. Uklanjanje svih ovih ilegalnih struktura će otvoriti put za osnivanje Udruženja, za koji je postignut sporazum.

Sprovođenje Sporazuma o pravdi je u završnoj fazi. Sudsko Veće Kosova i Tužilačko Veće Kosova su potvrdili da je završio proces evaluacije i razgovor sa kandidatima za prvu fazu, i odabrani su 34 sudije i 9 tužioce koji ispunili kriterijume za primjenu, od ukupnog broja od 48 sudije i 15 tužioca. Dana 10. decembra 2015. godine Sudsko Veće Kosova i Tužilačko Veće Kosova će proglasiti konkurs za upražnjena radna mjesta za 14 sudije i 6 tužioci, kao i za 164 pozicije za administrativno osoblje za sudstvo i tužilaštvo Republike Kosovo, kao što je predviđeno ovim Sporazumom. Pitanje objekata, deo plana za sprovođenje Sporazuma o pravdi je takođe u završnoj procesu, ali ukljanjanje sudskih paralelnih struktura Srbije na Kosovu još uvek nije rešeno. Ovo zahteva zakonska prilagođavanja u Zakonu Srbije br. 116/2008 – Sedište i teritorijalna jurisdikcija sudova i tužilaštava. Krajnji rok za ovo je 31. decembar, 2013. Takođe Srbija mora da obustavi sudije i zaustaviti placenje naplata zaposlenima koji se bave sudskim u paralelnim pravosudnim strukturama, i to na danu imenovanja odabranih sudija i tužioca od strane Predsednika.

Integrisano upravljanje granicom između Kosova i Srbije funkcioniše veoma dobro, i sprovođnje je u ovoj fazi usmereno na izgradnju stalnih objekata UIG u šest graničnim prelazima između dve zemlje. Ofoje finansiran i sproveden od strane EU-a. Takođe smo se dogovorili za otvaranje dva novih graničnih prelaza, naime između Kamenice i Medveđe i između Zubinog Potoka i Novog Pazara.

Tokom ovog perioda u okviru slobodu pokreta je postizan Sporazum o međusobnoj priznavanju osiguranicima vozila između Kosova i Srbije, i da će ovaj proces dodatno olakšati kretanje ljudi i robe između dve zemlje. Ovaj sporazum, postizan nakon tri godina pregovora, je počeo da se primenjuje od 12. avgusta 2015., pošto srpska strana nije bila spremna da počne sprovođenje u skladu sa sporazumom.

Što se tiče sprovođnja Sporazuma o telekomunikaciju/telefonskom kodu i energije, u principu je postignut dogovor o planu za sprovođenje prvog sporazuma na sastanku održan 25. avgusta 2015., u Briselu. Sporazum o telekomu precizira da će Kosovo dobiti svoj Državni Telefonski Kod 383 od strane ITU-a, i aplikacija na ime Kosova će podneti Austrija. U zamenu za uklanjanje prepreka od strane Srbije ponuđeno je naknada mobilnih usluga od strane jedne nove kompanije, sa ograničenom obimom, koja je registrovana na Kosovu. Proces registracije ove kompanije na Kosovu je zakašnjen jer je dokumentacija podenta od druge strane nije bio u skladu sa Briselskom Sporazumu i zakonima Kosova, i nakon dva meseca kompanija je dobila sertifikat biznisa od strane Kosovske agencije za registraciju Poslovnih Organizacija u okviru MTT-a, naime 13. oktobra 2015. U okviru razmene podataka, 2. Decembra je kosovska strana dostavio ih EU, i čekamo podataka iz srpske strane kako bi saradnja između dva regulatora telekoma krenuo, posredovanjem EU-a. Ovaj Sporazum takođe predviđa uklanjanje paralelnih struktura u ovoj oblasti.

Što se tiče Sporazuma o energetici i to što je dogovoreno 25. avgusta 2015., Srbija do sada nije uspela da registriira dva nova preduzeća (jedna za komercijalne usluge, a druga za usluge snabdevanje i održavanje distribucije) na Kosovu. Razlozi za kašnjenje u registraciji novih preduzeća su politički: (1) izbegavanje poštovanje kosovskih zakona u procesu registracije preduzeća i (2) stavljanje prepreka Kosovskog

Operatora Prenosnog Sistema (KOSTT) do počne sa radom kao nezavisan sistem u okviru Evropskog prenosnog sistema, na osnovu Sporazuma između KOSTT-a i ENTSO-E-a, 1. oktobra 2015. Sprovođenje ovog sporazuma je predviđen datum 30. novembar 2015., gde je uslov za Kosovo je izdavanje dozvole za snabdevanje za jednu novu kompaniju; međutim, Kosovo nije u stanju da izda takvu dozvolu, jer je nova kompanija nije još uvek registrovana.

Srbija i dalje odbija pristup na severu energetske operaterima Kosovu (KOSTT-u i KEDS-u), tako kršeći dogovor o energetici. Pristup severnom delu zemlje treba da počne odmah nakon što KOSTT počne funkcinisati kao nezavisan sistem u evropskom sistemu (ENTSO-E). Što se tiče ilegalnih operatera, potpisivanjem Sporazuma Srbija je potvrdila svoju posvećenost da uklanja njihovi operateri koje posluju nezakonito na severu, a ova ispunjenje ove obaveze je zakašnjeno od septembra 2014., odnosno nakon potpisivanja akcionog plana za sprovođenje Sporazuma o energetiku.

Na sastanku 25. avgusta 2015. u Briselu strane su se složile da počnu revitalizaciju mosta preko reke Ibar u Mitrovici i uklanjanje barijera takozvane „Park mira“. Proces revitalizaciji je počeo 17. oktobra 2015. Revitalizacija mosta biće završena do proleća 2016. godine, kad će most biti otvoren za saobraćaj za sve građane i vozila. U skladu sa Sporazumom, takođe je rad u toku za definisanje katastarskih zona u Suvi Do i Kroj i Vitakut, u skladu sa administrativnom linijom između Opštine Severna Mitrovica i Mitrovica, u skladu sa zakonima Kosova i Ahtisarijevom planu.

U Briselu se takođe razgovarao o opštim principima za Udruženje Srpskih opština, prvo na tehničkom nivou, u junu i julu 2015. godine, a zatim na nivou Premijera i VP Mogherini, a 25. avgusta 2015. Je postignut sporazum. Udruženje opština sa srpskom većinom će biti osnovan i funkcioniše u skladu sa Ustavom i zakonima Republike Kosova i neće imati izvršna ovlašćenja, a glavni uslov za njenog osnivanja je povezan sa ukidanjem svih ilegalnih struktura Srbije koje i dalje ostaju na Kosovu. Početak izrade njenog Statuta se čeka odluka Ustavnog suda o ustavnosti Briselskog Sporazum o ovom pitanju (postignut 25. avgusta 2015.), u skladu sa zahtjevom upućen od strane Predsednice Republike Kosovo.

Što se tiče Fonda za razvoj za severni deo, proces se nastavlja pod rukovodstvom i koordinaciju Kancelarije EU-a na Kosovu, a prvi projekti Opštine Severna Mitrovica su dostavljeni i odobreni od strane Upravnog odbora. Sredstva izdvojena za prva četiri projekta su u iznosu od 2,515 evra ukupno. Do sada su se okupili oko 7,8 miliona, u skladu sa Sporazumu o naplati carina na severu.

Srednjoročni prioriteti

MIP je u procesu konsolidacije svoje institucionalne infrastrukture obezbeđujući diplomatsku/konzularnu pokrivenost sa proširenjem u svim kontinentima za jačanje državnosti Kosova u međunarodnoj areni. U srednjoročnom periodu će se i dalje vršiti proširenje diplomatske mreže, u zemljama sa regionalnom i globalnom snagom u cilju konsolidacije međunarodnog subjektiviteta Republike Kosovo i članstvo Republike Kosovo u međunarodnim organizacijama. U tom pravcu, Kosovo će otvoriti nove diplomatske-konzularne misije/kancelarije za vezu za jačanje ambasadi i da će povećati broj diplomata u Briselu, Njujorku, Vašingtonu, Ženevi i unutar Diplomatske akademije i Ministarstva inostranih poslova (kako u političkim tako i u administrativnim odeljenjima).

Kosovo će se fokusirati na rešavanje sudbine nestalih lica. To će intenzivirati napore za razmenu informacija o mogućim masovnim grobnicama. Sa ciljem postizanja punog kapaciteta Odeljenja za sudsku medicinu u okviru ispunjavanja standarda potrebnih za održive zakonske prakse, Vlada će u početku razviti koncept dokument za uređivanje oblasti sudske medicine i da usvoji izvršne propise za stvaranje jednog centralnog registra i za zaključavanje predmeta, uključujući podaci razvrstani po polu. Takođe će zaposliti i profesionalno razvijati potrebnu stručnost u oblasti antropologije i sudske medicine u celini, ravnopravno učešće žena i muškaraca, kao i integraciju osoblja iz ne-većinske zajednice.

Paralelne strukture Srbije na Kosovu su glavne prepreke za normalizaciju stanja na severu Kosova, njihovo raspadanje je zato veoma važno za efikasno sprovođenje sporazuma. Srbija nastavlja da interveniše na Kosovu kroz održavanje jednog dela svojih paralelnih struktura, što je u suprotnosti sa sporazumom o Briselu za normalizaciji susednih odnosa između dve zemlje.

Sporazum o normalizaciji odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije tačno predviđa gašenje paralelnih struktura koje se podržavaju od strane Srbije u oblasti policije, pravosuđa, civilne zaštite i administracije (nakon lokalnih izbora i funkcionisanja opština na severu), ranije tokom tehničkog dijaloga planirano je gašenje paralelnih struktura u oblasti energetike, telekomunikacija, matične službe, katastra i carine.

Što se tiče *primenu*, u srednjoročnom periodu će se ukloniti paralelne strukture Srbije koje nastavljaju da rastu i koji krše Sporazum u Briselu o normalizaciji odnosa između dve zemlje.

2. BLOK 2: EKONOMSKI KRITERIJUMI

Ispunjavanje ekonomskih kriterijuma za članstvo se zasniva na uslovima koji proizlaze iz zaključaka Evropskog saveta 1993. godine, koji su nazvani Kriterijumi Kopenhagena. Funkcionalna tržišna ekonomija je prvi ekonomski kriterijum Kopenhage koji obuhvata:

- Postojanje širokog konsenzusa za suštinske ekonomske politike
- Postizanje makroekonomske stabilnosti, uključujući adekvatnu stabilnost cena i stabilnost javnih finansija i spoljnog platnog bilansa;
- Slobodna interakcija tržišnih snaga, na osnovu mehanizama ponude i potražnje, uključujući postavljanje cena i liberalizaciju trgovine;
- Eliminaciju prepreka inherentnih za ulazak i izlazak sa tržišta (u smislu stvaranja novih preduzeća ili bankrota postojećih);
- Postojanje pravnog sistema, uključujući i regulisanje imovinskih prava, kao i nametanje sprovođenja zakona i ugovora;
- Širok konsenzus za ključna pitanja ekonomske politike;
- Dovoljno razvijen finansijski sektor za usmeravanje uštede u pravcu produktivnih investicija.

Kriterijumi iz Mاستrihta, poznati kao ekonomski kriterijumi konvergencije odnose se na monetarnu integraciju u okviru Evro zone. Preciznije, zemlje koje imaju za cilj da usvoje evro, treba da ispune niz makroekonomskih pokazatelja koji mere:

- Stabilnost cena kroz CPI;
- Održivost i adekvatnost javnih finansija kroz ograničavanje nivoa budžetskog deficita (3% BDP-a) i nivoa državnog duga u odnosu na BDP;
- Stabilnost dugoročnih kamatnih stopa; i
- Stabilnost deviznog kursa.

Na osnovu zaključaka Saveta iz 2008. godine⁷ i Saveta za opšta pitanja, Evropska komisija iz 2013. je u poslednje dve godine pokrenula novi pristup u cilju promovisanja ekonomskog i političkog razvoja Kosova, sličan sa instrumentima i mehanizmima država članica. U tom kontekstu, strategija proširenja za Kosovo (i Balkan uopšte) zasniva se na tri osnovna stuba, među kojima je i ekonomsko upravljanje. Jedan od glavnih instrumenata za jačanje ekonomskog upravljanja je dijalog sa EU, uključujući i pripremu Programa za reforme u ekonomiji. Stoga će i procena napretka u ispunjavanju ekonomskih kriterijuma biti u tesnoj vezi sa poboljšanjem ekonomskog upravljanja i programom ekonomskih reformi.

Kao rezultat, prioritetni ciljevi i mere u okviru ekonomskih kriterijuma imaju za cilj da odražavaju suštinu strukturalnih reformi u Programu ekonomskih reformi⁸. Naravno, sve mere su usko povezane sa strateškim dokumentima institucija Republike Kosovo, kao što su Program Vlade 2015-2018, Sektorske strategije, Nacionalna strategija za razvoj. Dokument uključuje i mere koje proizlaze iz Izveštaja o zemlji i godišnjeg Pododbora za stabilizaciju i pridruživanje za „Ekonomiju, finansijska pitanja, statistike“.

Što se tiče napretka u ispunjavanju ekonomskih kriterijuma za članstvo⁹, Kosovo treba da nastavi napore u uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije sposobne da se suoči sa konkurencijom, usmeravajući budžet u pravcu investicija koje generišu rast i jačanjem konkurentnosti, što bi imalo pozitivne efekte i na smanjenju spoljnog debalansa. Treba da se nastavi privatizacija i da se radi na povećanju naplate domaćih poreza. Pojašnjenje stečajnog postupka će pozitivno doprineti ekonomiji. Slično tome, treba razviti ljudski kapital kako bi se smanjila visoka stopa nezaposlenosti muškarci i žene, treba se boriti protiv neformalne ekonomije i ojačati vladavinu prava u cilju poboljšanja poslovnog okruženja za privatni sektor i

⁷ Savet Evropske unije

⁸ Budući da je PER 2016-2018 trenutno u pripremi, prioritetne mere uključene u ovom nacrtu se mogu dopuniti kada bude finalizovan PER

⁹ Na osnovu izveštaja EK o Kosovu 2015.

konkurenciju na tržištu. Stabilnost i održive fiskalne politike i dalji razvoj finansijskog tržišta, koji poboljšava pristup finansijama, stvorice bolju podršku za ekonomski razvoj. U cilju povećanja kapaciteta, da bi bili konkurentniji, i dalje su potrebne značajne reforme, uključujući, između ostalog, i energetski sektor i razvoj obrazovnog sistema.

2.1. Postojanje funkcionalne tržišne ekonomije¹⁰

Ekonomsko upravljanje

Postoji širok konsenzus o politici ekonomskih reformi i tržišno orijentisane. To se ogleda u programu Vlade 2015-2018 koji ističe da je jedan od osnovnih principa vlade je da promoviše ekonomski razvoj i socijalnu dobrobit kroz tržišnu ekonomiju. Proces ekonomskih reformi je nastavio da sprovodi osnovne reforme u poslednjih nekoliko godina. Transformacija DP u novoj kompaniji sa privatnom vlasništvu je nastavio sa velikim brojem privatizovanih preduzeća. Nova struktura na osnovu korporativnog upravljanja u javnim preduzećima se nalaze, iako još mora da se uradi na poboljšanju njihovog upravljanja i rada. Strukturne reforme uključuju restrukturiranje i privatizacija nekih javnih službi da se poveća ekonomsku efikasnost u pružanju usluga. Sektor telekomunikacija je liberalizovan. distribucija električne energije mreža je privatizovano. Nacionalni civilnog vazduhoplovstva aerodrom se daje 20-godišnju koncesiju kroz javno-privatno partnerstvo. Međutim, uprkos reformama, zemlja se suočava sa visokom stopom nezaposlenosti, ekonomske strukture sa malim proizvodne baze, neefikasnih javnih preduzeća i velikog trgovinskog deficita.

Nastavio dijalog i partnerstvo sa predstavnicima poslovnih, socijalnih partnera i drugih zainteresovanih strana o pitanjima ekonomske i socijalne politike. U tom kontekstu, privredne komore pružaju svoj doprinos u okviru Nacionalnog saveta za ekonomski razvoj politika i inicijativa za razvoj privatnog sektora i poslovnog okruženja. Na osnovu Zakona o Socijalno-ekonomski savet (SEC), socijalnog dijaloga i pitanja od značaja za poslodavaca i zaposlenih razgovarali Socijalno-ekonomski savet kao mehanizma nezavisnog trilateralnog sastavljena od predstavnika Vlade, organizacije poslodavaca (Privredne komore) i organizacija zaposleni (članovi sindikata).

Što se tiče političkog okvira, Program Vlade 2015-2018 je jedan od osnovnih dokumenata politike u srednjem roku. Finansiranje ovih politika i konkretnih ciljeva u prioriternim onda indikativni sredstava za odgovarajuće sektore u okviru srednjoročnih rashoda. Program se fokusira na pet glavnih stubova prioriteta: i) održivi ekonomski razvoj i socijalne zaštite, ii) vladavina prava, III) evropska agenda i spoljna politika, iv) obrazovanje, nauku, kulturu, sport i omladinu, i v) moderna zdravstvena zaštita . Što se tiče ključnih ekonomskih politika, program obezbeđuje povoljne fiskalne politike i poboljšanju poslovnog okruženja kroz tržišnim politikama, suzbijanje sive ekonomije i uklanjanje barijera u poslovanju. Razvoj važnih privrednih grana kao što su energija, infrastrukture, poljoprivrede, telekomunikacija i informacionog društva i turizma su prioriterni ciljevi. Ostale mere u okviru prvog stuba za održivi ekonomski razvoj i dobrobit uključuju promociju investicija (uključujući i investicionih fondova), podršku za mala i srednja preduzeća, privatizacija i poboljšanje performansi javnih preduzeća, kao i socijalne politike za poboljšanje životni standard i socijalnu zaštitu. Trenutno vlada razvija strategiju nacionalnog razvoja kao dokument sveobuhvatnog razvoja. Strategija obuhvata medijum i da će odraziti u velikoj meri prioriterni stuba vladinog programa. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ova strategija treba da uključe rodnu perspektivu, i da se obezbedi učešće žena i muškaraca u razvojnom procesu, pokušavajući da obezbedi pravednu raspodelu sredstava za žene i muškarce.

Sastavni deo saradnje za jačanje institucionalne saradnje između Kosova i EU takođe učestvuje u strukturiran dijalog o ekonomskom upravljanju koji se odvija između zemalja kandidata s jedne strane, i institucije EU, posebno Savet i Komisija, s druge strane. U okviru ovog dijaloga, Republika Kosovo je

¹⁰ Ovo poglavlje ne sadrži matricu kratkoročnih mera.

pripremio sledećem programu reforme ekonomije (PRE) PRE 2017 je alat koji ima za cilj da poboljša ekonomsko upravljanje obezbeđujući jasan okvir u sprovođenju reformi. U dokumentu se sastoji od makroekonomske i fiskalne analize, kao i opšti okvir za prioritetnim sektorima strukturne reforme. Ovaj dokument će biti u direktnom povezivanju sa Nacionalnom strategijom razvoja, drugim strateškim dokumentima o strukturnim reformama i upravljanja javnim finansijama u srednjem roku. Priprema programa za 2017. je u poodmaktoj fazi kada je već razvija finalnog nacрта (PRE je dokument od tri godine koji se revidira godišnje) koji će biti usvojen do kraja januara 2017. godine strukturalno, dokument sadrži glavne reforme strukturalne podeljeni u devet prioritetnih oblasti koje utiču na ekonomski rast, poveća konkurentnost i zapošljavanje: (i) upravljanje javnim finansijama, (ii) energija, transport i telekomunikacije tržišta, (iii) sektoru za razvoj (poljoprivreda, industrija, usluge, itd), (iv) poslovno okruženje, korporativno upravljanje i smanjenje sive ekonomije, (v) istraživanje i inovacije, (vi) spoljnu trgovinu i investicije, (vii) obrazovanje i veštine, (viii) zaposlenost i tržište rada i (IX) socijalna inkluzija, promovisanju jednakih mogućnosti i borbu protiv siromaštva.

Nastavljena uspješna realizacija strukturalnih kriterijuma i kvantitativno sporazuma stend-baj sa Međunarodnim monetarnim fondom, čiji je cilj da podrži očuvanje fiskalne stabilnosti, održavanje nizak nivo javnog duga, kao i poboljšanje kvaliteta javne potrošnje.

Makroekonomska stabilnost

Nominalni bruto domaći proizvod za 2015. godinu procenjuje se da je iznosio 5,774 miliona evra (sa trenutnim cenama), dok je u 2014. godini iznosio 5,568 milion evra. Dok je BDP po glavi stanovnika iznosio 3,193 miliona evra u 2015. godini, a 2014. godine je bio 3,085 miliona evra. U 2016. godini predviđeno je da nominalni BDP dostigne vrednost od 6,039 miliona evra, dok je BDP po glavi stanovnika očekuje se da bude 3,332 miliona evra. Prema prognozama za 2017. godinu, očekuje se da BDP dostigne 6,333 miliona evra, a očekuje se da će BDP po glavi stanovnika iznositi 3,488 miliona evra.

Kosovska ekonomija se procenjuje da je porasla na realnoj stopi od 3,6% u 2015. godini, značajan porast u odnosu na prethodnu godinu (1,2%¹¹). Ova stopa rasta je nastavljen u 2016. U trećem kvartalu 2016. godine realni rast BDP-a bio je 3,8% u odnosu na K3 2015.

Početak 2015. doneo oporavak u periodu nakon rasta smislu bezbednost na privrednih subjekata o životnoj sredini, vozio između ostalog i jasno artikulirano Programom upravljanja na početku izbora do kraja 2014. godine Dok 2015 je manifestuje oporavak u poređenju sa podacima koje smo videli u 2014. godini (kao rezultat političke situacije u zemlji nakon izbora), 2016 očekuje se iskazuje kao nastavak ekonomskog rasta u svim sektorima privrede.

Iz podataka prikazanih u sledećoj tabeli vidi se da potrošnja i dalje ostaje komponenta sa najvećim uticajem na BDP, koja je iz godine u godinu beležila rast. U 2015. godini potrošnja je zabeležila rast od 2,2%, odnosno od 5,856 miliona evra koliko je bila u 2014. godini i povećala se na 5,977 miliona evra u 2015. godini, dok se u 2016. godini očekuje da bude 6,185 miliona evra, a za 2017. godinu je predviđeno da bude 6,434 miliona evra. Ukoliko analiziramo potrošnju vidimo da je privatna potrošnja u 2014. godini bila 4,926 miliona evra, dok je u 2015. godini iznosila 5,060 miliona evra, znači da primećujemo povećanje privatne potrošnje od 2,72%, dok je u 2016. godini privatna potrošnja predviđena da iznosi 5,248 miliona evra, što znači rast od 3,72%. Po projekcijama za 2017. godinu vidimo da će privatna potrošnja iznositi 5,495 miliona evra ili 4,71 % viša od 2015. godine. Što se tiče javne potrošnje u 2014. godini je bila 910 miliona evra, u 2015. godini imamo pad na 897 miliona evra, dok je u 2016. godini predviđeno povećanje čiji će iznos dostići 917 miliona evra, a u 2017. godini je predviđeno da dostigne iznos od 919 miliona evra. Gledajući u procentima vidimo da je 2015. godina u odnosu na 2014. godinu zabeležila pad od 1,43%, dok projekcije pokazuju rast u 2016. godini od 2,23%, a za 2017. godinu je predviđen blagi rast od 0,22% u

¹¹ Ovo su najnoviji zvanični podaci za rast BDP-a u 2015. godini, a promena od brojke od 0,9% koji je prvobitno dat od strane KAS, neslaganja koji je rezultirao nakon objavljivanja kvartalnog BDP-a po prvi put od strane ASK, koji je tada potrebna da se preispitati.

odnosu na 2016. godinu. Uprkos činjenici da je predviđeno da se potrošnja smanji u odnosu na BDP i tokom srednjoročnog perioda 2017-2019, rast potrošnje će biti nastavljen i biće najveći davalac doprinosa u povećanju kosovskog BDP-a, podržanog između ostalog i od doznaka.

Štaviše očekuje se da ovaj period bude karakterizovan vidljivim poboljšanjem investicija. Ukupna perspektiva transfera od strane emigranata iz eurozone, bilo u obliku doznaka ili investicija u nepokretnosti ostaje važna komponenta u finansiranju privrede zemlje. Doznake koje čine najveći deo sekundarnog računa prihoda, nastavljaju da doprinose smanjenju deficita tekućeg računa. U 2015. godini zabeleženo je povećanje doznaka od 8.36% u odnosu na 2014. godinu. Doznake i tokom 2016. godine ostaju visoke, ali u odnosu na 2015. godinu pokazuju pad od 3%, i predviđanja za period 2017-2019 pokazuju stalni porast doznaka za oko 6% za svaku godinu. Nemačka i Švajcarska i dalje ostaju glavni izvor doznaka, sa učešćem od preko 50% od ukupnih doznaka.

Glavni makroekonomski agregati (SOR 2017-2019)

Opis	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Realne stope rasta (u procentima)						
BDP	1.20%	3.60%	3.80%	3.90%	4%	4%
BDP po glavi stanovnika	2.10%	3.40%	3.50%	3.70%	3.8	3.80%
Potrošnja	3.70%	2.20%	3%	3.10%	3.20%	3.00%
Investicije	-5%	9.20%	7.60%	6.60%	8.00%	7.60%
Izvoz	16.70%	1.10%	3%	5.20%	6.30%	6.7
Uvoz	8.40%	2.60%	3.90%	4.30%	5.50%	5.10%
Razlike u cenama (u procentima)						
ICP	0.40%	-0.50%	0.20%	0.90%	1.30%	1.60%
Deflator	3.30%	0.10%	0.80%	1%	1.40%	1.80%
Uvozne cene	-0.60%	-0.70%	-0.30%	0.90%	0.90%	1.50%
Budžet vlade (u procentima BDP-a)						
Prihodi:	24.00%	25.30%	26.30%	25.80%	25.30%	25.00%
Poreski prihodi	20.90%	22.00%	22.70%	22.50%	22.20%	22.10%
Neporeski prihodi	3.10%	3.30%	3.60%	3.20%	3.10%	3.00%
Rashodi:	26.30%	27.00%	27.60%	26.60%	26.00%	25.20%
Tekući rashodi	18.90%	20.00%	20.10%	19.30%	18.60%	17.70%
Kapitalni rashodi i neto zajam	7.40%	7.00%	7.50%	7.30%	7.40%	7.50%
Plaćanja kamate	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%	0.50%	0.40%
Primarni bilans	-2.30%	-1.70%	-1.30%	-0.90%	-0.60%	-0.20%
Ukupni bilans	-2.50%	-2.00%	-1.70%	-1.40%	-1.10%	-0.60%
Ukupni bilans (po fiskalnom pravilu)	-2.40%	-1.80%	-1.50%	-1.20%	-1.00%	-0.50%
Bilans štednje/investicija (u % BDP-a)						
Neto primarni spoljni prihodi	2.00%	1.30%	1.50%	1.80%	1.90%	2.00%
Neto sekundarni spoljni prihodi:	21.00%	19.90%	19.40%	19.50%	19.60%	19.60%
Doznake	12.50%	13.00%	13.20%	13.40%	13.60%	13.60%
Investicije	25.80%	27.10%	28.10%	28.80%	29.80%	30.90%
Bilans tekućeg računa	-7.80%	-9.40%	-9.60%	-9.00%	-9.00%	-8.80%
Trgovinski bilans	-37.00%	-36.50%	-36.40%	-36.40%	-36.70%	-36.70%
Bruto nacionalna štednja	17.90%	17.70%	18.50%	19.70%	20.80%	22.10%
Privatna štednja	14.10%	12.50%	13.60%	15.20%	15.80%	16.90%
Glavni agregati (u milionima €)						
BDP	5,568.0	5,774.0	6,039.0	6,333.0	6,674.0	7,065.0
BAKD	6,853.0	7,001.0	7,303.0	7,684.0	8,108.0	8,588.0

BDP po glavi stanovnika (u €)	3,085.0	3,193.0	3,332.0	3,488.0	3,668.0	3,876.0
BAKD po glasi stanovnika (u €)	3,532.0	3,641.0	3,823.0	4,018.0	4,235.0	4,481.0
Doznake radnika	694.0	752.0	798.0	849.0	905.0	963.0
Stanovništvo (u hiljadama)	1,805.0	1,809.0	1,812.0	1,816.0	1,819.0	1,823.0

Izvor: ASK i procene i predviđanja jedinice za Makroekonomiju, MF

U 2016. pretpostavlja se da su ekonomski agenti počeli da koriste objekte dostupne za domaću proizvodnju i poreske reforme 2015. Taka, procenjuje se da realni rast BDP-a za 2016. od 3,8% znaka, nivo sličan onom godine preliminarni. Podrazumeva se da u bi pokazali pun efekat poreskih promena potrebno vreme, tako da je većina očigledno uticaj će izaci će iz 2017. godine da 2019. srednjem roku.

Procene za 2016. uzeti u obzir (iako konzervativna) Uticaj započetih u 2015. poreskim promenama u pogledu podrške lokalne proizvodnje, kao što su: olakšice za proizvodnim linijama, izuzeća za ulaz u procesu proizvodnje, smanjenja IT uređaja, eskalacije PDV-a, itd Ove promene su takođe dizajnirani da budu komplementarne postojećim državnim inicijativama koje se odnose na lokalnu podršku za proizvodnju, kao što su subvencije u poljoprivredi. Kasnije će i dalje biti važan podrška poljoprivrednim proizvođačima u zemlji, tako da šema će nastaviti da pruža podršku preduzetnicima i preduzećima u narednim godinama. Vlada je posvećena upravljanje i praćenje plana, najistaknutije element uspeha šeme, da se poboljša svake godine.

Što se tiče cene, 2015 godina je završena sa deflacija od 0,5%, dok je za 2016. se procenjuje da će inflacija biti nešto od 0,2%. Ovo odražava kretanje svetskih cena hrane (koji određuju većinu kretanju cena na Kosovu), kao i mazuta, koji se očekuje da će nastaviti svoj trend u 2016. godine. Za period 2017-2019 predviđa se da će imati inflaciju, gde je planirana inflacija u 2017. biti 0,90%, u 2018-1.30%, dok je u 2019. očekuje inflacija od 1,60%. Strane direktne investicije tokom 2014. godine zabeležile su značajan pad, veći deo kojih je proistekao kao posledica prodaje deonica nekoliko stranih kompanija koje rade na Kosovu kao rezidentne i raspodelom super dividendi nekoliko stranih kompanija koje rade na Kosovu. Međutim, u 2015. godini, DSI su zabeležili značajan rast. U skladu sa podacima iz CBK-a, do decembra 2015. godine, prihodi u obliku DSI-a su dostigli iznos od 338 miliona evra, sa povećanjem iznad 100% u odnosu na 2014. godinu. Međutim, traži se opreznost u interpretaciji ovog rasta imajući u obzir političku situaciju u zemlji tokom 2014. godine koja je mogla negativno da utiče na sigurnost privrednih agenata. Ovo postaje jasnije ukoliko uporedimo zabeležene DSI u 2015. godini sa zabeleženim iznosom tokom 2013. godine, kada beležimo rast od oko 20 %. Preko 50 % DSI-a tokom 2015. godine je predodređeno u sektor nepokretnosti, oko 189 miliona evra što se podudara sa pozitivnim razvojem u građevinarskom sektoru tokom 2015. godine. Ukoliko upoređujemo period januar-oktobar 2016, sa istim periodom u 2015. Godini, vidimo pad direktnih stranih investicija za 32.52%.

Primećeni su znaci poboljšanja u kategoriji **investicija**, nivo investicija je zabeležio blagi rast, podstaknuti ne samo privatnim investicijama nego i javnim, kao posledica unapređenja infrastrukturnih projekata uz jedan brži tempo nego što je bio u prethodnoj godini. Ukupno, investicije su zabeležile rast od 1,435 miliona evra koliko su bile u 2014. godini, na 1,566miliona evra u 2015. godini, dok se u 2016. godini očekuje iznos od 1,696 miliona evra, a tokom 2017. godine se očekuje 1,822 miliona evra. Privatne investicije u 2015. godini su iznosile 1,161 miliona evra, beležeći rast u poređenju sa 2014. godinom kada su bile 1,024 miliona evra, dok u 2016. godini se očekuju da budu 1,256 miliona evra, u 2017. godini je predviđeno 1,353 miliona evra, da bi se dostigao iznos od 1,644 miliona evra tokom 2019. godine. Javne investicije su zabeležile pad od 411miliona evra, koliko su iznosile 2014. godine, na 404 miliona evra tokom 2015. godine, beležeći ponovo rast tokom 2016. godine na 440 milion evra, dok je tokom 2017. godine predviđeno da dostignu vrednost od 470 miliona evra. U skladu sa podacima, ukupni krediti u kosovskoj privredi na kraju 2015. godine dostigli su vrednost od 1.33 milijardi evra, rast od 6% u odnosu na prethodnu godinu. Dok su za period januar-novembar 2016. krediti zabeležili rast od 4.50% u odnosu na isti period 2015. godine.

Nominalni BDP i njegove komponente

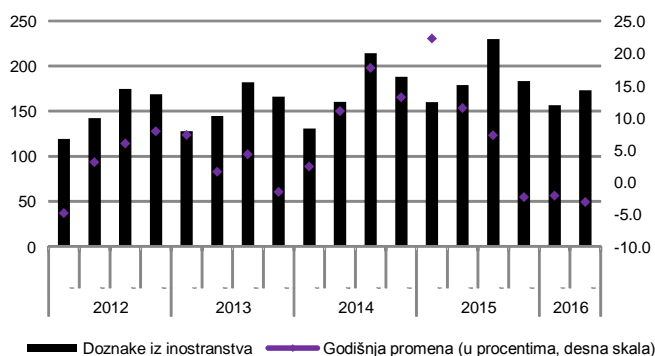
Opis	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Potrošnja	5,856.0	5,977.0	6,185.0	6,434.0	6718	7029
Privatna potrošnja	4,926.0	5,060.0	5,248.0	5,495.0	5,797.0	6,100.0
Javna potrošnja	910.0	897.0	917.0	919.0	901.0	909.0
Ukupno Vlada	724.0	729.0	757.0	767.0	751.0	760.0
Sektor donatora	187.0	168.0	160.0	152.0	150.0	149.0
NISDG	19.0	20.0	20.0	20.0	20.0	21.0
Investicije	1,435.0	1,566.0	1,696.0	1,822.0	1,988.0	2,182.0
Privatne investicije	1,024.0	1,161.0	1,256.0	1,353.0	1,482.0	1,644.0
Javne investicije	411.0	404.0	440.0	470.0	505.0	539.0
Neto izvoz robe i usluga	-1,723.0	-1,768.0	-1,842.0	-1,923.0	-2,032.0	-2,146.0
Izvoz	1,092.0	1,099.0	1,136.0	1,212.0	1,305.0	1,415.0
Izvoz robe	324.0	323.0	328.0	349.0	378.0	416.0
Izvoz usluga	767.0	777.0	808.0	863.0	927.0	999.0
Uvoz	2,814.0	2,867.0	2,978.0	3,135.0	3,337.0	3,561.0
Uvoz robe	2,383.0	2,432.0	2,524.0	2,657.0	2,825.0	3,011.0
Uvoz usluga	431.0	463.0	454.0	478.0	512.0	550.0
BDP	5,568.0	5,774.0	6,039.0	6,333.0	6,674.0	7,056.0
BAKD	6,853.0	7,001.0	7,303.0	7,684.0	8,108.0	8,588.0
Ostali pokazatelji						
Raspoloživi prihodi u privatnom sektoru (u mil. €)	5,665.0	5,807.0	6,057.0	6,404.0	6,782.0	7,194.0
Privatna potrošnja po glavi stanovnika (u €)	2,729.0	2,798.0	2,896.0	3,026.0	3,186.0	3,346.0
Privatna potrošnja u odnosu na BDP	88%	88%	87%	87%	87%	86%
Privatne investicije u odnosu na BDP	18%	20%	21%	21%	22%	23%
Izvoz u odnosu na BDP	20%	19%	19%	19%	20%	20%
Uvoz u odnosu na BDP	51%	50%	49%	49%	50%	50%

Trgovinski bilans nastavlja da bude izazov za Kosovsku privredu. Visoko učešće potrošačkih proizvoda u uvozu znači nizak nivo izvoza. Uvoz proizvoda i tokom 2015. godine je nastavio ovaj pozitivan trend sa rastom od 1.88%, i tokom 2016. godine očekuje ga rast od 3.87%. U 2015. godini izvoz robe je zabeležio rast na 2,432 miliona evra, dok je u 2014. godini iznosio 2,383 miliona evra, ili 2.06%, dok se tokom 2016. godine očekuje da bude 2,524 miliona evra ili 3.78% više nego u 2015. godini. Takođe, i uvoz usluga je povećan tokom 2015. godine i dostigao je vrednost od 463 miliona evra u odnosu na 2014. godinu kada je bio 431 miliona evra, dok se u 2016. godini očekuje da bude 454 miliona evra ili 4.13% viši nego tokom 2015. godine. Kako za uvoz tako i za izvoz robe tokom 2017. godine se očekuje rast i dostići će vrednost od 478 miliona evra. Izvoz je zabeležio blagi rast tokom 2015. godine u odnosu na 2014. godinu, tokom 2015. godine je dostigao 1,099 miliona evra dok je tokom 2014. godine bio 1,092 miliona evra. Za 2016. godinu su projektovani da dostignu vrednost od 1,136 miliona evra. Izvoz robe tokom 2015. godine je bio 323 miliona evra, i zabeležio je blagi pad u odnosu na 2014. godinu tokom koje je iznosio 324 miliona evra, dok je za 2016. godinu predviđen rast na 328 miliona evra. Izvoz usluga od 767 miliona evra koliko je bio u 2014. godini povećao se na 777 miliona evra tokom 2015. godine, dok je za 2016. godinu projektovan iznos od 808 miliona evra. Očekuje se da će izvoz u 2017. godini iznositi 863 miliona evra kada je izvoz robe tokom 2017. godine predviđen da dostigne 349 miliona evra, dok je predviđeno da izvoz usluga dostigne 863 miliona evra.

Što se tiče cena, 2015. godina je zaključena deflacijom od 0.5%, dok se za 2016. godinu procenjuje da će biti blaga inflacija od 0.2%. To odražava kretanje svetskih cena prehrambenih proizvoda (koji određuju veći deo kretanja cena na Kosovu), ali i nafte i derivata koji se očekuje da će nastaviti trend pada u 2016. godini.

Pozicija **platnog bilansa** na Kosovu se karakteriše povećanjem deficita na tekućem računu i kapitalu do avgusta 2016. godine. Deficit od 376.0 miliona evra tekućeg računa i kapitala dostigao je 6.22% do avgusta 2016. godine, od 3.82% koliko je bio u istom periodu 2015. godine. U prethodne dve godine, deficit tekućeg računa i kapitala je obeležio smanjenje, uglavnom zbog smanjenja trgovinskog deficita koji je rezultirao od povećanja vrednosti izvoza i pada vrednosti uvoza, dok su sve ostale kategorije u okviru bilansa tekućeg računa bili karakterizovani pozitivnim bilansima. U 2016. godini, povećanje deficita tekućeg računa bio je uglavnom posledica povećanja trgovinskog deficita, kao i smanjenja pozitivnog bilansa primarnih i sekundarnih prihoda.¹²

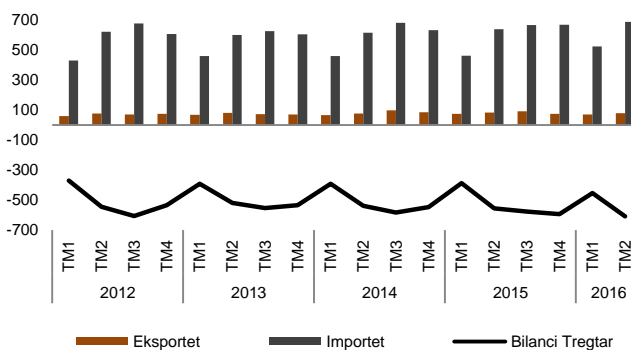
Grafikon 1. Doznake, u milionima evra

Izvor: CBK (2016)

Obim trgovinske razmene robe i usluga između Kosova i spoljnog sektora obeležio je rast za 14.4 odsto. Stepenn trgovinske otvorenosti dostigao je oko 29.7 odsto u avgustu 2016. godine (27.0 odsto u avgustu 2015). Vrednost izvoza robe i usluga u 2016. godini zabeležio je godišnji rast od oko 2.2 odsto, dok je ukupna vrednost uvezene robe i usluga zabeležio rast od 5.5 odsto. U odnosu na BDP, izvoz robe i usluga Kosova je i dalje na niskom nivou od oko 13.2 odsto do avgusta 2016. godine, a odnos između uvoza robe i usluga i BDP-a je ostao na 32.5 odsto. Do avgusta 2016. godine, trgovinski deficit robe i usluga je dostigao vrednost od 1.2 milijardi evra (oko 20 odsto BDP-a), što predstavlja godišnji rast od 7.8 odsto (godišnji pad od 2.4 odsto u istom periodu 2015. godine).

Figura 2. Eksportet, importet dhe bilanci tregtar, në milionë euro

Burimi: ASK (2016)

S druge strane, račun primarnih i sekundarnih prihoda se karakteriše smanjenjem pozitivnog bilansa od 50.4 odnosno 3.3 odsto. Najveća kategorija u okviru primarnih prihoda, kompenzacija zaposlenih, obeležila je godišnji pad od 9.9 odsto do kraja avgusta 2016. godine, spuštajući se na 125.0 miliona evra. Takođe, doznake, kao jedna od glavnih kategorija sekundarnog računa, obeležile su pad od 2.8 odsto i dostigle su iznos od 498.7 miliona evra (grafikon 1).

Deficit računa robe je dostigao iznos od 1.5 milijardi evra u avgustu 2016, što predstavlja povećanje od 11.7 odsto u odnosu na isti period prethodne godine (grafikon 2). Povećanje deficita se uglavnom pripisuje ukupnom padu izvoza za 9.7 odsto, dok je ukupan iznos obeležio povećanje od 8.6 odsto. Do

¹² U okviru platnog bilansa Kosova, račun primarnih prihoda uključuje kategorije „Kompenzacija zaposlenih“ i „Prihodi od investicija“. Račun sekundarnih prihoda se sastoji od „Vladinih transfera“ i „Privatnih transfera“ u kojima dominiraju doznake.

avgusta 2016, ukupan izvoz je dostigao vrednost od 202.6 miliona evra, dok je ukupna vrednost uvoza na Kosovu dostigla vrednost od 1.7 milijardi evra. Kao rezultat smanjenja izvoza, stopa pokrivenosti uvoza sa izvozom je smanjena na 12.0 odsto, od 14.5 odsto koliko je bila u istom periodu prethodne godine. Trgovina u uslugama je karakterizovana povećanjem pozitivnog bilansa do avgusta 2016. godine. Bilans usluga je obeležio vrednost od 313.4 miliona evra (242.4 miliona evra u istom periodu 2015. godine), dok je najveće povećanje u bilansu usluga obeležila kategorija usluga putovanja.

Druga važna komponenta u okviru platnog bilansa je i kategorija direktnih stranih investicija (DSI). Bilans DSI-a je do avgusta 2016. godine dostigao 148.0 miliona evra, što predstavlja značajan pad u odnosu na vrednost od 237.8 miliona evra u istom periodu prethodne godine. U okviru strukture DSI-a, sa padom vrednosti karakterizovala su se dva oblika DSI-a, uključujući kapital i fond investicija u akcijama, kao i investicije u dužničkim instrumentima (grafikon 3). Sektori koji su obeležili najveći pad bili su sektor finansijskih usluga i sektor nekretnina, zakupa i ostalih poslovnih aktivnosti.

Ukupna vrednost spoljnog duga na kraju drugog kvartala 2016. godine, dostigla je 2.0 milijarde evra, što predstavlja godišnji rast od 9.4 odsto. Najveći deo spoljnog duga i dalje se sastoji od privatnog sektora, koji je obeležio vrednost od 1.5 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od 8.3 odsto. Ukupna vrednost spoljnog duga vlade dostigla je 383.6 miliona evra, što predstavlja povećanje od 16.0 odsto u poređenju sa drugim kvartalom 2015. godine.

Što se tiče **inflacije**, uopšte što se tiče cena, 2015. godina je zaključena deflacijom od 0.5%, dok se za 2016. godinu procenjuje da će biti blage inflacije od 0.2%. Ovo odražava kretanja u globalnim cenama prehrambenih proizvoda (koji određuju veći deo kretanja cena na Kosovu), ali i nafte i derivata, koji se očekuje da će nastaviti trend pada i u 2016. godini.

Ukupni usklađeni indeks **cena potrošnje** u zemlji je veći od 0.1% u novembru 2016. godine, u odnosu na oktobar 2016. godine. Ovaj rast se uglavnom objašnjava rastom cena potrošnje u podgrupama: šećer i slatkiši (2.4%), duvan (1.3%), kafa, čaj i kakao (1.4%), zajedničkim uticajem ovih podgrupa od 0.2% u IPCP. Povećanje je neutralizovano, uglavnom padom cena podgrupe voća za (-5.8%) sa uticajem od (-0.1%) u IPCP. Povećanje potrošačkih cena je primećeno u podgrupama: meso (1.3%); mleko, sir i jaja (2.1%); šećer i slatkiši (9.3%); kafa, čaj i kakao (1.4%); duvan (6.4%); odeća (3.1%); struja, gas i drugo ogrevno gorivo (1.2%); korišćenje opreme za lični prevoz (1.2%); usluge transporta (7.5%) (povećanje cena avionskih karata) zajedničkim uticajem ovih podgrupa od 1.2% u IPCP. Povećanje je neutralizovano, uglavnom padom cena u ovom periodu u podgrupama: voće (-3.7%); povrće (-5.0%) zajedničkim uticajem ovih podgrupa od (-0.3%) u IPCP. Ukupni usklađeni indeks cena potrošnje je veći za 0.9% u novembru 2016. godine, u odnosu na novembar 2015. godine.

Ukupni indeks **proizvodnih cena** na Kosovu je pretrpeo pad od (-4.6 %), u odnosu na K1 2016. Veći pad prema ograncima ekonomskih aktivnosti se može uočiti kod: električne energije, gasa, pare i snabdevanja klimatizacijom (-17.2%); proizvodnje motornih vozila (transportnih), prikolica i poluprikolica (-5.8%); proizvodnje pića (-1.3%); proizvodnje prehrambenih proizvoda (-0.4%); proizvodnje kože i njenih proizvoda (-0.3%); i proizvodnje drveta i njegovih proizvoda i pluta, osim nameštaja: proizvodnja artikala od slame i pletarskih materijala - pletarstvo (-0.3%). Međutim, u poređenju K2 2016 sa K2 2015, proizvodne cene su snižene u proseku za (-5.4%). Najveći pad prema ograncima ekonomskih aktivnosti obeležen je u: električnoj energiji, gasu, pari i snabdevanju klimatizacijom (-16.5%); proizvodnju motornih vozila (transporta) prikolica i poluprikolica (-12.9%); proizvodnji električne opreme.

Ukupni indeks **cena uvoza** na Kosovu je povećan za 0.7% u K2 2016, u odnosu na K1 2016. U poređenju sa K2 2015, uvozne cene su smanjenje u proseku od -3.9 %. Uvozne cene na Kosovu su povećane u proseku za 0.7% u K2 2016, u odnosu na K1 2016. Najveći rast cena prema sektorima obeležen je u: mineralnim proizvodima (5.8 %); živim životinjama i proizvodima životinjskog porekla (3.2%); osnovnim metalima i njihovim artiklima (1.9%); spremnim prehrambenim artiklima, piću i duvanu (0.8%); papiru i

njegovim artiklima (0.5%); drvetu i njegovim artiklima (0.2%); i koži i njenim artiklima (0.1%). Međutim, upoređujući K2 2016 sa K2 2015, uvozne cene na Kosovu su pretrpele pad u proseku od (-3.9%).

Što se tiče **javnog duga**, Pravni okvir za upravljanje državnim dugom je Zakon o javnom dugu br. 03/L - 175 usvojen od strane Skupštine Republike Kosovo 29. decembra 2009. Ovaj Zakon utvrđuje pravo Republike Kosovo "za uzimanje duga, za davanje kreditnih garancija, za plaćanje troškova i uzimanje duga i plaćanje glavnice i kamata svojih državnih dugova". Štaviše, prema Zakonu, neisplaćeni iznos opšteg duga u nijednom slučaju ne sme da pređe iznos od 40% bruto domaćeg proizvoda (BDP). Po zakonu, i Državne garancije se tretiraju kao državni dug tokom obračuna ovog ograničenja. Što se tiče jurisdikcije kojoj podleže, dug se može podeliti na međunarodni dug i na unutrašnji dug - gde unutrašnji dug podleže domaćoj jurisdikciji, a međunarodni dug može podleći i jurisdikcijama van Republike Kosovo. Unutrašnji dug se u celini sastoji od hartija od vrednosti sa vrednošću sa kojom se može trgovati, emitovanim od strane Republike Kosovo, dok se međunarodni dug sastoji od pozajmica od međunarodnih finansijskih institucija i bilateralnih sporazuma sa drugim zemljama.

Ministarstvo finansija u skladu sa Zakonom, radi povećanja transparentnosti u upravljanju i definisanju upravne odgovornosti u okviru MF-a i van njega, je izradilo relevantne uredbe i postupke, kao što su:

- Uredba VRK br. 22/2013 o procedurama za izdavanje i upravljanje državnim dugovima, državnim garancijama i opštinskim dugovima;
- Uredba MF-CBK br. 01/2014 o primarnom i sekundarnom tržištu hartija od vrednosti Vlade Republike Kosovo;
- Uredba MF br. 01/2016 o upravljanju fondovima pozajmljivanja;
- Procedura za registraciju KFISU primanja i isplata javnog duga;
- Procedura za registraciju u KFISU primanja i isplata iz međunarodnog državnog duga za određene projekte.

Stanje državnog duga: Kao glavni doprinosilac u rastu državnog duga su nasleđeni dugovi, finansiranje projekata kroz zaduživanje i finansiranje budžetskog deficita. U 2009. godini, Republika Kosovo je nasledila dugove iz bivše Jugoslavije, dok je 2010. godine izvršila isplate kredita po programu MMF-a, u cilju budžetske podrške. Od 2012. godine pa nadalje, Republika Kosovo je počela i sa izdavanjem hartija od vrednosti i do 2016. godine, dospevanje na naplatu je produženo do 5 godina i prihodi od ovih emisija su korišćeni za finansiranje budžetskog deficita. Međutim, manji deo je rezultat isplata iz kredita sa IFN za finansiranje različitih projekata, uglavnom u oblasti infrastrukture, energetike i vode. Očekuje se da se ova kategorija poveća u narednim godinama, jer je već potpisan i ratifikovan niz kredita, ali isplata još uvek nije izvršena u potpunosti.

Trenutni portfolio državnog duga: na kraju 2015. godine, državni dug je bio 748.95 miliona evra, od kojih se direktni vladin dug procenjuje u iznosu od 717.65 miliona evra ili 95.8% ukupnog portafolia, dok je 31.3 miliona evra ili 4.2% pod-pozajmljeni dug. Na kraju 2016. godine, predviđa se da stanje državnog duga dostigne iznos od 848.02 ili 14.37% e BDP-a.

Ako iz obračuna izuzmemo deo ponovnog finansiranja i uzmemo u obzir samo deo novih finansiranja, Ministarstvo finansija će biti koncentrisano da finansijske potrebe, koje su uglavnom za finansiranje kapitalnih projekata, ispuni putem međunarodnog duga - konkretnije, kredita iz međunarodnih finansijskih institucija.

Zaduživanje u periodu 2017-2019 će biti izvršeno u svrhe: (i) usluga/ponovnog finansiranja postojećeg duga koji dospeva na naplatu u ovom periodu, (ii) finansiranja razvojnih projekata Vlade i (iii) finansiranja bankarskog bilansa.

Izvori finansiranja sa međunarodnim dugom, podeljeni prema vrsti finansiranja, uključuju finansiranje budžeta (MMF) i finansiranje projekata gde spadaju sledeće institucije za finansiranje: Svetska banka -

Međunarodna agencija za razvoj (MAR), Evropska banka za obnovu i razvoj (EBOR), Evropska investiciona banka (EIB), Banka Saveta Evrope za razvoj (BSER), Nemačka agencija za rekonstrukciju (KfW), Savezna Republika Austrija, Republika Francuske, Republika Mađarske, Islamska banka za razvoj (IsDB), Saudijski fond za razvoj (SFD), Fond OPEC-a za razvoj (OFID) i druga kreditiranja sa kojima možemo početi saradnju u budućnosti.

Stanje opšteg duga

	2012	2013	2014	2015	K1 2016	K2 2016	K3 2016
Međunarodni dug	336.60	323.76	326.35	371.17	389.47	383.58	368.44
Centralni nivo	336.46	321.73	316.54	339.87	354.20	345.63	327.13
Pod-pozajmljivanja	0.14	2.03	9.81	31.30	35.27	37.95	41.31
Opštine	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Unutrašnji dug	73.31	152.51	256.52	377.78	409.71	438.34	473.62
Centralni nivo	73.31	152.51	256.52	377.78	409.71	438.34	473.62
Opštine	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Ukupni dug	409.92	476.27	582.87	748.95	799.18	821.93	842.06
Državne garancije	0.00	0.00	10.00	10.00	10.00	10.00	20.00
Ukupni dug (% e BDP-a)	8.44%	9.10%	10.63%	12.98%	13.40%	13.78%	14.27%

Napomena: Međunarodni dug varira u zavisnosti od godina i tromesečja i kao rezultat izmene deviznih kurseva.

Što se tiče **fiskalnih politika**, na sažet način, domaći prihodi u 2016. godini su zabeležili rast od 16.1% u odnosu na isti period prošle godine, a pokazali su pod-realizaciju od -6.6 u odnosu na predviđanje zasnovano na rebalansu budžeta. Prihodi od carine su zabeležili rast od 10.5% u odnosu na 2015. godinu, predstavljajući nad-realizaciju od 1.1 % u odnosu na revidirani plan za ovaj period. Za 2016. godinu, prihodi od carine su predviđeni da dostignu 1040.1 miliona evra (kumulativno), a tokom perioda izveštavanja, vrednost prihoda iz ovog izvora je dostigao 1051.4 miliona evra. Prihodi koji su prikupljeni u zemlji za 2016. godinu zabeležili su rast od 16.1% u odnosu na isti period 2015. godine i dostigli su vrednost od 386.4 miliona evra u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio 332.8 miliona evra. Prihodi prikupljeni od opština zabeležili su rast od 3.9% u odnosu na isti period 2015. godine. Od ukupnih samostalnih prihoda, prihodi na centralnom nivou čine 70% prihoda, dok 30% predstavljaju opštinski prihodi.

Ukupni rashodi u 2016. godini zabeležili su rast od 6.9% u odnosu na 2015. godinu. U poređenju sa godišnjim planom, prema revidiranom budžetu, ukupni troškovi su izvršeni stopom od 96.4. Ukupni rashodi su dostigli vrednost od 1,681.7 miliona evra tokom perioda januar-december 2016. Strukturu rashoda i dalje dominiraju rashodi u platama i dnevnicama, subvencije i transferi. Naime, rashodi u platama i dnevnicama su predstavljali 32.6% ukupnih rashoda, praćeno rashodima u subvencijama i transferima (28.5%). Rashodi roba i usluga predstavljaju 12%, a kapitalni rashodi 26.6% ukupnih rashoda. O detaljnim podacima oko prihoda i budžetskih rashoda za 2016. godinu, pogledajte Prilog: Prihodi (Tabela 1) i Rashodi (Tabela 2) tokom 2016. godine.

Što se tiče razvoja u fiskalnom sektoru, kontinuitet izmena reformi započelih u 2015. godini, kao što su:

- (i) uklanjanje barijera za fiskalizaciju svih biznisa putem izmene administrativnog uputstva br. 15/2010 o fiskalnim uređajima u cilju liberalizacije tržišta ovih uređaja, što kao mera ima za cilj povećanje broja operatera na ovom tržištu kako bi uticala na smanjenje troškova, kako uređaja tako i održavanja za biznise. Ovom merom procesa fiskalizacije koji je izvršen od 17.03.2015 stupanjem na snagu Administrativnog uputstva MF br. 01/2015 i sve do 13.11.2016 (poslednji period) fiskalizovano je oko 4,091 biznisa i instalirano oko 6,110 fiskalnih elektronskih uređaja. Ovom merom se omogućava da se za sve biznise stvori jednako okruženje za rad u Republici Kosovo;

- (ii) nastavak podsticajnih mera za potrošače koji prikupljaju fiskalne račune, koje se reguliše kroz posebno administrativno uputstvo i kroz koje se cilja smanjenje fiskalne evazije i sprečavanje nejednake konkurencije i, istovremeno, zaštita potrošača;
- (iii) smanjenje praga PDV i eskalacije stope PDV-a od 8% za određene osnovne proizvode i 18% za ostale proizvode, ukidanje PDV-a za proizvodne linije i osnovne inpute za lokalne proizvođače, i
- (iv) smanjenje administrativnih prepreka, gde su eliminisane administrativne procedure i ovde možemo napomenuti ukidanje zahteva za sertifikat izvoza i uvoza, budući da svi biznisi na Kosovu poseduju identičan fiskalni broj.

Još jedna razvoj u fiskalnom sektoru u 2016. vredi povodom stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) od 1. aprila 2016. Ovaj sporazum ima uticaj na jednoj strani da stimuliše uvoz iz zemalja Evropske unije i istovremeno kao drugi uticaj ima snižavanje očekivanja za prihode od carina. Ovakav razvoj predstavio novu mogućnost za preduzeća na Kosovu.

Isto tako, u vezi sa događajima u fiskalnom sektoru, fiskalna reforma da odražava kontinuiranu politiku carinskih olakšica predviđenih Programom Vlade 2014-2018. Preciznije, kroz razvoj UA carinskih olakšica koji je stupio na snagu 09.30.2015 proširio spisak carinskih olakšica, i sa druge AI koji je stupio na snagu 04.10.2016 nastavila širenje ove liste za carinske olakšice.

Vlada je fokusirana na očuvanje makro-fiskalnu stabilnost i istovremeno održavanje produktivne budžetske potrošnje. U tom kontekstu vredi pomenuti i činjenicu da je početkom prošle godine Vlada Kosova je po dogovoru sa 22-mjesečni program sa MMF-om, koji je odobren od strane odbora MMF-a. Pošto Kosovo nije odlikuje bilo fiskalnog rizika i platnog bilansa, i bez monetarne politike, ovaj program će biti fokus na ekonomski razvoj. Tačnije, s obzirom na nizak nivo u odnosu javnog duga prema BDP i potrebu za Kosovo u izgradnju infrastrukture i razvoj, postignut je dogovor sa MMF-om da se uspostavi odredbu ulaganja koja nastavlja se i ove godine kapitalni projekti u okviru Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti (PFMA) koji omogućava finansiranje vlade projekata izvan fiskalnog pravila kroz kredite od međunarodnih finansijskih institucija.

Vlada nastavlja da kao glavni cilj fiskalne strategije ima dalje jačanje svoje fiskalne pozicije i odgovornog upravljanja javnim finansijama. U tom kontekstu, planiranje i izvršenje budžeta će se vršiti u skladu sa fiskalnim pravilom zemlje koje ograničava budžetski deficit na 2% BDP-a. Budući da je postojeći fiskalni prostor ograničen, Vlada namerava da svoje ciljeve, koji su definisani u strateškom dokumentu, dostigne kroz preraspodelu u okviru postojećih rashoda koji su definisani fiskalnim okvirom.

Međutim, deo ovog dokumenta po prvi put će biti i primena klauzule za ulaganja, koje omogućava Vladi da finansira kapitalne projekte sa širim javnim interesom, preko deficitu od 2% BDP-a, pod uslovom da ove projekte finansiraju Međunarodne finansijske institucije i Razvojne agencije. U tom pravcu, Vlada je odobrila spisak specifičnih projekata koji će biti finansirani putem ove klauzule, a jedan deo ovih projekata koji su pokriveni ovim dokumentom će biti realizovani tokom naredne tri godine.

Finansiranje ovih projekata će se vršiti shodno dugoročnoj održivosti javnog duga i javnih finansija.

Glavni ciljevi fiskalne strategije za period 2017-2019 su: Jačanje javnih finansija – poštovanje fiskalnog pravila koje ograničava ukupni deficit na 2% BDP-a preduzimanjem mera za poboljšanje strukture budžetskih rashoda kroz smanjenje tekućih neproductivnih troškova i stvaranja prostora za razvojne projekte. Vlada je posvećena da sledi mudru politiku zapošljavanja i plata, politiku koju namerava da reguliše kroz uspostavljanje zakonskog okvira (kao što je Zakon o platama). U tom kontekstu, Vlada je posvećena da ograniči zapošljavanje u toj meri koja je potrebna za pružanje javnih dobara i usluga na efikasan i efektivan način. Pored toga, Vlada je uvela i mehanizam zasnovan na pravilima, gde se navodi da povećanje računa plata javnog sektora je povezano sa povećanjem nominalnog BDP-a koje ima za cilj bolju povezanost povećanja plata u javnom sektoru i produktivnosti.

Vlada je takođe posvećena da sprovodi jasnu politiku socijalne zaštite, tako da se pruži podrška ne samo osetljivim slojevima društva, ali i da se podstiče zapošljavanje, da se osigura fiskalna održivost i omogućava brzo i efikasno upravljanje ovim rashodima. Na taj način, Vlada namerava da održi osnovu neophodnih podsticaja za povećanje ekonomske održivosti i zapošljavanja.

Vlada Kosova je takođe posvećena da ispuni obaveze i razvojne planove budžetskih organizacija, sa posebnim naglaskom na mere koje su direktno povezane sa ekonomskim razvojem zemlje.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, Vlada treba da obezbedi da se kapitalni izdaci planirani, izvršeno, i prati u skladu sa Zakona o ravnopravnosti polova Nr. 05 / 0-20, prema kojem žene i muškarci treba da ravnopravno učestvuju u planiranju i izvršenju kapitalnih projekata. Podela na jednake planiranja i realizacije projekata, pruža ravnomeran razvoj i održivo.

S obzirom na postojeće visoke strukturne poteškoće sa kojima se suočava ekonomija, Vlada je izmenila Zakon o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti (ZUJFO) za odobrenje klauzule investicija, koja dozvoljava dodatne troškove (preko deficita od 2% definisanim zakonom) za infrastrukturne projekte koji imaju uticaj na ekonomski razvoj, pod uslovom da se finansiraju od strane međunarodnih finansijskih institucija. U tom kontekstu, Vlada je posvećena na sprovođenju programa strukturnih reformi definisanih u svojim strateškim dokumentima. 8 Ovi elementi se bave svim budžetskim organizacijama na jednak način, stoga je neophodno unapređenje saradnje na nivou Vlade kako bi se omogućilo praćenje agende ekonomskog razvoja zemlje, održavanjem makro-fiskalne stabilnosti. U slučaju sektora životne sredine, transporta i energije, posebnu pažnju treba posvetiti zahtevima za su-finansiranje prioriternih projekata u okviru Liste prioriternih projekata.

Na istovetan način, budžetske organizacije koje pripadaju sektorima životne sredine, transporta i energije treba da osiguraju da dovoljno sredstva za su-finansiranje bude obezbeđeno i za prioriternu infrastrukturne projekte, koji će započeti ili biti nastavljeni u 2017. godini i dalje. U tu svrhu, budžetske organizacije treba da procene mogućnosti za zatvaranje programa i projekata koji više ne predstavljaju glavne prioritete Vlade. Naglasak treba staviti i na poboljšanje efikasnosti i efektivnosti troškova. Mogućnosti za proširenje i poboljšanje postojećeg učinka programa u velikoj meri će biti finansirani u okviru postojećih izdvajanja (dodela). Iz tog razloga, budžetske organizacije treba da identifikuju resurse u okviru svojih osnovnih scenarija iz onih oblasti sa nezadovoljavajućim učinkom ili koje nisu u potpunosti u skladu sa prioriternima visokog nivoa Vlade. Gde je potrebno, Komisija za strateško planiranje i Vlada mogu da preporučuju preraspodelu troškova između grupa funkcija ili budžetskih organizacija, ili na preduzimanje drugih mera za finansiranje hitnih prioriteta, uvek imajući kao prioritet fiskalnu stabilnost zemlje.

Što se tiče primenjenih u kombinovanju makroekonomskih politika, postojeći model privrednog rasta zasnovan na velikim finansijskim prilivima u vezi sa visokim rizicima. U kratkom roku, glavni faktor rizika bi bio nagli pad hirjeve- izazvane nepovoljnim ekonomskim kretanjima u zemljama sa velikim dijaspori Kosova - i negativne posledice u odnosu na rast, javnih finansija i eksterne stabilnosti i finansijski sektor. U kratkom i srednjem roku i dugoročno, međutim, glavni izazov za zemlju je kako stvoriti povoljni uslovi za promovisanje rasta samoodrživosti na osnovu povećanja unutrašnje produktivnosti i konkurentnosti izvoza, i ima za cilj da smanji stopu nezaposlenosti i dalje visoka, poboljšanje ljudskog kapitala i fizičke infrastrukture. Ovi ciljevi će se postići u okviru održivim javnim finansijama, što znači predvidljiv razvoj u vezi sa platama u javnom sektoru, kao i održavanje fleksibilnosti tržišta rada. Oba su od ključnog značaja, uzimajući u obzir makroekonomska političkih opcija koje su dostupne u zemlju bez sopstvenog monetarne politike.¹³

¹³ Nacionalni program ekonomskih reformi 2015.

Makroekonomska predviđanja za period 2017-2019

Scenarij predviđanja za period 2017-2019 procenjuje da će ekonomija početi da se oporavlja od izazova koji su karakterisali 2014. godinu. Godina 2015, a posebno 2016. godina, su bile godine stabilizacije, posle kojih će slediti srednjoročni period sa stabilnijom makroekonomskom klimom i povoljnijim ambijentom za poslovanje, kojoj se očekuje da će još više doprineti stupanje na snagu poreskih izmena, kao i stupanje na snagu SSP-a. Program Vlade je zasnovan na prošlim i trenutnim izazovima, sa posebnim osvrtom na ekonomskom razvoju kroz stimulisane domaće proizvodnje. Ove fiskalne promene posebno podržavaju proizvodne linije u različitim sektorima, uključujući ovde sektor poljoprivrednih proizvoda, sektor koji već dugo vreme dobija podršku preko državnih subvencija.

Poslednjih godina, Kosovo je uživala prosečnu stopu rasta BDP-a među najvišim u regionu. Glavni makroekonomski indikatori pokazuju da se kosovska ekonomija oporavila, ne samo od poboljšanja kreditiranja uopšteno i povećanja sigurnosti investitora i drugih privrednih subjekata, već i od poboljšanja ekonomskog okruženja u evrozoni. Inicijative poreskih olakšica i SSP za proizvođače se očekuje da reše pitanje visokih troškova finansiranja, stimulišući tako rast domaće proizvodnje u narednim godinama. Procenjuje se da će ekonomija rasti po stopi od 4% u proseku za period 2017-2019. Ukupna potrošnja, što čini više od 80% raspoloživih prihoda, očekuje se da će porasti po realnoj stopi od 3% u toku srednjoročnog perioda, dajući doprinos sa 3.1 procentualna poena u rastu BDP-a. Rast potrošnje će nastaviti da daje najveći doprinos u povećanju kosovskog BDP-a, uz podršku između ostalog i od doznaka. Doznake i povećanje plata u javnom sektoru nastavljaju povećanje ukupne potrošnje. Međutim, blago smanjenje troškova vlade očekuje se da će se suprotstaviti gore pomenutom pozitivnom efektu u odnosu na uticaj na ukupnu potrošnju, gde se očekuje smanjenje javne potrošnje sa 0.7% u proseku, tokom perioda 2017-2019. Investicije u realnim uslovima tokom perioda 2017-2019 se očekuju da će rasti u proseku sa 7.4%, dajući doprinos sa 2.1 procentualna poena u rastu BDP-a, sve to kao efekat sporazuma iz 2015. godine između Vlade Kosova i MMF-a za takozvanu "klauzulu investicija". Negativni trgovinski bilans će nastaviti da predstavlja izazov za kosovsku ekonomiju. Visoko učešće potrošačkih proizvoda u uvozu Kosova, podrazumeva da postoji nizak nivo konkurentnosti i mogućnost da se poveća nizak nivou supstitucije uvoza. Pored niske osnove izvoza, glavni problem je nizak nivo njegove diversifikacije, gde preko 50% kosovskih izvoza čine metali, što ima direktan uticaj na održivost izvoza, posebno u periodima poput sadašnjeg, kada postoji pad cena.

Napori Vlade za poboljšanje poslovnog okruženja kroz stimulisane diversifikacije izvoza i uzimajući u obzir uticaj globalnih dešavanja, izvoz robe se očekuje da će porasti u proseku od 7.8%. Dok izvoz usluga se očekuje da će zabeležiti rast u proseku od 5.4%, gde dominira izvoz usluga putovanja. Tako da se očekuje da ukupan izvoz zabeleži rast u proseku od 6.1% do 2019. godine. Trend uvoza robe se očekuje da će porasti za 6.1%, dok uvoz usluga u kojima dominiraju prevoz i putovanja je pod značajnim uticajem od kretanja robe, dok se početak radova na putu 6, očekuje da će odrediti veliki deo povećanja uvoza građevinskih usluga. Tako da se uvoz usluga očekuje da će zabeležiti rast u proseku za 6.6% za period 2017-2019. S obzirom da na cene utiču promene u međunarodnim cenama, treba napomenuti da ova korelacija je izraženija u vremenima inflatornih pritisaka, tako da je realno očekivati da na globalnom nivou cene zabeleže pad, dok na Kosovu se očekuje njihova stabilizacija u proseku od 1.3% tokom perioda 2017-2019. Tekući račun tokom perioda 2017-2019, uglavnom od javnih infrastrukturnih projekata i repatrijacije profita, neutrališući tako pozitivan efekat rasta izvoza, očekuje se da će se pogoršati (oko 630 miliona u 2019). Ukupan uvoz se očekuje da će rasti po prosečnoj stopi od oko 5%. Struktura uvoznih proizvoda očekuje se da će ostati ista (rudarski i prehrambeni proizvodi, pića, duvan, itd). Mere preduzete od strane vlade Kosova imaju za cilj stimulisane domaće proizvodnje tako da nakon perioda zamene uvoza, da se stimuliše kosovski izvoz, posebno prehrambeni proizvodi, gde se očekuje da ove olakšice budu u koordinaciji sa drugom inicijativom vlade, koja se odnosi na subvencije za poljoprivredni sektor. Ove inicijative su preduzete uzimajući u obzir činjenicu da Kosovo treba da iskoristi pun potencijal mogućnosti koje se pružaju preko trgovinskih sporazuma CEFTA, SSP i sporazuma sa Turskom.

Važno je za vladu Kosova da kosovski proizvodi budu spremni za inostrana tržišta, kako bi mogli da se oslonimo na stabilnom izvozu u pravcu poboljšanja trgovinskog deficita. Očekuje se da će ukupan izvoz u periodu 2017-2019 rasti prema prosečnoj stopi od 6.1% (sa procenama za izvoz robe i usluga u odeljku iznad), a do 2019. se očekuje da će zabeležiti trgovinski bilans od -36.7% BDP-a. Doznake, koje čine najveći deo sekundarnih računa prihoda, nastavljaju da doprinesu smanjenju deficita tekućeg računa. Tako, za period 2017-2019 doznake iz inostranstva se očekuje da će porasti u proseku od oko 13%. Tokom perioda 2017-2019 DSI se očekuje da će nastaviti sa rastom, uglavnom kao posledica boljeg unutrašnjeg ali i spoljašnjeg ambijenta, posle globalne finansijske krize. Iako postoje znaci poboljšanja posmatrano u kategoriji izvoza, nivo izvoza sa Kosova ostaje na niskom nivou. Iz tog razloga, Vlada Kosova je video izvoz kao kategorija sa potencijalom da doprinese rastu BDP-a. Stoga, imajući u vidu izazove sa kojima se suočavaju proizvođači na Kosovu, Vlada Kosova je preuzela poreske promene koje olakšavaju postojeće teret kosovskih preduzeća u proizvodnji. Na ovaj način, kosovski proizvodi će početi da postepeno zameniti uvozne i da će imati lakši pristup međunarodnim tržištima. Primenom ovih promena od jula 2015. će omogućiti efekti ovih promena manifestuju još u srednjem roku od 2017. do 2019. godine, koja se ogleda u povećanom učešću izvoza kategorije u BDP-u tokom ovog perioda.

U celini, period 2017-2019 neće doneti drastične promene u strukturi davalaca doprinosa u povećanju kosovskog BDP-a; očekivanja više naginju ka postepenom poboljšanju svake kategorije. U srednjoročnom periodu 2017 - 2019, kategorije koje se očekuje da će pogurati ekonomski rast na Kosovu su potrošnja i privatne investicije, i u manjoj meri izvoz. Iako u kratkom roku, reforme u poreskom sistemu moguće je da ne ostvare veliki efekat, na duži vremenski rok očekuje se da će doprineti zameni uvezene robe sa domaćom robom i rastom izvoza nemetala. Stoga, ove poreske izmene predstavljaju mogućnost za poboljšanje spoljnotrgovinskog bilansa, koji nastavlja da bude izazov za kosovsku ekonomiju.

Funkcionisanje tržišta proizvoda

Poslovno okruženje

Zakon o poslovnim društvima br. 02/L-123 definiše vrste organizacija i vrstu ekonomskih aktivnosti koje mogu razviti. On takođe definiše pravne uslove sa pravima i obavezama vlasnika, menadžera, pravnog predstavnika poslovnih organizacija i zainteresovanih strana, koji služe za olakšavanje funkcionisanja i zatvaranja na odgovarajući i efektivan način. Zakon je trenutno u procesu Amandmana (vidi odgovarajući poglavlje u tabeli za više detalja) pošto zakon je trenutno u procesu Amandmana (vidi odgovarajući poglavlje u tabeli za više detalja).

Što se tiče **institucionalnog okvira**, institucija – nosilac je Agencija za registraciju poslovanja Kosova (ARPK), u Ministarstvu trgovine i industrije. ARPK vrši registraciju svih domaćih i stranih privrednih subjekata u skladu sa Zakonom br. 02/L-123 o poslovnim društvima. Agencija obezbeđuje informacije i saraduje sa Kancelarijom za statistike, Poreskom upravom, carinama, policijskom službom i drugim agencijama. Dalje, ona registruje sva nova poslovanja, modifikacije poslovnih podataka, zatvaranja biznisa, izdavanja sertifikata o registraciji fiskalnog broja, sertifikata poreza na dodatnu vrednost, sertifikata o uvozu – izvozu i pruža besplatno informacije i formulare.

Što se tiče **administrativnog kapaciteta** ARPK-a, agencija se sastoji od 14 zaposlenih, organizovanih u 1 direkciji (za administrativna pitanja i registraciju poslovanja) i 3 sektora (odobravaoci, obrada podataka i kolateralni). Pored toga, ona je otvorila 28 poslovnih opštinskih centara (jedan stop shop).

Što se tiče politika i reformi, Kosovo je ostvarilo napredak u olakšavanju početka poslovanja i olakšavanju pružanja usluga kroz koncept one stop shop. Procedure za otvaranje biznisa su pojednostavljene i skraćene i to se može izvršiti u bilo kojem opštinskom centru ARPK-a, u zavisnosti od lokacije i prostiranja aktivnosti subjekta koji aplicira. Za pojedinačna poslovanja i partnerstva, registracija se vrši u roku od 1 (jednog) dana, dok za akcionarska društva i društva sa ograničenom odgovornošću (D. O. O) registracija se vrši u roku od 2-3 dana. Ovo je potvrđeno u nedavnom Rpaortin Doing Business 2017

Svetska banka u kojoj je Kosovo bilo napretka za 14 mjesta u smislu pokretanja biznisa (od položaju 27 u prethodnoj godini, u 13).¹⁴

Dok ukupne procene, Doing Business 2017, Kosovo je poboljšanje za 4 pozicije na rang listi (od položaja 64 godinu ranije, na 60). Značajno povećanje na rang listi ima u pogledu plaćanja poreza (14 pozicije) i prekograničnu trgovinu (4 pozicije). Došlo je do značajnog pada u kriterijumima za građevinske dozvole (4 pozicije) i u pogledu snabdevanja električnom energijom. Međutim, teškoće i dalje za preduzeća u pristupu finansijama, naročito za preduzeća koje vode žene, sprovođenje ugovora i efikasno rešavanje sporova u pravosudnom sistemu, napajanja i sprovođenje ugovora. Jedno od pitanja ometaju razvoj biznisa je stepen neformalnosti u ekonomiji (vidi, na primer, Izveštaj Evropske komisije. Za više o reformama u ovoj oblasti, pogledajte Poglavlje 20 za preduzeća i industriju.

U 2015. godini, ukupan broj novih registrovanih biznisa bio je veći od broja novih preduzeća registrovanih u 2014. godini. Ukupan broj novih preduzeća je povećan za oko 3%, od 9,616 u 2014. godini na 9,936 u 2015. godini. Ukupan broj novih preduzeća je povećan za oko 3%, od 9.616 u 2014. na 9.936 u 2015. godini.

Broj registrovanih i zatvorenih poslovanja 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Registrovanih	7,747	7,909	9,655	9,485	9,616	10,070
Zatvorenih	1,427	947	1,118	1,515	1,663	2,199

Izvor: ARPK

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovi statistički podaci treba dopuniti sa podacima prema polu.

Broj registrovanih poslovanja, kao zatvorena, je povećan konstantno, sa rastom od 16% od 2010. do 2015. godine. Međutim, ovaj broj je veoma pod-izveštavan, s obzirom da je zatvaranje poslovanja administrativni zadatak i troškovi ove transakcije su između 5-10 evra, u zavisnosti od vrste korporacije.

Broj poslovanja registrovanih prema veličini 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mikro (1-9)	7,677	7,839	9,549	9,418	9,521	9,977
Mala (10-49)	61	63	92	59	84	85
Srednja (50-249)	6	7	12	7	6	7
Velika (250+)	2	0	2	1	2	1
Ukupno	7,746	7,909	9,655	9,485	9,613	10,070

Izvor: ARPK

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovi statistički podaci treba dopuniti sa podacima prema polu.

S druge strane, u toku perioda 2010-2015, najmanji broj zatvorenih poslovanja je obeležen u 2011. godini i najviši u 2015. U celini, oscilacija najveće magnitude za registraciju i otvaranje biznisa se desila u 2013. godini, kada je obeleženo smanjenje od 2% i povećanje od 36%.

Mikro poslovanja sačinjavaju oko 99% novih poslovanja registrovanih tokom perioda 2010-2015 (vidi gornju tabelu).

¹⁴ <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo>

Što se tiče **veličine privatnog sektora**, učešće privatnog sektora u BDP-u se kretalo između 87 i 90 procentnih poena u periodu 2011-2015 kao što je prikazano u tabeli ispod. Privatne investicije su se vratile u trendu rasta i u 2015. godini, dok se očekuje da privatna potrošnja, na osnovu projekcija za 2016. godinu, obeleži blagi pad u odnosu na prethodnu godinu.

Učešće privatnog sektora u BDP, u %, (izvor: SOR 2017-2019)¹⁵

Opis	2011	2012	2013	2014	2015	2016 procena	2017 procena
Privatna potrošnja	88%	90%	87%	88%	88%	87%	87%
Privatne investicije	21%	17%	18%	19%	20%	21%	21%

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovi statistički podaci treba dopuniti sa podacima prema polu.

Zakonski propisi koji regulišu poslovno okruženje

Pravni sistem

Poslovno okruženje, pravosudni sistem i administrativni kapaciteti

Pravosudni sistem je veoma važan faktor za ekonomski razvoj zemlje i igra ključnu ulogu u omogućavanju investicija, adekvatnoj zaštiti ugovornih prava poslovanja i rast privatnog sektora. Ovaj sistem je **regulisan** Ustavom Republike Kosovo, Zakonom o sudovima, Zakonom o Sudskom savetu Kosova. Zakon o sudovima je odredio 7 Osnovnih sudova prvog stepena na teritoriji Republike Kosovo. Osnovni sudovi su podeljeni u regione, i to: Osnovni sud u Prištini, Osnovni sud u Gnjilanu, Osnovni sud u Prizrenu, Osnovni sud u Đakovici, Osnovni sud u Peći, Osnovni sud u Uroševcu i Osnovni sud u Mitrovici.

Unutrašnju organizaciju Osnovnog suda, zakon o sudovima je definisao na sledeći način:

- Odeljenje za ekonomska pitanja koje deluje u Osnovnom sudu u Prištini, za celu teritoriju Republike Kosovo;
- Odeljenje za administrativna pitanja koje deluje u Osnovnom sudu u Prištini, za celu teritoriju Republike Kosovo;
- Odeljenje za teška krivična dela koje deluje u sedištu svakog Osnovnog suda;
- Opšte odeljenje koje deluje u sedištu svakog Osnovnog suda, kao i u svakom ogranku Osnovnog suda;
- Odeljenje za maloletnike, koje deluje u okviru osnovnih sudova.

Zakon o sudovima je odredio Apelacioni sud, kao drugostepeni sud, sa teritorijalnom jurisdikcijom širom Republike Kosovo, koji u svojoj organizacionoj strukturi ima i Odeljenje za ekonomska pitanja. Vrhovni sud Kosova je najviša sudska instanca na Kosovu. Vrhovni sud uključuje žalbeni veće Kosovske agencije za imovinu, kao i Posebnu komoru Vrhovnog suda, čije su sudije deo Vrhovnog suda. Ustav i Zakon o Sudskom savetu Kosova predviđaju da je predlog predsednika za imenovanje, ponovno imenovanje i razrešenje sudija u nadležnosti Sudskog saveta Kosova. Na osnovu zakona, organizacija, nadzor i pravilno funkcionisanje sudova je u nadležnosti Sudskog saveta *Kosova*. U pravosudnom sistemu radi 350 sudija.

U vezi sa **pravom na imovinu**, član 119. stav 1 Ustava Republike Kosovo obezbeđuje povoljno zakonsko okruženje za tržišnu ekonomiju, slobodu ekonomske aktivnosti i bezbednost javne i privatne imovine. Sa ovim, oblik javne i privatne imovine se priznaje kao ustavna kategorija. Ustavom se garantuje imovinsko

¹⁵ SOR 2017-2019.

pravo i pružaju se garancije koje isključuju mogućnost lišavanja imovine na arbitrarni način. Budući da su vrste imovina definisane Ustavom, regulisanje njihovog sadržaja je povereno zakonodavstvu. Zakonodavstvo je donelo Zakon br. 03/1-154 o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, koji reguliše stvaranje, sadržaj, prenos, zaštitu i prestanak stvarnih prava i reguliše vlasništvo i ograničena stvarna prava, kao što su posedovanje, osiguranje imovinskih prava, kao i stvarna prava korišćenja, dok još uvek ne postoji zakon koji reguliše javnu imovinu u celini. Razna istraživanja pokazuju da žene i devojčice imaju ograničen pristup imovini.

Vlada Kosova da poboljša okvir za imovinska prava, u decembru 2016 usvojila Nacionalnu strategiju za imovinsko-pravne kojim se utvrđuje stratešku viziju za obezbeđivanje prava. Glavni aspekti strategije koje se odnose na unapređenje zakonskog okvira u cilju pojednostavljenja i olakšavanja procedure i stvaranja preduslova za održivi ekonomski razvoj.

U 2017. ćemo raditi na pripremi koncept papir o izmenama i dopunama zakona o nasleđivanju i notara i njihovom usvajanju od strane Skupštine Kosova (2018). Što se tiče intervencija za pravno priznanje imovinskih prava de fakto koje proizilaze iz ugovora neformalnih i prevenciju neformalnog i nedoslednosti će biti priprema koncepta za promjenu zakona o imovini i drugim stvarnim pravima, Zakon o parničnom postupku i sporna postupci (2017) i njihovo usvajanje od strane Skupštine. Takođe će biti razvijen i odobren integrisani zakon o katastru, koji bi obuhvatao Zakon o katastru, -U THRDPP zakona, kao i Zakon o hipoteci koje je potrebno vertikalnu katastra organizacija (2018).

U okviru upisa prava svojine će postati kompletna analiza u vezi sa procedurama Agencije za katastar i razvoj politika koje osiguravaju tačnu snimak koji bi pomogao efikasnost, jednostavnost, dostupnost, transparentnost i predvidljivost procesa registracija. U cilju pojednostavljenja procedure registracije i smanjenja troškova u vezi, biće ukinuta opštinskih taksi za prenos vlasništva i primenjuju se samo na naknade koje je postavila AU 08/2014 o naknadama za usluge registraciju nepokretne imovine prava kancelarija Opštinska katastarska (2018). Intervencije u okviru ovog prioriteta će uključivati relevantne informacije aktivnosti i izgradnju kapaciteta koji će se protežu kroz 2018. i 2019. godine Takođe, tokom 2017. godine radićemo na pripremi Koncept za bezbednost imovinskih prava građana i kompanije u EU u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju.

Stvaranje efikasnog sistema svojine stvara pravnu sigurnost za investitore i samim tim povećava mogućnosti za investicije, a to stvara više mogućnosti za građane da koriste imovinu kao zalog i na taj način poboljšava pristup finansijama. U principu, uticaj takođe uključuje poboljšanje pokazatelja Svetske banke za životnu sredinu poslovanja, kao što su: smanjenje troškova registracije imovine, smanjujući ukupan broj postupaka u pravu za registraciju imovine, broj dana potrebnih za registraciju imovina, poboljšanje indeksa upravljanja zemljište (pouzdanost infrastrukture, transparentnost informacija, geografske pokrivenosti i rešavanje sporova oko zemljišta).

U okviru **reforme pravosudnog sistema**, kako bi se osigurala nezavisnost, nepristranost, transparentnost i radi povećanja efikasnosti pravosuđa, Kosovska vlada je odobrila četiri zakona pravosudnog paketa (Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sudovima, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o državnom tužiocu, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o tužilačkom veću, Zakon i izmenama i dopunama Zakona o sudskom savetu).

Pravni okvir o **oblasti posredovanja** je regulisan *Zakonom br. 03/1-057 o posredovanju*. Iz dosadašnje prakse, sprovođenje alternativnih oblika rešavanja sporova pokazao se veoma dobrim.

Međutim, iz analiza i preporuka predloženih u praksi, zaključeno je da treba da postoji bolja koordinacija između centara posredovanja i Suda ili Tužilaštva i da se bolje razjasni uloga i značaj centra za posredovanje, tarife za administraciju posredovanog slučaja u centru za posredovanje i pokrivanje finansijskih troškova iz budžeta Republike Kosovo.

Jedna od novina u **izvršnom postupku**, a koja utiče na sprovođenje odluka, postignuta je Zakonom 04/L-139 o izvršnom postupku, koji je premestio izvršenje od sudova kod privatnih izvršitelja, koji su imenovani od strane Ministarstva pravde za izvršenje poverenih javnih ovlašćenja, osim nadležnosti za odlučivanje u postupku izvršenja i sprovođenje izvršenja u svim pitanjima porodičnog prava i povratak radnika i državnih službenika na poslu i ostale naknade.

U početku, najveći je problem izazvao naziv privatni izvršitelj, jer ga dužnici nisu tretirali kao instituciju uspostavljenu na osnovu zakona. Odlučivanje o prigovoru takođe odugovlači postupak, jer po zakonu ne postoji rok na osnovu kojeg sud treba da odluči u vezi sa prigovorom dužnika. Po zakonu, prigovor treba biti podnet u sudu i ovo je pitanje regulisano cirkularom Vrhovnog suda, kojim je regulisano dostavljanje prigovora u izvršnim kancelarijama.

Što se tiče efikasnosti pravosudnog sistema, Sudski savet Kosova je delegirao nadležnosti od Sekretarijata Sudskog saveta u sudovima, u oblasti osoblja, finansija, nabavke i logistike u cilju povećanja efikasnosti sistema.

Agencija za imovinu je osnovana kao nezavisna agencija sa mandatom za primanje, registrovanje i rešavanje imovinskih sporova za privatnu nepokretnu imovinu, uključujući poljoprivrednu i komercijalnu imovinu (koja proizlazi iz ratnog perioda 1998-1999). O odlukama donetim od strane Komisije za imovinske zahteve Agencije, može se uložiti žalba samo Vrhovnom sudu Kosova.

Glavni izazovi pravosudnog sistema na Kosovu, i na osnovu međunarodnih izveštaja uključujući i Izveštaj o zemlji, sastoje se od efikasne implementacije pravosudnog okvira, jačanje kapaciteta za efikasno funkcionisanje i rešavanje velikog broja zaostalih predmeta. To bi doprinelo poboljšanju okruženja za poslovanje.

Što se tiče **prava na imovinsku registraciju putem katastarskog sistema**, registar prava nepokretne imovine se reguliše sledećim zakonodavstvom:

- Zakon o hipoteci br. 2002-4;
- Zakon o osnivanju Registra prava na nepokretnu imovinu br. 2002-5;
- Zakon o izmenama i dopunama Zakona o katastru br. 02 L-96;
- Zakon br. 04_L-009 o izmeni i dopuni Zakona 2002 5 o osnivanju registra prava na nepokretnu imovinu;
- Zakon o katastru br. 04-L/013;
- Zakon br. 04/L-071 o sistemu adresa;
- Zakon o katastru br. 2003/25 (prethodni zakon); i
- Zakon i izmenama i dopunama Zakona RDPP 2003-13.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovaj propis mora da osigura da se svi podaci o katastarskog sistema biti odvojena po polovima.

Sprovodljivo zakonodavstvo se sastoji od oko 15 administrativnih uputstava. Imovinska prava se registruju na osnovu odredbi Zakona br. 04/L-009 o registrima prava na nepokretnu imovinu, prema kojem se registruju na osnovu:

- konačne sudske odluke;
- odluke državnog administrativnog organa;
- ugovora za transfer prava nepokretne imovine overen od strane nadležnog organa;
- odluke ili ugovora za privatizaciju izdate od strane Kosovske agencije za privatizaciju;
- odluke Komisije za obnovu katastra;
- odluke Komisije za regulisanje zemljišta; i

- ostalih dokumenata koji posebnim zakonima predviđaju registraciju imovinskih prava.

Katastarski registar se vodi u električnoj formi na nivou zemlje, dok se sva katastarska dokumentacija vodi na opštinskom nivou, a usluge građanima su obezbeđene u blizini prebivališta tj u svakoj opštini.

Prava na nepokretnu imovinu uključuju vlasništva, hipoteke, olakšice, prava na korišćenje opštinske, javne, društvene i državne imovine; i imovinske zaloge i troškove.

Kosovska katastarska agencija (KKA) je javna institucija za registraciju, održavanje i ažuriranje imovinskih prava na nepokretnu imovinu. Agencija je centralni organ za održavanje katastarske baze podataka, za održavanje imovinskih registra, za mapiranje i GIS. To je ujedno centralni organ za infrastrukturu geoprostornih podataka. Agencija je odgovorna za sertifikaciju osoba u Opštinskim katastarskim kancelarijama i za licenciranje kompanija i geodeta za obavljanje katastarskih merenja. Organizacija je na nivou zemlje i neka prava i obaveze se delegiraju na osnovu zakona o katastru u lokalnoj upravi, odnosno u Opštinskim katastarskim kancelarijama. Aktivnosti opštinskih kancelarija su povezane i odražavaju se u centralnoj bazi podataka Agencije.

Tokom poslednjih godina, katastarski sistem je konsolidovan i razvijen u mnogim aspektima, uključujući glavne projekte za rekonstrukciju katastarskih informacija, registraciju nepokretne imovine u 50 katastarskih zona širom zemlje, uz pomoć Svetske banke, razvoja baze podataka, registracije objekata (koja ranije nije postojala), sistema adresa (od 2014. godine je započeo da se sprovodi i na lokalnom nivou), izrade topografske mape uključujući digitalne topografske mape, avio-fotografska istraživanja (obavljeno je 4 istraživanja od 2001. godine, zadnje u 2013. godini) itd. Takođe, uz pomoć Vlade Norveške, izgrađen je geoportal – veb portal koji predstavlja geografske informacije iz različitih izvora na jedinstveni način. Njegov glavni cilj je pružanje online usluga, omogućavajući pristup prostornim podacima za zainteresovane. Ovi razvoji katastarskog sistema doprinose u olakšavanju poslovnog okruženja, pružajući bolje usluge za registraciju i upravljanje imovinom, prostorno planiranje, pomoć u poreskom sistemu i projektovanju javnih politika u mnogim oblastima. Takođe, to će omogućiti sudskom sistemu efikasnu primenu principa zakonitosti i imovinskih prava.

Da bi se povećao kapacitet i efikasno upravljanje javnih institucija katastarskog sistema, biće izvršena vertikalna organizacija sistema. To olakšava upravljanje katastarskim sistemom nepokretne imovine i osoblju koje vrši registraciju, održavanje i ažuriranje podataka, uključujući i razmenu podataka po polu, akon što se organizuje od strane centra.

Registracija imovinskih prava se vrši u Opštinskim katastarskim kancelarijama (OKK), evidencija koja se prati na dnevnoj osnovi, a objavljuje se svakodnevno na veb stranici KKA¹⁶. Zakonski rok za prijavljivanje u katastarskim kancelarijama za prodajne transakcije, nasledstvo, hipoteku je 30 dana. Međutim, na osnovu najnovijih podataka katastarskih kancelarija, ovaj postupak se odvija u proseku za 10 dana.

Kosovo se rangira na 32. mestu za registraciju imovine u Izveštaju Svetske banke „Poslovanje“ 2016¹⁷, što predstavlja najvišu poziciju od svih zemalja u regionu. Vreme koje je potrebno za registraciju nepokretne imovine je 27 dana, što je samo pet dana više nego u regionu Evrope i Centralne Azije (prema Izveštaju „Poslovanje“ 2016. Svetske banke), dok je potrebno samo 6 procedura za registraciju imovine, relativno mala razlika u poređenju sa brojem procedura širom regiona Evrope i Centralne Azije (5.4). Do sada, situacija registracije je sledeća:

- Ukupan broj parcela na teritoriji Kosova, do 05.11.2016 je 2.093.640;
- Ukupan broj registrovanih objekata, 05.11.2016, je 18.744 jedinica, dok je ukupan broj delova objekata 42.775 jedinica;

¹⁶Ažurirani podaci su dostupni na:<http://akk-statistics.rks-gov.net/>

¹⁷<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/#registering-property>.

- Ukupan broj vlasnika sa pravom na nepokretnu registrovanu imovinu do 05.11.2016 je 508.063 osoba, od kojih 74,5% muškaraca, 15,4 žena i 10,2% pravnih subjekata.

Liberalizacija cena

Zakon br. 03 / L-185 o energetsom regulatoru reguliše funkcionisanje Kancelarije energetsom regulatoru, uključujući i uslove za izdavanje dozvola za obavljanje poslova u oblasti energetike, postupci za izdavanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, uspostavljanje i funkcionisanje efikasna konkurentnog tržišta energije, kao i kriterijumi za regulisanje tarifa i uslova za snabdevanje električnom energijom. Ovo uključuje struju, toplotu i prirodni gas. Na osnovu ovog zakona, regulator ima autoritet i odgovornost da odobri tarifne metodologije razvijene od strane operatera prenosnog sistema i tržišta operatora distributivnog sistema naknada za svoje usluge regulisane moć i osigurati da su proporcionalne i da se na nediskriminatoran način. Tarife za krajnje potrošače će u potpunosti odražavati troškove energetskog preduzeća.

Što se tiče **tarifa javnih usluga vode i kanalizacije**, na osnovu Zakona 05/L-042, tarife postavlja regulator vode i otpada, na osnovu zahteva i izvodljivosti pružanja usluga vode i otpada, kao i uzimajući u obzir održivost cena iz perspektive potrošača. Zakon br. 05/L -042 o regulisanju usluga vode je izrađen za ovu oblast i usvojen od strane Skupštine Kosova, objavljen 14. januara 2016. Metodologija za određivanje tarifa je regulisana Uredbom za određivanje tarifa za usluge vodovoda i kanalizacije i snabdevanja na veliko (R-02/ U&K).

RKVO tarifa se primenjuje tri godine (2015-2017) tokom ovog perioda koji se može rekonfigurisanog ako je potrebno. Regulator prati operativne i finansijske efikasnosti kako bi se osiguralo da su tarife ispunjavaju odgovarajuće standarde pružanja ovih usluga. Regulator je razvio Povelju Customer koji predviđa razvoj pravnog ugovornog odnosa između pružalaca usluga i kupaca žena i muškaraca. Dakle, Ustavom obaveze i prava učesnika. Da bi se obezbedila kvalitet vode, regulisanje obavezuje svaki davalac usluga koja u laboratoriji testiranja za kontrolu kvaliteta vode.

Na osnovu Zakona br 04 / L-109 o elektronskim komunikacijama (LKE), RAT ima pravo da nametne poduhvate sa značajnom tržišnom snagom obavezu da kontroliše cene i obračun troškova iz člana 35. Zakona. Prema članu 40, regulator može izreći poduhvate sa značajnom tržišnom snagom (SMP) odgovornost za troškove i cene kontrole, uključujući obaveze za cenu i obaveza troškova na bazi koje se tiču obračuna troškova sistema, za pružanje posebnih vrsta povezivanja i / ili pristupa, u situacijama gde analiza tržišta ukazuje na odsustvo efikasne konkurencije znači da je operater u pitanju drži cene na nivou previsoka, ili se mogu pojaviti cenu stisnuti, na štetu do krajnjih korisnika.

Isto tako, na osnovu člana 64. Zakona, regulator za zaštitu interesa krajnjih korisnika i promovisanje efikasne konkurencije, ima pravo da odredi viši nivo cena, mere za kontrolu pojedinačnih tarifa i da se nametne obaveza za orijentaciju tarife prema troškovima ili cenama na uporedivim tržištima.

U slučaju prestanka neslaganja između kompanije u pogledu inerkonjeksion tokom regulator za rešavanje sporova odlučuje o cenama interkonekciji. Poslednji događaj RAT je odluku o ovom pitanju u 2012. sa odlukom br. 271, cene interkonekcije su postavljeni za prestanak mobilni poziv MTR i FTR prekida fiksne poziva, kao i cene brojeva za posebne usluge 8Ks i 9Ks za dodatne usluge. Dakle, ovde se postavljaju veleprodajnim cenama.

Prema Zakonu br. 03 / L-173 o poštanskim uslugama, člana 6. stav 1.3, precizira da RAT odobrava tarife za univerzalne i rezervisane poštanske usluge koje je predložila javnog poštanskog operatera, kao i na osnovu člana 6. stav 1.9, regulator nadzire upotrebu komunalnih tarifa post i predlaže zakonske mere u slučajevima kada operator donosi ili koristi tarife u suprotnosti sa merama propisanim ovim zakonom. RAT i sa odlukom br. 351 je postavio tarife za univerzalne poštanske usluge.

TRAINKOS Javno preduzeće AD ima mogućnost postavljanja tarifa za kosovske Železnice u skladu sa Zakonom br. 04 / L-63.

U obrazovanju, naknade privatnih obrazovnih institucija se formiraju slobodno od strane onih institucija koje pružaju obrazovne usluge. Prema Zakonu o visokom obrazovanju¹⁸, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije kroz podzakonska akta određuje maksimalne naknade koja se plaća za studente u javnim institucijama koje finansira ministarstvo. Nivo uplate se određuje u zavisnosti od stambenog statusa studenta (Kosovo ili u inostranstvu), prirode i troškova studijskog programa. Školarine u visokom obrazovanju uključuju članarinu, godišnju naknadu (školarine), Re-Entry fee u ispita i plaćanje studentsku karticu. Ove naknade su odobreni od strane odgovarajućih obrazovnih institucija i potvrđena od strane MONT.

Cene za zdravstvenih usluga u privatnom sektoru su postavljeni nezavisno od operatera i cene zdravstvenih usluga u javnom sektoru su jedinstvena na celom Kosovu. Oni su postavljeni od strane Ministarstva zdravlja na osnovu analize materijala troškova i troškova rada. Podešavanje medicinskih proizvoda i postavljanja margine za lekove i medicinska sredstva od strane Agencije za lekove i opreme i Ministarstva zdravlja u saradnji sa drugim državnim institucijama na osnovu Zakona br. 2013/04-L-190 proizvoda i medicinskih sredstava.

Uticaj države na tržištu proizvoda

Što se tiče **velikih državnih preduzeća**, trenutno na Kosovu funkcioniše 8 velikih javnih preduzeća u državnom vlasništvu (ovde ne ulazi Trepča). Stupanjem na snagu Zakona br. 05/L -120 o Trepči – pretvara se u "Trepča A. D." –akcionarsko društvo u vlasništvu 80% akcija Vlade Republike Kosovo i 20 % akcija pripada radnicima.

U energetskom sektoru deluju KEK i KOSTT, u telekomunikaciji PTK i PK, u transportu deluju železnička preduzeća TrainKos i InfraKos, u sektoru navodnjavanja deluje preduzeće Ibar – Lepenac i u sektoru navodnjavanja, Regionalno preduzeće voda - Priština¹⁹. Vrednost imovina koje imaju ova javna preduzeća je oko 825 miliona evra, dok je ukupan broj zaposlenih u njima, 685 radnika.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovi statistički podaci treba da budu razvrstani prema polu.

U finansijskoj 2015. godini rezultira da je od ovih 8 preduzeća, godinu zatvorilo sa finansijskom dobiti 4 javna preduzeća, dok ostalih 4 javnih preduzeća „Pošta Kosova“, „Telekom Kosova“, „Ibar – Lepenac“ i „InfraKos“ zatvorilo godinu sa finansijskim gubitkom.

Što se tiče **restrukturiranje preduzeća**, u skladu sa odredbama Zakona o električnoj energiji i uslovima Ugovora o energetskoj zajednici o razdvajanju/restrukturiranju elektroenergetskog sektora, u 2006. godini je zasnovano preduzeće Operator sistema prenosa i tržišta električne energije (KOSPT a. d.) kao nezavisan subjekat. Ova aktivnost ranije se odvila u okviru preduzeća KEK.

Proces razdvajanja aktivnosti unutar sektora električne energije se nastavio i nakon odvajanja proizvodnje iz distribucije i snabdevanja električnom energijom. U okviru potpunog razdvajanja aktivnosti u energetskom sektoru, Vlada Republike Kosovo je, preko odluka br. 04/36 i 03/38 naredila pravno razdvajanje KEK-a a. d., uspostavljajući novi pravni subjekat: Kosovska kompanija za distribuciju i snabdevanje električnom energijom (KKDFE a. d./KEDS) i nakon toga je obavljena privatizacija ove kompanije. Na kraju 2014. godine je pravno podeljena aktivnost distribucije od snabdevanja, u dve

¹⁸ <http://masht.rks-gov.net/uploads/2015/06/03-ligji-per-arsimin-e-larte-serbisht.pdf>.

¹⁹ U sektoru vode deluje ukupno 6 regionalnih preduzeća, dok u sektoru navodnjavanja 2.

kompanije: KEDS kao kompanija za distribuciju i KES/CO kao kompanija za snabdevanje električnom energijom.

Strukturne reforme u energetsom sektoru su još u toku i imaju za cilj da obezbede konkurenciju na tržištu energije, prema opštim principima otvorene konkurencije, nediskriminacije, transparentnosti, jednakosti, poštovanja zaštite potrošača i održivog razvoja društva. Povodom stupanja na snagu Zakona o električnoj energiji br. 26/21. jula 2016) akcionarska prava za Centralno javno preduzeće "KOSTT" biće izvršena od strane Skupštine Kosova.

Osim u energetsom sektoru, restrukturiranje preduzeća je izvršeno i u ostalim sektorima. Od 2008. godine je restrukturirano preduzeće Post Telekomunikacije PTK (iz Vale i Telekoma su izdvojene Pošta Kosova) i Železnice Kosova koje su podeljene 2011. godine u posebnim poslovnim subjektima InfraKos i TrainKos.

Preduzeće Trepča, stupanjem na snagu Zakona br. 05/L -120 o Trepči – pretvorilo se u " Trepča A. d." – akcionarsko društvo u vlasništvu 80% akcija Trepča a. d. i Vlade Republike Kosovo i 20 % akcija Trepče a. d. pripada radnicima. Organizaciona struktura, početni kapital, upravljanje i ostala organizaciona specifična pitanja Trepče d.a. definišu se statusom akcionarskog društva u skladu sa zakonom. Poslovne jedinice Trepče a. d. su: Rudnici sa flotacijom Trepča – Stari trg, Rudnici sa flotacijom Kišnica i Novo Brdo, Rudnici sa flotacijom Kopaonik – Leposavić. Očekuje se da se završi studija izvodljivosti za Trepču i da se, na osnovu studije izvodljivosti i ekonomske i finansijske opravdanosti, u sastavu Trepče a. d. formiraju sledeće poslovne jedinice: Metalurgija olova; Metalurgija cinka; Hemijska industrija.

Što se tiče **državne pomoći**, Zakon br. 04/L-024 o državnoj pomoći je postavio temelje za razvoj sistema državne pomoći, principe i procedure za dodelu državne pomoći. Zakon sadrži osnovne definicije, uključujući državnu pomoć, određuje mehanizme i okvir za kontrolu državne pomoći. On takođe stvara osnovu za uspostavljanje sveobuhvatnog inventara državnih pomoći i sistem izveštavanja. Zakon je usvojen u Parlamentu krajem 2016. Iako su pravila ackuis u ovoj oblasti će biti transponovane kroz podzakonska akta nakon zakonom.

Institucionalni okvir se sastoji od Komisije i Kancelarije državne pomoći za državne pomoći. Na osnovu zakona, Komisija za državne pomoći je nezavisno telo za donošenje odluka za državnu pomoć. Do kraja 2017. godine, Komitet se sastoji od predsednika (ministar finansija), i četiri člana: predsednika skupštinskog odbora za budžet i finansije, predsednik komisije za konkurenciju, predstavnik Saveza opština i predstavnika civilnog društva. Nakon isteka prelaznog faze (posle 2017. godine), Komisija za državnu pomoć će se sastojati od 5 članova nezavisnih eksperata sa mandatom od 3 godine koji će biti izabran od strane Skupštine nakon otvorenog procesa selekcije i zasluga. Članovi koje je predložila Komisija se sastoji od predsednika Odbora za javne račune, predsednik Odbora za budžet i finansije Skupštine, predsednik Komiteta za ekonomski razvoj.

Kancelarija za državnu pomoć je odgovorna za prijem, analizu i nadzor obaveštenja i drugih podataka u vezi sa šemama pomoći. Kancelarija od svog osnivanja, funkcioniše sa nepotpunim kapacitetima. Od 6 službenika dozvoljenih Zakonom za državnu pomoć, plate su budžetom dozvoljene samo za 5 službenika. Na osnovu novog zakona o državnoj pomoći, Kancelarija donosi se Ministarstvo finansija očekuje se da će početi regrutovanje kadrova i obezbeđen. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave rodne ravnopravnosti, sve prikupljena sredstva biće izdvojeno na način koji će imati koristi žene, muškarce, devojčice i dečake podjednako, zadovoljavanja potreba i interesa različitih. Da bi se to postiglo, rodno odgovorno budžetiranje treba da se primenjuju u svim fazama finansijskog planiranja pomoći, monitoring i evaluaciju. Za više detalja o merama u ovoj oblasti, pogledajte Poglavlje 8 od politike konkurencije.

Privatizacija i restrukturiranje

Kosovska agencija za privatizaciju (KAP) je osnovana kao nezavisno javno telo koje je dužno da obavlja svoje funkcije i odgovornosti potpuno samostalno, u skladu sa Zakonom Skupštine br 04 / L-034, KAP. Agencija Kosova (KAP) privatizacija, je ovlašćen da upravlja, proda, prenese i / ili da likvidacije društvenih preduzeća i njihove imovine. Da bi ispunili ovu misiju, Agencija održava i upravlja bilo koje preduzeće (u skladu sa svojim mandatom), u dobroj veri i za dobrobit vlasnika i njihovih povjerilaca, i prodaju ili likvidaciju preduzeća i imovine u skladu sa zakonom. KAP je uspostavljena kao naslednik Kosovske povereničke agencije (KPA) i sva sredstva i obaveze ovaj drugi se prenose kao aktive i pasive KAP.

Proces transformacije društvene svojine i privatizacije na Kosovu je počeo sa osnivanjem KPA u 2002. godini metode koje su korišćene za privatizaciju društvenih preduzeća i njihovih sredstava bili su spin-off vladavine, spin-off od termina i specijalni spin-off. Dok spin off pravila ne obuhvata situacije u odvojenim osim višoj ceni koja se odvija u krugu ponuda, spin off-uslove i spin off-specijalni pored višoj ceni (50% bodova) pobednik na tenderu je takođe određuje na osnovu obaveza o zapošljavanju (25% poena) i obaveza za investicije (25% poena) ponuđena od strane ponuđača i, štaviše, ovaj metod obuhvata dve runde nadmetanja i drugi krug su učestvovali samo tri ponuđača sa najvišom cenom od prvog kola.

U skladu sa Zakonom br. 04 / L-034 o načinu Agencija za privatizaciju kroz spin-off posebna se ne koristi AKP posle posla da odvoji-off, koji su nasledili od KPA, pokazalo se da je suviše složen za upravljanje i odbor KAP. Neki od preduzeća privatizovana sa specijalnim spin off izuzetno su odložio ispunjenje obaveza u oblasti zapošljavanja i investicija. Komplikacije su se pojavile zbog ugovora po osnovu engleskom zakonu koji nije u skladu sa zakonima koji su na snazi na Kosovu. Privatizacija se sada vrši preko dva glavna metoda: metod za spin-off i likvidacije način zovemo prodaje imovine.

Ukupan broj društvenih preduzeća do sada privatizovanih je 329 i u totalu od početka procesa je prodato 1294 imovina. Postoji oko 290 društvenih preduzeća koja imaju broj od 1693 imovina za prodaju. Nova preduzeća su stvorena kroz prodaju DP-a gde je stvoreno jedno DP ili više novih kompanija, u zavisnosti od njihove rentabilnosti. Tokom celokupnog procesa privatizacije, stvoreno je ukupno 766 novih preduzeća. Broj investitora registrovanih u bazi podataka Agencije je oko 15,000 dok je trenutno broj pred-kvalifikovanih investitora oko 4,000.

Glavni događaji što se tiče finansijskih rezultata fondova u poverenju su sažeti u daljem tekstu.

Pregled finansijskih rezultata fondova u poverenju: *Glavni prihodi tokom celokupnog procesa*

Prihodi od prodaje imovina (nova preduzeća i prodaja imovine u likvidaciji i prodaja stanova)	665,950,741
Prihodi iz komercijalizacije	5,020,552
Prihodi od redovnog zakupa	17,526,891
Ostali prihodi na računima fondova u poverenju	13,049,323
Prihodi od kamata u banci	34,844,700

Stanje 31. jula 2016.

Osnivački kapital KAP-a	1,109,549
Rezervni fond	1,000,000
Administrativna taksa	6,941,010
Stanje fondova u banci	463,812,219

Proces likvidacije

Upravni odbor Agencije je usvojio pokretanje procesa likvidacije za 463 društvenih preduzeća. Dostignuća u procesu likvidacije su prikazana u sledećoj tabeli:

Tabela rezimira aktivnosti koje se odnose na proces likvidacije:

Izveštajni period	Celokupni proces
Broj DP-a u likvidaciji	463
Broj podnetih zahteva poverioca	89,894
Ukupan broj razmatranih zahteva (KL&AL)	89,518
Broj zatvorenih DP-a prema odlukama Posebne komore Vrhovnog suda Kosova (PKVSK) DP bez imovine ili bez zahteva poverioca)	12
Broj konačnih izveštaja dostavljen od strane AL u PKVSK za zatvaranje DP- a (u iščekivanju odluke)	3
Broj izveštaja konačne ili privremene distribucije fondova za poverioce	110
Iznos distribucije poveriocima	€ 15,118,264

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovi statistički podaci treba dopuniti sa podacima prema polu.

Funkcionisanje finansijskog tržišta

Ovaj deo će se uglavnom fokusirati na stabilnost i razvoj finansijskog sektora iz perspektive strukture, veličine i efikasnosti finansijskog posredovanja. Aspekti zakonodavne prirode i uslovi koji proizlaze iz SSP-a biće detaljnije prerađeni u drugim relevantnim poglavljima o slobodnom kretanju kapitala i za finansijske usluge.

Na Kosovu, jedini nadzorni i regulacioni autoritet finansijskih institucija je Centralna banka Republike Kosovo (u nastavku: CBK) osnovana Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo. Primarni cilj CBK-a je podsticanje i čuvanje održivog finansijskog sistema, uključujući bezbedan i efikasan platni sistem. Ovaj cilj CBK je povezan sa dužnosti i odgovornosti kao njen glavni odgovorni za licenciranje, regulisanje i kontrolu finansijskih institucija koje deluju na Kosovu, kao što su banke, mikrofinansijske institucije, finansijske institucije, ne-bankarskih kompanija osiguranja i penzioni fondovi. Od svog osnivanja je razvijen i implementiran politiku i nadzorne prakse zasnovane na najboljim standardima međunarodnog regulisanja i nadzora nad finansijskim institucijama u pogledu finansijske stabilnosti na Kosovu, uglavnom se zasniva na direktivama EU i standardima koje izdaje međunarodno priznate mehanizme za pripremu i usklađivanje standarda u oblasti bankarske supervizije, osiguranja i penzija, kao BCBS, IAIS i IOPS.

Finansijski sistem se sastoji od bankarskog sektora sa 10 banaka, sektora osiguranja sa 15 osiguravajućih kompanija, penzionih fondova (2 fonda), mikro - finansijskih sektora sa 18 IMF (od kojih je 13 u stranom vlasništvu) i tržišta hartija od vrednosti. Finansijski sistem je nastavio sa proširenjem na kontinuirani način, dostižući stepen finansijskog posredovanja na 87% BDP-a do septembra 2016. godine. Banke su glavni finansijski posrednik sa oko 67% imovine u finansijskom sektoru, zatim penzioni fond i sektor osiguranja sa 27% i respektivno 3%.

U okviru CBK-a, kao isključivo odgovorni za licenciranje, regulisanje i nadzor finansijskih institucija, uspostavljena su odgovarajuća odeljenja i divizije za nadzor finansijskih institucija, kao u nastavku: Odeljenje za nadzor banaka, Odeljenje za nadzor osiguranja, Odeljenje za licenciranje i standardizaciju, Odeljenje za nadzor penzionih fondova i tržišta hartija od vrednosti i Odeljenje za sprečavanje pranja novca i sprečavanje finansiranja terorizma, koja se nalaze u delu finansijskog nadzora.

Trenutno, osoblje sektora nadzora finansijskih institucija se sastoji od ukupno 57 službenika, među kojima je 23 u okviru nadzora banaka, 15 u okviru nadzora osiguranja, 9 u okviru licenciranja i standardizacije, 5 u nadzoru penzija i tržišta hartija od vrednosti i 5 u odeljenju za sprečavanje pranja novca - AML.

Neprestano se ulagalo u profesionalnom razvoju osoblja, koje je učestvovalo u obukama organizovanim od strane međunarodnih institucija poznatih za organizovanje obuka o oblasti banaka, osiguranja i penzija, kao što su Državna rezerva SAD (Federal Reserve), Međunarodni monetarni fond (MMF), Svetska banka (SB), Joint Vienna Institute, FSI, Evropska centralna banka (ECB) i centralne banke EU, kao što su Deutsche Bundesbank, Banque De France itd. U razvoju važnih projekata, CBK je saradivala i podržana je od strane savetnika MMF-a, SB-a, Američkog trezora i od drugih međunarodnih institucija.

Takođe, povećanjem obima posla, uglavnom na osnovu Strateškog plana 2015-2019, koji se odnosi na usklađivanje zakonodavstva sa Acquis-om EU i zahteve predviđene SSP-om, CBK je fokusirana na unapređenju kapaciteta putem zapošljavanja novog osoblja i obuke postojećeg osoblja za napredne specijalizacije. Na upit sv organizacija TV shokerisv civilnog KV dogovor sa rodne ravnopravnosti, regrutovanje i obuku osoblja će ponuditi tretman i jednake mogućnosti za žene i muškarce, kao i primenu afirmativne mere za podsticanje zapošljavanje seksa manje zastupljeni., NV skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova.

Što se tiče **saradnje**, CBK ima sporazum saradnje sa regulatornim i nadzornim autoritetima drugih zemalja, uglavnom zemalja u kojima su uspostavljene matične institucije banaka i osiguravajućih društava sa stranim kapitalom koje rade na Kosovu. Takođe, u okviru međunarodne saradnje, CBK učestvuje u panela organizovane od strane supervizora matičnih banaka, kao i regionalnim inicijativama i međunarodnim konferencijama koje su organizovane u oblasti supervizije banaka, osiguranja i penzija. Nedavno CBK je deo Bečke inicijative, koja je međunarodna inicijativa da pored Evropske unije takođe su prisustvovali regionalne zemlje poput Kosova, Albanije, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Srbije. Glavni cilj ove inicijative je da promoviše nivo saradnje u oblasti bankarske supervizije.

Kretanja na finansijskom tržištu

Bankarski sektor je uglavnom sastavljen od imovina u stranom vlasništvu sa oko 90.4% bankarskih imovina. Iako je visok, stepen koncentracije bankarskog sektora je praćen tendencijom pada u poslednjim godinama. U septembru 2016, tržišni udeo tri najvećih banaka je pao na 63.1 odsto od 64.9 odsto koliko je bio u septembru 2015. godine. Stepenn koncentracije tržišta, izražen kroz indeks Herfindahl-Hirschman za imovine je pao na 1,702 poena od 1,754 poena koje je imao na kraju 2015. godine.

Likvidnost bankarskog sektora je i dalje zadovoljavajući. Učešće ukupnih likvidnih imovina je bilo 31.4 odsto u septembru 2016 (30.2 odsto u septembru 2015). Odnos kredita/depozita je povećan za 78.3 odsto u septembru 2016, od 75.0 odsto u septembru 2015. Bankarski sektor je dobro kapitalizovan, sa nivoom kapitalizacije koji u kontinuitetu prevazilazi minimalne regulatorne zahteve. Stepenn adekvatnosti kapitala je u septembru 2016. godine bio 18.3 odsto. Stopa nekvalitetnih kredita je obeležila pad na 5.1 odsto, od 6.8 odsto, koliko su bili u septembru 2015. Nekvalitetni krediti ostaju pokriveni izuzetno dobro sa provizijama (oko 122 odsto u septembru 2016. godine).

Razlika između kamatne stope u kreditu i depozita je smanjena za 6.5 odsto u septembru 2016, od 7.0 odsto u septembru 2015. Prosečna kamatna stopa na kredite je nastavila svoj silazni trend. Prosečna kamatna stopa na kredit je pala na 7.5 odsto od 7.9 odsto u prethodnoj godini. Prosečna stopa za preduzeća je pala na 6.9 odsto od 7.5 odsto, dok je za domaćinstva pala na 8.0 odsto od 8.5 odsto u septembru 2015. Prosečna kamatna stopa na depozite je blago povećana u septembru 2016. na 1.0 odsto od 0.9 odsto koliko je bila u septembru 2015. Kamatna stopa na depozite preduzeća dostigla je 1.3 odsto od 0.6 odsto u istom periodu prethodne godine. Za depozite domaćinstva, prosečna kamatna stopa na depozite je bila 0.9 odsto, isti nivo sa onim iz prethodne godine.

Bankarski sistem je u septembru 2016. godine izvestio profit od 61.3 miliona evra u poređenju sa profitom od 69.3 miliona do septembra 2015. Usporavanje ostvarenog profita je uglavnom rezultat smanjenja prihoda od 2.2 odsto (uglavnom pod uticajem pada prihoda od kamata) i povećanja troškova od 3.7 odsto (uglavnom pod uticajem povećanja troškova bez kamata).

Ključni pokazatelji bankarskog sektora 2013-2016

	2013	2014	2015	**2016
Broj banaka	9	10	10	10
Ukupna imovina	3,059.3	3,186.6	3,385.3	3,512.7
Ukupna imovina /BDP	57.4 odsto	57.7 odsto	58.3 odsto	58.4 odsto
*Likvidna imovina (šira definicija)/Ukupna imovina (procenat)	34.1 odsto	32.8 odsto	29.2 odsto	31.4 odsto
Kapital	277.8	323.1	392.7	406.8
Kapital/BDP	5.2 odsto	5.9 odsto	6.8 odsto	6.8 odsto
Ukupno depozita	2,449.0	2,537.5	2702.9	2789.5
Ukupno depozita/BDP	46.0 odsto	46.0 odsto	46.5 odsto	46.4 odsto
Prosečna stopa kamata u depozitima	2.4 odsto	1.1 odsto	1.2 odsto	1.0
Ukupno krediti	1,805.8	1,882.3	2019.5	2184.4
Ukupno krediti/BDP	33.9 odsto	34.1 odsto	34.8 odsto	36.3 odsto
Prosečna stopa kamata za kredit	10.9 odsto	9.3 odsto	7.7 odsto	7.5 odsto
Kreditni za preduzeća	1,215.2	1,240.5	1,318.8	1,400.2
Kreditni za domaćinstva	563.9	635.3	694.3	779.7
Razlika između kamata u kreditu i depozitu	8.5 odsto	8.2 pp	6.5 pp	6.5 pp
Nekvalitetni krediti (procenat)	8.7 odsto	8.3 odsto	6.2 odsto	5.1 odsto
Stepen adekvatnosti kapitala	16.7 odsto	17.8 odsto	19.0 odsto	18.3 odsto
Povratak u imovinu	0.9 odsto	2.0 odsto	2.9 odsto	2.6 odsto
Povratak u kapital	9.4 odsto	20.3 odsto	26.4 odsto	22.4 odsto
*Uputstvo za kompilaciju MMF: Likvidna imovina (široka): Osnovna likvidna imovina + hartije od vrednosti i imovina kojom se može trgovati do tri meseca; Ukupna imovina: Ukupna imovina (bez Odredba) je uzeta kao osnova				
**Vrednosti su sa podacima za septembar 2016				

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ovi statistički podaci treba dopuniti sa podacima prema polu.

Mikrofinansijski sektor ostaje uglavnom u stranom vlasništvu, gde oko 93.3 odsto od ukupne imovine je u stranom vlasništvu. U septembru 2015, sektor je imao stepen koncentracije od 51.6 odsto. Ukupne imovine sektora su dostigle vrednost od 140.8 miliona evra (septembar 2016), beležeći godišnji rast od 19.1 odsto. Ukupna vrednost kredita je dostigla iznos od 103.1 miliona evra u septembru 2016, beležeći godišnji rast od 29.7 odsto (6.1 odsto u septembru 2015). Rast ukupnih kredita je bio rezultat značajnog rasta kredita domaćinstava (33.4 odsto u septembru 2016), takođe i kredita prema preduzećima (22.5 odsto u septembru 2015). Aktivnosti mikrofinansijskog lizinga su zabeležili blagi godišnji pad od 0.6 odsto u septembru 2016, beležeći pad u vrednosti od 22.3 miliona evra. Do septembra 2016, mikrofinansijske institucije su zabeležila profit od 3.2 miliona evra, uglavnom kao rezultat ubrzanog rasta prihoda od kamata, u poređenju sa stopom rasta troškova.

Sektor osiguranja karakteriše nizak nivo stranog vlasništva (64.1 odsto u junu 2016) i koncentracije tržišta (33.3 odsto u junu 2016) u finansijskom sistemu. Na tržištu posluju 15 osiguravajućih društva, od kojih 9 su u stranom vlasništvu i njih 6 u domaćem vlasništvu. Većina od njih (12) pružaju neživotne, a tri od njih životne usluge osiguranja.

Ukupna imovina sektora osiguranja je zabeležila godišnji rast od 8.1 odsto, dostigavši iznos od 163.6 miliona evra u junu 2016. Od toga, neživotna osiguranja predstavljaju najveći deo imovine sektora sa 90.4 odsto, a imovine životnih osiguranja čine 9.6 odsto. Bruto vrednost obračunatih premija do juna je dostigao iznos od 41.1 miliona evra. Od ukupno bruto premija, 96.6 odsto su neživotna osiguranja, a

premije životnih osiguranja su samo 3.4 odsto. Ukupna vrednost isplaćenih šteta do juna 2016. dostigla je iznos od 18.2 miliona evra, od kojih 10.4 miliona evra su štete isplaćene u okviru osiguranja od odgovornosti prema trećim licima. Do juna 2016, sektor osiguranja je zabeležio gubitke u vrednosti od 11.5 miliona evra, u poređenju sa gubicima od 2 miliona evra u prethodnoj godini. Povećanje gubitka je bio posledica zabeleženih gubitaka u okviru „neživotnog“ osiguranja, dok je finansijski učinak životnog osiguranja bio pozitivan. Do juna 2016, „neživotno“ osiguranje je zabeležilo neto gubitke od 11.7 miliona evra (gubitak od 2.8 miliona u junu 2015), dok životno osiguranje je zabeležilo neto dobitak u vrednosti 186.2 hiljada evra (236.3 hiljada evra u junu 2015). Gubici u „neživotno“ osiguranju se pripisuju povećanju troškova tehničkih provizija kao posledica njihove revalorizacije, uglavnom za kategoriju PPT, i povećanja štete iz Fonda za naknadu, koji je namenjen neosiguranim i ne-identifikovanim motornim vozilima.

Finansijski učinak sektora je uticao u daljem pogoršanju pokazatelja profitabilnosti kao što su Povratak na prosečnu aktivu (ROAA) i Povratak na prosečni kapital (ROAE). ROAA je zabeležilo pogoršanje u -14.6 odsto (-5.3 odsto u junu 2015), a ROAE u -48.9 odsto (- 16.0 odsto u junu 2015).

Što se tiče broja finansijskih institucija u **oblasti penzija**, trenutno na Kosovu postoje dva penzijska fonda, Fond penzijskih štednji Kosova (FKPK) i Slovenačko-Kosovski penzioni fond (FSKP).

Strukturom imovine penzionog sektora dominira Fond penzijskih štednji Kosova koji upravlja sa 99.5 odsto ukupne imovine i preostali deo od 0.5 odsto imovine kojim upravlja Slovenačko-Kosovski penzioni fond (u septembru 2016). Ukupna imovina sektora u septembru 2016. je dostigla vrednost od 1.4 milijardi evra, beležeći godišnji rast od 4.1 odsto.

Fond penzijskih štednji Kosova (FKPK) je nastavio sa povećanjem imovine i pozitivnim prinosom investicija i u trećem kvartalu 2016. U septembru 2016, vrednost ukupne imovine FKPK je dostigla vrednost od 1.38 milijardi evra, beležeći godišnji rast od 4.1 odsto. Ovaj rast se pripisuje povraćaju od investicija koja su u septembru 2016. Dostigla iznos od 55.8 miliona evra.

U oblasti finansijskog tržišta, do sada je razvijeno samo tržište unutrašnjeg duga, koje je regulisano zakonom 04/L-175 o Javnom dugu, koji je na snazi od novembra 2009. godine i podzakonskim aktima, Uredba MF-CBK br. 01/2014 o primarnom i sekundarnom tržištu izdavanja hartija od vrednosti Vlade Republike Kosovo koja je usvojena 2012. godine (izmenjena i dopunjena 2014).

Tržište unutrašnjeg duga se razvija kroz izdavanje hartija od vrednosti Vlade Kosova, koja funkcioniše elektronskom platformom trgovanja hartijama od vrednosti. Ova aktivnost se realizuje na aukcijama hartija od vrednosti i zasniva se na sistemu primarnih aktera (komercijalnih banaka), gde fizička i pravna lica mogu da učestvuju na tržištu preko gore navedenih primarnih aktera.

Prvo izdavanje na primarnom tržištu hartija od vrednosti Vlade Kosova je realizovano 17. januara 2012. gde je izdat instrument sa rokom dospeća od 3 meseca i nastavljeno je sa izdavanjima na 6 i 12 meseci. Pored trezorskih zapisa izdaju se i obveznice sa rokom dospeća od 2, 3 i 5 godina.

Funkcionisanje tržišta rada

U drugom kvartalu 2016, od ukupnog broja stanovništva od 1,771,603, stanovništvo radnog uzrasta (starosti od 15 do 64 godina) je bilo 1,178,189 osoba. Od njih, 37.81% učestvuju u radnoj snazi (ekonomski aktivno). To znači da su oni ili zaposleni ili nezaposleni (ali aktivno traže posao i spremni su za rad). Preostali deo od 62.19% su ekonomski neaktivni. U ekonomske neaktivne osobe spadaju studenti, domaćice, obeshrabreni radnici i druge osobe, koji nisu aktivni u traženju posla i ova kategorija je detaljnije analizirana u sledećem poglavlju. Tabela ispod sumira ključne pokazatelje tržišta rada za period 2012-2014.

Stopa zaposlenosti u Anketi o radnoj snazi (ARS), za drugi kvartal (K2) 2016, je 27.9%. Veća zaposlenost je kod muškaraca, 42.9%; dok zaposlenost kod žena je 12.6%. Žene su uglavnom zaposlene u sektoru obrazovanja, trgovine i zdravstvene zaštite, sa oko 52% njih, a muškarci su uglavnom zaposleni u sektorima proizvodnje, građevine i trgovine, sa oko 45%.

Ključni pokazatelji tržišta rada K2 2016

Pokazatelj	Muškarci	Žene	Ukupno
Stopa učešća u radnoj snazi	57.1	18.1	37.8
Stopa neaktivnosti	42.9	81.9	62.2
Zaposlenost u odnosu na broj stanovnika (stopa zaposlenosti)	42.9	12.6	27.9
Stopa nezaposlenosti	25.0	30.3	26.2
Stopa nezaposlenosti među mladima (15-24 godina)	45.8	65.1	51.0
Procenat mladih NEET u ukupnom broju mladih (15-24 godina)	25.7	33.5	29.3
Procenat neodrživog zapošljavanja u odnosu na ukupnu zaposlenost	23.9	20.0	23.0

Izvor: Anketa o radnoj snazi K2 2016

Ekonomski sektori, koji imaju najveći broj zaposlenih su: trgovina sa 15.0%; proizvodnja sa 13.7%; građevinarstvo 11.6%; i obrazovanje sa 10.6%. Dok, ostali sektori učestvuju sa manjim procentom u zapošljavanju.

Što se tiče zaposlenih sa ugovorima, 28.6% zaposlenih imaju ugovore na neodređeno u njihovom osnovnom poslu, dok 71.4% imaju privremene ugovore.

Prema rezultatima ARS-a, K2 2016, stopa nezaposlenosti je 26.2%. Nezaposlenost je najizraženija kod žena sa 30.3 %, u odnosu na muškarce gde je nezaposlenost 25.0%. Najizraženija stopa nezaposlenosti je kod starosnih grupa od 15-24 godina sa 51.0%. Prema rezultatima ARS-a, u K2 2016, neaktivna radna snaga je na veoma visokom nivou, 62.2%, sa posebnim fokusom na žene sa 81.9%, u odnosu na muškarce, 42.9%.

Dok, prema rezultatima ARS-a 2015, stopa nezaposlenosti je 32.9%, a stopa zaposlenosti je 25.2%. Nezaposlenost je najizraženija kod žena sa 36.6 %, u odnosu na muškarce, 31.8%.

Kratkoročne mere

- Pregled i sprovođenje Strategije za prevenciju i suzbijanje sive ekonomije, pranje novca, finansiranje terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018, (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 414,000 evra;
- Dalje poboljšanje usaglašenosti poreza i sprovođenje u cilju zaštite fiskalnog interesa zemlje, osiguranja prava radnika i osiguranje pravedne konkurencije u oblasti poslovanja, (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 414,000 evra;
- Nastavak privatizacije i likvidacija društvenih preduzeća (K4 2017);
- Efektivna primena zakonodavstva e-nabavke i odgovarajućih operativnih smernica (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 431,583 evra;
- Poboljšanje pristupa finansijama za MSP kroz funkcionisanje Kosovskog fonda za kreditne garancije, (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 1 milion evra od BK i 6 miliona evra od USAID;
- Povećanje efikasnosti sudstva u rešavanju slučajeva (smanjenje starih predmeta za 30%), (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 350,000 evra;

- SSK će vršiti procenu potreba za povećanjem broja sudija u Osnovnim privrednim sudovima. Procena će odrediti troškove budžeta, kao i ljudske kapacitete neophodne za smanjenje broja zaostalih predmeta u Osnovnim privrednim sudovima (K1 2017);
- Držanje obuke za 10 sudija i 5 tužilaca o šemama korupcije, sukobu interesa i drugih problema vezanih za nabavku, (K4 2017), budžet izdvojen od KIP za završetak ove mere je 390 evra;
- Držanje obuke za 10 sudija u oblasti intelektualne svojine (K4 2017), budžet izdvojen od KIP za završetak ove mere je 365 evra;
- Držanje obuke za 7 sudija iz administrativnog odeljenja u oblasti poreza (K4 2017), budžet izdvojen od KIP za završetak ove mere je 350 evra;
- Usvajanje koncept dokumenta o pravima građana i kompanija iz EU za kupovinu nepokretne imovine na Kosovu, (K4 2017), budžet izdvojen za završetak ove mere je 2,500 evra;
- Usvajanje koncept dokumenta o izmenama i dopunama Zakona o imovini i stvarnim pravima, (K4 2017), budžet izdvojen za završetak ove mere je 2,500 evra;
- Usvajanje nacrt zakona o građevinskom zemljištu (K4 2017), budžet izdvojen za završetak ove mere je 25,000 evra;
- Usvajanje nacrt zakona o javnoj svojini (K4 2017), budžet izdvojen za završetak ove mere je 2,500 evra;
- Formalno uspostavljanje i funkcionisanje Kosovske agencije za zapošljavanje (APRK), uključujući prenos postojećih kadrova i imovine od MRSZ-a kod APRK-a, (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 175,000 evra;

Srednjoročni prioriteti

- Vlada će nastaviti sa reformama koje su važne u kontekstu makroekonomske stabilnosti i finansijskog sektora, uključujući ovde i primenu fiskalnog pravila za budžetski deficit i očuvanje nivoa kapitalnih izdataka;
- Stvaranje jedinstvene agencije za naplatu prihoda;
- Zamena IT sistema SIGTAS radi povećanja kapaciteta i modernizacije poreskih usluga;
- Sprovođenje Strategije za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018;
- Završetak izgradnje objekta PAK-Carine za spajanje dve agencije za naplatu prihoda;
- Privatizacija i likvidacija društvenih preduzeća;
- Sudski savet imaće prioritet povećanje broja sudija, u cilju smanjenja broja predmeta u sudovima (SSK)
- Osiguranje imovinskih prava, obraćajući sivu ekonomiju u sektor nepokretne imovine;
- Poboljšanje pristupa finansijama za MSP preko Kosovskog fonda za kreditne garancije (KFGK);
- Postepeno sprovođenje nadzora zasnovanog na riziku za sve komercijalne banke;
- Stalno unapređenje regulatornog okvira za bankarski i sistem osiguranja u skladu sa međunarodnim standardima i zakonodavstvom EU-a;
- Poboljšanje usluga za zapošljavanje kroz proces stvaranja Agencije za zapošljavanje i aktivnih mera tržišta rada i poboljšanje socijalnih i zdravstvenih usluga.

2.2. Kapacitet za suočavanje sa pritiskom konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije²⁰

Ovo poglavlje se bavi drugu tačku ekonomskih kriterijuma iz Kopenhagena za članstvo koji ima veze sa mogućnostima zemlje da se nosi i da bude konkurentna na tržištu EU. Ključni faktori za postizanje ovog cilja i na osnovu kojih je Evropska komisija prati i ocenjuje napredak ka članstvu sastoji od:

- razvoja ljudskog i fizičkog kapitala na zadovoljavajućem nivou koji procenjuje aspekte razvoja obrazovanja, istraživanja i infrastrukture;

²⁰ Ovo poglavlje ne sadrži matricu kratkoročnih mera.

- adekvatne sektorne i preduzeće strukture, uključujući i razvoj sastav sektorske MSP i pitanja restrukturiranja preduzeća;
- • & # 9, stopa ograničavanje uticaja države na konkurentnost između ostalog, ispituje uticaj politike i određeni segmenti privrede, uključujući državne pomoći i podrške malim i srednjim preduzećima, i
- nedovoljna integracija trgovine privrede zemalja EU.

Prioriteti Vlade u poslednjih nekoliko godina bili su usmereni na razvoj fizičkog kapitala kroz razvoj infrastrukture, razvoj ljudskog kapitala kroz reforme obrazovanja i merama za podršku privatnom sektoru. Strateški okvir koji definiše prioritete ciljeve i mjere se sastoje od 2015-2018 Programa Vlade, i sektorskih strateških dokumenata, uključujući Strategije za razvoj privatnog sektora 2013-2018, Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2017-2021, Nacrt sektor strategija rada itd Razvoj važnih privrednih grana kao što su energija, infrastrukture, poljoprivrede, telekomunikacija i informacionog društva i turizma su prioritetni ciljevi. Kao Programa Vlade, kao i Strategija za razvoj privatnog sektora u cilju održivog ekonomskog razvoja, socijalne politike koje povećavaju blagostanje, promocija investicija (uključujući investicione fondove), podrška za mala i srednja preduzeća, privatizacije i poboljšanje performansi javnih preduzeća. Isto tako, na srednji rok, napori će biti intenzivirana da se poboljša kvalitet obrazovanja i boljeg povezivanja obrazovanja sa potrebama tržišta.

U okviru regionalne saradnje i evropskih integracija, Republika Kosovo je posvećena u ostvarivanju ciljeva Strategije 2020 i komunikacija dnevnom redu infrastrukture Jugoistočne Evrope, uključujući ono što se sada zove kao "Berlin proces ". Poboljšanje konkurentnosti, tržišta rada i industrijske politike, postrojenja trgovine između zemalja u regionu, unapređenje mreže putne infrastrukture i energetskog tržišta su neki od glavnih ciljeva na regionalnom nivou. Republika Kosovo je integrisan svoje ostvarenje u okviru relevantnih strateških ciljeva i akcionih planova.

Međutim, napori moraju nastaviti da se bavi izazovima u vezi sa poboljšanjem konkurentsku sposobnost zemlje.²¹ U tom cilju, zemlja bi trebalo da se uključe u poboljšanje kvaliteta obrazovanja i odnos prema tržištu rada, osiguravajući stabilno snabdevanje energijom, razvoj infrastrukture i energetske efikasnosti, poboljšanje poslovnog okruženja, uključujući i jačanje kapaciteta i efikasnosti pravosudnog sistema , suzbijanje sive ekonomije, privlačenje stranih investicija i zaštite investitora da podrže strateške ciljeve, razvoj mehanizama za državne pomoći i olakšavanja trgovine.

Što se tiče **spoljne pomoći**, u okviru pristupa sektora Instrumenta za pretpristupnu IPA II, je u završnoj fazi pripreme za planiranje Sektora dokument "Konkurentnost", koji pruža podršku na srednji rok pomoć od Evropske komisije za realizaciju nekih specifičnih ciljeva u da se poveća konkurentnost i privreda integrisana u globalnu ekonomiju. Oblasti u kojima se pruža pomoć za razvoj privatnog sektora, zapošljavanja i obrazovanja.

Slično tome, proces Berlin nudi finansijsku podršku od Evropske komisije i međunarodnih finansijskih institucija za važne infrastrukturne projekte. Preciznije, Kosovo će dobiti podršku u putnoj infrastrukturi u okviru koridora autoputa Drač-Priština-Niš železničke infrastrukture i njene dve glavne ose. Za više informacija o drugim instrumentima pomoći i konkretnim projektima, pogledajte odgovarajuće poglavlje u treći stub ovog programa. Ispod možete dati pregled razvoja u svakoj od ovih ključnih faktora drugog ekonomskog kriterijuma da bude konkurentna.

Obrazovanje i inovacija

Ukupan broj učenika obuhvaćenih u pred-univerzitetskom obrazovanju je 388,351, a broj osoblja zaposlenih u ovim institucijama je 28,199 (od kojih 23,480 nastavnika, 1,639 administrativnog osoblja i 3,080 pomoćnog osoblja).

²¹ Izazovi su bazirani na 2015. Izveštaj EK o Kosovu.

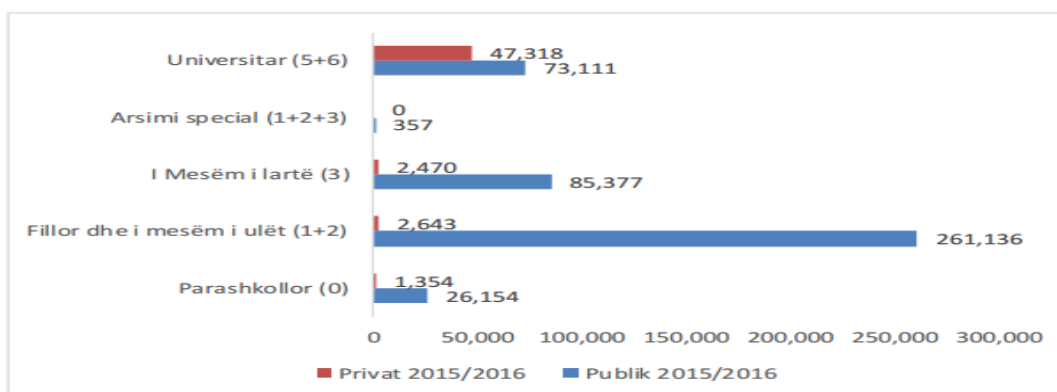
Broj učenika prema nivou obrazovanja i polu

Nivo	Ukupno	Muški	Ženski
Predškolski	3915	2031	1884
Osnovni	21655	11221	10434
Osnovna i niža srednja škola	258464	133297	125167
Viša srednja škola	83906	43976	39930

Izvor: Statistike obrazovanja na Kosovu, MONT

U cilju unapređenja upravljanja kvalitetom u pred-univerzitetskom obrazovanju, naponi su fokusirani na povećanje unutrašnjeg kvaliteta, primeni mehanizama za procenu spoljašnjih kvaliteta i povećanje kapaciteta Inspektorata za obrazovanje.

Broj dece, učenika i studenata na svim nivoima obrazovanja u javnom i privatnom sektoru 2015/2016

Izvor: Statistike obrazovanja na Kosovu 2015/2016, ASK

Agencija Kosova za akreditaciju vrši spoljašnju procenu institucija i programa. Do jula 2016. godine, ukupan broj akreditovanih programa u javnim i privatnim institucijama je bio 468. Većina programa su studije na nivou bačelor i master i ima nekoliko doktorskih programa na Univerzitetu u Prištini. Takođe, sve javne i privatne institucije visokog obrazovanja imaju Unutrašnje kancelarije za osiguranje kvaliteta i službenika za osiguranje unutrašnjeg kvaliteta.

Na osnovu ankete za radnu snagu za K2 2016. godine, od onih koji su radno sposobni, 62.2% nisu ekonomski aktivni, što znači da nisu zaposleni i da nisu aktivno tražili posao u poslednje četiri godine ili nisu dostupni da počnu da rade u roku od dve nedelje. Od 37.8% stanovništva koje je ekonomski aktivno, 26.2% (116,082 lica) su nezaposlena. To znači da 73.8% (328,694) ekonomski aktivnih lica su u radnom odnosu, što znači da odnos zaposlenost-stanovništvo (stopa zaposlenosti) je 27.9%. Od 62.2% radno sposobnog stanovništva koje je neaktivno, 19.5% (114,437 lica) ne traže posao, jer veruju da nema posla. Obeshrabreni radnici čine 9.7% radno sposobnog stanovništva, gde su žene u malo većem broju nego muškarci.

Postoje velike rodne razlike u celom tržištu rada. Otprilike jedna petina (18.1%) radno sposobnih žena su aktivne na tržištu rada, u odnosu na tri petine (57.1%) radno sposobnih muškaraca. Među onima koji čine radnu snagu, nezaposlenost je veća za žene nego za muškarce (30.3% u poređenju na 25%). Stopa zaposlenosti žena radnog uzrasta je samo 12.6%, u poređenju sa 42.9% za muškarce. Izuzetno niska stopa nezaposlenosti žena proizilazi iz kombinacije veoma niskog učešća u radnoj snazi i velike nezaposlenosti. Porođične obaveze su bile glavni razlog za pasivnost žena na tržištu rada (45% ispitanika žena su navele

ovaj razlog). Žene su zaposlene uglavnom u sektoru obrazovanja, trgovine i zdravstva (52% zaposlenih žena). Muškarci su uglavnom zaposleni u sektoru proizvodnje, trgovine i građevinarstva (gde su zaposleni skoro 45% zaposlenih muškaraca).

Stopa nezaposlenosti mladih je veoma visoka na Kosovu. U drugom kvartalu 2016. godine, mladi na Kosovu su imali dvostruko veće šanse da budu nezaposleni, u poređenju sa odraslima. Među osobama starosti od 15-24 godina u radnoj snazi, 51.0 % su nezaposleni. Nezaposlenost je veća među mladim ženama (65.1 %) nego kod mladih muškaraca (45.8%). Skoro jedna trećina (29.3 %) lica u uzrastu od 15 do 24 godina na Kosovu nisu pohađali obrazovanje, nisu zaposleni ili na obuci. Ova cifra je 33.5 % za mlade žene u poređenju sa 25.7% za mlade muškarce.

Većina onih koji su zaposleni su prijavili da rade sa punim radnim vremenom. 94.0% ispitanika su izjavili da rade sa punim radnim vremenom u svom osnovnom poslu. Razlozi za rad sa skraćenim vremenom su različiti između polova, pošto žene, uzimajući na sebe u većoj meri brigu o porodici, smanjuju broj radnih sati na poslu. Najčešći razlog kod muškaraca što ne rade sa punim radnim vremenom, bio je nedostatak posla sa punim radnim vremenom. 23.0% zaposlenih lica je pripadalo kategoriji nestabilnog zapošljavanja. To znači da su oni ili zaposleni u svom biznisu (radnik za sopstveni račun), ili doprinose porodičnom biznisu (plaćeno ili neplaćeno).

Samo 28.6 % zaposlenih lica imaju stalan ugovor u svom osnovnom poslu, dok 71.4 % imaju privremene ugovore, bez značajnih razlika između muškaraca i žena. Lica koja imaju privremene ugovore su pitana zašto imaju ovu vrstu ugovora i 98.4% ispitanika je odgovorilo da nije bilo drugog ugovora na raspolaganju. Neto plate većine zaposlenih su između 300 € do 400 € mesečno. Uočene su veoma male razlike među polovima.²²

Fizički kapital i kvalitet infrastrukture

Nasuprot tome, javne investicije su postepeno povećane u periodu 2011-2013 u većoj meri i zbog ulaganja u infrastrukturi, a smanjene su 2014-2015 (što se vezuje sa završetkom velikih projekata, npr autoputa Priština-Vermice). U narednom periodu posebna pažnja će biti posvećena takozvanoj klauzuli za investicije preko koje Vlada Republike Kosova ima za cilj da investira u velikim infrastrukturnim projektima kako bi prevazišla strukturne izazove koji su smetali maksimalnom korišćenju razvojnog potencijala zemlje. Kako bi bilo omogućen sveobuhvatni ekonomski rast u zemlji, Vlada je povećala mogućnost kapitalnih troškova na nivou opština.

Privatne i javne investicije 2011-2016 (Izvor: SOR)

Opis	2011	2012	2013	2014	2015 Val.	2016 Proj.
Privatne investicije	1,003	837	942	1,024	1,161	1,256
Javne investicije	528	550	529	411	404	440

Izvor: SOR 2017-2019

Drumska infrastruktura

Drumska infrastruktura je bio jedan od glavnih prioriteta u poslednjih nekoliko godina. Puno je investirano u državne ceste povezan sa regionalnim koridorima, kao i regionalne i lokalne ceste. Trenutno, naša zemlja ima 1962 km nacionalnih i regionalnih puteva i 4761 km lokalnih puteva (pogledati tabelu).

Glavni ciljevi u ovom sektoru uključuju: i) integraciju Kosova u regionalnu putnu mrežu kroz razvoj puteva 6 i 7 kroz pan - evropski koridor; ii) smanjenje troškova transporta, i smanjenje saobraćajnih gužvi izgradnjom novih puteva uključujući tranzitne puteve oko urbanih sredina; iii) povećanje sigurnosti kroz

²² Anketa o radnoj snazi K2 2016, ASK.

horizontalnu i vertikalnu signalizaciju, kao i poboljšanje kvaliteta drumske infrastrukture i kroz kampanje za bezbednost saobraćaja; i iv) održavanje i poboljšanje postojećih puteva koji omogućavaju dobre privatne i javne transportne usluge.

Prošle godine je završen autoput Priština- Vrbnica koji je deo nacionalnog autoputa Vrbnica - Merdare (R7) koji je povezan sa međunarodnim koridorima 8. i 10. Segment Priština - Miloševo autoputa M2 je takođe završen. U nastavku sledi elaboracija glavnih infrastrukturnih projektata koji su u toku i planirani.

Transportna mreža i njena puna integracija u regionalne mreže: razvoj oba pravaca je od primarnog značaja za ekonomiju Kosova i od strateškog značaja u regionu, a sastoji se od dva glavna veze unutar regionalne transportne mreže. U isto vreme, on povezuje glavnih gradova i ekonomskih centara na Kosovu.

Infrastruktura putne mreže, u km

Kategorije	Asfaltirano	%	Neasfaltirano	%	Ukupno
Centralni nivo	1,921	95.48	91	4.52	2,012
Autoputevi	78	100	-	-	78
Nacionalni	626	99.52	3	0.48	629
Regionalni	1,217	93.26	88	6.74	1,305
Opštinski*					4,925
Lokalni*					4,355
Urbani*					570
Ukupno					6,937

* Procena

Putni pravac 6 kao deo transportne mreže Jugoistočne Evrope povezuje koridore VIII i X Makedonije i Prištine i dalje nastavlja ka Crnoj Gori, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U procesu modifikacije osnovne mreže Jugoistočne Evrope (2009) je uključen i putni pravac 6 A *Priština - Slatina (Aerodrom) - Peć - Crna Gora - Hrvatska i dalje*. U ovaj putni pravac je uloženo znatan iznos u cilju njegovog razvoja. Značajna ulaganja su se u ovom putnom pravcu. 6 Ruta, u okviru saobraćajne mreže u jugoistočnoj Evropi, koja povezuje koridora VIII i X u Makedoniji sa Prištinom, ima poseban ekonomski značaj za Kosovo i region, pošto integriše glavne gradove i ekonomske centre regiona u regionalnu transportnu mrežu. Ugovor između Ministarstva za infrastrukturu i Bechtel Enka, kao pobedničke firme, za izgradnju autoputa Priština - Elez Han je potpisan 2. jula 2015. Situacija u radu po segmentima je sledeća: segmenta C1: 95%; segment C2: 38%, i segment C3: 1%. Ukupan napredak je 44,66%.

Izgradnja **autoputa Vrbnica - Priština - Merdare** je investicija od visokog prioriteta. Ovaj put je identifikovan kao regionalna ruta br. 7 Osnovne transportne mreže Jugoistočne Evrope koja povezuje Jadransko more, severnu Albaniju, Prizren, Prištinu i Niš (u Srbiju), preko Merdara, sa X Koridorom ETN-a (Evropska saobraćajna mreža). U tom kontekstu, finansijska podrška se pruža u okviru 'Povezivanje' za Zapadni Balkan, kao ko-inicijativa Evropske komisije i Nemačke vlade.

Nakon objavljivanja delova segmenata R7 Highvai, Morina - Djurdjice (veza sa N9) - Bresje - Besi, Ministarstvo infrastrukture, u saradnji sa instrumentom WBIF i EIB-om, je počeo izvodljivosti i životnu sredinu Studija uticaja i idejni projekat za segment Besi - Merdare (do granice sa Srbijom).

Kompanija COWI je sproveo istraživanje nekih alternativa budućeg koridora Besi - Merdare (25 km), koji je ocenjen od strane mehanizma koji se sastoji od tehničkih, finansijskih, socijalnih, ekoloških i bezbednosnih kriterijuma. Na osnovu nalaza je pripremljen završnom izveštaj koji sadrži predlog najpovoljnije varijante.

Dalji koraci na pripremi projekta i načini finansiranja će biti definisani u saradnji sa WBIF i EIB/EBRD.

Projekat **autoputa Priština-Gnjilane-Bela Zemlja**: Vlada Kosova je identifikovala izgradnju ovog autoputa dužine 47.1 km kao visoki prioritet investicija za infrastrukturu i ekonomski razvoj. Put ka glavnom putu povezuje sa glavnim rutama 6 i 7 Jugoistočne Evrope, kao i Koridorom X u Srbiji. Idejni projekat, kao i prvobitni nacrt Procene socijalnog uticaja i Procena uticaja u životnu sredinu su dostavljeni EBRD- i očekiva se pozitivan odgovor. Važno je da se projekat autoputa Priština-Gnjilane-Bela Zemlja primenjuje nakon ovaj put je uključen u karti Osnovne saobraćajne mreže za Jugoistočnu Evropu.

Produženje **nacionalnog puta N25** od kuržnok toka Besi - Podujevo: dizajn ovog projekta je započet. Ovaj produžen put će imati 4 trake za optičaj (4x3.75 m), uz trake za odvajanje širine od 1.50 m. Veze i raskrsnice će sadržati dodatnu track širina 3.0 m. Raskrsnice će uglavnom biti na dva nivoa (samo u specifičnim slučajevima na jednom nivou). Početak trase širenja putne će biti na kružnom toku u Besi, a kraj će biti na raskrsnici Podujevo. Dužina ovog proširenja je oko 20 km. Ovaj projekat ne utiče na nastavak Route 7 Koridora Drač - Morina - Priština - Merdare - Niš. Karakter ovog projekta je više za povezivanje Prištine i Podujevo, sa proširenjem kapaciteta postojećeg puta. Okvirni plan za završetak je kraj 2018. godine.

Nastavak projekta proširenja **nacionalnog puta N9 Priština - Peć**: u saradnji sa WWBIF²³ i EBRD, studije izvodljivosti i uticaja na životnu sredinu za segment (32 km) Kijevo - Zahaq je počeo, i plan za implementaciju projekta, koji je preduslov za početak realizacije projekta, je završen. Okvirni plan za završetak tog dela je kraj 2018.

Nastavak projekta širenja **nacionalnog puta N2 Priština - Mitrovica**: tokom narednih tri godina, Ministarstvo za infrastrukturu će nastaviti sa širenjem nacionalnog puta N2 ka Mitrovici. Za ostatak ovog projekta će biti na raspolaganju 60 miliona američkih dolara koji je kredit od Islamske banke za razvoj, Saudijskog fonda za razvoj i OFID-a.

Imajući u vidu da je za realizaciju ovog projekta ide po procedurama Islamske banke za razvoj, realizacija projekta počne u 2016. a procedure će biti završene tokom ove godine. Probni plan za prestanak ovo je kraj 2018.

Željeznički saobraćaj

Željeznička Infrastruktura Kosova A.D. (INFRAKOS), koja upravlja željezničkom infrastrukturom, je u vlasništvu države. Infrakos je kompanija javnom ograničenom odgovornošću sa 100% akcija u vlasništvu Kosovske povereničke agencije.

Kosovska željeznička mreža sastoji se od 335.079 kilometara pruge. Četiri pruga treba različite nivoe rehabilitacije da bi pruga po modernim standardima brzine i bezbednosti. Tokom protekle godine, kao putničkom prometu robe je povećan.

Ograničeni održavanja vrši. Preciznije, željeznička infrastruktura je sledeća:

- Željeznička linija 10 (granica sa Srbijom - Lešak - Mitrovica - Kosovo-Polje - Elez Han - granica sa Makedonijom), u dužini od 149,110 km, sa samo jedan par šina, nije naelektrisana, širine od 1435 mm, kategorije D3, kretanje ose uzdužne 22.5 tona i merenje 7.2 t/m;
- Željeznička linija Istok (granica sa Srbijom - Podujevo - Priština - Kosovo Polje), u dužini od 45 198 km, samo jedan par šina, videla naelektrisana, širina 1435 mm, kategorija D3, mere od 22,5 tona i 16 tona, i uzdužne mere 7.2 t/m i 5 t/m;

²³ Zajednička inicijativa koja prikuplja sredstva Evropske komisije, Evropske investicione banke (EIB), Razvojne banka Saveta Evrope (CEB), Evropske banka za obnovu i razvoj (EBRD), Svjetske banke, KfW-a, itd.

- Zapadna železnička linija (Kosovo Polje-Peć) u dužini od 81 940 km, samo jedan par šina, nije naelektrisana, širina 1435 mm, kategorija C2, meri 20 tona osovine i uzdužne mere 6.4 t/m; i
- Severozapadna železnička linija (Klina-Zrze-Prizren) u dužini od 58,831 km, samo jedan par šina, nije naelektrisana, sa dužinu od 1,435 mm, kategorija D3 i B1, mera ose 22,5 tona i 18 tona, i uzdužni mere 7.2 t/m i 5 t/m.

Zakon 04/L-063 o Regulatornom autoriteta kosovskih železnica je nezavisna institucija koja ima i mandat za istraživanje i nalazi se u okviru Kancelarije Predsednika Vlade, takodje ima za mandat praćenje i regulisanje železničkog sektora.

Ministarstvo za infrastrukturu je izradio Strategiju sektora za multimodalni prevoz 2015-2025, koja uključuje željezničkog sektora. Strategija je uzelo u obzir interoperabilnosti evropskog železničkog sistema, bezbednost i standardima Evropskog željezničkog sistema, kao i i strategije u okviru Transportnoj zajednici između državama potpsnicca Transportnog Opservatora Jugoistočne Evrope (SEETO).

Kao put koji povezuje Kosovo sa Srbijom i Makedonijom, je deo koridora i železničkim pravcima u SEETO, železnički putu 10 je prioritet za modernizaciji. Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) će pozajmiti Republiku Kosovo 36 miliona evra Željezničkoj Infrastrukturi Kosova A.D. (INFRAKOS) u 2015. Zajam će finansirati rehabilitaciju u hitnim slučajevima i unapređenje južnom delu (Kosovo Polje - granica sa Makedonijom), puta 10 (granica između Kosova i Srbije do granice sa Makedonijom) na Kosovu (projekat 34). Ovaj projekat je uložen u obnovu pruge, signalnog sistema, mostova, prelaze na zemlju i sanaciju tunela.

Glavni prioritet u srednjoročnom periodu u železničkom sektoru je modernizacija železničke mreže. Za detalje, pogledajte Poglavlje 14 o transportnim politikama.

Vazdušni saobraćaj

Kosovo ima Međunarodni Aerodrom Priština 'Adem Jashari' koji operiše kombinovanim, civilnim i vojnim, kapacitetima. U aprilu 2010. ugovor za javno-privatno partnerstvo između Vlade Republike Kosovo i turskog - francuskog konzorcijuma Limak-Aerodrom de Lion za koncesiju Međunarodnog aerodroma u Prištini je stupio na snagu, a ovaj je jedan od primera uspešnih koncesionih projekata u istočnoj Evropi .

Novi terminal, koji je inaugurisan 23. oktobra 2013. godine, je investicija od oko 100 miliona evra, i nudi niz pogodnosti za putnike, pogled servis nivou i dovoljno prostora i društveni ambijent opuštanja za putnike žene i muškarce. Novi terminal ima 44.000 m2 i omogućava kapacitet prijema od oko 4 miliona putnika godišnje. To čini liderom PIA u regionu za terminal prostora i iz kontrolnog tornja, i ima potencijal da transformiše Priština i Kosovo veze tačku i regionalni avio-centar.

Kvalitet i kvantitet usluga na aerodromu je znatno povećan. Kao deo osnovne regionalne i međunarodne mreže, cilj je nastavljeno širenje i povećanje kapaciteta aerodroma.

Energija

Proizvodnja električne energije u zemlji je uglavnom iz Kosovske energetske korporacije (KEK) koja se sastoji od dva elektrane (Kosovo A i Kosovo B) i Rudnici uglja. Proizvođači energije su pet malih hidroelektrana (jedan je u okviru Javnog preduzeća 4. Ibar Lepenac i vode privatne kompanije). Instalirani kapacitet elektrana je 1478 MV ali zbog njihove starosti, njihov trenutni operativni kapacitet je oko 915 megavata. Su instalirani hidro kapaciteta 45,84 MV.

Sistem prenosa upravlja Operator prenosnog sistema i tržišta (KOSTT dd): ovaj sistem je povezan sa svim susednim sistemima na 400 kV, osim Albanije, koja je tek na 220 kV. Građevinski radovi na novoj liniji od

400 kV sa Albanijom se razvijaju i izgradnja ove linije je počela krajem 2014. godine i biti završeni u roku od 24 meseci od početka perioda implementacije projekta. To će doprineti povećanju prenosnih kapaciteta između dvije zemlje i regiona, povećanje sigurnosti i pouzdanosti sistema električne energije Kosova i Albanije, kao i optimizaciju dva sistema. Ukupna dužina dalekovoda (400 kV, 220 kV i 110 kV) je 1,223km.

Kosovska Kompanija za distribuciju električne energije-KEDS, upravlja distributivnog sistema električne energije na Kosovu. Operator sistema (ODS) poseduje 624.5 km iz 35 kV mreže, 1259.2 km mreže 10 (20) kV 5743,5 km na 10 kV mreže oko 50.1 km na mrežnom 6 kV i 11635,9 km od mreže 0,4 kV. Također, u vlasništvu ODS su 7863 35/10 kV sa jednog nivoa na 6 / 0,4 kV i 7610 kV od nivoa do nivoa 35/10 6 / 0,4 kV.

Uprkos napretku u povećanju kapaciteta prenosa i distribucije, napajanje, povećana efikasnost u korišćenju mineralnih resursa, koji još uvek ostaje u ovom posvećenosti poboljšanju trenutne situacije. Sektor električne energije kao jedan od ključnih faktora za ekonomski razvoj i socijalne zaštite, a zatim dalje tehničkih i komercijalnih gubitaka i zastarele tehnologije koje nemaju dovoljno kapaciteta za stabilno napajanje.

Sektor grejanja se sastoji od 4 grejanja širom Kosova (Priština, Đakovici, Mitrovici i Zvečanu). Krajem 2014. godine grejanja Prištine, Termokosa je uključen u kogeneracionog sistem na Kosovu B, koja je značajno doprinela poboljšanju performansi snabdevanje građana Priština toplote. Postoji značajan potencijal za razvoj energetskog sistema grejanja. Razvoj grejanje ima uticaj na povećanje sigurnosti snabdevanja električnom energijom, posebno u zimskom periodu kada težak teret u elektroenergetskom sistemu.

Kosovo nema mreže prirodnog gasa, ali nedavna dešavanja u regionu, u smislu međunarodnih projekata, predstavljaju priliku da se eksploatiše, ali ranije studije i analize potrebne tehničke i finansijske.

Uprkos identifikuju energetski potencijal različitih izvora energije, korišćenje ovih potencijala je premali. Ova situacija mora da se promeni politike i mjere radi diversifikacije energetskih izvora i povećanja sigurnosti snabdevanja. Kupci žene i muškarci treba omogućiti onoliko alternativa za ispunjavanje svojih energetskih potreba sa proizvodima po pristupačnim troškovima.

Što se tiče **regulatornog i institucionalnog okvira**, postoji nekoliko važnih koraka koji čine osnovu za otvaranje tržišta i podsticanje konkurencije u energetskom sektoru. Regulatorni ured za energiju ima zakonsko ovlašćenje da obavezuje strane da obezbedi slobodnu tržišnu određenu količinu energije (trenutno rade samo jednu dobavljača). Prema dizajnu tržišta električne energije, Kosovo ima bilateralni tržište u kojem licencirani učesnici kupuju i prodaju energiju da omogući uravnotežen energetski sistem. Ovo tržište je propraćeno mehanizma za balansiranje u kojem operatera sistema prenosa OPSTEEK prihvati ponudu za kupovinu i prodaju energije od licenciranih za upravljanje razlike tokove koje nisu pokriveno bilateralnim ugovorima. Pravno razdvajanje između distribucije i snabdijevanja je napravljen i dve funkcije su već privatizovana. Dok upravljanje eksploatacije uglja i električne energije iz termoelektrana postati energetski javnog preduzeća KEK.

Razvoj politika, organizaciju, regulaciju i upravljanje energetskog sektora odvija putem pravne infrastrukture, koja obično je dosta kompletan i veoma usklađeno sa pravnim tekovinama Evropske unije (EU). Svi procesi treba da odražavaju rodnu perspektivu.

Takođe, od 2004. godine razvili vladine institucije, regulatorne i rad operatora da uspešno upravljaju energetski sektor. Glavne institucije koje upravljaju energetski sektor su sledeći:

- Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER) koja je odgovorna za razvoj politika u sektoru energetike i praćenje njihovog sprovođenja;

- Regulatorna kancelarija za energiju (RKE), radi kao nezavisna regulatorna agencija koja je odgovorna za regulisanje tržišta električne energije (električne energije, prirodnog gasa i toplotne energije);
- Nezavisna komisija za rudnike i minerale (NKRM) - deluje kao nezavisna regulatorna agencija za regulaciju rudarskih aktivnosti koje takođe obuhvata ugalj;
- Operator sistema, prenosa i tržišta električne energije (KOSTT dd), koja je javna kompanija koja upravlja prenosne mreže i ulogu operatora prenosnog sistema i energetske tržište.

Druge vladine institucije kao što su Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MSPP), Ministarstvo rada i socijalnog staranja (MRSZ), Ministarstvo trgovine i industrije (MTI), Ministarstvo finansija (MF) i Komisije za zaštitu konkurencije na Kosovu imaju važan uloga u nadzoru socijalnih, ekonomskih i ekoloških uticaja energetske sektora.

Tržište elektronskih komunikacija

Tokom 2015. godine Autoritetu je prijavljen 1 novi operater za pružanje usluga fiksne telefonije, što ukupno čine četiri operatera koji pružaju fiksne telekomunikacione usluge.

Operateri u pitanju su:

- Telekom Kosova A. D (bivši PTK), licenciran dana 30/07/2004,
- IPKO Telecommunications LLC, licenciran dana 08/09/2006,
- Kujtesa.Net, licenciran dana 07/01/2014 i
- Fiberlink (još uvek nije počeo sa pružanjem usluga)

Međutim, penetracija fiksne telefonije nije zabeležila rast već varira oko 3.5%. Podaci operatera za 2015. godinu, pokazuju da ima oko 60,808 aktivnih korisnika fiksne telefonije, što je značajan pad broja korisnika sa oko 3,489 manje ili smanjenje za oko 5.43% u odnosu na 2014.

Telekom Kosova kao 'incumbent' operater nastavlja da kontroliše preko 80% tržišta od broja korisnika, odnosno 94% na osnovu ostvarenih prihoda kroz pružanje ovih usluga, dok alternativni operater usluga fiksne telefonije IPKO, zabeležio je blagi porast u odnosu na 2014. u pogledu broja korisnika odnosno prihoda, koji trenutno učestvuje na tržištu sa 17% broja korisnika, odnosno sa 8% od prihoda. Dok KujtesaNet je malo prisutan na ovom tržištu.

Što se tiče poštanskih usluga, tokom 2015. u poređenju sa 2014. godinom, postoji značajan rast ukupnog broja pošiljki - poštanskih artikala u celini, i to u vrednosti od; 32.62 %, dok CPP „Pošta Kosova A. D“, ima značajan rast u ukupnom obimu poštanskih pošiljki u vrednosti od; 49.44 %, dok privatni operateri imaju značajan pad u vrednosti od; 60.01 %. Uprkos opadajućem trendu slanja pisama preko pošte kako u domaćem tako i u međunarodnom saobraćaju, postoji rast trendova slanja paketa, paketića i Direktne pošte. Takođe, u 2015. godini u poređenju sa prethodnom godinom, sektor poštanskih usluga u ukupnim prihodima zabeležio je rast ukupnih prihoda, u meri od; 12.07 %, dok CPP 'Pošta Kosova A. D', je imala rast u meri od; 10.39 %, a privatni operateri su imali rast od; 13.35 %.

Tržište mobilne telefonije je najrasprostranjenije od svih elektronskih komunikacija. Trenutno na Kosovu posluju dva ovlašćena operatera mreža mobilne telefonije u frekventnom opsegu 900/1800 MHz:

- Telekom Kosova A. D /Vala licenciran dana 30/07/2004 (ART br. Prot. 111/04) sa rokom važenja od 15 godina, i
- IPKO Telecommunications LLC licenciran dana; 06/03/2007 (ART br. Prot. 77/07) sa rokom važenja od 15 godina

Pored dva gore pomenuta ovlašćena mrežna operatera MNO (Mobile Network Operator), licencirana su i dva druga virtuelna mobilna operatera I (MVNO)9:

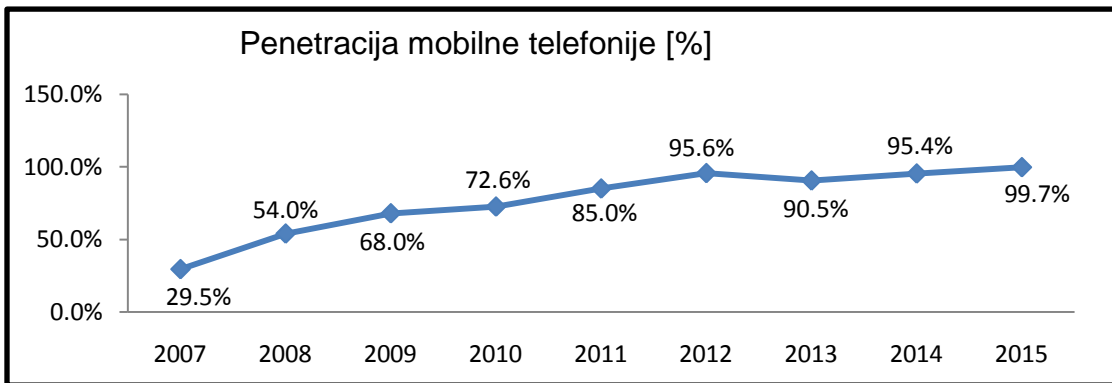
- Dardafon.net LLC (Z Mobile) licenciran dana; 12/06/2008 (ART br. Prot. 112/08) sa rokom važenja od 15 godina, i
- Dukagjini Telecommunications a. d. (D3mobile) licenciran dana; 24/06/2008 (ART br. Prot. 124/08) sa rokom važenja od 15 godina.

Poslednji podaci pokazuju da je broj aktivnih korisnika mobilne telefonije na kraju 2015. dospelo na 1,773,855 korisnika, što je povećanje za oko 2.46% u odnosu na kraj prethodne 2014. godine, kada je bilo 1,731,291 korisnika. Ako uporedimo 2015. sa 2016. godinom, broj korisnika je povećan sa 7.9%. Dok broj korisnika usluga interneta (fiksni pristup) na kraju 2015. godine je dostigao broj od 215,788 korisnika, a na kraju 2014. godine taj broj je iznosio 190,802 (rast od 4%).

Prihodi mobilnih operatera čine oko 77% svih prihoda na tržištu elektronskih telekomunikacija. Ukupni prihodi od pružanja usluga mobilne telefonije od strane četiri mobilna operatera tokom 2015. godine su 122.19 miliona evra, što je značajan pad od oko 13.9% u odnosu na prethodnu godinu (2014), kada su prihodi bili oko 141.9 miliona evra.

Trenutno, prema onome što su prijavili operateri, pokrivenost u pogledu usluga GSM tehnologije je dostigla nivo od oko 99% stanovništva na nivou zemlje i oko 88% pokrivenosti teritorije. Broj stanica koje emituju signal trenutno je preko 720 (BTS). Prema prihodima, Vala ima oko 58.45% tržišta mobilne telefonije, a IPKO oko 35.35% (podaci iz četvrtog kvartala 2015).

Penetracija mobilne telefonije 2007-2015

Izvor: Godišnji izveštaj rada, RAEPK

Stopa penetracije (korisnika na 100 stanovnika) na kraju 2015. godine u segmentu mobilne telefonije bila je 97.7% u poređenju sa 95.36% na kraju 2014. godine, gde je broj korisnika sa širokopoljaskim pristupom (broadband) 3G i 4G na pametnim mobilnim uređajima (smartphone) dostigao na 711,648 korisnika od 283,989 korisnika (povećanje od 151%) koliko je bilo na kraju 2014. godine. U pruženim uslugama od fiksne mreže, pristup broadband u Internetu je zabeležio značajan porast (sa 13.1%) dok broj korisnika fiksne telefonije, kao i prethodnih godina, zabeležio je pad od 5.43%.

Tarife mobilnih usluga u odnosu na prethodnu godinu, imaju tendenciju opadanja, gde se poređenjem vidi da su značajna smanjenja učinjena od strane operatera u tarifnim ponudama u svim korpama potrošnje (visoka, srednja i niska potrošnja). Prosečan nivo potrošnje za korpe OECD ispostavlja se da je u vrednosti od 10.91 evra.

Snabdevanje internetom za građane naše zemlje je relativno zadovoljavajuće. Pristup internetu za građane Republike Kosovo, do kraja 2015. godine su nudile 52 ovlašćena preduzeća, 4 od njih imaju direktan pristup međunarodnim izlazima „International Gateway“, koji pružaju pristup internetu manjim ISP-a, a koje rade po raznim regionima na Kosovu.

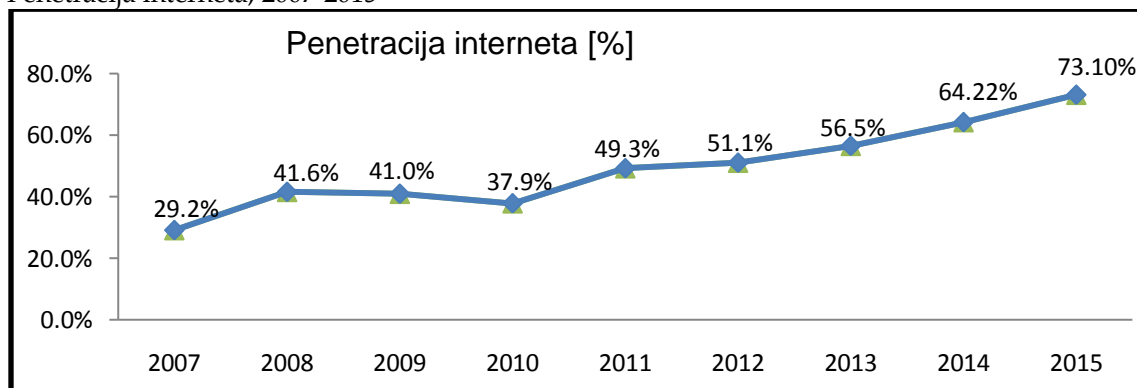
Prema najnovijim zvaničnim podacima od kraja 2015. prijavljenim od strane operatera, broj porodica koje imaju pristup širokopojasnom internetu je oko 73%. Na osnovu ovih podataka, penetracija interneta po glavi stanovnika u 2015. godini je oko 12%.

Osim interneta-sa fiksnim pristupom, sada se pruža mogućnost i veoma brzo je rasprostranjen i internet-sa mobilnim pristupom. Mobile Broadband ili pristup širokopojasnom internetu preko mobilne mreže za korisnike mobilne telefonije na Kosovu je omogućen od decembra 2013. godine (tehnologija - 3G) i od početka 2015. godine i preko najnovije tehnologije LTE ili 4G. Prema prijavljenim podacima u RAEPK, broj aktivnih korisnika koji su pristupili internetu preko ove tehnologije je u stalnom porastu. Treba napomenuti da od decembra 2013. do K4 2015. broj aktivnih korisnika koji su pristupili internetu preko pametnih telefona i tokom tog perioda su bili povezani sa mrežom 3G/4G iznosi 711,648, odnosno oko 40% od ukupnog broja korisnika mobilne telefonije.

Što se tiče udela na tržištu internet usluga, na kraju 2015. godine PTK zauzima 16%, IPKO 47%, Kujtesa 25% i ostali 12. %.

Izvršene investicije od strane operatera telekomunikacionih usluga za 2015. godinu u sektoru telekomunikacija (fiksna telefonija, mobilna telefonija, internet) su u iznosu od 40,700,309.84 € što označava smanjenje u odnosu na prethodnu godinu (2014), kada su investicije iznosile 52,265,346 evra. Tokom 2015. godine, najveći deo investicija čine mobilna telefonija sa oko 49.92%, fiksna telefonija sa 4.98% i internet 45.11%.

Penetracija interneta, 2007-2015

Sektorska struktura i preduzeća

Na osnovu podataka iz ARBK tokom 2016. ukupno je registrovano 10,521 preduzeća. Dok je tokom istog perioda ukupno ugašeno (odjavljeno) 2,365 preduzeća. U poređenju sa podacima iz prethodne godine došlo je do rasta od 4.4 % registrovanih preduzeća.

Na osnovu Statističkog repertoara o preduzećima na Kosovu za treći kvartal (K3) 2016, u trećem kvartalu 2016. godine (K3 2016) ukupno je registrovano 2,476 preduzeća. Dok je u istom periodu ukupno ugašeno (odjavljeno) 457 preduzeća. U poređenju sa istim kvartalom prošle godine (K3 2015) došlo je do rasta od 8.4 % registrovanih preduzeća.

Registracija i gašenje Biznisa u periodu 2014-2016

	2014	2015	2016
Registrovani biznisi	9,631	10,070	10,521
Ugašeni biznisi	1663	2199	2365

Što se tiče strukture bruto domaćeg proizvoda po ekonomskim aktivnostima, podaci pokazuju da usluge dominiraju doprinosom u BDP (približno polovina ukupnog učešća aktivnosti u BDP). Samo trgovina na

veliko i malo učestvuje sa 12.3% u BDP-u na kraju 2015. godine. Dok je učešće poljoprivrede u BDP-u palo na 14.8% u 2008. godini i na 10.3% u 2015. godini. Primećuje se sektorska struktura koja je dominirana uslugama i brojem registrovanih biznisa po ekonomskim sektorima. Nakon uslužnih sektora, sektori sa najvećim brojem biznisa su proizvodnja i građevinarstvo.

Ekonomska integracija sa EU i konkurentnost cena

Trgovački bilans Kosova je jako negativan i održiv je u ovom trendu, neprekidno se širi i prekoračuje 2 milijardi evra. Tokom prethodnih godina izvoz sa Kosova je povećan iako sa niskom osnovom, isključujući godine tokom kojih su cene metala i mineralnih proizvoda zabeležili pad na međunarodnom tržištu.

Uvezena roba iz 2010. godine je prekoračila 2 milijarde evra. Uvoz je povećan laganim ritmom na oko 3 - 5 % tokom prethodnih godina. Prosečni izveštaj koji obuhvata izvoz ka procenat uvoza robe tokom tri protekle godine zaostajao je na 12%. Tokom 2015. godine, spoljna trgovina Kosova je dostigla vrednost od preko 2.9 milijardi evra, pokazatelj koji je jako viši u odnosu na isti period prethodne godine za 3.4 %.

Vrednost izvezeno robe dostiže šifru od 325 miliona evra, doprinos izvoza u tržišnom obimu je uglavnom na istom nivou i ako ima lagani rast u 2015. godini računajući jedan blagi rast od samo 0.23 % u poređenju sa 2014. godinom. S druge strane, uvoz robe je u vrednosti od 2.6 milijardi evra, računajući jedan blagi prosečni ritam tokom godine. Vrednost izvoza u BDP-u je veoma mala i ne obećava mnogo u jednom dužem vremenskom periodu. Njeni trendovi su takoreći nepromenjeni i njihovo se učešće tokom godine kreće na oko 5.5% - 5.8 %. Osnovni metali su kosovski proizvodi koji se najviše izvoze, vredni napomenuti da i mineralni proizvodi zauzimaju znatno mesto u izvoznoj strukturi Kosova, koje je takođe zabeležilo veliki porast u Kosovskom izvozu. Ali, u 2015. godini se beleži jedna promena sa negativnim efektom po pitanju pravca vrednosti izvoznog materijala. Izvozni materijali koji su osnova za izvoz na nivou zemlje u velikoj su meri uticani od cena na međunarodnom tržištu (metali, minerali) tako da je svaka promena cena ovih proizvoda uticala direktno na izvoznju vrednost koja je u 2015. godini pogoršala još više tržišni bilans Kosova.

Međutim osnovni metali ostaju glavna stavka u Kosovskom izvozu. I tokom ove godine izvoz prerađenih osnovnih metala i mineralni proizvodi obuhvatili su 61.3% od ukupnog nivoa izvoznih materijala. Ukoliko analiziramo nivo izvoza po detaljnijoj robi u svakom sektoru ili kategorizaciji robe vidimo da roba koja se najviše izvozi je fero-nikl, nakon kojeg sledi električna energija, ostaci čelika, bakra, aluminijuma, minerali, neprerađena koža itd.

Dok kao posebni proizvodi koji se najviše uvoze na Kosovu su: Naftna ulja, vozila i ostala prevozna sredstva, metalne šipke i štapovi (ili čelične šipke), cigarete, lekovi, električna energija, cement itd. Trgovina sa zemljama EU i zemljama regiona učesnika u CEFTA-i čini najvažniji deo trgovinske razmene Kosova sa oko 71% ukupne spoljne trgovine.

Trgovinska razmena Kosova sa zemljama EU-a tokom 2015. godine je dostigla vrednost od iznad 1 milijarde evra tako da je 41 % trgovinske razmene Kosova realizovano sa zemljama EU-a.

Međutim što se tiče izvoza jedan veliki deo izvezeno robe (nakon CEFTA-e) je otišao prema zemljama EU-a dostigavši 106 miliona evra ili 32.6 % ukupnog izvoza sa rastom od 8 % u odnosu na 2014. godinu. Međutim, može se smatrati da je najvažnija zemlja za trgovinu za domaći izvoz Belgija, nakon koje sledi Italija onda Austrija, Nemačka, Holandija itd.

Najvažnije zemlje za izvoz u EU

Država	Vrednost 2013 (Milion a Evra)	Vrednost 2014 (Milion a Evra)	Vrednost 2015 (Milion a Evra)	Učešće 2013 (%)	Učešće 2014 (%)	Učešće 2015 (%)	Učešće u EU 2013 (%)	Učešće u EU 2014 (%)	Učešće u EU 2015 (%)
Belgija	807	716	24,303	0.3%	0.2%	7.5%	0.7%	0.7%	22.9%
Italija	74,363	49,660	19,568	25.3%	15.3%	6.0%	62.8%	50.6%	18.5%
Austrija	6,327	6,416	12,316	2.2%	2.0%	3.8%	5.3%	6.5%	11.6%
Nemačka	10,985	11,340	11,693	3.7%	3.5%	3.6%	9.3%	11.6%	11.0%
Holandija	2,382	2,138	8,420	0.8%	0.7%	2.6%	2.0%	2.2%	7.9%
Ukupno	94,864	70,270	76,300	32.3%	21.7%	23.5%	80.1%	71.6%	71.9%

Međutim, važno je napomenuti da postoji velika razlika u pogledu izvoza robe po nameni i izvoznim tržištima u zemljama EU. Izvoz u Belgiji sadrži više od 22 % ukupnog izvoza čineći ga najvažnijim tržištem za kosovski izvoz u EU. Tako najveći deo izvoza bio je orijentisan prema Italiji i Nemačkoj ali je sada situacija drugačija. Kao jako atraktivan partner za Kosovski izvoz tokom 2015. godine prikazuje se Belgija, jer je izvoz povećan sa 716 hiljada evra koliko je bio 2014. godine na 24.3 miliona u 2015. godini.

Uvoz iz EU je dostigao 1 milijardu i 112 miliona evra, sa rastom od 3 % od 2014. godine. Kosovo uglavnom uvozi robu iz Nemačke, Italije, Grčke, Poljske i Hrvatske. Ovih pet zemalja čine 69% ukupne vrednosti voza iz EU i 29 % od ukupnog voza (2015).

Država	Vrednost 2013 (Miliiona Evra)	Vrednost 2014 (Miliiona Evra)	Vrednost 2015 (Miliiona Evra)	Učešće 2013 (%)	Učešće 2014 (%)	Učešće 2015 (%)	Učešće u EU 2013 (%)	Učešće u EU 2014 (%)	Učešće u EU 2015 (%)
Nemačka	252,594	272,973	290,948	10.3%	10.8%	11.0%	23.3%	25.3%	26.1%
Italija	228,519	203,068	226,476	9.3%	8.0%	8.6%	21.1%	18.8%	20.4%
Grčka	145,546	137,544	110,260	5.9%	5.4%	4.2%	13.4%	12.7%	9.9%
Poljska	36,595	55,785	71,174	1.5%	2.2%	2.7%	3.4%	5.2%	6.4%
Hrvatska	73,331	62,945	70,130	3.0%	2.5%	2.7%	6.8%	5.8%	6.3%
Ukupno	736,585	732,315	768,988	30.1%	28.8%	29.2%	68.0%	67.7%	69.1%

Najvažnije zemlje uvoza iz EU

CEFTA je jedan važan trgovinski partner koji pokriva 30 % od ukupne trgovinske razmene. Kosovska roba koja se izvozi u zemlje CEFTA-e pokriva ukupno 38% od ukupnog izvoza. Uvoz iz zemalja CEFTA-e je bio oko 769 miliona evra, sa rastom od 6.8 % i obuhvata 29 % od ukupnog voza.

U 2015. godini, izvoz u zemlje CEFTA-e je bio oko 123 miliona evra, sa padom od 2.7% iz prethodne godine. Najatraktivnije zemlje za kosovsku robu su: Albanija, Makedonija i Srbija nakon kojih sledi Crna Gora i Bosna i Hercegovina.

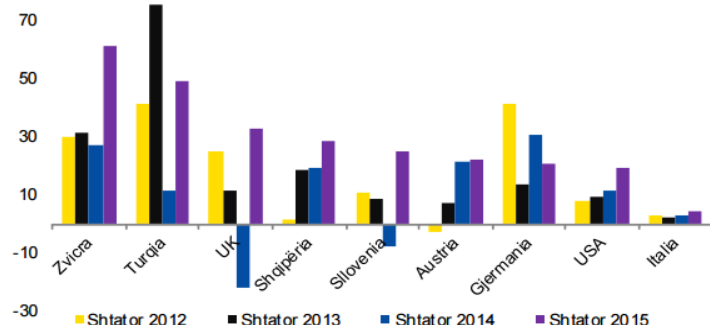
Tokom 2016. godine, spoljni sektor Kosova je karakterizovan padom primljenih doznaka u zemlji i padom direktnih stranih investicija (DSI), Nakon tri godine stalnog rasta, primljene doznake u zemlji karakterizovane su godišnjim padom od 2.7 % i zabeležile su vrednost od 329.8 miliona evra juna 2016. godine. Vrednost primljenih DSI-a na Kosovu do 2016. godine rezultira prepolovljenim na 84.4 miliona evra, od 161.7 miliona evra koliko je bilo juna 2015. godine. U okviru strukture DSI-a, smanjenjem vrednosti karakterizovana su dva oblika DSI-a, kapital i fond investicija u deonicama i investicijama u instrumentima dugova. Kapital i fond investicija u deonicama oko 74.1 posto ukupnih DSI-a, zabeležilo je vrednost od 62.8 miliona evra što je za 45.6 posto niže u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Takođe, DSI u obliku instrumenata dugova zabeležio je vrednost od 22.0 miliona evra što je za 52.5 posto manje u poređenju sa istim periodom prethodne godine.

Smanjenje DSI-a na Kosovu je zabeleženo pogotovu u sektoru nepokretnosti, u građevinarskom sektoru i sektoru finansijskih usluga. S druge strane, sektor ekonomije koji je karakterizovan povećanjem DSI-a je bio sektor uslužne trgovine i sektor poljoprivrede. Što se tiče porekla DSI-a, Švajcarska predstavlja zemlju iz koje je pristiglo najviše DSI-a do juna 2016. godine (26.0 miliona evra), nakon koje sledi Turska sa 17.8 miliona evra, Albanija sa 17.4 miliona evra, Austrija sa 11.3 miliona evra itd.

Što se tiče porekla DSI-a do septembra 2015. godine, Švajcarska predstavlja zemlju iz koje je pristiglo najviše DSI-a (61.5 miliona evra), nakon koje sledi Turska sa 49.4 miliona evra, Ujedinjeno Kraljevstvo sa

32.7 miliona evra, Albanija sa 28.8 miliona evra, Slovenija sa 25.3 miliona evra, Nemačka sa 20.8 miliona evra itd. (slika 59). Skoro sve države su povećale svoje investicije na Kosovu dok su investicije iz Nemačke bile manje za 10.1 miliona evra.

DSI iz najvažnijih država, u milionima evra

Izvor: CBK (2016)

U vezi oblika investicija, primljene DSI na Kosovu u obliku deoničarskog kapitala su bile oko 70.7 posto, dok je drugi deo od 29.3 posto bio preko instrumenata duga (kreditni preko preduzeća).

Kratkoročne mere

- Usvajanje Zakona o Inovacijama i Prenosu Znanja i Tehnologije (K4 2017), budžet izdvojen za završetak ove mere je 1,000 evra ;
- Izrađivanje 20 novih standarda profesija i njihova verifikacija, izrađivanje jezgra kurikuluma za OPO na osnovu novog kurikuluma Kosova, revizija plana i programa OPO-a i plan programa za obuku i obuka trenera i nastavnika na osnovu jezgra kurikuluma i razvoj nastavnih materijala za OPO-a u dva prioriteta profila MONT-a i MRSZ-a (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ovih mera je 225,000 evra od KBK-a i 112,000 evra od donatora;
- Primenjivanje sistema unutrašnje obuke APRK-a koji uključuje obuku za projektovanje, primenu i bolje praćenje aktivnih mera tržišta rada (K4 2017), budžet izdvojen za završetak ove mere je EUR75,000;
- Priprema izveštaja o transakciji od strane savetnika projekta „Kosova e Re“, (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 1,400,000 evra (tokom 2017-2019 očekuju se investicije od 400 miliona evra u TC Kosova e Re);
- Završetak studije izvodljivosti u vezi sa TC Kosova B (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 1,500,000 evra (očekuje se da će cena rehabilitacije TC Kosovo B biti oko 300 miliona evra);
- Usvajanje zakonodavstva za carinsku zaštitu intelektualne svojine; (K\$ 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 10,000 evra;
- Realizacija pilot projekta za prostiranje širokopolasne infrastrukture koja će obuhvatiti jednu ruralnu zonu (nekoliko sela) Kosova; renoviranje i funkcionalizacija digitalnog tehnološkog parka za potrebe biznisa ITK-a, i realizacija sporazuma sa SB-om o kreditu koji uključuje investicije tokom narednih godina za prostiranje mreža ITK-a (K4 2017) budžet izdvojen za završetak ove mere je 2 miliona evra;

Srednjoročni prioriteti²⁴ (2018-2021)

- Usklađivanje ponuda i zahteva putem izrađivanja standarda profesije i revizije kurikuluma;
- Poboljšanje okvira politika i strategija i podizanje kapaciteta za istraživanja i inovacije;
- Nastaviti licenciranje nastavnika;

²⁴ Srednjoročni prioriteti se mogu ispuniti nakon završetka Programa za Ekonomske Reforme.

- Planirano je da se u opštinama u kojima uopšte nema javnih predškolskih ustanova izvrši njihova izgradnja i izvrši umrežavanje obrazovanja i profesionalnog osposobljavanja;
- Razvoj putne infrastrukture;
- Modernizacija železničke mreže
- Smanjenje potrošnje električne energije preko mera energetske efikasnosti;
- Dalji razvoj mera proizvodnih kapaciteta energije
- Nastavak reformi u vršenju poslovanja radi poboljšanja i olakšavanje razvoja MSP-a
- Povećanje efikasnosti po ceni međunarodnih trgovinskih transakcija;
- Širenje odgovarajuće infrastrukture mreža ITK-a za socijalno ekonomski razvoj;
- U industrijskom sektoru, povećanje unutrašnje konkurentnosti putem grupnog razvoja (clusters) i podrška razvoju grupisanja preko stvaranja jednog institucionalnog okvira.

Statistike o ekonomskim kriterijumima
 Prihodi i ukupni budžetski rashodi, u milionima evra

Opis	2015 Aktuelna	2016 Predl. Budžeta	2017 Proj.	2018 Proj.	2019 Proj.
1. UKUPNO PRIHODA	1,472	1,601.8	1,644	1,702	1,779
1.1 PRIHODI OD POREZA	1,269	1,370	1,426	1,482	1,558
Direktni porezi	198	222	237	248	262
Porez na prihode korporacija	68	71	76	80	85
Porez na lične prihode	109	124	130	137	145
Porez na imovinu	20	20	25	25	26
Ostali direktni porezi	2	6	6	6	6
Indirektni porezi	1,107	1,173	1,230	1,280	1,345
Porez na dodatu vrednost (PDV)	611	667	702	740	777
Carinska obaveza	131	126	112	104	107
Akcize	361	374	410	431	455
Ostali indirektni porezi	3	6	6	6	6
Jednokratni prihodi od naplate poreskog duga	0	10	0	0	0
Jednokratni poreski prihodi od dugova DP-a	0	8	3	0	0
Poreski povraćaji	-36	-43	-44	-46	-49
1.2 NEPORESKI PRIHODI	189	219	205	207	209
Takse, zaduženja i ostale od BO Centralne Vlade	85	96	96	97	98
Od kojih: neporeski prihodi	51	51	51	52	52
Sopstveni prihodi centralnog nivoa	35	45	45	46	46
Takse, zaduženja i ostala od lokalne vlade	38	60	54	54	54
Taksa na koncesiju	7	10	10	11	12
Tantijeme	30	30	30	30	30
Prihodi od liberalizacije tržišta mobilne telefonije	15	0	0	0	0
Prihodi od dividende	15	23	15	15	15
1.3 BUDŽETSKA PODRŠKA I GRANTOVI	0	1	1	0	0
1.4 UTVRĐENI GRANTOVI DONATORA	14	12	12	12	12
2. UKUPNI TROŠKOVI	1,570	1,684	1,821	1,903	1,982
Od kojih: troškovi od prihoda određenih za KAP	6	12	9	9	9
2.1 TEKUĆI RASHODI	1,154	1,211	1,258	1,292	1,330
Plate i dnevnice	529	548	560	585	619
Roba i usluge	206	209	218	220	222
Subvencije i transferi	419	453	478	485	487
Socijalni transferi		439	468	475	477
Subvencije za JP		14	10	10	10
Rezerve		5	6	6	6
Od koji za tekuće troškove kapitalnih rashoda		1	2	2	2
		4	4	4	4
Davanje kredita za JP	-2	-7	-11	-15	-15
Od kojih: krediti za JP	0	0	0	0	0
Od kojih: povraćaj od JP-a	-2	-7	-11	-15	-15
2.2 KAPITALNI TROŠKOVI	404	463	558	610	650

Od kojih: Kapitalni Rashodi finansirani od redovnog budžeta		463	340	382	438
Postojeći kapitalni rashodi finansirani od MFI-a			28.4	27.8	12.5
Kapitalni rashodi finansirani od unutrašnjeg pozajmljivanja			100	100	100
Kapitalni rashodi finansirani po klauzuli investicija			90	100	100
2.3 Rashodi od grantova određenih od donatora.	14	12	12	12	12
3. PRIMARNI BILANS	-98	-82	-177	-202	-203
Plaćanje interesa	-14	-26	-30	-30	-30
4. Ukupni bilans (u skladu sa fiskalnim pravilom)	-80	-95	-108	-123	-124
5. UKUPNI BILANS	-112	-107	-207	-232	-233
6. FINANSIRANJE	-112	-107	-207	-232	-233
6.1 Neto finansiranje od spoljnih izvora	38	80	79	104	62
Prihodi:	66	149	140	128	131
Povlačenja	66	149.0	140	128	131
Od kojih: MMF	36	100	16	0	0
Podzajam	23	23	10	1	0
MFI po klauzuli investicija			90	100	100
Rashodi:	-28	-69	-61	-24	-69
Plaćanje glavnice duga	-28	-69	-61	-24	-69
6.2 Neto finansiranje od unutrašnjih izvora	74	27	128	128	171
Prihodi:	465	425	474	469	424
Unutrašnje pozajmljivanje - novo emitovanje	121	100	100	100	100
Unutrašnje pozajmljivanje - refinansiranje	261	281	305	300	285
Jednokratno finansiranje	67	33	60	60	30
Finansiranje korišćenjem zaliha PSI (PAK, Opštine)	17	12	9	9	9
Rashodi:	-289	-307	-318	-304	-288
Refinansiranje unutrašnjeg duga	-261	-281	-305	-300	-285
Podzajam	-23	-23	-10	-1	0
Rashodi koji podižu nivo zaliha PSI (PAK, Opštine)	-5	-3	-3	-3	-3
Neto promena u bankarskom bilansu	102	92	28	37	-35
7. REZULTATNI BILANS KRAJA GODINE	204	295	323	359	324
Od kojih: ELA	46	46	46	46	46
Domaći prihodi	332.8	370.0	387.4	408.2	429.7
Carinski prihodi	951.8	1,005	1,055	1,096	1,151
Ukupno godišnje finansiranje od pozajmice	187	249	240	228	231
Deficit kao % BDP-a	-1.4%	-1.6%	-1.7%	-1.8%	-1.8%

Izvor: SOR 2017-2019

Nominalni BDP i njegove komponente

Opis	2014	2015 Vred.	2016 Proj.	2017 Proj.	2018 Proj.	2019 Proj.
U milionima evra						
Potrošnja	5,856	5,977	6,185	6,434	6,718	7,029
Privatna potrošnja	4,926	5,060	5,248	5,495	5,797	6,100
Javna potrošnja	910	897	917	919	901	909
Opšta Vlada	724	729	757	767	751	760
Sektor donatora	187	168	160	152	150	149
NPISED	19	20	20	20	20	21
Investicije	1,435	1,566	1,696	1,822	1,988	2,182
Privatne investicije	1,024	1,161	1,256	1,353	1,482	1,644
Javne investicije	411	404	440	470	505	539
Neto izvoz robe i usluga	-1,723	-1,768	-1,842	-1,923	-2,032	-2,146
Izvoz	1,092	1,099	1,136	1,212	1,305	1,415
Izvoz roba	324	323	328	349	378	416
Izvoz usluga	767	777	808	863	927	999
Uvoz	2,814	2,867	2,978	3,135	3,337	3,561
Uvoz roba	2,383	2,432	2,524	2,657	2,825	3,011
Uvoz usluga	431	436	454	478	512	550
BDP	5,568	5,774	6,039	6,333	6,674	7,065
BAKD	6,853	7,001	7,303	7,684	8,108	8,588
Ostali pokazatelji:						
Raspoloživi prihodi privatnog sektora (u milionima evra)	5,665	5,807	6,057	6,404	6,782	7,194
Privatna potrošnja po glavi stanovnika (u evrima)	2,729	2,798	2,896	3,026	3,186	3,346
Privatna potrošnja u odnosu na BDP	88%	88%	87%	87%	87%	86%
Privatne investicije u odnosu na BDP	18%	20%	21%	21%	22%	23%
Izvoz u odnosu na BDP	20%	19%	19%	19%	20%	20%
Uvoz u odnosu na BDP	51%	50%	49%	49%	50%	50%

Izvor: ASK i predviđanja EPD

3. BLOK 3: EVROPSKI STANDARDI- USKLAĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOSOVA SA ACQUIS-OM EU-A

3.1. Zaakonodavni okvir za usklađivanje zakonodavstva Kosova sa Acquis-om EU²⁵

Član 74. SSP-a tačno definiše usklađivanje zakonodavstva Kosova sa acquis-om EU-a. U više detalja, ovaj član definiše prioritetne oblasti acquis-a koji treba da budu transponirani u domaćem zakonodavstvu u oblasti unutrašnjeg tržišta, oblasti slobode, bezbednosti i pravde, kao i u oblastima vezano za trgovinu.

Usvajanjem i stupanjem na snagu Pravilnika o radu Vlade Republike Kosova br. 09/2011, Uredbe o vladinoj pravnoj službi br. 13/2013 kao i Administrativnog uputstva o standardima izrade normativnih akata br. 03/2013, kompletiran je pravni okvir Kosovu u procesu zakonskog usklađivanja. Takođe su sastavljeni i: „Praktični vodič za usklađivanje zakonodavstva Republike Kosova sa zakonodavstvom EU-a“ kao i „Praktični priručnik za popunjavanje tabela i Izjave o usklađenosti“, dokumenti koji su smernice tokom procesa usklađivanja zakonodavstva.

Uglavnom, odgovornost za razvoj politika i usklađivanja zakonodavstva je nadležnost odgovarajućih institucija koje su takođe odgovorne za izradu propisa za odgovarajuće oblasti. Institucija koja predlaže nacrt normativnog akta mora da vrši zakonsko usklađivanje sa odgovarajućim aktima EU-a, kao i da proceni usklađenost nacrt normativnog akta sa acquis-om EU-a.

U cilju zakonskog usklađivanja sa evropskim pravnim standardima, ovaj proces se sprovodi i procenjuje od strane odgovarajućih institucija preko izrade Izjave o usklađenosti (IoU) i Tabela o usklađenosti (ToU). Ovi dokumenti su instrumenti i koriste se za procenjivanje usklađenosti nacrt normativnog akta sa acquis-om, koji su sastavljeni od strane institucije koja predlaže nacrt akta. Na toj osnovi, zatim Ministarstvo za evropske integracije izdaje Pravno mišljenje o usklađenosti (MoU) sa zakonodavstvom EU-a o nacrtu normativnog akta. Nacrt normativnog akta, zajedno sa IoU, ToU i MoU, šalje se pravnoj službi Kancelarije Premijera koja razmatra usklađenost nacrt akta sa Ustavom i pravnim poretkom, odvijanjem proceduralnog akta kao i standardima za izradu normativnih akata. Shodno tome, nakon usvajanja nacrt zakona od strane Vlade, on se prosleđuje Skupštini na usvajanje. Paket nacrt zakona sa celom odgovarajućom dokumentacijom se prosleđuje Komisiji za zakonodavstvo, Komisiji za evropske integracije kao i prema delokrugu nacrt zakona, može se proslediti i drugim komisijama, koje to razmatraju, analiziraju, a prema potrebi vrše potrebne izmene i dopune dotičnog nacrt i potom se šalje na usvajanje.

Takođe, Ministarstvo za evropske integracije i Univerzitet u Prištini „Hasan Prishtina“, od 2015. godine su potpisali Sporazum o saradnji u oblasti prevođenja zakonodavstva Evropske unije, sa ciljem stručnog prevođenja pravnih akata u službenim jezicima Republike Kosovo.

Kratkoročne mere

U cilju ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz SSP-a i od dokumenata iz drugih mehanizama za pristupanje EU, primenjivaće se sledeće kratkoročne mere:

- Održavanje 8 ciklusa obuke za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU-a za civilne službenike; Budžet: 5.000 evra (BRK 1.500 od IKJA, donatori 3.500 evra); (rok K4 2017);
- Nastavak kontrole usklađenosti normativnih akata u zemlji sa acquis-om EU-a, u cilju ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz SSP-a; 20.000 evra (plate i dnevnice 20.000 iz BRK) (rok K4 2017);
- Pregled pravnih akata EU-a prevedenih na albanskom jeziku od ad hoc komisija, koje će vršiti stručni, pravno i jezički pregled prevedenih akata kao i njihovu overu. Ove zvanične prevedene verzije će biti dostupne za korišćenje u javnim institucijama i zainteresovanim stranama. Budžet 4.000 evra (BRK 4.000); (Rok K4 2017);

²⁵ Ovo poglavlje ne sadrži matricu kratkoročnih mera.

- Izrada godišnjeg kalendara za prevođenje akata *acquis-a* EU-a, koji će biti prevedeni na albanskom jeziku; Budžet: 1.000 evra (plate i dnevnice BRK 1.000 evra); (rok K2 2017);
- Stvaranje zajedničke internet stranice Republike Kosova i Albanije sa javnim pristupom, u kojoj će se objaviti sve overene verzije *acquis-a* EU-a prevedene na albanskom jeziku; Budžet: 4.200 evra (4.200 evra BRK); (Rok K3 2017);
- Održavanje obuke za korisnike softvera SDL Trados, koji su uključeni u proces prevođenja; Budžet: 3.000 evra (donatori 3.000 evra); (Rok K4 2017).

Srednjoročni prioriteti

Kosovo će postepeno vršiti usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om* EU-a prema uslovima i u okviru vremenskih tranzitnih rokova utvrđenih u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Istovremeno, domaće zakonodavstvo će postepeno biti usklađeno sa zakonskim uslovima koji proističu iz konvencija, ugovora i obaveza za članstvo Kosova u drugim organizacijama koje proizilaze iz SSP-a.

U cilju ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz SSP-a u periodu 2018-2020 predviđaju se ovi srednjoročni prioriteti:

- Održavanje 8 modula obuke za trenere (OT) za prioritetna poglavlja *acquis-a* koja proizilaze iz SSP-a; (K3 2018);
- Ažuriranje „Praktičnih smernica za usklađivanje zakonodavstva Republike Kosova sa zakonodavstvom EU“ i „Praktičnog priručnika za popunjavanje Tabela i Izjava o usklađenosti“; (K3 2018);
- Stvaranje i funkcionisanje elektronske platforme koja će imati funkciju: čuvanje ToU i IoU; Popunjavanje ToU; kao i nadovezivanje domaćeg akta sa *acquis-om* EU-a, određivanje stepena usklađenosti, nadovezivanje sa NPSSSP-om kao i nadovezivanje sa pravnim aktima EU-a prevedeni na zvaničnim jezicima zemlje. (K4 2018);
- U cilju realizacije stručnog prevoda *acquis-a* EU-a u verziji na srpskom jeziku, biće razmatrani i vršiće se naponi na identifikaciju mogućnosti i izbor modaliteta za realizaciju prevoda *acquis-a* EU-a sa relevantnim institucijama koje mogu doprineti tom procesu, uključujući ovde i regionalnu saradnju. (K2 2018).

3.2. Poglavlje 1 *acquis-a*: Slobodno kretanje roba

Ovo poglavlje obuhvata uslove koji proizilaze iz zakona EU kako bi se osiguralo potpuno slobodno kretanje proizvoda na domaćem tržištu i poštovanje sprovođenja ovog opšteg načela od svake države članice. Da bi se osiguralo poštovanje i primena ovog osnovnog načela funkcije unutrašnjeg tržišta, tako da proizvodi zadovoljavaju standarde i zahteve da se trguju na unutrašnjem tržištu EU, primena ovog poglavlja od strane država potpisnica zahteva od njih da definišu celi svoj zakonodavni i regulatorni okvir u skladu sa onim iz EU, za "stari pristup" (koji određuje posebne zahteve za proizvode) i "novi pristup" (koji određuje osnovne specifikacije proizvoda). Usklađivanje domaćeg zakona se postiže kroz potpunu transpoziciju komunitarnog prava EU u okviru ovog poglavlja do punopravnog članstva. Pored toga, od država potpisnica se takođe zahteva da razviju i sprovedu nacionalne politike kako bi se osiguralo sprovođenje usklađenog zakona sa onim iz EU, kao i da potpuno uspostave i funkcionalizuju ceo institucionalni sistem i institucionalne kapacitete potrebne za sprovođenje ovog zakona i politike, kao i za sprovođenje horizontalnih i proceduralnih mera u pojedinim oblastima standardizacije, procene usaglašenosti, akreditacije, metrologije i nadzora tržišta.

Slobodno kretanje roba je ključni element u stvaranju i razvoju unutrašnjeg tržišta. Članovi 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU), sprečavaju države članice da usvoje i nametnu neopravdana ograničenja na slobodnu trgovinu robe u unutrašnjem tržištu, osim trgovine unutar EU. Odredbe UFEU ne isključuju opravdane zabrane i primenjuju se proporcionalno, na osnovu javnog

morala, javnih politike ili javne bezbednosti, zaštite zdravlja i života ljudi, životinja ili biljaka, ili zaštite industrijske i komercijalne svojine, kao i ostalih obaveznih zahteva priznatih od strane Suda pravde (npr zaštitu životne sredine). Mere koje imaju isto dejstvo sa kvantitativnim ograničenjem, uz neke izuzetke, takođe su zabranjene. Ovo posebno podrazumeva ukidanje tehničkih barijera u trgovini i poštovanje načela uzajamnog priznavanja, uključujući i procedure razmene informacija.

Zakonodavstvo novog i globalnog pristupa pokriva opremu niskog napona (LVD), elektromagnetsku kompatibilnost (EMC), igračke, mašine, liftove, emisiju buke od opreme za upotrebu van objekata, emisiju zagađivača iz motora pokretnih mašina van puteva, lična zaštitna oprema (PPE), zaštitnu opremu i sisteme namenjene za upotrebu u eksplozivnoj sredini (ATEX), medicinsku opremu, opremu za gas, opremu pod pritiskom, instalacije žičara, građevinske proizvode, rekreativne rukotvorine, uslovima eko-dizajna za energetske proizvode (ErP), i radio i telekomunikacionu terminalnu opremu (R&TTE). Zakonodavstvo Starog pristupa pokriva oblasti motornih vozila i hemikalija²⁶.

Uslovi SSP-a

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Kosova (SSP), „obzirom na privrženost stranaka u slobodnoj trgovini, u skladu sa relevantnim principima Svetske trgovinske organizacije koji moraju biti sprovedeni na transparentan i nediskriminatoran način" pod Naslovom IV „**Slobodno kretanje robe**“ sadrži neke ključne odredbe relevantne za 1. Poglavlje komunitarno pravo Komunitarnog prava EU.

U članu 20. se navodi da će EU i Kosovo postepeno stvarati zonu slobodne trgovine tokom maksimalnog perioda od 10 godina, počev od dana stupanja na snagu SSP. U članu 22. ("koncesije EU za industrijske proizvode") navodi se da će **količinska ograničenja** na uvoze u EU i **mere sa ekvivalentnim efektom**, za proizvode poreklom sa Kosova biće van snage na dan stupanja na snagu SSP. Kosovo je preuzelo iste koncesije za industrijske proizvode poreklom iz EU (član 23). U članu 24. ("Obaveze i ograničenja o izvozu") obe strane tvrde da će stupanjem na snagu SSP biti ukinuta sva **količinska ograničenja** na izvoze i **ekvivalentne mere**.

Član 35. SSP definiše pitanje geografskih pokazatelja, ali se ovo pitanje razmatra u poglavlju 7. intelektualne svojine. Član 42. daje pravo strankama da preduzmu zaštitne mere u slučaju nalaza damping aktivnosti, ovi postupci moraju biti u skladu sa pravilima STO, deo koji sprovodi član 6. GATT-a 1994.

Što se tiče zaštite tržišta, SSP zahteva da se primenjuje član XIX GATT-a 1994. i pravila STO za zaštitu tržišta. Član 43. zahteva da se mere zaštite tržišta preduzmu i samo u svrhu rešavanja problema, i isti član navodi da se ove mere smeju preduzeti u periodu dužem od dve godine.

Član 80 definiše da Kosovo treba da postepeno postigne saglasnost sa horizontalnim i sektorskim zakonodavstvom za bezbednost proizvoda, i da dovede do infrastrukture kvaliteta, kao što je to slučaj sa evropskim procedurama standardizacije, metrologije, akreditacije i ocenjivanja usklađenosti.

Izveštaj EK na Kosovu 2015 ocenjuje da Kosovo uopšte treba da poboljša međuinstitucionalnu saradnju kako bi se osiguralo sprovođenje zakonodavstva u oblasti slobodnog kretanja roba. U takvom kontekstu, konstatovano je da nema dokaza o približavanju Pravilnika o registraciji, proceni, odobravanju i ograničavanju hemikalija. Ovaj izveštaj takođe ističe da kvalitet infrastrukture treba da bude dodatno ojačan.

²⁶ Farmacija i kozmetika su pokriveni u Poglavlju 28.

Preciznije, u vezi sa standardizacijom, u izveštaju se ističe da Kosovska agencija za standardizaciju treba da se konsoliduje kao jedna institucija, kao i da proširi elektronsku prodaju standarda (E-commerce funkciju).

Što se tiče ocenjivanja usaglašenosti, ocijenjeno je da postoji potreba za daljim usklađivanjem domaćeg zakonodavstva sa propisima EU, kao i dodatno ojačati korištenje ocenjivanja usaglašenosti.

U vezi sa metrologijom, istaknuto je da operativna sposobnost laboratorija treba da se povećá kako bi se ispunili neophodni standardi kvaliteta.

Što se tiče nadzora nad tržištem, postoji potreba da se poboljša komunikacija i koordinacija mehanizama među nadležnim organima o nadzoru nad tržištem, kao i njihovo dalje sprovođenje.

Izveštaj o zemlji 2016 procenjuje da uglavnom treba da se poboljša saradnja između institucija kako bi se obezbedilo sprovođenje zakonodavstva o slobodnom kretanju robe. Ovaj izveštaj takođe naglašava potrebu da se dodatno poboljša i infrastruktura kvaliteta.

Specifičnije, što se tiče standardizacije, naglašava se činjenica da Kosovska agencija za standardizaciju treba da bude konsolidovana kao institucija, agenciji nedostaju kapaciteti i resursi kako bi proširila elektronsku prodaju standarda (funkcija e-prodaje). Takođe, kako izazov se navodi činjenica Agencija nije članica CEN CENELEC-a.

U vezi sa procenjivanjem usklađenosti, procenjuje se da je potrebno dalje usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa propisima EU-a kao i korišćenje i primena procenjivanja usklađenosti treba da se i dalje ojača. Za metrologiju, navedeno je da operativni kapacitet laboratorija treba da se povećá sa ciljem da se ispunjavaju potrebni standardi kvaliteta, a takođe je istaknuta potreba za usvajanje direktive o mernim instrumentima.

U vezi sa nadzorom tržišta, zahteva se poboljšanje mehanizama za komunikaciju i koordinaciju između nadležnih organa za nadzor tržišta na Kosovu kao i sprovođenje treba da se i dalje ojača. Postojanje dva nivoa inspekcije, centralni i lokalni, donosi probleme u koordinisanju i procenjeno je da inspektoratu uglavnom nedostaje nadležnost i resursi.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Horizontalna pitanja

Zakonodavstvo u oblasti standardizacije je regulisan Zakonom br. 03 / L-14, koji je delimično usklađen sa Direktivom 98/34 / EC (izmenjena i dopunjena Direktivom 98/48 / EC). Do sada 8.000 evropskih standarda (EN) i Međunarodna usvojen kao kosovskih standarda. Bodi uobičajene standarde prihvaćene kupljen od nacionalnih standarda Albanaca koje je usvojila DPS-a i Cover metoda (prvi strani).

Pravni okvir u oblasti akreditacije je regulisana Zakonom br. 03 / L-069 o akreditaciji. Ovaj zakon reguliše funkcionisanje sistema akreditacije nadležnog organa za procenu usaglašenosti. Ovaj zakon delimično transponuje Uredba (EC) br. 765/2008 koji postavlja zahteve za akreditaciju i tržišni nadzor za stavljanje proizvoda na tržište.

Pravni okvir za ocenjivanje usaglašenosti na Kosovu sastoji se od Zakona br. 04 / L-039 o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti. Ovim zakonom uređuje se način utvrđivanja tehničkih zahteva za proizvode, postupci ocenjivanja usklađenosti sa propisanim uslovima i vađenje

propisa od strane nadležnih ministarstava. Ovaj zakon delimično transponuje Uredba (EC) 768/2008 i Odluku br. 768/2008 / EZ.

Za sprovođenje ovog zakona izdati su sledeći podzakonski akti:

- Uredba br. 08/2014 o načinu razmene informacija i obaveštavanju tehničkih uredbi, procedura za ocenjivanje usaglašenosti i standarda, koja delimično transponuje Direktivu 98/34/EC.
- Uredba br. 13/2012 o obaveštenju vezano za proizvode koji predstavljaju rizik za potrošače, delimično transponuje Direktivu 2001/95/EZ.
- Uredba br. 08/2013 o načinu osnivanja i funkcionisanja brze razmene informacionog sistema za opasne proizvode, koja delimično transponuje Direktivu 2001/95/EC.
- Administrativna uredba br. 04/2016 o načinu ovlašćenja tela za ocenjivanje usaglašenosti, koja transponuje odredbe Odluke br. 768/2008/EZ.

Što se tiče Notification procedure, Zakon br. 04 / L-039 o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti je takođe stvorio pravni osnov za prenos Direktive 98/34 / EC i Amandmana 98/48 / EC u nacionalno zakonodavstvo. Ovo se izdaje Uredba br. 08/2014 o tome kako je razmena informacija i obaveštenja o tehničkim propisima, procedurama i standardima ocenjivanja usaglašenosti, koji se odnosi na obavezu država članica da obaveste jedni druge da planira da usvoji propise kako bi se izbegavanje stvaranja nepotrebnih prepreka u trgovini. U ovom trenutku ova odredba predstavlja osnovu za upozorava i obavesti članice CEFTA u vezi sa regulatornim radom i standarde koji su trenutno u pripremi.

Sistem metrologije na Kosovu na osnovu Zakona br. 2010/03-L-203 o metrologiji. Ovim zakonom uređuje se sistem mernih jedinica, merenje etalona, procedure za ocenjivanje usaglašenosti sa mernih instrumenata, metrološke uslove za prethodno pakovanje proizvoda, ovlašćenja u oblasti metrologije, metrološkog nadzora i odgovornosti Odeljenja za metrologiju. Za njegovu realizaciju ovog AU br. 15/2011 o tehničkim zahtjevima za mjeriteljstvo i ocenjivanje usaglašenosti procedura za ne-vage, koji delimično transponuje Direktiva 2009/23 / EC.

Što se tiče nadzora nad tržištem, pravni okvir Kosova da sprovedi bezbednost i usaglašenost proizvoda predviđenih Zakonom o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti, koji određuje horizontalno okvir za nadzor nad tržištem. On je djelimično usklađeno sa Uredbom (EZ) br. 765/2008.

Drugi odgovarajući zakoni o tržišnom nadzoru su Zakon br. 04/L-078 o opštoj sigurnosti proizvoda i Zakon br. 03/L-181 o tržišnom inspektoratu.

Pravni osnov za spoljne kontrole granica je Zakon br. 04 / L-039 o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti, koji delimično transponuje Uredba 765/2008 (EC) i Odluke 768/2008 (EZ). Ovaj zakon predviđa neposrednu saradnju i komunikaciju između organa za nadzor tržišta i carinskih organa, koji može obavestiti organe za nadzor nad tržištem u vezi uvoza blokirane. Ako carinski organ nije informisana o aktivnostima koje organa za nadzor tržišta u roku od tri dana, blokirani uvoz će biti pušten ako ne postoje druga ograničenja za njihovo oslobađanje. Ako organi tržišnog nadzora utvrdi da je proizvod opasan, oni mogu da zabrani svoje promet na tržištu Kosova.

Novi i globalni pristup

Zakonodavni okvir za oblasti koje spadaju u kategoriju Novog pristupa je Zakon br. 04/L-039 o Tehničkim uslovima za proizvode i procenu usaglašenosti.

Nisko-naponska oprema (LVD)

Zakon br. 04/L-039 o tehničkim uslovima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti predstavlja osnov za Tehničku uredbu br. 04/2016 o električnoj opremi projektovane za korišćenje u okviru određenih granica napona, koja delimično transponuje Direktivu 2014/35/EZ.

Kosovo ima mali broj proizvođača koji plasiraju proizvode pokriveni od Direktive o nisko-naponskoj opremi (2006/95/EZ) na unutrašnjem tržištu EU-a.

Elektromagnetna kompatibilnost (EMK)

Zakon br. 04/L-039 o tehničkim uslovima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti predstavlja osnov za Uredbu br. 07/2012 o elektromagnetnoj kompatibilnosti koja delimično transponuje Direktivu 2004/108/EZ. Kosovo ima mali broj proizvođača koji plasiraju proizvode na tržištu koji su pokriveni Direktivom 2004/108/EZ. Nacrt tehničke uredbe br. xx/2016 o elektromagnetskoj kompatibilnosti je prosleđen na usvajanja u Kabinet ministarke.

Bezbednost igračaka

Zakon br. 04/L-039 o tehničkim uslovima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti predstavlja osnov za Uredbu br. 05/2013 o bezbednosti igračaka koja delimično transponuje Direktivu 2009/48/EZ. Nacrt uredbe br. xx/2016 o bezbednosti igračaka kojom se transponuje Direktiva 2009/48/EZ i njene dopune i izmene su u toku usvajanja.

Oprema pod pritiskom

Ova oblast je uređena Zakonom br. 2006/02-L-103 o opremi pod pritiskom koji delimično transponuje Direktivu 97/23/EZ i UNMIK-ovu Uredbu br. 2007/5.

Nacrt zakona o građevinskim proizvodima je u toku javne rasprave. Građevinski sektor na kosovskom tržištu u odnosu na tržišta drugih evropskih zemalja je veoma mali. Međutim, postoje nekoliko proizvođača građevinskih proizvoda.

Rekreativni čamci

Pravni osnov za ovu oblast se nalazi u Zakonu br. 04/L-039 o tehničkim uslovima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti. Međutim, Kosovo još nije usvojilo sekundarno zakonodavstvo koje će morati da transponuje Direktivu 94/25/EZ. Uslovi za eko-dizajn za proizvode povezane sa energijom (ERP) i energetska označavanje proizvoda. Nije transponirana horizontalna direktiva 2009/125/EZ o eko-dizajnu (ni vertikalni relevantni pravni aktovi).

Na Kosovu, postoji mali broj proizvođača opreme pokriveni Direktivom 2009/125/EZ (eko-dizajn) i povezanim pravnim aktima za sprovođenje. Isto važi i za horizontalnu Direktivu 2010/30/EZ o označavanju proizvoda vezanih za energiju i svojih podzakonskih akata za podršku. Obaveze za ekonomske operatere će biti sprovedene uglavnom od uvoznika i distributera.

Radio oprema i telekomunikaciona terminalna oprema (RTTO)

Primarno zakonodavstvo Kosova, odnosno Zakon o elektronskim komunikacijama br. 04/L-109 delimično transponuje Uredbu 136/2009/EZ. Što se tiče oblasti usaglašenosti radio opreme i telekomunikacione opreme, Uredba br. 025/B/13 delimično transponuje Direktivu 1999/5/EZ koja dodatno treba da se izmeni i dopuni u skladu sa Direktivom 2014/53/EZ.

Stari pristup

Što se tiče starog pristupa, pored proizvođača dotičnih proizvoda, država je takođe odgovorna za bezbednost proizvoda i stoga treba stvoriti i jačati relevantne nadležne državne organe za obavljanje ocenjivanja usaglašenosti (npr. registracija, ocenjivanje i usvajanje).

Motorna vozila

Zakon br. 02-L-70 o bezbednosti u drumskom saobraćaju, u cilju uspostavljanja postupaka i utvrđivanje uslova za pružanje usluga homologacije vozila koja će ući u drumskom saobraćaju usvojio je

Administrativno uputstvo br. 2008/8 o homologaciju vozila. Ovaj akt delimično transponuje Direktivu 2007/46 o motornim vozilima i Direktivu 2002/24 o motornim vozilima sa dva ili tri točka.

Zagađujućih materija iz mobilnih mašina motora ne-putax

Na Kosovu nema proizvođača proizvoda (vozila) koji su pokriveni Direktivom 97/68 o ne-drumskim pokretnim mašinama. Obaveze za ekonomske operatere će biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Hemikalije - registracija, procena, ovlašćenje i ograničavanje hemikalija (RPOO)

Kosovsko zakonodavstvo je još u početnoj fazi transpozicije zakona EU u vezi sa registracijom, procenom, ovlašćenjem i ograničavanjem hemikalija (RPOO) sa svim izmenama i dopunama. Dok što se tiče određivanja tehničkih zahteva i procedura procene usaglašenosti za proizvode pokrivene Uredbom (EC) 1907/2006, vredi pomenuti da je Zakon br. 04/L-197 o Hemikalijama delimično transponuje dotičnu uredbu.

Trenutno na Kosovu im nekoliko proizvođača proizvoda pokrivenih Uredbom (EC) 1907/2006. Obaveze za ekonomske operatere će uglavnom biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Hemikalije (klasifikacija, označavanje i pakovanje (KEP))

Zakon br. 04/L-197 o Hemikalijama i AU br. 17/2014 o Klasifikaciji, označavanju i pakovanju opasnih hemikalija delimično transponuje Uredbu (EC) 1272/2008 o Klasifikaciji, označavanju i pakovanju supstanci i smeša.

Dobra laboratorijska praksa (GLP)

Direktiva 2004/9/EZ definiše obavezu država članica da odrede odgovorne organe za inspekcije GLP na svojoj teritoriji. To takođe uključuje zahteve izveštavanja i unutrašnjeg tržišta (= uzajamno prihvatanje podataka). Direktiva zahteva da revidirane Smernice OECD za postupke praćenja usaglašenosti GLP i smernica OECD za Izvršavanje inspekcije postrojenja za testiranje i revizija studija se moraju poštovati tokom laboratorijskih inspekcija i revizija studija.

Direktiva 2004/10/EZ zahteva od država članica da preduzmu sve neophodne mere kako bi osigurale da laboratorije koje izvršavaju studije bezbednosti hemijskih proizvoda budu u skladu sa načelima OECD dobrih laboratorijskih praksi.

Deterdženti

Zakonodavni okvir za određivanje tehničkih zahteva i postupaka za procenu usaglašenosti se sastoji od Zakona o hemikalijama br. 04/L-197 i Uredbe br. 02/2015 o deterdžentima koji delimično transponuju Uredbu (EC) 648/2004.

Đubriva

Zakonodavni okvir koji čine Zakon br. 2003/10 o Veštačkim đubrivima, AU br. 10/2006 o Kvalitetu veštačkih đubriva, AU br. 17/2007 o Formiranju i funkcionisanju Regulativne službe i Savetodavnog odbora za veštačka đubriva i AU br. 04/2009 o Određivanju takse za licenciranje subjekata koji se bave uvozom i trgovinom veštačkog đubriva delimično transponuju Uredbu (EC) 2003/2003.

Na Kosovu, nema proizvođača proizvoda koji su pokriveni Uredbom (EC) 2003/2003. Obaveze za ekonomske operatere će biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Prekursori lekova

Zakon br. 02/L-128 za Narkotičnim lekovima, psihotropnim supstancijama i prekursorima delimično transponuje uredbu (EC) 273/2004.

Na Kosovu, nema proizvođača proizvoda koji su pokriveni Uredbom (EC) 273/2004. Obaveze za ekonomske operatere će biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Proceduralne mere

Transparentnost u vezi cena i naknade medicinskih proizvoda

Kosovo još nije uskladilo svoje zakonodavstvo *acquis*-om EU-a-a u ovoj oblasti. S druge strane, EU je stvorila jedan zajednički proceduralni okvir kroz usvajanje takozvane Direktive transparentnosti (Direktiva Saveta 89/105/EEZ) kako bi se obezbedilo da nacionalne odluke za cenu i naknadu učine na transparentan način i da ne pokvare funkcionisanje unutrašnjeg tržišta.

Kristalno staklo

Uredba br. 04/2012 o Proizvodima kristalnog stakla delimično transponuje Direktivu 69/493/EZ.

Na Kosovu, nema proizvođača proizvoda koji su pokriveni Uredbom 69/493/EZ. Obaveze za ekonomske operatere će biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Tekstil

Postoje tri zakonska akta koji regulišu etiketiranje tekstila, Uredba br. 11/2012 o sadržaju sirovina i etiketiranju tekstila, Uredbe br. 1/2012 o Metodama za kvantitativnu analizu mešavine ternarnih tekstilnih vlakana i Uredba br. 12/2012 o Metodama za kvantitativnu analizu mešavine binarnih tekstilnih vlakana koji delimično transponuju Direktivu 73/44/EEZ i Direktive 96/73/EZ i 2008/121/EZ.

Gore navedeni pravni akti koji se odnose na transpoziciju gore navedenog zakona su prethodili Uredbi (EU) 1007/2011 koja je sada deo sadašnje komunitarnog prava.

Na Kosovu, postoje neki proizvođači tekstila koji su pokriveni Uredbom (EU) 1007/2011. Obaveze za ekonomske operatere će uglavnom biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Obuća

Zakon br. 04/L-039 o Tehničkim uslovima za proizvode i procenu usaglašenosti predstavlja osnovu za Uredbu br. 10/2012 o Označavanju materijala koji se koriste u glavnim komponentama obuće koja se nudi potrošačima na prodaju, koji delimično transponuje Direktivu 94/11/EZ.

Trenutno na Kosovu postoje nekoliko proizvođača obuće i/ili njihovih komponenti na mikro nivou koji su pokriveni Direktivom 94/11/EZ. Obaveze za ekonomske operatere će uglavnom biti sprovedene od strane uvoznika i distributera.

Institucionalni okvir i okvir politika

Horizontalna pitanja

Što se tiče infrastrukture kvaliteta, Divizija infrastrukture kvaliteta pri Odeljenju industrije u MTI je odgovorno za izradu zakona i politike za infrastrukturu kvaliteta i pitanja usaglašenosti u celini. Jedinica u pitanju takođe prati funkcionisanje ovih dikastera.

Nadležni organ za oblast *Standardizacije* je agencija za standardizaciju (AKS), koja deluje u okviru Ministarstva trgovine i industrije i koja je jedino telo nadležno za nacionalni standard. Važno je napomenuti da Kosovo nije član ISO (Međunarodne organizacije za standardizaciju i Međunarodne komisije za elektrotehniku) i CEN/CENELEC (Evropski komiteti za standardizaciju i za Elektrotehničku standardizaciju).

Što se tiče oblasti *Akreditacije*, Direkcija za akreditaciju Kosova (DAK) je jedino Akreditaciono telo u zemlji utvrđeno Zakonom br. 03/L-069 i Zakonom br. 04/L-007 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-069 o

Akreditaciji. DAK je u procesu završavanja procene od strane procenjivača Evropske saradnje za akreditaciju (EA).

U oblasti *Metrologije*, agencija za metrologiju Kosova (AMK) je osnovna jedinica metrološkog sistema na Kosovu. Agencija za metrologiju je poboljšala svoje kapacitete za ispunjavanje svojih nadzornih funkcija. Agencija je podeljen na dva odeljenja, industrijski deo i zakonski deo; trenutno postoji pet funkcionalnih laboratorija.

Tržišni inspektorat je organ koji je nadležan za nadzor primene zakona o industrijski neprehrambenim proizvodima, trenutno postoji centralna kancelarija tržišnog inspektorata, dok iste kancelarije imaju i opštine. Postojeći zakon o tržišnom nadzoru priznaje samo jedno inspeksijsko telo, ali još nismo uspeli da primenjujemo zakon, zbog nemogućnosti prenošenja budžeta.

Postoji baza podataka koja u sebi sadrži informacije o opasnim proizvodima na tržištu, a trenutno joj nedostaju još neki elementi da bi bila u skladu sa bazom podataka RAPEX-a.

U vezi sa *zaštitom potrošača*, Odeljenje za zaštitu potrošača, koje posluje u okviru MTI je odgovorno za izradu zakona i politike koje regulišu pitanje zaštite potrošača. Dotično odeljenje takođe prima i žalbe koje se onda upućuju relevantnim institucijama (za više detalja, vidite poglavlje 28).

Novi i globalni pristup

Što se tiče institucionalnog okvira, kategorija novog i globalnog pristupa ima veliki broj institucija koje su odgovorne i nosioci stvaranja politike i sprovođenje zakona na snazi.

Ministarstvo trgovine i industrije je odgovorna za transpoziciju i sprovođenje u sledećim oblastima: *Elektromagnetska kompatibilnost, bezbednost igračaka, mašine, emisija buke iz opreme koja se koristi izvan zgrade, liftovi, lična zaštitna oprema (PPE), zaštitna oprema i sistemi namenjeni za upotrebu u potencijalno eksplozivnim sredinama (ATEX), gasni uređaji i kotlovi tople vode, aerosolni raspršivači, žičare.*

Što se tiče *građevinskih proizvoda*, institucija odgovorna za usklađivanje zakona je Ministarstvo trgovine i industrije, koja takođe obezbeđuje tržišni nadzor za građevinske proizvode, kroz Tržišni inspektorat (plasmana na tržištu). Građevinski inspektorat, koji je deo Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja, prati korišćenje građevinskih proizvoda. Trenutno, na Kosovu postoji 10 akreditovanih laboratorija u oblasti građevinskih proizvoda.

Dalje, Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER) je odgovorna institucija za *opremu pod pritiskom i jednostavne posude pod pritiskom (SPVD)*, gde se tržišni nadzor obavlja od strane inspektorata za opremu pod pritiskom (deo Energetskog inspektorata). MER je takođe odgovoran za zahteve eko-dizajna za energetske srodne proizvode i energetske označavanju proizvoda, gde se tržišni nadzor sprovodi kroz Energetski inspektorat.

U vezi sa *rekreativnim čamcima* odgovorno je Ministarstvo za infrastrukturu koja takođe obezbeđuje tržišni nadzor preko svojih inspektorata.

Institucija odgovorna kako za usklađivanje zakona, tako i za tržišni nadzor u oblasti radio i telekomunikacione terminalne opreme (R&TTE) je Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije (RAEPK).

Oblast eksploziva za civilnu upotrebu i pirotehničkih predmeta je regulisano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, kako za usklađivanje zakona tako i za tržišni nadzor.

U vezi sa *medicinskim proizvodima i opremom*, odgovorne institucije su Ministarstvo zdravlja i Kosovska agencija za medicinske proizvode i opremu (KAMPO). Sprovođenje i tržišni nadzor vrši Zdravstveni inspektorat.

U vezi sa *medicinskim proizvodima i opremom*, odgovorne institucije su Ministarstvo zdravlja i Kosovska agencija za medicinske proizvode i opremu (KAMPO). Sprovođenje i tržišni nadzor vrši Zdravstveni inspektorat.

Stari pristup

Što se tiče institucionalnih kapaciteta u nastavku su predstavljene odgovornosti po odgovarajućim oblastima. U oblasti *motornih vozila*, Ministarstvo za infrastrukturu (MI) je nadležni autoritet za izdavanje pravnog okvira, uključujući ovde i transponovanje zakona EU u domaćem zakonodavstvu. Ovlašćenja "odobravajuće vlasti" se vrše od strane Ministarstva za infrastrukturu, dok se ovlašćenja "tehničkih usluga" vrše od strane privatnih tela ovlašćenih od strane Ministarstva za infrastrukturu. Odeljenje za vozila u MI je odgovorna vlasti za vršenje tržišnog nadzora motornih vozila (automobili, autobusi, kamioni, traktori) na teritoriji Kosova.

Što se tiče *emisije zagađivača iz motora ne-drumskih pokretnih mašina*, institucija odgovorna za transponovanje zakona EU u nacionalnom zakonodavstvu trenutno je MTI.

U vezi sa *hemikalijama i deterdžentima*, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, je nadležna vlast za transpoziciju Uredbe (EC) 1907/2006 . Tržišni nadzor se vrši od strane Inspektorata za zaštitu životne sredine i fitosanitarnog inspektorata.

Nadležna vlast za izdavanje zakona koje se odnosi na *đubriva* je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, dok se tržišni nadzor vrši od strane fitosanitarnog inspektorata.

Nadležna vlast za zakonodavstvo u oblasti prekursora lekova je Ministarstvo zdravlja, dok se sprovođenje vrši od strane Kosovska agencija za medicinske proizvode i opremu (KAMPO). Tržišni nadzor se vrši od strane KAMPO i inspektorata zdravstva.

Proceduralne mere

Što se tiče *transparentnosti u vezi cena i naknade medicinskih proizvoda* nadležna vlast je Kosovska agencija za medicinske proizvode i opremu (KAMPO).

Što se tiče *kristalnog stakla, tekstila i obuće* nadležna vlast za transpoziciju i sprovođenje je Ministarstvo trgovine i industrije, a tržišni nadzor se vrši od strane tržišnog inspektorata.

Podrška donatora

Trenutno postoji jedan projekat IPA-e koji podržava slobodno kretanje robe koji je počeo da se realizuje u oktobru 2014. godine i trajaće do januara 2017. godine, poslednja završna aktivnost će se održati 15. decembra, 2016. godine. Projekat je radio sa fokusom na tri stuba: usklađivanje zakonodavstva, podizanje svesti i izgradnja institucionalnih kapaciteta. Pored toga, podnet je zahtev za sličan projekat u dokumentu sektorskog planiranja za IPA 2 (2016-2017), koji se planira da počinje sa sprovođenjem u drugoj polovini 2017. godine, i imaće isti fokus sa aktuelnim projektom. Ovo poglavlje takođe se indirektno podržava od strane nemačke organizacije GIZ i regionalnog projekta SIDA u infrastrukturi kvaliteta, gde je MTI deo Upravnog odbora.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom planu se predviđa da se realizuju sledeće aktivnosti:

Horizontalne mere

- Punopravno članstvo metroloških institucija u BIPM, Euramet, Welmec i OIML;
- Punopravno članstvo Kosova u ISO, IEN i CEN CENELEC;
- Kosovo treba da ima 80% industrijskih sektora pokrivenih sa telima za procenu usaglašenosti;
- Do 2017. godine da ima potpuno funkcionalnu Tržišnu inspekciju sa proširenim kapacitetima;
- Povećanje broja osoblja za 40%, fokus će biti u metrologiju;
- Do 2017. godine da se osnivaju laboratorije za vreme i frekvenciju;
- KAS da usvoji do 15.000 standarda kao kosovske standarde.

Novi i globalni pristup

- Transponovanje u domaćem zakonodavstvu komunitarnog prava EU o novom pristupu proizvodima i tržišnom nadzoru (sa fokusom na Uredbu o bezbednosti potrošačkih proizvoda i Uredbu o tržišnom nadzoru proizvoda);
- Sistematsko usklađivanje sa horizontalnom direktivom eko-dizajna za postavljanje zahteva eko-dizajna za energetske srodne proizvode i njenim merama za sprovođenja (oko 20 zakonskih akata) na osnovu revidiranog Zakona o energetske efikasnosti,
- Sistematsko usklađivanje sa horizontalnom direktivom za označavanje energije za pokazatelj označavanja i standardna informacija proizvoda potrošnje energije i drugih izvora energetske srodnih proizvoda i njenim merama za sprovođenje (oko 15 zakonskih akata) na osnovu novog Zakona o energetske efikasnosti;
- Potpuno usklađivanje zakona Kosova o građevinskim proizvodima sa Uredbom (EU) 305/2011 kroz novi Zakon o građevinskim proizvodima i njegovim podzakonskim aktima.

Stari pristup

- Sistem odobravanja tipa motornih vozila na Kosovu usklađen sa pravnim okvirom EU;
- Transpozicija Direktive 2007/46 o okviru za odobrenje motornih vozila, i relevantnih sektorskih zakonskih akata EU (oko 60);
- Transpozicija Direktive 2002/24 o odobrenju tipa motornih vozila sa dva ili tri točka, i relevantnih sektorskih zakonskih akata EU (oko 15); i
- Transpozicija Direktive 2003/37/EZ o odobrenju tipa poljoprivrednih i šumskih traktora, i relevantnih sektorskih zakonskih akata EU (oko 25).

Proceduralne mere

- Analiza nedostataka zakona u pogledu usklađivanja zakona Kosova sa opštim načelima Slobodnog kretanja robe regulisana u članovima 34-36 TFEU.

3.3. Poglavlje 2 *acquis*-a: Sloboda kretanja radnika

Acquis u ovom poglavlju predviđa da građani jedne države članice EU imaju pravo da rade u jednoj drugoj državi članici. Radnici migranti u EU moraju biti tretirani na isti način kao i domaći radnici u odnosu na uslove rada, socijalne uslova i poreske povlastice. *Acquis* takođe uključuje mehanizme za koordinaciju odredbi za nacionalno socijalno osiguranje za osiguranike i članove njihovih porodica koji idu u jednu drugu državu članicu.

Uslovi SSP-a

Prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), član 55. predviđa da kompanija EU osnovana na Kosovu ili jedna kosovska kompanija osnovana u EU, u skladu sa važećim zakonodavstvom u zemlji osnivanja, ima pravo da zaposli u svom ogranku radnike koji su državljani EU odnosno Kosova, ako je to osoblje ključno - specijalizovano, iz stava 2. ovog člana.

Takođe, član 79, stav 9, u pogledu zapošljavanja i kretanja radnika u vezi sa ispunjavanjem javnih ugovora, sprovedeće se komunitarno pravo EU u odnosu na državljane trećih zemalja i što se tiče kosovskih građana. U odnosu na državljane EU na Kosovu, Kosovo će dati uzajamna prava radnicima

koji su državljani države članice slične onima koje daju građanima Kosova u EU u pogledu zapošljavanja i kretanja radnika i u vezi sa ispunjavanjem javnih ugovora.

Pozivajući se na nedavnim zaključcima DPSP 2016 Kosovo je ohrabrena da nastavi sa pregovorima, potpisivanje i implementaciju bilateralnih sporazuma u oblasti socijalne zaštite, sa zemljama EU.

U okviru sastanka DPSP-a za inovacije, ljudski kapital, socijalne politike i informaciono društvo, Kosovo se ohrabruje da nastavi pregovaranje i postizanje bilateralnih sporazuma o socijalnom osiguranju sa zemljama članicama EU-a i drugim zemljama u regionu. Takođe, preporučuje se završetak sektorske strategije 2015- 20120 i njenog akcionog plana.

Trenutna situacija

Zakonodavni okvir

Postojeće zakonodavstvo u ovoj oblasti je početno. U većini slučajeva uopšte ne postoji sistem osiguranja ili ne postoji pogodan sistem za koordinaciju. Dakle, pregovaranje bilateralnih sporazuma o socijalnom osiguranju se dokazuje kao težak i nekoliko ogranka socijalnog osiguranja još ne postoje na Kosovu.

Ključni elementi institucionalnog i pravnog okvira u vezi sa jednakim tretmanom radnika su uspostavljeni. Zapošljavanje stranih državljana regulisano je Zakonom o strancima br. 04/L-219, koje je odgovornost Ministarstva unutrašnjih poslova dok je Ministarstvo rada i socijalne zaštite, je institucija podrške, i koja na osnovu Administrativnog Uputstva br. 01/2014 o postupku za izdavanje dozvole za boravak za strance i potvrdu o prijavljivanju rada, izdaje potvrde za registraciju stranih državljana koji rade na Kosovu.

U okviru zakona o strancima transponovane su sledeće uredbe i direktive:

- Uredba 810/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta od 13. juna 2009. godine o osnivanju Kodeksa Zajednice o vizama;
- Direktiva 2009/52/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 18. juna 2008. godine o minimalnim standardima za sankcije i merama protiv poslodavaca državljana trećih zemalja koji ilegalno borave u zemlji;
- Direktiva 2009/50/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 25. maja 2009. godine o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalifikovane radne snage;
- Direktiva 2008/115/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 16. decembra 2008. godine o zajedničkim standardima i postupcima država članica u vezi s vraćanjem državljana trećih zemalja čiji je boravak nezakonit
- Direktiva 2005/71/EZ Evropskog Saveta od 12. oktobra 2005. godine o posebnom postupku za ulazak državljana trećih zemalja u svrhu naučnog istraživanja;
- Direktiva 2004/81/EZ Evropskog Saveta od 29. aprila 2004. godine o boravišnoj dozvoli koja se izdaje državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili koji su bili predmet akcije za olakšanje ilegalne imigracije, koji sarađuju sa nadležnim organima;
- Direktiva 2004/114/EZ Evropskog Saveta od 13. decembra 2004. godine o uslovima prihvata državljana trećih država u svrhu studiranja, razmene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada;
- Direktiva 2003/109/EZ Saveta od 25. novembra 2003. godine o statusu državljana trećih zemalja koji imaju stalni boravak;
- Direktiva 2003/86/EZ Saveta od 22. septembra 2003. o pravu na spajanje porodice;
- Direktiva 96/71/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 16. decembra 1996. o transferu radnika u okviru pružanja usluga;

- Direktiva 2011/98/EU Evropskog Parlamenta i Saveta od 13. decembra 2011. godine o jedinstvenom postupku obrade zahteva za izdavanje jedinstvene dozvole za boravak i rad državljanima trećih zemalja na državnom području države članice i o skupu zajedničkih prava;
- Uredba 562/2006 Evropskog Parlamenta i Saveta od 15. marta 2006. godine o uspostavljanju Kodeksa Zajednice o pravilima koja regulišu promet lica preko granica.

Nadgledanje i sprovođenje odredaba pravnog okvira za slobodno kretanje radnika vrši MUP i MRSZ preko Odeljenja za rad i zapošljavanje, koje je nadležno za izdavanje uverenja radnih dozvola kao i inspektorat rada, koji nadgleda sprovođenje zakona i kontroliše radne dozvole.

MRSZ kao institucija podrške za MUP, pokrenulo je transpoziciju direktiva:

- Direktiva 2009/52/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 18. juna 2008. godine o minimalnim standardima za sankcije i merama protiv poslodavaca državljana trećih zemalja koji ilegalno borave u zemlji;
- Direktiva 2009/50/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 25. maja 2009. godine o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalifikovane radne snage;
- Direktiva 79/7/EEZ Evropskog Saveta od 19. decembra 1978. godine o jednakom tretmanu muškaraca i žena u programima obaveznog socijalnog osiguranja.

Zakon br. 04/L-131 o penzijskim šemama finansiranim od države usvojen u 2014. godine otvara put za sklapanje međudržavnih sporazuma o socijalnom osiguranju. Sporazumi o socijalnom osiguranju, trebalo bi da budu koordinirani prema uredbama u nastavku:

- Uredba 883/2004 Evropskog Parlamenta i Saveta od 29. aprila 2004. godine o koordinaciji sistema socijalnog osiguranja i
- Uredba 987/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta od 16. septembra 2009. godine koja definiše postupak za primenu Uredbe 883/2004 o koordinaciji sistema socijalnog osiguranja.

Ministarstvo trgovine i industrije je izradilo nacrt Zakona br. 04/L-220 o stranim ulaganjima, kako bi stranim državljanima dalo pravo da zaposle ili na drugi način ugovore fizička lica koja su državljani strane zemlje u cilju angažovanja tih lica da obezbede ili vrši na Republiku Kosovo, profesionalne usluge, upravljanja, administrativne, nadzorne ili konsultantske ili tehničke funkcije. Takvim fizičkim licima će biti dozvoljeno da ulaze i borave u Republici Kosovo za period koji je zahtevan njihovim ugovorom sa stranim investitorom u skladu sa važećim zakonom.

Delokrug nacrta zakona o stranim ulaganjima nije regulisan zakonima EU. Međutim, Evropska komisija navodi da je politike EU za investicije fokusirana na osiguranju investitora i njihovih investicija sa zakonskim i održivim osiguranjem, predvidivim, sa uređenom okolinom u kojoj mogu da sprovode svoje poslovanje u skladu sa postojećim međunarodnim pravilima koja su najvažnija u ovoj oblasti, kao Opšti sporazum o trgovini uslugama STO (GATS), Smernice za multinacionalna preduzeća u okviru OECD, kao i drugim instrumentima OECD-a. Trenutno, fokus je na pregovore o investicionim pravilima u kontekstu sporazuma preferencijalne trgovine koje EU pregovara sa trećim zemljama.

Institucionalni okvir i okvir politika

Kosovo je takođe preduzelo mere da pomogne stranim državljanima u određenim oblastima. Na primer, u građevinskom sektoru Kosovo priznaje strane licence, sa olakšicama za strane kompanije da bi dovele radnike da rade na Kosovu. Advokatima, koji su stalni stanovnici, takođe je dozvoljeno da pružaju usluge na Kosovu.

Nedostatak pouzdanih statističkih podataka o tržištu rada otežava procenu kratkoročnih i dugoročnih potreba strane radne snage. Procena tržišta rada će pomoći Kosovu da odredi kada postoji potreba za zapošljavanjem radnika iz trećih zemalja. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova u budućnosti statistici će obuhvatati podatke razvrstane po nacionalnosti, polu, etničkoj pripadnosti i invalidnosti gdje je to moguće.

Do sada, Kosovo je potpisalo dva sporazuma u oblasti osiguranja sa bivšim jugoslovenskim republikama, iako se sporazumi odnose na periode osiguranja do 1999. godine:

- Sporazum između Vlade Republike Kosovo i Vlade Republike Makedonije za potvrđivanje perioda osiguranja za ostvarivanje prava na penziju br. dekreta: DMN-003-2013 od marta - 2013, primena ovog sporazuma je počela u novembru 2013, kao i
- Sporazum između Vlade Republike Kosovo i Vlade Crne Gore, za potvrđivanje periode osiguranja za ostvarivanje prava na penziju br. dekreta: No. 147-1287/2013, primena ovog sporazuma je počela u maju 2014. godine.

Što se tiče sprovedenih mera, MRSZ je izradilo Sektorsku strategiju zapošljavanja 2014-2020. i Akcioni plan 2014-2016.

Srednjoročni prioriteti

Vlada Kosova je usredsredila svoje napore u pregovorima i postizanju sporazuma o socijalnom osiguranju za njene građane koji žive i rade u inostranstvu, kao i za radnike zemalja članica EU zaposlenih na Kosovu, u primenjivanju preporuka Evropske Komisije. Ovo uključuje potpisivanje sporazuma o socijalnom osiguranju sa više zemalja. U srednjoročnom periodu MRSZ će preispitati sve penzione šeme koje se finansiraju od strane države. Za ovo, MRSZ će izraditi jedan novi zakona o penzijama, koji će se finansirati od strane države prilagođavanjem uslovima na Kosovu, budžetskim mogućnostima i međunarodnim standardima u oblasti penzija.

3.4. Poglavlje 3 *acquis*-a: Pravo na osnivanje kompanija i sloboda pružanja usluga

Zakonodavstvo EU za pravo osnivanja i slobode pružanja usluga zahteva od država članica da obezbede da pravo na osnivanje državljana EU i pravnih lica u svakoj državi članici i sloboda pružanja prekograničnih usluga definisanih u članu 49. i 56. UFEU, nije sputana nacionalnim zakonodavstvom, osim izuzetaka utvrđenih u ugovoru EU. Osnovno zakonodavstvo u ovoj oblasti se sastoji od Direktive 2006/123 EC o uslugama na unutrašnjem tržištu ("Direktiva o uslugama"). I sudske prakse Evropskog suda pravde su deo komunitarnog prava i treba da se poštuju.

U vezi sa **pravom na osnivanje i slobode pružanja usluga**, Direktiva o uslugama ima za cilj da olakša uspostavljanje i pružanje usluga u drugim državama članicama i da obezbedi prekogranične usluge između država članica. Pošto je direktiva horizontalni instrument koji pokriva širok spektar usluga, njegova primena zahteva kombinaciju zakonodavnih, organizacionih i praktičnih mera. Odredbe direktive u velikoj meri se zasniva na sudskim praksama Evropskog suda pravde u oblasti slobode osnivanja i pružanja usluga i dopunjuju postojeće instrumente EU. Direktiva obavezuje države članice da stvore "jedinstvenu kontaktnu tačku" i da učestvuju u jednom elektronskom informacionom sistemu²⁷ za razmenu informacija i saradnju u nadzoru usluga između država članica.

Što se tiče **uzajamnog priznavanje stručnih kvalifikacija**, Direktiva 2005/36/EZ izmenjena i dopunjena Direktivom 2013/55/EU uspostavlja pravila o priznavanju diploma i drugih kvalifikacija između država članica. To olakšava izvršavanje profesije građana EU iz jedne države u drugoj za regulisane profesije. Direktiva takođe reguliše privremeno pružanje usluga od strane profesionalaca (Naslov II Direktive) i

²⁷ Informacioni sistem unutrašnjeg tržišta.

zajednički nastavni plan i program minimalne obuke za određene regulisane profesije (Poglavlje III Naslova III Direktive). Takođe, postoji zakonodavstvo koje reguliše vršenje profesije za sudije, komercijalne agente i priznavanje profesionalne kvalifikacija koje se odnosi na upotrebu, trgovinu i distribuciju toksičnih proizvoda. Što se tiče administrativnih kapaciteta, zahteva se da imaju nacionalni kontakt za prijem zahteva za priznavanje profesionalnih kvalifikacija i administrativnu saradnju sa vlastima država članica.

U oblasti **poštanskih usluga**, osnovni zakon se sastoji od prve poštanske Direktive 97/67/EZ (okvirna direktiva) EC izmenjena i dopunjena drugom poštanskom Direktivom i trećom poštanskom Direktivom 2008/6/EZ koje imaju za cilj stvaranje unutrašnjeg tržišta poštanskih usluga postepenim otvaranjem ovog tržišta za konkurenciju, i pružanjem jedne univerzalne poštanske usluge visokog kvaliteta za korisnike. Što se tiče administrativnih kapaciteta, zahteva se stvaranje jednog nezavisnog nacionalnog regulatornog organa kako bi se osiguralo adekvatno sprovođenje zakona EU.

Uslovi SSP-a

Glavne odredbe SSP koje regulišu ovu oblast su sadržane u članovima 51, 56, 57, 58, 59 i 74. Prema članu 51, Kosovo je dužno da stupanjem na snagu SSP osigura ravnopravan tretman EU kompanija sa domaćim u pogledu uslova rada, plaćanje i tretmanu radnika i pravnih lica koje se legalno osnivaju na teritoriji Kosova. Član 57. SSP definiše da nakon 6 godina od stupanja na snagu ovog sporazuma, Savet stabilizacije i pridruživanja (SaSP) mora da uspostavi modalitete za proširenje odredbi poglavlja o pružanju usluga za državljane EU i građane Kosova. Član 58. SSP obavezuje Kosovo da pet godina nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, SaSP preduzme neophodne mere za primenu na progresivan način omogućavanja pružanja usluga od strane EU kompanija, kosovskih kompanija ili državljana EU i građana Kosova, koji se nalaze na teritoriji jedne stranke, za ostale osobe, osim onih za koje su namenjene usluge.

Prema članu 74. SSP, potpisivanjem ovog sporazuma, Kosovo je u obavezi da uskladi svoje postojeće i buduće zakonodavstvo sa *acquis-om* EU-a, kao i da obezbedi stupanje na snagu i sprovođenje na odgovarajući način. U ranoj fazi, usklađivanje će se fokusirati na osnovne elemente *komunitarnog prava* EU u oblasti unutrašnjeg tržišta, kao i u oblastima vezanim za trgovinu.

Što se tiče regulisanih profesija, na osnovu člana 56. SSP, Savet za stabilizaciju i pridruživanja (SaSP) je dužan da u roku od dve godine od stupanja na snagu Sporazuma, preispita koji su koraci potrebni za uzajamno priznavanje kvalifikacija, kako bi se olakšao ovaj proces za državljane EU i građane Kosova, kako bi počeli da obavljaju regulisane profesionalne aktivnosti, na Kosovu i EU respektivno.

Izveštaj o zemlji 2016, što se tiče slobode za pružanje usluga, naglašava da je Kosovo počelo sa usklađivanjem svog zakonodavstva sa Direktivom o uslugama, ali je još uvek u ranoj fazi. Baza podataka Ministarstva trgovine i industrije što se tiče trgovine usluga je poboljšana.

Vežano za poštanske usluge, izveštaj o zemlji naglašava da poštanske usluge, pravni okvir se postepeno usklađuje sa EU *acquis-om*. U 2016. godini, Kosovo je snizila dozvoljenu težinu za tržište rezervisanih usluga, ali to je do sada imala ograničen uticaj na tržište. Dalja smanjenja na manje od 20 grama za pismo su još potrebna, jer 80% poštanske količine je ispod ove granice. Međunarodne poštanske usluge se nude od svih poštanskih službi, izuzev sa Srbijom.

U oblasti uzajamnog priznavanja stručnih kvalifikacija, izveštaj o zemlji naglašava da su trenutno samo četiri profesije (računovođe, arhitekti, inženjeri i pravnici) uređene zakonom. Usklađivanje sa *acquis-om* u oblasti priznavanja stručnih kvalifikacija i programa stručne obuke je u ranoj fazi. Još nedostaju minimalni uslovi obuke na osnovu direktive 200/36/EZ za uređene profesije koje imaju za cilj automatsko priznavanje i vodič za usklađivanje zakonodavstva stručnih kvalifikacija sa onom od EU *acquis-a*.

Trenutna situacija

Zakonodavni okvir

Pravo osnivanja i sloboda za pružanje usluga

Na Kosovu postoji sveobuhvatan zakonodavni okvir koji uređuje posebne aspekte usluga. Dok će jedini pravni okvir biti uspostavljen transponiranjem direktive o uslugama.

Pravo osnivanja trgovinskih društava na Kosovu se uređuje Zakonom br. 04/L-006 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-123 o trgovinskim društvima iz 2011. godine. Preko ovog pravnog okvira se uređuju uslovi za upis domaćih i stranih preduzeća u Agenciji za registraciju biznisa na Kosovu. Za sprovođenje Zakona br. 04/L-006, izdato je Administrativno uputstvo br. 18/2011 koje je stupilo na snagu u julu 2015. godine. Ovi pravni akti delimično transponiraju Direktivu 77/91/EEZ o koordinaciji zaštitnih mera, Direktivu 78/855/EEZ o spajanju javnih preduzeća sa ograničenom odgovornošću (akcionarsko društvo), Direktivu 82/891/EEZ o podeli javnih društva sa ograničenom odgovornošću (akcionarsko društvo), Direktivu 89/667/EEZ o privatnim jednočlanim društvima sa ograničenom odgovornošću (društva sa ograničenom odgovornošću), Direktivu 2005/56/EEZ o prekograničnim spajanjima društava sa ograničenom odgovornošću, Direktivu 89/666/EEZ o uslovima za davanje informacija za objašnjavanje u vezi sa otvorenim filijalama u državi članici od strane određenih vrsti društava na koje se sprovodi zakon druge države. Detaljnije informacije o trgovinskim društvima se nalaze u Poglavlju 6.

Takođe, u ovoj oblasti, postoji Zakon br. 04/L-202 za sistem dozvola i licenci od 2013. godine. Ovim zakonom uređuje se davanje dozvola i licenci za pružanje prekograničnih usluga, koji se trenutno primenjuje u svim sektorima u kojima je potrebno profesionalno licenciranje. U cilju primene ovog zakona, odobrena je Uredba br. 06/2015 o Centralnom registru vrsta dozvola i licenci. Ova uredba ima za cilj da utvrdi procedure za osnivanje, upravljanje i funkcionisanje centralnog registra dozvola i licenci na centralnom nivou Republike Kosovo.

Zakon br. 04/L-219 o strancima, uređuje uslove za ulazak, boravak, zapošljavanje, prava i obaveze stranaca u Republici Kosovo. Za primenu ovog zakona izdato je AU br. 01/2014 o Postupku izdavanja dozvole za boravak i potvrdu o prijavljivanju rada za strance, koje reguliše proceduralne aspekte koje primenjuje upravni organ (Odeljenja za državljanstvo, azil i migracije zajedno sa Odeljenjem za rad i zapošljavanje u MRSZ) prilikom izdavanja dozvole za boravak (posebno onima sa ciljem rada u Republici Kosovo).

Gore navedeni Zakon i AU delimično transponuju sledeće zakonodavstvo u oblasti migracije:

- Uredba 810/2009 o osnivanju Kodeksa Zajednice o vizama;
- Direktivu 2009/52/EZ o minimalnim standardima za sankcije i merama protiv poslodavaca državljana trećih zemalja koji ilegalno borave u zemlji.
- Direktivu 2009/50/EZ o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalifikovane radne snage.
- Direktivu 2008/115/EZ u vezi vraćanja državljana trećih zemalja čiji je boravak nezakonit.
- Direktivu 2005/71/EZ o posebnom postupku za ulazak državljana trećih zemalja u svrhu naučnog istraživanja.
- Direktivu 2004/81/EZ o boravišnoj dozvoli koja se izdaje državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili koji su bili predmet akcije za olakšanje ilegalne imigracije, koji saraduju sa nadležnim organima.
- Direktivu 2004/114/EZ o uslovima prihvata državljana trećih država u svrhu studiranja, razmene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada.

- Direktivu 2003/109/EZ o statusu državljanina trećih zemalja koji imaju stalni boravak.
- Direktivu 2003/86/EZ o pravu na spajanje porodice.
- Direktivu 96/71/EZ o transferu radnika u okviru pružanja usluga.
- Direktivu 2011/98/EU o jedinstvenom postupku obrade zahteva za izdavanje jedinstvene dozvole za boravak i rad državljanima trećih zemalja na državnom području države članice i o skupu zajedničkih prava.

U oblasti stranih investicija, postoji Zakon br. 04/L-220 o stranim investicijama, koji za svaku aktivnost koja uključuje ponudu, isporuku ili proizvodnju roba, usluga, imovine i/ili rad za nekoga za zauzvrat neke vrste plaćanja ili kompenzacije, da podstakne ulaganja od strane dobavljača roba i usluga iz privatnog sektora.

Oblast pružanja pravnih usluga, regulisano je Zakonom o advokaturi, Zakonom o notarima i Zakon o izvršnom postupku. *Zakon o advokaturi* u vezi bavljenja advokaturom od strane advokata drugih zemalja, dozvoljava bavljenje advokaturom na teritoriji Kosova pod uslovima reciprociteta. Strani advokat koji je stekao pravo obavljanja profesije advokata u zemlji porekla, može da se bavi advokaturom u Republici Kosova u skladu sa uslovima utvrđenim Zakonom o advokaturi i drugim aktima Advokatske komore Kosova. *Zakon o Notarima* definiše da zadatak notara može vršiti lice koje treba biti stalni stanovnik Kosova. *Zakon o Izvršnom postupku* propisuje da privatni izvršitelj može biti lice koje ispunjava uslove propisane zakonom i jedan od njih je da bude državljanin Republike Kosova.

Oblast turizma je regulisana Zakonom br. 04/L-176 o turizmu, koji reguliše turističku i ugostiteljsku delatnost. Zakon u pitanju, u potpunosti transponuje Direktivu 90/314/EZ, za pakete putovanja, pakete usluga i pakete turneja.

Poštske usluge

Poštske usluge u Republici Kosovo su uređene Zakonom br. 03/L-173 o poštanskim uslugama, koji uređuje pružanje poštanskih usluga, način obavljanja poštanskih usluga, ulogu Vlade i regulatora u poštanskom sektoru, prava i obaveze poštanskih operatera i korisnika. Ovaj zakon, delimično transponuje Direktivu 97/67/EZ, Direktivu 2002/39/EZ i Direktivu 2008/06/EZ o činjenici ograničavanja što se tiče rezervisane zone. Za sprovođenje ovog zakona, doneta i AU br. 2012/05 o licenciranju privatnih operatera, koja utvrđuje kriterijume i pravila licenciranje poštanskih operatera.

Poštsko tržište u Republici Kosovo je liberalizovano i otvoreno za konkurenciju od maja 2006. godine, gde je pored javnog poštanskog operatera CPP "Pošta Kosova" DD, poštanske usluge pružaju još 10 privatnih operatera, koji pružaju kurirske i ekspres usluge. Ali univerzalne usluge su delimično liberalizovane i po različitim cenama koje se identifikuju kao deo rezervisana zona i ekskluzivnost su javnog poštanskog operatera odnosno Pošte Kosova d.d. (PK). Zakon predviđa rezervisane usluge sa ograničenjima u cenama za (PK) u težini do 1 kg. Ona težina se smanjuje odlukom Regulatorni autoritet za elektronske poštanske komunikacije (RAEPK), pozivajući se na postojećem zakonu poštanske službe, i što je u skladu sa stavom 1.4 člana 6. Zakona br. 03/L-173. Ovaj član je u suprotnosti sa uslovima propisanim u zakonskim aktima u EU i mi treba da regulišemo isti, Zakonom koji se očekuje da bude izmenjen i dopunjen 2017. RAEPK je promenio granicu težine (Odluka br. 432, koja predviđa smanjenje granice težine za rezervisane usluge: od 1. januara 2014. godine na 500 gr. dok od 1. januara 2016. će biti 100 gr. Odluka broj 432, br. Prot. 046/B/13 od decembra 2013. Dakle, ostali poštanski operateri su, u odnosu na javnog poštanskog operatera, obavezni da poštanske pošiljke težine 0-100 gr. tarifiraju cenom ne manjom od trostruke cene kojom javni operater tarifira iste. Takođe, u okviru izmene i dopune zakona treba menjati nekoliko ovlašćenja RAEPK-a koja trenutno imaju na raspolaganju da se daju MER-a.

Sprovođenje Direktive 2008/06/EZ koja ima za cilj ukidanje rezervisane zone, je bilo obavezno da se sprovodi od strane država članica do 31. decembra 2012. godine, dok Republika Kosova još nije počela sa primenom, ali prema sve tri gore navedene direktive, rezervisana zona se postepeno smanjuje do njenog

uklanjanja tj. do težine od 0 g. ili postizanje potpune liberalizacije. Planirane mere u dokumentu "Strateške politike poštanske službe u Republici Kosovo 2013-2017" i u njenom svom akcionom planu određuju jedan vremenski rok za usklađivanje nacionalnog zakona sa direktivama EU, da kraja 2017.

Uzajamno priznavanje profesionalnih kvalifikacija

Usklađivanje sa *Acquis* u oblasti priznavanja stručnih kvalifikacija i programa stručnog osposobljavanja je u jednoj ranoj fazi. Međutim, na Kosovu je ova oblast regulisana Zakonom o nacionalnim kvalifikacijama, na osnovu kojih je razvijen Nacionalni okvir kvalifikacija (NOK), mehanizam koji omogućava transparentnost, mobilnost i kvalitet u sistemu kvalifikacija. NOK se sprovodi kroz proveru standarda profesije, validacije kvalifikacija i akreditacije provajdera obrazovanja i osposobljavanje i visokog obrazovanja. Dakle, sistem kvalifikacija se reguliše kroz Nacionalni okvir kvalifikacija, okvira koji se zasniva na Evropski okvir kvalifikacija. Nacionalni okvir kvalifikacija (NOK) kao mehanizam klasifikacije nacionalnih kvalifikacija pruža osnovu za saradnju i uzajamno priznavanje kvalifikacija između NOK-a i Evropskog okvira kvalifikacija.

Kontinuirano unapređenje Nacionalnog okvira kvalifikacija znači da se Nacionalni okvir kvalifikacija ažurira sa novim kvalifikacijama u zavisnosti od potražnje domaćeg tržišta i Evropskog okvira kvalifikacija.

U ovoj oblasti, postoji Zakon o visokom obrazovanju u Republici Kosovo, čiji je cilj stvaranje pravnog osnova za regulisanje, funkcionisanje, finansiranje, osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju u skladu sa evropskim standardima, uključujući privatne obrazovne institucije. Dalje, podzakonski akti za njegovo sprovođenje regulišu i definišu licenciranje nosioca privatnog visokog obrazovanja, kriterijume i postupke za validaciju kvalifikacija i akreditaciju provajdera SOO usluga, kriterijuma i procedura za verifikaciju standarda profesije, priznavanje prethodnog učenja, kao i kriterijumi i procedure za osiguranje kvaliteta u institucijama stručnog obrazovanju i osposobljavanja - unutrašnji procesi.

U oktobru 2016 aporovuar je Zakon regulisane profesije koji reguliše način incl pravila o organizaciji i funkcionisanju terreguluara zanimanja u Republici Kosovo.

U cilju osiguranja kvaliteta, u skladu sa uslovima Evropskog okvira za osiguranje kvaliteta, usvojen je Nacionalni okvir za osiguranje kvaliteta na osnovu AU br. 32/2014 o kriterijumima i postupcima za osiguranje kvaliteta u institucijama stručnog obrazovanju i osposobljavanja - unutrašnji procesi, koje je deo Izveštaja samoprocenjivanja koji popunjavaju provajderi SOO. Nacionalni okvir za osiguranje kvaliteta sprovodi se od strane Nacionalnog autoriteta za kvalifikacije.

Politike EU u pogledu sistema kvalifikacija na Kosovu su takođe primenjene prilikom postavljanja bodova/kredita profesionalnih kvalifikacija prema ECVET - European Credit in Vocational Education and Training (gde 10 časova su jednaki jednom ECVET kreditu).

Takođe su na snazi niz podzakonskih akata koji regulišu razvoj i verifikaciju profesionalnih standarda, korišćenje profesionalnih standarda tokom razvoju nastavnih modula, za modifikacije i prilagođavanja neophodni za razvoj pristupa programima i kvalifikacijama stručnog obrazovanja i osposobljavanja za učenike sa ograničenim sposobnostima ili drugim specijalnim potrebama, za podržavanje i procenu i sertifikaciju modularnih kvalifikacija, o razvoju modularnih kvalifikacija, procenu i sertifikaciju u NK, paketu alata, priznavanje prethodnog učenja, praćenje, itd.

U tom pogledu, što se tiče međusobnog priznavanja stručnih kvalifikacija, samo četiri zanimanja (računovođe, arhitekta, inženjeri i pravnici) su trenutno regulisana pravnom osnovom na Kosovu. Strane profesionalne kvalifikacije su priznate ukoliko su one sertifikovane od strane akreditovanog autoriteta u zemlji porekla.

Pravo osnivanja i sloboda pružanja usluga

Institucionalni aspekt u oblasti usluga poseduje horizontalno prostiranje, zato što postoji veliki broj ministarstava i regulatora koji imaju odgovornost unutar širokog konteksta usluga. Ministarstvo trgovine i industrije je institucija nosilac za trgovinske usluge. Odeljenje trgovine pod MTI, koje se bavi isključivo pitanjem usluga ima zaposlenih 10 zvaničnika. Odeljenje takođe obezbeđuje podršku i promoviše slobodno kretanje robe, trgovinskih usluga i kapitala u skladu sa važećim zakonodavstvom. Sve aktivnosti, pregovori, bilateralni i multilateralni, uključujući i reviziju zakona i transpoziciju Direktive o uslugama EU se rade u partnerstvu sa jednom radnom grupom osnovane sa drugim relevantnim institucijama.

Ostale institucije koje imaju određene kompetencije u oblasti usluga obuhvataju: Centralnu Banku Kosova koja je glavna institucija u regulisanju i nadgledanju finansijskih usluga.

Ministarstvo za ekonomski razvoj ima u svojoj kompetenciji usluge informacione tehnologije i telekomunikacije dok je Regulatorni autoritet telekomunikacija odgovoran za Telekomunikacione usluge. Takođe je osnovan koordinacioni organ za zakonodavstvo usluga kao telo horizontalne koordinacije za pitanja koja se povezuju sa ovom oblašću.

Agencija za investicije i podršku preduzeća na Kosovu (KIESA) je odgovorna institucija za implementaciju vladinih politike koja se odnose na privlačenje stranih investicija, podršku eksperata, podršku malih i srednjih preduzeća kao i razvijanje ekonomskih zona. KIESA funkcioniše na osnovu Zakona br. 04/L- 220 o Stranim investicijama, koja funkcioniše u okviru Ministarstva za trgovinu i industriju. Trenutno su u KIESA 18. službenika koji obavljaju posao koji je podeljen u dva odeljenja: Odeljenje za razvoj preduzeća i Ekonomskih zona, kao i Odeljenje za promovisanje investicija i izvoza.

Ministarstvo pravde je glavna institucija koja reguliše i izrađuje zakonodavstvo u oblasti pravnih usluga. Kao institucije sprovođenja su Advokatska komora, koja je nezavisna profesionalna organizacija advokata u svojstvu pravnog lica osnovana u skladu sa Zakonom 04/L-193 o Advokatu i statusu Komore, koja je nadležna za obavljanje javnih ovlašćenja i obavljanje poslova od opšteg interesa. Stoga, Komora privatnih izvršitelja koja je osnovana na osnovu Zakona br. 04/L-139 o izvršnom postupku, kao profesionalna neprofitna organizacija kojoj se pridružuju svi privatni izvršiooci. Zatim, za delatnost Notara postoji Komora notara Republike Kosovo koja je pravno lice u javnom pravu, koja deluje u skladu sa Zakonom br. 03/L-010 o Notarima. Ova poslednja je nezavisna u svom radu. Svi notari su obavezno članovi Komore od samog dana određivanja u poziciji notara i njegovo ili njeno članstvo se završava na dan oslobađanja pozicije.

Na centralnom nivou, Divizija turizma u okviru Ministarstva za trgovinu i industriju je odgovorna za oblast turizma. Dok, na lokalnom nivou postoje Odeljenja za turizam, Odeljenja za ekonomski razvoj, u zavisnosti od opštinskog organizovanja.

Ministarstvo zdravstva je kompetentan organ u oblasti zdravstvenih usluga. Na osnovu Zakona br. 04 /L-150 o Komorama zdravstvenih profesionalaca, jedan deo zdravstvenih usluga će se pružati od strane Komora nakon prenošenja kompetencija od strane ministarstva. Komore zdravstvenih profesionalaca su nezavisne organizacije koje štite i predstavljaju profesionalne interese zdravstvenih profesionalaca, obezbeđuju standarde etičkog kodeksa i medicinske deontologije, kontinuirano profesionalno obrazovanje, registrovanje zdravstvenih profesionalaca i izdavanje licenci, re-licenciranje, ukidanje licenci, specijalističko i pod-specijalističko obrazovanje.

Što se tiče sprovođenja, poboljšana je baza podataka koja se nalazi u MTI za trgovinu uslugama. Baza podataka sadrži detaljan spisak zakona i organizovana je na osnovu sektora i specifikuje odgovorne

vladine agencije o različitim merama. Baza podataka takođe sadrži kratke komentare o mogućim pitanjima za određene mere, kao što su ograničenja pristupa na tržištu ili moguće diskriminacione odredbe. Baza podataka je jedan veoma koristan mehanizam. Međutim, baza podataka se treba popunjavati i ažurirati i ne čini potpuni spisak za svaku meru koja se obuhvata u uslovima Direktive o uslugama.

Važno je napomenuti da Pregovori o uslugama između zemljama CEFTA (Albanija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Moldavija, Srbija, Crna Gora i Kosovo) su podeljene u 6 grupe i počele su 2014. godine sa glavnim fokusom na profesionalne usluge, turizam, životnu sredinu, rekreativne usluge, komuniciranje, usluge u izgradnji i usluge u distribuciji, obrazovanju i zdravstvu.

Poštanske usluge

Ministarstvo za ekonomski razvoj je odgovorna institucija za donošenje zakona i izradu politike u poštanskom sektoru. Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije (RAEPK) je regulatorni organ, koji sprovodi i nadzire regulatorni okvir baziran na Zakonu br. 04/L-109 za Elektronske komunikacije i Zakon br. 03/L-173 o poštanskim uslugama, kao i od razvojnih politike u oblast elektronskih komunikacija i poštanskih usluga.

U okviru okvira politike u sektoru poštanskih usluga, postoji strateški dokumenat "Strateške politike poštanske službe u Republici Kosovo 2013-2017. Pomoću ovog dokumenta Vlada Kosova namerava da unapredi sektor poštanske usluge, preko podizanja efikasnosti i efektivnosti u realizaciji univerzalnih poštanskih usluga, da bi ove usluge ispunile potrebe potrošača i korisnika poštanskih usluga, stvaranje finansijske održivosti i stabilnosti poštanskog sektora, lak pristup slojeva sa socijalnim potrebama u univerzalne poštanske službe, i privrednog razvoja poštanskog sektora i privrede zemlje.

Glavni ciljevi ovog dokumenta su:

- Pružanje poštanskih univerzalnih usluga i proširenje mreže na celoj teritoriji Republike Kosovo;
- Promena poštanskog koda i primena elektronskog sistema adresa
- Stvaranje povoljne zakonske i regulacione sredine za pružanje poštanskih usluga;
- Kompiuterizacija poštanske mreže i poštanskih usluga;
- Učlanjenje u međunarodnim organizacijama i regionalna saradnja u Poštanskom sektoru.

Dalje, poštansko tržište u Republici Kosovo je liberalizovano i otvoreno za konkurenciju od maja 2006 godine, gde osim javno Poštanskog operatera JCP "Pošta Kosova" A.D., poštanske usluge pružaju još 10 privatnih operatera, koji pružaju kurirske i ekspres usluge.

Uzajamno priznavanje profesionalnih kvalifikacija

Glavna institucija za razvoj zakona i politike je Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnologiju (MONT). MONT ima osnovan Nacionalni autoritet za kvalifikacije, koji je javni i nezavisan organ, u skladu sa zakonom za Nacionalne kvalifikacije na Kosovu. NAK je odgovorno za nadzor nacionalnih kvalifikacija uporedo sa MONT-om, Kosovskom agencijom za akreditaciju i ostalim profesionalnim organima, usvojenim vladinom odlukom za ovu svrhu. Posebno, odgovorna je za profesionalne kvalifikacije. Sve kvalifikacije u NOK-u, imaju jasne rezultate, koja su predmet procene sa garantovanim kvalitetom. Razne institucije/provajderi mogu podneti svoje kvalifikacije o uključivanju u okviru, dok NOK odlučuje koje profesionalne kvalifikacije mogu se uvrstiti u Nacionalnom okviru za kvalifikacije. NAK, akreditira institucije za procenu učenika i izdavanje sertifikata za kvalifikacije u NOK-u. NAK ima 6. zaposlenih.

Nacionalni centar za priznavanje diploma je osnovan odlukom MONT-a br. 331/01-B u novembru 2008. godine. Ova institucija radi u okviru MONT-a i vrši priznavanje univerzitetskih diploma i viših profesionalnih škola, koja su regulisana AU br. 08/2010 o Principima i procedurama priznavanja diploma

viših stručnih škola i univerzitetskih diploma stečenih van Republike Kosovo. Za naslove stečenih ispod nivoa 5, ne podležu proceduri u centru NARIC.

Podrška donatora

Projekat za EU Direktivu o uslugama kao pomoć za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju počeo je avgusta 2016. godine. Cilj ovog projekta je izgradnja kapaciteta u okviru MTI-a radi transponiranja i sprovođenja EU Direktive o uslugama na unutrašnjem tržištu Kosova. Projekat će takođe vršiti GAP Analizu što se tiče horizontalnog zakonodavstva u vezi daljeg usklađivanja sa Direktivom o uslugama. Evropska komisija finansira ovaj projekat. Budžet projekta je 968,000.00 evra.

Srednjoročni prioriteti

Pravo na osnivanje i sloboda za pružanje usluga

U srednjoročnom planu, prioritet će se dati sledećim aktivnostima:

- Zakon o trgovini u uslugama se predviđa da se u potpunosti sprovede u toku 5. godišnjeg perioda kada će se vršiti pregled /izmena svih horizontalnih zakona Kosova koja se povezuju sa trgovinom u uslugama, kao i transponovanje ostalih važnih direktiva i uredbi EU. Ovo će doprineti da se obezbedi da sektorski zakoni ne budu u suprotnosti sa *acquis-om* EU-a-a;
- Nastaviće se projekat EU za implementaciju Direktive za usluge, gde će se vršiti daljnje usklađivanje zakona o uslugama; planira se stvaranje Tačke Jedinog Kontakta (Point of Single Contact) unutar Ministarstva trgovine i industrije koja će uprostiti sve administrativne procedure i pružiti lak pristup, ostvarivanje aktivnosti pružanja usluga na elektronski način. U okviru ovog projekta radiće se na izgradnji kapaciteta u uslužnom sektoru MTI;
- U vezi pravnih usluga, planira se donošenje drugih zakonskih akata za transponovanje uredbi i ostalih direktiva EU u vezi ostvarivanja aktivnosti advokata u zemljama članica EU osim u onim gde su stekli kvalifikaciju, zatim aktivnosti komercijalnih agenata, kao i priznavanje profesionalnih kvalifikacija o aktivnostima koja se povezuju sa upotrebom, trgovanjem i distribucijom toksičnih proizvoda. U ovu kategoriju uzeće se u obzir Direktiva 74/557/SE o slobodi osnivanja i pružanja usluga (samozaposlena lica i posrednici uključeni u trgovini toksičnim proizvodima); Direktiva 74/556/SE o prelaznim merama u vezi sa trgovinom sa toksičnim proizvodima i stručno korišćenje ovakvih proizvoda; Direktiva 86/653/SE koja pokriva samozaposlene komercijalne agente. Direktiva 92/2002/SE pokriva posredovanje osiguranja odnosno posrednike osiguranja; Direktiva 96/26/SE koja pokriva prevozne operatere i operatere prevoza putnika; Uredba br. 1071/2009/ o osnivanju zajedničkih pravila u vezi uslova koje treba ispuniti da bi se razvila profesija operatera drumskog prevoza;
- U oblast stranih investicija, predviđa se da do 2018 godine, Agencija za investicije i podršku preduzeća na Kosovu pređe u okviru Kabineta premijera Kosova.
- U SOT 2016-2018 predviđa se povećanje broja osoblja na 9 (devet) zvaničnika od 4 koliko su sada u Diviziji za turizam u okviru MTI-a;
- U oblast zdravstvenih usluga, Ministarstvo Zdravstva za period 2017-2020 predviđa dalje osnaživanje Kancelarije za lečenje van zemlje preko reorganizovanja i izgradnje stručnih kapaciteta osoblja preko obuka unutar i van zemlje. U funkciji primene Zakona o komorama zdravstvenih radnika realizovaće se prenos nadležnosti od Ministarstva Zdravstva /Odbora na Komore zdravstvenih radnika gde će se obuhvatiti kontinuirano stručno obrazovanje, licenciranje i ponovno licenciranje zdravstvenih radnika, specijalističko i pod-specijalističko obrazovanje;
- Ministarstvo Zdravstva tokom ovog perioda uskladiće domaće zakonodavstvo sa ovim zakonskim aktima EU koja uređuju oblast obuke medicinskih sestri, akušerki, doktora i ostalih zdravstvenih radnika i priznavanje profesionalnih kvalifikacija u skladu sa Direktivom br. 2005/36 o priznavanju stručnih kvalifikacija.

Poštanske usluge

U srednjoročnom planu, prioritet će se dati sledećim aktivnosti:

- Izradi sekundarnog zakona sa ciljem sprovođenja zakona o poštanskim uslugama;
- Predviđa se nastavljanje realizacija aktivnosti u okviru akcionog plana strateškog dokumenta "Strateške politike poštanskih usluga u Republici Kosovo 2013-2017".

Uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija

U srednjoročnom planu, prioritet će se dati sledećim aktivnostima:

- Izrada sekundarnog zakona sa ciljem implementacije zakona o Regulisanim profesijama;
- U sektoru stručnih kvalifikacija, Nacionalni autoritet za kvalifikacije planira stvaranje posebnog programa koji će omogućiti rad elektronskog sistema za nadzor za akreditovane institucije Stručnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO). Između ostalog, planira da obučavanje odgovornog osoblja akreditovanih institucija o načinu upotrebe dotičnog programa.

3.5. Poglavlje 4 *acquis*-a: Slobodno kretanje kapitala

Zemlje članice treba da uklone sva ograničenja kretanja kapitala i isplata, sa nekim izuzecima, unutar EU takođe i između zemlja članica i trećih zemalja. *Acquis* ovog poglavlja se zasniva na Sporazumu o funkcionisanju Evropske Zajednice, posebno članci 63-66. Definicija raznih vrsta kapitala je predstavljena u Aneksu I. Direktive 88/361/EEZ. Sudske prakse Evropskog suda pravde i Komunikacije komisije pružaju dodatna tumačenja člana.

Zakonodavstvo EU obuhvata i pravila o međugraničnim isplatama i izvršenje naloga transfera u vezi sa vrednosnim hartijama. Direktiva o borbi protiv pranja novca i finansiranju terorizma, zahteva da entiteti koji su predmet ove direktive identifikuju klijente i da izveste sumnjive transakcije, pogotovu kada se radi o objektima velikih vrednosti i o transakcijama sa gotovim novcem sa velikim iznosima. Ova direktiva takođe zahteva da entiteti preduzmu dodatne mere kao što su održavanje evidencije, obuke i uspostavljanje unutrašnjih procedura entiteta ove oblasti. Jedan glavni zahtev u borbi protiv finansijskog kriminala je uspostavljanje efektivnih administrativnih i kapaciteta za sprovođenje, uključujući i saradnju između autoriteta koja se bave nadzorom, sprovođenjem i krivičnim gonjenjem. Nova direktiva je usklađenja ali ide dalje od preporuka o pranju novca i financije terorizma Finansijske akcione radne grupe (FARG).

Acquis ove oblasti se takođe sastoji od Konvencije br. 141 i br. 198²⁸ Saveta Evrope i EU zakona o saradnji u oblasti pravde i policije (uključujući i Zajedničko delovanje 98/699/JHA, Okvir odluka saveta 2001/500/JHA i Protokol 2000 godine koji proširuje nadležnosti Europolu u oblast pranja novca). Slično, Odluka saveta 2000/642/JHA 2000 godine uspostavlja okvir saradnje između Jedinica finansijskog obaveštenja zemalja EU.

Uslovi SSP-a

Obaveze Kosova u SSP-u u vezi slobodnog kretanja kapitala proističu iz Članova 51, 63, 64, 65 i 89.

Član 51. SSP, obavezuje Kosovo da pruža mogućnosti da predstavništva i ogranci EU, u roku od pet godina od stupanja na snazi SSP, da imaju pravo prisvajanja i uživanja prava vlasništva nad nepokretnom imovinom slično kao Kosovske firme.

Član 64. SSP, predviđa obaveze koja proističu u vezi sa svakom isplatom ili transferom u tekućem računu platnog bilansa između EU i Kosova u skladu sa članom VIII članaka Sporazuma Međunarodnog Monetarnog Fonda. U vezi transakcija u kapitalnom i finansijskom žiro računu platnog bilansa, od stupanja na snazi Sporazuma, stranke obezbeđuju slobodno kretanje kapitala u vezi sa trgovačkim transakcijama ili osiguranjem usluga uključujući finansijske zajmove i kredite, gde učestvuje jedan rezident jednih od strana.

²⁸ Ovo proširuje konvenciju 141. i ratifikovana je i od strane EU-a.

Član 65. SSP obavezuje Kosovo da u vreme od pet godina od stupanja na snagu ovog Sporazuma, da pruža nacionalan tretman građanima EU koji kupuju nepokretnu imovinu u njenu teritoriju.

Član 89. SSP, predviđa saradnju strana u vezi pranja novca i finansiranje terorizma.

Što se tiče zahteva koji proističu iz Izveštaja EK na Kosovu 2015. godine, istaknuto je da je u vezi sa liberalizacijom kretanja kapitala, u pogledu kupovine nekretnina od strane stranih državljana; relevantne odredbe su i dalje prepreka za jednak tretman. Ostalim poteškoćama, u oblasti registracije imovine se trebamo pozabaviti.

Što se tiče sistema plaćanja, istaknuto je da su potrebni naponi kako bi nastavilo sa usklađivanjem zakonodavstva.

Što se tiče sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, izveštaj ukazuje na potrebu za daljim naporima u postizanju opipljivih rezultata u borbi protiv privrednog i finansijskog kriminala.

U vezi sa uslovima koji proizilaze iz Izveštaja EK-a o Kosovu 2016, je naglašeno da u vezi liberalizacije kretanja kapitala, što se tiče kupovine nekretnina od strane stranih državljana, odredbe u dotičnim zakonima, akti sprovođenja i administrativne prakse i dalje su prepreka za jednak tretman.

Što se tiče platnih usluga, navodi se da su potrebni dalji naponi da se nastavlja usklađivanje sa *acquis-om*.

U vezi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, Izveštaj o zemlji podvuče da treba više napora da se postignu opipljivi rezultati u borbi protiv ekonomskog i finansijskog kriminala.

Trenutna situacija

Zakonodavni okvir

Liberalizacija kretanja kapitala

Ova oblast na Kosovu prvobitno ima osnovu u Ustavu Republike Kosovo, konkretno član 119, stav 2, gde garantuje jednaka zakonska prava za sve investitore i sva domaća i strana preduzeća. Član 121. stav 2. i 3. Ustava daje opšta načela da "strana fizička lica i strane organizacije mogu osigurati imovinska prava nad nepokretnom imovinom u skladu sa razumnim uslovima utvrđenim zakonom ili međunarodnim sporazumom kao i strana fizička lica i strane organizacije u skladu sa razumnim uslovima utvrđenim zakonom, mogu osigurati prava za koncesije i ostala prava o korišćenju i/ili eksploataciji bogatstva u javnom vlasništvu, uključujući prirodna bogatstva, i infrastrukture u javnom vlasništvu."

Dalje, postoji Zakon br. 02/L-33 o Stranim investicijama, koja pruža stranim investitorima i njihovim investicijama isti i jednak tretman sa nekim domaćem investitorom i domaćim investicijama.

Zakon o Vlasništvu i drugim stvarnim pravima br. DL-016-2009, kao osnovni zakon u vezi svojine, ne precizira mogućnost sticanja prava o nepokretnosti od fizičkih ili pravnih lica. Na drugu stranu, *komunitarno pravokomunitarno pravo EU* sadrži mogućnost, za fizička i pravna lica da stiču pravo nad nekretninu u svakoj zemlji članici EU. EU zakonodavstvo u vezi ovog pitanja razlikuje se samo za državljanke van EU.

Platni sistem

Što se tiče pravnog okvira, platni sistem u Republici Kosovo se uređuje Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo, koji utvrđuje Centralnu Banku kao jedinog odgovornog autoriteta za uređivanje i nadzor platnog sistema Republike Kosovo, sa ciljem garancije njegove sigurnosti, održivosti i efikasnosti. Zakon br. 04/L-155 o Platnom sistemu koji delimično transponuje Direktivu 2007/64/EK

Evropskog Parlamenta. Ovaj poslednji utvrđuje pravila prema kojima se daje nadležnost platnim institucijama koja pružaju platne usluge i licenciraju se operateri platnih sistema, kliringa i brisanja hartija od vrednosti od Centralne Banke, i sredstva i procedure prema kojima Centralna Banka sprovodi svoje nadzorne nadležnosti.

U skladu sa ovim zakonima razvijeno je sekundarno zakonodavstvo koja obuhvata sedam uredbi i četiri administrativne upute koja delimično transponuju Direktivu 2007/64/EK o Platnim uslugama u domaćim tržištima, Uredba br. 1409/2013 Evropske Centralne Banke o platnim statistikama (ECB /2013/43) i Uredbu br. 260/2012 o Postavljanju tehničkih i poslovnih kriterija za kreditni transfer i direktno zaduživanje.

Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma

Ova oblast je uređena Zakonom 05/L-096 o sprečavanju pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma, koji je donet u junu 2016. godine. Dotični zakon utvrđuje mere, nadležne organe i postupke za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, efikasnu borbu protiv pranja novca i finansiranje terorizma na Kosovu. Ovaj zakon takođe osniva i Finansijsku obaveštajnu jedinicu kao centralnu i nezavisnu nacionalnu instituciju odgovornu za prijem, analizu i raspodelu informacije vezano za pranje novca i finansiranja terorizma. Jedan od ciljeva ovog zakona jeste primena EU Direktive 2015/849 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca i finansiranje terorizma i usklađivanje sa međunarodnim standardima Operativne grupe za finansijsko dejstvo (The Financial Action Task Force -FATF).

Pre stupanja na snagu odgovarajućeg zakona, pre je postojao pravni osnov za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma Zakona 03/L-196 koji je izmenjen i dopunjen 2013. godine Zakonom 04/L-178 koji je usklađen sa međunarodnim standardima Operativne grupe za finansijsko dejstvo (FATF) i Direktivom 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Evropskog saveta o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma.

Institucionalni okvir i okvir politika

Liberalizacija kretanja kapitala

Što se tiče institucionalnih kapaciteta, Ministarstvo pravde je glavna institucija za izradu zakona i razvoj politike za imovinska pitanja. Ovo ministarstvo poseduje Odeljenje za evropsku integraciju i koordinaciju politike koji je nosilac procesa koordinacije ključnih aktera za izradu Nacionalne, sektorske strategije za imovinska prava. Ostale institucije su podeljene na razna odeljenja ili kao nezavisne agencije koja se bave imovinskim pitanjima kao: Kosovska agencija za imovinu (KAI), Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje (Odeljenje za eksproprijaciju, Odeljenje prostornog planiranja, izgradnje i stanovanja, id), Katastarska agencija Kosova (KAK), Kosovska agencija za privatizaciju (KAP), Ministarstvo za financije (Odeljenje za porez na imovinu), id.

Što se tiče okvira politika, do sada nije bilo nijedne odgovarajuće strategije koja na jedinstven način reguliše imovinsko pitanje. Nacionalna strategija o imovinskim pravima koja se predviđa da se usvoji tokom 2016 godine ima upravo ovu ulogu: usklađenje odgovornih institucionalnih politike sa ciljem poboljšanja zakona i institucija za sprovođenje, poboljšajući definisanje imovinskih prava i njihova primena.

Istovremeno, Ministarstvo pravde je osnovalo Komisiju za izradu prvog Civilno kodeksa Republike Kosovo. Civilni kodeks će se usredsrediti na tri stuba: zakon o porodici i nasledstvu, zakon o obligacionim odnosima kao i zakon o imovinskim pravima.

Platni sistem

Što se tiče institucionalnih i administrativnih kapaciteta, Centralna banka Kosova (CBK) je isključivo odgovorna za regulisanje, licenciranje, registraciju i kontrolu sistema plaćanja. Kao primarni cilj CBK je

“da podstiče i održi jedan stabilan finansijski sistem, uključujući jedan siguran, održiv i efikasan platni sistem”. Prema tome promovisanje i nadzor sigurnih, održivih i efikasnih platnih sistema, kliringa i brisanja vrednosnih hartija, je jedno od glavnih zadataka Centralne banke Republike Kosovo. Uloga CBK u pravcu podsticanja i normalnog funkcionisanja platnog sistema, sastoji se od tri glavna pravca; uloga operatera u pružanju sistema i potrebnih infrastruktura za kliring i brisanje isplata i hartija od vrednosti; uloga nadzornika u izradi i sprovođenju principa i standarda za siguran i efikasan razvoj platnog sistema i brisanja, kao i obezbeđivanju usklađenosti sa postavljenim načelima i standardima, što za sisteme pod samom upravom CBK takođe i pod upravom drugih operatera; i uloga katalizatora u podsticanju promena i sigurnog i efikasnog funkcionisanja platnog sistema, utičući na razne načine na razvoj i integraciju platnog sistema.

U okviru organizacione strukture CBK, funkcioniše Odeljenje platnog sistema (OPS) koji je odgovoran za rad međubankarskog platnog sistema u vlasništvu CBK i o nadzoru i analiza u oblast platnog sistema uopšte. Rad Odeljenja platnog sistema je podeljen u dve posebne divizije: Divizija operativnog sistema i Divizija nadzora analize sistema. U Odeljenju platnog sistema zaposlena su ukupno 7 radnika.

Što se tiče okvira politika, Centralna banka Kosova poseduje Strateški plan 2015-2019 u čijem sprovođenju, u okviru platnog sistema se namerava:

- Sprovođenje modernog sistema individualnog brisanja isplata u realnom vremenu (engleski: Real Time Gross Settlement - RTGS) kao i automatski sistem kliringa (ACH);
- Pregled i dopuna propisa u vezi nadzora platnog sistema u skladu sa međunarodnim standardima i najboljim praksama;
- Opšte unapređenje funkcije nadzora platnog sistema na Kosovu;
- Podrška daljnjoj modernizaciji usluga isplata i promovisanje saradnje između aktera nacionalnog platnog sistema;
- Unapređenje uloge CBK kao katalizator za napredak u oblasti isplata u Republici Kosovo;
- Implementacija u domaćim isplatama međunarodnog formata broja bankarskog računa.

Na Kosovu kliring i brisanje isplata između banaka se realizuje samo u Evro valuti i to preko jedinog platnog sistema u zemlji – Elektronski sistem međubankarskog kliringa (ESMK), u potpunom skladu sa pravilima i procedurama funkcionisanja sistema.

Elektronski sistem međubankarskog kliringa (ESMK), funkcioniše efikasno, sigurno i visokom stabilnošću, već 15 godina.

Nastavljen je rast i poboljšanje infrastrukture SWIFT-a za međunarodne isplate, od 1. februara 2015. godine službeno je počela registracija u formatu IBAN za bankovne račune povezane sa međunarodnim transakcijama.

Sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma

U okviru Finansijske obaveštajne jedinice (FOJ), radi Kancelarija direktora FOJ-a koja ima Odeljenje operative i analize; Odeljenje za usklađenost i inspekciju, Odeljenje prava i međunarodne saradnje, Odeljenje upravljanja informacionog tehnološkog sistema i Odeljenje administracije i opštih usluga. U Finansijskoj obaveštajnoj jedinici zaposlena su ukupno 18. zvaničnika. Centralna Banka Kosova ima odgovornost za nadzor usklađenosti u oblast prevencije pranja novca i finansiranja terorizma, u vezi finansijskog sektora. CBK je potpisala memorandum za saradnju sa Finansijskom obaveštajnom jedinicom za izgradnju saradnje i nadzorna ovlašćenja za sektor financija.

U kontekstu okvira politike, Vlada Republike Kosovo je 28. januara 2014. godine izradila Nacionalnu strategiju i Akcioni Plan Republike Kosovo za Sprečavanje i borbu protiv neformalne ekonomije, pranja

novca, financiranje terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018. Ova dokumenta politike predstavljaju jedan mehanizam upravljanja nacionalnog rizika od štetnih fenomena koja su tretirana ovom strategijom.

Pored ove strategije Vlada Republike Kosovo je stvorila jedan mehanizam za izradu, pregled, usvajanje, sprovođenje i nadzor Nacionalne strategije i akcionog plana 2014-2018.

Procena sistema Kosova u borbi protiv pranja novca i borbi protiv finansijskog terorizma baziran je na preporuke FARG-a 2003 godine i u posebnim preporukama o finansiranju terorizma 2001 godine Finansijske akcione radne grupe (FARG) i pripremljena je koristeći metodologiju procene PN/FT 2004. Odvojen upitnik, takođe na osnovu metodologije FARG.

Podrška donatora

Liberalizacija kretanja kapitala

Što se tiče podrške koja je na raspolaganju, Ministarstvo pravde i druge relevantne institucije su korisnici projekta zvanog "Podrška izradi civilnog kodeksa i regulisanja imovinskih pitanja" koji je finansiran od strane Evropske Komisije, dok se sprovodi od strane GIZ konzorcijuma. Opšti cilj ovog projekta je jačanje vladavine prava na Kosovu. Dok, poseban cilj je podrška Kosovu na izradi modernog i sveobuhvatnog civilnog kodeksa u skladu sa *acquis-om* EU-a i poboljšanja opšte koherentnosti regulatornog okvira o imovinskom pravu, koje će uticati na povećanju bezbednosti imovinskih prava na Kosovu.

Ministarstvo pravde i druge relevantne institucije su takođe korisnici programa o imovinskim pravima finansiranih od strane USAID-a. Cilj ovog projekta je bolja koordinacija i definisanje prioriteta politike; gde je neophodno poboljšati sudske postupke u vezi sa vlasništvom; naglašavanju prava žena za korišćenje vlasništva u praksi; bolje komunikacija, pristupu informacijama i razumevanje imovinskih prava. Ovaj projekat podržava i ministarstvo prilikom izrade Nacionalne strategije o imovinskim pravima.

Srednjoročni prioriteti

Liberalizacija kretanja kapitala

U srednjoročnom planu, predviđa se sprovođenje Nacionalne strategije za imovinska prava koja će razjasniti pitanje imovine, identifikovaće oblasti gde treba intervenirati, uključujući supstancijalne i proceduralne zakone Kosova, ali i da predlaže mere za poboljšanje efikasnosti institucionalnih mehanizama koja se bave imovinskom pravom. Dalje će se regulisati i oblast prava stranaca u nekretninu.

Sistemi isplata

U srednjoročnom planu, u okviru Strateškog plana 2015-2019, CBK je za platni sistem predvidela:

- Unapređenje uredbi i metodologija izveštavanja instrumenata platnog sistema (2017);
- Usklađivanje Politike i standarda za nadzor platnog sistema, prema principima Uredbe CPSS-IOSCO, Uredba CBK-A za nadzor zahteva nad platnim sistemom sa sistematskom važnošću, i pregledan Okvir nadzora platnog sistema u malom (2019);
- Sprovođenje Direktive 2007/64/EK o Platnom sistemu (2019);
- Uređivanje funkcionisanja aktivnosti institucija elektronskog novca preko izrade Uredbe za aktivnost i nadzor aktivnosti institucija elektronskog novca baziran na Direktivi 2009/110/EK Evropskog Parlamenta i Saveta o preuzimanju i pažljivom nadzoru poslovanja institucija elektronskog novca (2019).

Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma

U srednjoročnom planu, predviđaju da se sprovedu se sledeće aktivnosti:

- Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom 2015/849 Evropskog parlamenta i Saveta za sprečavanje upotrebe finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma;
- Amandman na Krivičnog zakonika u vezi sa djelom finansiranja terorizma da bude u skladu sa međunarodnim standardima i Direktive 2015/849 Evropskog parlamenta i Saveta;
- Izmena Zakona o međunarodnih sankcija da bude u skladu sa međunarodnim standardima;
- Ažuriranje, promeni-ispunjenje i razvoj podzakonskih akata u saradnji sa relevantnim institucijama kako bi se osiguralo puno i korektne implementacije Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.;
- Ažuriranje, promeni-ispunjenje standardnih operativnih procedura kako bi se osiguralo puno i korektne implementacije Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma i efikasnih radnih procesa u FOS-K;
- Usvajanje odluke Vlade u vezi sa konsolidovane liste fizička i pravna lica koja pripadaju ili su povezani sa talibanima i Al Kaide, kao što je stvorio i održava Saveta bezbednosti UN (Rezolucija 1267 Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija);
- Podizanje svesti i komunikacija za sprečavanje i borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
- Procena rizika III Nacionalni pranja novca i finansiranje terorizma;
- Procena rizika i implementaciju sektorskih sektora najosetljivija za pranje novca i finansiranja terorizma;
- Učešće stručno osoblje FOS specijalizovana obuka o borbi protiv finansiranja terorizma, operativne analize, strateške analize i usaglašenosti inspekcije;
- Obuka obveznika u vezi sa zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma;
- Obuka stručnjaka i predstavnika zakona u borbi protiv pranja novca, finansiranja terorizma i ekonomski i finansijski kriminal istražne tehnike djela pranja novca i finansiranja terorizma
- Sprovođenje strateške analize sprovede Standard Operating Procedure za stratešku analizu;
- Clanstvo Kosova u Moneivala;
- Povećanje osoblje za 3 osobe u FIU;
- FOS treba da ojača dalje informacione tehnologije, razvoj softvera posebna kroz koje će se održati na datum liste zemalja koje su osjetljivije i može predstavljati potencijalnu opasnost od novca i finansiranja terorizma;
- Povećanje saradnje i razmjene informacija između FIU i međunarodnim srodnim institucijama u cilju sprečavanja i otkrivanja pranja novca, finansiranja terorizma i srodnih krivičnih dela.

3.6. Poglavlje 5 *acquis-a*: Javne nabavke

Zakonodavstvo EU (*komunitarno pravo*) o javnim nabavkama se zasniva na **opštim principima** transparentnosti, jednakog tretiranja, slobodne konkurencije i ne diskriminacije po osnovu Ugovora o funkcionisanju EU, III Deo, IV i VII naslovu i iz sudske prakse Evropskog suda pravde. Ovi opšti principi su primenljivi za sve procedure nabavke, uključujući i procedure koje su van delokruga direktiva EU za nabavku, kao što su na primer procedure nabavke ispod minimalne vrednosti EU.

Davanje **javnih ugovora** za rad, nabavke i pružanje usluga koordiniraju dve posebne direktive: Direktiva 2004/18/EZ zamenjena Direktivom 2014/24/EU o javnoj nabavci, i Direktiva 2004/17/EZ zamenjena Direktivom 2014/25/EU za koordinaciju procedura nabavke subjekata koji operiraju u sektorima vode, energije, transporta i poštanskih usluga. Ove direktive pružaju i okvir o primeni elektronske nabavke. Direktiva 2009/81/EZ reguliše davanje nekih ugovora u oblasti zaštite i bezbednosti. Za implementaciju ovih direktiva zahtevaju se odgovarajući administrativni kapaciteti da bi se osiguralo da sve oblasti koja su povezana javnom nabavkom funkcionišu na efikasan način uključujući i ključne aspekte izrade-politike, izradu zakona, praćenje, kontrolu, operativne aspekte i adekvatne statistike.

Zakonodavstvo EU takođe se sastoji od tri direktiva za **razmatranje žalbi** i dostupnosti pravnih lekova. Ove direktive pružaju odredbe za uspostavljanje nezavisnih i efikasnih procedura razmatranja preko određenih vrednosti naspram donetih odluka od strane naručilaca. Institucije za proveru treba da budu nezavisne i da raspoložu odgovarajućim kapacitetima za garantovanje efektivnosti i efikasnosti delovanja sistema nabavke. U skladu sa principom pravne zaštite koja proističe iz pravnog poretka EU, zahteva se da mehanizmi razmatranja deluju i van delokruga implementacije relevantnih direktiva.

Uslovi SSP-a

Član 79. sadrži odredbe za javne nabavke. Prema ovom članu, od stupanja na snagu SSP, kosovske firme, bez obzira da li su osnovane u EU ili ne, dozvoljava im se pristup apliciranja za javne ugovore prema pravilima nabavke EU jednakim tretiranjem sa firmama zemalja EU. U I. Poglavlju, V Naslova ovog sporazuma isti pristup se pruža i firmama EU koja su osnovana na Kosovu. Dok za firme koja su osnovana u EU, njihov pristup javnim ugovorima na Kosovu važi, sa izuzecima koji su navedeni u stavu 5. člana 79.

Početak dodeljivanja javnih ugovora smatra se poželjnim objektivom na osnovu ne diskriminacije i reciprociteta, posebno prateći propise STO-a. Ova pravila se zasnivaju na Sporazumu o vladinoj nabavci (MPQ) koji je potpisan i od strane EU i koja se raspravljaju tokom prigovora o članstvu u STO. Prema članu V. Sporazuma, zemlje u razvoju mogu pregovarati o poželjnom tretmanu o javnoj nabavci u okviru prelaznog perioda.

Stav 9. člana 79. definiše da javne nabavke o oblasti usluga između Kosova i EU će biti u skladu sa članovima 56-60. SSP koji predviđaju odredbe međusobnog progresivnog tretiranja o uslugama, regulisanim profesijama, samozapošljavanja, i transporta. Modaliteti i prelazni periodi za ove oblasti biće u skladu sa odgovarajućim konvencijama (npr. u oblasti transporta) i biće pregledani od strane Saveta SSP. Dok, Stav 5 definiše prelazni period za ukidanje bilo kakve postojeće prednosti za kosovske firme ili firme EU koje se osnovane na Kosovu i za ugovore koji su dati pod kriterijumima ekonomski povoljnijeg tendera i najniže cene, uz naklonjenost cena. Prelazni period je 5 godina i smanjenje naklonjenost u ceni treba da počne postepeno od stupanja na snagu sporazuma.

U izveštaju EK-a o Kosovu 2016 –se zahteva da se zakonodavstvu o javnim nabavkama vrši dalje usklađivanje sa *acquis-om*, da poboljša transparentnost u svim fazama javne nabavke, posebno sistematskom pratnjom sprovođenja tendera za javne nabavke, jačanje pravnih lekova i obezbeđivanjem ispravne funkcije elektronske nabavke; da se bavi ograničenjima kapaciteta Centralne agencije za nabavke; poveća profesionalizam i odgovornost institucija za javne nabavke i da obezbedi odgovarajuću obuku i sertifikaciju službenika za nabavke. Kosovo ima pripremni nivo u oblasti javnih nabavki. Delimični napredak je postignut u ovoj oblasti, daljem usklađivanjem EU *acquis-a* i otklanjanjem preferencijalnog tretmana za domaće ponuđače, usvajanjem prvih koraka za elektronsku platformu za nabavke i daljem proširenjem centralizovane nabavke. Strategija (2016-2021) i akcioni plan (2016-2018) za jačanje sistema javnih nabavki treba da se usvoje.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Osnovni zakoni koji se odnose na sistem javnih nabavki na Kosovu je regulisano Zakonom o javnim nabavkama na Kosovu br. 04 / L-042, koji vas Amandman je urađeno u prvoj polovini 2014. godine. Ova promena je ukazala na promenu o prednosti domaćih ponuđača ili lokalna preferencija postavljena u ovom zakonu koji do sada nije dao nikakav efekat na lokalnim biznisima, budući da nije sproveden.

Uredba o koncesijama skinuta je iz zakona da bi se sprečila konfuzija i neusklađenost sa specifičnim zakonom o postupku koncesije koji je usvojen 2005. godine. Pripremljen je značajan broj sekundarnog

zakona koje je omogućilo sprovođenje zakona, uključujući standardne forme za svaku vrstu obaveštenja, etički kodeks, obrazac izveštavanja potpisanih ugovora, standardne forme dosijea tendera, obrazac za podnošenje žalbi organu razmatranja nabavke i uputstva o procedurama minimalne vrednosti.

Što se tiče sekundarnog zakona o sprovođenju osnovnog zakona javne nabavke, on se sastoji od ukupno 81 pod zakonskih akata, uključujući A01 Uredbu o javnoj nabavci i A02 Operativno uputstvo o javnoj nabavci, kao i standardne dokumente i njihovo korišćenje za razvoj aktivnosti javne nabavke.

Osnovni zakon nabavke trenutno se nalazi u proceduri izmena. Između ostalog glavne izmene se sastoje u otklanjanju prednosti u ceni uključenim u amandmanu 2014 godine, pružiće osnovne odredbe za oblast bezbednosti i stvoriti zakonodavni okvir za elektronsku nabavku. Relevantne direktive iz oblasti javne nabavke koje će se delimično biti transponovani izmenom zakona su:

- **Direktiva 2014/24/EZ** Evropskog Parlamenta i Saveta, od 26 Februara 2014 godine o javnim nabavkama o koordinaciji procedura za određivanje dobitnika u javnim ugovorima rada, usluga i nabavke, koja ukida Direktivu 2004/18/EZ, a države članice treba da se usklade sa njom u roku od 24 meseci od stupanja na snagu.
- **Direktiva Evropskog Parlamenta i Saveta 2014/25/EZ** od 26 Februara 2014 godine, o nabavkama od subjekata koji rade u sektoru vode, energije, transporta i poštanskih usluga i koja ukida Direktivu 2004/17 / EC.
- **Direktiva Evropskog Parlamenta 2007/66/EZ** o pravnim lekovima, od 11 Decembra 2007 godine.

Pravni okvir je usklađen uglavnom u skladu sa standardima EU-a, i nije diskriminatorski. Sa izmenama i dopunama ZJN-a vršena je eliminisanje preferencijalnog tretmana za domaće ponuđače.

Institucionalni okvir i okvir politika

Centralna struktura javne nabavke na Kosovu sastoji se od regulatora za javne nabavke, organa razmatranja žalbi, kao nezavisan organ osnovan od strane Skupštine Kosova i državne agencije o centralizovanim nabavkama. Ova struktura je u skladu sa uslovima i standardima EU za oblast nabavke.

Regulatorna komisija za javnu nabavku (RKJN) deluje u svojstvu nezavisne regulacione agencije koja je odgovorna za razvoj, funkcionisanje i nadzor sistema javne nabavke. Na osnovu Zakona o javnoj nabavci, Komisija je odgovorna za izradu i distribuciju sekundarnog zakona, uključujući i pravila nabavke, priručnike, uputstva, standardne obrasce, model ugovore i pripremanje preporuka za poboljšanje LPP-a i opšteg sistema za javnu nabavku Vladi i Skupštini.

Telo za razmatranje nabavke (TRN) je odgovoran za obavljanje funkcija datih Zakonom o javnoj nabavci i Zakonom o proceduri za izdavanje koncesija, u vezi sa tretiranjem žalbi u vezi sa ovim zakonima. Ovaj organ je kvazi-sudsko telo, nadležan za razmatranje administrativnih odluka donošenih od strane centralnih institucija nabavke za izvođenje procedura nabavke i za razmatranje žalbi učesnika tendera pod procedurom razmatranja.

Tokom obavljanja funkcije razmatranja žalbi, ORN-om rukovodi načela zakonitosti, jednakosti i ne diskriminacije, transparentnosti i javnog informisanja, zaštiti ličnih podataka, državne tajne ili tržišne, sprečavanja sukoba interesa, sprečavanja korupcije, očuvanje vrednosti novca i zaštiti javnog interesa.

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama Br. 04/L-042, dopunjen i izmenjen Zakonom 04/L-237, dopunjen i izmenjen Zakonom 05/L-068, dopunjen i izmenjen Zakonom 05/L-092, Telo za razmatranje nabavke se sastoji od predsednika i četiri (4) člana Upravnog odbora dok Odbor TRN-a se podržava od civilnog osoblja kojem rukovodi predsedavajući sekretarijata TRN-a.

Centralna agencija nabavke (CAN) funkcioniše kao jedna agencija u okviru Ministarstva za finansije sa širokim odgovornostima u vezi sa procedurama nabavke u centralnom nivou. CAN sprovodi i obavlja funkcije i odgovornosti koja su navedena u Zakonu o javnoj nabavci, međutim, glavna funkcija agencije je centralna nabavka.

CAN odlučuje o tome da svaka procedura nabavke kojom treba rukovoditi jedan od ugovornih tela na Kosovu, treba da bude rukovođena od samog CAN-a umesto ugovorenog tela, iz razloga profesionalne ekspertize, ekonomičnosti, efikasnosti ili drugih legitimnih pitanja, kao što je definisano u Zakonu o javnim nabavkama. Ovaj organ je odgovoran za sastavljanje liste robe ili predmeta opšte upotrebe, gde je usvojeno AU o centralizovanim nabavkama i CAN-u već je u toku razvijanja aktivnosti nabavke o predmetima koji se nalaze na ovoj listi.

Vlada Republike Kosovo počevši od polovine 2000 godine pokrenula je niz reformi u sistemu javne nabavke sa ciljem da ona bude efikasnija i transparentnija i u skladu sa uslovima, osnovnim uputstvima nabavke i najboljim praksama EU. Već postoji elaborat struktura sistema javnih nabavki za rad, usluge i robe. Sistem je rezultirao usvajanjem smernica EU o javnim nabavkama izgrađenim tokom poslednje decenije.

Što se tiče politike u oblasti nabavke, trenutno je izrađena nacionalna strategija javnih nabavki koja postavlja razvojne ciljeve oblasti nabavke u narednih pet godina (2015-2020). Takođe, pokrenuta je i izrada strategije za upravljanje javnim finansijama, jedan od čijih stubova se odnosi na javnu nabavku. Strategija javnih finansija očekuje se da bude usvojena od strane Vlade u prvoj polovini 2016 godine. U tom kontekstu, tokom narednih meseci Vlada će odlučiti ako je potrebno usvojiti i nacrt-strategiju o javnim nabavkama. Međutim, glavni ciljevi oblasti nabavke biće deo strateškog planiranja, barem sa strategijom za upravljanje javnim finansijama.

U okviru reformi programa Vlade 2015-2018 je i primena javne nabavke o potrošnji javnog novca. Ova reforma nabavke će omogućiti povećanje efikasnosti, transparentnosti i pojednostavljenje procedura nabavke. Procenjuje se da će elektronska nabavka uticati na smanjenju troškova javnih poziva i onih administrativnih (vidi Program Vlade, strana 16).

U pogledu politike na snazi je strategija obuka 2014-2018 koja ima za cilj povećanje kvaliteta i kvantiteta obuke javnih nabavki na Kosovu, čime doprinosi, razvoju nadležnosti i sposobnosti osoblja.

Glavni cilj strategije obuke je neprekidno povećanje broja službenika nabavke, i formiranje tima službenika nabavke velikim sveobuhvatnim teoretskim i praktičnim znanjem, koji mogu podržati službenike i drugo osoblje. Ovo će dovesti do efikasnosti ugovornih organa, koji sprovode efikasne procedure nabavke visokog kvaliteta, i doprinose na transparentnost, odgovornost i dobro vladanje na Kosovu.

Pored toga, strateški plan ORN-a 2014-2017 definiše osnovne razvojne ciljeve ove institucije. Plan sadrži pet strateških objekta koji obuhvataju: i) profesionalizam, efikasnost i direktno donošenje odluka u službi ekonomskih operatora, ii) povećanje transparentnosti prema ekonomskim operatorima, iii) dalji razvoj komunikacije sa javnošću, iv) jačanje saradnje sa zainteresovanim stranama, uključujući druge institucije nabavke, ekonomske operatore, javnost, i međunarodnu saradnju i v) izgradnju profesionalnih kapaciteta.

Podrška donatora

Reforma sistema javne nabavke na Kosovu je široko podržana relevantnim projektima finansiranim od strane Evropske unije, Evropske unije, Evropske unije, Evropske unije, Evropske unije, Evropske unije, Evropske unije i Svetske Banke.

Projekat tehničke pomoći, podržan od strane Evropske komisije "Unapređenje administrativnih kapaciteta u oblasti javne nabavke na Kosovu", je četvrti projekat u nizu koji je finansiran od strane Evropske komisije, koji je pokrenut u Decembru 2013. godine, a očekuje se da će trajati do Juna 2015. godine. Tokom 2014. godine projekat je pomogao RKJN, kao i sistem javne nabavke Kosova uopšte u:

- Pripremanju nacrt nacionalne strategije za razvoj javne nabavke i akcionog plana,
- Pripremanju nacionalne strategije obuke u oblasti javne nabavke,
- Podršci predloga za izmenu ZJN-a, br. 04/L-042;
- Pripremanju nacrt- Administrativnih Uputstava za : Tehničke specifikacije i dostupnost fondova,
- Izveštaju o potpisanim javnim ugovorima tokom 2014 godine,
- Vodiču za primenu ekonomskih i finansijskih kriterijuma selekcije,
- Vodiču za primenu kriterijuma najniže cene, u slučaju više usluga, i ugovora o cenama po jedinici;
- Vodiču za primenu kriterijuma o ekonomski povoljnijim cenama u slučaju dodele ugovora;
- Propisima koji se odnose na okvirne sporazume, i
- Ažuriranju internim pravilima RKJN-a i CAN-a.

Tokom 2014. godine, Svetska Banka pomogla je RKJN, kao i sistem javne nabavke na Kosovu nizom projekata, uključujući projekat za razvoj sistema elektronske nabavke (2014 - 2015), projekat merenja učinka sistema javne nabavke na Kosovu (2013 - 2015) i projekat o izradi priručnika prosečne cene po radnoj jedinici roba i usluga (2013 - 2015).

Srednjoročni prioriteti

U operativnom smislu za srednjoročni period u fokusu će biti ispunjenje obaveza koje proističu iz SSP-a i od dokumenata drugih mehanizama za pristupanje u EU u okviru delokruga poglavlja 5, gde će se prioritet dati sprovođenju strateških planova za javne nabavke, sprovođenju strategije obuke kao i izradi sekundarnog zakonodavstva. Štaviše, tokom perioda 2017-2020 u fokusu će biti sledeći srednjoročni prioriteti:

- Sprovođenje Strateškog plana TRN-a (2014-2017),
- Sprovođenje Strategije obuke za javne nabavke (2014-2018)
- Sprovođenje Nacionalne strategije za javne nabavke (2016-2020),
- Poboljšanje kvaliteta obuke za javne nabavke.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, ove strategije treba da odražava rodne perspektive, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova.

3.7. Poglavlje 6 *acquis*-a: Prava kompanija

U oblasti kompanijskog prava, Direktiva 2009/101/EZ o usklađivanju zaštitnih mera koje se zahtevaju od kompanija radi zaštite interesa članova i trećih strana (ranije poznata kao Prva direktiva kompanijskog prava) sadrži zahteve za obavezno objavljivanje podataka. Druga direktiva kompanijskog prava 2012/30/EU sastoji se od pravila za osnivanje javnih preduzeća sa ograničenim odgovornostima i njihov kapital. Jedanaesta direktiva kompanijskog prava (89/666/EEZ) uređuje zahteve za obavljanje podataka koji se odnose na otvorene filijale u jednoj zemlji članici i u skladu sa zakonima druge zemlje. Dvanaesta direktiva kompanijskog prava (2009/102/EZ) zahteva da zemlje članice priznaju u svojim zakonima kompanije sa ograničenim odgovornošću sa jednim članom. Direktiva 2004/109/EZ (Direktiva transparentnosti) zahteva usklađenje zahteva za transparentnost za navedene kompanije.

Treća direktiva (78/855/EEZ) i Šesta direktiva (82/891/EEZ) kompanijskog prava usklađuju nacionalna pravila za zaštitu akcionara i poverilaca u kontekstu spajanja i podele domaćih javnih kompanija sa

ograničenim odgovornostima. U ovoj oblasti *acquis* sadrži i druge direktive koje uređuju prekogranične aspekte funkcionisanja kompanija.

EU zakonodavstvo takođe sadrži nekoliko uredbi koje uređuju određene evropske legalne oblike, kao na primer Grupacija evropskih ekonomskih interesa i Evropska kompanija – Societas Europea ostavljajući u nadležnost zemalja članica da uređuju unutrašnje operacije i strukturu. Četiri preporuke Komisije (2004/913/EZ, 2005/162/EZ, 2009/385/EZ, i 2009/384/EZ) bave se principima korporativnog upravljanja za isplatu direktora i isplatu u finansijskim institucijama, nezavisnost upravnih odbora i nezavršnih direktora.

U oblasti pravila finansijskog izveštavanja i revizije i *acquis* odrediti raspored godišnjih računa i konsolidovanih računa javnih i privatnih preduzeća sa ograničenom odgovornošću (Direktiva Sedma kompanija zakon), izjava prihoda i profita (Direktiva Četvrti Zakonom o privrednim društvima), uključujući pojednostavljena pravila za mala i srednja preduzeća. Primjena Međunarodnih računovodstvenih standarda je obavezna za neke subjekte od javnog interesa. Ove Smjernice takođe postavljaju zahteve za reviziju, i obaveze za otkrivanje i objavljivanje podataka. Pored toga, *acquis* određuje pravila za odobravanje, profesionalnom integritetu i nezavisnosti zakonske revizije.

Postoje propisi koji teraju preduzeća koja su navedena na organizovanom tržištu, tako da su njihovi računi u skladu sa međunarodnim standardima usvojenim od strane Evropske komisije. Na kraju, Direktiva o Osmu Zakonu o društvima (2006/43 / EC) za obavezne revizije usklađuje pravila uključujući, između ostalog odobrenje i registraciju revizora, spoljne bezbednosti, javnog nadzora, nezavisnosti revizora i moguće primene međunarodni standardi revizije.

Uslovi iz SSP-a

Obaveze koje proizilaze iz SSP o postepenom transponovanju zakona EU i efikasnu implementaciju proizilaze iz člana 74. sporazuma. Ove obaveze uključuju i oblast prava kompanija, dok stav 3. člana 74. prioritet daje prenošenju zakona unutrašnjeg tržišta i onog trgovinskog u prvoj fazi prelaznog perioda.

Prema članu 51, Kosovo je dužno da stupanjem na snagu SSP obezbedi ravnopravan tretman kompanija EU isto tako kao onih domaćih u pogledu uslova rada, plaćanja i tretiranja radnika i pravnih lica koji se zakonski osnivaju na teritoriji Kosova.

U vezi sa uslovima Izveštaja o zemlji 2016, naglašeno je da u oblasti kompanijskog prava, Kosovo treba da usvaja zakon koji definiše ulogu i odgovornosti Agencije za registrovanje biznisa na Kosovu i da se funkcionalizuje online registrovanje biznisa.

U oblasti finansijskog izveštavanja i revizije, zahteva se usvajanje novih izmena i dopuna na Nacrt zakona o računovodstvu, finansijskog izveštavanja i revizije. Što se tiče strukturnog kapaciteta institucionalnog nadzora revizije, naglašeno je da treba da se znatno ojača. Sprovođenje ostaje slabo i potrebni su znatni naponi za obezbeđivanje uverljivog i efikasnog razvoja finansijskog izveštavanja, u skladu sa praksom EU-a. Takođe, kao pitanje je naglašeno i usklađivanje kosovskih pravila sa međunarodnim standardima računovodstva i finansijskog izveštavanja.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Zakon Br. 04/L-006 o izmeni i dopuni Zakona Br. 02/L-123 o poslovnim društvima predstavlja okvirni pravni osnov. U 2015. godini izrađeno je Administrativno uputstvo Br. 18/2011 koja je stupila na snagu dana 21.07.2015. Zakon na snazi o poslovnim društvima uređuje vrste poslovnih društava kroz koje se mogu razvijati trgovinske delatnosti na Kosovu, određuje uslove sprovođenja registrovanja za svaku

vrstu poslovnih društava, uređuje za svaku vrstu poslovnih društava zakonske odredbe za kapacitet i pravnu strukturu kao i prava i dužnosti vlasnika, menadžera, direktora, pravnih zastupnika i trećih strana, i uređuje zakonske odredbe koje podstiču i olakšavaju ispravno i efektivno osnivanje, funkcionisanje i zatvaranje poslovnih društava.

Delimično transponovane direktive iz ovog zakona su: Direktiva 77/91/EEZ od dana 13. decembar 1976. o usklađivanju zaštitnih mera, Direktiva 78/855/EEZ od 9. oktobra 1978. na osnovu člana 54 (3) (g) Ugovora u vezi sa spajanjem javnih preduzeća sa ograničenim odgovornošću (akcionarsko društvo), Direktiva 82/891/EEZ od 17. decembra 1982. na osnovu 54 (3) (g) Ugovora u vezi sa podelom javnih društava sa ograničenim odgovornošću (akcionarsko društvo), Direktiva 89/667/EEZ od 21. decembra 1989. o jednočlanim privatnim kompanijama sa ograničenim odgovornošću (Društva sa ograničenim odgovornošću), Direktiva 2005/56/EEZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 26. oktobar 2005. o društvima sa ograničenim odgovornošću za prekogranično spajanje, Direktiva 89/666/EEZ od 21. decembra 1989. u vezi sa uslovima za davanje informacija objašnjenja u vezi sa otvorenim filijalama u jednoj državi članici od određenih vrsta društava u kojima se sprovode zakoni jedne druge države.

Dok, u vezi **računovodstva i revizije**, Zakon o računovodstvu, Finansijsko izveštavanje i reviziju br. 04/L-014 stupio je na snagu u Avgustu 2011. godine. Ovaj zakon je zamenio Uredbu UNMIK-a 2001/30 o Osnivanju odbora finansijskog izveštavanja Kosova, i registracije finansijskog izveštavanja poslovnih organizacija.

Ovim zakonom uređuje se sistem računovodstva i finansijskog izveštavanja tržišnih društava, nadležnosti i odgovornosti Kosovskog Saveta o Finansijskom Izveštavanju, zahteve za reviziju, kvalifikacije za profesionalne računovođe, licenciranje revizora i domaćih i inostranih firmi revizije.

Ovaj zakon sadrži odredbe koje delimično transponiraju ove akte Evropske unije: Četvrta direktiva saveta 78/660/EEZ od 25. jula 1978, Sedma direktiva saveta 83/349/EEZ od 13. juna 1983, Direktiva saveta 90/605/EEZ od 8. novembra 1990, Direktiva 2001/65/EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 27. septembar 2001, Direktiva 2006/43/EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 14. Jun 2006. i Direktiva 2009/49/EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 18. jun 2009.

Na osnovu zakona izdato je 12 Administrativnih Uputstava o sprovođenju zakona. Administrativna Uputstva u potpunosti transponuje Direktivu 4 (o godišnjim računima određenih vrsta kompanija), Direktivu 7 (o konsolidovanim računima) i Direktivu 8 (o odobravanju odgovornih lica za izvršavanje zakonskih revizija) Evropskog Saveta.

Institucionalni okvir i okvir politika

U oblasti **kompanijskih prava**, Agencija za registraciju biznisa (ARBK) u okviru Ministarstva trgovine i industrije je jedina institucija odgovorna za registraciju biznisa na Kosovu. ARBK ima ukupno 16 službenika i osnivala je 28 opštinskih jedinstvenih centara biznisa (one stop shop). ARBK ima 1 direkciju i 3 sektora, Direkcija o administrativnim pitanjima registracije biznisa, Sektor odobravanja, Sektor za obradu podataka, i Sektor zaloga.

Savet Kosova za finansijsko izveštavanje (SKFI) je nezavisno stručno telo i sastoji se od sedam (7) članova. Predlogom institucije, Vlada imenuje predsednika i druge članove SKFI-a, koji predstavljaju instituciju kao što sledi: jedan član iz Centralne Banke Republike Kosovo, jedan član iz univerziteta koji nude visoko obrazovanje nastavnim predmetima računovodstva i revizije, jedan član iz Ministarstva za finansije, jedan član iz profesionalnih udruženja licenciranih od strane SKFI-a i tri (3) člana iz poslovnih zajednica.

Dužnosti SKFI-a su: izrada i usvajanje Standarda računovodstva Kosova u skladu sa Međunarodnim standardima računovodstva MSR/SNRF i relevantnim direktivama EU, nadgledanje i primena standarda

revizije u skladu sa MSR i relevantnim direktivama EU, licenciranje i vođenje registra revizora i revizorskih firmi kao i profesionalnih udruženja računovodstva i revizije, usvajanje standarda profesionalne etike, unutrašnjeg kvaliteta revizorskih firmi, nadgledanje kontinuirane edukacije, osiguranje kvaliteta disciplinskog sistema.

SKFI nostrifikuje međunarodne sertifikate revizora i računovođa.

Okvir politike se sastoji od Programa Vlade 2015-2018, Strategije za razvoj privatnog sektora 2013-2017, i Strategije jugoistočne Evrope 2020.

Program Vlade 2015-2018, u okviru stuba za održivi ekonomski razvoj, zapošljavanje i blagostanje ima za cilj i konkurentno tržišne politike i poboljšanje poslovnog okruženja. U tom kontekstu, glavni prioriteti se odnose na funkcionalizaciji slobodnih zona, borbe protiv sive ekonomije, dopune i sprovođenja zakona o osnivanju, funkcionisanju i zatvaranju biznisa i smanjenju birokratije, podržavanju malih i srednjih preduzeća, posebno proizvodnih i uslužnih aktivnosti dodatnom vrednošću, i olakšavanje i promociju ulaganja uključujući partnerstva za strateške investicije. Trenutno, Vlada je u toku izrade Nacionalne strategija za razvoj, kao sveobuhvatni i strateški orijentisani dokument. Razvoj MSP-a i privatnog sektora će biti suštinska komponenta strategije.

Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017 predstavlja elemente koji su povezani aktivnostima sektora koje podržava ovo ministarstvo, uključujući i Agenciju za registrovanje biznisa na Kosovu, koji su deo orijentacije i vizije Vlade Republike Kosovo za održivi ekonomski razvoj. Cilj ove strategije je da se bavi izazovima, i da usvaja izmene koje se odnose na razvoj industrije i privatnog sektora, a koje su promene u pravnom, institucionalnom i političkom okviru.

U okviru saradnje i integracije²⁹, Republika Kosova se angažuje da u svojim politikama inkorporiše prioritete Strategije jugoistočne Evrope. Isto tako Kosovo aktivno učestvuje u regionalnom dijalogu u okviru Saveta za regionalnu saradnju. Takođe je Kosovo aktivno uključena u proceni Evropske komisije u okviru politika za MSP kroz Akt malog biznisa.

Podrška od donatora

Agencija za registrovanje biznisa biće podržana od IFC-a angažovanjem jednog stručnjaka u analizi procesa rada i analizi kako se radi ujedinjenje biznis broja. Projekat IFC-a o investicionoj klimi na Kosovu i Savetodavni projekat za reformu zasnovan na pokazatelje, pružaju savetodavne usluge za pomoć jačanju razvoja privatnog sektora na Kosovu i upravljaju se od IFC odeljenja za Evropu i centralnu Aziju.

Srednjoročni prioriteti

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i od drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga poglavlja 6, tokom perioda 2017-2020 fokus će biti na ove srednjoročne prioritete:

- Potpuna funkcionalizacija one stop shopova (uključujući i otvaranje i funkcionalizacija one stop shop usluga na severu zemlje).
- Nakon usvajanja osnovnog Zakona o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji predviđa se transponovanje EU direktiva koje se odnose na finansijsko izveštavanje.

3.8. Poglavlje 7 acquis-a: Pravo intelektualne svojine

U oblasti prava industrijske svojine, acquis postavlja pravila za pravnu zaštitu trgovačkih marki (Direktiva 2008/95/EZ) dizajn i delimično usklađena pravila za patente (uslovi za obavezno licenciranje

²⁹ Više o ovom aspektu, molimo vas pogledajte poglavlje 20 o politikama preduzeća i industrije.

trgovačkih patenta). Za sistem patenta u EU je važno članstvo u Evropsku konvenciju patenta i Evropsku organizaciju patenta.

U oblasti **prava industrijske svojine**, *komunitarno pravo* postavlja pravila za zakonsku zaštitu tržišnih brendova (Direktiva 2008/95/EZ) dizajna i delimično usklađenog pravila o patentima (uslovi za obavezno licenciranje tržišnih patenti). O sistemu patenti u EU važno je članstvo u Evropsku Konvenciju za Patente i u Evropskoj Organizaciji za Patente.

Acquis takođe obuhvata Uredbu (EK) Br. 40/94 i Uredbu (EK) Br. 06/2002 koje uređuju industrijski dizajn i trgovačke marke u EU. Učešće u Madridskom protokolu i Haški sporazum su važne ne samo za sistem trgovačkih marki i dizajna u EU nego i za međunarodno registrovanje industrijskog dizajna i trgovačkih marki. Takođe postoje i provizije (u okviru obe uredbe) za sertifikate suplementarne zaštite³⁰ koje autorima izuma pružaju dodatnu zaštitu u slučajevima kada se patent pokriva od administrativnog ovlašćenja marketinga koja ne dozvoljava pune beneficije od korišćenja patenta (posebno u farmaceutske oblasti, oblast biljnih proizvoda itd.).

U oblasti **autorskih i srodnih prava**, glavni cilj je usklađivanje nekih aspekata informacionog društva u skladu sa tehnološkim razvojem. Tu spada i zakonodavstvo EU koja proističe od međunarodnih obaveza sporazuma o autorskom pravu i srodnim pravima, usvojenim u okviru Svetske Organizacije o Intelektualnoj Svojini (SOIS). Direktiva 2006/115/KE reguliše autorska prava i srodna prava nosioca. Ova Direktiva reguliše niz srodnih prava, uključujući i pravo reprodukcije, emitovanja, i distribucije. Direktiva 2006/116/KE izmenjena Direktivom 2011/77/BE postavlja period zaštite za različite vrste poslova i druga pitanja koja su povezana sa zemljama članicama EU. Postoje i neke druge direktive koja regulišu audio-vizuelne preko granične (satelitske) prenose, pravo na preprodaju koristi autora, zaštitu kompjuterskih programa, baza podataka, digitalizacije, i online izlaganje radova autori kojih ili nisu poznati ili ne mogu biti locirani (kontaktirani).

Što se tiče **implementacije** prava intelektualne i industrijske svojine, zakonodavstvo EU zahteva od država članica da primenjuju efikasne i proporcionalne mere i sankcije o falsifikovanju i pirateriji roba. Ovo ima za cilj stvaranje ravnopravnog tretmana za nosioce prava širom EU. Uredba (KE) br. 1383/2003 daje značajnu ulogu carinskoj upravi u sprečavanju i zabrani prometa proizvoda koji krše industrijsko pravo ili pravo autora. Implementacija *komunitarnog prava* u ovoj oblasti zahteva kapacitete kao i odgovarajuće i efikasne strukture. Trebalo bi da postoji institucija koja prima zahteve o zaštiti u svim oblastima intelektualne svojine. EU je član Svetske Trgovinske Organizacije koja upravlja Sporazumom o tržišnim aspektima prava industrijske svojine³¹.

Uslovi iz SSP-a

Odredbe SSP-a zahtevaju da kosovske institucije koje su odgovorne za intelektualnu svojinu prvenstveno pružaju usklađeni pravni okvir sa direktivama i uredbama EU-a, kao i da pružaju jednaku zaštitu ovih prava na Kosovu u istom nivou kao u zemljama EU-a. Član 77. i 78. SSP-a obavezuje Kosovo da preduzme sve potrebne mere za garanciju zaštite prava intelektualne svojine uključujući efektivne mere za ostvarivanje ovih prava.

Tačnije, na osnovu članova SSP, Kosovo treba da:

- Stvori sistem intelektualne svojine na Kosovu u skladu sa međunarodnim standardima u oblasti intelektualne svojine;
- Obratiti pažnja regionalnoj i međunarodnoj saradnji, znajući da Kosovo nije potpisnica nekog regionalnog ili međunarodnog sporazuma, kao što nije ni član nijedne međunarodne i regionalne organizacije u oblasti intelektualne svojine;

³⁰ Sertifikati za dodatnu zaštitu (SPCs).

³¹ Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS)..

- Kosovo se obavezuje da izradi zakonodavstvo i politike na način na koji će biti u skladu sa principom nacionalnog tretiranja (Princip nacionalnog tretiranja) kroz koji će Kosovo i EU jedno-drugim kompanijama pružiti tretiranje ne manje povoljnog od onog koju oni pružaju nekoj trećoj zemlji u okviru bilateralnog Sporazuma;
- Od Kosova se traži da u skladu sa članom 109 SSP, uspostavi saradnju u audio-vizuelnoj oblasti kroz saradnju za podsticaj audio-vizuelne industrije u Evropi, kao i za promovisanje ko-produkcije u oblasti kinematografije i audio-vizuelnih medija, gde prema ovom članu saradnja može uključiti, programe i olakšice za tretiranje novinara i profesionalaca u industriji audio-vizuelnih medija, kao i tehničku pomoć javnim i privatnim medijima Kosova, u cilju osnaživanja njihove nezavisnosti, profesionalizma i veza sa evropskim medijima;
- Izvršiti usklađivanje svojih politike za regulisanje aspekata sadržaja preko graničnih emitovanja sa onima EU;
- Da uskladi svoje zakonodavstvo sa *acquis-om* EU-a u oblasti sticanja prava intelektualne svojine za programe i prenose, kao i obezbeđenje i jačanje nezavisnosti relevantnih regulatornih organa;
- Da se angažuje u zaštiti geografskih pokazatelja i naziva porekla u skladu sa članovima 2, 6, 7, 8 Sporazuma o priznavanju, zaštiti i međusobnoj kontroli imena vina, alkoholnih pića i aromatizovanih vina SSP;
- Podstiče saradnju u civilnim i naučnim istraživanjima i tehnološkom razvoju u skladu sa članom 118. SSP, na osnovu uzajamne koristi i uzimajući u obzir dostupne resurse, odgovarajući pristup u svojim relevantnim programima, uslovljenim odgovarajućim nivoima efikasne zaštite prava intelektualne, industrijske i tržišne svojine.

Izveštaj o zemlji 2016, naglašava da je Kosovo ostvarila napredak u usklađivanje zakonodavstva sa onim iz EU *Acquis-a*, međutim treba da se ulaže veći napor za obezbeđivanje sprovođenja zakonodavstva uključujući efektivne mere za sprovođenje prava intelektualne svojine, u skladu sa obavezama SSP-a. Odredbe za sprovođenje privatnih shema kopiranja i digitalne piraterije, koje su suštinske za sprovođenje, treba još da se razvijaju. Mehanizmi za određivanje tarifa za upotrebu materijala sa autorskim pravom između kolektivnih organizacija upravljanja i emitera treba da se uspostavljaju bez daljeg odlaganja.

Što se tiče prava intelektualne svojine, sekundarno zakonodavstvo treba još da se izmeni u skladu sa izmenama od 2005. godine zakona o patentima, trgovačkim markama, industrijskom dizajnu, zakona o geografskim oznakama i nazivima porekla. Nezavisno od napretka u rešavanju kašnjenja zahteva za prava intelektualne svojine, agencija nastavlja da se suočava sa mnogim izazovima, kao što su nedovoljni kapaciteti i sredstva. Saradnja između institucija i agencija za sprovođenje zakona ostaje slaba. Da se podiže svest u redovima nosioca i korisnika prava intelektualne svojine.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Osnovno zakonodavstvo o pravima intelektualne svojine je kompletirano sa zakonima koji uređuju određene oblasti kao i odgovarajućim sekundarnim zakonodavstvom koja se odnosi na registrovanje industrijskih objekata svojine. Zakon o patentima Br. 04/L-029 uređuje uslove i procedure za registrovanje patenta, prava koja proističu iz registrovanja i sprovođenja ovih prava uključujući i kaznene odredbe. Ovaj zakon je potpuno usklađen sa:

- Uredbom (EK) Br. 1610/96 Evropskog parlamenta i saveta od dana 23. juli 1996. o stvaranju sertifikata dodatne zaštite za proizvode o zaštiti bilja,
- Uredbom EK-a Br. 816/2006 o obaveznom licenciranju patenata koji se povezuju sa farmaceutskom proizvodnjom za izvoz u zemljama sa problemima javnog zdravlja.

- Direktivom 98/44/ EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 06. juli 1998. o pravnoj zaštiti biotehnoških izuma.
- Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2007. o sprovođenju prava intelektualne svojine.
- Uredbom EK-a Br. 469/2009 Evropskog parlamenta i saveta od dana 06. maj 2009. u vezi sa certifikatom dodatne zaštite za medicinske proizvode.

Zakon o trgovačkim markama Br. 04/L-026 uređuje uslove i postupke za registracije trgovačkih marki, prava koja proističu od registrovanja i sprovođenja ovih prava. Ovaj zakon se sprovodi za subjekte koji podležu proceduri registrovanja za sticanje trgovačke marke u Agenciji za industrijsku svojinu uključujući marke u zajednici ili međunarodnu registraciju trgovačke marke koje važe u Republici Kosova. Ovaj zakon je u potpunosti usklađen sa:

- Direktivom 2008/95/EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 22. oktobar 2008. o usklađivanju zakona Država članica u vezi sa trgovačkim markama.
- Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine.

Zakon o industrijskom dizajnu br. 04/L – 028 uređuje uslove i postupke registracije industrijskog dizajna, prava koja proističu od registrovanja i sprovođenje ovih prava i dizajn zajednice. Ovaj zakon je u potpunosti usklađen sa:

- Direktivom 98/71/EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 13. oktobar 1998. o zaštiti industrijskog dizajna.
- Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine.

Zakon o geografskim pokazateljima i nazivima porekla uređuje pravila za način sticanja i zaštite naziva porekla i geografskih oznaka proizvoda. Zakon se sprovodi za sve proizvode čija je zaštita naziva porekla ima poreklo iz jednog regiona, specifičnog mesta ili države. Ovaj zakon je u potpunosti usklađen sa:

- Uredbom EU-a Br. 1151/2012 Evropskog parlamenta i saveta od dana 21. novembar 2012. o shemama kvaliteta za poljoprivredne i prehrambene proizvode;
- Uredbom (EK) Br. 510/2006 od dana 20. mart 2006. o zaštiti geografskih oznaka i naziva porekla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda;
- Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine.

Zakon o autorskim i srodnim pravima br. 04/L – 065 uređuje autorska prava, koja na osnovu intelektualne svojine, pripadaju autorima u pogledu njihovih dela u oblasti književnosti, nauke i umetnosti, u nastavku autorsko pravo; prava, koja su na osnovu intelektualne svojine, srodna sa autorskim pravima, upravljanje autorskim pravom i srodnim pravima; zaštita autorskih i srodnih prava; sprovođenje ovog zakona nad stranim licima. Ovaj zakon je u potpunosti usklađen sa:

- Direktivom 93/83/EZ od 27. septembra 1993. o koordinaciji određenih pravila u vezi sa autorskim pravom i pravima u vezi sa autorskim pravom koja se primenjuje u satelitskim prenosima i kablovskim emitovanjima;
- Direktivom 2001/29/EZ od 22. maja 2001. o usklađivanju nekoliko aspekata autorskih prava i prava koja su povezana sa informacionim društvom;
- Direktivom 2001/84/EZ od 27. septembra 2001. o pravima preprodaje u korist autora u jednom originalnom umetničkom delu;
- Direktivom 96/9/EZ od 11. marta 1996. o pravnoj zaštiti baze podataka (OJ L 077, 27/03/1996);
- Direktivom 2006/115/EZ od 12. decembra 2006. o pravima zakupa i pravima kreditiranja i nekoliko prava koja su povezana sa autorskim pravom u oblasti intelektualne svojine;
- Direktivom 2009/24/EU od 23. aprila 2009. o pravnoj zaštiti kompjuterskih programa;

- Direktivom 2011/77/EU od 27. septembra 2011, usklađivanje roka zaštite autorskog prava i nekoliko povezanih prava (OJ L 265, 11/10/2011) koja izmenjuje Direktivu 2006/116/EZ od 12. decembra 2006;
- Direktivom 2012/28/EU od 25. oktobra 2012. (OJ L 299, 27/10/2012) o dozvoljenoj upotrebi određenih usamljenih akcija;
- Direktivom 2014/26/EU Evropskog parlamenta i saveta (OJ L 84, 26/022014), o kolektivnom upravljanju autorskim pravom i vezanim pravima i multi-teritorijalno licenciranje prava muzičkih dela za internet upotrebu u domaćem tržištu;
- Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine.

Zakon o carinskim merama uređuje procedure aktivnosti od strane Carine o robama koja su sumnjiva za kršenje prava intelektualne svojine. Zakon takođe uređuje mere za zaštitu prava intelektualne svojine koja se preduzimaju od Carine kada se utvrđuje da se tom robom krše prava intelektualne svojine. Ovaj zakon je u potpunosti usklađen sa:

- Uredbom (EK) Br 1383/2003 od 22. oktobra 2003. u vezi sa carinskim merama prema sumnjivim robama za kršenje određenih prava intelektualne svojine i merama koje treba preduzeti protiv roba koja krše ova prava;
- Uredbom (EU) Br 608/2013 Evropskog parlamenta i saveta od 12. juna 2013. u vezi sa carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine i stupanja van snage Uredbe saveta (EK);
- Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine.

Zakon o tržišnoj inspekciji uređuje principe, organizovanje, nadležnosti i procedure inspeksijskog nadzora tržišta na teritoriji Republike Kosova. Deo koji se odnosi na intelektualnu svojinu ovog zakona je u potpunosti usklađen sa Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine.

Krivični zakonik Kosova predviđa kao krivična dela povrede prava intelektualne svojine. Deo koji se odnosi na intelektualnu svojinu ovog Zakonika je usklađen sa Direktivom 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta, od aprila 2004. o sprovođenju prava intelektualne svojine. Sekundarno zakonodavstvo se sastoji od 12 administrativnih uputstava o sprovođenju gore navedenog osnovnog pravnog okvira.

Sekundarno zakonodavstvo se sastoji od 12 administrativnih uputstava o sprovođenju gore navedenog osnovnog pravnog okvira.

Institucionalni okvir i okvir politika

Kosovo ima svoje osnovane institucije koje su odgovorne za registraciju, upravljanje i primenu prava intelektualne svojine. Svaka institucija ima svoj utvrđeni mandat koji je regulisan važećim zakonodavstvom. U nastavku će se predstaviti institucionalna struktura u oblasti intelektualne svojine na Kosovu.

Agencija za industrijsku svojinu funkcioniše u okviru Ministarstva za trgovinu i industriju i ona je odgovorna institucija za razmatranje aplikacija objekata industrijske svojine, za izradu zakona, predloga i ratifikaciju međunarodnih sporazuma u oblasti intelektualne svojine, i promociju prava imovinske svojine. AIS vrši registraciju svih zahteva industrijske svojine preko baze podataka IPAS-a. Pored toga, AIS obavlja svoju aktivnost putem aktivnosti svog osoblja u sastavu od 8 radnika stalnim ugovorom, 2 trenutno zaposlena službenika i 6 lokalnih eksperata sa privremenim ugovorom. U okviru AIS-a postoji i Odbor za žalbe koja se bavi žalbama stranaka podnetim protiv odluka AIS-a.

Kancelarija o autorskim i srodnim pravima je administrativno telo koje deluje u okviru Ministarstva kulture, omladine i sporta i obavlja svoju funkciju na osnovu zakona o autorskim i srodnom pravima.

Osnovna delatnost kancelarije je izrada zakona; izdavanje/oduzimanje dozvole udruženja upravljanja kolektivnim pravima; nadzor delatnosti kolektivnih udruženja upravljanja pravima; promocija prava autora i srodnih prava. KPA ima svoje osoblje koju čine 5 službenika stalnim ugovorom.

Carina Kosova – Sektor za intelektualnu svojinu funkcioniše u okviru carine i ma dužnost da štiti prava intelektualne svojine robe koja ulazi/ili izlazi sa teritorije Kosova, na zahtev nosioca prava/predstavnika ili “po službenoj dužnosti”, kao i upravljanje uslovima za akciju u okviru zaštite intelektualne svojine. Carinski organi mogu preduzeti mere u svim carinskim postupcima; uvozu, izvozu, tranzitu, re-izvozu, carinskom skladištenju, unutrašnjoj obradi itd.

Tržišni inspektorat u Republici Kosovo deluje u okviru Ministarstva za trgovinu i industriju, koje je odgovorno za nadgledanje sprovođenja zakona u oblasti zaštite potrošača, u oblasti intelektualne svojine, bezbednosti proizvoda i usluga, trgovine naftom i naftinim derivatima, sprečavanju nepravednih trgovinskih praksi, borbe protiv sive ekonomije, hotelskih i turističkih usluga, itd.

Policija Kosova je angažovana u zaštiti prava intelektualne svojine na Kosovu kroz Sektor za Istrage i privredni kriminal (**SIPK**) i Sektora kibernetičkog kriminala, koji se bave sprečavanjem, istragom i borbom protiv piraterije i falsifikovanja, odnosno, protiv kršenja prava industrijske svojine i autorskih prava.

Državni savet o intelektualnoj svojini je osnovan 16. septembra 2011. godine i predstavlja koordinaciono i savetodavno telo, čiji je glavni cilj jačanje saradnje i koordinacije između svih institucija uključenih u upravljanju i sprovođenju prava intelektualne svojine, sa fokusom na promociji, koordinaciji i nadgledanju ovih prava.

Radna grupa protiv piraterije je osnovana 30. januara 2013. godine i njegovi zadaci su borba protiv piraterije, zabrana prodaje nelegalnih prodavaca na tržištu i oduzimanje piraterijskih materijala na tržištu. Radna grupa, sprovodi strategiju protiv piraterije i falsifikovanja kao i svoj akcioni plan, kroz koordinirane aktivnosti između uključenih nadležnih institucija.

Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017 posebnim naglaskom na zaštiti intelektualne svojine ima za cilj razvoj sistema za zaštitu intelektualne svojine u Republici Kosovo u skladu sa međunarodnim standardima kao i najboljim evropskim praksama. Obzirom da je sistem za zaštitu IS-a značajan faktor za ekonomski razvoj i jedan je od preduslova za stvaranje savremene tržišne ekonomije i privlačenje stranih investicija, uspostavljanje efikasnog sistema za zaštitu i registraciju intelektualne svojine na Kosovu predstavlja prioritet akcija Vlade Kosova, bilo u regulisanju unutrašnjeg tržišta, bilo u međunarodnoj ekonomsko-tržišnoj saradnji.

Strategija protiv piraterije i falsifikovanja 2012-2016 glavne ciljeve ima smanjenje nivoa piraterije i falsifikovanja i povećanje produktivnosti kreativne industrije; identifikaciju problema i razloga koji utiču na povećanje piraterije i falsifikovanja; borbu protiv sive ekonomije i stvaranja preduslova za strana ulaganja; među institucionalna saradnja na nacionalnom i međunarodnom nivou, i postizanje evropskih standarda.

Podrška od donatora

U okviru projekta IPA II za konkurentnost koji se planira da počine sredinom sledeće godine predviđa se i podrška Agenciji za industrijsku svojinu, posebno u jačanju sprovođenja prava industrijske svojine

uključujući geografske oznake, izgradnju kapaciteta Agencije za industrijsku svojinu i podizanje svesti preduzeća i građana za upotrebu IPR sistema. Projekat će se finansirati i upravljati od EU kancelarije na Kosovu.

Srednjoročni prioriteti

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu od SSP-a i od drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga poglavlja 7, tokom perioda 2017 – 2020 fokus će biti u ovim srednjoročnim prioritetima:

- Izgradnja kapaciteta u institucijama intelektualne svojine i institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine;
- Vaspitanje i podizanje svesti o značaju Intelektualne svojine (vaspitanje počevši sa mlađim uzrastom – učenici osnovnih škola);
- Izrada Strategije protiv falsifikovanja i piraterije 2017 – 2020 (KAP i Operativna grupa)
- Usvajanje Zakona o aktivnostima inovacija;
- Poboljšanje zakonodavstva u oblasti kibernetičkog kriminala. U akcionom planu za sprovođenje strategije Policije Kosova predviđa se i poboljšanje zakonodavstva za omogućavanje borbe protiv kršenja prava intelektualne svojine u digitalnoj sredini.
- Članstvo u međunarodnim i regionalnim organizacijama u oblasti intelektualne svojine. Ova aktivnost zavisi od članstva Republike Kosova u Svetskoj trgovinskoj organizaciji i u specijalizovanim agencijama Ujedinjenih nacija. Institucije imaju za cilj da se u srednjoročnom planu angažuju za pripremanje za članstvo.
- Potpisivanje međunarodnih sporazuma, ugovora, konvencija u oblasti intelektualne svojine. Ovo zavisi od članstva Kosova u međunarodnim institucijama, međutim institucije će raditi u ovom pravcu u srednjoročnom planu.

3.9. Poglavlje 8 *acquis*-a: Politike konkurencije

Konkurencija je jedna od osnovnih principa unutrašnjeg tržišta EU. *Acquis* EU u oblasti konkurencije obuhvataju anti-trust i politike kontrole državne pomoći. Poglavlje sadrži zakonodavstvo, pravila i postupke ne-konkurentnog ponašanja preduzeća, kao što su zabranjeni ugovori između preduzeća i zloupotreba dominantne pozicije na tržištu. Ovde takođe spadaju i analize ujedinjenja preduzeća, i funkcija sprečavanja vlade u pružanju državne pomoći koja reguliše konkurenciju na tržištu. Zakonodavstvo EU u oblasti konkurencije proizilazi iz Sporazuma o funkcionisanju EU (TFEU). Tačnije, član 37. TFEU reguliše državne monopole komercijalnog karaktera, članovi 101-105 se bave primenljivim pravilima za preduzeća, član 106. se bavi javnim preduzećima i preduzećima sa posebnim ili ekskluzivnim pravima, i članovi 107-109 ovog sporazuma se bave primenljivim pravilima o državnoj pomoći.

Uslovi SSP-a

Što se tiče politike **konkurencije**, odredbe SSP zahtevaju da Republika Kosovo sprovodi pravila konkurentnosti i **postepeno usklađuje** svoje zakonodavstvo sa onim EU počevši od stupanja na snagu sporazuma (članovi 74, 75, SSP). Član 75 "Konkurencija i druge odredbe" definiše odgovornosti Autoriteta konkurencije i pruža osnov za funkcionisanje sporazuma u vezi sa trgovinom između EU i Kosova u svim sporazumima između preduzeća, odluka grupacije preduzeća i usaglašenih praksi između preduzeća koje sprečavaju, ograničavaju ili narušavaju konkurenciju.

Sporazum ima za cilj postepeno usklađivanje zakona Kosova sa *acquis*-om, efikasno sprovođenje, kao i obezbeđenje mehanizama nadgledanja i kompatibilne transparentnosti sa pravilima EU. U suštini, ovo se odnosi na:

- Kartice i sporazume između preduzeća,

- Zloupotrebu dominantnih položaja, i
- Udruženja, kupovine (jednog preduzeća od druge) na relevantnom tržištu Kosova.

Izveštaj EK-a o Kosovu 2016 – naglašava da je ostvareno nekoliko napredaka u ovoj oblasti. Imenovani su članovi Kosovske komisije konkurencije, kao organ odlučivanja. Ipak, Autoritet konkurencije još se suočava sa izazovima u kapacitetima istraga i odlučivanja. Ovaj dokument naglašava da je smanjen operativni budžet AKK-a i postoje nedostaci unutrašnjih odredbi i kapaciteta za sprovođenje istraga.

Sudije i sudsko osoblje koji se bave slučajevima konkurencije i kontrole koncentracije nemaju dovoljno znanja u ovoj oblasti. U izveštaju se zahteva da se zakon o konkurenciji sprovedi na efektivni način, a takođe i da se aktivnosti javnog zagovaranja trebaju znatno ojačati.

Što se tiče državne pomoći potencirano je da je Zakon u procesu izmene i dopune i isti treba da bude u skladu sa Evropskim standardima za obezbeđivanje nezavisnosti i nepristrasnosti Komisije za državnu pomoć. Kapaciteti Kancelarije za državnu pomoć su nedovoljni i zahteva se povećanje javnog zagovaranja za davaoce pomoći. U izveštaju se kaže da u poslednje tri godine nije izdata nijedna odluka za državnu pomoć.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Konkurencija

Zakon pruža definiciju relevantnih aspekata konkurencije, kao „sporazumi, preduzeća, relevantno tržište, dominantna pozicija“. Zakon takođe sadrži Odredbe o zabranjenim sporazumima, kartelskim sporazumima, zloupotrebi dominantne pozicije, zabranjenim praksama, koncentraciji i spajanju preduzeća, razvoju istražnih postupaka, kaznenim merama i sprovođenju kaznenih mera i saradnji sa drugim institucijama.

Zakon pruža definiciju relevantnih aspekata konkurencije, kao ‘sporazumi’, ‘preduzeća’, ‘relevantno tržište’, ‘dominantne pozicije. Zakon sadrži i odredbe o zabranjenim sporazumima, kartel sporazumima, zloupotrebe dominantne pozicije, zabranjene prakse, fokusiranje i udruženje preduzeća, razvoj istražnih postupaka, kaznene mere i sprovođenje kaznenih mera i saradnju sa drugim institucijama.

Zakon je inkorporisao principe, pravila i osnovne odredbe EU-a za konkurenciju iz Ugovora o funkcionisanju EU-a. Zakon je takođe delimično transponirao Uredbu saveta 1/2003/EZ, Uredbu komisije (EK) br. 773/2004, i Uredbu saveta 136/2004/EZ (takozvane „Osnovne uredbe konkurencije).

Ipak, još nema uredbe sprovođenja za isključenja u bloku ni uredbe za specifičnu industriju – vertikalni sporazumi. Zbog toga, vodič i uputstva za sprovođenje pravnog okvira nisu razvijeni. Sekundarno zakonodavstvo za sprovođenje osnovnog zakona konkurencije sastoji se od 8 sekundarnih zakonodavnih akta.

Sekundarno zakonodavstvo koja delimično transponuje zakonodavstvo EU-a obuhvata:

- AU br. 02/2011 o načinu i kriterijumima određivanja odgovarajućeg- relevantnog tržišta, koje delimično transponuje obaveštenje Komisije o definisanju relevantnog tržišta u cilju zakona konkurencije zajednice (OJ/C 372 od 9 Decembra 1997 godine),
- AU br. 05/2012 o kriterijumima i uslovima za određivanje sporazuma manje vrednosti, koje delimično transponuje Obaveštenje Komisije o manje značajnim sporazumima (*de minimis*) koja ne ograničavaju konkurenciju prema članu 81. stav 1 (sada član101) Sporazuma koji osniva Evropsku zajednicu (OJ/C 368/13, od 22. decembra 2001. godine),

- AU br. 06/2012 o načinu podnošenja zahteva i kriterijuma o određivanju koncentracije preduzeća, koja površno dodiruje neke elemente zahteva i kriterijuma o udruženju/koncentraciji definisanim u Uredbi Komisije br. 802/2004 koja sprovodi Uredbu Saveta br. 139/2004 o kontroli koncentracije između preduzeća. Međutim, ova uredba je izmenjena Implementacionom Uredbom Komisije br. 1269/2013 zajedno sa aneksima, i u srednjoročnom planu potrebno je razmatranje sekundarnog zakona, za dalje usklađivanje sa ovim dosta obimnim sekundarnim zakonodavstvom.

Državna pomoć

Osnovni zakon koji reguliše ovu oblast sastoji se od Zakona br. 04/L-024 o Državnoj pomoći. Zakon je postavio osnov za razvoj sistema državne pomoći, principe i procedure o pružanju državne pomoći. Zakon sadrži osnovne definicije, uključujući i onu državne pomoći, postavlja mehanizam i okvir kontrolisanja državne pomoći. Takođe stvara osnov za osnivanje sveobuhvatnog inventara državne pomoći i sistema izveštavanja.

Što se tiče implementacionog zakona, detaljne procedure i sadržaj obrazaca obaveštenja, procedura nelegalne pomoći, kao i nadgledanje i izveštavanje, su regulisane Uredbom 1/2012 Ministarstva za finansije o Procedurama i formatu obaveštenja o državnoj pomoći koja delimično transponuje Uredbu Komisije (EC) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine, i primenjuje Uredbu Saveta (EC) br. 659/1999 koja definiše detaljne propise o primeni člana 93. Sporazuma Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije Evropske unije.

Dok, pravila organizacije i funkcionisanja Komisije državne pomoći, uključujući dužnosti i odgovornosti i način sprovođenja su regulisane Uredbom br. 01/2013 Ministarstva za finansije o Organizaciji i funkcionisanju Komisije državne pomoći.

Institucionalni okvir i okvir politika

Konkurencija

Trenutno Autoritet konkurencije ima vrlo ograničen budžet, njegovu aktivnost realizuje kroz delatnost 13 civilnih službenika. Autoritetu konkurencije su dodeljene nove kancelarije koje su u fazi renoviranja u cilju stvaranje potrebnih uslova da se osoblje smesti u njima. Autoritet ima vrlo ograničen broj osoblja, posebno u istražnom sektoru, a isto tako nema uopšte osoblja za analize koja je vrlo potrebna prilikom tretiranja slučajeva za istragu kršenja konkurencije.

Autoritet Kosova za konkurenciju se sastoji od **Komisije za konkurenciju** kao kolegijalni organ odlučivanja i od **Sekretarijata** koji se sastoji od profesionalnih javnih službenika, istraživača i pomoćnog osoblja. Po zakonu, Odbor za konkurenciju je deo Autoriteta i upravlja njenu aktivnost. Sastoji se od pet (5) članova. Postoje pravila da se garantuje nezavisnost Komisije od kompanija. Komisija izveštava i nadgledana je od Skupštine Kosova.

Sekretarijat AKK-a je upravni organ ovlašćen zakonom da vrši istraživanje, priprema izveštaje o istrazi i prosleđuje ih kod Komisije za donošenje odluke i vrši nadgledanje da se osigura prava i efikasna konkurencija na tržištu. Sekretarijat se sastoji od 2 odeljenja, Odeljenje prava i administracije, Odeljenje za nadzor tržišta kao i od Službe za državnu pomoć. Prvi obavlja politike upravljanja osoblja i vrši koordinaciju procesa za izradu zakona, dok drugo odeljenje istražuje kršenja konkurencije na tržištu u skladu sa zakonom na snazi. Po zakonu, Odeljenje za nadzor tržišta obavlja istražne postupke, nadgleda tržište i predlaže mere za postavljanje konkurencije u slučajevima sprečavanja, ograničavanja ili poremećaja konkurencije na tržištu.

Trenutno, Autoritet konkurencije realizuje svoju aktivnost preko 11 javnih službenika. Nedostatak radnog prostora sprečava zapošljavanje još 6 javnih službenika, čime se oštećuje i ograničava funkcionalni kapacitet Autoriteta.

Državna pomoć

Institucionalni okvir se sastoji od Komisije za državnu pomoć i Službe za državnu pomoć. Na osnovu sadašnjeg zakona, Odbor za državnu pomoć je organ za donošenje odluka za državnu pomoć. Komisija deluje na "ad hoc" osnovi i da je nezavistan u odlučivanju i vršenju svojih funkcija. Komisija se sastoji od 5 članova, tri ministra, jednog predstavnika civilnog društva i predsednika Asocijacije kosovskih opština.

Služba za državnu pomoć je odgovorna za prijem, analizu i nadgledanje obaveštenja kao i ostalih podataka vezano za šeme pomoći. Služba od osnivanja radi sa nepotpunim kapacitetom. Od 6 dozvoljenih službenika prema zakonu o državnoj pomoći, plate iz budžeta su odobrene samo za 5 službenika, ali u radnom odnosu su trenutno samo dva službenika. Jedan od glavnih razloga za neispunjavanje osobljem i za ostala 3 službenika je nedostatak radnog prostora. Kompletiranje službe ovom osobljem i radnim prostorom su prioritetna pitanja kako bi se obezbedila njena funkcionalnost.

Podrška donatora

Trenutno, nadležne institucije konkurencije i državne pomoći, nemaju podršku nekim posebnim projektom. U svakom slučaju, projekat EU u okviru IPA "Tehnička pomoć za dalji razvoj tržišnih politike Kosova" preko jedne komponente podržao je Autoritet za konkurenciju sa gap analizama na zakonodavnom i administrativnom aspektu. Slično, ovaj projekat preko međunarodnih eksperata je podržao konkurenciju i državnu pomoć, odnosno, za pomaganje na identifikovanje potreba i ključnih mera u okviru izrade NPUA o poglavlju politike konkurencije.

Srednjoročni prioriteti

Konkurencija

U zakonodavnom aspektu, u srednjoročnom planu, daće se prioritet razvoju i izradi podzakonskih i proceduralnih akata koji će konkurenciju približavati sa standardima EU-a za „ispravne“, „otvorene“ i „predvidljive“ zakonske procedure sprovođenja. To, u opštim pojmovima znači transponovanje zakonodavstva EU-a sa oblastima kao u nastavku:

- Dalje usklađivanje domaćeg primarnog zakonodavstva sa relevantnim EU zakonodavstvom, uključujući transponovanje pravila u detaljima.
- Izmena i dopuna Zakona o zaštiti konkurencije
- Transponovanje „Direktive o spajanju“ i uredbi sprovođenja u domaćem zakonodavstvu.
- AU o sporazumima u određenim kategorijama istraživanja i razvoja – transponovanje Uredbe komisije EU-a br. 1217/2020
- AU o sporazumima određenih kategorija specijalizacije – transponovanje Uredbe komisije EU-a br. 1218/2010
- Uredba komisije 772/2004/EZ od 27. od aprila 2004. o sprovođenju člana 81 (3) Ugovora o kategorijama sporazuma o prenosu tehnologije.

Dakle, glavni ciljevi u srednjoročnom planu su:

- Razvoj ljudskih resursa uključujući programe stručne obuke osoblja Autoriteta konkurencije,
- Razvoj aktivnosti podizanja svesti sa relevantnim partnerima uključujući preduzeća, biznis asocijacije, sudove, civilno društvo itd.
- Razvoj saradnje sa institucijama konkurencije u drugim zemljama regiona, EU-a itd.

Državna pomoć

U srednjoročnom planu, glavni ciljevi ciljaju na razvoj sistema državne pomoći, uključujući i zakonodavno i institucionalnu stranu za efikasno sprovođenje SSP i podizanje svesti i informacije o pravilima državne pomoći. To takođe će rešiti specifična pitanja pravila za sektor energetike na osnovu

zahteva Ugovora energetske zajednice. Konkretnije, institucije će se angažovati u usklađivanju i sprovođenju zakona u skladu odredaba SSP. Ovo obuhvata zakonodavstvo i proceduralne smernice za sektorske, regionalne državne pomoći, usluge opšteg ekonomskog interesa, izuzeća od obaveze za obaveštenje određene državne pomoći, usklađivanje šema pomoći sa kriterijumima iz stava 2, član 75 SSP.

Takođe, nastaviće se rad u kompletiranju inventara pomoći kao i prikupljanje podataka kao dva važna koraka za obaveštavanje i nadgledanje novih šema pomoći i za potrebe izveštavanja. Značaj će se dati takođe i razvoju ljudskih kapaciteta uključujući obuku za pružaoce pomoći, lokalne institucije i druge relevantne strane kao i aktivnostima za podizanje svesti. Dakle, glavni ciljevi u perspektivi 2017-2020 su:

- Razvoj i dalje usklađivanje zakona sa onim iz EU i efikasna primena
- Razvoj mehanizama nadgledanja državne pomoći
- Razvoj informacionog sistema za nadgledanje državne pomoći
- Jačanje administrativnog kapaciteta uključujući razvoj ljudskih resursa i aktivnosti podizanja svesti,
- Povećanje međunarodne saradnje u oblasti državne pomoći.

3.10. Poglavlje 9 *acquis-a*: Finansijske usluge

Acquis u oblasti finansijskih usluga uključuju pravila o ovlašćenju, funkcionisanja i nadgledanje finansijskih institucija u oblasti bankarstva, osiguravanja, dopunskih penzija, investicionih usluga i tržišta hartija od vrednosti kao i u vezi infrastrukture finansijskog tržišta. Novi evropski sistem finansijskog nadzora (ESFS) je stupao na snagu januara 2011. godine. Ovaj sistem se sastoji od mreže nacionalnih finansijskih nadzornika radeći zajedno sa tri nova Evropska nadzorna autoriteta - Evropskom bankarskim autoritetom (EBA), Autoriteta za hartije od vrednosti i evropska tržišta (ESMA) kao i sa Evropskim autoritetom za osiguranje i radnih penzija (EIOPA). Osim toga, osnovan je Evropski odbor za sistematski rizik (ESRB) za praćenje i procenjivanje moguće pretnje finansijske stabilnosti koje nastaju od makro-ekonomskih razvijanja i od razvijanja finansijskog sistema u celini.

U oblasti **banaka i finansijskih konglomerata**, komunitarno pravo utvrđuje uslove za ovlašćenje, funkcionisanje i oprezan nadzor kreditnih institucija kao i zahteve vezano za obračun kapitala kreditnih institucija i investicionih firmi. Sadašnje direktive za kapitalne zahteve, koje tumače međunarodne standarde Bazela II u pravo EU, zamenjen je u 2014. godini paketom zasnovan na sporazumu Bazela III. *Acquis* u ovom sektoru takođe propisuje pravila vezano za dodatno nadgledanje finansijskih konglomerata kao i prijem, praćenje i oprežno nadgledanje poslovanja institucija elektronskog novca. *Acquis* postavlja pravila vezano za godišnje konsolidovane račune banaka i ostalih finansijskih institucija.

U oblasti **osiguranja i radnih penzija**, neke Direktive određuju pravila vezano za ovlašćenje, funkcionisanje i nadgledanje životnog i neživotnog osiguranja kao i reosiguranje preduzeća. *Acquis* određuje pravila o nadgledanju dopunskog osiguranja grupa. Posebne odredbe postoje i u neživotnom sektoru za su-osiguranje, turističku pomoć, osiguranje kredita i osiguranje pravnih troškova. To obuhvata oprezan regulativni okvir o aktivnostima reosiguranja u EU koje ciljaju uklanjanje prepreka za postizanje reosiguranja biznisa.

U oblasti **tržišta hartija od vrednosti i investicionih usluga**, Tržišta u Direktivi finansijskih institucija (MiFID) o tržištima u finansijskim instrumentima zajedno sa svojim izmenama i primenjenih mera utvrđuju potpuni regulativni režim koji pokriva ovlašćenje, funkcionisanje i nadgledanje investicionih firmi i trgovinskih objekata. Vezano za **infrastrukturu finansijskog tržišta**, komunitarno pravo cilja uklanjanje prepreka u trgovinskim zonama, povećavajući elastičnost infrastrukture tržišta i podstičaj finansijske stabilnosti.

Na kraju, komunitarno pravo ima sveukupni regulativni i nadzorni okvir za alternativne investicije, kapitalne i društveni fondove, povećavajući transparentnost prema investitorima i javnih organa.

Uslovi SSP-a

U okviru SSP-a, 9. poglavlje-Finansijske usluge, nastaju obaveze za Centralnu banku Kosova (CBK) u oblasti finansijskih usluga, odnosno vezano za pravo na osnivanje i slobodu pružanja bankarskih usluga, osiguranja i ostalih usluga u oblasti finansija, kao i usklađivanje i sprovođenje zakonskog i regulatornog okvira (odnosno članovi 50, 96 i prilog 6, SSP), sa zakonodavstvom Evropske unije, statutom Evropske centralne banke i Evropskim sistemom centralnih banaka.

Na osnovu Izveštaja EK-a o Kosovu 2016 za pitanja u vezi sa finansijskim uslugama domaće zakonodavstvo i dalje treba da se usklađuje sa *acquis-om*. Izveštaj navodi da Kosovo još nije deo sistema „zelenog kartona“. Isto tako, napominje se da tržište finansijskih usluga ostaje u ranoj fazi razvoja.

Trenutne stanje

Zakonodavni okvir

Što se tiče **bankarskog sektora**, zakonski i regulatorni okvir za licenciranje, uređenje i nadgledanje banaka u Republici Kosovo obuhvata:

- Zakon br. 03 /L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni glasnik Republike Kosovo, br. 77/16 Avgust 2010) (u daljem tekstu Zakon o CBK-u);
- Zakon br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (Službeni glasnik Republike Kosovo, br. 11/11. maj 2012. godine) (u daljem tekstu: Zakon o bankama);
- Zakon br. 04/L-155 o platnom sistemu (u daljem tekstu: Zakon o platnom sistemu);

U okviru postojećeg zakona, u nastavku su prikazani i podzakonski aktovi (pravila, uredbе i uputstva) izdatih od strane CBK na osnovu sprovođenja gore-navedenih zakona (Zakon o CBK, Zakon o bankama i Zakon o platnom sistemu) koji adresiraju licenciranje, organizovanje, funkciju, zahteve za upravljanje rizikom i zahteve za prudencijalno nadgledanje banaka, mikrofinansijskih institucija i ne-bankarskih finansijskih institucija. Ovaj regulativni okvir za uređenje i nadgledanje banaka je zasnovano na Osnovna načela Komiteta Bazela i standarda Bazela II, naročito usvajanjem Zakona o bankama u 2012. godine i uredbi u svom sprovođenju, usvajanjem uglavnom u 2013.godinu:

- Uredba o adekvatnosti kapitala banaka;
- Uredba o adekvatnosti kapitala banaka (dopunjen 27.02.2015);
- Uredba o eksternoj reviziji banaka;
- Uredba o spajanjima i akvizicije banaka;
- Uredba o ekvivalentnom depozitu sa kapitalom filijala stranih banaka;
- Uredba o direktorima i višim menadžerima banaka;
- Uredba o velikim izloženostima;
- Uredba o otvaranju i zatvaranju unutar i izvan Kosova odeljenja i zavisnih subjekata banaka;
- Uredba o otvaranju predstavničkih kancelarija unutar i izvan Republike Kosovo;
- Uredba o internoj kontroli i internoj reviziji banaka;
- Uredba o ograničavanju u držanju nepokretne i pokretne imovine;
- Uredba o licenciranju banaka i stranih filijala;
- Uredba o konsolidovanom nadgledanju bankarskih grupa;
- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom banaka;
- Uredba o upravljanju operativnim rizikom;
- Uredba o upravljanju rizikom likvidnosti banaka;
- Uredba o minimumu rezervi banke;

- Uredba o promenama na račun kapitala;
- Uredba o efektivnim kamatnim stopama i uslovima banaka za objavljivanje;
- Uredba o objavljivanju informacija od strane banaka;
- Uredba o izveštavanju banaka u CBK;
- Uredba o riziku aktivnosti stranim valutama;
- Uredba o transakcijama sa povezanim licima i izloženosti prema radnicima;
- Uredba o sefu;
- Uredba o hipotekarnim kreditima;
- Uredba o proceni nepokretnih imovina;
- Uredba o minimalnim uslovima bezbednosti;
- Uredba o direktnom zaduženju u ESMK-u;
- Uredba o hitnoj podršci sa likvidnošću;
- Uredba o međunarodnim plaćanjima;
- Uredba o kliringu i funkcionisanju obračunskih računa;
- Uredba o sistemu standardnih brojeva bankovnih računa;
- Postupci o izricanju administrativnih kazni;
- Uredba o internom procesu obrade žalbi;
- Uredba o kreditnom registru;
- Uredba o registru držalaca bankovnih računa;
- Uredba o eksternoj reviziji mikrofinansijskih institucija;
- Uredba o internoj kontroli i internoj reviziji mikrofinansijskih institucija;
- Uredba o ograničenju održavnje nepokretne i pokretne imovine mikrofinansijskih institucija;
- Uredba o upravljanju rizikom likvidnosti za mikrofinansijske institucije;
- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom likvidnosti mikrofinansijskih institucija;
- Uredba o efektivnim kamatnim stopama i uslovi za objavljivanje za mikrofinansijske institucije;
- Uredba o izveštavanju mikrofinansijskih institucija u CBK;
- Uredba o registraciji, nadgledanju i aktivnosti ne-bankarskih finansijskih institucija;
- Uredba o eksternoj reviziji i eksternih revizora finansijskih institucija;
- Uredba o direktnom i indirektnom plaćanju kredita gotovim novcem;
- Uredba o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

Zakon o bankama i gore navedene uredbe su postavile zakonsku osnovu za usvajanje zahteva Direktive 2006/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta, od 14. juna 2006. za početak i nastavak vršenja aktivnosti kreditnih institucija i Direktive 2006/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta, od 14. juna 2006. godine o adekvatnosti kapitala investicionih društava i kreditnih institucija, koje su izmenjene 2013. godine usvajanjem Direktive 2013/36/EU o pristupu u aktivnosti kreditnih institucija i prudencijalno nadgledanje kreditnih institucija i investicionih firmi (CRD IV) i Uredbe (EU) br. 575/2013 o prudencijalnim uslovima za kreditne institucije i investiciona društva (CRR).

Što se tiče **Fonda za osiguranje depozita**, od 2001. godine je osnivan Zakonom br. 03/L-2016 o osnivanju sistema za osiguranje depozita za finansijske institucije na Kosovu izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/L-133 o izmeni i dopuni Zakona br. 03/L-2016 o osnivanju sistema za osiguranje depozita za finansijske institucije na Kosovu. Ovaj zakon uređuje sistem depozita fizičkih i pravnih lica, osnivanje, upravljanje, autoriteta Fonda za osiguranje depozita na Kosovu.

Sistem osiguranja depozita ("SOD") je osnivan kao razvojni projekat u okviru bilateralne saradnje između Nemačke i Kosova, gde u 2011. godini potpisan je trojni sporazum za finansiranje projekta između Vlade Kosova (preko MF), Vlade Nemačke (preko KfW) i FODK-a (kao Agencija za sprovođenje projekta) o osnivanju sistema za osiguranje depozita na Kosovu preko doprinosa u kapital kao donacija za FODK u ukupnom iznosu od 15.5 miliona evra, gde 11 miliona evra su obezbeđena od Vlade Kosova (preko MF) dok Vlada Nemačke (preko KfW) obezbedila je 4.5 miliona evra doprinosa u kapital i 0.5 miliona evra za

prateće konsultantske usluge. Treća rata uplaćena od Vlade Kosova (preko MF) u iznosu od 2.9 miliona evra finansirana je od kredita IDA (preko SB). Za podršku rasta granice osiguranja na 5.000 evra od 01.01.2018, FODK je primio dodatni doprinos od Vlade Nemačke (preko KfW-a) u iznosu od 2 miliona evra u 2013.godinu. Ovaj trogodišnji projekat je završen jula 2015. godine.

Glavne osobine SOD-a na Kosovu su: nezavisnost Agencije za osiguranje depozita, obavezno učlanjivanje svih institucija koje primaju depozite, "pre" ("ex-ante") finansiranje, sistem za diferencijaciju premije, pokrivenost osiguranja koja obuhvata pravne pojedince i lica, ograničeni iznos osiguranja depozita, pravilo osiguranja depozita: za štedišu, za svaku banku, ciljana visina FOD-a, konzervativna politike investicija.

U vezi sa Sistemom za osiguranje depozita, pravni okvir obuhvata:

- Zakon br. 03/L-216 o osnivanju sistem osiguranja depozita za finansijske institucije na Kosovu izmenjen Zakonom br. 04/L-133 o izmeni i dopuni Zakona 03/L-126 koji reguliše osiguranje depozita fizičkih i pravnih lica kao i osnivanje, upravljanje i ovlašćenja Fonda za osiguranje depozita na Kosovu.
- Zakon br. 03/L-216 o osnivanju sistem osiguranja depozita za finansijske institucije na Kosovu
- Zakon br. 04-L133 o izmeni i dopuni Zakona 03L-126 o osnivanju sistema osiguranje depozita za finansijske institucije na Kosovu.

U okviru postojećeg zakonodavstva, u nastavku je predstavljeno i sekundarno zakonodavstvo (pravila, uredbe i uputstva) donesen iz FODK-a zasnivajući se i na sprovođenje gore navedenih zakona koji upućuju obaveze banaka članica koje se vezuju sa osiguranjem depozita fizičkih i pravnih lica, uslovi za strukturu i format podataka koje dostave banke članice za tačno i brzo utvrđivanje osiguranih depozita, obračunavanje i prikupljanje početnih i tekućih premija za informisanje klijenata članica itd. Ovaj regulativni okvir je dopunjen u periodu 2013-2016:

- *Pravilo za učešće banaka članica u testiranju SND-a i dostave podataka sa specifikacijama i formatom za utvrđivanje osiguranih depozita.*

Cilj ovog pravila je definisanje strukture i formata podataka za dostavu od banaka članica za brzo i tačno utvrđivanje osiguranih depozita i redovno učešće u testiranju softvera, sistema za nadoknadu deponenata (u nastavku teksta SND). Ovo pravilo se ovlašćuje na osnovu člana 24. stav 1. ZOD-a) izmenjen članom 19. stav 1. izmenjenog ZOD-a.

- *Pravilo o kvartalnom izveštavanju članova o depozitima i neizmerenim obavezama u fondu za osiguranje depozita na Kosovu.*

Pravilo o kvartalnom izveštavanju služi cilju za utvrđivanje ukupnog iznosa osiguranih depozita od banaka čiji iznos je osnov za obračunavanje tekuće premije koje banke članice plaćaju FODK-u.

Pravilo se ovlašćuje na osnovu člana 24. stav 1. ZOD-a, Zakon Br. 03/L-216, (Član 19. izmenjenog ZOD-a, Zakon Br. 04/L-133), Član 14. stav 1.1 (Član 11. Stav 1, tačka 1.1 izmenjenog ZOD-a), Član 19. stav 1.4 ZOD-a i Član 23. ZOD-a (Član 18. ZOD-a je izmenjen) i to važi za sve finansijske institucije koje primaju depozite i koje su članice Fonda za sistem depozita na Kosovu.

- *Pravilo o obračunavanju i prikupljanju početnih i tekućih premija.*

Pravilo utvrđuje metod obračunavanja i raspored isplate početnih i tekućih premija osiguranja depozita od banaka članica. Pravilo je ovlašćeno prema Članovima 9, 10, 11, 14, 16, 19, 22. i 31. ZOD-a, Zakon Br. 03/L-216 i važi za Finansijske institucije Kosova koje primaju depozite.

- *Pravilo o administrativnim sankcijama za članice fonda za osiguranje depozita.*

Pravilo utvrđuje niz transparentnih administrativnih sankcija na snagu u skladu sa ovlašćenjima FODK-a prema ZOD-u, Zakon Br. 03/L-216, u slučaju da se banke članice ne poklapaju sa ZOD-om i izmenjenim ZOD-om i proglašenim pravilima u skladu sa njim. Pravilo je ovlašćeno prema članu 23. ZOD-a, Zakon Br. 03/L-216, ZOD, i Član 18. izmenjenog ZOD-a, Zakon Br. 04/L-133.

- *Pravilo o informisanju klijenata članica FODK-a – izmenjeno:*

Pravilo propisuje način informisanja i sadržaj informacija o osiguranju depozita, koje su članovi FODK-a su dužni da obezbeđuju za svoje sadašnje i buduće klijente. Pravilo je ovlašćeno na osnovu Člana 19. stav 1. tačka 1.4 ZOD-a, Zakon Br. 03/L-216, i člana 19. izmenjenog ZOD-a, Zakon Br. 04/L-133.

- *Pravilo o procesu odabira i kriterijuma odabira za zastupničke banke za isplatu.*

Pravilo propisuje proces i kriterijume za izbor agenta banke za isplatu da nadoknadi osiguranim deponentima, tj. fizičkim i pravnim licima u slučaju osiguranog događaja. Pravilo je ovlašćeno na osnovu Člana 19. stav 1. tačka 1.4, član 12. i 13. stav 3. ZOD-a, Zakon Br. 03/L-216, i izmenjenog ZOD-a, Zakon Br. 04/L-133.

- *Pravilo o hitnom finansiranju.*

Pravilo utvrđuje aranžmane finansiranja pri obezbeđivanju da je FODK u stanju da nadoknadi deponentima u skladu sa svojim mandatom. Pravilo je ovlašćeno na osnovu člana 14. ZOD-a (Zakon Br. 03/L-216) i člana 18. stav 1.8 izmenjenog ZOD-a (Zakon Br. 04/L-133), član 17. ZOD-a i člana 14. stav 1.2 i 1.3 izmenjenog ZOD-a i člana 19. stav 1.13 ZOD-a; i člana 19. Zakona o javnom dugu.

- *Pravilnik o procedurama kompenzacije osiguranih depozita:*

Propis utvrđuje opšta pravila za nadoknadu osiguranog depozita i reguliše sledeće oblasti: faze, metode nadoknade, tehnologiju, ljudske resurse, agenta banke za isplatu, spoljne partnere i saopštenja za javnost, i odnos sa primaocem, odnos sa CBK-om i MF-om tokom procesa nadoknade. Propis je ovlašćen na osnovu ZOD-a, člana 19. stav 1. tačka 1.4, član 12. i 24. izmenjenog ZOD-a, Zakon Br. 04/L-133, član 9. i član 19.

- *Pravilnik za opštu proceduru za konsultacije sa zainteresovanim stranama:*

Svrha ovog pravilnika je uspostavljanje transparentne procedure za konsultacije zainteresovanih strana, u skladu sa ovlašćenjima Fonda na osnovu ZOD-a za pripremu i usvajanje novih ili izmenjenih dopuna, pravila/propisa i predloga politika, uključujući predloge za izmenu ZOD-a. Pravilnik je ovlašćen na osnovu člana 19. stav 1. Tačka 1.4 Zakona Br. 03/L-216 o osnivanju sistema osiguranja depozita za finansijske institucije na Kosovu i člana 11. stav 1. tačka 1.10 Zakona Br. 04/L-133 o izmeni i dopuni Zakona br. 03/L-216 o osnivanju sistema osiguranja depozita za finansijske institucije na Kosovu.

- *Investicione smernice fonda osiguranja depozita na Kosovu:*

Investicione smernice predstavljaju opšti okvir politike za investicione aktivnosti FODK-a, posebno za odlučivanje o investicijama koje FODK treba da nastavi u poslovnoj godini. Smernice se odnose na ulaganja raspoloživih finansijskih sredstava nagomilanih u Fondu origuranja depozita u skladu sa članom 15. i 16. (sa izmenama u članu 12. i 13) Zakona o ZOD-u (Br. 03/L-216 i Br. 04/L-133). Investicione smernice su ovlašćene na osnovu člana 25. člana 19. i 22. ZOD-a, Zakon Br. 03/L-216 i člana 20. izmenjenog ZOD-a, Zakon Br. 04/L-133.

- *Politika podizanja svesti javnosti.*

Politika za podizanje svesti javnosti ima za cilj podizanje svesti javnosti o sistemu osiguranja depozita i njenih javnih politika, koje su: zaštita malih štediša od gubitka u slučaju osiguranog događaja, tj. oduzimanje licence od CBK-a bilo koje banke članice i podršku CBK-a u postizanju svog cilja za povećanje bezbednosti, solventnosti i efikasnog funkcionisanja stabilnog finansijskog sistema zasnovanog

na tržišnu ekonomiju. Podizanje svesti je od suštinske važnosti za obezbeđivanje efikasnosti sistema osiguranja depozita.

- *Vodič za deponente o procesu kompenzacije osiguranih depozita.*

Vodič za deponente o procesu kompenzacije osiguranih depozita ima za cilj da objasni proces kompenzacije i uslove za kompenzaciju osiguranih deponenata u osiguranom događaju, u skladu sa Zakonom Br. 03/L-216 o „Osnivanju sistema za osiguranje depozita za finansijske institucije na Kosovu“, Zakon Br. 04/L-133 o „izmeni i dopuni Zakona Br. 03/L-216 o osnivanju sistema za osiguranje depozita za finansijske institucije na Kosovu“, kao i u skladu sa „Uredbom o procedurama kompenzacije osiguranih deponenata“.

Zakon o bankama i gore navedene uredbe su uspostavljale pravni osnov za adaptaciju zahteva Direktive 2006/48/EZ Evropskog parlamenta i saveta, od 14. juna 2006. za početak i nastavak vršenja delatnosti kreditnih institucija i Direktive 2006/49/EZ Evropskog parlamenta i saveta od 14. juna 2006. o Adekvatnosti kapitala investicionih društava i kreditnih institucija, koje su zamenjene u 2013. godini usvajanjem Direktive 2006/49/EZ o Pristupu u delatnostima kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru kreditnih institucija i investicionih firmi (CRD IV) i Uredbe (EU) br. 575/2013 o bonitetnim uslovima za kreditne institucije i investiciona društva (CRR).

FODK nakon sprovođenja Strateškog plana 2015-2017, u cilju usklađivanja i približavanja zakonodavstva u oblasti osiguranja depozita će početi sa usklađivanjem preispitivane evropske direktive o garantnim shemama depozita – DGSD “DIRECTIVE 2014/49/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 16 April 2014 on deposit guarantee schemes”, i Uputstvama Evropskog bankarskog tela (EBA), o metodima obračunavanja doprinosa garantnih shema depozita “EBA/GL/2015/10 22.09.2015 Guidelines on methods for calculating contributions to deposit guarantee schemes”

Što se tiče oblasti **osiguranja**, pravni i regulatorni okvir za licenciranje, regulisanje i nadzor osiguranja u Republici Kosovo obuhvata:

- Zakon br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo
- Zakon br. 04/L-018 o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti (u nastavku Zakon o osiguranju od autoodgovornosti)
- Zakon br. 05/L -045 o osiguranju koji je stavio van snage Uredbu br. 2001/25 o licenciranju, nadzoru i regulisanju osiguravajućih kompanija i posrednika osiguranja (u nastavku Uredba br. 2001/25)

Zakon br. 04/L-018 o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti i uredbe koje ga sprovode su delimično u skladu sa Evropskom direktivom 2009/103/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 16. septembra 2009, o osiguranju protiv građanske odgovornosti u vezi upotrebe motornih vozila, kao i sprovođenje obaveza za osiguranje od ove odgovornosti.

U cilju usklađivanja i približavanja zakonodavstva u oblasti osiguranja sa evropskim direktivama u početku 2016. godine stupio je na snagu Zakon br. 05/L-045 o osiguranju, usvojen od Skupštine Republike Kosova koji je stavio van snagu Uredbu br. 2001/25 o licenciranju, nadzoru i regulisanju osiguravajućih kompanija i posrednika osiguranja (u daljem tekstu Uredba br. 2001/25) koje je bila na snagu. Zakon je delimično usklađen sa evropskom direktivom 2009/138/EZ Evropskog parlamenta i saveta od 25. novembra 2009. o započinjanju i obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solvency II) i evropskom direktivom 2002/92/EZ Evropskog parlamenta i saveta od 9. decembra 2002. o posredovanju u osiguranje. Putem ovog zakona su uspostavljeni osnovi za dalje približavanje sa EU *acquis-om*. Gore navedeni zakon uređuje osnovne principe i pravila za licenciranje, regulisanje i nadzor osiguranika, re-osiguranika, posrednika u osiguranju i drugih relevantnih subjekata, da bi industrija osiguranja u Republici Kosova funkcionisala na bezbedan, održiv i transparentan način u pravcu zaštite prava i interesa vlasnika polisa. Svi pravni akti (uredbe) doneti u skladu sa Uredbom 2001/25 su ostali na

snagu dok nisu u suprotnosti sa Zakonom o osiguranju. Počeo je proces ispitivanja svih uredbi koji ima za cilj potpuno usklađivanje uredbi sa uslovima Zakona o osiguranju, i do sada su izdati donet nekoliko uredbi.

Zasnovan i propisima donetim na osnovu Zakona o CBK, Zakona o autoodgovornosti osiguranje, Zakona o osiguranju i Pravilnikom. 2001/25, koje su gore navedene, su:

- Uredba za određivanje strukture obaveznih premija osiguranja za osiguranje autoodgovornosti;
- Uredba o uplati sredstava kao garancija, adekvatnosti kapitala, finansijskog izveštavanja, upravljanja rizicima, investicije i likvidnost;
- Propisi za Fond Zavoda za osiguranje Kosova obeštećenje;
- Uredba o sprovođenju bonus-malus sistema;
- Pravilnik o opštim uslovima polise osiguranja od sekretarice;
- Pravilnik o licenciranju u posrednika osiguranja;
- Uredba o postupku za rukovanje zahteve za nadoknadu auto-odgovornosti;
- Uredba o izveštavanja standarda i nadzor Zavoda Kosovskim bezbednosnim;
- Pravilnik o licenciranju osiguravajućih društava i stranim filijalama;
- Pravila za aktivnost koja ima veze sa osiguranju;
- Pravilnik o pripadnosti i outsourcing ugovora;
- Pravilnik o finansijskom izvoru proizvoda;
- Pravilnik o unutrašnjoj kontroli;
- Uredba o osnivanju Arbitražnog Forumu za rešeni sporovi o potraživanjima;
- Pravila za licenciranje regulatora / supervizora osiguranja potraživanja;
- Pravilo o izmjenama i dopunama Pravilnika o standardima računovodstva i zahteva vođenja evidencije za osiguranje i posrednika osiguranja;
- Opis pravila obavezne rezerve za osiguranje;
- Pravilo o opisu dodatnih zahteva da se uključe u Pismo o angažovanju spoljnog revizora;
- Pravila i upravljanja kompanije zajedničke bezbednosti i sigurnosti Ndermjetesusesve;
- Pravilo o prodaji osiguranja putem interneta;
- Uredba o povezanim pravnim licima;
- Pravilnik o valjanosti i iznos štete Kreditorve akcionara i, u likvidaciji;
- Promena pravila Pravilnika o Insurance klasa Poznati BPK.

Nakon stupanja na snagu Zakona o osiguranju doneto je nekoliko uredbi o osiguranju koje regulišu nove oblasti kao što su:

- Uredba o spajanju i prisvajanju;
- Uredba o aktuarima osiguranja;
- Uredba o utvrđivanju kriterijuma za procenu nematerijalne štete od autoodgovornosti;
- Uredba o otvaranju predstavničkih kancelarija na Kosovu od strane stranih osiguravača.

Takođe su donete i nekoliko drugih uredbi koje su zamenile ili izmenile i dopunjavale postojeće uredbe kao što su:

- Uredba o strukturi premija za osiguranje;
- Uredba o ulaganju sredstava u pokrivanju tehničkih i matematičkih provizija kao i ulaganje osnivačkog kapitala osiguravača;
- Uredba o uslovima zadržavanja rizika i pokrivanja putem reosiguranja.
Uredba o unutrašnjim kontrolama i unutrašnjoj reviziji osiguranja.
Uredba o proceni i zadržavanju tehničkih i matematičkih provizija za životne i neživotne osiguravače.
Uredba o spoljnoj reviziji osiguravača, posrednika osiguranja, procenjivača štete i Kosovskog ureda osiguranja;

- Uredba o objavljivanju informacije od osiguravača.
Uredba o delegiranju funkcija osiguravača;
- Uredba o izveštavanju osiguravača u CBK.

Ova pravila i propisi su djelimično usklađeni sa direktivama EU u oblasti bezbednosti, koji regulišu pitanja kao što su neživotnih osiguranja, životno osiguranje, posredovanje u osiguranju, obaveznog osiguranja uslova osiguranja motornih vozila od odgovornosti prudencijalnih upravljanja rizikom, minimalni kapitalni zahtevi, kao i druga pitanja od značaja za oblasti osiguranja. U nastavku napori na usklađivanju zakonodavstva u oblasti bezbednosti sa pravnim tekovinama EU, kao što je gore navedeno.

Što se tiče penzionog sistema, zakon CBK je definisan penzione fondove kao finansijske institucije. Stoga, ovaj zakon uspostavlja u isključivoj nadležnosti CBK za licenciranje, regulišu i kontrolišu kosovske penzionih fondova.

Pravni i regulatorni okvir za licenciranje, regulisanje i nadzor penzionih fondova u Republici Kosovo uključuje:

- Zakon br. 04 / L-101 o Kosovskim penzionim fondovima (Zakon o penzijskim fondovima) i CBK propisi o penzijskim fondovima.

Zakon br. 04 / L-101 o penzijskim fondovima i propisima za njegovo sprovođenje su delimično u skladu sa Direktivom Evropske unije 2003/41 / EC Evropskog parlamenta i Saveta dates 3 juna 2003. o aktivnostima i nadzoru institucija i penzije zapošljavanja, na čijoj se određuju na osnovu potpune harmonizacije sa zahtjevima ove Direktive.

Na kraju 2015. godine, ona je počela da se revidira Zakon br. 04 / L-101 o Kosovskim penzionim fondovima (Zakon o penzionim fondovima), u septembru 2016 je postao prvo čitanje u Skupštini Republike Kosovo. Usvajanje izmjena Zakona u pitanju očekuje da se uradi do kraja 2016. godine.

Propisi doneti na osnovu Zakona o CBK i Zakonom o penzijskim fondovima, regulatorni okvir za regulisanje i nadzor penzija nakon stupanja na snagu Zakona o penzijskim fondovima je sledeći:

- Uredba da se definišu uslovi i kriterijumi povlačenje sredstava iz KPSF;
- Pravilnika za izveštaja i informacija koje su potrebne penzionog fonda štednje Kosova;
- Pravilnik o licenciranju alata za upravljanje imovinom penzionog fonda;
- Uredba za pojedinačne penzije sačuvanih;
- Pravilnik o licenciranju dopunskim penzionim fondom poslodavca;
- Pravilnik o licenciranju davaoca dopunskih individualnih penzija;
- Uredba o individualnim računima učesnika.

Tokom 2016. godine revidirane su ove uredbe:

- Uredba o ulaganjima penzionih sredstava;
- Uredba o izveštavanju Penzijskog fonda Kosova (Uredba o izveštajima i informacijama koje se zahtevaju od Fonda penzione štednje Kosova);
- Uredba o čuvanju penzionih sredstava (Uredba o izmeni pravila o staratelju penzionih sredstava)
- Uredba o izveštavanju dodatnih pojedinačnih fondova (Druga pravila i izveštaji koje se zahtevaju od Penzijskog fonda i Osiguravača penzija koje se podnose);
- Uredba o vrednosti doprinosa penzije (u procesu)
- Uredba o vrednosti doprinosa penzije (u procesu revidiranja).

Ovi propisi sprovedu uslove propisane Zakonom o penzionim fondovima koji doprinose daljem usklađivanju sa zahtevima direktive. Pored ovih pravila, regulacije i nadzora penzijskih pravila sledećih postoje:

- Propisi o penzijskom Prednosti Programi se primjenjuju pojedini dopunske penzije;
- Pravilnik o finansiranju i aktuarskoj Podešavanje definisanih penzijskih;
- Pravilnik o ulaganjima penzionih sredstava;
- Pravila koja propisuje zahteve u pismu angažovanja spoljnog revizora penzijskim fondovima i penzijskim usluga;
- Pravilnik o vođenju evidencije o penzijskim fondovima i penzijskim usluga;
- Pravilnik o penzijskim fondovima i penzijskim imovine procenu vrednosti;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju penzija;
- Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o Transferi i prenos uplata na penzionih sredstava;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o pritvoru penzionih sredstava;
- Pravilnik o izmenama i dopunama pravila za imovinsko menadžere penzionih sredstava;
- Pravilnik o prestanku dopunskih individualnih penzija;
- Pravila učešća u Fondu PIO i profesionalnih kategorija zaposlenih;
- Pravila o izvještavanju i druge informacije koje zahteva penzijskim fondovima i penzijskim provajdera da se podnese;
- Pravila za osnivanje Fonda PIO;
- Pravilnik o osnivanju dopunskih individualnih penzija od penzionih usluga;
- Pravilnik o vrednosti penzija koji se odnose na dopunskom penzionom fondu poslodavaca;
- Pravilnik o vrednosti doprinosa za penzijsko (koji se razmatra).

U oblasti finansijskog tržišta je do sada razvila domaćem tržištu duga kroz izdavanje hartija od Vlade Kosova, koja posluje preko trgovačke platforme elektronskog hartija od vrednosti u. Ova aktivnost se realizuje kroz organizovanje aukcija objavljenih od strane Vlade Republike Kosovo i njihovog upravljanja od strane Centralne banke Republike Kosova. Organizacija aukcija hartija od vrednosti Vlade Kosova je baziran na sistemu primarnih aktera (komercijalne banke), gde fizička i pravna lica mogu učestvovati na tržištu kroz osnovnih činilaca navedenih.

Prvi izdavanje hartija od Vlade Kosova od sprovedena Januari 17, 2012, gde je instrument izdaje sa rokom otplate od 3 meseca i nastavili emisija 6 i 12 meseci. Pored državnih zapisa i obveznica emitovanih sa rokom dospeća 2 i 3 godine. 24. maja, 2014 obeležili su prvu transakciju trgovanja hartijama od vrednosti na sekundarnom tržištu, gde se transakcija obavlja prodaja hartija od vrednosti između primarnog trgovca i klijenta. Do sada je bilo značajan broj ovih transakcija, uglavnom između primarnih aktera i njihovih klijenata, kao i transakcije između samih primarnih zainteresovanih strana.

Institucionalni okvir i okvir politika

Došlo je do proširenje baze investitora učestvuje na tržištu hartija od vrednosti Vlade Kosova, gde osim fizičkog učešća penzionih fondova i osiguravajućih društava. Isto tako, u avgustu 2015. bilo je i transakcije kupovine hartija od vrednosti preko sekundarnog tržišta od strane Centralne banke Republike Kosova u vezi sa članom 11. Zakona br 03 / L-209.

Tržište hartija od vrednosti Republike Kosovo je regulisan Zakonom 04 / L-175 o javnom dugu, na snazi od novembra 2009. godine i podzakonskih akata, MF-CRD Uredba br. 01/2014 na primarnom i sekundarnom tržištu hartija od vrednosti Republike Kosovo usvojen 2012. (dopunjen 2014.).

Među strateškim ciljevima je pružanje međubankarskih sistema efikasno i pouzdano prenos sredstava i hartija od vrednosti, koji nenkuptonavancimin dalje sistema Centralnog registra hartija od (Centralni registar - dinara), elektronska platforma za trgovinu (elektronskoj trgovini platforma - ETP), kao i posvećenost uspostavljanju modernog sistema međubankarskom tržištu novca i tržišta kapitala.

Institucionalni okvir i okvir politika

Centralna banka Republike Kosovo (CBK) je javni pravni subjekat na osnovu članova 11. i 140. Ustava i odredaba odgovarajućeg zakona. CBK je ključna institucija učesnica i regulativna u finansijskom sistemu Republike Kosovo kao i da ima administrativnu, finansijsku i upravnu nezavisnost i samostalnost. Prvi cilj CBK je da podstiče i održi stabilan finansijski sistem, uključujući i jedan bezbedan, trajan i efikasan sistem plaćanja. Obzirom na ovaj cilj, što se tiče oblasti finansijskih usluga, osnovana su odgovarajuća odeljenja za nadzor finansijskih institucija, uključujući i nadzor banaka, osiguravajuća društva, penzionih fondova i drugih ne-bankovnih finansijskih institucija.

Aktivnost CBK se obezbeđuje od svojih organa za donošenje odluka i svog osoblja. Organi za donošenje odluka u CBK-u su Odbor centralne banke, izvršno veće i guverner. Veće Centralne banke se sastoji od predsednika i tri ne-izvršna člana kao sam guverner i zadatak za nadgledanje sprovođenje odluka, kao i nadgledanje administracije i vršenje operacija CBK. CBK takođe nadgleda aktivnosti Fonda penzione štednje Kosova i Kosovskog ureda osiguranja.

Kosovski Penzijski Štedni Fond (KPŠF) je javna nezavisna institucija osnovane od Skupštine Republike Kosovo. Opšta aktivnost KPŠF-a se uređuje od strane Skupštine Kosova, dok se nagleda od Centralne Banke Kosova (CBK). KPŠF je stvoren prema modelu definisanih penzionih doprinosa, što podrazumeva da svaki doprinosilac štedi za penziju u jednom bankarskom računu. KPŠF je institucija osnovana decembra 2001 a svoju aktivnost počela je avgusta 2002 za administraciju i upravljanje obaveznih (i volonterskih) penzijskih sredstva zaposlenih na Kosovu.

Zakon br. 04/L-101 o penzijskim fondovima na Kosovu daje KPŠF-u, preko Upravnog odbora, ovlašćenja i prava poverenog administratora penzionih fondova (član 5.1), i određuje njemu prava u vezi penzijskih fondova (član 5.2). KPŠF ima svoje glavne sedišta u Prištini, dok usluge za doprinosoce i korisnike štednih penzija i u šest drugih centara Poreske uprave Kosova (PUK) u Mitrovici, Peći, Đakovici, Prizrenu, Uroševcu i Gnjilanu. KPŠF se upravlja od Upravnog odbora, koji se sastoji od: pet profesionalnih članova sa najmanje 10 godina iskustva u oblasti penzija; dva reprezentativna članova, jedan za poslodavce i drugi za zaposlene; i jedan predstavnik Vlade. Svi članovi odbora se imenuju od strane Skupštine Kosova za mandat od 3 godine, sa mogućnošću ponovnog izbora. Ako mandat članova Upravnog odbora ističe i nijedan novi član nije imenovan, onda postojeći članovi Odbora nastaviće mandat za devedeset dana.

Kosovska kancelarija osiguranja je osnovana 07.09.2011. godine od 10 osiguravajućih društava licenciranih za rad u Republici Kosovo, na osnovu Zakona br. 04 / L-018 o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti.

Kosovska kancelarija osiguranja je profesionalna organizacija u svojstvu pravnog lica osnovana za neprofitne ciljeve. Vlada Republike Kosovo priznaje status Nacionalne kancelarije osiguranja sa neograničenim pravima, u svojstvu kancelarije za plaćanje i kancelarije za obrađivanje, koji garantuje ispunjenje svih obaveza od sistema kartona međunarodnog osiguranja. Kancelarija je finansirana od strane svojih članova i poslovanje kojeg je pod nadzorom Centralne banke Kosova. U okviru Kosovske kancelarije osiguranja funkcioniše Fond za kompenzaciju, Pogranično osiguranje, Informativni centar osiguranja i Zeleni karton.

Pored vršenja pažljivog, neprekidnog i nezavisnog nadgledanja nad svim finansijskim institucijama licencirane od strane CBK, odgovarajuća odeljenja za nadgledanje nad finansijskim institucijama imaju za cilj razvoj bezbedno odvijanje finansijskih aktivnosti, kao i onih bankarskih, za osiguranje i za penzije, kao i stvaranje uslova za realizaciju zdravog procesa finansijskog posredovanja u Republici Kosovo, za razvoj finansijskog sektora i na taj način razvoja privrede zemlje.

Srednjoročni prioriteti

U skladu sa Strateškim planom 2015-2019 CBK između ostalog cilja na:

- Razvoj nadzornih funkcija u skladu sa savremenim standardima i praksama;
- Razvoj savremenih među-bankarskih sistema u Republici Kosovo;
- Podsticaj zdravog razvoja finansijskog sistema u Republici Kosovo; i
- Doprinos u integracionim procesima u Evropskoj Uniji i saradnja sa drugim međunarodnim institucijama.

Srednjoročni zakonske prioritete za usklađivanje zakona:

Što se tiče bankarskog sektora predviđeno je:

- Dopuna uredbe za adekvatnost kapitala tako da prilagođava zahteve za definiciju kapitala prema Basel III, potpuno uskladiti težine sa rizikom naspram kreditnom riziku prema standardizovanom pristupu, da usvoji zahteva kapitala prema tržišnim riziku, kao i da poznaje faktore za olakšanje kreditnom riziku u skladu sa standardizovanom pristupu;
- Usvajanje standarda II stuba i III stuba Bazelskog okvira o kapitalu;
- Usvajanje zahteva za upravljanje rizika likvidnosti i odnos finansijske poluge zasnovano na novim standardima poznati kao Basel III.

Ovi standardi su deo Direktive 2013/36/EU i Uredbe (EU) br. 575/2013 EU, poznati kao CRD IV i CRR, to jest, deo zakona komunitarnog prava EU i predviđeni su da se usvajaju za popuno usklađivanje zakona što se tiče oblasti nadgledanja banaka u okviru potpune ispunjavanja predviđenih zahteva SSP, odnosno član 96 i njenog priloga br. 6, što se tiče finansijskih usluga.

Što se tiče sektora osiguranja predviđeno je da:

- U srednjoročnom planu će se raditi na dalje usklađivanje regulative osiguranja na Kosovu sa odgovarajućim evropskim direktivama. Postojeća regulativa će biti predmet izmena/ dopuna za sprovođenje Nacrt Zakona o osiguranju koji se očekuje da stupa na snagu početkom 2016. godine.

Što se tiče penzionog sektora predviđena su, u srednjoročnom planu celog regulativnog okvira CBK u oblasti penzija da će se izmeniti i dopuniti u skladu sa uslovima Zakona o penzijskim fondova i komunitarnog prava EU u oblasti penzija.

Srednjoročni primenjivi prioritete

Što se tiče bankarskog sektora predviđena je:

- Obuka i kvalifikacija osoblja za nadgledanje banaka u primeni standarda iz Bazelskog okvira za kapital (Basel Capital Framework) i Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (IFRS);
- Obuka osoblja u oblasti konsolidovanog nadgledanja;
- Analiza i usvajanje najboljih praksi zemalja EU u oblasti zaštite potrošača;
- Izgradnja kapaciteta za upravljanje vanrednim situacijama u slučaju krize i rešavanje problematičnih banaka;
- Uspostavljanje periodičnog testiranja programa, poznatog kao "stresno testiranje" i usvajanje sistema ranog upozoravanja.

Što se tiče Fonda za osiguranje depozita, sledeće strateške ciljeve koji su predstavljeni DIFK:

- Unapređenje interakcije sa mreže partnere, članova i partnera za jačanje saradnje u sektoru finansijskog;
- Podizanje javne svesti kroz kontinuiranu i efikasna komunikacija;
- Unapređenje diferencijal premium sistem i izveštavanja od strane banaka članica;
- Postizanje pune usaglašenosti sa osnovnim principima

Što se tiče sektora osiguranja predviđene su:

- Završetak Nadzor Manual Off-sajt - u srednjoročnom periodu će biti revidiran za korišćenje nadzor off-site koji automatski je namenjen nadzor bliže osiguranje i risisgurueseve kroz izveštavanje i monitoring, posebno kroz ranih testova upozorenja (Earli Varning test - EVT);
- Jačanje resursa u oblasti solventnosti - Obuka i kvalifikacije osoblja nadzor osiguranja u primeni standarda za bonitet sam da, što omogućava ravnopravno učešće žena i muškaraca u obuci;
- Stres-test - Program stvaranje i obezbeđivanje programa scenario testiranja poznat kao "stres test".

Što se tiče penzionog sektora predviđeno je da:

- U cilju ispunjenja svojih dužnosti i za efikasnu primenu strateškog plana i odgovornosti koje proizilaze iz SSP u pogledu usklađivanja zakona sa direktivama EU u oblasti nadgledanja nad osiguravačima, CBK planira da nastavi sa:
- Obukom i osposobljavanjem osoblja za penzijsko nadgledanje u primeni standarda i osnovnih načela IOPS-a;
- Obukom osoblja u oblasti konsolidovanog nadgledanja penzija;
- Analizom i usvajanjem najboljih praksi zemalja EU u oblasti zaštite učesnika i korisnika u penzione fondove/od penzionih fondova.
- Izgradnjom kapaciteta za upravljanje vanrednim situacijama u slučaju krize i rešavanje penzionih fondova.

3.11. Poglavlje 10 acquis-a: Informaciono društvo i mediji

Ovo poglavlje pokriva elektronske komunikacije, usluge informacionog društva i audio-vizuelne politike kroz kojih evropski propisi vrše promovisanje i podsticaju konkurenciju, razvoj i širi pristup savremenih usluga i novih tehnologija, sa posebnim naglaskom na interese krajnjih korisnika.

U oblasti elektronskih komunikacija komunitarno pravokomunitarno pravo EU imaju za cilj da uklone prepreke za efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta u oblasti usluga i elektronskih komunikacionih mreža, promovisanje konkurencije i zaštitu interesa potrošača u sektoru, uključujući dostupnost savremenih univerzalnih usluga. Ključna pitanja koja će biti pokrivena u oblasti elektronskih komunikacija, su: širokopolasni pristup, standardizacija, interkonekcija, tržište i analiza tržišta, univerzalne usluge i prava korisnika, pitanja privatnosti, digitalizacija i frekvencijski spektar. Glavna pitanja u oblasti usluga informacionog društva su: bezbednost informacija, e-vlada, e-zdravstvo, e-potpis, e-trgovina i javni sektor. Ključna pitanja u audio-vizuelnim politikama su: audio-vizuelne medijske usluge, javne usluge radio-prenosa, zaštita maloletnika, filmska baština i kulturna raznolikost.

Uslovi SSP-a

Odgovarajući članovi SSP su Poglavlje VIII, odnosno član 111. koji se odnosi na elektronske komunikacione mreže i usluge, član 110. o informacionom društvu, kao i član 109. o saradnji u audiovizuelnoj oblasti. Član 111. se odnosi na jačanje saradnje u oblasti elektronskih komunikacionih mreža i usluga, sa krajnjim ciljem usvajanja zakona EU od strane Kosova u sektoru pet godina nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, obračunajući posebnu pažnju na bezbednost i jačanje nezavisnosti relevantnih regulatornih autoriteta.

Član 110. se odnosi na saradnju u oblasti informacionog društva koja uglavnom podržava postepeno usklađivanje politike i zakona Kosova sa EU. Globalni ciljevi će podrazumevati pripremanje društva u celini za digitalno doba, kao i identifikaciju mera da se obezbedi interoperabilnost mreža i usluga. Član 109 se odnosi na saradnju i podsticanje audio-vizuelne industrije u Evropi, i podršku ko-generisanja u oblasti kinematografije i audio-vizuelnih medija uključujući, između ostalog, i programe i olakšice za

obuku novinara i stručnjaka u medijskoj audio -vizuelnoj industriji. Ovaj član takođe adresira tehničku pomoć javnim i privatnim medijima na Kosovu, kako bi se ojačala njihova nezavisnost, profesionalizam i veze sa evropskim medijima, usklađivanje politike o uređenju sadržaja prekograničnih emitovanja sa onima iz EU, usklađivanje zakona i sticanje autorskih prava kao i jačanje nezavisnosti odgovarajućih regulatornih organa.

Uslovi iz Izveštaja EK-a o Kosovu

U kontekstu zahteva koji proističu sa Izveštaja o Kosovu (2016) u oblasti elektronskih komunikacija, informacionog društva i audiovizuelnih politika, zahteva se da Kosovo nastavlja sa naporima za usklađivanje i kompletiranje pravnog okvira u pravcu usklađivanja sa EU *acquis-om*. Pored toga, u kontekstu izgradnje stručnih i institucionalnih kapaciteta, preporučuje se jačanje nezavisnosti i kapaciteta regulatora telekomunikacija (RAEPK) i medija (NKM). Isto tako, izveštaj preporučuje obezbeđivanje dovoljnih fondova za sprovođenje Strategije za kibernetičku bezbednost i Strategije za E-Upravu. Dok, kao hitna pitanja koje proističu iz izveštaja i koje zahtevaju pažnju kosovskih institucija su preduzimanje konkretnih koraka u pravcu prelaska sa analognog emitovanja na digitalno emitovanje kao i pronalaženje trajnog rešenja za finansijsku održivost javnog servisa, RTK.

Uslovi iz DPSP-a

Na osnovu uslovi iz DPSP-a „Infra“ 2016 u oblasti elektronskih komunikacija, informacionog društva i audiovizuelnih politika predviđena je dopuna pravnog i strateškog okvira. Pored toga, Vlada Kosova treba da obezbeđuje adekvatne budžetske resurse u oblasti usluga informacionog društva, posebno za Sprovođenje elektronskog upravljanja i Strategije kibernetičke bezbednosti. Isto tako, relevantne institucije treba da preduzimaju korake u razvoju statistika informacionog društva u skladu sa standardima Eurostata. Pored toga, Vlada Kosova kao pitanje sa nacionalnim prioritetom treba da preduzima sve potrebne korake za sprovođenje prelaska emitovanja od analognog sistema u digitalni sistem. Takođe, Vlada Kosova treba da usvaja Strategiju prelaska u digitalno emitovanje što je brže moguće da bi Nezavisna komisija za medije sprovedila Zakon i Strategiju za odgovarajuće pitanje. Isto tako, institucije Kosova treba da obezbeđuju minimalne kapacitete za nacionalni CERT (Computer Emergency Response Team - CERT), odnosno kompjuterski tim za hitna reagovanja, u skladu sa preporukama ENISA-e. Između ostalog, institucije Kosova treba da obezbeđuju model koji obezbeđuje održivo finansiranje RTK-a, da započnu proces izrade zakonodavstva za vlasništvo medija; kao i da obezbeđuju potrebni budžet sa nastavak Fonda medija za manjine. U kontekstu jačanja stručnih kapaciteta, Vlada Kosova treba da obezbeđuje finansijsku i funkcionalnu nezavisnost NKM-a i RAEPK-a.

Elektronske komunikacije

Zakonodavni okvir i okvir politika

Što se tiče aproksimacije i usklađivanja primarnog pravnog okvira u sektor elektronskih komunikacija sa *acquis-om* EU-a, usvojen je Zakon o elektronskim komunikacijama, koji ima za cilj da uređuje aktivnosti elektronskih komunikacija na osnovu načela tehnološke neutralnosti i regulatornog okvira EU o elektronskim komunikacijama, promovisanjem efikasne konkurencije i infrastrukture u oblasti elektronskih komunikacija, kao i garancija potrebnih i odgovarajućih usluga za građane. Osim toga, ovaj zakon delimično transponuje Direktivu 2002/21/ EC izmenjena i dopunjena Direktivom 2009/140/EZ; Direktiva 2002/19/EZ izmenjena i dopunjena Direktivom 2009/140/EZ; Direktiva 2002/20/EZ izmenjena i dopunjena Direktivom 2009/140/EZ; Direktiva 2002/22/EZ izmenjena i dopunjena Direktivom 2009/136/EZ; Direktiva 2002/77/EZ; Direktiva 2002/58/EZ izmenjena i dopunjena Direktivom 2009/136/EZ vezano za obradu ličnih podataka i zaštiti privatnosti; Direktivu 2009/136/EZ; Direktivu 2009/140/EZ; Direktivu 1999/5/EZ; Preporuku EK 2003/311/ EC; Preporuku EK 2007/879/EZ; Preporuku EK 98/322/ EC; Preporuku EK 2005/698/EZ; Odluka EK za klasifikaciji radio opreme i terminalne opreme 200/299/EZ.

Međutim, što se tiče kompletiranja i usklađivanja sekundarnog pravnog okvira sa *acquis-om* EU-a, RAEPK je usvojio uredbe koje u potpunosti transponuje direktive EU, kao što sledi:

- Uredba o obezbeđivanju pristupa (012/B/11 11. februar 2011) (Direktiva 2002/21/EZ Evropskog parlamenta i saveta od dana 07/03/2002 za uspostavljanje zajedničkog okvira za mreže i usluge elektronskih komunikacija (Okvirna direktiva), izmenjena Direktivom br. 2009/140/EZ, od dana 25/11/2009); i
- Uredba o davanju i korišćenju radio frekvencije (Odluka broj 376/2002/EZ.);
- Uredba o kvalitetu usluga za elektronske komunikacije (043/B/13, 09 decembar 2013) (Direktiva 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama, Direktiva 2009/136/EZ (Prilog III);
- Tehnički propis za radio opremu i telekomunikacionu terminalnu opremu i elektromagnetnu kompatibilnost (Priznavanje usklađenosti) (Direktiva 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama, Direktiva 2009/136/ EC (Prilog III);
- Uredba o isplataama za korišćenje radio frekvencija (Odluka br. 376/2002/ EC)
- Uredba za obračun troškova prema metodi pune raspodele troškova (FDC) (043/B/12 od 22. juna 2012) (Direktiva 2002/19/EZ (Direktiva o pristupu) Preporuka Evropske komisije 98/322/EZ o interkonekciji na liberalizovanom tržištu telekomunikacija (2 deo- Podela računa i obračun troškova), i preporuku Evropske komisije 2005/698/EZ o podeli računa i sistemi obračuna troškova prema regulatornog okvira za elektronske komunikacije;
- Uredba o pravu staze i zajedničko korišćenje infrastrukture (Direktiva 2002/21/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 07/03/2002 za stvaranje zajedničkog okvira za mreže i elektronske komunikacione usluge (Okvirna direktiva), izmenjena Direktivom br. 2009/140/EZ od 25.11.2009);
- Uredba o interkonekciji (033/B/11, 3. Jun 2011 (Direktiva 2002/21/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 07/03/2002 o stvaranju zajedničkog okvira za mreže i elektronske komunikacione usluge (Okvirna direktiva), izmenjena Direktivom br. 2009/140/EZ od 25.11.2009);
- Uredba o potpunom i zajedničkom korišćenju petlje i lokalne pod- petlje (024/B/11, 18. april 2011) (Direktiva 2002/21/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 07/03/2002 o stvaranju zajedničkog okvira za mreže i elektronske komunikacione usluge (Okvirna direktiva), izmenjena Direktivom br. 2009/140/EZ od 25.11.2009); A
- Uredba o obezbeđivanje pristupa (012/B/11, od 11 februara 2011) (Direktiva 2002/21/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 07/03/2002 o stvaranju zajedničkog okvira za mreže i elektronske komunikacione usluge (Okvirna direktiva), izmenjena Direktivom br. 2009/140/EZ od 25.11.2009).
- Uredba o ugovorima, transparentnosti i objavljivanju informacija i druge zaštitne mere za krajnje korisnike za pružanje mreža i javnih usluga elektronskih komunikacija (Direktive 2002/22/EZ Evropskog saveta i parlamenta od dana 7. mart 2002. o univerzalnim uslugama i pravima mrežnih korisnika i usluga elektronskih komunikacija (Direktiva univerzalnih usluga), izmenjena Direktivom 2009/136/EZ od dana 25. novembar 2009);

Sa druge strane, što se tiče uloge i institucionalne odgovornosti u oblasti *elektronskih komunikacija*, ključnu ulogu ima Ministarstva za ekonomski razvoj (MER), koje predlaže, izradi i obezbeđuje sprovođenje zakona; izradi i usvaja politike i strategije; prati i sastavlja redovne periodične izveštaje o sprovođenju strateških dokumenata iz sektora pošte, elektronskih komunikacija i informacionog društva. Takođe, MER identifikuje, predlaže i postavlja standarde za informacione tehnologije na nacionalnom nivou. U sektoru elektronskih komunikacija, razmatra usklađenost sa evropskim standardima koji pokrivaju tarife i takse, kvalitet usluga i tehničke standarde; razvija politiku rada za promociju konkurencije i razmatra potrebe potrošača.

U kontekstu ispunjavanja strateškog okvira dokumenta koja se odnose na implementaciju zakonodavstva EU u oblasti elektronskih komunikacija, MER je usvojila strategiju za komunikacije Sektor za politiku

Electronic Digitalnu agendu za Kosovo 2013-2020, The koji je u skladu sa 2020te EU Digitalnu agendu i ima za cilj da definiše prioritete, ciljeve i zadatke razvoja IKT kako bi se povećala socijalne i ekonomske koristi koje pružaju te tehnologije, pre svega internet, kao veoma važan instrument za ekonomske i društvene djelatnosti, čije korišćenje omogućava isporuku ili prijem servisa, posao, pristup zabave, komunikacije i slobodno izražavanje mišljenja. Ovaj dokument transponuje saopštenje Komisije (KOM (2010) 245 / final2) od 26/08/2010 "Digitalnu agendu za Evropu". U tom smislu, TRA odobrila 2015- 2017 srednjoročni plan koji ima za cilj da se bavi regulatorne ciljeve koje je postavila regulatornog okvira (primarnog i sekundarnog zakonodavstva).

S druge strane, što se tiče podrške i obezbeđenih fondova od stranih donatora za sprovođenje raznih aktivnosti u oblasti elektronske komunikacije, dodeljeni su fondovi od Svetske banke i realizovani su projekti, kao u nastavku:

- Efikasna ko-upotreba resursa telekomunikacione infrastrukture (Facilitation of Efficient Infrastructure Sharing for Kosovo) – \$275,000;
- Program širokopojasne infrastrukture u ruralnim zonama (Rural Broadband Program) – \$475,000;
- Program o veštinama za radna mesta u digitalnoj ekonomiji – \$50,00; i
- Pilot projekat Žene u online poslovima (WoW) – \$150,000.

Srednjorični prioriteti

U periodu 2018-2021 glavni fokus biće sprovođenje specificiranih ciljeva u Digitalnoj agendi Kosova za pružanje širokopojasnih usluga, i bezbednost mreža i javnih usluga elektronskih komunikacija. Podsticanje konkurencije na tržištu širokopojasnih elektronskih komunikacija, za povećanje efikasnosti regulisanja tržišta i da se ulažu naponi da se svim stanovnicima Kosova do 2020. godine obezbeđuje pristup internetu većom brzinom od 30Mbps.

Pored toga, RAEPK će realizovati aktivnosti kao u nastavku:

- Izgradnju fiksnih stanica za praćenje spektra radio frekvencija na nacionalnom nivou;
- Praćenje parametara kvaliteta pristupa internetu;
- Izgradnja sistema upravljanja za prenosivost brojeva; i
- Razvoj platformi za online aplikacije.

Prema SOR-u 2017-2019, ukupni planirani budžet za RAEPK je znatno niži od planiranog i usvojenog budžeta od Odbora RAEPK-a, koji zapravo onemogućava realizaciju postavljenih prioriteta i ciljeva prema dokumentima i politikama sektora. Ipak, RAEPK očekuje da sa godišnjim revidiranjem SOR-a za naredne godine obuhvataju i aktivnosti koje su određene kao prioritete u skladu sa ciljevima Digitalne agende i Zakona o elektronskim komunikacijama.

Takođe se očekuje se preduzeti konkretni koraci od strane institucija članstva Kosova u međunarodnim organizacijama telekomunikacionih, uključujući i one koji se bave poštanskim pitanjima. Budžet za realizaciju aktivnosti će biti planirana u skladu sa SOR, uključujući pomoć donatora. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, tako da su sredstva prikupljena u korist žene, muškarce, devojčice i dečake, servisiranje potreba i interesa, Gender odgovorno budžetiranje treba da važi za sve faze planiranja i sprovođenja aktivnosti.

Informaciono društvo

Zakonodavni okvir i okvir politika

Što se tiče usklađivanja zakona sa *acquis-om* EU-a u oblasti informacionog društva, Kosovo je uspjelo da uspešno izradi značajno zakonodavstvo koje je u skladu sa regulatornim okvirom EU. Pored toga, primarni zakonodavni okvir sastoji se od:

- Zakona o uslugama Informatičkog Društva koji utvrđuje dokumentaciju u elektronskoj formi koja je pravno poednaka sa tradicionalnom dokumentacijom podnetoj u formatu hartije, radi olakšanja elektronskih usluga koja obuhvataju, a ne ograničavaju se u kupoprodaje koju vrše potrošači preko interneta (e-Trgovina), elektronske bankarske i finansijske usluge (e-Plaćanje), ponuda vladinih usluga (e-Upravljanje), kupovina u elektronskoj formi od preduzeća (e-Nabavka) i primena elektronskog potpisa. U okviru ovog zakona je transponovana Direktiva 1999/93/EZ; Direktiva 2000/31/EZ; i Direktiva 2007/64/EZ;
- Zakona o sprečavanju i borbe protiv kibernetičkog kriminala čiji je cilj sprečavanje i borba protiv kibernetičkog kriminala konkretnim merama, sprečavanje, otkrivanje i kažnjavanje kršenja preko kompjuterskih sistema, obezbeđenje poštovanja ljudskih prava i zaštite ličnih podataka.
- Zakona za Vladine Organe o informacionom društvu, ima za cilj određivanje odgovornih organa za razvoj usluga informacionog društva u institucijama Republike Kosovo, kao i nadležnosti, odgovornosti, organizovanje i njihovo funkcionisanje;
- Okvir o Interoperabilnosti Republike Kosovo, ima za cilj pružanje sugestija i preporuka interoperabilnosti sistema, na osnovu međunarodnih standarda u oblasti informacione tehnologije. Pored toga, ovaj okvir se zasniva na Evropskom okviru Interoperabilnosti.

U kontekstu dopunjavanja strateškog okvira sa dokumentima koji se odnose na razvoj sektora Informativne tehnologije, Vlada Kosova (MER), je 30. decembra 2015. godine usvojila Strategiju Kosova za informativnu tehnologiju, koja sadrži i detaljni akcioni plan za period 2016-2018. U cilju upravljanja i nadzora celog procesa sprovođenja ove strategije osnovan je i Upravni odbor, koji se na balansiran način sastoji od predstavnika državnih institucija, privatnog sektora – UITKK, i akademske zajednice.

Takođe, u januaru 2016. godine Vlada Kosova (MUP) je usvojila Državnu strategiju za kibernetičku bezbednost i Akcioni plan 2016-2019. Ministarstvo unutrašnjih poslova i ministar kao predsedavajući, sada je imenovan nacionalni koordinator za kibernetički bezbednost.

Što se tiče uloge i institucionalnih odgovornosti u oblasti informacionog društva, Ministarstvo za ekonomski razvoj predlaže, izrađuje i obezbeđuje primenu zakonodavnih dokumenata, politike i strategija. Pored toga, identifikuje, predlaže i određuje standarde za informacionu tehnologiju na državnom nivou, kao i podržava inovativnu i informacionu tehnologiju.

S druge strane, Ministarstvo javne uprave (MJU), odnosno Agencija o informacionom društvu predlaže i koordinira sve politike koje su povezane informacionom tehnologijom i komunikacijom u institucijama Republike Kosovo, izrađuje i obezbeđuje primenu strategije elektronskog vladanja i relevantnog akcionog plana, takođe, i vrši implementaciju niz značajnih aktivnosti koji su povezani sa informacionim društvom.

Srednjoročni prioriteti

Što se tiče planiranih aktivnosti za realizaciju srednjoročnih prioriteta 2018-2021, u kontekstu strateških dokumenata, programa i planova u oblasti informacionog društva radiće se na sprovođenju Strategije Kosova za informativnu tehnologiju.

Osim dopune strateškog okvira, u periodu 2018-2021, glavni fokus će biti u sprovođenju specificiranih ciljeva Digitalne agende Kosova za pružanje širokopojasnih usluga kao i u bezbednost javnih mreža i usluga elektronskih komunikacija. Budžet za realizaciju srednjoročnih prioriteta planiraće se prema SOR-u podrškom i od donatora.

Audiovizuelne politike

Zakonodavni okvir i okvir politika

Što se tiče usklađivanja domaćeg zakonodavnog okvira sa zakonodavstvom EU u oblasti audio-vizuelnih politike usvojen je zakon o Nezavisnoj komisiji za medije, koji ima za cilj definisanje ovlašćenja NKM-a i promociju razvoja zdravog tržišta medijskih, i audio-vizuelnih usluga. Pored toga, ovaj zakon je usklađen sa Direktivom AVMSD 89/552/EZC. Dalje, NKM je usvojilo niz pod zakonskih akata, koji su usklađeni sa gore navedenom direktivom (AVMSD):

- NKM 2013/01 - Uredba o zaštiti dece i maloletnika u Medijskim Audio - Vizuelnim službama - 2013;
- NKM 2013/02 - Uredba o autorskom pravu - 2013;
- NKM 2013/03 - Uredba o Audio - Vizuelnim komercijalnim komunikacijama - 2013;
- NKM 2013/04 - Uredba NKM o izdavanju licenci - 2013;
- Opšti uslovi i pravila licence NKM-a - prvi deo - 2013;
- NKM 2014/02 - Uredba o proceni aplikacija za licencu NKM - 2014;
- NKM 2014/03 - Uredba o nivou i načinu isplate nadoknade za licencu - 2014;
- Uredba kablovske distribucije radio i televizijskih programa na Kosovu - 2007;
- Kodeks ponašanja za medijske audio vizuelne usluge u Republici Kosova - 2010;
- NKM 2016/01 - Uredba o distribuiranju audio i audiovizuelnih medijskih usluga;
- NKM 2016/02 - Uredba o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama - 2016; i
- NKM 2016/03 - Etički kodeks za pružaoce audiovizuelnih medijskih usluga u Republici Kosova - 2016.

Što se tiče uloge i institucionalne odgovornosti u oblasti audio-vizuelnih politike, Nezavisna komisija za medije je nezavisna institucija koja je odgovorna za regulisanje, upravljanje i nadzor nad spektrom frekvencija emitovanja. Pored toga, NKM ima za cilj da promoviše razvoj zdravog tržišta audio-vizuelnih medijskih usluga regulisanjem prava, obaveza kao i odgovornostima fizičkih i pravnih lica koji pružaju audio i audio-vizuelne medijske usluge.

Srednjoročni prioriteti

Glavni prioritet NKM-a je sprovođenje Strategija digitalizacije i Akcionog plana, iako trenutno na osnovu SOR-a nema određenog budžeta za deo sprovođenje digitalizacije, međutim očekuje se da će revidiranjem SOR-a obuhvatiti i aktivnosti sa prioritetom od NKM-a za naredne godine. Isto tako, u ovom pravcu očekuje se značajna podrška i od donatora. Stoga, u srednjoročnom kontekstu, NKM planira da sprovodi Strategiju prelaska na digitalno zemaljski prenos.

3.12. Poglavlje 11 *acquis*-a: Poljoprivreda i ruralni razvoj

Poglavlje o poljoprivredi obuhvata veliki broj obaveznih pravila, gde većina njih su primenljiva.

Pravilna i efikasna implementacija ovih pravila kao i jačanje i efikasna kontrola od strane javne administracije su značajna za funkcionisanje Zajedničkih Evropskih Politike (PPE). Za funkcionisanje ZEP potrebno je unapređenje upravljanja i kvaliteta sistema kao što su Agencija za plaćanje, Integrisani sistem poljoprivredne kontrole (SIKB), kao i kapaciteti za sprovođenje mera ruralnog razvoja.

Ovo poglavlje zahteva od države članice da budu u stanju da sprovode zakonodavstvo BE-a o šemama direktne podrške farmama i da sprovode organizaciju zajedničkog tržišta o različitim poljoprivrednim proizvodima.

Uslovi SSP-a

Obaveza za usklađivanje zakona Kosova u 11. Poglavlju sa onim Evropske unije proizilazi iz članova 74. i 102. SSP. Prema članu 102. SSP, saradnja između stranaka će se razvijati u svim prioritarnim oblastima koja se odnose na komunitarno pravokomunitarno pravo EU. Ove oblasti uključuju oblast poljoprivrede, šeme kvaliteta o poljoprivrednim proizvodima i prehrambenim proizvodima, bezbednost hrane, veterinarske i fitosanitarne oblasti. Ova saradnja će posebno imati za cilj modernizaciju i restrukturiranje poljoprivrede i agroindustrijskog sektora na Kosovu, posebno za postizanje sanitarnih uslova EU. Saradnja u okviru SSP takođe ima za cilj poboljšanje upravljanja vodom i ruralnim razvojem, upravljanje sektorom šumarstva na Kosovu i gradualnom podrškom usklađivanja zakona i praksi Kosova sa *acquis-om* EU-a.

Uslovi DPSP-a

Uslovi koji proističu od sastanaka najvišeg nivoa sa EK-om u toku procesa Dijaloga stabilizacije i pridruživanja „Poljoprivreda, ribarstvo i bezbednost hrane“ 2016 obuhvata nastavak dopune primarnog i sekundarnog pravnog okvira. U okviru sektora, takođe kao drugo horizontalno pitanje je mogućnost integrisanja klimatskih promena u vezi sa pitanjima, uključujući povećanje podizanja svesti kod poljoprivrednika. Isto tako, pažnja je posvećena borbi protiv ilegalne promene namene poljoprivrednih zemljišta kao i nastavak sprovođenja strategije za konsolidaciju zemljišta.

Uslovi sa Izveštaja EK-a

U Izveštaju EK-a o Kosovu 2016, Evropska Komisija je identifikovala ove izazove: nedostatak osoblja u Agenciji za razvoj poljoprivrede (ARP) za obezbeđivanje adekvatnog praćenja i brzog procesiranja isplata. Takođe, u okviru ARP-a treba da se osniva Jedinica za unutrašnju reviziju. U cilju zaštite poljoprivrednog zemljišta, Kosovo treba da poboljšava i proširuje shemu konsolidacije zemljišta kao i da pripremi i sprovodi akcioni plan za tretiranje nezakonitih promena korišćenja poljoprivrednog zemljišta. Nezakonite promene za upotrebu poljoprivrednog zemljišta predstavljaju prepreku za razvoj sektora poljoprivrede koji sprečava efektivno sprovođenje zakona o prostornom planiranju. Što se tiče trgovinske razmene, i dalje ima neusklađenosti statistika poljoprivredne trgovine između Eurostata i onih domaćih. Isto tako, treba da se poboljša transparentnost i planiranje podrške za poljoprivredu.

Kosovo treba da poveća svoje napore da osniva funkcionalno poljoprivredno tržište, posebno ubrzanjem podrške za grupe proizvođača i marketing poljoprivrednih proizvoda. Nedostaje plan navodnjavanja i slabo je sprovođenje Zakona o organskoj poljoprivredi.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti poljoprivrede

Sektor poljoprivrede je jedan od glavnih sektora koji značajno doprinosi u opštem ekonomskom razvoju zemlje. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja je glavna institucija koja se bavi izradom politika i zakonodavstva u oblasti poljoprivrede uključujući biljnu proizvodnju, stočarstvo, korišćenje poljoprivrednog zemljišta u cilju njene zaštite kao i ruralni razvoj, bezbednost hrane i šumarstvo. U okviru MPŠRR-a su dve agencije: Agencija šumarstva Kosova (AŠK) i Agencija za razvoj poljoprivrede (ARP), osam departmana (Departman za finansije i generalne usluge, Pravni departman, Departman za ruralni razvoj - menadžerski autoritet, Departman za poljoprivredne politike i tržište, Departman za vinogradarstvo i vinarstvo, Departman za ekonomske analize i statistike, Departman šumarstva i Departman za evropske integracije i koordinaciju politika), kao i Poljoprivredni institut Kosova u Peći. Broj zaposlenih u MPŠRR-u tokom 2017. godine biće 403.

U mandatu MPŠRR-a posebnim naglaskom na stvaranju uslova za razvoj sektora poljoprivrede, ministarstvo je ostvarilo napredak u usklađivanju nacionalnog zakona sa *acquis-om* EU-a, uglavnom u oblasti poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja približavanjem domaćeg zakona sa velikim brojem direktiva i uredbi EU:

Zakon br. 03/L-098 o Poljoprivredi i ruralnom razvoju i Zakon br. 04/L-090 o Izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-098 o Poljoprivredi i ruralnom razvoju, definiše politike za razvoj poljoprivrede i ruralnog razvoja, ciljeve i mere na osnovu plana o Poljoprivredi i ruralnog razvoja. Zakon je delimično usklađen sa Uredbom Saveta (ES) br. 73/2009 19. januara 2009. godine, koji ukida Uredbu, (ES) Br 1290/2005, (ES) Br 247/2006, (ES) Br 378/2007 i ukida Uredbu (ES) br. 1782/2003 objavljenu u Službenom listu.

Zakonodavni okvir Kosova sadrži i Zakon br. 04/L-127 o Registraciji poljoprivrede, Zakon br. 04/L-253 o Izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-127 o Registraciji poljoprivrede. Ovim zakonom se reguliše sadržaj, organizacija i sprovođenje registracije poljoprivrede u 2013. godini, u celoj teritoriji Republike Kosovo. Zakon predviđa osnivanje, sastav, ovlašćenja i odgovornosti organa koji organizuju, pomažu i vrše registraciju, period prikupljanja podataka, dokumentacije koja je potrebna za obavljanje registracije, proceduru za prikupljanje, obradu i sačuvanje podataka registracije, kao i način objavljivanja i distribucije podataka, osigurajući sačuvanje privatnosti individualnih podataka registracije. Zakon je delimično usklađen sa: Uredbom br. 1166/2008 Evropskog Parlamenta i Saveta, od 19. novembar 2008. godine o strukturi istraživanja farmi i načina istraživanja poljoprivrednih proizvoda koja ukidaju Uredbu Saveta (EEC) br. 571/88;

Kao što je već pomenuto, poljoprivredno zemljište ostaje jedan od glavnih prioriteta fokusiranja ovog sektora. Zakon br. 02/L-26 o Poljoprivrednom zemljištu definiše korišćenje, zaštitu, regulisanje i zakup poljoprivrednog zemljišta, u cilju očuvanja i zaštite poljoprivrednog potencijala na permanentan način, zasnivajući se na principima održivog razvoja. Zakon br. 02/L-26 o Poljoprivrednom zemljištu nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Kosovo takođe ima i Zakon br. 04/L-040 o Regulisanju zemljišta. Ovim zakonom se reguliše pravna osnova za preduzimanje mera i radnji na dobrovoljnoj osnovi za stvaranje većih parcela i regulisanje poljoprivrednih zemljišta, šuma i šumskog zemljišta u funkciji više racionalnog i ekonomskog korišćenja. U okviru ovog zakona definišu se i odgovornosti institucija koje su odgovorne za uređivanje zemljišta, procedure za regulisanje zemljišta, planiranje, finansiranje i sprovođenje ovog procesa. Zakon nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Zakon br. 02/L-9 o navodnjavanju poljoprivrednih zemljišta i Zakon br. 03/L-198 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-9 o navodnjavanju poljoprivrednih zemljišta. Ovim zakonom uređuje se osnivanje i funkcionisanje subjekata koji pružaju usluge i korisnicima usluga. Zakon definiše organizaciju i stvaranje optimalnih uslova za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta na Kosovu, njegovu zaštitu od viška vode u cilju povećanja prinosa poljoprivrednih proizvoda. Kroz ovaj Zakon se reguliše organizacija i administracija navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta, ovlašćenja i odgovornosti subjekata, registracija kompanija za navodnjavanje, društava korisnika vode za navodnjavanje, tarife vode za navodnjavanje, poslovanje asocijacija i druga pitanja u vezi navodnjavanja i ceđenja. Zakon br. 02/L-9 o Navodnjavanju Poljoprivrednih zemljišta i Zakon br. 03/L-198 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-9 o Navodnjavanju poljoprivrednih zemljišta, kao takav do sada nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Važan pod sektor u okviru poljoprivrede je i stočarstvo. Ovaj pod sektor se upućuje Zakonom br. 04/L-191 o Stočarstvu. Ovim zakonom se reguliše zaštita, poboljšanje i sačuvanje kvaliteta genetičkih resursa životinja za povećanje stočarske proizvodnje, poboljšanje kvaliteta stočarskih proizvoda, očuvanje genetičke varijabilnosti životinja. Ovaj zakon definiše uslove i stočarske prakse, za dobar uzgoj životinja na farmi, metode i tehnologije uzgoja životinja, uslove za izradu i usvajanje priplodnih programa, promene i očuvanje kvaliteta životinja. Osim toga, očuvanje genetičke varijabilnosti i autohtonih rasa, naučne i profesionalne usluge u stočarstvu, genetička banka za životinje, preduzeća za uzgajanje životinja, tržište i trgovina rasnim materijalima, inspekcija i neophodni fondovi takođe su pitanja koja se rešavaju u okviru ovog zakona. Zakon je izrađen sa tabelama usklađenosti i delimično je usklađen sa sledećim brojem direktiva EU: Direktiva Saveta 2009/157EC; Direktiva Saveta 87/328/ EEC; Direktiva

Saveta 88/661 EEC; Direktiva Saveta 90/118 EEC; Direktiva Saveta 90/119 EEC; Direktiva Saveta 89/361 EEC; Direktiva Saveta 90/427 EEC; Direktiva Saveta 91/174 EEC i Direktiva Saveta 94/28/ EC.

Zakon br. 02/L-98 o Zaštiti biljnih sorti. Ovaj zakon reguliše procedure za zaštitu biljnih sorti, izdavanje i zaštitu prava biljnih oplemenjivača, obezbeđuje i uslove za sorte svih rodova i vrsti biljaka uključujući i krštavanje između rodova i vrsti koje se mogu zaštititi ovim zakonom. Zakon je delimično usklađen sa Direktivom Evropskog Saveta (ES) Br. 2100/94 od 27 Avgusta 1994 godine o pravima biljne zajednice; Implementacionom Direktivom Komisije 2014/97/EU datuma 15 Oktobar 2014 godine o dopuni Implementacione Direktive Saveta 2008/90/ES u vezi sa registracijom dobavljača sorti i njihove uobičajene liste .

Zakon br. 2003/5 o Semenu reguliše proizvodnju i trgovinu semenom biljnih variteta i semenskog krompira u poljoprivrednoj proizvodnji. Ovaj zakon se primenjuje na semenje variteta raznih sorti biljaka u poljoprivrednoj proizvodnji te na domaće i uvezeno semenskog krompira – dakle sve vrste obuhvaćene spiskom Programa 1 koje imaju za cilj proizvodnju i plasiranje na Kosovu. Ovaj zakon je delimično usklađen sa Direktivom Saveta 66/402/EEZ, od 14 Juni 1966 godine, o marketingu žitarica.

Kosovo takođe ima i Zakon br. 2003/10 o Veštačkim đubrivima, koji reguliše registraciju, kontrolu, trgovinu i obezbeđenje zaštite kvaliteta veštačkih đubriva na Kosovu. Ovaj zakon je delimično usklađen sa Uredbama EU br. 2003/2003 Evropskog Parlamenta i Saveta, od 13 Oktobra 2003 godine koji se odnosi na đubriva.

Organska poljoprivreda ostaje jedan od najvažnijih segmenata poljoprivrednog poglavlja. Zakon br. 04/L-085 o Organskoj poljoprivredi stvara osnovu za održivi razvoj organske proizvodnje, takođe obezbeđuje i efikasno funkcionisanje tržišta uz garantovanje fer konkurencije, poverenje potrošača i zaštitu interesa potrošača. Ovaj zakon definiše ciljeve i principe što se tiče: svih faza proizvodnje, pripremanja i distribucije organskih proizvoda i njihove kontrole; korišćenje indikatora koji se odnose na označavanje i reklamiranje organskih proizvoda i on je delimično usklađen sa Uredbama EU (EC) br. 834/2007 od 28 Juna 2007. god. i Uredbe (ES) Br. 889/2008.

Vina su jedan od proizvoda o kojima se intenzivno raspravljalo tokom pregovora o SSP-u zbog njihovog značaja koji imaju na tržištu Kosova i potencijala koje ima ova pod oblast za izvoz u zemljama EU.

Zakon br. 02/L-8 o Vinima, Zakon br. 04/L-019 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-8 o Vinu uređuje proizvodnju i promet grožđa za proizvodnju vina, i uslove postavljanja u promet vina i drugih proizvoda od prerade grožđa i vina, zaštitu vina proizvedene na određenom geografskom području koji se odlikuje posebnim klimatskim, zemljišnim i ostalim uslovima. Ovaj zakon je delimično usklađen sa: Uredbom Komisije (EK) Br 436/2009 od 26. maja 2009. godine koja definiše detaljne propise o sprovođenju Uredbe Saveta (ES) Br. 479/2008 koja se odnosi na registraciju vinograda, obaveznu deklaraciju i prikupljanje informacija za praćenje tržišta vina, prpratnih dokumenata o pošiljkama vinskih proizvoda i vinskog sektora, i registre koje treba voditi; Uredbu Saveta (EC) br 479/2008 od 29. aprila 2008. godine o zajedničkoj organizaciji tržišta vina; Uredbu Komisije (EC) br 555/2008, od 27. juna 2008. godine koja definiše detaljne propise o sprovođenju Uredbe Saveta (EC) br 479/2008 o zajedničkoj organizaciji tržišta vina u pogledu programa podrške, trgovinu sa trećim zemljama, potencijal proizvodnje i u kontrole u vinskom sektoru; Uredbu Komisije (EC) br 606/2009 od 10. jula 2009. godine koja definiše određene i detaljne propise za sprovođenje Uredbe Saveta (EC) br 479/2008 što se tiče kategorija proizvoda grožđa, enoloških praksi i primenljivih ograničenja; Uredbu Komisije (EC) Br. 607/2009 od 14. jula 2009. godine koja određuje specifične i detaljne propise za implementaciju Uredbe Saveta (EC) br 479/2008 u vezi sa zaštićenim oznakama porekla i geografskog pokazatelja, tradicionalni termini, etiketiranje i prezentacija određenih proizvoda vinskog sektora; Uredbu Saveta (EC) br 491/2009 od 25. maja 2009. godine o izmeni Uredbe (KE) br 1234/2007 stvaranje zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta i na posebnim odredbama za određene poljoprivredne proizvode (Uredba o

zajedničkom tržištu CMO) i Uredbu Komisije i Evropskog Saveta (BE) br. 1308/2013 o osnivanju zajedničke organizacije tržišta za poljoprivredne proizvode koja ukida Uredbu Saveta br. 922/72; br. 234/79; br. 1037/2001; i br. 1234/2007.

Što se tiče javnog zdravstvenog osiguranja, Kosovo je usvojilo Zakon br. 04/L-041 o proizvodnji, otkupu, obradi i stavljanju u promet duvana. Ovim zakonom se uređuje proizvodnja, otkup, obrada, stavljanje u promet neobrađenog duvana i njegovih proizvoda u Republici Kosovo. Zakon nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Za obezbeđivanje sprovođenja važećih zakona, MPŠRR takođe je usvojila i Zakon br. 03/L-029 o poljoprivrednoj inspekciji. Ovim zakonom se utvrđuje rad, nadležnosti, obaveze i odgovornosti inspektora. Međutim, ovaj zakon i dalje nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Zadnjih godina poseban naglasak je stavljen na pružanju savetodavnih usluga, bilo od Kosovske strane, bilo od strane EU. Zakon br. 04/L-074 o Savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj, reguliše organizovanje i sprovođenje savetodavnih službi za poljoprivredu i ruralni razvoj, povećanje znanja, obuku za upravljanje farmom, kao i povećanje prihoda na farmi. Zakon je delimično usklađen sa Uredbom Saveta (ES) Br. 73/2009 od 19. januara 2009. godine, koja određuje zajedničke propise za šeme direktne podrške poljoprivrednicima prema zajedničkim poljoprivrednim politikama i stvaranju određenih šema podrške za poljoprivrednike, koja ukida Uredbe (KE) br. 1290/2005, (KE) br. 247/2006, (KE) br. 378/2007 i ukidaju Uredbu (KE) br. 1782/2003.

Zakon br. 2003/9 o zadrugama poljoprivrednika, reguliše osnivanje, funkcionisanje rada zadruga poljoprivrednika u funkciji razvoja poljoprivrede i povećanja produktivnosti rada poljoprivrednika. Do sada ovaj zakon nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Tokom 2016. godine usvojena su ova Administrativna uputstva:

- Administrativno uputstvo (MPŠRR) - br. 01/2016 o Finansijskoj nadoknadi za veterinarske usluge na terenu, od dana 14. januar 2016;
- Administrativno uputstvo (MPŠRR) - br. 02/2016 o Merama i kriterijumima podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2016. godinu, od dana 01. mart 2016;
- Administrativno uputstvo (MPŠRR) - br. 03/2016 o direktnim plaćanjima u poljoprivredi za 2016. godinu, od dana 17. mart 2016; i
- Administrativno uputstvo (MPŠRR) - br. 04/2016 o licenciranju proizvođača i lica odgovornih za ponovno pakovanje veštačkog đubriva, od dana 14. jun 2016.

Politike MPŠRR-a za sektor poljoprivrede (žitarice, voće, povrće i stočarstvo)

Ukupna površina Kosova je 1.1 milion hektara, od čega je 53% poljoprivredno zemljište a 41% šumsko zemljište. Sektor poljoprivrede doprinosi sa 10.3%, 2015 (ASK) BDP-a i procenjuje se da zapošljava približno 4.6% od ukupnog broja zaposlenih. Stoga, sektor poljoprivrede ostaje jedan od glavnih prioriteta Vlade u cilju poboljšanja trgovinskog bilansa, smanjenja nezaposlenosti, bezbednosti prehrambenih proizvoda, zaštite životne sredine kao i unapređenje života građana u celini.

U cilju razvoja sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja, Vlada Republike Kosova je usvojila nekoliko strateških dokumenata.

Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020 ostaje ključni dokument za ovo poglavlje koji ima za cilj restrukturiranje agroruralnog sistema u skladu sa onim iz EU-a, poboljšanje životnog standarda ruralnog stanovništva i poljoprivredne zajednice na Kosovu, uključujući smanjenje siromaštva, podršku manje favorizovanim područjima, generisanje zapošljavanja, zaštitu izvora i prirodnog nasleđa, kroz unapređenje fizičkog kapitala, usvajanje praksi proizvodnje, povećanje proizvodnje i produktivnosti, razvoj sistema bezbednosti hrane i podizanje svesti za nove standarde. Program za poljoprivredu i

ruralni razvoj 2014-2020 je pripremljen prema uredbi IPA II. Ovaj strateški dokument ispunjava sve kriterijume za konkurisanje u strukturnim fondovima IPARD-a, uzimajući u obzir i činjenicu da nova uredba EK-a IPA II ne ograničava potencijalne zemlje kandidate da imaju pristup ovim fondovima.

U oblasti hortikulture, Republika Kosovo je usvojila Strategiju za sektor hortikulture 2009-2013. Strategija ima za cilj povećanje prihoda i konkurentnih sposobnosti sektora hortikulture. Strategija, takođe ima za cilj povećanje proizvodnih kapaciteta, poboljšanje kvaliteta proizvoda u funkciji zamene uvoza u odnosu na domaće proizvode.

Obzirom na činjenicu da Kosovo ima oko 41% šumskog zemljišta, kao prioritet vlade ostaje da osigura zaštitu i kvalitetno upravljanje šumama. MPŠRR je usvojilo Strategiju za razvoj šumarstva 2010-2020, koja ima za cilj održivo korišćenje šumskih resursa kroz pružanje institucionalnog i regulatornog okvira, osiguravajući stalne finansijske mehanizme za razvoj sektora.

Dok, što se tiče komasacije zemljišta, Kosovo ima Strategiju za komasaciju zemljišta koja ima svoj vremenski okvir od 2010. do 2020 godine. Cilj strategije je realizacija projekata komasacije zemljišta u cilju racionalnog korišćenja poljoprivrednog zemljišta, rešavanje pitanja vlasništva, obezbeđenje posjedovanja zemljišta, povećanje veličine farme, tržišne konkurencije, razvoj infrastrukture, zaštita životne sredine, kulturno nasleđe i pomoć za razvoj alternativnih poljoprivrednih aktivnosti.

Značajnu ulogu u okviru 11 poglavlja za dalji razvoj sektora ima i Strategija savetodavnih službi za poljoprivredu i ruralni razvoj 2012-2016. Cilj ove strategije je unapređivanje Savetodavnih službi za poljoprivredu i ruralni razvoj, identifikacija zahteva za savetodavne službe, kao i njihov izbor putem savetnika mreže savetodavnih službi, kao i organizacija savetodavnih službi na centralnom i lokalnom nivou.

Program za ruralni razvoj za 2016. godinu je korak dalje u pravcu unapređenja poljoprivrede. Dok, budžet ovog programa prema merama za 2016. godinu bio je:

- Mera 101: Ulaganja u fizičkim imovinama poljoprivrednih gazdinstava u iznosu od 14,500,000 EUR;
- Mera 103: Ulaganja u fizičkim imovinama u preradi i trgovini poljoprivrednih proizvoda u iznosu od 5,000,000 EUR;
- Mera 302: Diverzifikacija farmi i razvoj biznisa u iznosu od 1,500,000 EUR; kao i
- Mera navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta u iznosu od 1,000,000 EUR.

Što se tiče investicionih projekata, visok prioritet je dat ulaganjima u što većoj specijalizaciji farmi i modernizaciji prehrambene industrije, dok u vezi sa preferencijama programa, ciljne grupe su bile: Žene poljoprivrednice, Novi poljoprivrednici, Visoka ruralna područja i Farme koje su instalirale tehnologiju za efikasniju energiju – obnovljivu energiju. Tokom 2016. godine kroz grantove ulaganja, podržani su 470 projekata, 12 LAG-a i 7 projekta navodnjavanja.

Podrška od donatora

Evropska unija je najveći donator za poljoprivredu i ruralni razvoj na Kosovu. Podrška EU-a pokriva izgradnju institucija, izgradnju ljudskih resursa, sheme grantova za poljoprivrednike i prehrambenu industriju i podršku za sektor NVO-a.

Za period 2007-2012 u okviru IPA 2008, IPA 2009, IPA 2010 i IPA 2011 sprovedeni su 45 projekata u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. U 2009. godini na osnovu shema grantova koji su finansiranu u okviru IPA, sledili su projekti IPA 2011, IPA 2012 i IPA 2013.

Programiranje za IPA II za poljoprivredu i ruralni razvoj počelo je u 2014. godini, iznos za godine: IPA II – 2014, 2015, 2016, 2017 je 43.7 miliona EUR, za period 2018–2020=36, i ukupni iznos je 79.7 miliona EUR.

Svetska Banka je kroz Projekat za poljoprivredu i ruralni razvoj pomogla vladi Kosova na promociji sposobnosti konkurentnosti i rasta u pod sektorima stočarstva i hortikulture tokom naredne decenije kroz implementaciju mera izabranih iz poljoprivredne i institucionalne strategije razvoja.

Sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja je podržan i od strane drugih donatora, kao što su: Austrijska agencija za razvoj (ADA) preko Projekta podrške razvoja poljoprivrede na Kosovu (2011 – 2016) sa oko 2,000,000.00 Evra; Danska agencija za međunarodni razvoj (DANIDA), tokom 2013-2014 podržala je sektor poljoprivrede i ruralni razvoj sa 6,170,801.00 Evra. Takođe, i USAID kroz projekat –Nove mogućnosti u poljoprivredi (NOA), u toku perioda od 2011-2015 podržala je sektor poljoprivrede sa ukupno 15,900,000.00 Evra. Nemačka vlada (GIZ) kroz projekat “ Konkurentni fond za hortikulturi” podržala je sektor hortikulture sa 1,000,000.00 Evra.

Srednjoročni prioriteti

- Podsticanje poljoprivrednika kroz subvencije i ruralnih grantova;
- Povećanje površina pod poljoprivrednim kulturama i produktivnosti u svim sektorima poljoprivrede;
- Sprovođenje mera u okviru sektorskih strategija; kao i
- Izgradnja institucionalnih kapaciteta za upravljanje fondovima u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Poljoprivredno zemljište

U cilju korišćenja, zaštite, regulisanja i zakupa poljoprivrednog zemljišta, očuvanja i zaštite poljoprivrednog potencijala na permanentan način, usvojen je Zakon br. 02/L-26 o Poljoprivrednom zemljištu, koji do sada još nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Za sprovođenje Zakona o regulisanju zemljišta, MPŠRR, je izdalo AU o klasifikaciji prikladnosti poljoprivrednog zemljišta br. 02/2012, osnovala je komisiju za regulisanje zemljišta odlukom br. 05/2012, AU o metodologiji razjašnjavanja vlasništva u nedovršenim projektima regulisanja zemljišta br. 07/2012, AU o proceni plodnosti i prikladnosti br. 08/2012, AZ o kriterijumima i sadržaju pisanog sporazuma br. 09/2012 i AU o finansijskoj kompenzaciji za drveće, useve i druge objekte nekretnina na razmeni zemljišta br. 10/2012.

Iz statističkih podataka izrađenih od strane Nacionalnog popisa šuma, obavljenog 2012. godine, korišćenje poljoprivrednog zemljišta u 2012. godini bilo je 470,400 hektara (poljoprivredno zemljište, livade i pašnjaci), dok, samo 296,830 ha je korišćeno za uzgoj. Površina poljoprivrednog zemljišta se neprekidno smanjuje zbog nedostatka prostornog planiranja i nemogućnosti primene Zakona o poljoprivrednim zemljištima i uredbi koje se odnose na zaštitu poljoprivrednog zemljišta i sprečavanju promene namene na građevinsko zemljište. Prosek poljoprivrednog zemljišta po glavi stanovnika na Kosovu je veoma mali 0,15- 0,18 ha, što je manje od polovine proseka EU. Fragmentacija i mali obim poljoprivrednih parcela predstavlja kontinuirani problem za održivu podršku poljoprivredne proizvodnje. Prema istraživanju poljoprivrednih domaćinstava KAS-a 2013 godine, 49% farmi anketiranih domaćinstava imaju manje od 1 ha.

Kosovo, je izvršilo i katastarsku klasifikaciju zemljišta, na osnovu prirodnih i ekonomskih uslova proizvodnje kultura, koje se koriste za utvrđenje katastarskih prihoda. Dakle, na osnovu Zakona o poljoprivrednom zemljištu br. 02/L-26 član 10 stav 10.1 pripremljena je nova klasifikacija prikladnosti poljoprivrednog zemljišta.

MPŠRR izradilo je politike reformi i stvorilo je mehanizam za sprovođenje ovih politika, u pogledu korišćenja i uređenje zemljišta. Kao rezultat toga, od pomoći IPA 2008, podržan je projekat 'Dalja podrška korišćenja zemljišta', u iznosu od 1.8 miliona EUR.

Strategija za Konsolidaciju zemljišta 2010-2020 i Akcioni plan 2010-2020 za sprovođenje strategije usvojen je od strane Vlade Republike Kosovo sa br. 09/21 od .26.06.2011. Cilj Strategije za Konsolidaciju Zemljišta 2010-2020, je da napravi dugoročnu viziju za implementaciju regulisanja zemljišta na Kosovu. Vlada Kosova je odlučila da reforma poljoprivrednog zemljišta uključujući korišćenje, planiranje upotrebe i regulisanje zemljišta, bude jedna od prioritarnih politike za MPŠRR. Aktivnosti za konsolidaciju zemljišta, sada su podržani i od strane PPRR 2007-2013. Prema srednjoročnoj proceni MPŠRR-a 2007-2013, mera za konsolidaciju poljoprivrednih zemljišta imalo je efekata u znatnom smanjenju parcela. Do sada je konsolidovano 2,697.00 hektara.

Što se tiče korišćenja i uređenja zemljišta, MPŠRR je izradila politike reformisanja i stvorila mehanizam za implementaciju ovih politike.

Od 2008. do 2013. godine konsolidovano je 9634 ha. Od 2014. do 2016. godine sprovedeni su radovi na nedovršenoj komasaciji u 21 katastarskih zona u opštini Glogovac sa površinom od 4790 ha i u 5 katastarskih zona u opštini Vučitrn sa površinom 487 ha. Ovaj projekat je u fazi razmatranja žalbi od vlasnika zemljišta od opštinske komisije za komasaciju, nakon ove faze ovi predmeti biće spremni za upis u registar prava nepokretne imovine RPNI u opštinskim katastarskim kancelarijama.

Za 2016. godinu izdvojeno je 500,000.00 EUR za konsolidaciju poljoprivrednih zemljišta (u opštini Vitina sa 2240 ha) komasacije u dobrovoljnoj osnovi. Ovaj projekat nastaviće se i u narednim godinama.

Što se tiče upravljanja zemljištem u MPŠRR postoji Odeljenje za poljoprivredne politike i tržišta, u čijem sastavu je i Divizija o poljoprivrednom zemljištu. Glavna funkcija ovog odeljenja je izrada poljoprivrednih i trgovinskih politike, izrada prikladnih odredbi za sprovođenje poljoprivrednih politike kroz određivanje šeme podrške za poljoprivrednike i tržišta, kao i odgovarajućeg pravnog okvira. Odeljenje je odgovorno za postavljanje tehničkog okvira za stočarsku i biljnu proizvodnju, kao i standarde koji su povezani kvalitetom poljoprivredne proizvodnje.

Konsolidacija poljoprivrednog zemljišta je godinama finansirano iz budžeta Kosova, vrednost trenutnog iznosa za uređenje poljoprivrednog zemljišta je 500,000.00 EUR, dok, od finansiranog projekta od FAO „Poboljšanje metodologije dobrovoljne konsolidacije poljoprivrednog zemljišta“ 60,000.00 USD. Dok, projekat za Reformu zemljišta finansiran od nemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ sa 700,000.00 EUR podržava opštine u izradi razvojnih opštinskih planova i ponovno razmatranje pravnog okvira i strategije za konsolidaciju poljoprivrednog zemljišta 2010-2020.

Isto tako, u cilju zaštite poljoprivrednog zemljišta od neplanirane gradnje urbanih područja sprovodi projekat "Implementacija prostornog planiranja ruralnog", koji finansira Evropska unija u iznosu od 2 miliona evra, što će doprineti održivom razvoju sektora poljoprivrede na Kosovu, poboljšanje procedure i metodologija ruralnog planiranja. Ovaj projekat je završen u junu 2016. godine, na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova u ruralnom prostornom planiranju treba da uključe rodnu perspektivu, kroz principe rodno odgovornog budžetiranja.

Jačanje saradnje sa opštinskim vlastima uvezi pojašnjena definicija u sprovođenju zakona za korišćenje zemljišta i konsolidaciju u smislu zaštite zemljišta od divljih gradnji i usvajanje Administrativnog Uputstva za Zaštitu zemljišta, je zaključak sa sastanka DPSP. U Izveštaju o napretku 2014. godine, izazovi ostaju planovi za upravljanje ruralnim zemljištem koje treba postaviti na opštinskom nivou. Jačanje koordinacije između zainteresovanih strana uključenih u dozvolama za izgradnju i zoniranja izbegavajući nezakonite promene korišćenja poljoprivrednog zemljišta ostaje stalni izazov. Drugi izazov predstavlja i

efikasnost konsolidacije zemljišta, stvaranje transparentnog tržišta zemljišta, sprovođenje sankcija za sprečavanje bespravne gradnje na poljoprivrednim zemljištima koja i dalje predstavljaju prepreke za sprovođenje Zakona o prostornom planiranju.

Direktne isplate

Na osnovu Zakona br. 03/L-098 o Poljoprivredi i Ruralnom Razvoju, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/1-090 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-098 o Poljoprivredi i Ruralnom Razvoju, kao i Program o Poljoprivredi i Ruralnom Razvoju (PPRR) 2014-2020, MPŠRR svake godine priprema Program za direktne isplate. Za sprovođenje Zakona i Programa o direktnim isplatama izdato je AU br. 02/2014, od 04.09.2014. godine za direktne isplate.

U cilju povećanja produktivnosti u poljoprivredi, MPŠRR, 2007. godine je počela sa šemom direktnih isplata. Svrha direktnih plaćanja bila je povećanje poljoprivredne proizvodnje, povećanje tržišne konkurencije naspram poljoprivrednih proizvoda uvezenih iz inostranstva. Takođe, direktne isplate stvaraju vezu između poljoprivrednika i administracije sa ciljem podsticanja poljoprivrednika za razvoj svojih poslovanja u poljoprivredi.

Kroz direktne program plaćanja ima za cilj da pruži direktnu podršku poljoprivrednoj i stočarske proizvodnje na tri glavna sektora: sektora žitarice, hortikulture i pod stoke sa 16 drugih. Kratkoročni prioritet je:

Priprema Direct Program za plaćanje, do preduzimanja mera u pogledu standarda i uglavnom direktnih plaćanja uslovnih na uticaja na životnu sredinu u oblasti bezbednosti hrane, zdravlje i dobrobit životinja i životne sredine.

Ukupni budžet za 2016. godinu za Program za direktne isplate bio je 23,000,000.00 EUR a sektorima kojima je dat prioritet i iznosi za direktne isplate u okviru ovog programa su kao u nastavku:

- Direktna isplata za setvu pšenice u iznosu od 6,500,000.00 EUR;
- Direktna isplata za setvu semena pšenice 100,000.00 EUR
- Direktna isplata za setvu ječma 300,000.00 EUR
- Direktna isplata za setvu raži 100,000.00 EUR
- Direktna isplata za setvu kukuruza 2,700,000.00 EUR;
- Direktna isplata za setvu suncokreta 50,000.00 EUR
- Direktne isplate za postojeće vinograde 2,100,000.00 EUR
- Direktna isplata za postojeće voćnjake 1,000,000,00 EUR;
- Direktna isplata za proizvodnju sadnog materijala voćnih stabala i vinove loze preko vegetativnih kalema 100,000.00 EUR;
- Direktne isplate za povrće na otvorenom polju 1,500,000.00 EUR;
- Direktne isplate za krave i bivolice muzare 3,600,000.00 EUR;
- Direktne isplate za ovce 1,700,000.00 EUR;
- Direktne isplate za koze 150,000.00 EUR;
- Direktne isplate za pčelarstvo 1,500,000.00 EUR;
- Direktne isplate za mleko prema kategorijama kvaliteta 1,000,000.00 EUR;
- Direktne isplate za koke nosilje 210,000.00 EUR;
- Direktne isplate za krmače za reproduktivnost (uzgoj svinja) 20,000.00 EUR;
- Direktne isplate za organsku poljoprivredu 100,000.00 EUR;
- Direktne isplate za fazane 20,000.00 EUR; i
- Direktne isplate za akvakulturu 100,000.00 EUR.

Na osnovu zaključaka DPSP-a za subvencije (direktne isplate) Evropska Komisija zahteva dalje jačanje saradnje sa civilnim društvom i revidiranje shema isplate kao i smanjenje kašnjenja u refundiranju realizovanih ulaganja u poljoprivrednim farmama.

Srednjoročni prioriteti

- Pregled Programa o direktnoj isplati;
- Implementacija programa o direktnoj isplati; i
- Širenje programa o direktnim isplatama sa drugim pod sektorima.

Organska poljoprivreda

Prema propisima EU (EZ) br. 834/2007 od 28. juna 2007. godine i Uredba (EZ) nr.889 / 2008, kao i promene nastale propisa vrši izmene i dopune Zakona o organskoj poljoprivredi br. 02 / L-122.

Organska poljoprivreda Zakon br. 04 / L-085 primenjuje na organskim proizvodima, poljoprivredni proizvodi biljnog porekla u sirovom stanju, životinja i sirovina proizvoda životinjskog porekla, proizvedeni u skladu sa principima organske proizvodnje i specifičan inspekcija ih pravila.

Organska proizvodnja na Kosovo je još u ranoj fazi razvoja kao u proizvodnji tako i u potrošnji, dok što se tiče razvojnih mogućnosti ovog sektora, Kosovo ima dosta povoljnih prirodnih uslova za razvoj organske proizvodnje. MPŠRR je stvorilo bazu podataka za organske proizvođače na Kosovu i takođe je uspostavljen i spisak sa potencijalnim poljoprivrednicima koji su zainteresovani da sa jednim delom njihove proizvodnje pređu na organsku proizvodnju. Prema poljoprivrednim statistikama, sektor medicinskih bilja je dosta je konsolidovan kao u kultivisanju tako i na prikupljanju.

Kultivisana površina sa medicinskim i aromatičnim biljem procenjuje se da je oko 160 ha (*16 vrsta medicinskih i aromatičnih bilja od površine 70 ha kultivisana je kamilicom*). Dok što se tiče prikupljanju medicinskih bilja i divljeg voća, od certifikacionog tela, na Kosovu su certifikovane 4 zone u kojima se vrši prikupljanje medicinskog bilja, šumskog voća kao i pečuraka.

Na Kosovu u nedostatku domaćeg certifikacionog i inspekciskog tela, certifikacija organskih proizvoda/medicinskog i aromatičnog bilja kao i certifikacija zona gde se vrši prikupljanje šumskog voća vrše se od međunarodnog tela za certifikaciju "Albinspekt" iz Albanije. Na Kosovu "AlbInspekt" je poželjan jer je akreditovan od strane Evropske komisije-139-XK koda, "Albinspekt" zadobio je poverenje kod klijenata što se tiče certifikacije, i pruža različite certifikacije.

Odeljenje za poljoprivredne politike i tržišta je odgovoran za politiku i zakonodavstvo u ovom sektoru. Ona postoji u Odeljenju za organsku poljoprivredu jedinice koja je formirana prema Administrativnom Uputstvu br. 01/2010. MPŠRR na osnovu AU. 10/2013 od. 22.07.2013 je osnovala i Komisiju o organskoj poljoprivredi na dužnosti, odgovornosti i sastav odbora za poljoprivredu eshtepergjegieseper kontrollit sistema organike.Ministria i AVU- kontrollit organ koji je odgovoran za kontrolu kompanije u pogledu obaveza utvrđenih zakonom i podzakonska akta.

Organska poljoprivreda od 2016. godine je podržan od direktnog programa plaćanja u mnogim ha.Gjateevitit 200 evra do 2 016 160 ha se obrađuje sa lekovitim i aromatičnim biljkama. Izazov Izvještaj EK 2016 za organsku proizvodnju, to je primena Zakona o organskoj poljoprivredi.

Srednjoročni prioriteti

- Izrada Nacionalnog programa za organsku poljoprivredu.

Mreža računovodstvenih podataka gazdinstava (MRPG)

Mreža računovodstvenih podataka gazdinstava (MRPG) je instrument koji služi za procenu prihoda poljoprivrednih gazdinstava i uticaja Zajedničkih poljoprivrednih politike u EU i u našoj zemlji. U 2004.

godini, u okviru MPŠRR-a je osnovana MRPG kao pilot projekat u probnoj fazi koja je uključila 50 farmi. Ovaj broj je 2005. godine narastao u 159 farmi. Podrška FADN je nastavljena tvining projektima 2009 - 2014 godine razvojem politike, kao i implementacijom plana za poljoprivredu i ruralni razvoj, povećanjem broja farmi u uzorku od 300 odnosno u 400 farmi. MRPG (FADN) se učvršćuje i postepeno povećava, i aktuelno broj farmi u uzorku je 1,000 farmi.

U cilju pružanja podataka o efektima poljoprivrednih politike, MPŠRR je pripremlilo treći godišnji izveštaj MRPG-a koji sadrži glavne mikro-ekonomske podatke o gazdinstvima Republike Kosovo za 2014 godinu.

Odeljenje za ekonomske analize i statistike poljoprivrede, vrši prikupljanje i analizu ekonomsko statističkih podataka. Ovi podaci služe MPŠRR-u i drugim institucijama da proizvode izveštaje detaljne ekonomske analize na osnovu kojih će se preduzeti i odgovarajuće mere. Tekući budžet za RrDhKfVshte 450.000 evra, dok je izgradnja kapaciteta unutar EU podržava pomoći TAIEKS. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, odeljenje mora da podaci deljenje Sipsa seks, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova.

Srednjoročni prioriteti

- Povećanje broja farmi u uzorku od 1000 farmi na 1250 farmi;
- Stvaranje informativne platforme – Integrirani informativni sistem poljoprivrede (IISP) uz razvijanje modula sistema za integrisanu kontrolu;
- Modul prava upravljanja; i
- Modul računovodstva.

Vinogradarstvo

Prema Zakonu br. 02/L-08 o Vinima koji je izmenjen Zakonom br. 04/L-019 za dopunu i izmenu Zakona br. 02/L-08, Kosovo se definiše kao vinogradska teritorijalna jedinica podeljena u dva vinogradska regiona: Region Kosova i Region Dukađinija. Zakon je delimično usklađen sa Uredbama Komisije (KE) Br 436/2009, od 26. maja 2009. godine, koji definiše detaljne propise o sprovođenju Uredbe Saveta (KE) Br 479/2008, Uredbu Saveta (EC) br 479/2008 od 29. aprila 2008. godine o zajedničkoj organizaciji tržišta vina; Uredbu Komisije (EC) Br 555/2008 od 27. juna 2008. godine koja određuje detaljne propise za sprovođenje Uredbe Saveta (EC) br 479/2008 o zajedničkoj organizaciji tržišta vina, Uredbu Komisije (EC) Br 606/2009, od 10. jula 2009. godine koja definiše određene i detaljne propise za sprovođenje Uredbe Saveta (EC) br 479/2008; Uredbu Komisije (EC) br 607/2009, od 14. jula 2009. godine koja određuje specifične i detaljne propise o sprovođenju Uredbe Saveta (EC) br 479/2008; Uredbu Saveta (EC) br 491/2009, od 25. maja 2009. godine o izmeni Uredbe (EC) br. 1234/2007 o osnivanju zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta i na posebnim odredbama za pojedine poljoprivredne proizvode (Uredba o zajedničkom tržištu CMO) i Uredbu Komisije i Evropskog Saveta (EU) Br. 1308/2013 o osnivanju zajedničke organizacije tržišta za poljoprivredne proizvode, koja ukida Uredbe Saveta br. 922/72; br. 234/79; br. 1037/2001; br. 1234/2007.

Za sprovođenje Zakona o vinu izrađen je veliki broj administrativnih uputstava: AU o unutrašnjim i spoljnim registrima proizvodnih preduzeća grožđa, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina br. 21/2008, AU za određivanje vinogradske teritorije na Kosovu br. 03/2009, AU za određivanje kriterijuma uvoza, izvoza i unutrašnje trgovine vinom i drugim proizvodima od grožđa i vina br. 11/2009, AU za određivanje parametara fizičko-hemijskih analiza vina br. 15/2009, AU za određivanje kriterijuma za postavljanje znakova na etiketi br. 16/2009, AU o određivanju visine materijalne nadoknade za pružene usluge u oblasti vinogradarstva i vinarstva od strane Instituta za vinogradarstvo br. 02/2013, UA o registraciji uzgajivača grožđa, proizvođača vina i drugih proizvoda od grožđa i vina br. 06/2013, AU o određivanju uslova za označavanje vina sa geografskim zaštićenim poreklom i označavanje područja sa zaštićenim geografskim pokazateljima br. 01/2014; i AU o određivanju kriterijuma uzimanja uzoraka, analize vina, i drugih proizvoda od grožđa i vina, kao i organoleptička procena vina br. 04/2014.

Prema registru vinogradarstva u Republici Kosova trenutno ima 3,191 hektara vinograda. Područja vinograda se nalaze u osam vinogradskih zona, gde samo vinogradsko područje Orahovca i Suve Reke predstavlja 90% vinogradskih površina u celoj vinogradskoj teritoriji Republike Kosovo.

Vinogradarske površine povećane su na osnovu podrške Ministarstva poljoprivrede. Ali pošto je na Kosovu starosna struktura vinograda relativno stara onda je odnos izgradnje novih vinograda bio jednak sa površinom koja je očupana.

Tokom 2016. godine, urađene su 334 fizičko-hemijske analize vinograda prema odgovarajućim kategorijama:

- 152 uzorka za izvoz;
- 100 uzorka za uvoz; i
- 82 uzorka za unutrašnje tržište.

Kao rezultat izdate su 3 (tri) licence za proizvođače vina i ostalih proizvoda od grožđa i vina, 2 (dve) licence za izvoznike vina, 9 (devet) licenci za uvoznike vina, i 3 (tri) licence za destilatore.

Štaviše, produžilo se 11 (jedanaest) licenci za proizvođače vina i ostalih proizvoda od grožđa i vina, 1 (jedno) produženje licence za izvoznike vina, 2 (dve) produžene licence za uvoznike vina.

MPŠRR je uspostavila katastarski sistem vinogradarstva koji omogućuje identifikaciju parcela poljoprivrednika i prikupljanje drugih značajnih podataka za ovaj sektor. Sistem integriše sve podatke u jedinstvenu bazu podataka na "Postgre SQL" koja omogućuje prikaz tekstualnih i grafičkih podataka koji se prenose u obrascima, izveštajima i drugim statistikama. Katastarski sistem vinograda i kontrole kvaliteta vina je državni sistem koji funkcioniše na osnovu Zakona br. 04/L-019 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-8 o vinima.

Za upravljanje i kontrolu kvaliteta vina, MPŠRR je 2014. godine uspostavila Sistem za upravljanje i kontrolu kvaliteta vina, koji ima za cilj održavanje, ažuriranje i dopunu podataka za održivo i kvalitetno funkcionisanje sektora vinogradarstva i vinarstva.

Sistem za upravljanje kvalitetom vina stvorio je olakšice u postupku, maksimalnu transparentnost i traganje kontrole počevši od zahteva pa do sertifikacije vina. Svakoj kompaniji je stvoren korisnik (user) za unošenje podataka od zaključne deklaracije za berbu grožđa, isto tako digitalizovali su se svi postupci u kontroli kvaliteta vina.

Odgovoran za vinogradarstvo i vinarstvo proizvodnom sektoru, fizičko-hemijske analize i organoleptička, Odeljenja za vinogradarstvo i Veretari, u okviru koje posluje vinarstvo Laboratori, priznatim standardima ISO / IEC 17025 kao laboratorija za testiranje za vina.

Vinogradi i veretaria kontinuirano podržava budžeta PVR Kosova, odnosno programa ruralnog razvoja i direktnih plaćanja, je približna količina od 7,9 miliona evra za dve godine.

Srednjoročni prioriteti

- Povećanje novih površina sa vinogradima i povećanje kvaliteta i promovisanje vina unutar i van Kosova;
- Sprovođenje mera za proizvode vina i alkoholskih pića referisana u Protokolu 2 SSP-a a koji se tiču određivanja porekla i zaštitne geografske oznake, i
- Regrutovanje jednog službenika, koji će biti odgovoran za sprovođenje zakona o žestokim alkoholskim pićima.

Ruralni razvoj

U cilju usklađivanja domaćih ruralnih politika sa zajedničkim politikama poljoprivrede EU-a 2009. godine usvojen je Zakon br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju, koji je kasnije izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/L-090 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju. Zakon je delimično usklađen sa Uredbom Saveta (SE) Br. 73/2009 od dana 19. januar 2009. Kao rezultat izrade PPRR-a 2014-2020, pojavila se potreba za izradu novog Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju, u okviru ovog procesa izrađen je i usvojen koncept dokument, i pripremljen je Nacrt Zakona, koji pre usvajanja biće podložan procesu javne rasprave, usklađivanja sa tabelama usklađenosti.

Za sprovođenje Zakona i Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj su izdata ova Administrativne uputstva: AU o kriterijumima podrške lokalnih razvojnih strategija – pristup LEADER, AU o merama i kriterijumima podrške u poljoprivredi i ruralni razvoj, i AU o direktnim plaćanjima u poljoprivredi. Ova administrativna uputstva redovno se izdaju na kraju svake kalendarske godine nakon programiranja mera podrške.

Što se tiče politike podrške, od 2009, MPŠRR je počelo sa šemama nacionalne podrške, na osnovu PPŠRR 2007-2013. Politike za podršku sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja su: a) direktna plaćanja za direktnu podršku prihoda za poljoprivrednike i b) projekti ruralnog razvoja kao podrška investicija.

U funkciji dugoročnog razvoja u sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja, izrađen je Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020, kojim su predviđene mere za poljoprivredu i ruralni razvoj. Ove mere su izrađene prema propisima i postupcima IPARD-a i PPB vezano za nivo podrške, prihvatljivost investicija i rashoda, kriterijume selekcije, procedura javnog informisanja/javnih oglasa, apliciranja kao i procedure za žalbe. Program za poljoprivredu i ruralni razvoj (PPRR) 2014-2020 obuhvata ove ciljeve za jačanje konkurentnosti u sektor agro- ishrane; poboljšanje kvaliteta života stanovnika ruralnih zona preko diversifikacije aktivnosti u farmama i van farmi; zaštitu životne sredine i prirodnih resursa, preko investicija u navodnjavanju, tretman otpada, kao i obnovljivu energiju.

Izdvojen budžet za mere ruralnog razvoja za 2016. godinu je:

- Mera 101 (ulaganja u fizičkoj imovini poljoprivrednih gazdinstava), 14,500,000 EUR
- Mera 103 (ulaganja u fizičkoj imovini u preradi i trgovini sa poljoprivrednim proizvodima), 5,000,000 EUR;
- Mera 302 (diversifikacija farmi i razvoj poslovanja), 1,500,000 EUR;
- Mera 303 (priprema i sprovođenje lokalnih razvojnih strategija – pristup LEADER) , 200,000 EUR;
- Mera 401 (poboljšanje obuka) i mera 402 (usluge savetovanja) 117,500 EUR; i
- Mera za zaštitu poljoprivrednog zemljišta 2,000,000 EUR.

Za izradu programa ruralnog razvoja 2014-2020, uzeti su u obzir strateški ciljevi EU-a za ruralni razvoj, fokusirajući se na 4 prioriteta: Prioritet 1: Poboljšanje održivosti farme i veštine konkurentnosti u svim sektorima poljoprivrede i poljoprivredne prerade, dok se sve više rangiraju sa EU standardima; Prioritet 2: Obnova, očuvanje i poboljšanje ekosistema, koji zavisi od poljoprivrede i šumarstva; Prioritet 3: Promovisanje socijalno-ekonomskog uključivanja i Prioritet 4: Prenos inovacija i znanja u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim zonama, kao i jačanje kapaciteta javne uprave u sprovođenju programa za ruralni razvoj.

MPŠRR je dana 31. januara 2012. odlukom br. 36, Ref. ZSP-61/12 osnivala Menadžerski Autoritet (MA), u okviru Departmana Politika ruralnog razvoja. Menadžerski Autoritet je odgovoran za programiranje, nadzor, procenu, izveštavanje, finansijsko upravljanje, informisanje kao i za opštu koordinaciju programa. Isto tako osnivan je i Nadzorni savet koji je odgovoran za nadzor sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj. Deo odgovornosti MA-a je i promovisanje programa ruralnog razvoja, putem organizacije informativnih sesija, objavljivanja promotivnog materijala (Vodiči za aplikante, leci, baneri, poster, video spotovi, itd).

U okviru daljeg institucionalnog razvoja za usklađivanje sa EU-om, MA vrši tehničke pripreme za akreditaciju, putem standardizacije procedura prema pravilima IPARD-a, uz pripremanje operativnog priručnika za MA, priručnike za postupke programiranja, reklamiranja, nadzora i izveštavanja, procene, Priručnika za sprovođenja mere za tehničku pomoć/501, finalizacija sporazuma razumevanja između MA-a i ARP-a.

Dakle, odgovoran za ruralne politike je Odeljenje za politike ruralnog razvoja / Menadžerski autoritet, koji vrši izradu, nadzire i procenjuje godišnji i dugoročni program ruralnog razvoja, kao i prati izmenu/dopunu u skladu sa Stubom II ZPP EU.

Uz podršku fondova EU-a putem Strateškog projekta lokalnog razvoja (SPRR) sprovedenog tokom 2007–2009, na Kosovo do sada su osnivane 30 Lokalne Akcione Grupe (LAG) sa javno-privatnim partnerstvom koje se nalaze u opštinskim direkcijama za poljoprivredu. LAG imaju po 25-30 članova (iz različitih oblasti: opštinski predstavnici, lokalni NVO-i, poljoprivrednici, preduzeća, volonterski stručnjaci iz različitih oblasti).

Okvirni sporazum IPA zaključen sa Propisima saradnje sa asistencijom EU i Sprovođenje asistencije- pete komponente IPA za ruralni razvoj- IPARD, potpisan je između vlade Kosova i SE aprila 2015. godine, za finansijsku podršku. Uбудuće, poljoprivreda i ruralni razvoj će biti sektori korisnici ovog sporazuma, sa ciljem postepene usklađivanja sa standardima i politikama EU obuhvatajući i komunitarno pravo.

Srednjoročni prioriteti

- Izrada novog zakona o poljoprivredi i ruralni razvoj i podzakonskih akata za sprovođenje;
- Priprema nacionalnih planova podrške, na osnovu PPRR 2014-220, projekti koji se ne podržavaju od strane IPA II programa (mere komasacije, infrastrukture i navodnjavanje poljoprivrednih zemljišta);
- Usklađivanje nacionalnih politike sa Zajedničkim poljoprivrednim politikama EU;
- Izrada podzakonskih akata za sprovođenje Zakona o poljoprivredi i ruralni razvoj;
- Sprovođenje programa za poljoprivredu i ruralni razvoj; i
- Akreditacija Agencije za razvoj poljoprivrede i Menadžerskog autoriteta.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, te zakonodavni akti i dokumenti politika treba da odražava rodne perspektive, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova.

Agencija za razvoj poljoprivrede (ARP)

Agencija za razvoj poljoprivrede, osnivana je Zakonom br. 04/L-090 o izmeni i dopuni Zakona br. 03/ L-098 o poljoprivredi i ruralni razvoj. Dok na osnovu Uredbe br. 01/2012 o dužnostima, odgovornosti, ovlašćenja i organizacionu strukturu ARP-a na dan 09.01.2013, Agencija je odgovorna za sprovođenje programa za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Za sprovođenje mera i programa za podršku preko ruralnih subvencija i grantova, ARP je osnivala i softversku platformu zasnovana na Uredbu EU 1306/2013 o direktnom plaćanju i Uredbu EU br. 1303/2013 o ruralnim grantovima. Takođe u ARP postoji i elektronski registar farmera, gde se registruju farmeri sa svim ličnim podacima i koordinacije farme, podaci o zemlji koja se koristi, podaci o životinjama, podaci o mehanizaciji kao i mesto i datum registracije.

Tokom 2016. godine u registru poljoprivrednika registrovano je 7014 novih poljoprivrednika. Na elektronskom registru registrovanih poljoprivrednika do sada su registrovani 50106 poljoprivrednika. Što se tiče novih razvoja, registar poljoprivrednika je nadovezan sa veb aplikacijom upravljanja direktnim isplatama i takođe su napravljene nekoliko novih veza sa PSIPZ-om.

Pojednostavljeni sistem za identifikaciju parcela zemljišta (PSIPZ/sLPIS)

Što se tiče institucionalnog razvoja, odnosno Pojednostavljenog sistema za identifikaciju parcela zemljišta (PSIPZ) u okviru ARP-a postoji i program za identifikaciju parcela. Ovaj program omogućava digitalizaciju svih parcela poljoprivrednih kultura koje se subvencionišu od strane ARP-a po površini. PSIPZ je povezan putem geo-portala i sa katastarom, gde se putem geo-portala koriste podaci parcela, dok je sLPIS-Mobile modul koji se koristi od strane inspektora za terensku kontrolu. Putem ovog modula inspektori mogu videti sve digitalizovane parcele koje su aplicirale za subvencije. Takođe ovaj modul se nadovezuje sa GPS-om. Putem sistema PSIPZ-a vrši se apliciranje za sve poljoprivredne kulture po površini.

Tokom 2016. godine razvila se nova veb aplikacija za upravljanje direktnim isplatama i putem ove aplikacije se vrši prijavljivanje za sve direktne isplate. Ova aplikacija je vezana i sa PSIPZ-om gde se nakon digitalizacije parcela vrši prijavljivanje putem veb aplikacije. Sa veb aplikacijom direktnih isplata vrši se administrativna kontrola aplikacija, obrada predmeta za terensku kontrolu, kalkulacija isplata, izrada spiskova za isplate kao i slanje sms-a na mobilne telefone poljoprivrednika i slanje odluka na elektronske pošte poljoprivrednika kako bi ih obavestili vezano za donete odluke o njihovom prijavljivanju. Ovom veb aplikacijom vrši se kompletno upravljanje direktnim isplatama.

Agencija za razvoj poljoprivrede raspolaže i sa Programom za upravljanje grantovima koji sadrži pet modula: Modul za prijavljivanje za grantove, zahteva za isplate kojima se vrši prijavljivanje za grantove prema merama i pod-merama i ispunjavanje zahteva za isplate, Modul za upravljanje grantovima sa kojim se vrši administrativna kontrola prijava i poentiranje prema uslovima MA-a, kao i izrada ugovora koje potpisuje ARP sa poljoprivrednicima; Modul ovlašćenja isplata gde se vrši kalkulacija isplata i izrađuju se odluke za isplate; Modul terenske kontrole kojim se vrši prijem predmeta za terensku kontrolu, određivanje inspektora za terensku kontrolu.

ARP je unapredila Modul direktnih isplata na veb aplikaciji gde se putem ove aplikacije vrši administrativna kontrola aplikacija, izbor poljoprivrednika za kontrolu, kalkulacija isplata, izrada spiska za isplatu i izrada odluka.

Osim ovih programa postoji i softver za pokazatelje koji je vezan sa Upravom za Grantove u kojoj se registruju merljivi pokazatelji projekata tokom vremena prijavljivanja i ažurira se tokom usvajanja i ovlašćenja grantova.

Softverski programi razvijeni do danas su dobar osnov za stvaranje Sistema integrisanog upravljanja i sistema kontrole (SIUSK) tokom perioda 2017-2020 razvijanjem i module sistema za integrisanu kontrolu, modul prava na upravljanje i modul računovodstva kao i njihovo povezivanje. Opisani programi su napredovali posebno onaj za upravljanje grantovima, dodavanjem novih modula kao što je modul za elektronsko skeniranje dokumentacije, upravljanje dokumentacijom, upravljanje duga, analiza rizika itd.

Prema analizi nedostataka u ARP ima nedostatka osoblja i mane u organizacionoj strukturi nekoliko od bitnijih jedinica za funkcionisanje ARP-a za sprovođenje programa podrške i ispunjenje kriterijuma za akreditaciju. U okviru ARP-a su 6 departmana. Tokom 2016. godine osim 54 redovno zaposlenih u ARP-u bili su angažovani i dodatnih 23 službenika sa ugovorom o posebnim uslugama finansirani od MPŠRR-a kao i 19 finansiranih od SB-a. Broj službenika koji rade u ARP-u u 2016. godini je 96 zaposlenih.

Ada je potrebno u podeli funkcija i odgovornosti prema Aneksu 1 sektorski sporazum i člana 10. Okvirnog sporazuma koji jasno definiše funkcije i odgovornosti svakog sektora u ADA. Potrebno je da što pre u utvrđenom Ministarstva finansija, interni revizor, interne revizije sektora.

Srednjoročni prioriteti

- Regrutovanje 60 službenika, za sprovođenje mera iz programa IPA II;
- Trajne obuke, vezano za postupke sprovođenja i korišćenja softverskih programa;
- Razvoj sistemskih modula integrisane kontrole;
- Modul za upravljanje dokumentacijom; i
- Modul računovodstva kao i njihovo međusobno nadovezivanje.

Savetodavne usluge

Tehničke savetodavne usluge na Kosovu su uređene Zakonom br. 04/L-074 o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj i delimično je usklađen sa Uredbom Saveta (SE) br. 73/2009, od 19. januara 2009. godine, kojom se uspostavljaju zajednička pravila za šeme direktne podrške za farmere prema zajedničkim poljoprivrednim politikama i stvaranje određenih šema podrške za farmere, šta izmenjuje Uredbe (SE) br. 1290/2005, (SE) br. 247/2006, (SE) br. 378/2007 i ukida Uredbu (SE) br. 1782/2003.

Za sprovođenje zakona, MPŠPP izdalo je sledeća Administrativna uputstva : AU br. 05/2013 o organizovanju, odgovornosti, pravima i obavezama savetodavnih službi centralnog i lokalnog nivoa, oblik i način izveštavanja, i AU br. 07/2014 o izmeni/ dopuni Administrativnog uputstva br. 05/2013 o organizovanju, odgovornosti, pravima i obavezama savetodavnih službi centralnog i lokalnog nivoa, oblik i način izveštavanja.

Za pružanje nacionalnih savetodavnih usluga na pravedan i što funkcionalan način na celoj teritoriji Kosova, kao i za sprovođenje razvojnih politika, MPŠRR je usvojilo Strategiju savetodavnih usluga za poljoprivredu i ruralni razvoj 2015/2020, br. 02/87, dana 23.09.2015. Za sprovođenje Zakona, MPŠRR-OSTU izdali su sva Administrativna Uputstva. Na osnovu ove strategije, savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj pružaju se iz dva glavna kanala (izvora): savetnici iz javnog sektora (MPŠRR i opštine); i NVO-i, nacionalni i međunarodni savetnici, kooperative, snabdevači inputa, veterinari i udruženja poljoprivrednika.

U 2016. godini nastavila se konsolidacija 31 Opštinskih informativnih centara za poljoprivredu i ruralni razvoj u 31 opština Kosova sa 40 savetnika za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Štaviše tokom ove godine, sertifikovani su (nakon 10 dnevne obuke i pet modula) 38 javnih savetnika i 98 privatnih savetnika, ukupno 136 savetnika. U opštini rade 40 savetnika. U cilju informisanja poljoprivrednika, napravljeni su 12 video snimaka o dobroj poljoprivrednoj praksi u različitim sektorima koji su objavljeni na veb stranici Savetodavne usluge.

Obučena su 5,516 farmera, od kojih su 895 žene ili 16.22 posto. Opštinski savetnici pomogli su u ispunjenju aplikacija i primili su ukupno **26,662** aplikacija poljoprivrednika za subvencije. Tokom ovog perioda poljoprivrednici, potencijalni aplikanti za grant bili su 931 poljoprivrednika, iz ovog broja individualne savete su dobili 110 poljoprivrednika i agro-prerađivača. U okviru ove aktivnosti održali su se 10 modula za poljoprivrednike u 8 regiona i 34 opština Kosova.

Odeljenje za tehničke i savetodavne službe, kao nosilac savetodavnih usluga u saradnji i koordinaciji sa drugim odeljenjima MPŠRR priprema informacije Manifestacije / materijale i podržava poljoprivrednike u procesu podnošenja zahteva. Odeljenje se sastoji od tri odseka: Odsek za tehničke usluge savetovanja, terenske službe Odeljenja za produženje i monitoring divizije, koordinaciju, informisanje i IT.

Konsolidacija savetodavnih usluga u daljem jačanju 31 /trideset i jednog/ Opštinskog informativnog savetodavnog centra za edukaciju i obuku poljoprivrednika za poljoprivredu i ruralni razvoj kao i otvaranje drugih 3 /tri/ preostalih Opštinskih informativnih savetodavnih centara za edukaciju i obuku poljoprivrednika za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Vlada Kosova podržava ovaj sektor od 2009. godine, putem projekta "Razvoj ruralnih područja putem unapređenja savetodavnih usluga". Iznos projekta je 200,000.00 evra za svaku kalendarsku godinu.

Savetodavne usluge osim EU-a, podržane su i od ostalih donatora kao što su SB, GIZ. Iznos projekata je oko 2,154,566.00 evra. U 2016. godini, s kosovskog budžeta sa oko 200,000.00 evra nastavljena je podrška za savetodavne usluge projekta "Razvoj ruralnih područja putem unapređenja savetodavnih usluga".

Srednjoročni prioriteti

MPŠRR planira rast broja farmera i ostalih zainteresovanih strana da iskoriste obuke po godinama:

- 4,000 farmera u 2017. godini;
- 4,200 farmera u 2018. godini;
- 4,400 farmera u 2019. godini i
- 4,600 farmera u 2020. godini.

Carinska politika (tarifne koncesije) za poljoprivredne proizvode od SSP

Uvozi iz EU

Poljoprivredni proizvodi

Kosovo će nakon stupanja na snagu SSP ukloniti carinske tarife za 1044 od 2564 proizvoda iz EU. Dok je 164 proizvoda iz EU već izuzeti od carinskih tarifa po Zakonu br. 04/L-163 o robi izuzetaj iz Carinskih poreza i robe sa carinskim porezom nula.

256 osetljiva poljoprivredna proizvoda (180 poljoprivredne i 76 procesi) važni za poljoprivrednike na Kosovu će biti zaštićeni do 7 godina (voćni sokovi, mango, šljive itd, džem, krompir, brašno, meso i sir).

Carinska tarifa na kosovskoj strani će biti smanjena za period od 5 godina za uvoz kafe i njenih proizvode iz EU i za 7 godina za kafu sa kofeinom (pečene i nepečene).

14 proizvodaje bespogovorno i nisu uključeni u sporazum, što znači da će tarife na Kosovu ostati iste (10%), uključujući mlečne proizvode, krompir, vinovu lozu i jabuku.

Krompir, mlečni proizvodi i vinova loza nisu deo sporazuma zbog njihovog značaja za lokalne farmere. Dakle, carinska tarifa od 10% ostaje na snazi.

12 proizvoda važnih za poljoprivrednu proizvodnju Kosova će biti zaštićeni 10 godina (mlečni proizvodi, voće i povrće, voda, pivo i proizvodi od žitarica).

Kosovo će ukloniti carinske tarife za 487 ribljih proizvoda nakon stupanja na snagu sporazuma. Za 1 ribarski proizvod Kosovska carinska tarifa će se postepeno ukloniti 3 godine, dok je za drugu postepeno 7 godina.

Izvozi u EU

Poljoprivredni proizvodi

Carinske tarife će biti u potpunosti uklonjene sa poljoprivrednih proizvoda, osim mesa, vinove loze i proizvoda od šećera.

Evropska unija uklanja carinske tarife nakon stupanja na snagu sporazuma za sve proizvode od mesa (sveže i mleveno), osim za junetinu. Za životinjske proizvode u kombinovanoj nomenklaturi poglavlja 7 i 8, gde je carinska tarifa ad valorem (20 %) i specifična carinska tarifa (20 %) eliminacija pokriva samo ad valorem tarife.

Za proizvode od junetine, EU će fiksirati važeću carinsku tarifu za kosovski izvoz u EU na 20 % ad valorem i 20 % specifične tarife (preferencijalna tarifa) u okviru limita godišnje kvote od 475 tona.

Evropska unija uklanja carinske tarife za kafu koja sadrži kofein nakon stupanja na snagu sporazuma.

Krompir i mlečni proizvodi su deo robe za koju Evropska unija odstranjuje carinsku tarifu.

Izvoz vinove loze i blistave vinove loze u EU je oslobođeno carinskih tarifa, u skladu sa izvoznim kvotama.

Pastrmka i šaran: kvota se primenjuje; EU carinska tarifa ne važi za godišnje zapremine od 15 tona pastrmke. Kvota za šarane je na 20 miliona tona godišnje. Ako se ova količina prelazi primenjuje se EU carinska tarifa.

Izvoz u EU

Za proizvode teletine (babybeef), EU će postaviti fiksnu carinsku tarifu za izvoz sa Kosova u EU na 20% tarife 'ad valorem' i 20% specifične tarife (preferencijalne tarife) unutar granice godišnje kvote od 475 tona (izraženo na telesnoj težini), EU ukida carinske tarife za vrste kafa sa kofeinom od stupanja na snagu sporazuma SSP-a.

Krompir i mleko ulazi među poljoprivrednim proizvodima za koje EU ukida carinske tarife od stupanja na snagu SSP-a.

Kosovo od 1. januara do 30. novembra 2016. godine izvozila je 4,594,494.14 litara u 12 država. Samo u državama EU-a: Hrvatskoj, Nemačkoj, Sloveniji, Republici Češkoj i Francuskoj izvezili su 3,481,278.49 litara od celokupne količine.

Što se tiče ribljih proizvoda (Pastrmka i Šaran) primenjuje se kvota. Carinska tarifa u EU ne važi do količine 15 tona godišnje za pastrmku. Kvota za šarane je 20 tona godišnje. Nakon ove količine, primenjuje se carinska tarifa EU-a.

Tokom 2016. godine u zemljama regiona, izvezilo se 4,000.00 kg žive pastrmke, u vrednosti od 21,000.00 evra.

3.13. Poglavlje 12 *acquis*-a: Politike bezbednosti hrane, veterinarstva i fitosanitarije

Integrirani pristup EU za bezbednost hrane ima za cilj obezbeđivanje visokog nivoa bezbednosti hrane, zdravlja životinja, dobrobit životinja i zdravlje biljaka u okviru Evropske unije preko koherentnih mera od farme-do-stola i potrebnog nadgledanja, obezbeđujući efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta.

12. poglavlje pokriva detaljnija pravila u oblasti bezbednosti hrane. Opšte politike namirnica postavljaju pravila higijene za proizvodnju hrane. Osim toga, komunitarno pravokomunitarno pravo EU pruža detaljna pravila u oblasti veterinarstva, koje su ključne za zaštitu zdravlja životinja, dobrobit životinja i bezbednost hrane životinjskog porekla na unutrašnjem tržištu. U oblasti fitosanitarije, pravila EU pokrivaju pitanja kao kvalitet semena, materijal za zaštitu bilja, štetni organizmi i ishrana životinja.

Uslovi SSP-a

Obaveza za usklađivanje Kosovskog zakona u 12. poglavlju sa onim od Evropske unije proizlazi iz člana 74. i 102. SSP. Član 102. SSP predviđa ovu saradnju koja treba da se odvija između Strana u svim prioritetnim oblastima koje se nadovezuju sa *acquis*-om EU-a u oblasti poljoprivrede, kao i sa šemama

kvaliteta za poljoprivredne proizvode i prehrambenih proizvoda, bezbednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne oblasti. Saradnja posebno će ciljati na modernizaciju i restrukturiranje poljoprivrede i agro-industrijski sektor na Kosovu i podršku postepenog usklađivanja zakona i praksi Kosova sa acquis-om EU-a.

Osim obaveza iz SSP, Kosovo takođe mora da ispuni uslove koje proizilaze iz Izveštaja EK-a o Kosovu, studije izvodljivosti kao i od susreta Dijaloga Procesu stabilizacije i pridruživanja. Ovi dokumenti ističu neke od ključnih oblasti Kosova za poboljšanje, kao što je izgradnja fabrike za preradu životinjskih pod-proizvoda i prateće mere; borba protiv ilegalne trgovine životinjama, pogotovo sa Srbijom kao i dalje poboljšanje baze podataka za identifikaciju, registraciju i kretanje životinja; usklađivanje veterinarskih zdravstvenih sertifikata sa državama Srbija i Bosna i Hercegovina; podizanje prehrambenih postrojenja; transfer opštinskih inspektora u AHV; usvajanje pravnog paketa; sistematičnija primena i sprovođenje postojećeg zakona; izrada višegodišnjeg plana kontrole za životinjske bolesti; proširenje oblasti akreditacije laboratorije AHV-a kao i potpisivanje ugovora o održavanju, kalibraciji i servisiranje laboratorijske opreme.

Što se tiče odgovornih institucija u oblasti bezbednosti hrane, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja odgovorno je za izradu nacionalnog zakonodavstva u skladu sa EU acquis-om, uređenim Uredbom br. 02/2011 o oblastima administrativne odgovornosti kancelarije premijera i Ministarstava – Aneks 14, tačka i (kreira politike i sprovodi zakone o razvoju sektora poljoprivrede, stočarstva, proizvodnje i zaštiti bilja, ruralni razvoj i postavljanje standarda koji se moraju sprovesti) i tačke viii (u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Ministarstvom životne sredine i prostornog planiranja nadgleda kontrolu kvaliteta hrane i poljoprivredne sirovine u cilju zaštite potrošača).

Agencija za hranu i veterinarstvo (AHV) je odgovorna institucija za sprovođenje zakona u oblasti bezbednosti hrane i zdravlja životinja, kao i o finosanitarnim kontrolama. AHV je osnovana na osnovu Zakona br. 21/2004 o veterinarstvu i da je proširena Zakonom br. 03/016 o hrani.

AHV kao glavni akter u oblasti bezbednosti hrane, sprovodi važan deo komunitarnog prava EU od Higijenskog paketa.

U oblasti bezbednosti hrane, usvojeno je sledeće zakonodavstvo:

- Zakon br. 03/L-016 o hrani, koji uređuje opšta načela i uslove za higijenu hrane i bezbednosnu hranu za ljude kao i stočnu hranu, obaveze subjekata koji pruže hranu za ljude kao i stočnu hranu. Ovaj zakon adresira i pitanja higijene i bezbedne hrane za ljude i stočne hrane, opšte uslove koje se odnose na deklaraciju ili imenovanje hrane za ljude i hrane za životinje, opšte uslove za postavljanje na tržište hrane za ljude i stočne hrane, kao i hrane koja sadrži genetske modifikovane organizme ili se sastoje od njih. Štaviše, adresira sistem zvanične kontrole hrane, ovlašćene laboratorije za testiranje i referenciju, upravljanje krizama i hitnih slučajevima, osnivanje Agencije za hranu i veterinu. Ovaj zakon se primeni u svim fazama proizvodnje, prerade, skladištenja i distribucije hrane za ljude i stočne hrane, osim primarne proizvodnje, pripreme, rukovanja i skladištenja hrane u domaćinstvima koje nisu namenjene za prodaju na tržište. Zakon je delimično usklađen sa Uredbom br. 178/2002 Evropskog parlamenta i saveta;
- Zakon br. 04/L-114 o obogaćivanju brašna, koji određuje pravila koja se primenjuju za obogaćivanje brašna za potrošnju, sa ciljem sprečavanja i smanjenja bolesti koji se izazivaju nedostatkom gvožđa i folne kiseline i prema nutritivnom stanju i dobrovoljno i vitaminima A, B12 i cink, koji ne transponuje nijedan zakon EU;
- Uredba br. 10/2011 o zvaničnim kontrolama preduzetih za osiguravanje verifikacije usklađivanja sa Zakonom o hrani i stočnoj hrani i propisa za zdravlje i dobrobit životinja i transponuje delimično Uredbu br. 882/2004 Evropskog parlamenta i saveta;
- Uredba br. 11/2011 o higijeni prehrambenih proizvoda, koja delimično transponuje Uredbu br. 852/2004 Evropskog parlamenta i saveta;

- Uredba br. 12/2011 o određivanju specifičnih pravila higijene hrane životinjskog porekla, koja delimično transponuje Uredbu br. 853/2004 Evropskog Parlamenta i Saveta;
- Uredba br. 13/2011 o određivanju specifičnih pravila za organizovanje zvaničnih kontrola hrane životinjskog porekla namenjene za potrošnju od ljudi, koja delimično transponuje Uredbu br. 854/2004 Evropskog parlamenta i saveta;
- Uredba br. 27/2012 o mikrobiološkim kriterijima prehrambenih proizvoda, koja delimično transponuje Uredbu br. 2073/2005;
- Uredba br. 17/2012 o određivanju visine plaćanja usluga agencije, koja delimično transponuje Uredbu br. 882/2004 Evropskog parlamenta i saveta;
- Uredba (MTI) br. 09/2013 o obeležavanju, prezentaciju i reklamu prehrambenih proizvoda, koja delimično transponuje Uredbu br. 1169/2011 Evropskog parlamenta i saveta;
- Uredba br. 28/2013 o aditivima u hrani, koja delimično transponuje Uredbe EU br. 1331/2008, br. 1332/2008; br. 1333/2008 i Uredbu br. 1334/2008;
- Uredba br. 43/2013 o određivanju maksimalnih nivoa za određene zagađivače u prehrambenim proizvodima za ljude i za nepoželjne supstance u stočnu hranu, koja delimično transponuje Uredbu br. 1881/2006 i Uredbu br. 333/2007 Evropske komisije.

Tokom 2016. godine usvojena su sledeći akti:

- AU (MPŠRR) Br. 01/2016 o finansijskoj nadoknadi za veterinarske terenske usluge (14.01.2016).
- Odluka vezano za plasiranje na tržištu i upravljanje goveđeg hormona - Somatotropina (BST) - 24.02.2016;
- Uredba (AHV) 01/2016 o proceni i nadoknadi uništavanja životinja zbog infektivnih bolesti - 24.02.2016;
- AU (MPŠRR) br. 05/2016 o izmeni i dopuni AU MPŠRR br. 01/2016 o finansijskoj nadoknadi za veterinarske terenske usluge (04.07.2016);
- AU (MPŠRR) br. 06/2016 o farmaceutskim subvencijama i njihova klasifikacija vezano za maksimalnu granicu u prehrambenim proizvodima životinjskog porekla - 02.08.2016;
- AU (MPŠRR) br. 07/2016 o zabrani korišćenja određenih supstanci u stočarstvu koje imaju hormonalni ili tireostatički i beta-agonista- 16.09.2016;
- AU (MPŠRR) br. /2016 o učinku analitičkih metoda i tumačenju rezultata;
- Uredba br. 2016 o registraciji i odobrenju poslovnih prehrambenih operatora
- Uredba br. 2016 o materijalima koji su namenjeni da stupe u kontakt s hranom; i
- Odluka br. KP 50/16 o stupanju van snage Odluke br. 46/08 o dozvoli uvoza žive stoke (25.03.2016).

AHV je tokom 2016. godine izvršila je procenu agro-prehrambenih preduzeća na Kosovu (mlečna industrija, industrija mesa, klanice, rashladna skladišta i mlečnih proizvoda). Trenutno postoje 202 odobrena poslovna operatora prehrambenih proizvoda životinjskog porekla i 60 registrovanih operatora prehrambenih proizvoda ne-životinjskog porekla. AHV je takođe odobrilo i 42 operatora iz zemalja regiona, koja imaju prava da uvoze prehrambene proizvode sa životinjskim poreklom u Republici Kosovo.

U okviru postupaka za odobravanje poslovnih operatora hranom su kategorisani prema riziku po grupama (donja, srednja, gornja) i predviđene su tri do šest inspekcije godišnje.

Godišnji nacionalni plan kontrola i uzimanja uzoraka obuhvata učestalost zvaničnih kontrola domaćih institucija, granične kontrole, nacionalni plan praćenja ostataka i kontrole bolesti životinja. Ova učestalost se zasniva na procenu rizika, vršenih tokom kategorisanja, dok uzimanje uzoraka je planirano prema usvojenim pravilima Uredbom br. 27/2012 o mikrobiološkim kriterijumima.

Odeljenje koja se bavi pitanjima bezbednosti hrane u okviru AHV-a je Odeljenje za javno zdravlje, koje ima 5 (pet) zaposlenih službenika.

Laboratorija

Laboratorija hrane i veterine AHV-a počela je sa radom u 2007. godinu. U 2008. i 2009. su izgrađene zgrade Laboratorije hrane i veterine i Laboratorija za zdravlje životinja. One su podeljene po sektorima, kao što sledi:

- Sekcija za mikrobiologiju hrane i preparaciju;
- Sekcija za hemiju hrane i veterinarskih ostataka;
- Sekcija analize mleka;
- Sekcija serologije i molekularne dijagnostike;
- Sekcija bakteriologije; i
- Sekcija pato-anatomije.

Funkcije i dužnosti Laboratorije hrane i veterinarske (LHV) su uređene Zakonom br. 2004/21 o veterinarstvu (član 38, 39, 40, 41 i 42), dok prema Administrativnim Uputstvom MA-NR. 21/2007 dana 14.08.2007. godine su definisane: funkcija, ovlašćenja i odgovornosti LHV-a.

Delokrug LHV-a obuhvata testiranje fizičkih, hemijskih i mikrobioloških parametara hrane životinjskog porekla, ostataka u hrani i stočne hrane. LHV takođe prati i obavlja dijagnozu bolesti životinja, sa ciljem zaštite zdravlja životinja, javnog zdravlja i bezbednosti hrane.

LHV je opremljena savremenom opremom i računarskom podrškom, tako da može da testira proizvode sa metodama testiranja iz oblasti primene akreditacije. LHV je akreditirana od Direkcije za akreditacije Kosova sa ISO 17025 standardom od 11. februara 2014. godine i da je ponovo procenjena 12 i 13. februara 2015. godine. LHV ima akreditirane 50 metoda za analizu hrane i vršenje dijagnoze bolesti životinja.

Trenutno, u LHV zaposlena su 32 radnika. Osoblje LHV-a je profesionalno i stalno je bilo deo obuka u zemlji i inostranstvu. Trenutno u LHV-u postoji projekat koji je finansiran od EU i vrši će se obuka zaposlenih u Laboratoriji zdravlja životinja u dijagnostici bolesti. Tokom četvrtog tromesečja 2015. godine počće i drugi projekat EU koji će vršiti podizanje kapaciteta osoblja Laboratorije Hrane, odnosno Sektora prehrabene mikrobiologije i preparacije i Sektora prehrabene hemije i veterinarskih ostataka.

Što se tiče laboratorijskih analiza, tokom 2016. godine, LHV je vršio analizu 17888 uzoraka za životinjske bolesti serologije, bakteriologije i patologije, i 19534 uzoraka u sektoru analiza mleka, prehrabene mikrobiologije i prehrabene hemije i veterinarskih ostataka.

Ministarstvo trgovine i industrije takođe ima svoju ulogu u pitanjima bezbednosti hrane na osnovu Zakona br. 04/L-121 o zaštiti potrošača, od kojeg proizilazi Uredba (MTI) br. 09/2013 o obeležavanju, prezentaciji i reklamiranju prehrabjenih proizvoda, koja transponuje Uredbu (EU) br. 1169/2011.

Srednjoročni prioriteti

Što se tiče zakonodavne aktivnosti o bezbednosti hrane, predviđeno je da tokom perioda 2017-2020 da se usvoje sledeće uredbe, koje će delimično transponovani zakonodavstvo EU:

- Izmena i dopuna Zakona br. 2003/22 o sanitarnoj inspekciji, koja će biti usklađen sa zakonodavstvom EU-a, koja se očekuje da bude identifikovana nakon analize nedostataka u ovom sektoru;
- Uredba o aditivima u hrani, na osnovu Direktive 2002/46/EZ i Uredbe koje dopunjavaju ovu direktivu;
- Uredba o zamrzavanju prehrabjenih proizvoda, na osnovu Direktive Saveta 89/108/EEZ;

- Uredba o mineralnoj vodi, na osnovu Direktive 2009/54/EZ Evropskog parlamenta i Saveta;
- Uredba o novoj hrani (Novel Food) i novih prehrambenih sastojaka, na osnovu Uredbe (EK) br. 258/97;
- Uredba o kvalitetu mleka, koja određuje razvijanje strategije za sveže mleko iz farme u mestima obrade. Ova uredba će biti nacionalna i utvrdiće pravila za tretiranje svežeg mleka, koja nije u skladu sa uredbom za higijenski paket;
- Nacionalni plan praćenja ostataka u godišnjoj osnovi, prema Administrativnom uputstvu MA br. 26/2005 "O meri praćenja određenih supstanci i njihovih ostataka u živim životinjama i proizvoda životinjskog porekla"; i
- Izgradnja fabrike za preradu životinjskih ostataka.

Što se tiče podizanje ljudskih kapaciteta, tokom perioda 2017 – 2020 planira se:

- Obučavanje nadležnih osoba od strane operatera poslovanja hranom o primeni novih pravila vezano za proizvodnju, preradu, distribuciju i postavljanja proizvoda na tržištu, gde AHV će pružati sve potrebne programe i dokumentaciju (uputstva i SOP) da se olakša sprovođenje;
- Zapošljavanje pet (5) stručnjaka u Direkciju za javno zdravlje.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti veterinarstva

Isto kao i u oblasti bezbednosti hrane, i u oblasti veterinarstva MPŠRR je odgovorno za izradu nacionalnog zakona u skladu sa acquis-om EU-a, dok AHV je odgovorna institucija za sprovođenje zakona u ovoj oblasti.

Politike veterinarstva na Kosovo su uređene sa tri zakonima usvojenih od Skupštine Kosova, kao sledeće:

- Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu, koji uređuju opšte funkcionisanje sektora veterinarstva na Kosovu i ne transponuje neko zakonodavstvo EU;
- Zakon br. 02/L-10 o staranju prema životinjama koji uređuje držanje, zbrinjavanje, smeštaj, uzgoj, prevoz i druga pitanja vezano za staranje prema životinjama, koji ne transponuje nijedno zakonodavstvo EU;
- Zakon br. 03/L-016 o hrani, koji uređuje opšta načela i zahteve koje se odnose na higijenu hrane i bezbednu hranu za ljude kao i stočnu hranu, dužnosti subjekata koji posluju hranom za ljude i stočnom hranom što se tiče higijene i bezbedne hrane za ljude i stočne životinje;
- Zakon br. 02/L-111 o pčelarstvu, koji uređuje uzgoj pčela, mere za sprečavanje i borbu protiv bolesti pčela, nadgledanje objekata za proizvodnju i očuvanje pčelinih proizvoda i koji ne transponuje nijedno zakonodavstvo EU;

Politike veterinarstva se dopunjuju administrativnim relevantnim smernicama, koje imaju za cilj sprovođenje posebnih zadataka navedenih u osnovnim zakonima. Ovi dokumenti su razvijeni delimičnim transponiranjem odgovarajućeg zakona:

- AU br. 12/2012 o identifikaciji i registraciju životinja, zasnovano na Uredbu (EK) br. 1760/2000 Evropskog parlamenta i saveta da ukida Uredbu saveta (EK) br. 820/97; Uredba (EK) br. 494/98 koja određuje detaljne propise za sprovođenje Uredbe saveta (EK) br. 820/97; Uredba (EK) br. 911/2004 koji sprovodi Uredbu (EK) br. 1760/2000 Evropskog parlamenta i saveta; Uredbu (EK) br. 21/2004 koji izmenjuje Uredbu (EK) br. 1782/2003 i Direktive 92/102/EEZ i 64/432/EEZ; i Direktivu 2008/71/EZ.

Oblast veterinarstva je takođe uređen nacionalnim podzakonskim aktima, odnosno uredbama kao i SOP koje uređuju zabranu slobodnog kretanja i marketing živih ptica kako bih sprečili širenje zaraznih bolesti, zabranu uvoza svežih ptica, čuvanje hrane za ptice od zaraznih bolesti, uvoz proizvoda životinjskog porekla iz EU, pojednostavljenje procedura uvoza i odobravanje izvoza u zemlje EU bez uvozne dozvole.

Uvoz živih životinja

Što se tiče uvoza živih životinja, u cilju borbe protiv ilegalnog tržišta živih životinja, u okviru IUG-a osnivana je jedna radna grupa. Članovi radne grupe su predstavnici Kosovske policije, carina i AHV-a. ova radna grupa se redovno sastaje i usvojila je SOP o zapleni krijumčarene robe. Navedene institucije vrše redovne zajedničke radnje.

Zdravlje životinja

Osim Zakonom br. 2004/21 o veterinarstvu, sektor veterinarstva uređuje se Zakonom br. 03/L016 o hrani i Uredbe o higijenskom paketu. Što se tiče zdravlja životinja, usvojeni su ovi podzakonski akti:

- AU MA-br. 33/2006 o merama za kontrolu klasične svinjske kuge, na osnovu Uredbe Komisije (EK) br. 1251/2008 koje primeni Direktivu Saveta 2006/88/EZ;
- AU MA- br. 27/2006 o kontroli, sprečavanju i iskorenjivanju bolesti "Slinavka i šap" na Kosovu, na osnovu Direktive saveta 2003/85/EZ koja ukida Direktivu 85/511/EEZ i Odluku 89/531/EEZ i 91/665/EEZ i izmena Direktive 92/46/EEZAI V-UA_2004_07;
- AU MA- br. 24/2005 o borbi protiv zoonoznih bolesti ptica "Ptičiji grip" na osnovu Direktive Saveta 2005/94/EZ koja ukida Direktivu 92/40/EEZ.

Plan godišnje nacionalne kontrole izrađuje se od AVH-a i njegov cilj je zaštita javnog zdravlja i zdravlja životinja. Ovaj plan predviđa mere koje će se preduzeti u sprečavanju bolesti životinja.

U junu 2016. godine prvi put se na Kosovu pojavila zarazna bolest nodularni dermatitis – LSD gde se prvi slučaj pojavio u opštini Kamenica i potvrđen je u laboratoriji bolesti životinja u Sofiji u Bugarskoj. Nakon ovog slučaja Evropska Komisija je izdvojila za Kosovo 25,000 doze vakcina koje su dodeljene u graničnoj zoni sa Srbijom i Makedonijom. Vlada Kosova ovom prilikom je izdvojila iz budžeta 1.1 milion evra koje su bilje namenjene za kupovinu vakcina, isplatu izvršenja ove usluge i nadoknadu poljoprivrednika. Broj uginule stoke od LSD-a je 1301 grla.

Blagostanje životinja

Staranje prema životinjama na Kosovu se uređuje Zakonom br. 02/L-10 o staranju prema životinjama, praćeno sledećim podzakonskim aktima:

- AU MA-br. 31-2006 o prevozu životinja, delimično zasnovano na Uredbu Saveta (SE) br. 1/2005 i izmenjuje Direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbom (SE) br. 1255/97;
- AU MA- br. 24-2006 o humanom klanju životinja, delimično zasnovano na Direktivu Saveta 93/119/EZ;
- Uredba br. 12/2014 o utvrđivanju minimalnih standarda za zaštitu teladi, zasnovano delimično na Direktivu Saveta 2008/119/EZ;
- Uredba br. 17/2014 o zaštiti životinja koje se drže kao stoka, delimično zasnovano na Direktivu Saveta 98/58/EZ;
- Uredba br. 03/2015 o utvrđivanju minimalnih standarda za zaštitu svinja, delimično zasnovano na Direktivu Saveta 2008/120/EZ.

Životinjska hrana

Životinjska hrana reguliše se Zakonom br. 03/L-016 o hrani i Uredbom br. 43/2014 o određivanju maksimalnog nivoa zagađivača određenih u prehrambenim proizvodima i neželjene supstance u prehrambenim proizvodima za životinje, koje delimično transponuje Uredbu Komisije (EK) br. 1881/2006, kao što me izmenjuje i dopunjava Uredbom Komisije (EK) br. 1126/2007 i Uredbe (EK) br. 565/2008.

Ovaj sektor se takođe reguliše drugim nacionalnim podzakonskim aktima, naime AU br. 26/2005 o merama za praćenje određenih materija i njihovih ostataka na živu stoku i proizvodima životinjskog porekla, koji je zasnovan delimično na Direktivi Saveta 96/23/EZ koja stavlja van snagu Direktivu

85/358/EEZ i 86/469/EEZ i Odluke 89/187/EEZ i 91/664/EEZ, Odluka Komisije 97/747/EZ zasnovana na Direktivi Saveta 96/23/EZ i Odluci Komisije 98/179/EZ.

Veterinarska granična kontrola

Veterinarska granična kontrola se zasniva na Zakon br. 03/L-016 o hrani i na Zakon br. 21/2004 o veterinarstvu, kao na podzakonskim aktima:

- UA br. 18/2005 o veterinarskoj kontroli uvoza, tranzitni prelaz prehrambenih i neprehrambeni proizvoda životinjskog porekla, živih životinja i materijala za uzgoj životinja, koji delimično transponuje Direktivu 91/496/EEZ i Direktivu 97/78/AC;
- Uredba 18/2012 o utvrđivanju uslova zdravlja životinja, javno zdravlje i veterinarska sertifikacija za mleko i mlečnih proizvoda, koja delimično transponuje Uredbu Komisije (EU) br. 605/2010.

Trenutno, kontrole se vrše u devet (9) granična prelaza, odnosno u Vrmici, Elez Han, Bela zemlja, Merdare, Stančić, Jarinje, Kula, Aerodrom i železnica. Mikrobiološki kriterijumi službenih poseta u kontrolnim mestima su zasnovane na Uredbu 27/2012 o mikrobiološkim kriterijumima u prehrambenim proizvodima, koja transponuje delimično Uredbu br. 2073/2005 EU. Treba da se navede da sistem TRACES koristi se 100% za izvoz u zemlje EU za nepererambene proizvode životinjskog porekla (animal by-products), dok za uvoz se koristi delimično u dva granična prelaza, odnosno u Elez Han i Merdare.

Veterinarska inspekcija u Republici Kosovo se takođe uređuje nacionalnim zakonodavstvom koji ne transponuje nijednu Direktivu EU, kao što je Zakon br. 2004/33 o stočarstvu i prateće AU koje uređuju pitanja kao, kriterijumi za kontrolu kvaliteta hrane životinja i aditiva, prehrambeni sastojci za životinje, utvrđivanje pitanja o složenoj hrani i osnivanje radnih komisija za hranu za životinje, koje pomažu institucijama i subjektu poslovanja hranom za životinje.

Što se tiče sprovođenja u praksi tokom 2016 u okviru veterinarske granične kontrole izvršene su ove aktivnosti:

- 7999 veterinarskih inspekcija na granici;
- 7417 uvezenih grla stoke za klanje;
- 404 analiza proizvoda živine;
- 25240 kg - različita uništavanja kao (riba na TGI Vrbnica, pileće meso iz Engleske i zaplenjena roba sa carine);
- 3 odbijena predmeta (sirilo za sir iz Srbije, pileći bataci iz Engleske i goveđe meso iz Belgije).

Lokalna samouprava

Osim inspektora na nivou AHV-a, zvanične kontrole se vrše i od opštinske sanitarne, poljoprivredne i veterinarske inspekcije. Da bih imali ujedinjeni i integrisani pristup kontrole, zahtev je i EK da opštinski inspektori budu prebačeni u Agenciji. U svakom slučaju, da bi se vršio takvo prebacivanje, treba da se dopuni i izmeni Zakon br. 03/L-049 o finansijama lokalne samouprave, koji se očekuje da se izmeni i usvoji tokom 2016. godine.

Direkcija koja se bavi veterinarskim pitanjima u okviru AHV-a je Direkcija za zdravlje i zaštitu životinja. Ova direkcija ima 14 (četnaest) zaposlenih službenika.

Što se tiče kapaciteta pograničnog veterinarskog inspektorata, u ovaj sektor su zaposleni: jedan (1) šef sektora, 14 veterinarska inspektora i dva (2) službenika za upravljanje uzoraka u kontrolne pogranične tačke.

U okviru inspekcija u sektoru veterinarstva u 2016. godini, dole navedene aktivnosti su se razvile:

- Inspekcija zadržanih životinja od Policije Kosova, ukupno 432 goveda, 172 ovaca i koza, 10,394 kokoški i pilića i 81 društva pčela.

- Inspekcija pre, tokom i nakon klanja životinja u klanicama u Prištini, Peći i Vučitrnu gde se ukupno zaklalo 3343 životinja;
- Inspekcija poslovnih subjekata mlekara i FPM-a, životinjskih farmi, klanica i uzimanje uzoraka kao i njihovo dostavljanje u LHV-u kao i 124 uzoraka za mikrobiološku analizu, 30 uzoraka za svežinu jaja i 112 uzoraka otpada isto tako dostavljena su i 64 uzoraka za mikrobiološke analize u KIJZ-u od kojih su 8 uzoraka rezultovala pozitivnim;
- Inspekcija subjekata koji se bave trgovinom artikala životinjskog porekla kao i uvozna skladišta i marketi vezano sa deklaracijama proizvoda i njihovo održavanje u adekvatnim uslovima gde su od strane inspektorata pokrenuti 18 predmeta za prekršaj na sudu, koje se tiču nepravilne deklaracije i proizvoda izloženih za prodaju i nakon zabrane koja je data od veterinarskog inspektora;
- Inspekcija i izdavanje 307 sertifikata za izvoz koža i proizvoda životinjskog porekla;
- Inspekcija i izdavanje 772 sertifikata za unutrašnji prevoz;
- Uništeno je 241 goveda sa pozitivnim rezultatom infektivnih bolesti, 54 ovaca i koza, 192 društva pčela i 10,294 krijumčarenih kokoški;
- Uništenje mesa i mesnih proizvoda u količini od 78,717 kg kao meso i pod proizvodi mesa, mleko i pod proizvodi mleka od kojih se uništilo 2310 kg ribe;
- Nadgledanje životinjskih štala u vezi sa identifikacijom i registracijom životinja i veterinarskih ambulanti prema nacionalnom planu DNOU-a gde su izvršene ukupno 1837 inspekcija i nadgledanja životinjskih štala.

Srednjoročni prioriteti

Kosovo će uzeti u obzir promene u EU *acquis*-u u budućnosti, i kao rezultat, obezbediće izmene u nacionalnom zakonodavstvu o veterinarskim politikama na osnovu onih iz EU-a.

Tokom perioda 2018-2020, planira se usklađenje sledećeg zakonodavstva EU-a:

- Zakon br. 02/L-10 o staranju (blagostanje) oprema životinjama, koji reguliše negu, zbrinjavanje, uzgoj, prevoz i ostala pitanja koja se nadovezuju sa zbrinjavanjem životinja, zakon koji će transponovati delimično Uredbu Br. 998/2003 Evropskog Parlamenta i Saveta br. 1082/2003, Direktivu Saveta 88/166/SEE i Direktivu Saveta 98/58 EC.

U cilju poboljšanja sektora veterinarstva, nekoliko od aktivnosti koje će se preduzeti tokom perioda 2018-2021 su dole navedene:

- Uspostavljanje sistema za kontrolu bolesti;
- Traganje bolesti;
- Sistemi za praćenje bolesti;
- Priprema za hitne slučajeve;
- Efikasno upravljanje epidemija i bolesti;
- Eliminisanje i iskorenjivanje bolesti;
- Potpuna funkcionalizacija sistema za identifikaciju i registraciju životinja, uključujući njihovo kretanje, izveštavanje uginuća, klanju i dozvolama na tržištu;
- Uspostavljanje sistema za praćenje medicinskih veterinarskih proizvoda na celoj teritoriji Kosova i kontrola hrane za životinje, uključujući nivoe uvoza i primarne domaće proizvodnje; i
- Osnaživanje upravnih/stručnih kapaciteta za poboljšanje sprovođenja zakonodavstva i politike u zemlji, i
- Transfer veterinarskih i fitosanitarnih inspektora sa opštinskog na centralni nivo.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti fitosanitarije

Politike fitosanitarije na Kosovu se uređuju sledećem zakonodavstvu koji je transponovan delimično sa *acquis*-om EU-a:

- Zakon br. 03/L-029 o poljoprivrednoj inspekciji, koji nije usklađen sa zakonodavstvom EU i utvrđuje organizovanje, ovlašćenja, obaveze i odgovornosti inspektora u inspekcijском radu, kao: poljoprivredna zemljišta, zaštita bilja, šumarstvo itd. U okviru ovog zakona, inspektor vrši kontrolu poslovnog prostora, objekata, opreme, proizvodnje, prerade, prometa, prevoza, izvoza i tranzita robe;
- Zakon br. 02/L-95 o zaštiti bilja, delimično usklađen sa Direktivom 2000/29/EZ. Zakon ima za cilj zaštitu bilja, određivanje odgovornosti i mera za sprečavanje ulaska i širenja štetnih organizama za biljke, biljnih proizvoda i ostalih objekata, primenu zaštitnih bioloških mera za biljke i njihovo iskorenjivanje, prikupljanje i razmena informacija i podataka sa ostalim zemljama, finansiranje i nadoknada za vršenje poslova za zaštitu bilja i poslove fitosantarne inspekcije;
- Zakon br. 03/L-042 o proizvodima za zaštitu bilja, delimično usklađen sa Direktivom Saveta 91/414/EEZ, dok smernice iz ovog zakona su zasnovane na: Uredbu Evropskog Parlamenta i Saveta br. 1107/2009, koja ukida Direktivu Saveta br. 79/117/EEZ i Direktivu br. 91/414/EEZ; Uredbu evropskog parlamenta i saveta br. 1272/2008, koja ukida Direktivu br. 67/548/EEZ i 1999/45/EZ, Uredbu EK br. 1907/2006; Uredbu evropskog parlamenta i Evropskog saveta br. 396/2005 o izmeni Direktive Saveta 91/414/EEZ. Cilj ovog zakona je uređenje stavljanja u promet i kontrola aktivnih supstanci proizvoda za zaštitu bilja, ovlašćenje, promet, korišćenje, ostataka u bilju i biljni proizvodi, vođenje beleške fizičkih i pravnih lica obuhvaćeni u stavljanje u tržište i upotreba proizvoda za zaštitu bilja, tehnički uslovi za korišćenu opremu za primenu i njihovi elementi, odgovornosti nadležnog organa za sprovođenje ovog zakona i njegovo praćenje;
- Zakon br. 03/L-016 o hrani, delimično usklađen sa Uredbom br. 178/2002 evropskog parlamenta, koji utvrđuje opšta načela i zahteva zakona o hrani, kao i bezbednosne mere prema Uredbi 2008/630/EZ;
- Zakon br. 2004/13 o rasadnom materijalu koji uređuje pitanja vezana za proizvodnju, trgovinu, uvoz, izvoz rasadnog materijala, kao i registraciju proizvođača i trgovca rasadnog materijala i usklađen sa Direktivom br. 2008/72/EZ;
- Zakon br. 2003/5 o semenima, koji nije usklađen sa zakonodavstvom EU i uređuje pitanja koja se odnose na proizvodnju i trgovinu semenima raznim biljnim sortama i semenskim krompirima za poljoprivrednu proizvodnju i semenskim krompirima kako onih domaćih tako i onih uvoza namenjene za proizvodnju i marketing na Kosovu. Ovaj Zakon nije usklađen sa zakonodavstvom EU.
- Zakon br. 2003/10 o veštačkim đubrivima objavljen od strane predstavnika UNMIK-a i nije usklađen sa zakonodavstvom EU;
- Zakon br. 04/L-019 o izmeni i dopuni Zakona br. 02/L-8 o vinima, kojim se uređuje proizvodnja i promet grožđa za proizvod vina, proizvodnja i uslovi za stavljanje u promet vina i drugih proizvoda prerade grožđa i vina, zaštita proizvedenog vina u nekom određenom geografskoj zoni koji se razlikuje sa posebnim klimatskim, zemljanim i ostalim uslovima je delimično usklađen sa: Uredbom Komisije (EK) br. 436/2009 koja predviđa detaljna pravila za sprovođenje Uredbe Saveta (SE) br. 479/2008; Uredbu Saveta (SE) br. 479/2008; Uredbu komisije (EK) br. 555/2008 koja utvrđuje detaljna pravila za sprovođenje Uredbe Saveta (SE) br. 479/2008; Uredbom Komisije (EK) br. 606/2009 koja utvrđuje određena detaljna pravila za sprovođenje Uredbe Saveta (SE) br. 479/2008; Uredba Komisije (EK) br. 607/2009 koja utvrđuje detaljna specifična pravila za sprovođenje Uredbe Saveta (SE) br. 479/2008; Uredbu Saveta (SE) br. 491/2009 o izmeni Uredbe (SE) br. 1234/2007 i Uredbe Komisije i Evropskog Saveta (ES) br. 1308/2013 o osnivanju zajedničke organizacije tržišta za poljoprivredne proizvode i ukidanje Uredbi Saveta br. 922/72; br. 234/79; br. 1037/2001; br. 1234/2007;
- Zakon br. 02/L-98 o zaštiti sorte bilja, kojim se uređuju postupci za zaštitu biljnih sorti, za davanje i zaštitu prava odgajivača biljaka, i obezbeđuje uslove za sorte svih rodova i vrsta biljaka uključujući i ukrštanje između rodova i vrste koje se mogu zaštititi i ovim zakonom. Zakon je usklađen delimično Uredbom Saveta (SE) br. 2100/94; Sprovodna Direktiva Komisije 2014/97/EU što sprovodi Direktivu Saveta 2008/90/EZ;

- AU br. 11/2010 o registraciju proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera, skladištara, ambalažera, izvoznici bilja, prodavci na veliko biljaka, ostalih dela i biljnih proizvoda, delimično zasnovano na Direktivu br. 2000/29/EZ.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR) je odgovorno za izradu nacionalnog zakona u skladu sa *acquis-om* EU-a, kao što je definisano u Uredbi br. 02 / 2011- o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije premijera i ministara.

Agencija za hranu i veterinarstvo (AHV) je odgovorna institucija za sprovođenje zakona o bezbednosti hrane i zdravlja životinja, kao i fitosanitarne kontrole.

Kosovo je već pripremio spisak biljnih bolesti prisutnih na njenoj teritoriji u Aneksu Zakona o zaštiti bilja.

Kontrole se zasnivaju na Plan kontrole i Godišnjeg nacionalnog uzimanja uzoraka. Kontrolni spiskovi (Check - list) su pripremljeni i inspektori su obučeni kroz tvining projekta "Dalja podrška za AHV".

Fitosanitarna kontrola

MPSRR takođe izrađuje zakonodavstvo u oblasti fitosanitarstva, uključujući pripremanje liste parazita i karantinskih štetočina, usvajanje uvoza i izvoza, kao i koordinacija rada Poljoprivrednog instituta Kosova u Peći u izvršavanju dijagnostičkih analiza.

Fitosanitarni inspektori su odgovorni za:

- Inventarisanje štetnih bioloških agenasa (bolesti, štetočina, korova id.) prema kulturi;
- Nadzor liste karantinskih parazita i onih od ekonomskog interesa (Lista A i Lista B);
- Kontrola semena, sadnog materijala i objekata za zaštitu bilja;
- Inspekcija aktera uključenih u proizvodnju bilja u pogledu zaštite bilja;
- Međunarodna saradnja sa institucijama za zaštitu bilja;
- Promocija aktivnosti za zaštitu bilja (brošure, priručnici, obuke, savetovanja, id.).

Granični inspektorat je odgovoran za graničnu kontrolu u Elez Han, Merdare, Bela Zemlja, Jarinje i Vrnica. Ako je potrebno, kontrola se može izvršiti i u tačkama na aerodromu i železnica u Prištini.

Tokom 2016. godine iz sektora fitosanitarije razvile su se dole navedene aktivnosti:

- 1519 uzoraka za laboratorijske analize;
- 2533 zapisnika inspekcija;
- 27 izdatih odluka i 37 izdatih obrazaca za prijavu;
- 449,094.00 Kg uništenih proizvoda prehrambenog porekla;
- 83,385.00 litara različitog pića, i
- 123,470 komada uništenih sadnica malina i dekorativnih biljaka.

Osim inspekcija na nivou AHV-a, službene kontrole su se vršile i od strane opštinskih sanitarnih, poljoprivrednih i veterinarskih inspektora. Vidite "Lokalna samouprava" u pod-poglavlju "Bezbednost hrane"

Lokalna uprava

Osim inspektora na nivou AHV, službene kontrole se vrše od strane opštinskih sanitarnih, poljoprivrednih i veterinarskih inspektora. Vidi "Lokalna uprava" u pod-poglavlju "Bezbednost hrane"

Fitosanitarna i laboratorija semena

Poljoprivredni institut Kosova (PIK) je osnovan Administrativnom Uputom br. 03/2003 o ulozi i mandatu PIK-a datuma. 18. jun 2003. godine. PIK je javna istraživačka institucija, u okviru MPŠRR i odgovorna je za nadzor poljoprivrednih zemljišta i vode za navodnjavanje, nadzor integrisanog zdravlja bilja, kontrole prehrambenog lanca, analitičke laboratorijske kontrole kvaliteta hrane, sertifikaciju semena i organske proizvodnje, kao i za realizaciju istraživačkih, aplikativnih i proizvodnih projekata, u oblasti biljne i stočarske proizvodnje.

Trenutno ima 32 zaposlena zvaničnika, dok što se tiče akreditacije u proceduri je adresiranje neusaglašenosti proisteklih od procene Pravne komisije uprave za akreditaciju Kosova. PIK poseduje opremu i laboratorijsku tehnologiju kao i poljoprivrednu mehanizaciju. Uprava koja se bavi fitosanitarnim pitanjima u okviru AHV je Uprava Inspekcije koja ima 83 zvaničnika zaposlena, od kojih 20 su fitosanitarni inspektori.

Srednjoročni prioriteti

U oblasti fitosanitarne, usvojiće se i delimično uskladiti sa *komunitarno pravokomunitarno pravo EU* sledeće zakonodavstvo:

- Nacrt zakona za dopunu i izmenu Zakona o veštačkim đubrivima, koji će se uskladiti sa Uredbom (EU) br. 2003/2003 Evropskog parlamenta i saveta;
- Dopuna-izmena Zakona o Proizvodima o zaštiti bilja, koji će delimično da transponuje Uredbu (ES) br. 1107/2009 Evropskog parlamenta i saveta i zamenjuje Direktive saveta 79/117/EEZ i 91/414/EEZ;
- Uredba o trgovini semena i krompira u celoj teritoriji Republike Kosovo, koja će se delimično uskladiti sa Direktivom saveta 66/402/EEZ;
- Uredba o ostanku pesticida u biljkama, koja će se uskladiti sa Uredbom br. 396/2005/EZ;
- Uredba o zaštićenim biljnim zonama, koja će se uskladiti sa Uredbom br. 92/70/EEZ.

Takođe, MPŠRR, AHV i Fakultet Poljoprivrede tokom perioda 2017-2020 će se fokusirati na:

- Kompletiranje inventara za bolesti i štetočine;
- Kontrola korišćenja proizvoda za zaštitu bilja i njihova trgovina;
- Proširenje liste vrsta bilja o kojima će se izdati pasoši.

U aspektu izgradnje kapaciteta fitosanitarnog sektora, tokom ovog perioda planira se:

- Povećanje broja osoblja;
- Osnivanje ekspertske grupe;
- Registracija u međunarodnim organizacijama za zaštitu bilja, kao što je IPPC, sa ciljem razmene informacije i razmene zajedničkih iskustva u aspektu fitosanitarnih politike;
- Aplikacija za pomoć preko IPA II i ostaloj stranoj pomoći za osnaživanje fitosanitarne administracije.

3.14. Poglavlje 13 *acquis-a*: Ribarstvo³²

Acquis za ribarstvo sastoji se od uredbi, koja ne zahtevaju izmene u nacionalnom zakonodavstvu. Ipak, ovo zahteva uvođenje mera za pripremanje administracije i operatere za učešće u politici zajedničkog ribolova, koja pokriva politike tržišta, izvora i upravljanje nacionalnih zaliha, inspekcije i kontrole, strukturalne akcije i kontrole državne pomoći. U nekim slučajevima, postojeći sporazumi o ribolovu i konvencije sa trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama treba prilagoditi.

³² Ovo poglavlje ne sadržava matricu kratkoročnih mera.

Prema članu 103. SSP, strane će razmotriti mogućnost identifikacije oblasti obostrane dobiti u akvakulturi i u sektorima ribarstva. Saradnja će uzeti u obzir prioritetne oblasti koja se nadovezuju sa *komunitarno pravokomunitarno pravo EU* u ovim oblastima, kao i principi upravljanja i zaštite izvora ribolova baziran na pravilima razvijenim od relevantnih međunarodnih i regionalnih organizacija ribarstva.

Sektor akvakulture i ribarstva uređuje se zakonom br. 02/L-85 o ribarstvu i akvakulturi, usvojenog od Skupštine Kosova dana 10. oktobar 2006 godine. Ovim zakonom uređuje se upravljanje resursima riba kao i delatnost ribarstva i akvakulture koje se sprovodi u vodama teritorije Republike Kosovo. Zakon još nije usklađen sa zakonodavstvom EU.

Za sprovođenje zakona izdata su sledeća Administrativna uputstva: AU za sportsko-rekreativni ribolov i opreme za sportsko-rekreativni ribolov br. 27/2007, AU za licenciranje aktivnosti u akvakulturi br. 09/2008, i AU o utvrđivanju regiona-zona za ribolov br. 07/2009.

Sektor ribarstva na Kosovu nije mnogo razvijen, a ipak Kosovo ima znatan potencijal slatkih voda, pružajući velike mogućnosti za zapošljavanje, dobiti i ostale mogućnosti za privredni razvoj zemlje. Sektor akvakulture na Kosovu u poređenju sa zemljama regiona i Evrope je mali i proizvode se minimalne količine ribljeg mesa oko 614 t/godišnje. Na Kosovu gaji se riba pastrmka koja se konzumira u restoranima a vrlo malo ili skoro nimalo se nalazi na tržištu.

MPŠRR u saradnji sa Federacijom sportskog ribolova Kosova (FSRRK) donosi odluke o zonama ribolova, opreme za ribolov id. Dok što se tiče akvakulture odluke se donose samo od strane MPŠRR-a i kao takve sprovode se od inspektorata. Prema zakonodavstvu na snazi licenciranje u oblasti akvakulture na državnom nivou je dužnost MPŠRR-a dok licenciranje ribara za sportsko-rekreativni ribolov je delegirana kompetencija na FSRRK-u. Federacija sportskih ribara Kosova izveštava kod MPŠRR-a o broju izdatih licenci. Dok o kretanjima u ribolovu, poribljavanju i količini upecane ribe MPŠRR se obaveštava od Federacije sportskih ribara.

Kosovo ima dva načina snabdevanja ribe za potrošnju. Od gajenja ribe u ribnjacima (bare) kao i od aktivnosti sportskog-rekreativnog ribolova. Na Kosovu ima 28 ribnjaka (bare) sa godišnjim proizvodom oko 614 t/g. Struktura sektora uglavnom se dominira od malih bara.

Kosovo ima dva oblika pružanja ribu za ishranu: od uzgoja ribe uzgoj ribe (jezera) i aktivnost rekreativnog sportskog ribolova. Na Kosovu postoje 28 farme (bare) riba sa godišnjom proizvodnjom od oko 614 t / g. Struktura sektora uglavnom dominiraju mala jezera. Upotreba postojećih kapaciteta je oko 50%. Od ukupnog uopšte o 60 / T dobijene od zahtjeva EK još uvek je za Kosovo da razvije inventar ribarstva.

Što se tiče pomoći, sektor ribarstva je podržan od strane GIZ-a i to putem tehničke pomoći u iznosu od 1,200,000.00 evra.

Tokom 2017 zahtevaće se ekspertiza od TAIEX programa u cilju vršenja analize sprovođenja zakona na nacionalnom nivou i to Zakona o ribarstvu i akvakulturu. Ova analiza će odražavati koliko je do sada transponovano zakonodavstvo EU-a na nacionalnom nivou i koji su koraci koji se trebaju preduzeti kako bi se nastavilo dalje usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-om*. Isto tako, ulagaće se i u izgradnji domaćih ljudskih resursa sa tehnikama inventarizacije ribljih resursa kao na teorijskom i praktičnom pogledu.

Srednjoročni prioriteti

- Inventarizacija riba.

3.15. Poglavlje 14 *acquis-a*: Politike prevoza

Ovo poglavlje pokriva politike transporta od SSP. Zakonodavstvo transporta EU ima nameru da poboljša funkcionisanje domaćeg tržišta preko promovisanja sigurnih usluga, efikasne i ekološki održive sa jednim što bezbednijim integrisanim sistemom prevoza. Štaviše, komunitarno pravo transporta pokriva sektore drumskog transporta, železničkog, drumskog, vodenog, multimodalnog transporta, avijacije i morskog transporta. U ovom kontekstu, zakonodavstvo transporta se povezuje sa tehničkim standardima; bezbednosnim standardima; socijalnim standardima; uključujući i kontrolu državne pomoći kao i liberalizaciju tržišta u kontekstu domaćeg tržišta transporta. Takođe, politike transporta je pokrivena i Naslovom VI, članci 90-100 TFEU.

Uslovi SSP-a

Transport u SSP-u pokriva se u Poglavlju II Sporazuma – Pružanje usluga. Relevantni članci su Članci 53, 60, 61, 62 i 113. Član 53 predviđa obaveze koje će proisteci od Sporazuma za transport kao i preuzete obaveze preko Sporazuma o zajedničkom evropskom prostoru vazduhoplovstva (ZEPV). Član 60 osim što će kao osnovu uzeti Sporazum zajednice transporta i Sporazum ZEPV-a, predviđa jednu postepenu usklađenost zakona u oblasti transporta sa ciljem unapređenja liberalizacije uzajamnog pristupa strana na tržištu kao i olakšanje kretanja putnika i roba a isto i obuhvaćanje svake međunarodne konvencije koja se bavi drumskom bezbednošću. Član 61 i 62 fokusiraju se uglavnom na tranzitni prevoz roba sa Kosova preko EU sa destinacijom u treću zemlju ili obrnuto. Član 113 predviđa saradnju strana u prioritarnim oblastima koja se nadovezuju sa komunitarno pravokomunitarno pravo EU u oblast transporta.

Uslovi od Izveštaja o Kosovu

U kontekstu zahteva koji proizlaze iz Izveštaja o Kosovu (2016), u oblasti drumskog prevoza, Kosovo treba i dalje da uskladi primarni i sekundarni pravni okvir sa EU *acquis-om*. Isto tako, procenjuje se da je trenutni budžet nedovoljan za redovno održavanje puteva. Iz ostalih zahteva koji su proizašli iz izveštaja su i usklađivanje zakonodavstva Kosova sa onim EU-a što se tiče pristupačnosti na tržištu, kao i jačanje kapaciteta u cilju smanjenja saobraćajnih nesreća sa smrtnim slučajevima. Dok, u sektoru železnica, izveštaj procenjuje da Kosovo treba da transponuje i sprovede Direktivu Br. 2012/34 o zajedničkom evropskom prostoru železnica. Štaviše, Kosovo treba da sprovede zakonodavstvo za bezbednost železnica, da poveća investicije u izgradnji kapaciteta INFRAKOS-a kao i da dalje ojača stručne i finansijske kapacitete RAŽ-a. Isto tako u izveštaju se preporučuje da određivanje članova odbora RAŽ-a bude izvršeno na osnovu zasluga. Što se tiče zahteva u oblasti civilnog vazduhoplovstva, konstatovano je sklapanje ugovornih odnosa od strane Autoriteta Civilnog Vazduhoplovstva sa EASA-om još nastavlja biti otvoreno pitanje. Isto tako, zahtev je sprovođenje zakonodavstva koji se tiče kriterijuma za upravne pozicije u AVNU.

Uslovi od DPSP-a

U okviru zahteva koji proizlaze u okviru DPSP-a “INFRA” 2016, što se tiče horizontalnih pitanja treba se nastaviti sa daljnjim usklađivanjem pravnog okvira sa zakonodavstvom EU-a u svim sektorima u skladu sa njenim najboljim praksama. Takođe, zaostali zaključci iz 2015. godine, koji nisu završeni prema određenim vremenskim rokovima, u smislu pružanja i praćenja podataka vezano za tok rada odgovornih sektora u oblasti prevoza, trebaju se neprekidno pratiti/nadgledati od Ministarstva za evropske integracije, kao i da se izveštavaju od relevantne Komisije. Nezavisnost i jačanje regulatornih institucija u svim sektorima uključujući i prevoz Vlada i Skupština treba da imenuju članove odbora u svim nezavisnim institucijama, čiji izbor treba da se vrši na transparentan, nepolitički način, zasnovan na zaslugama i u skladu sa zakonom na snazi.

Dok, specifično što se tiče oblasti prevoza, treba se nastaviti sa reformama u sektoru železnica, i pogotovo da se obezbeđuje da neće imati tehničkih smetnji koje će ograničiti otvaranje tržišta za privatne operatore. Isto tako u oblasti bezbednosti trebaju se imenovati železnički istraživači za aeronautičke nesreće i Komisija za istraživanje nesreća.

Što se tiče drumskog prevoza trebaju se ojačati institucionalni naponi za sprovođenje zakonodavstva kako bi došli do znatnog poboljšanja putne bezbednosti, kao što se i navodi u kontekstu blagih mera Beča, kao i usvajanje i sprovođenje Zakona o vozačima i sistemu tahografa. U oblasti Vazduhoplovstva trebaju se ispuniti uslovi preostali u prvoj fazi Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog prostora (ZEVP) kao što je direktiva o radnom vremenu, a i da se sprovede Zakon o Agenciji za vazdušne navigacionih usluga, sa fokusom na zapošljavanje glavnog osoblja i resursa.

Drumski prevoz

Zakonodavni okvir i okvir politika

Što se tiče usklađivanja zakona u drumskom saobraćaju, Zakon o bezbednosti u saobraćaju utvrđuje glavne uzajamne osnove odnosa i ponašanja učesnika kao i ostalih subjekata u drumskom saobraćaju; osnovni uslovi koje putevi moraju ispuniti sa gledišta razvoja drumskog saobraćaja; sistem saobraćajnih znakova; znakovi koja daju ovlašćena lica; zadaci u slučaju nesreće u drumskom saobraćaju; priprema kandidata za vozače; kao i uslovi za sticanje prava za upravljanje vozilom. Štaviše, ovaj zakon je transponovao u potpunosti sledeće direktive: Direktiva 2006/126/EZ, Direktiva 2000/30/EZ i Direktiva 96/96/EZ. Takođe, ovaj zakon je delimično transponovao Direktivu 2008/68, Direktivu 95/50, Evropski sporazum za međunarodni drumski transport opasnih roba (ADR), Međunarodni sporazum o železničkom transportu roba (CIM) i Konvencija za međunarodni transport (COTIF), Pravila o međunarodnom železničkom transportu opasnih roba (RID). Dok, Zakon o drumskom transportu ima za cilj uređenje i razvoj sektora drumskog transporta putnika i roba, otvorenog i ne-diskriminatornog pristupa na tržištu, pružanje usluga u drumskom sektoru putnika i roba kao i uređenje režima vožnje i odmora. Štaviše, ovaj zakon je delimično transponovao Direktivu 1071/2009, Direktivu 1072/2009 i Direktivu 1073/2009.

U cilju ispunjavanja i daljeg usklađivanja sekundarnog okvirnog zakonodavstva, MI je usvojilo Administrativna Uputstva (AU) putem kojih su delimično transponovali EU *acquis* EU-a kao u nastavku:

- AU br. 02/2015 o programu obrazovanja, implementacije načina obuke i procene savetnika za bezbednost (Direktiva 96/35/EZ izmenjena sa Direktivom 2008/68/EZ);
- AU br. 06/2014 o sadržaju i formi zapisnika o uzorcima i dokumenta kontrole opasnih roba (Direktiva 95/50/EZ);
- AU br. 05/2014 o izdavanju dozvola za obavljanje međunarodnog transporta roba za rezidentne operatere;
- AU br. 04/2014 za vanredni transport;
- AU br. 03/2014 o kriterijumima izračunavanja kompenzacije za vanredni transport;
- AU br. 02/2014 o pristanku za priključivanje, instalacije i korišćenje zemljišta u nacionalnim i regionalnim putevima;
- AU br. 1/2014 o utvrđivanju tarifa o korišćenju zemljišta nacionalnih i regionalnih puteva;
- AU br. 2013/7 o licenciranju operatera drumskog transporta roba (Direktiva 1071/2009, 1072/2009 i 1073/2009);
- AU br. 2013/9 o mreži linija i rasporedu putovanja u međugradskom i transportu putnika sa autobusom;
- AU br. 2013/10 o obučavanju i polaganju ispita za rukovodilac i vozač operatera javnog drumskog transporta putnika i roba (Direktiva 1071/2009);
- Kodeks ponašanja br. 01/2013 o vozačima autobusa i ostalom osobljem AU br. 2013/8 o licenciranju autobuskih stanica; i
- AU br. 2013/11 o izdavanju dozvola za obavljanje redovnog drumskog međunarodnog transporta putnika pristup i tranzit po teritoriji Kosova.

Što se tiče usvajanja strategija i programa koja se tiču implementacije transponovanog zakona EU, u oblasti *drumskog transporta* MI je usvojilo Sektorsku strategiju multi-modalnog transporta 2015-2-25 (SSMMT) i petogodišnji Akcioni plan. SSMMT sadrži pet strateških cilja koja se povezuju sa razvojem i vezom sa panevropskim koridorima, povećanje i poboljšanje kvaliteta usluga u drumskom transportu, povećanje nivoa saradnje i članstva u regionalnim i međunarodnim organizacijama, kao i stvaranje jedne funkcionalne ljudske strukture motivisane i nadležne za sektor transporta. Takođe, usvojena je Strategija o bezbednosti u drumskom saobraćaju koji za primarni cilj ima smanjenje broja nesreća i poginulih lica u saobraćaju, podizanje svesti učesnika u saobraćaju i ostale interesne grupe.

U okviru uloge i institucionalne odgovornosti, uloga MI-a u oblasti *drumskog transporta* se povezuje sa stvaranjem pogodne sredine za siguran, kvalitativan i funkcionalan razvoj sistema transporta i ljudskih kapaciteta za pružanje kvalitetnih usluga, za ekološki čistu sredinu, za ekonomski rast i integraciju u međunarodnim organizacijama i strukturama. Na osnovu obaveza koje proizilaze iz SSP, MI se angažuje za stvaranje jednog potpuno integrisanog sistema transporta za sve građane prema Evropskim standardima pri čemu teži izboru efikasnijeg i profitabilnijeg transporta sa ciljem ispunjavanja potreba građana, garancije očuvanja životne sredine kao i produbljivanje saradnje sa susednim zemljama za integraciju u regionalnim i međunarodnim strukturama.

Štaviše, dotične oblasti transporta su pokrivena od strane odeljenja kao sledeće:

- Odeljenje inspekcije pokriva oblast inspekcija gde vrši nadzor implementacije osnovnih zakona u oblasti drumskog transporta;
- Odeljenje drumske infrastrukture pokriva oblast izrade programa investicija u putnoj infrastrukturi, održavanju i signalizaciji postojeće putne mreže;
- Sekretarijat putne bezbednosti kao glavnu odgovornost ima preduzimanje mera čiji je cilj smanjenje nesreća kao i sprovođenje kampanji za podizanje svesti i podizanje svesti i edukaciji učesnika u saobraćaju;
- Odeljenje drumskog transporta je odgovoran za izradu politike, uređenju tržišta, licenciranju operatera putnika, roba i opasnih roba u putnoj i železničkoj infrastrukturi, stvaranje olakšica kao i iniciranje sporazuma sa svim zemljama u oblasti drumskog transporta;
- Odeljenje vozila izrađuje politike u oblasti vozila i vozačkih dozvola i nudi usluge procene kandidata za vozačke dozvole;

Srednjoročni prioriteti

U kontekstu prioriteta i aktivnosti za srednjoročni period 2018-2021, u oblasti drumskog prevoza predviđa se stvaranje novih politika sa zakonodavnog i organizacionog pogleda, uspostavljanje Agencije/Autoriteta za drumski prevoz kao i završetak strateških projekata putne infrastrukture u segmentima R6, R7, N2 i N9. Što se tiče regionalne saradnje, očekuje se potpisivanje Ugovora zajednice prevoza, članstvo u međunarodnim organizacijama drumskog prevoza, kao i pokretanje međunarodnih sporazuma i protokola sa ostalim državama u oblasti drumskog prevoza. Isto tako, očekuje se da se preduzmu aktivnosti koje se tiču nastavka poboljšanja i modernizacije usluga za prevoz putnika na autobuskim stajalištima kao i izgradnja stručnih i tehničkih kapaciteta u oblasti drumskog prevoza. Ostaje da se dalje analizuje i diskutuje sa svim zainteresovanim akterima razmatranje mogućnosti i potreba za uspostavljanje Agencije/Autoriteta za drumski prevoz.

Izrada zakonodavstva i potencijalno stvaranje novih institucija zasniva se na godišnjem planiranju budžeta resornih institucija, odnosno u skladu sa SOR-om. Dok infrastrukturni projekti, osim nekih koji se planiraju u okviru budžeta Kosova, očekuje se da će imati supstancijalnu podršku i od strane Međunarodnih finansijskih institucija (MFI), kao i potencijalnih donatora. Kao posledica, tokom ovog perioda, u izgradnji i poboljšanju putne infrastrukture, odnosno autoputeva, i regionalnih puteva očekuje se ulaganje oko 800 milion evra od strane BRK-a (oko 500 milion evra), a drugi deo će biti kredit od strane

MFI-a (250-290 milion evra), i jedan mali deo ovih sredstava koja se nadovezuju sa izradom projektne dokumentacije biće obezbeđeno od strane međunarodnih donatora Kosova.

Civilno vazduhoplovstvo

Zakonodavni okvir i okvir politika

U kontekstu dopune i usklađivanja zakonodavnog okvira u oblasti *civilnog vazduhoplovstva* sa zakonodavstvom EU, usvojen je Zakon o civilnom vazduhoplovstvu koji ima za cilj tehničko i ekonomsko uređenje kao i promovisanje civilnog vazduhoplovstva na Kosovu kao i podsticanje sigurnog razvoja ove oblasti u skladu sa međunarodnim normama. Štaviše, ovaj zakon pruža zakonsku osnovu za dinamično transponovanje u sekundarno zakonodavstvo od ACV-a i MI dužnosti koja proističu od ZEPV. Kosovo je potpisnik sporazuma ZEPV, i ovim slučajem institucije Kosova su transponovale celo zakonodavstvo koje proističe od prve faze, osim Direktive 2003/88e koja se nalazi u izmenjenom Nacrt zakonu rada predstavljenog u zakonodavnom dnevnom redu za 20115 godinu. Takođe, usvojen je Zakon o osnivanju agencije za usluge vazdušne navigacije koja ima za cilj stvaranje Agencije za Službu vazdušne navigacije (ASVN) da bi obezbedilo infrastrukturu i usluge vazdušne navigacije u vazdušnom prostoru Republike Kosovo. Štoviše, zakon utvrđuje da aktivnosti civilnog vazduhoplovstva u Republici Kosovo vrše se u skladu sa odredbama Zakona civilnog vazduhoplovstva, Konvencije o Međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu i Sporazumu o Osnivanju Zajedničkog Evropskog prostora vazduhoplovstva.

Što se tiče strategija i programa koja se bave implementacijom komunitarnog prava EU u oblasti civilnog vazduhoplovstva, MUP sprovodi tri nacionalna programa za bezbednost civilnog vazduhoplovstva kao sledeće:

- Nacionalni program za bezbednost civilnog vazduhoplovstva ima za cilj zaštitu putnika, posade, kopnenog osoblja, i šire javnosti od nezakonitih intervencija;
- Nacionalni program kontrole kvaliteta bezbednosti civilnog vazduhoplovstva ima za cilj utvrđivanje usklađenosti sa procenom efikasnosti nacionalnog programa bezbednosti civilnog vazduhoplovstva preko revizija, testova i inspekcija; i
- Nacionalni program obuka za bezbednost civilnog vazduhoplovstva, koja osigurava stvaranje obučenog osoblja za standardizovano sprovođenje preventivne bezbednosti za bezbedno funkcionisanje međunarodnih letova.

Što se tiče uloge i institucionalne odgovornosti u oblasti civilnog vazduhoplovstva, MI je odgovorno za razvoj nacionalnih politike za vazdušni transport, donošenje uredbi koje se odnose na privredu vazdušnog transporta, osim bezbednosti vazduhoplova, privrede aerodroma ili usluga vazdušne navigacije, MI je odgovorno i za organizaciju, sprovođenje ili preduzimanju mera za razvoj civilnog vazduhoplovstva na Kosovu i međunarodne saradnje. U međuvremenu, ACV je odgovorno o uređivanju i nadzoru bezbednosti civilnog vazduhoplovstva, kao i privrednom uređivanju aerodroma i provajderima usluga vazdušnog vazduhoplovstva. Takođe, Divizija za bezbednost civilnog vazduhoplovstva u okviru MUP-a je odgovorno za postavljanje, očuvanje, nadzor i uređivanje bezbednosti civilnog vazduhoplovstva. Dok, istraga o incidentima i nesrećama civilnog vazduhoplovstva se vrši od strane Komisije za istragu aeronautičkih nesreća i incidenata (KIANI) koja deluje u okviru Kabineta premijera.

Srednjoročni prioriteti

Što se tiče srednjoročnih prioriteta 2018-2021, ACV će nastaviti sa sprovođenjem na progresivan način zahteva koji proizlaze iz Faze II sporazuma ZEPV-a. Kosovo će sprovesti paketu SES I o tarifnim šemama i učinku u pripremi paketa SES II koja ima za cilj upravljanje vazdušnom saobraćaja. Isto tako, ACV vršiće transponovanje zakonodavnog paketa SES II i SES II+ u pripremi da budu deo funkcionalnih blokova vazdušnog prostora počevši od Referentne Periode 3 u 2020. godini. Konkretnije, do 2019. godine

biće transponovane Uredbe sprovođenja (EU) br. 390/2013 i 391/2013. Štaviše, tokom ovog perioda ACV će transponovati Uredbe EU-a o dodeli zvučnih kanala za SES, o uslovima za učinak i interakciju nadgledanja u SES; i o indentifikaciji vazdušnih sredstava za nadgledanje u SES. Certifikacija MPA aerodroma "Adem Jashari" na osnovu Uredbe (EU) br. 139/2014, koja je planirano da bude završena do kraja 2017. godine, može se odložiti za 2018. godinu, u zavisnosti od dana početka sprovođenja projekta za produženje piste.

Dok, MUP na osnovu Uredbe EU-a br. 185/2010 i Uredbe EU-a br. 300/2008, izvršiće promene tri Nacionalnih Programa bezbednosti civilnog vazduhoplovstva.

Budžet za ostvarivanje prioriteta biće planiran u okviru SOR-a, i uz obuhvatanje potencijalne podrške od strane MFI-a i donatora. Štaviše, tokom narednih 5 godina, Vlada Kosova očekuje se da ulaže u proširenju piste aerodroma "Adem Jashari" u iznosu od 45 milion EUR od BRK-a, odnosno planirano u SOR-a za 2017-2019 su oko 12.5 milion evra.

Železnički prevoz

Zakonodavni okvir i okvir politika

Što se tiče usklađivanja pravnog okvira sa *acquis-om* EU-a-a u oblasti železničkog transporta, Kosovo je usvojilo Zakon o železnici, koji za cilja ima uređivanje i razvoj sektora železnica, poboljšanje sistema bezbednosti, otvorenog i ne-diskriminacionog pristupa operatera i pružanje usluga u tržište železničkog sektora. Štaviše ovaj zakon delimično je transponovalo EU Direktivu 2004/49; Direktivu EU 2001/14, Direktivu EU 91/440 i 95/18, Direktivu EU 2007/59, Direktivu EU 2008/57, kao i Direktivu EU 2012/34.

Dok, u pravcu ispunjavanja i usklađivanja sekundarnog pravnog okvira komunitarnog prava EU, u oblast železnica usvojena su AU i Uredbe koja transponuju dela od gore navedenih direktiva, kao u nastavku:

- AU br. 02/2012 za Licenciranje železničkih preduzeća;
- AU br. 03/2012 za Licenciranje rukovodilaca železnica;
- AU br. 04/2012 za Bezbednosne sertifikate i ovlašćenja;
- AU br. 02/2013 za Izračunavanje direktnih troškova za održavanje železničke infrastrukture;
- AU br. 03/2013 o Utvrđivanju, određivanju i prikupljanju isplata za pristup u železničkoj infrastrukturi;
- Uredba br. 01/2012 za Licenciranje rukovodilaca i železničkih preduzeća;
- Uredba br. 03/2012 za Bezbednosne sertifikate;
- Uredba br. 04/2012 za Ovlašćenje bezbednosti;
- Uredba br. 05/ 2012 za Nacionalni registar železničkih pokretnih vozila;
- Uredba br. 06/ 2012 za Registraciju infrastrukture;
- Uredba br. 01/2013 za Ekspoze mreže; i
- Uredba br. 02/2013 za Licenciranje mašinista.

Što se tiče usvajanja strategija i programa koja se tiču implementacije transponovanog zakona EU u oblast železnica, MI je usvojilo SMMT koja ima za cilj razvoj i povezivanje železnica sa pan-evropskim koridorima, povećanje i poboljšanje kvaliteta usluga u putničkom i robnom transportu kao i povećanje nivoa saradnje i učlanjenje u regionalnim i međunarodnim organizacijama.

U kontekstu uloge i institucionalne odgovornosti u oblast železnica, MI, odnosno odeljenje kopnenog transporta ima za cilj da izradi politike, razvojne strategije, nadzor, uređivanje i razvoj železničkog sektora sa ciljem poboljšanja sistema bezbednosti, pružanje otvorenog i ne-diskriminatornog pristupa prema železničkim operaterima. U međuvremenu, uređivanje železničkog sektora se vrši od strane RAŽ-

a u ovim oblastima: licenciranje, bezbednost, interoperabilnost, i uređivanje tržišta. Sa druge strane, istrage železničkih nesreća se vrše od strane KIANI u okviru Kabineta premijera.

Srednjoročni prioriteti

U kontekstu ostvarivanja srednjoročnih prioriteta za železnice, odnosno planirane aktivnosti za period 2018-2021 su kao u nastavku:

- Početak sprovođenja Pakete 4 za železnice, koji obuhvata standarde i ovlašćenja pokretnih vozila, osposobljavanje radne snage, nezavisno upravljanje infrastrukture i liberalizacija unutrašnjeg tržišta putnika i robe;
- Opšta rehabilitacija i modernizacija Linije 10 železnice (granica sa Srbijom – Lešak – Kosovo Polje – Elez Han – Granica sa Makedonijom);
- Izrada Projekta za istočnu liniju Kosovo Polje – Podujevo – granica sa Srbijom ; i
- Izrada Projekta za jugozapadnu liniju Klina – Prizren.

Budžet za ostvarenje srednjoročnih prioriteta planiraće se u okviru SOR-a kao i uz obuhvatanje nastavka podrške MFI-a, i potencijalnih donatora. U ovom pogledu, ukupan iznos rehabilitacije linije 10 železnice je 208,400,000.00 €, od kojih 39.9 milion evra su kredit od strane EBOR-a, 41.4 milion evra su kredit od strane EBI-a, 85.3 milion evra su grantovi EU-a, 1.7 milion evra su grantovi EBOR-a i 40.1 milion evra su investicije BRK-a.

3.16. Poglavlje 15 *acquis*-a: Energija

Poglavlje 15 sadrži komunitarno pravokomunitarno pravo EU o energiji, štaviše objektivni politike EU o energiji su konkurentna sposobnost, sigurnost snabdevanja i održivost. Zakonodavstvo EU u poglavlju energije sastoji se od pravila i politike, posebno u vezi sa konkurencijom i državnoj pomoći, uključujući sektor uglja, uslovi za jednak pristup resursima za istraživanje kao i uslovi proizvodnje u sektoru ugljovodonika. Takođe ovo poglavlje utvrđuje uslove domaćeg tržišta energije, promovisanje obnovljivih izvora, energetske efikasnost i zaštitu od zračenja i nuklearnu sigurnost.

Uslovi SSP-a

Obaveza za usklađenost kosovskog zakona sa poglavljem 15 zakona EU potiče od člana 74. i člana 114. **Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)**. Odredbe obavezuju Kosovo da tehnički dovede svoje nacionalno zakonodavstvo u skladu sa onom od EU, ali takođe da obezbedi njeno sprovođenje.

Oblast energije je obuhvaćena članom 114. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Kosova, gde se naglašava da će saradnja između strana biti fokusirana na prioritarnim oblastima povezanim sa *acquis-om* Energetske zajednice. Ova saradnje će odražavati principe tržišne ekonomije i biće zasnovana na Ugovoru o osnivanju Energetske zajednice, u cilju postepenog integrisanja Kosova u Evropskim tržištima energije.

Član 114. takođe predviđa i sprovođenje EU *acquis*-a o energetskej efikasnosti, obnovljivim izvorima energije kao i uticaja energetskeg sektora na životnu sredinu, podsticajući energetske efikasnost i obnovljivu energiju. Utvrđuje se i pomoć u izradi uslova okvira za restrukturiranje preduzeća u energetskeg sektoru i saradnja između preduzeća u ovom sektoru u skladu sa pravilima unutrašnjeg tržišta energije o demontaži.

Mere Saveta ministara Energetske zajednice

Kosovo je država članica Energetske zajednice i kao deo obaveza koje proističu iz tog okvira, ima i obavezu da uskladi ili sprovodi *acquis* Evropske unije naveden u Ugovoru o energetske zajednici (član 10)³³.

Sigurnost snabdevanja i unutrašnje energetske tržište

Zakonodavni okvir i okvir politika

Izrada politika, organizovanje, regulisanje i upravljanje energetskim sektorom Republike Kosovo se vrši preko jednog paketa zakona koji su uopšte gledano u skladu sa *acquis-om* oblasti energije Evropske unije. Dok, institucije sektora obuhvataju vladine, regulativne i energetska preduzeća.

Proizvodni kapaciteti električne energije su uglavnom termički (97%) i sastoje se od dve termoelektrane koje koriste ugalj (lignit) kao gorivo, TE Kosova A i Kosova B sa instaliranim kapacitetom od 1478 MW. Preostali deo proizvedene energije (3%) je od HE Gazivoda (2 x 17.5 MW) i četiri malih HE-a: (Dikance, Radavce, Istok i Bistrica).

Dana 25. oktobra 2005. Kosovo je potpisalo Ugovor o osnivanju energetske zajednice (UEZ) i ovime je postala punopravna članica Energetske zajednice.

Izveštaj EK o Kosovu 2016 naglašava da je Kosovo ostvarilo napredak u procesu usklađivanja zakonodavstva u energetskom sektoru sa usvajanjem trećeg paketa za energije, međutim još uvek je u ranoj fazi sprovođenja. U izveštaju se preporučuje da Kosovo treba posebno početi sa sprovođenjem *acquis-a* o sigurnosti snabdevanja i da donese konačnu odluku u pogledu novih proizvodnih kapaciteta, dekomisije TE Kosova "A" i vlasništva nad TE Kosova "B".

Dalje, naglašava se potreba za ojačanjem institucionalnih kapaciteta u oblasti uređivanja tržišta energije posebno u očuvanju nezavisnosti Regulatora energije i stvaranju transparentnih mehanizama za određivanje cena energije. Što se tiče poboljšanja osiguranja energije, pominju se tehnički i komercijalni gubici u distributivnoj mreži koji su još uvek visoki (31.8%). Dalje, naglašava se nedostatak delovanja prema proceduri Energetske zajednici za rešavanje nesporazuma u vezi sa carinskim tarifama o uvozu naftnih proizvoda kao i prikupljanja carinske takse od 10% na uvoz dva naftna proizvoda (maziva i koksa). Dok u pogledu usklađivanja zakonodavstva u naftnom sektoru primećen je nedostatak usvajanja zakona i AU-a.

U pomenutom izveštaju, navode se i kašnjenja u potpisivanju ugovora za TE Kosova e Re i nedostatak napretka u dekomisiji Kosova "A" i sanacije Kosova "B". Još uvek nema napretka u deregulaciji cena proizvodnje i eliminacije unakrsnih subvencija između različitih kategorija potrošača. Postavljanje paralelne uprave od strane Srbije u HE "Ujmani/Gazivoda" sprečava njen rad, dovodeći u opasnost upravljanje vodom. U izveštaju se izdvaja i potreba sprovođenja reformskih mera u okviru Agende za povezivanje.

Što se tiče *Dijaloga procesa stabilizacije i pridruživanja "Infrastruktura"*, održanog u februaru 2016, naglašava se da prioritet za Republiku Kosova je sprovođenje reformskih mera "meke mere" u vezi sa energijom, koje su proistekle iz zaključaka sastanka u Beču. Dalje, naglašava se važnost usvajanja trećeg paketa energije koji omogućava otvaranje tržišta i koji takođe omogućava demontažu i sertifikaciju operatora sistema transmisije. Što se tiče deregulacije cena proizvodnje, Kosovo mora usvojiti Nacionalni akcioni plan o ukidanju regulisanja cena. Obezbediti da odbor RUE-a funkcioniše na nezavisan način i da iskoristi svoj autoritet za otvaranje tržišta na veliko i malo i da radi u pravcu deregulacije cena. Pored toga, odbor RUE-a mora početi sa izdavanjem licenci za alternativne snabdevače. Kosovo treba da ojača

³³ https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/Treaty#AnnexI

efikasnost nacionalnih administrativnih organa, uključujući i konkurenciju i državnu pomoć, jačanjem njihove nezavisnosti kao i da zahtevaju da oni obaveste Sekretarijat o procedurama na čekanju (jul 2016) kako bi došao kraj postupku kršenja prema Energetskoj zajednici.

Dok u sektoru nafte od kosovske strane se očekuje stvaranje primarne i sekundarne pravne osnove u oblasti hitnih rezervi nafte, usvajanjem zakona o obaveznim rezervama nafte, u skladu sa direktivom br. 2009/119/EZ.

Međutim, tokom 2016. godine, Kosovo je napravilo konkretan i veoma značajan napredak u prilagođavanju njenog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU-a u oblasti energetike, kroz usvajanje trećeg paketa energije. Kao posledica toga oblast električne energije se reguliše kroz ove zakone:

Zakon br. 05/L-081 o energetici, usvojen 13. oktobra 2016, koji utvrđuje principe i opšta pravila preko kojih se upravljaju aktivnosti u sektoru energije Republike Kosova u cilju garancije redovnog održivog snabdevanja i visokog kvaliteta energijom da bi se stvorili uslovi jednog funkcionalnog tržišta energije i uporedo promovisanjem i efikasnijem korišćenjem energije, porast obnovljivih izvora energije i ko-proizvodnje i poboljšanje u zaštiti životne sredine od energetskih aktivnosti. U ovom zakonu su delimično transponovana: Direktiva br. 2009/72/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, Uredba br. 714/2009/EZ, o uslovima za pristup mreži za prekogranične usluge električne energije kao i Direktiva br. 2009/28/EZ o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora.

Osnovni zakon u sektoru energije je i zakon br. 05/L-085 o električnoj energiji, usvojen 21. jula 2016. Ovim zakonom uređuju se zajednička pravila o proizvodnji, transmisiji, distribuciji, snabdevanju, trgovanju i organizovanom tržištu električne energije, kao deo regionalnog i evropskog tržišta električne energije, a takođe se uređuju i pravila koja se odnose na pristup stranaka mreži, obavezama o javnim uslugama, prava potrošača i uslove konkurencije. Posebno, ovaj zakon je jasno definisao uslove za utvrđivanje obaveza javne usluge. Obaveze javne usluge mogu se uspostaviti samo na osnovu javnog i opšteg ekonomskog interesa uzimajući u obzir: sigurnost, uključujući sigurnost snabdevanja; redovnost; kvalitet i cenu snabdevanja; zaštitu životne sredine, uključujući energetsku efikasnost, energiju iz obnovljivih izvora i klimatske promene. Takođe, jasno je definisana uloga i odgovornost institucija o imenovanju preduzeća koje pružaju javnu uslugu. Zakon u pitanju je delimično u skladu sa: Direktivom br. 2009/72/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, koja stavlja van snage Direktivu br. 2003/54/EZ i Uredbu br. 714/2009/EZ, o uslovima za pristup mreži za prekogranične usluge električne energije.

U sektoru gasa postoji zakon br. 05/L-082 o prirodnom gasu, usvojen 13. jula 2016, koji sadrži niz odredbi za utvrđivanje pravnog okvira za transmisiju, distribuciju, snabdevanje, upotrebu i skladištenje prirodnog gasa, organizaciju i funkcionisanje sektora prirodnog gasa, pristup prema tržištu, kriterijume i procedure za izdavanje ovlašćenja za transmisiju, distribuciju, snabdevanje, upotrebu, skladištenje prirodnog gasa i operisanje sistema. U ovom zakonu su delimično transponovane: Direktiva br. 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa i Uredba br. 715/2009/EZ o uslovima za pristup mrežama prenosa prirodnog gasa.

Kosovo trenutno nema prirodan gas, međutim, ostaje posvećena tome da bude deo regionalnih projekata za snabdevanje gasom, kao što je Trans Atlantski Gasovod (TAP) ili Jonski Gasovod (IAP).

U odredbama zakona br. 05/L-084 o energetskom regulatoru, usvojen 14. jula 2016, utvrđuju se nadležnosti, dužnosti i funkcije RUE-a, uključujući uslove za izdavanje licenci za obavljanje aktivnosti u oblasti energetike, sertifikaciju aktivnosti operatera transmisije, procedura za izdavanje ovlašćenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, stvaranje i efikasno funkcionisanje konkurentnih energetskih

tržišta, zaštitu potrošača, kao i kriterijume za regulisanje tarifa i uslova za snabdevanje energijom. Prema pomenutom zakonu, RUE vrši ovlašćenja nezavisne agencije kao deo institucija Republike Kosovo.

Zakon je delimično u skladu sa: Direktivom br. 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, Uredbom br. 714/2009/EZ o uslovima za pristup mreži za prekogranične usluge električne energije, Direktivom br. 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa, Uredbom br. 715/2009/EZ o uslovima za pristup mrežama prenosa prirodnog gasa i Direktivom br. 2009/28/EZ o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora.

Još jedan važan zakon je i zakon br. 05/L-052 o toplotnoj energiji, usvojen 31. decembra 2015, čiji je cilj da definiše uslove za razvoj održivog i konkurentnog tržišta toplotne energije za koncentrisano grejanje/hlađenje, prema slobodnoj tržišnoj ekonomiji, ispunjavanju zahteva potrošača i zaštite životne sredine, sigurno, održivo i efikasno snabdevanje toplotnom energijom za grejanje/hlađenje prostorija, zagrevanje sanitarne i industrijske vode za potrošače kako bi uživali pravo da budu uključeni u sistemima toplotne energije i da budu snabdevani toplotnom energijom prema standardima. Zakon je delimično usklađen sa Direktivom br. 2009/28/EZ o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora.

U sektoru nafte postoji zakon br. 03/L-138 o izmeni i dopuni zakona br. 2004/5 o trgovini naftom i naftnim derivatima. Svrha ovog zakona je regulisanje sektora nafte i naftnih derivata a odnosi se na trgovinu, licenciranje i redovan nadzor tržišta sa naftom i naftnim derivatima, promovišući konkurenciju i eliminaciju nedozvoljenih tržišnih praksi.

U pravcu dopune i daljeg usklađivanja pravnog okvira u sektoru nafte, izrađen je i ubrzo se očekuje usvajanje nacrtu zakona o obaveznim rezervama nafte, i prema ovom zakonu odgovorna institucija za uspostavljanje i upravljanje rezervama nafte je Ministarstvo trgovine i industrije. U ovaj zakon će delimično biti transponirana Direktiva br. 2009/119/EZ o uspostavljanju obaveze država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i naftnih derivata. Dok u nacrtu zakona o trgovini naftom, naftnim proizvodima i obnovljivim gorivima biće delimično transponirana Direktiva br. 2009/30/EZ o kvalitetu goriva, Direktiva br. 2009/28/EZ o promovisanju korišćenja energije iz obnovljivih izvora. Ovaj zakon se odnosi na sve subjekte koji posluju naftom, naftnim derivatima i obnovljivim gorivima uključujući uvoz, skladištenje, trgovinu na veliko i malo, proizvodnju, upotrebu, i za institucije koje vrše nadzor i praćenje pomenutog tržišta. Oba gore pomenuta zakona uskoro se očekuju da budu usvojeni od Skupštine.

U sprovođenju važećeg zakonodavstva o energetskom sektoru biće izrađeni podzakonski akti i do sada je izrađeno nekoliko strateških dokumenata energetskih politika koje imaju za cilj stratešku orijentaciju za održivi razvoj dotičnog sektora.

U tom smislu, od strane MER-a je izrađena energetska strategija Republike Kosovo 2017-2026, koja se očekuje da će uskoro biti usvojena u Skupštini. Ova strategija je zasnovana u Nacionalnoj strategiji za razvoj 2016-2021, u članu 114. energije SSP-a kao i u obavezama prema UEZ-u. Nova energetska strategija je postavila pet (5) ciljeva za razvoj energetskog sektora, kao što su:

- Obezbeđivanje neprekidnog snabdevanja električnom energijom;
- Integrisanje u regionalnom energetskom tržištu;
- Proširenje kapaciteta toplotnih sistema i izgradnja novih kapaciteta;
- Razvoj infrastrukture prirodnog gasa; i
- Ispunjenje ciljeva EE, OIE-a i zaštita životne sredine.

Prioritet Vlade je izgradnja TE "Kosova e Re" i sanacija TE "Kosova B" u skladu sa standardima EU-a odnosno zajednice UEZ-a i ispunjujući sve zahteva životne sredine. Ova strategija podržava ova dva projekta i funkcionisanje TE "Kosova A" do početka sa radom TE "Kosova e Re". Ova alternativa se

smatra najpogodnijom za postizanje sigurnosti snabdevanja sa najpristupačnijom cenom za potrošače. Dalje u strategiji se naglašava da pored projekata od lignita, budu podržani i projekti koji koriste OIE kroz "Feed in" tarifa za potencijal do 400MW iz hidro energije i energije vetra, što znači da se praktično podržava celokupan identifikovani potencijal za izgradnju malih HEV-a i vetrenjača. U strategiji su utvrđene i druge podsticajne mere za OIE, a koje su pojednostavljene procedura za izdavanje ovlašćenja centralama OIE-a i osnivanje "One Stop Shop". Takođe, strategija podržava studiju izvodljivosti o potencijalnom povezivanju sa regionalnim gasovodom.

Što se tiče otvaranje unutrašnjeg tržišta električne energije, RUE u toku 2017. godine će nastaviti sa aktivnostima u pravcu deregulacije cena proizvodnje električne energije na osnovu novih zakona o energetici koji su usklađeni prema paketu III o energiji, takođe, preduzimaće mere za eliminaciju unakrsnog subvencionisanja između tarifnih grupa.

Dok u okviru otvaranja unutrašnjeg tržišta električne energije i povećanja sigurnosti snabdevanja, RUE je preduzeo radnje utvrđene novim zakonom o regulatoru energije za razvoj konkurentnosti, omogućivši ulazak na tržište novih snabdevača električne energije, dakle licenciranjem kompanija: KESCO (Kosovo), HEP (Hrvatska) i GSA (Albanija). Pored toga, 1. oktobra 2015. godine je potpisan Sporazum o priključenju energetskog sistema Kosova u Sinhronoj zoni kontinentalne Evropa. Sporazum je potpisan između KOSTT kao Operatera sistema transmisije (OST) Kosova s jedne strane i ENTSO-E koja je s druge strane zastupljena od 30 OST Regionalne grupe kontinentalne Evrope. Što se tiče poboljšanja infrastrukture transmisije i uključivanja u regionalnim mehanizmima za tranzitnu naknadu električne energije, uspostavljena je infrastruktura za sekundarno regulisanje Kosovo-Albanija. Pored toga, funkcionalizovana je linija interkonekcije 400 kV Kosovo-Albanija odnosno (NS Kosova B - NS Tirana 2), koju finansira vlada Nemačke kroz KfW u vrednosti od 33.5 miliona EUR, cilj projekta je da se poboljša bezbednost sa efikasnijim troškovima i sa što manjim gubicima tokom prenosa i snabdevanja električnom energijom na Kosovu, da ispuni uslove za integrisano tržište električne energije u Jugoistočnoj Evropi, kao i da stvori uvozne i izvozne kapacitete na tržištu Albanije i regionalnom tržištu.

Podrška od strane donatora, uglavnom je koncentrisana u projektu u vezi sa procesom dekomisije, projektu za sanaciju toplane u Đakovici i na proširenje mreže Termokosa, kao i na projektu za izgradnju objekata za privremeno skladištenje opasnih otpada. Sve ove finansijske investicije dolaze preko Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) i dostižu iznos od oko 33.5 miliona EUR. Drugi projekat u iznosu od 12 miliona EUR koji finansira Evropska komisija je izgradnja deponije za opasan otpad. Za ovo, Vlada odlukom je br. 07/66 od 29. maja 2009. odobrila korišćenje lokacije u parcelama u državnom vlasništvu i preko odluke br. 08/104 od 10. avgusta 2016. je osnovala javno preduzeće za skladištenje opasnih otpada. Budžet MER-a je u iznosu od 25.6 miliona EUR, od kojih 18,3 miliona EUR dolazi od BRK-a, dok 4,3 miliona EUR od zaduživanja i 3 miliona EUR od prihoda KAP-a.

Srednjoročni prioriteti

Za srednjoročni period 2018-2021 u oblasti tržišta energije i sigurnosti snabdevanja, u aspektu politika planirano je da se izvrši revidiranje Energetske strategije za period od 10 godina i revidiranje Programa za sprovođenje energetske strategije.

Što se tiče poboljšanja sigurnosti snabdevanja u pogledu transmisije i iz ugla snabdevanja električnom energijom, planirane su sledeće aktivnosti od KOSTT-a:

- Stvaranje zajedničkog tržišta električne energije sa Albanijom i pristupanje u PX (razmena energije)-Berza u Albaniji;
- Članstvo KOSTT-a u ENTSO-E;
- Usklađivanje koda mreže KOSTT sa ENTSO-E; i
- Pristupanje u regionalnom uravnoteženom tržištu.

Dok, u cilju povećanja sigurnosti operisanja transmisionim sistemom i zadovoljavanja distributivnih potreba od strane KOSTT-a, biće preduzete sledeće aktivnosti:

- Sprovođenje projekta PS Priština 6, 110/10(20) kV sa transformatorima snage 2x40MVA i dvostrukom kablovskom linijom 110kV;
- Sprovođenje projekta PS Mitrovica 2, 110/10(20) kV sa transformatorima snage 2x40MVA i dvostrukom kablovskom linijom 110kV;
- Sprovođenje projekta PS Kosovo Polje, 110/10(20) kV sa transformatorima snage 2x40MVA i dvostrukom kablovskom linijom;
- Sprovođenje projekta PS Glogovac 2, 220/10(20) kV sa transformatorima snage 2x40MVA i dvostrukom linijom 220kV;
- Revitalizacija PS Suva Reka 110/10(20) kV; i
- Nova linija 110 kV PS Orahovac.

U okviru procesa dekomisije objekata gasifikacije, azotare i toplane na lokaciji TE Kosova A, u podršci tehničke pomoći Evropske komisije u okviru IPA 2014, u toku perioda od 25 meseci od datuma početka, biće realizovane sledeće aktivnosti:

- Priprema studije o proceni uticaja na društvo i životnu sredinu;
- Priprema detaljnog plana za demontažu objekata, uključujući bezbednosni plan;
- Priprema tenderskog dosijea za radove fizičke demontaže objekata, prevoz otpada i čišćenje terena; i
- Jačanje kapaciteta radnih grupa i osoblja departmana za dekomisiju u KEK-u kroz razvoj obuka.

Drugi srednjoročni prioritet u smislu izgradnji novih proizvodnih kapaciteta je nadgledanje razvijanja aktivnosti izgradnje termoelektrane "Kosova e Re" od strane investitora.

Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije

Zakonodavni okvir i okvir politika

Kosovo će kroz član 114 SSP uskladiti i sprovoditi komunitarno pravokomunitarno pravo EU o energetskej efikasnosti, obnovljivim izvorima energije kao i uticaja životne sredine od energetskeg sektora, stimulišući na ovaj način štednju energije, energetskej efikasnost, obnovljivu energiju kao i istraživanje i smanjenje uticaja na životnu sredinu od proizvoda i potrošnje energije. Opšta politike za promovisanje energetske efikasnosti kao i obnovljivim izvora je pod nadležnošću MER-a. Ovi izvori zauzimaju važno mesto u predviđanju investicija u energetskeg sektoru. Takođe i zakoni za energetskej sektor podržavaju investicije o proizvodnim kapacitetima od strane OIE-a. Kriterijum za investicije u OIE-u trebaju uzeti u obzir ciljeve utvrđenih od MER-a, nivo prihvatljivost cena za potrošače, stabilnost sistema i njihov uticaj u balansiranju sistema. Štaviše, direktive EU i obaveze koja proističu od Sporazuma za osnivanje zajednice energije (SZE) definišu zahteve u vezi OIE-a, i Kosovo kao član SZE je dužna da ispuni cilj od 25% energije proizvedene od OIE do 2020 godine.

Sprovođenje politike utvrđene od OIE bazira se na Energetskej strategiji i na tri osnovna postojeća zakona energetskeg sektora: Zakon o energiji; zakon o regulatoru energije i zakon o električnoj energiji kao i Nacionalni plan akcije za OIE (2011-2020) koji sadrži obavezne ciljeve i mere za realizaciju ovih ciljeva. Takođe ciljevi su utvrđeni i sa AU br. 01/2013 za ciljeve OIE-a.

Predviđeno je da ovi ciljevi budu ispunjeni od foto-naponske energije, čvrste biomase, vetra, postojećih i novih hidroelektrana, i drugih velikih HE. Trenutno na Kosovu, kao obnovljivi upotrebljivi izvori za proizvodnju električne energije su vodeni izvori od hidrocentrala (Gazivoda, Bistrica, Radavce, Dikance, Istok, Brod II, Albanik III, Dečane i Belaja), iz izvora vetra sa instaliranim kapacitetom od 1.35 MW u Goleš brdu i od dva projekta solarnih izvora foto-naponske energije sa kapacitetom od 102kW i 500kW.

Što se tiče proizvodnih kapaciteta od OIE do 2020 godine, predviđa se instaliranje 240 MW energije od hidrocentrala, dok energija proizvedena od vetra sa instaliranim kapacitetom od 150 MW, od foto-naponske energije 10 MW, i energija od biomase 14 MW.

Instalirani kapaciteti energije za grejanje u 2020. godini predviđa se: geotermalna energija 10 MW, sunčana energija 70 MW i energija od drvene biomase od drva za ogrev od 264.5 ktoe.

Ured regulatora za energiju kao odgovorna institucija za implementaciju politike za sektor OIE-a je usvojio jednu od najvažnijih stimulativnih mera za OIE kao što je stimulativna tarifa (feed in) sa sledećim cenama:

- energija vode: 63.3 EUR/MWh;
- energija vetra: 85 EUR /MWh;
- energija od čvrste biomase: 71.3 EUR /MWh;i
- foto-naponska energija: 136,4 EUR /MWh.

Što se tiče usklađivanja sa standardima evropskog komiteta za standardizacije (CEN) usvojeno je 236 standarda u oblasti električne energije i 473 standarda u oblasti naftnih derivata i prirodnog gasa.

Dok CEN standardi u oblasti energetske efikasnosti u okviru zakona o energetskej efikasnosti u zgradama su: (zgrade sa gotovo nula potrošnjom energije, sertifikati energetske efikasnosti, pitanja sertifikata energetske efikasnosti, izdavanje sertifikata energetske efikasnosti, inspekcija sistema grejanja, inspekcija sistema klima uređaja i inspekcija sistema grejanja i klima uređaja).

Identifikovani izazovi iz *Izveštaja EK 2016. o Kosovu* u sektoru energetske efikasnosti i OIE, uključuju usvajanje zakona o energetskej efikasnosti u cilju usklađivanja sa zadnjim direktivama EU-a. Kosovo još uvek nije usklađivala zakonodavstvo sa direktivom o obnovljivim izvorima energije iz 2009. godine i nema mehanizam za praćenje napretka u postizanju ciljeva do 2020. godine. Osim toga, Kosovska agencija za energetskej efikasnost ima nedostatak osoblja i ne poseduje kapacitete za praćenje, procenu i proveru napretka u pravcu postizanja ciljeva. Što se tiče kapitalnih investicija u oblasti energetske efikasnosti, Kosovo još uvek nije usvojila zakon o energetskej efikasnosti u zgradama. Stoga od Kosova se zahteva da preduzme neophodne mere za stvaranje povoljne klime za investicije u energetskej efikasnost. Ono što preporučuje izveštaj o napretku je stvaranje fonda za energetskej efikasnost, koji je veoma važan za ulaganje u mere energetske efikasnosti sa mogućnošću kombinovanja sa merama životne sredine, kako u javnom tako i u stambenom sektoru. Bilo je malog napretka u sektoru OIE-a i šanse da se ispune ciljevi Kosova od 25% do 2020. godine su veoma male i ometane su slabim administrativnim kapacitetima u upravljanju OIE-a, dugim procedurama za izdavanje licenca za OIE i niskim kapacitetima mreže za upravljanje tokovima od OIE-a. Takođe, naglašava se nedostatak dešavanja u ispunjavanju zahteva EU-a za upotrebu biogoriva u prevozu. U kontekstu novih proizvodnih kapaciteta, nije bili uopšte napretka u izgradnji HE "Zhuri".

Izazovi u oblasti energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije proizašli sa sastanka Dijaloga procesa stabilizacije i pridruživanja 'Infrastruktura' 2016, uključuju usvajanje trećeg nacionalnog plana za energetskej efikasnost, kao i usvajanje zakona o energetskej efikasnosti zgrada i sekundarnog zakonodavstva za transponovanje direktive 2010/31. Takođe, naglašava se potreba za primenu tehničke pomoći -TAIEX o načinima za podršku investicijama energetske efikasnosti i životne sredine, sa mogućim fokusom na zajedničkom fondu.

U kontekstu poslednjih dešavanja u usklađivanju primarnog zakonodavstva u oblasti energetske efikasnosti i OIE-a sa direktivama EU-a, 30. novembra 2016. je usvojen zakon o energetskej efikasnosti zgrada. Ovaj zakon ima za cilj da promoviše poboljšanje energetske efikasnosti u zgradama, uzimajući u obzir spoljašnje i lokalne klimatske uslove, kao i zahteve za unutrašnju klimu i efektivne troškove. U

ovom zakonu su delimično transponovani: Direktiva br. 2010/31 EU-a o energetskej efikasnosti u zgradama; Direktiva 2012/27/EU-a Evropskog Parlamenta i Saveta o energetskej efikasnosti.

Što se tiče *usvajanja planova i programa* koja se odnose na implementaciju transponovanog zakona EU, MER je 30 septembra 2011 godine usvojilo, *Nacionalni plan akcije za energetskej efikasnost (NPAEE 2010-2018)* koji je osnovni dokument za implementaciju politike energetske efikasnosti na Kosovu. Ovaj plan predviđa postizanje indikativnog cilja od 9% štednje električne energije do 2018 godine ili 91.89 ktoe. Osim ovoga sadrži jedan broj mera za poboljšanje energetske efikasnosti u raznim sektorima kao: domaćinstvo, usluge, industriji, poljoprivredi i transportu.

Takođe MER je usvojilo u junu 2013 godine i *Drugi nacionalni plan akcije za energetskej efikasnost 2013-2015 koji za cilj ima planiranje politike energetske efikasnosti i njihovo sprovođenje na Kosovu* čime će se stimulisati finansiranje od međunarodnih finansijskih institucija i mobilisaće se domaći fondovi za sprovođenje planiranih mera energetske efikasnosti. Ovaj plan obuhvata srednji indikativni cilj štednje energije u vrednosti od 3%.

Za sprovođenje politike obnovljivim izvora energije, MER je usvojilo *srednjoročni i dugoročni plan akcije za OIE* a odredilo je i ciljeve od obaveznih 25% i dobrovoljnih 29.47% do 2020 godine. Cilj ovog plana je promovisanje korišćenja energije od obnovljivim izvora na efikasan i isplativ način povećajući diversifikaciju proizvodnje energije u korist povećanja sigurnosti snabdevanja energijom i zaštiti životne sredine. Takođe, ovim planom su predviđena i potrebne stimulatívne mere za promovisanje energije od obnovljivim izvora energije.

Isto tako, ovaj plan je obezbedio neophodne podsticajne mere za promovisanje energije iz obnovljivih izvora energije. Što se tiče implementacije zakonodavstva u oblasti energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije odgovornih državnih institucija na centralnom nivou: MED, AKEE, MSPP, MPŠRR, MTI i nezavisnih institucija i javnosti, kao što su: RUE, KEK i KOSTT.

Kosovska agencija za energetskej efikasnost (KAEE) je izvršna institucija u okviru MER-a koja sprovodi politike energetske efikasnosti preko procena mogućnosti štednje energije u svim sektorima potrošnje energije.

Važnu ulogu u vezi električne energije proizvedene od obnovljivim izvora ima RUE koja obuhvata licenciranje aktivnosti proizvodnje, usvajanje standardnih ugovora, usvajanje pravila tržišta koja garantuju pristup u mrežama prenosa i distribucije, usvajanje pravila i uredbi o izdavanju sertifikata o poreklu i zelenih sertifikata kao i usvajanje 'feed-in' tarifa za OIE. Takođe, značajnu ulogu u sprovođenju energetske efikasnosti ima i vlast lokalnog nivoa, odnosno Kosovske opštine.

Podrška od donatora

U okviru obezbeđenog budžeta i sredstava iz inostrane tehničke pomoći za sve mere sprovođenja za EE stanje je sledeće:

- Projekat Svetske banke za finansiranje mera o energetskej efikasnosti u zgradama institucija na centralnom nivou i promovisanje energije iz OIE preko mekog kredita u iznosu od 31 miliona USD;
- Projekat koji se finansira iz kredita KfW u iznosu od 7.5 miliona evra za finansiranje mera energetske efikasnosti u zgradama javne službe na lokalnom nivou.

Srednjoročni prioriteti

Što se tiče oblasti energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije srednjoročni prioriteti su sledeći:

- Revidiranje Strategije za energiju za period od 10 godina;

- Izrada programa za sprovođenje revidirane Strategije za energiju;
- Osnivanje One-Stop-Shop-a za obnovljive izvore energije;
- Pregled Nacionalnog akcionog plana za energetska efikasnost (2010-2018) u skladu sa uslovima Direktive br. 2012/27/EZ; i
- Izrada uredbe o zgradama sa nula zahteva za energijom za koju je odgovorno MŽSPP.

Tokom srednjoročnog perioda takođe će se vršiti sprovođenje predviđenih mera u Nacionalnom planu za energetska efikasnost (NAPEE 2010-2018) i srednjoročni planovi energetske efikasnosti i sprovođenje mera i planiranih projekata u NAPOIE 2011-2020. Strategija energije 2017-2026 podržava inicijative privatnog sektora za izgradnju hidrocentrala u cilju regulisanja sistema. Takođe, strategija energije podržava proširenje postojećih kapaciteta termalnih sistema i stvaranje uslova za izgradnju novih sistema z velikim opštinama na Kosovu, počevši sa studijom izvodljivosti. Još jedna aktivnost je studija pred izvodljivosti za projekte izgradnje centralnog grejanja u gradovima Glogovac, Obilić, Mitrovica i Zvečan.

U okviru srednjoročnih rashoda 2017-2019, vezana za energetska efikasnost i OIE planiraju da razviju sljedeće aktivnosti: promotivne kampanje, energetske revizije i sprovođenje mera energetske efikasnosti u zgradama javnih usluga, uglavnom u školama, kao i sistem grejanja instaliran u oko 20 škola u različitim opštinama.

Zaštita od zračenja i nuklearna bezbednost

Zakonodavni okvir i okvir politika

Jedna od obaveza Kosova koja proističe iz okvira SSP-a, konkretno u članu 114, je usklađivanje zakonodavstva u oblasti bezbednosti i zaštite od jonizujućeg zračenja. Pored toga, sve odredbe u oblasti generisanja nuklearnog zračenja, nuklearna bezbednost su zasnovane u Ugovoru EURATOM (Ugovor o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju, 1957) koji osigurava da članice Evropske zajednice treba da uspostave i obezbede jedinstvene bezbednosne standarde iz nuklearne bezbednosti za zaštitu stanovništva i zdravlje radnika.

Stoga, što se tiče trenutnog primarnog zakonodavstva u ovoj oblasti, u februaru 2010. je usvojen zakon br. 03/L-104 o zaštiti od nejonizujućeg i jonizujućeg zračenja i nuklearne bezbednosti, koji ima za cilj uspostavljanje pravnog osnova za bezbedno korišćenje nuklearne energije, nejonizujuće i jonizujuće zračenje, i bezbednost upravljanja radioaktivnim otpadom. Pored toga, u maju 2012. godine usvojen je zakon br. 04/L-067 o Kosovskoj agenciji za zaštitu od zračenja i nuklearnu bezbednost s kojim se osniva KAZZNB kao izvršna agencija Vlade i određuje status, dužnosti i odgovornosti agencije, kao i izradu i sprovođenje strategije i akcionog plana za zaštitu od zračenja i nuklearnu sigurnost. Novi zakon o zaštiti od zračenja i nuklearnu sigurnost je izrađen i očekuje se usvajanje u Skupštini. Ovaj zakon delimično transponuje ove direktive: direktivu br. 2013/59/EURATOM o osnovnim standardima bezbednosti, direktivu br. 2011/70/EURATOM o odgovornom i bezbednom upravljanju radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom, direktiva br. 2013/51/EURATOM o radioaktivnim materijama u vodi namenjenih za ljudsku ishranu, direktiva br. 2006/117/EURATOM o nadzoru i kontroli prevoza radioaktivnog otpada i istrošenog goriva, direktiva br. 2014/87/EURATOM o nuklearnoj sigurnosti nuklearnih postrojenja.

U okviru sekundarnog zakonodavstva je izradila uredbu o unutrašnjoj organizaciji i funkcionisanju agencije, koja još uvek nije usvojena.

Za sprovođenje važećeg zakonodavstva, Agencija je u procesu izrade Strategije i Akcionog plana za zaštitu od zračenja i nuklearnu sigurnost 2017-2026. Osim toga, opšti cilj pomenute strategije je stvaranje efikasnog i transparentnog sistema za zaštitu od zračenja i nuklearnu sigurnost, koji osigurava osnovu za zaštitu stanovništva i životne sredine od štetnih efekata jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja, u skladu sa pravnim okvirom i nacionalnim i međunarodnim standardima. U ovom slučaju sigurnost pokriva

sigurnost od zračenja, nuklearnu sigurnost, sigurnost upravljanja radioaktivnim otpadom i sigurnost transporta radioaktivnih materijala. Orijentacije politike ovog dokumenta su planirane za sledećih deset godina (2016-2026), a Akcioni plan za petogodišnji period 2017-2021. Fokusiranje u sledećih deset godina će biti u usklađivanju zakonodavstva sa odredbama EU-a, IAEA-a, primeni zakonodavstva, nadgledanje teritorije Kosova sa aspekta zračenja u realnom vremenu i redovna inspekcija u cilju kontrole primene utvrđenih kriterijuma od strane Agencije, za korisnike radioaktivnih izvora.

Što se tiče privremenog objekta za očuvanje radioaktivnih i opasnih otpada, Vlada Kosova kroz Odluku br. 08/104 od 10. avgusta 2016. je osnovala javno centralno preduzeće pod nazivom "Preduzeće za skladištenje opasnih otpada A. D." i određena je njena lokacija u Golešu, opština Kosovo Polje.

Izveštaj EZ o Kosovu 2016. U oblasti zaštite od zračenja i nuklearnu sigurnost, naglašava da ne postoji napredak u usklađivanju zakonodavstva u ovoj oblasti i da još uvek nije usvojen novi zakon. Agencija se suočava sa različitim izazovima u vezi sa ograničenim kapacitetom za licenciranje i inspekciju. Kao posledica toga ne postoji praćenje zračenja (na primer u potencijalnim lokacijama sa osiromašenim uranijumom) i ne postoji radiološki plan za vanredne situacije. Pored toga, budžet KAZZNB-a je nedovoljan za sprovođenje mandata i to u pogledu licenciranja, sigurnosti i javnog zdravlja. Na kraju, ostaje izazov da se ne izabere lokacija za čuvanje radioaktivnog otpada, bez obzira na dobijenu pomoć od strane EU-a za ovu problematiku.

Dakle, Kosovo treba da identifikuje privremenu deponiju za čuvanje radioaktivnih otpada, uključujući i prostor za privremeno čuvanje radioaktivnih otpada u okviru izgradnje deponije za opasni otpad koju finansira EU, dok se s druge strane nastavlja rad za pronalaženje trajne lokacije.

Što se tiče pravnog okvira, zahtev koji je proizašao sa sastanaka DPSP-a 'Infrastruktura' iz 2016. godine je dalje jačanje kapaciteta Agencije, identifikacija privremene deponije za radioaktivni otpad, fokusiranje na što efikasnije licenciranje i priprema plana za čišćenje potencijalnih lokacija sa osiromašenim uranijumom.

Institucionalni okvir

Kosovska agencija za zaštitu od zračenja i nuklearnu bezbednost (KAZZNB) je osnovana u junu 2011, u okviru Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja na osnovu zakona o Zaštiti od nejonizujućeg i jonizujućeg zračenja i nuklearnu bezbednost (br. 03/L-104). Od jula 2012. godine na osnovu zakona br. 04/L-067 o Kosovskoj agenciji za zaštitu od zračenja i nuklearnu bezbednost.

Štaviše, KAZZNB je izvršna agencija koja deluje u okviru Kancelarije premijera. Agencija je odvojena prema funkcionisanju od bilo kog drugog tela ili organizacije koja se bavi promovisanjem ili korišćenjem praksi zračenja ili korišćenja nuklearne energije u skladu sa ovim Zakonom, da bi osigurala efektivna nezavisnost prema ilegalnim uticajima, u njenom funkcionisanju kao regulatora date su joj zakonska ovlašćenja, kao i ljudski i finansijski resursi, koji su potrebni za ispunjavanje njenih obaveza.

Mandat KAZZNB-a o odgovornostima i delokrugu agencije, je utvrđen sa gore pomenutim zakonima gde je delovanje Agencije fokusirano na sprovođenju politika i nacionalnih i međunarodnih standarda u oblasti zaštite od zračenja i nuklearnu bezbednost, što podrazumeva zaštitu zdravlja i životne sredine u funkciji zaštite od zračenja i nuklearne bezbednosti kao rezultat korišćenja jonizujućih i nejonizujućih izvora zračenja i radioaktivnih i nuklearnih materijala u medicinske, naučno istraživačke, idsustrijske i u druge svrhe predviđene međunarodnim konvencijama.

Za sprovođenje zakonodavstva u oblasti zaštite od zračenja i nuklearnu bezbednost odgovorni su: KAZZNB, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja; Ministarstvo trgovine i industrije; Ministarstvo bezbednosnih snaga, Ministarstvo

finansija; Ministarstvo evropskih integracija, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo inostranih poslova. Štaviše, administrativni nadzor u sprovođenju primarnog i sekundarnog zakonodavstva vrši se od strane KAZZNB.

Podrška od donatora

Što se tiče projekata u oblasti zaštite od zračenja i nuklearna bezbednost tokom naredne dve godine sprovodiće se projekat od programa regionalne pomoći za saradnju Zapadnog Balkana pod nazivom "Dalje unapređenje tehničkih kapaciteta nuklearnih regulatora u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji i Kosovu " koji sprovodi konzorcijum ENCONET, čiji je cilj da doprinese poboljšanju zaštite od zračenja i nuklearna bezbednost na Kosovu, kroz jačanje tehničkih kapaciteta nuklearne regulativne agencije, i doprinosiće dalje u transponovanju acquis-a EU-a u oblasti nuklearne bezbednosti.

S druge strane, što se tiče osnivanja novih organa i struktura podrške u oblasti zaštite od zračenja, predviđa se sledeće:

- Operator za upravljanje radioaktivnog otpada;
- Postavljanje sistema za praćenje zračenja u životnoj sredini (vazduh, zemlja i voda);
- Tehničko-profesionalna služba i stručnjaci za zaštitu od zračenja; i
- Fond za upravljanje napuštenih radioaktivnih izvora.

U vezi sa finansijskom pozicijom agencije, njen budžet za 2017. godinu je 71,097 evra od budžeta Kosova, od kojih 48,494 evra su plate i dnevnice i 22,603 evra robe i usluge. Dalje planiranje budžeta KAZZNB treba da bude usklađeno sa prioriternim aktivnostima agencije, obavezno u skladu sa aktivnostima koje proizilaze iz revizije Srednjoročnog okvira rashoda 2017-2019.

Srednjoročni prioriteti

U pravcu dalje dopune i usklađivanja sekundarnog pravnog okvira i usklađivanja sa acquis-om EU-a, tokom srednjoročnog perioda od strane Agencije planirana je izrada ovih uredbi:

- Uredba o upravljanju radioaktivnim otpadom, koja će u potpunosti transponirati zajedničku konvenciju o sigurnosti upravljanja istrošenog goriva i sigurnost upravljanja radioaktivnog otpada i direktive br. 2011/70/Euratom, br. 2013/59/Euratom;
- Uredba o inspekciji, koja će u potpunosti transponirati direktivu Saveta 2013/59/Euratom;
- Uredba o obrazovanju, obuku i priznavanje stručnjaka, koja u potpunosti transponuje direktivu 96/29/Euratom;
- Uredba o transportu radioaktivnog otpada i visoko aktivnih izvora;
- Uredba o zaštiti od zračenja i medicinski nadzor izloženih radnika;
- Uredba o državnom radiološkom praćenju i praćenju post vanrednih situacija;
- Uredba o nuklearnim postrojenjima;
- Uredba o skladištenju radioaktivnog otpada;
- Uredba o fizičkoj zaštiti i bezbednost radioaktivnih izvora i nuklearnog materijala;
- Uredba o zaštitnim merama (safeguards) nuklearnog materijala; i
- Uredba o zaštiti zdravlja i uslovi za bezbednost radnika koji rade sa izvorima nejonizujućeg zračenja, koja će u potpunosti transponirati direktivu br. 2004/40/EZ i direktivu br. 2006/25/EZ.

U okviru međunarodne saradnje planirano je potpisivanje i ratifikacija sledećih ugovora, sporazuma i konvencija:

- Ugovor o zabrani nuklearnih proba;
- Konvencija o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala (CPPNM 2005);
- Sporazum o zaštitnim merama i dodatni protokol;
- Konvencija o ranom obaveštavanju o nuklearnim nesrećama;

- Konvencija o pomoći u slučaju nuklearne nesreće ili radiološke vanredne situacije;
- Međunarodna konvencija o sprečavanju akata nuklearnog terorizma; i
- Kodeks ponašanja o sigurnosti i bezbednosti radioaktivnih izvora i prateće smernica za uvoz i izvoz.

Važno je napomenuti da Kosovo nije članica OUN-a, stoga ugovori i konvencije će biti ratifikovane jednostrano.

Što se tiče nedostataka i propusta koji se odnose na efikasno sprovođenje zakona je nedovoljna ograničava budžet agencije, kao rezultat nedovoljnog broja obučanih službenika i nedostatak logističke i tehničke. Druga poteškoća sa kojima je Agencija suočava danas je nedostatak komunikacije sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA) da bi se postigli ciljevi KARPNS. Republika Kosovo nije član Međunarodne agencije za atomsku energiju, a samim tim ne mogu imati koristi od organizacije u okviru tehničke pomoći u oblasti zaštite od zračenja i nuklearnu sigurnost.

Osim toga, nedostatak licenciranja tehničkih i profesionalnih usluga u oblasti zaštite od zračenja, ograničava agenciju u njenom normalnom funkcionisanju. Dok u okviru mera za sprovođenje zakonodavstva, biće sprovedene odgovarajuće aktivnosti koje su proizašle iz Strategije i Akcionog plana za zaštitu od zračenja i nuklearnu bezbednost 2017-2026.

Razvoj ljudskih i tehničkih kapaciteta u okviru agencije vršiće se preko ovih aktivnosti:

- Izrada i usvajanje uredbe o funkcionisanju i unutrašnjoj organizaciji, kao i popunjavanje pozicija u skladu sa ovom uredbom;
- Zapošljavanje četiri (4) službenika;
- Podizanje učinka inspektorata kroz profesionalne obuke; i
- Podizanje učinka licenciranja i nastavak procesa licenciranja za korisnike izvora zračenja i kontinuirani nadzor sprovođenja utvrđenih kriterijuma u licenci.

3.17. Poglavlje 16 **acquis-a**: Oporezivanje

Acquis u oblasti oporezivanja sastoji se u usklađenom zakonodavstvu o oblasti posrednih poreza (znači porez na dodatnu vrednost) i akcize. Acquis specifikuje delokrug, definicije i principe PDV-a. Zakonodavstvo o PDV-u pruža jednak poreski tretman za domaće i strane transakcije (uvoz). PDV takođe se bazira na principu neutralnosti gde primenjivani porez je proporcionalan sa cenom bez obzira na srednji broj transakcija.

Akciza za proizvode cigareta, alkoholnih pića i energetskih proizvoda takođe podležu zakonima EU. Zakonodavstvo EU uspostavlja strukturu akcize koja treba naplatiti kao i sistem minimalnih tarifa za svaku grupu proizvoda. Robe podležu akcizi ako se proizvode unutar EU ili se uvoze iz trećih zemalja. U svakom slučaju, akciza se isplaćuje samo u zemlji članici u kome se roba pušta u opticaj/potrošnju (sa nekim izuzecima) i sa tarifama akcize te zemlje članice. Zakonodavstvo EU utvrđuje provizije za proizvodnju, zadržavanje, kretanje i nadzoru proizvodima sa akcizom.

Što se tiče **direktnih poreza** (neposredni porezi), komunitarno pravo pokriva nekoliko aspekata poreza na dohodak od individualnih štednji i poreza korporacija. Cilja je u eliminisanju nepravilnosti u međugraničnim privrednim aktivnostima između kompanija zemalja članica. Štaviše, zemlje članice su angažovane u skladu sa principima Kodeksa ponašanja za porez preduzeća, koja ima za cilj ukidanje štetnih poreskih mera.

Administrativna saradnja i uzajamna pomoć između zemalja članica ima za cilj da obezbedi normalno funkcionisanje domaćeg tržišta u vezi poreza i obezbeđuje sredstva za sprečavanje utaje poreza unutar

zajednice. Zemlje članice moraju osigurati da postoje dovoljni kapaciteti za sprovođenje i osnaživanje, uključujući veze sa kompjuterizovanim sistemima odnosnih poreza EU. U okviru operativnog kapaciteta i kompjuterizacije, komunitarno pravo za PDV pokriva sistem razmene informacija koja dozvoljava direktnu elektronsku razmenu podataka između administracija zemalja članica. Slični IT sistemi zahtevaju se i u oblasti akciza i direktnih oporezivanja za razmenu informacija između zemalja članica. Štoviše specifičan sistem IT-a (VoeS) zahteva uspostavljanje razmene informacija između zemalja članica u vezi sa posebnom šemom za e-usluge koja se pružaju od ne-rezidentnih trgovaca EU za građane EU.

Uslovi SSP-a

Oblast oporezivanja je jedna od najvažnijih oblasti spomenutih u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP, član 39, član 40, član 70 i član 105). Član 39 pokriva sprečavanje fiskalne diskriminacije dok član 40 pokriva tarife fiskalne prirode. Član 105 pokriva razvoj Kosova u oblast poreza i mere preko kojih se namerava reformisanje fiskalnog sistema na Kosovu. Osim ovoga ovaj član pokriva i restrukturiranje poreske administracije sa ciljem obezbeđenja efikasnosti u naplati poreza i protiv fiskalne prevare.

Takođe ovde se uzimaju u obzir i prioritetne oblasti koja se povezuju sa komunitarno pravokomunitarno pravo EU, konkretno borba protiv štetne konkurencije poreza. Acquis zakonodavstvo EU o poreskoj oblasti, konkretno borba protiv štetne konkurencije poreza bazira se na Kodeks ponašanja o porezu preduzeća, usvojenog od strane Odbora i Predstavnik vlada zemalja članica.

Sa ciljem olakšanja mera za sprečavanje poreske prevare i poreskog izbegavanja, saradnja će nastojati promovisanju principa dobrog upravljanja u poreskim pitanjima, transparentnost, razmenu informacija i poštene konkurencije poreza na Kosovu.

Što se tiče osnivanja EU kompanija na Kosovu, Kosovo će olakšati uspostavljanje aktivnosti na njenu teritoriju od strane EU kompanija. Sa ciljem olakšanja procesa osnivanja kompanija, Kosovo pružice isti tretman što za svoje kompanije takođe i za kompanije treće zemlje.

Na osnovu izveštaja EK o Kosovu 2016. za pitanja vezana za poreze, Kosovo treba da nastavi sa jačanjem preduzetih mera za borbu protiv sive ekonomije i fiskalne evazije i da daje prednost podizanju efikasnosti. Kosovo, naročito treba da spreči bilo kakav uticaj na rad ove institucije. Takođe bi trebalo ojačati IT platformu Poreske administracije Kosova. Kapaciteti za prikupljanje poreza na severu Kosova ostaju veoma ograničeni. Zabrinjavajuća je činjenica da ne razmatranje žalbi protiv poreske i carinske administracije je u porastu.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

U oblast poreza, Republika Kosovo je pripremila paket zakonodavnih fiskalnih promena u skladu sa tačkama utvrđenih u Programu vlade Republike Kosovo 2014-2018 u funkciji postignuća preko reformisanja poreskih politike koja su u skladu sa *acquis-om* u ovoj oblasti. Preko novog fiskalnog paketa cilj je:

- Rast ukupnih prihoda u budžetu, uporedo sa održavanjem niskog nivoa poreza, doprinoseći održivom rastu stranih investicija;
- Održavanje jednog predvidljivog i održivog poreske sredine, uslovi koji su važni za porast domaćih preduzeća i privlačenje stranih investitora;
- Proširenje poreske osnove preko fiskalne reforme kao i
- Poboljšanja u naplati prihoda preko borbe protiv zakonskih praznina i poreske utaje.

U ovom pravcu usvojen je Zakon o porezu na dodatnu vrednost (PDV) koji u veliko meri usklađen sa direktivama EU koja se povezuju sa ovom vrstom poreza:

- Direktiva saveta 2006/112/EK, 28 novembar 2006 godine, o zajedničkom sistemu poreza na dodatnu vrednost kao osnovno zakonodavstvo uređivanja na nivou EU, a koji je kasnije promenjen sa:
 - Direktivom saveta 2006/138/EK, 19 decembar 2006 godine u vezi sa periodom sprovođenja sporazuma o primenljivom PDV-u radija i televizije, usluga i nekih usluga pruženih na elektronski način;
 - Direktivom saveta 2007/75/EK, 20 decembar 2007 godine, u vezi privremenih utvrđenih odredbi u vezi normi PDV-a;
 - Direktivom saveta 2008/8/EK, 12 februar 2008 godine, u vezi mesta za pružanje usluga;
 - Direktivom saveta 2008/117/EK, 16 decembar 2008 godine, u vezi borbe protiv utaje poreza koja se povezuju sa transakcijama unutar zajednice;
 - Direktivom saveta 2009/47/EK, u vezi smanjenih stopa poreza na dodatnu vrednost;
 - Direktivom saveta 2009/69/EK, 25 jun 2009 godine, u vezi utaje poreza što se tiče uvoza;
 - Direktivom saveta 2009/162/EU, 22 decembar 2009 godine, o zajedničkom sistemu poreza na dodatnu vrednost;
 - Direktivom saveta 2010/23/EU, 16 mart 2010 godine, u vezi sa opcionim i privremenim zahtevom mehanizma za naplatu, suprotnog u vezi sa pružanjem određenih usluga.

Takođe, usvojeni su zakoni kao: Zakon o poreskoj administraciji i procedurama, o porezu na lične dohotke i o porezu na prihod korporacija, zakoni koji se baziraju na opšte principe zemalja OECD-a.

Što se tiče podzakonskih akata izrađeni su i usvojeni sledeći akti:

- AU MF. br. 03/2015 o sprovođenju Zakona br. 05/L-037 o porezu na dodatnu vrednost.
- AU MF. br. 01/2016 o sprovođenju Zakona br. 05/L-028 o porezu na lične dohotke
- AU MF. br. 02/2016 o sprovođenju Zakona br. 05/L-029 o porezu na prihode korporacija
- AU MF. br. 03/2016 o edukativnim posetama poreskih obveznika, registrovanje poreskih obveznika u PDV i registrovanje zaposlenih
- Javna objašnjavajuća odluka br. 03/2015 Promene u elektronskoj fiskalnoj opremi –primena smanjene stope PDV-a;
- Javna objašnjavajuća odluka br. 04/2015- Mlinarske transakcije;
- Javna objašnjavajuća odluka br. 01/2016- Snabdevanje usluga u oblasti građevinarstva (primena suprotnog opterećenja);
- Javna objašnjavajuća odluka br. 02/2016- Procedure za prenos imovine na promenu oblika poslovanja;
- Javna objašnjavajuća odluka br. 03/2016- Carinske procene i ponovne procene; i
- Javna objašnjavajuća odluka br. 04/2016 Tretiranje donacija u poreske svrhe.

Okvir politika

U oblasti oporezivanja su usvojeni i implementirani nekoliko strateških dokumenata karaktera. PAK Strateški plan za period 2015-2020, kao dokument viši u hijerarhiji dokumenata PAK; U ovom strateškom planu, predstavljena ATK vrednosti, prioritete i ciljeve za 2015-2020. Pri određivanju ti prioriteti podržavaju izazove PAK potiče iz izveštaja Izveštaja Evropske komisije o napretku i TI izveštaja GD-TAKSUD. Pored toga prioritete su postavljeni na osnovu izveštaja drugih međunarodnih institucija kao što su MMF i Svetske banke. Takođe, ciljevi i prioritete su povezani sa ciljevima Vlade Republike Kosova.

Strategija rasta dobrovoljnog ispunjavanja obaveza, koja se sprovodi od 2012. godine, osigurava olakšanje procesa ispunjavanja, stvaranjem okruženja za ispunjavanje obaveza koji pruža lakše administrativne

procedure, sistematsko upućivanje poreskih obveznika i niz podsticaja, koji su omogućili da poreski obveznici ispune svoje obaveze sa većim mogućnostima;

Godišnji plan tretiranja rizika za 2015. godinu, koji detaljno opisuje aktivnosti i mere koje za učinak treba preduzeti i podrška koju ova zadnja mora imati od raznih divizija sa ciljem rešavanja identifikovanih rizika koji će voditi ka smanjenju poreskog jaza i ka povećanju naplate prihoda.

Godišnji plan rada PAK izrađen na osnovu ciljeva odeljenja i jedinica u okviru institucije, pomažući ATK obavljanje određenih poslova i postizanje ciljeva Strateškog plana i strategije za kontrolu usklađenosti, zajedno sa definicijom prihoda obezbeđena iz budžeta Republike Kosova za godinu.

Institucije će se vezati za implementaciju preporuka iz Izveštaja Evropske komisije o napretku o pitanjima vezanim za poreze. U tom kontekstu, Kosovo treba da nastavi da ojačaju mere preduzete u borbi protiv sive ekonomije i utaje poreza i dati prioritet podizanju efikasnosti sprovođenja Strategije za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca i finansiranja terorizma u 2014. godini -2018 i Akcioni plan. Izazovi identifikovani su obrađena u strateškim dokumentima (PUK Strateški plan 2015-2020) i godišnjih operativnih planova. Isto tako, PAK će nastaviti da poboljšaju kapacitete organizacije u cilju borbe protiv korupcije i očvršćuje interne kontrole rad institucija.

Što se tiče "proizvoda izvozi na teritoriji jedne partije ne mogu ostvariti povraćaj unutrašnjih poslova indirektnog oporezivanja koji prelazi iznos indirektnog oporezivanja nametnutim" poreskim propisima Kosova, odnosno Zakona o PDV (kao indirektnih poreza ili "indirektno"), rukovanje izvoz robe proizvedene u skladu sa direktivom EU odnosno, izvoz robe van zemlje je oslobođen snabdevanje sa pravom na odbitak PDV-a (član 31. Zakona PDV). Pravo na umanjenje je određen članom 36. Zakona o PDV-umanjenja napravljenih o PDV-u tereti za kupovinu roba i usluga. Dakle, naše zakonodavstvo u skladu sa stavom 2. člana 39. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

PAK u vezi sa informacijama zamena sistem projekat tehnologije, to je izradila dokument "tehničke uslove". Ukupna vrednost projekta se procenjuje i da će koštati 10 miliona evra. Projekat će biti ko-finansiran od strane Evropske komisije i Vlade Kosova. U tom smislu, pored troškova je dobro osmišljen set raspored aktivnosti u fazi realizacije. Dok u cilju daljeg napretka u pružanju elektronskih usluga poreskim obveznicima, spreman za sistem isporuke knjiga kupovnom / prodajnom svih obveznika PDV i sistema za izjave i uplate penzijskog doprinosa.

Što se tiče aktivnosti koje je preduzela u cilju sprovođenja Akcionog plana za Nacionalne strategije za prevenciju neformalne ekonomije, pranje novca finansiranja terorizma i finansijskog kriminala, PAK prema ovom planu su odgovorne 4 akciju koja je konstantno uzeta radnje, uključujući i predloge za promenu zakonodavstva i izgradnju kapaciteta zaposlenih.

Aranžmani Za uklanjanje dvostrukog oporezivanja (METD) pregovaračkog tima je osnovana koja ima za cilj zaključivanje sporazuma sa zemljama sa kojima Kosovo ima ekonomsku saradnju sa državom i potencijala za ulaganja na Kosovu. Dok PAK u cilju sprovođenja METD ima izgradnji kapaciteta osoblja. Stručni izgradnja kapaciteta osoblja se vrši uz tehničku pomoć od donatora i dalje nastavlja da bude podržan. Takođe, oni su postigli za građane informativnog materijala u cilju podizanja svesti o ovoj oblasti.

Divizija za žalbe - misija divizije je da reši poreske sporove, bez gonjenja, u fer i pravičan za Vladu ili poreskog obveznika koji će promovisati dobrovoljno poštovanje i povjerenje javnosti u integritet i efikasnost Poreske uprave. Apelaciono odjeljenje sprovodi svoju misiju kroz donošenje odluka o temama koje nailaze primedbe. PAK je organizovao obuku i dodao osoblje u ovom diviion kao rezultat uspela da unapredi rad ove podele dostiže rezultat u stvaranju stručnjaka obučениh poreskih zakona i procedura žalbi, da pokaže najbolju praksu u lečenju slučajeva žalbi; kako bi se osiguralo da odluke Žalbenog

zadovoljava propisane standarde; biti u korak sa razvojem poreskim propisima; preporučiti promene u zakonodavstvu gde su problemi bili identifikovani oblasti.

Institucionalni okvir

Poreska administracija Kosova je glavna poreska institucija u Republici Kosovo koja radi u okviru Ministarstva za finansije i to je organ koji ima pravo implementacije fiskalnih zakona, administriranje poreza i međunarodnih tarifa. Glavni cilj PAK-a je da pomaže poreskim obveznicima da isplate svoje poreske obaveze u skladu sa sprovodljivim poreskim zakonima i da obezbedi da poreski prihodi idu na račun budžeta države, pružajući poreskim obveznicima jedan efektivan sistem isplata.

U pravcu modernizacije administracije, osnovan je Centar za usluge i obrazovanje poreskih obveznika i Pozivni centar koje se smatraju kao veoma uspešni projekti.

Lansiran je proizvod elektronska potvrda za fizička lica. Osim toga sve poreske deklaracije se vrše na elektronski način preko sistema Electronic Declaration of Incomes (EDI) koja omogućava poreskim obveznicima brzo, prosto i sigurno deklarisanje. Ovaj sistem pokazuje veoma dobre rezultate. Stvoreni su razni moduli sistema IT koji su olakšali deklaracije od strane poreskih obveznika i upravljanje radnih procesa unutar institucije.

Sa ciljem borbe protiv neformalne ekonomije i utaje poreza, PAK od 2012 godine radi prema Planu za tretiranje rizika, koji obuhvata rizike, konkretno oblasti koja se smatraju rizičnim zbog neispunjenja poreskih obaveza i aktivnosti za tretiranje rizika. PAK je odgovorna institucija u sprovođenju Strategija i akcionog plana za sprečavanje i borbu protiv neformalne ekonomije, pranje novca i finansiranje terorizma 2014-2018.

Unutar institucije osnovana je Divizija za obuku i razvoj koji izrađuje godišnje planove obuke za osoblje PAK-a i prosečno broj obučenog osoblja u godini je 926 radnika.

Odlukom vlade br 07/39, datuma 22.07.2015 godine usvojen je Prvobitni plan za osnivanje agencije za prihode. Ova odluka bazira se na ove potrebe: (i) poboljšanje usluga prema poreskim obveznicima; (ii) smanjenje 'poreske praznine' preko jednostavnijih i efektivnijih struktura i smanjenju troškova tokom ovog procesa; (iv) povećanje autonomnosti institucionalnih struktura koja se bave naplatom prihoda; (v) osnivanjem institucionalnih struktura za efektivniju implementaciju poreskih i carinskih politike; (vi) ispunjavanje potrebnih kriterija za proces integracije u EU.

Podrška donatora

Poreska uprava Kosova od svog osnivanja kontinuirano podržavaju razne međunarodne organizacije.

Evropska komisija kroz TAIEKS podržala ATK u poreskim propisima, posebno harmonizaciju poreskih zakona sa zakonodavstvom EU. Rezultati misije bile uključene u novom nacrtu zakona očekuje se da će uskoro biti odobreni. Naredni zadatak je bio na Jedinica za poreske istrage i nakon misije inteligencije PAK realizuje neke od preporuka istaknutih u konačnom izveštaju misije. Ovo je imalo posebno pozitivan uticaj na povećanje znanja zaposlenih i reformisati jedinicu odgovornu za poreske istrage. PAK TAIEK je pružio podršku PAK u oblasti sprovođenja Sporazuma o ukidanju dvostrukog oporezivanja, sa dve dnevne misije. Rezultati ove dve misije su upoznavanje sa međunarodnim iskustvima u rešavanju složenih slučajeva tokom sprovođenja ovih sporazuma i uspelo je stvaranje nacrtu SUDO koji predstavlja položaj Kosova u odnosima sa državama ugovornicama. I upoznali su se sa poslednjim rezultatima iz izveštaja BEPS, OECD.

Još jedna misija TAIEX u PAK-u je bila u oblasti transfera cena. Ova misija je bila veoma potrebna, pošto ove godine PAK je osnovao Jedinicu za transfer cene, i pomogao je u podizanju kapaciteta novog osoblja, što je omogućilo funkcionisanje ove jedinice kao nove oblasti.

Nedavno, MMF je podržao ATK u podizanju dobrovoljno poštovanje i upravljanja rizicima i izrade nove institucije sa trajanjem za narednih 5 godina. Kasnije, ona je dizajnirana u skladu sa međunarodnim standardima i sa Programom Vlade. Pored toga, PAK je podržan u oblasti IT, odnosno u pripremi zahtevima korisnika za novog informacionog sistema.

GIZ je pružio tehničku pomoć za povećanje kapaciteta osoblja putem kontinuirane programe obuke u PDV, indirektno metode obračuna, izgradnje i bankarski sektor. Pored toga, postoji projekat u međunarodnom poreskog prava, posebno u odnosu na sporazume dvostrukog oporezivanja što je za 2 godine. Rezultati ovog projekta je imalo pozitivan uticaj, bilo je stvorio jedinicu koja se bavi aranžmanima za eliminaciju dvostrukog oporezivanja.

GIZ je nastavio da podržava PAK u funkcionalizaciji Kancelarije za finansijske i administrativne kazne, koja je preuzeta iz prakse Poreske administracije Bavarske. U ovoj oblasti su organizovane različite radionice sa osobljem PAK, pružena je pomoć Nemačkih stručnjaka za osnivanje ove kancelarije i u regionalnim kancelarijama, i izrađeni su obrazci i smernice za rešavanje žalbi od strane ove kancelarije. Takođe je pružena pomoć u kupovini i korišćenju modula za elektronsku kontrolu u velikim kompanijama, što je imalo uticaja na smanjenje troškova i vreme za realizaciju kontrola.

Srednjoročni prioriteti

- Povećanje naplate prihoda;
- Jačanje borbe protiv korupcije, uključujući i unutrašnju kontrolu institucionalnog učinka;
- Zakon 03/L-162 Porez na prihod korporacija, usklađen sa Kodeksom ponašanja za porez na preduzeća;
- Zakon 03/L-161 Porez na lične dohotke, usklađen sa Kodeksom ponašanja za poslovni porez;
- Izrada uredbe u vezi sa obaveznom automatskom razmenom informacija u oblasti poreza koja će biti u skladu sa Direktivom saveta 2014/107/EU datuma 09 decembar 2014 godine, koja je izmenila prethodnu Direktivu saveta 2011/16/EU datuma 15 februar 2011 godine u vezi zajedničkih mera kako bi se sprečilo utaja poreza i dvostruko oporezivanje;
- Nastavak praćenja eventualnih promena komunitarnog prava, kao i usklađivanje domaćeg zakona sa eventualnim promenama u oblast poreza uzimajući u obzir i Kodeks ponašanja za porez preduzeća usvojenog od strane Saveta i predstavnika vlada zemalja članica, prema zaključcima sastanka Odbora ECOFIN 01 decembra 1997 u vezi sa poreskom politikom (98/C 2/01);
- Potpuna zamena informativnog sistema;
- Lansiranje elektronske službe "elektronski račun PDV-a E-Invoicing";
- Merenje poreskog jaza;
- Daljni razvoj elektronskih usluga, što za cilj ima digitalizaciju usluga ka e-porezima;
- Sprovođenje strategije za sprečavanje i borbu protiv neformalne ekonomije, pranja novca i finansiranje terorizma 2014-2018;
- Izgradnja kapaciteta osoblja sa naglaskom na oblast upravljanja rizika;
- Republika Kosovo nastaviće da osnaži i restrukturira Poresku administraciju Kosova kao jedna od dve najvažnijih agencija o naplati javni prihoda, ka obezbeđivanju veće efikasnosti u naplati javnih prihoda, ka bezbednosti veće efikasnosti u naplati domaćeg poreza i efikasnu borbu proti utaje poreza.

3.18. Poglavlje 17 *acquis*-a: Ekonomske i monetarne politike

Acquis u domenu ekonomskih i monetarnih politike sadrži konkretna pravila koja uređuju nezavisnost centralnih banaka u državama članicama, zabranjujući direktno finansiranje javnog sektora od strane centralnih banaka i zabranjujući privilegovani pristup javnog sektora finansijskim institucijama. Od država članica se očekuje da koordiniraju svoje ekonomske politike i podležu Paktu za stabilnost i porastu nad fiskalnim nadzorom. I nove države članice treba da se angažuju u skladu sa kriterijumima propisanim Paktom, kako bi bile u stanju da prihvate evro u doglednom vremenu nakon članstva. Do tada, one učestvuju u Ekonomskoj i monetarnoj uniji kao države članice kojima je dozvoljeno da ne koriste evro i da svoje devizne kurseve tretiraju kao pitanje od zajedničkog interesa.

Acquis u oblasti ekonomske i monetarne politike sačinjavaju Naslov VIII (čl. 119 do 144) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU), i odnosno zakonodavstvo koje uređuje njihovu primenu.

Uslovi SSP-a

Glavna dužnost koju Kosovo ima u okviru približavanja svog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije, proizilazi iz člana 74 SSP, takođe član 94 SSP podvlači da će EU i Kosovo olakšati proces ekonomskih reformi saradnjom koja ima za cilj da poboljša shvatanje baza njihovih privreda kao i da formuliše i primeni ekonomske politike u tržišnoj privredi.

Ovo poglavlje pruža opšte informacije o opštoj situaciji iz aspekta monetarne i ekonomske politike, u kontekstu strategije i ciljeva koje je zacrtala Vlada. Pošto Kosovo koristi evro za svoju valutu, koju ju jednostrano prihvatilo još od 2002. godine, Kosovo nema monetarnu politiku tako da je fokus ovog poglavlja u slučaju Kosova da se usredsredi na odeljak o ekonomskoj politici. Štaviše, time što nema mogućnost da koristi monetarnu politiku kao razvojnu alternativu, ekonomske politike dobijaju još više na svom značaju. Poglavlje će pokušati da pruži i druge informacije koje pomažu u analizi i postizanju ciljeva institucija, uvek u kontekstu procesa stabilizacije i pridruživanja sa Evropskom unijom i državama članicama, gde je jedan od prioriteta da se obezbedi i makroekonomska stabilnost.

Na osnovu izveštaja EK o Kosovu 2016. za pitanja vezana za ekonomsku politiku, naglašava se da stalni ekonomski deficit održava slabu osnovu proizvodnje i nedostatak međunarodne konkurencije. Neefikasan javni sektor i ad hoc odlučivanje fiskalnih politika predstavlja veliki fiskalni rizik, posebno odluka o beneficijama ratnih veterana, može biti izazov fiskalnoj stabilnosti i odnosima sa međunarodnim finansijskim institucijama.

Monetarna politika

Centralna banka Republike Kosovo (CBK), kao naslednica Centralne bankarske uprave Kosova, pravno je lice na osnovu članova 11 i 140 Ustava i na osnovu odredbi ovog zakona, kao organ koji ima administrativnu, finansijsku i upravljačku samostalnost.

Na osnovu člana 6 (nezavisnost i samostalnost) Zakona o Centralnoj banci Republike Kosovo, Centralna banka, članovi organa za odlučivanje ili osoblje Centralne banke, neće primati smernice ni od jednog drugog lica ili subjekta, uključujući vladine subjekte. Nezavisnost i samostalnost Centralne banke poštuju se u svakom trenutku i nijedno lice ili subjekat neće probati da utiče na članove organa odlučivanja ili na osoblje Centralne banke, u obavljanju njihovih dužnosti ili da zalazi u aktivnosti Centralne banke. Štaviše, zakonodavstvo o Centralnoj banci propisuje da račun, evidencija i finansijski izveštaji Centralne banke, treba da budu revidirani najmanje jednom godišnje, u skladu sa Međunarodnim standardima revizije od strane spoljnih, nezavisnih međunarodnih posmatrača koji treba daju ima dobar ugled i da budu poznati u reviziji velikih, međunarodnih, finansijskih institucija.

U ovom trenutku, Zakon o Centralnoj banci Republike Kosovo delimično je u skladu sa acquis Evropske unije. Bez obzira na to što je približeno puno odredbi, potrebni su drugi zakonodavni napori sa ciljem da se usklade sa opštim načelima acquis Evropske unije.

2002. godine, Kosovo je jednostrano usvojilo evro za svoju zakonsku valutu i od tada evro je de facto postalo kosovska valuta, shodno tome, monetarna politika na Kosovu prilično je ograničena. Jedini tradicionalni instrument monetarne politike koji je u potpunosti na raspolaganju Centralne banje povezan je sa uslovima u vezi sa bankarskim rezervama. Još od početka funkcionisanja bankarskog sektora na Kosovu, banke su neprekidno čuvale preterane rezerve; shodno tome, tokom ovog perioda nije smatrano za shodnim da se izmeni norma obaveznih rezervi.

Korišćenje evra ograničava ulogu Centralne banke u njenoj funkciji zajmodavca poslednjeg izbora („lender of last resort“ - LLR) koji bi pružio kratkoročne kredite bankama koje se potencijalno suočavaju sa problemima likvidnosti. Iz tog razloga, Vlada Kosova i CBK osnovali su Hitnu pomoć za likvidnost (Emergency Liquidity Assistance - ELA); što je fond za intervenciju u slučaju nedostatka likvidnosti u bankarskom sektoru. Sem toga, Vlada Kosova takođe zadržava odgovarajući nivo bankarskog salda kao amortizatora koji im može pomoći da odreaguju na moguće udare sa kojima se privreda suočava. U tabeli ispod možete videti efektivne kursne, nominalne i realne, prosečna godišnja.

Efektivnih deviznih kurseva, nominalnog i realnog, godišnji proseka

Opis		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/ oktobar*
Indeks	NEER	100.8	101.1	101.2	102.1	101.9	101.3	102.0
	REER (Total)	104.8	105.8	106.6	107.2	106.0	104.7	104.9
	REER(CEFTA)	105.8	106.6	106.9	107.7	107.4	106.5	106.7
	REER (EU)	106.4	106.9	108.6	107.8	107.3	107.1	105.8

Izvor: CBK
* prošlog meseca dostupan u bqk-kos.org

Srednjoročni prioriteti

- Podizanje kapaciteta za upravljanje vanrednim situacijama u slučaju kriza i rešavanje problematičnih banaka.

Ekonomska politika

Uopšteno govoreći, postoji konsenzus u vezi sa suštinom ekonomskih politike sa posebnim fokusom na njihovom usmeravanju ka stvaranju uslova za podizanje ekonomske održivosti i posledično stvaranje održivih radnih mesta.

Vlada Kosova za glavni cilj fiskalne politike ima očuvanje makro-fiskalne stabilnosti, što je povezano sa obavezama koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) u vezi sa očuvanjem makrofiskalne stabilnosti i usklađivanjem politike sa onima iz EU. Jedan pokazatelj posvećenosti Vlade u tom smeru jeste i usvajanje fiskalnog pravila koje ograničava nivo ukupnog deficita na 2% BDP-a. Svrha uspostavljanja ovakvog fiskalnog mehanizma bila je da se stabilizuje nivo dugovanja i svede ispod nivoa koji je ograničen zakonom (40% BDP-a).

Vlada je na kraju 2014. godine izradila Program Vlade za period od 2015-2018³⁴ koji se usredsređuje na politike koje podstiču privredni rast i poboljšavaju blagostanje građana. Ovaj program takođe predstavlja osnovu za izradu Nacionalne razvojne strategije (NRS). Strategija će u velikoj meri odražavati mere predložene ovim programom upravljanja kao i mere koje povećavaju konkurentnost kosovske privrede na regionalnom tržištu i šire. Glavni cilj Vlade jeste da dovede do porasta ekonomske održivosti, koja obezbeđuje makroekonomsku, fiskalnu i socijalnu stabilnost, kao i strukturnu ekonomsku reformu, u kojoj bi domaća proizvodnja, promovisanje izvoza i znanja omogućili postepeno smanjivanje trgovinskog deficita. U posebnom je interesu promovisati investicije, smanjujući troškove za preduzeća, izgradnjom adekvatne drumske i železničke infrastrukture, telekomunikacija, energetike i voda.

³⁴ Program Vlade za period od 2015-2018, <http://www.kryeministri-ks.net/?page=3,1>.

Zakonodavni okvir

Zakonski/podzakonski akti u ovom podglavlju su:

- Zakon br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 03/L- 221, Zakonom br. 04/L-116 i Zakonom br. 04/L-194 i Zakonom br. 05/L-063
- Zakon br. 03/L – 175 o javnom dugu
- Zakon br. 05/L -109 o izmenama i dopunama Zakona br. 05/L-071 o budžetu Republike Kosova 2016
- Zakon br. 05/L-071 o budžetu Republike Kosova 2016
- Zakon br. 04/L-008 o ekonomsko-socijalnom savetu
- Pravilnik br. 01/2015 o radu nacionalnog saveta za ekonomski razvoj Kosova
- Pravilnik br. 01/2015 o radu nacionalnog saveta za ekonomski razvoj Kosova

Odluke iz 2015. godine koje su došle kao posledica pokretanja promene poreskih politika u skladu sa Programom Vlade 2015-2018 su sledeće:

- Odluka 11/64 od 16.12.2015 o uvođenju stope akcize na duvan prema kalendaru;
- Odluka 03/20 od dana 24. 03. 2015. o usvajanju Predloga zakona o porezu na prihode korporacija;
- Odluka 04/109 od 04.10.2016 o administrativnom uputstvu na robu oslobođenu od plaćanja poreza, izmenjena i dopunjena administrativnim uputstvom (VRK) br. 07/2016;
- Odluka 16/20 od dana 24.03 2015. o primeni poreza na akcizu u iznosu od 0.25€ centi po litri teških maziva za grejanje sa sadržajem sulfura od više od 0.1% težine ali ne više od 1% težine u skladu sa dozvoljenim vrednostima propisanim Administrativnim uputstvom br. 07/2012 od dana 27.04.2012. pod tarifskom šifrom 2710196410 i 2710196490;
- Odluka 16/20 od dana 24. 03. 2015. o propisivanju akcize na duvanske proizvode i alkoholna pića (koji se vode pod carinskim šiframa u odluci) i oslobađanje od akcize etil alkohola za medicinsku upotrebi;
- Odluka 16/20 od dana 24. 03. 2015. o povraćaju akcize u iznosu koji je uplaćen na ime poreza na akcizu za količinu maziva korišćenu u procesu proizvodnje;
- Odluka 04/21 od dana 01. 04. 2015. o izmenama i dopunama odluke Vlade o akcizi na nova i stara vozila kao i poboljšanje proračuna akcize na jedan od duvanskih proizvoda;
- Odluka 02/32 od dana 3. 06. 2015. o usvajanju Predloga zakona o opraštanju javnih dugova;
- Odluka 8/12 od dana 5. 02. 2015. o usvajanju Konceptnog dokumenta o podizanju nivoa sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma
- Odluka 04/39 od dana 22. 07. 2015. o porezu na akcizu na vatromet /pirotehnička sredstva, izmena odluke 16/20 o akcizi na cigarete, primeni akcize na igre na sreću, kazino, sportske kladionice itd.

Okvir politika

Program Vlade glavni je dokumenat koji propisuje način na koji će se usmeriti i izrađivati Vlade politike i predstavlja osnovu za donošenja prioriternih politike u okviru SOR-a. Program Vlade dokumenat je političke prirode i obuhvata planove i obaveze Vlade u vezi sa srednjeročnim okvirom rashoda. Vlada je dužna da donese deklaraciju o prioritetima, koja će poslužiti kao osnova politike za pripremu Srednjeročnog okvira rashoda, budžeta i Godišnjeg plana rada Vlade. Srednjeročni okvir rashoda sredstvo je kojim Vlada propisuje svoj fiskalni okvir i služi kao glavni dokumenat za planiranje politike na Kosovu. Fiskalni okvir obuhvata planiranje prihoda i troškova za tri naredne godine; ograničenja u troškovima za sve budžetske organizacije koje se propisuju na osnovu prioriteta vlade kao i finansiranje deficita i nivoa bankarskog salda.

U prvim mesecima 2015. godine izmenili su se poreski zakoni kao odraz fiskalne reforme predviđene programom vlade. Konkretno, glavne izmene koje se mogu naglasiti slede:

- Ukidanje barijera za fiskalizaciju svih preduzeća izmenom administrativnog uputstva br. 15/2010 o fiskalnoj aparaturi, sa ciljem da se liberalizuje tržište za ovu aparaturu. Ova mera ima za cilj da podigne broj operatera na ovom tržištu što će uticati i na smanjenje troškova, kao i opreme i za održavanje, za preduzeća. Ova mera ima za cilj da zaključi proces fiskalizacije svih preduzeća, što će omogućiti da se stvori ravnopravnije okruženje za sva preduzeća koja deluju u Republici Kosovo. Istovremeno, Ministarstvo finansija osmislilo je podsticajne mere za potrošače koji prikupljaju fiskalne račune, što se uređuje posebnim administrativnim uputstvom. Ove mere imaju za cilj da smanje fiskalnu utaju i da spreče neravnomernu konkurenciju i da istovremeno zaštite potrošače.
- Izmene u sistemu poreza na dodatu vrednost snižavanjem praga za ulazak u PDV sa 50.000 evra na 30.000 evra, kategorizaciju norme PDV-a na 8% za određene osnovne proizvode i 18% za druge proizvode, ukidanje PDV-a za proizvodne linije i osnovne sirovine za domaće proizvođače.
- Smanjenjem administrativnih barijera, skraćeni su administrativni postupci i ovde možemo pomenuti ukidanje zahteva za dobijanje sertifikata za izvoz i uvoz pošto sva preduzeća na Kosovu imaju po jedan identičan fiskalni broj.

Vlada Kosova vodila je relativno prost poreski sistem, sa poreskim prihodima u odnosu na BDP od 20%. Tokom ove godine, nije došlo ni do kakvih promena u poreskim normama. U ovom kontekstu, imajući u vidu da širenje poreske osnovice predstavlja efikasnije sredstvo za ubiranje budžetskih prihoda, Vlada je preduzela mere da spreči i smanji neformalnu privredu i da poveća efikasnost agencija koje ubiraju poreske prihode. Konkretno, na početku 2014. godine, Vlada je usvojila Strategiju za sprečavanje i suzbijanje neformalne privrede, pranja novca i finansiranje terorizma i akcioni plan za primenu ove strategije. Tokom 2015. godine, sprovedena je procena neformalne privrede i preispitan je i akcioni plan za primenu strategije.

Vlada je okrenuta ka očuvanju makroekonomske stabilnosti i istovremeno očuvanju budžetskih proizvoda. U tom kontekstu, vredi napomenuti činjenicu da je na početku ove godine, Vlada Kosova pregovarala od 22-mesečnom programu sa MMF-om. Pošto Kosovo nije okarakterisano bilo kakvim fiskalnim rizikom i platnim prometom a ne postoji ni monetarna politike, ovaj program će mnogo više biti usredsređen na ekonomski razvoj zemlje. Tačnije, imajući u vidu mali nivo javnog duga u odnosu na BDP kao i potrebu Kosova da uspostavi infrastrukturu i privredni rast, sa MMF-om je sklopljen sporazum da se sastavi klauzula u vezi sa investicijama u okviru ZUJFO-a, koja dozvoljava Vladi da finansira projekte van fiskalnog pravila, kreditima međunarodnih finansijskih institucija.

Kako bi se obezbedila održivost javnih finansija i kako bi se sačuvala struktura budžetskih troškova, Vlada planira stvaranje posebnog pravila u okviru ZUJFO-a koji uređuje i ustaljuje povišicu plata u javnom sektoru sa porastom produktivnosti. U skladu sa ovim ograničenjima u aktuelnim troškovima, Vlada je posvećena da zadrži visok nivo kapitalnih troškova u periodu od 2016-2018. Izgradnja novih puteva i dalje poboljšanje postojećih puteva i železničke infrastrukture, investicije u podizanje energetske efikasnosti, širenje sistema za navodnjavanje zemljišta itd. sačinjavaju najveći deo kapitalnih investicija u narednom periodu.

Sve mere i celokupno usmeravanje zasnivaće se na ovim osnovnim budžetskim načelima: (i) budžetska održivost i makrofiskalna stabilnost u oblasti upravljanja javnim finansijama; (ii) koherentnost između budžetskih prihoda i rashoda, poštujući politiku malih poreskih dažbina u interesu razvoja privatnog sektora. Osnaživanje privatnog sektora nastaviće da se realizuje izradom politike, koje treba da proizađu iz javno-privatnog dijaloga, sa ciljem da fiskalne, trgovinske politike, privlačenje spoljnih investicija, poboljšanje poslovnog okruženja i razvoj radne snage, budu promotor rasta u privatnom sektoru i stvaranja novih radnih mesta.

SSP će ostvariti uticaj na carinske prihode. Stapanje PUK-a i Carine u jedan jedini organ za prihode, biće sprovedeno u skladu sa procesima integracije, pošto će se carinske dažbine eliminisati sa većinom trgovačkih partnera nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i ratifikovanja sporazuma o slobodnoj trgovini.

Sastavni deo ojačane institucionalne saradnje između Kosova i EU 2014. godine jeste i pozivnica upućena Kosovu da se uključi u strukturni dijalog o ekonomskom upravljanju koji se vodi redovno i neprekidno između zemalja kandidatkinja sa jedne strane i institucija EU, posebno Saveta i Komisije, sa druge strane. Osnovu ovog dijaloga sačinjava Program za reforme u privredi (PRE) i ovaj dokumenat predstavlja prvi kosovski dokumenat te vrste. PRE je sredstvo koje ima za cilj da obezbedi da uputstvo bude jasnije u sprovođenju reformi pošto nosi sa sobom i srednjeročnu makroekonomsku analizu, fiskalni okvir kao i prioritete u domenu opšte ekonomske politike.

Sa druge strane, 2015. godina predstavlja godinu u kojoj je krenuo novi program sa MMF-om, koji kao i svaki drugi program sadrži strukturne kriterijume (targets) koji treba da se postignu u periodu od 22 meseca, dakle odgovara sa skoro dve godine ovog mandata upravljanja³⁵. Drugim rečima, makrofiskalni okvir Kosova propisan je (u kratkim crtama) kriterijumima programa sa MMF-om. Nezavisno od toga, imajući u vidu da su "Efikasnost troškova, veličina javnog sektora i fiskalna pravila" deo Programa Vlade, program koji je bio predmet pregovora sa MMF-om u potpunosti je u skladu sa ciljevima Vlade.

Institucionalni okvir

MF vodi proces pripreme SOR-a i Kosovskog budžeta. SOR predstavlja osnovni dokumenat koji služi kao osnova za pokretanje budžetskog procesa. Sa ciljem da se odredi budžet Republike Kosovo za fiskalnu godinu, Skupština Kosova svake godine usvaja Zakon o budžetu Kosova.

U okviru Ministarstva finansija funkcioniše Odeljenje za ekonomske, javne politike i međunarodnu finansijsku saradnju koje sačinjava tri odseka: Odsek za makroekonomiju, Odsek za fiskalne i javne politike i Odsek za međunarodnu finansijsku saradnju. Odeljenje je odgovorno za izradu makroekonomskih i fiskalnih politike u skladu sa ciljevima vlade i u domenu ekonomskog razvoja, očuvanje finansijske održivosti i podizanje socijalnog blagostanja. Takođe, odeljenje je odgovorno da izvrši makrofiskalna predviđanja na srednji rok sa ciljem da se utvrde opšti makroekonomski okvir i opšti budžetski parametri. Ovo odeljenje takođe vodi sekretarijat, kao mehanizam za koordinaciju za primenu strategije i akcionog plana za sprečavanje i suzbijanje neformalne privrede, pranja novca i finansiranja terorizma.

Takođe, u okviru Ministarstva finansija funkcioniše trezor. Glavne odgovornosti trezora su predstavljene u Zakonu o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima. Ove odgovornosti uključuju: Upravljanje konsolidovanog fonda Kosova, upravljanje bankarskim računima, upravljanje trošenja sredstava, postavljanje procesa prikupljanja javnog novca, uspostavljanje i održavanje računovodstvenih evidencija, pripremanje finansijskih izveštaja i održavanje finansijskih pravila. U okviru Ministarstva finansija, unutar trezora je osnovana Divizija za upravljanje državnog duga ('DUD'), koja funkcioniše u koordinaciji sa Odeljenjem ekonomskih i javnih politika i Odeljenjem za budžet u Ministarstvu finansija, kao i Centralnom bankom Republike Kosova, kao fiskalnim agentom Vlade. DUD je uglavnom odgovoran za funkcije upravljanja rizikom državnog zaduživanja, pregovaranja finansijskih uslova, upravljanja strategijom zaduživanja, izveštavanja, registracije i servisiranja državnog duga.

Odeljenje za budžet je u okviru Ministarstva finansija. Ukupan budžet Republike Kosova se sastoji od budžeta na centralnom nivou i budžeta na lokalnom nivou, i to uključuje sve budžetske organizacije.

³⁵ Za više pojedinosti posetite <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2015/pr15362.htm>.

Finansiranje opština se sastoji od opšteg granta, granta za obrazovanje i granta za zdravstvo u skladu sa principima, kriterijumima i osnovnom formulom utvrđenom u skladu sa Zakonom o lokalnim finansijama. Osim toga, budžet opština uključuje i rashode koji se finansiraju od sopstvenih prihoda prikupljenih na lokalnom nivou. Budžet na centralnom nivou sastoji se od svih budžetskih organizacija (ne računajući opštine).

U okviru Kabineta premijera postoji Kancelarija za strateško planiranje koja koordiniše politike i pruža savete premijeru u vezi sa važnim pitanjima u vezi sa politikama koje se podnose na usvajanje na sastanku Vlade a koje su direktno povezane sa Vladinim prioritetima.

Resorna ministarstva snose glavnu odgovornost za formulisanje politike u oblastima za koje su odgovorne i koje se koordiniraju novcem ZPS-a i MF-a koje usvaja Vlada.

Osim postojeće strukture za izradu politike, Vlada je obrazovala i savete konsultativnog karaktera, kao što su:

- Nacionalni savet za investicije: koji ima za cilj da šire razmotri prioritete, da na najbolji način podeli prioritete u sektorima sa konkurentnim sposobnostima. U tom formatu, Savet određuje dugoročne investicije koje utiču na stepen razvoja zemlje.
- Socijalno-ekonomski savet: koji se usredsređuje na uspostavljanje i razvoj socijalnog dijaloga na Kosovu sa zaposlenima i poslodavcima, o pitanjima od posebne važnosti, u vezi sa ostvarivanjem njihovih ekonomskih, socijalnih i profesionalnih prava, rešavanjem sporova bilateralnim ili tripartitnim sporazumima.
- Nacionalni savet za ekonomski razvoj Kosova: koji u saradnji sa predstavnicima poslovnog sektora ima za cilj da razmotri ekonomske politike sa ciljem da odgovori na razvojne izazove zemlje.

Srednjoročni prioriteti

- Povoljne fiskalne politike, uključujući i kategorizaciju PDV-a, snižavanje praga za primenu PDV-a, poreske olakšice, integrisanje PUK-a i CK-a i ubiranje PDV-a unutra, carinske olakšice;
- Konkurentna trgovačka politike i poboljšanje poslovnog okruženja podrazumevaju otvaranje tržišta, stavljanje u funkciju zona slobodne trgovine, borbu protiv neformalne privrede, eliminisanje zakonskih barijera i smanjenje birokratije
- Podržavanje malih i srednjih preduzeća, stvaranjem fonda za garantovanje kredita i drugih administrativnih olakšica
- Promocija, investicija i obrazovanje strateških partnerstava u oblasti investicija, olakšavanje i promovisanje investicija iz dijaspore, unapređivanje javno-privatnog partnerstva;
- Razvoj ljudskog kapitala, što obuhvata razvoj osnovnog obrazovanja, unapređivanje TAP-a i tercijarnog obrazovanja, uključivanje dijaspore i obezbeđivanje sveobuhvatnog rasta i koristi;
- Infrastruktura u funkciji privrednog rasta koja obuhvata energetiku, transport, eksploataciju prirodnih resursa Kosova, uvek imajući u vidu očuvanje životne sredine.

3.19. Poglavlje 18 i *acquis*-a: Statistike

Acquis u oblasti statistika zahteva da postoji statistička infrastruktura koja je zasnovana na načelima kao što su nepristrasnost, verodostojnost, transparentnost, poverljivost individualnih podataka i rasprostranjenost statističkih kancelarija. Nacionalni statistički instituti deluju kao referentni izvori kada govorimo o metodologiji, izradi i raspodeli statističkih podataka. Acquis obuhvata metodologiju, klasifikaciju i postupke za prikupljanje podataka u različitim oblastima, kao što su makroekonomski statistički podaci i cene, demografski i socijalni statistički podaci, regionalne i poslovne statistike, statistike o transportu, spoljnoj trgovini, poljoprivredi, životnoj sredini i nauci i tehnologiji. Nema potrebe za transponovanjem u nacionalno zakonodavstvo, nakon što većina *acquis* dobije oblik uredbi.

Uslovi SSP-a

Poglavlje koje govori o statistikama uređeno je članovima 74 i 95 sporazuma. SSP predviđa razvoj efikasnog i održivog statističkog sistema na Kosovu, koji je sposoban da obezbedi poverljive, objektivne i tačne podatke, koji su uporedivi sa evropskim statistikama, potrebni kako bi se isplanirao i propratio proces tranzicije i reforme na Kosovu. Ovaj sistem takođe treba da omogući Agenciji za statistike Kosova da bolje ispuni potrebe svojih klijenata (kako javne uprave tako i privatnog sektora). Statistički sistem treba da bude u skladu sa načelima Evropskog statističkog kodeksa, Praksama i osnovnim statističkim načelima UN-a, citatima iz Evropskog statističkog prava i treba da se izradi sa ciljem primene *acquis* EU u oblasti statistika.

U izveštaju EK o Kosovu u 2016. zaključuje da je Kosovo u ranoj fazi pripreme u oblasti statistike. Agencija treba da nastavi da proizvodi pouzdane statistike, u roku u skladu sa evropskim standardima i međunarodnim metodologijama. Agencija za statistiku suočava sa velikim nedostatke u pogledu administrativnih kapaciteta, nedostatak kapaciteta u ASK spreči proizvodnju pouzdanih statističkih podataka i pravovremeno politike zasnovane na dokazima. Proizvodnja osnovnih makroekonomskih statističkih podataka i poslovanja i dalje ograničena. Dostupnost osnovnih podataka za politike zasnovane na dokazima treba tretirati kao prioritet. U izveštaju se navodi da bi trebalo da odobri zakon o zvaničnoj statistici. Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, zakon mora biti u skladu sa zahtevima Zakona o ravnopravnosti polova preradu Statistika po polu.

Zaključci 2016. DPSP traži da usvoji izmjene i dopune Zakona o zvaničnoj statistici i da nastavi jačanje pravnog okvira u oblastima kao što su koordinacija i budžetskih obaveza. Isto tako, treba da nastavi da se naglasi implementacije statističkog programa od pet godina i godišnjeg plana ASK. Preduzeti mere za jačanje kapaciteta ASK uključujući raspodjelu dovoljnih finansijskih sredstava. Treba dalje da razvijaju nacionalni računi, poslovne statistike i ekonomsku statistiku i ESA2010.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Zvanične statistike u Republici Kosovo uređene su Zakonom o zvaničnim statistikama Republike Kosovo 04/L-036 koji pojašnjava osnovna načela upravljanja zvaničnim statistikama. Neka od ovih načela jesu značaj, nepristrasnost, verodostojnost, potrošna efikasnost, profesionalna nezavisnost i transparentnost.

Delatnost u oblasti zvaničnih statistika u Republici Kosovo uređuje se na osnovu Zakona br. 04/L-036 o zvaničnim statistikama Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo / br. 26 / 25. novembar 2011, Priština). Zakon o zvaničnim statistikama delimično je u skladu sa Direktivom Evropskog parlamenta br. 223/2009 koja obrađuje statistike na nivou EU, poštujući odredbe Zakona o zvaničnim statistikama o poverljivosti podataka, osnovna načela zvaničnih statistika (E/2013/24 (2013/21).

Sa ciljem da se primeni gore navedeni zakon, Vlada Kosova donela je i odgovarajuće podzakonske akte koji su sastavljeni od nekoliko administrativnih uputstava i tri uredbe, uključujući i Uredbu br. 11/2013 o primeni standarda za klasifikaciju privrednih delatnosti u verziji nace-rev.2 koja je u skladu sa Direktivom Evropskog parlamenta Uredba (br. 1893/2006).

Zakon br. 03/1-237 o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova (Službeni list Republike Kosovo / Priština: godina v / br. 84 / 03. novembar 2010). Ovaj zakon u skladu je sa preporukama sa konferencije evropskih statističara o popisima stanovništva i stanova iz 2010. godine, koje su pripremljene u saradnji sa Eurostat-om.

Zakon o popisu poljoprivrednih gazdinstava, br. 04/1-127 (Službeni list br. 1/2013 /17.01.2013), Zakon br. 04 / 1-253 o izmenama i dopunama Zakona o popisu poljoprivrednih gazdinstava, br. 04/1-127 (Službeni list br. 32/2014/15.05.2014). Sa druge strane, zakonodavni okvir u vezi sa statističkom oblašću, sastoji se od sledećih zakonskih akata:

- Zakon br. 03/1-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo / Priština: godina v / br. 77 / 16. avgust 2010);
- Uredba o statistikama o platnom prometu i položaju međunarodnih investicija;
- Uredba o novčano-finansijskim statistikama i finansijskim računima;
- Zakon br. 03/1-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 03/1- 221, Zakonom br. 04/1-116 i Zakonom br. 04/1-194;
- Uredba mf-br. 03/2014 o godišnjim finansijskim izveštajima budžetskih organizacija.

Institucionalni okvir i okvir politika

Primena obaveza koje proizilaze iz zakonodavstva na snazi u oblasti statistika, potpada pod odgovornost ovih institucija, koje se nalaze u sastavu državnog statističkog sistema:

- Agencija za statistike Kosova;
- Centralna banka Republike Kosovo;
- Ministarstvo finansija;
- Drugi organi ovlašćeni od strane ASK-a.

Agencija za statistiku Kosova - ASK, u skladu sa Zakonom o zvaničnim statistikama, koordinira državni statistički sistem i odgovorna je za usklađivanje zvaničnih statističkih podataka. ASK, takođe ima glavnu dužnost da utvrdi potrebe korisnika i da ih filtrira po značaju. Nakon toga, ona preobraćuje odnosne potrebe korisnika u izmerive koncepte, kako bi se olakšalo prikupljanje podataka i njihova raspodela. ASK je glavni koordinator između proizvođača statističkih podataka i obezbeđuje koherentnost i usklađenost statističkog sistema sa usvojenim standardima. U ovom trenutku, ASK je uglavnom usredsređen na prikupljanje informacija iz stvarnog sektora i izradu što je moguće više statističkih podataka u vezi sa njima.

ASK je odgovoran za izradu statističkih podataka koji pružaju informacije o ekonomskim, socijalnim aspektima, stanovništvu, poljoprivredi, životnoj sredini, energetici itd. Statistički proizvodi izrađuju se u različitim vremenskim intervalima. Najčešći proizvod IPC objavljuje se na mesečnoj osnovi. ASK je odgovoran da obezbedi informacije o bruto domaćem proizvodu, budžet porodičnih ekonomskih jedinica, zapošljavanju i strukturi poljoprivrednih gazdinstava. Ove informacije stavljaju se na raspolaganje korisnicima svake godine. Na kraju svake godine, ASK objavljuje unapred kalendar kojim ih informiše o podnošenju statističkih proizvoda u narednoj godini.

ASK je odgovoran da stvara, upravlja, vodi i ažurira:

- registar stanovništva
- registar domaćinstava
- registar kuća i stanova
- statistički registar preduzeća
- registar prostornih jedinica i
- registar domaćinstava i druge registre, u skladu sa planovima i odlukama.

ASK je odgovoran da statističke metode korišćene na Kosovu budu vrlo blizu onih koje se koriste na nivou drugih zemalja u regionu i Evropi. Kako bi bio u stanju da primeni ove ciljeve, ASK neprekidno ažurira postupke za korišćenje nomenklatura, prikupljanje podataka, obradu podataka i njihovu raspodelu.

Centralna banka Republike Kosovo – u smislu statističkih odgovornosti, deluje na osnovu Zakona o Centralnoj banci Republike Kosovo i Zakona o zvaničnim statistikama u Republici Kosovo.

Statističke odgovornosti CBK-a uređene su i Uredbom o monetarno-finansijskim statistikama i finansijskim računima i Uredbom o statistikama platnog prometa i položaju međunarodnih investicija.

Statistike koje potpadaju pod direktnu odgovornost CBK-a jesu statistike u vezi sa monetarnim i finansijskim sektorom i statistike o spoljnom sektoru. Ove statistike u skladu su sa standardima Međunarodnog monetarnog fonda, Evropske centralne banke, Eurostata itd. Monetarne i finansijske statistike obuhvataju podatke koje je izradio CBK, banke drugog nivoa, kompanije obezbeđenja, penzijski fondovi, pomoćne finansijske institucije. Statistike spoljnog sektora obuhvataju statistike o platnom prometu, međunarodnom položaju investicija i spoljnom dugovanju.

Ministarstvo finansija ima za misiju da vrši predviđanja i analize kako bi podržalo proces odlučivanja u vezi sa formulisanjem ekonomskih politike. Ispunjavanje ove misije Ministarstva finansija povezano je sa dužnostima i odgovornostima Trezora i Odeljenja za ekonomske, javne politike i međunarodnu finansijsku saradnju (OEJPMFS) Statistike o fiskalnom sektoru i statistike o javnom dugovanju sastavljaju se i objavljuju od strane Trezora, u okviru Ministarstva finansija.

Drugi organi koje je ovlastio ASK- Postoje i drugi pružaoci sporednih informacija koje se koriste za sastavljanje zvaničnih statistika na Kosovu. Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije odgovorno je da sprovodi popis broja škola, učenika, studenata i nastavnika, na svakom obrazovnom nivou, Ministarstvo zdravlja i Institut javnog zdravlja odgovorni su da registruju broj zdravstvenih ustanova, pacijenata, lekara i oboljenja, Ministarstvo rada i socijalne zaštite odgovorno je da pruži informacije o broju lica u potrazi za poslom, broju usluga koje pružaju, beneficijama za nezaposlene, subvencijama za siromašne porodice. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja zaduženo je da obezbedi administrativne podatke, kao što su: subvencije za zemljoradnike i druge administrativne podatke. Ministarstvo ekonomskog razvoja dužno je da izradi Energetski balans, prema uslovima EU, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja zaduženo je da prikuplja podatke o prirodnim resursima na Kosovu i bio-raznolikosti, Ministarstvo trgovine i industrije (APRK) pruža administrativne podatke o registrovanim preduzećima. ASK koristi sve ove podatke u unapred utvrđenim vremenskim periodima kako bi informisao javnost o situaciji u ovim odnosnim oblastima. Nezavisno od toga, ASK pokušava da iskombinuje ove informacije sa drugim izvorima, koji proizilaze iz anketa koje su sami realizovali.

Srednjoročni prioriteti

Organizaciona i produktivna efikasnost, sa time da su glavni ciljevi u ovoj oblasti su sledeći:

- Reorganizovati ASK kao agenciju u centar sistema, kako bi osnažila svoj proces planiranja;
- Postići dugoročnu produktivnost sistema u rasponu od 3-5% na godišnjoj osnovi;
- Primeniti Uredbu o reorganizaciji ASK-a, podići i razviti kapacitete ljudskih resursa.

Kvalitet i korisnost proizvoda, sa time da su glavni ciljevi u ovoj oblasti, u periodu od 2013-2017. godine sledeći:

- Da dokumentuje metode i pruži opis procesa samo-planiranja;
- Poboljšati kvalitet proizvoda interakcijom sa korisnicima i obukama;
- Poboljšati verodostojnost i iskoristivost izrađenih podataka;
- Povećati broj proizvoda u skladu sa PZS-om.
- Primeniti principa i standarda kvaliteta na kojima statistički sistem
- Izgradnja održive i pouzdan statistički

Jedan od strateških ciljeva predviđen Strateškim planom za period od 2015-2019. godine koji je povezan sa oblašću statistika jeste obogaćivanje istraživačkih i statističkih delatnosti u vezi sa stanjem i razvojem privrede i finansijskog sistema. CBK će obogatiti statističke i istraživačke delatnosti koje su povezane sa privredom uopšteno i sa finansijskim sistemom konkretno, ovim strateškim radnjama:

- Dalje sveobuhvatno usavršavanje monetarnih i finansijskih statističkih podataka (SMF) kao i statistika u vezi sa spoljnim sektorom (SMJ);
- Dalja razrada funkcije analize i ekonomskih istraživanja, i
- Procena finansijske stabilnosti i identifikovanja sistematskih rizika;

3.20. Poglavlje 19 i *acquis*-a: Socijalne politike i zapošljavanje

Acquis u socijalnoj oblasti sadrži minimalne standarde u oblasti zakona o radu, ravnopravnosti, zdravlju i sigurnosti na radu i borbi protiv diskriminacije. Države članice učestvuju u socijalnom dijalogu na evropskom nivou i u procesima realizacije politike EU u oblastima politike zapošljavanja, socijalne uključenosti i socijalne zaštite.

Uslovi SSP-a

Saradnja u ovoj oblasti na osnovu članova 82 i 106 SSP ostvarivaće se sa ciljem da se Kosovo podrži u reformi politike zapošljavanja. Takođe, podstaciće socijalni dijalog kao ključnu prednost u podsticanju ekonomske i socijalne reforme i u približavanju zakonodavstva o zapošljavanju, zdravlju i sigurnosti na radu i pođednakim mogućnostima za žene i muškarce, lica sa invaliditetom, pripadnike manjinskih zajednica i marginalizovanih grupa. Ovo takođe treba da obuhvati približavanje kosovskog zakonodavstva sa Acquis u oblasti Zakona o radu sa posebnim akcentom na uslovima rada za žene kao i na podsticanju uključenosti socijalnih i antidiskriminatorskih politike na Kosovu. Treba obrazovati sistem socijalne zaštite koji će podržavati zapošljavanje i porast sveobuhvatnosti.

Prema zaključcima DPSP-a 2016, što se tiče politika za zapošljavanje i socijalnih politika, glavni izazov ostaje nezaposlenost na Kosovu sa fokusom na stanje omladine i nezaposlenost žena. Kosovo treba učiniti više napora na primeni zakona o radu. Kosovo treba da odobri Sektorsku Strategiju za Zapošljavanje 2014-2020 i svoj akcioni plan. Budžet za proširenje aktivnih mera tržišta rada još uvek je nizak i nedovoljan za rešavanje potreba na efektivan način. Zapošljavanje Akt agencije treba da se primeni i bude operativan Zavod za zapošljavanje, kako bi se osiguralo svoje blagajnu,. Socijalni dijalog i socijalni partneri, Kosovo i Evropska komisija će održati video konferencije planove izmijenjeni Zakon o Socijalno-ekonomski savet.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave rodne ravnopravnosti, treba obezbediti jasne kriterijume za članstvo u Ekonomskog i socijalnog saveta, pvrmes Zakon TV izmenjen Socijalno-ekonomski savet, ndvrnsa Kosovo've mora da usvoji kriterijume u skladu sa zahtevima Zakona rodna ravnopravnost, osiguravajući ravnopravnu zastupljenost polova.

Na osnovu Izveštaja Countri 2016. u oblasti politike zapošljavanja uočenih u 2015. da je nezaposlenost je pala na 32,9% u odnosu na prethodnu godinu koja je bila 35,5%.; Nezaposlenost među mladima (15-24 godina), u poređenju sa prethodnom godinom smanjen za 61% na 57,7% u oblasti socijalne politike mora biti odobrena od strane Izveštaju izmenjenog Zakona o radu, koji je u skladu sa pravnim tekovinama EU 'a rad i zadovoljavajuće sprovođenje ovog zakona. Inspekcija rada treba da bude dodatno praćen rastom broja inspektora koji mogu da utiču na smanjenje broja povreda i smrtnih slučajeva na radu i maternji targetoje neformalnog rada u zemlji (sa posebnim naglaskom na građevinskom sektoru). U oblasti socijalnog dijaloga, trebalo bi da usvoji izmijenjeni Zakon o Ekonomskog i socijalnog saveta koji bi trebalo da obezbedi određene kriterijume za izbor i članstvo u Savetu iu skladu sa pravnim tekovinama EU. U izveštaju se takođe navodi da je kolektivni ugovor je nefunkcionalan. U oblasti socijalnih usluga, istakao je stagnaciju pružanja socijalnih usluga po opštinama, zbog nedostatka budžeta; i istakao da je nedostatak budžeta je vozio donošenje novog penzijskog plana. Dok u oblasti rodne ravnopravnosti zahtijeva bolju

implementaciju Zakona o ravnopravnosti polova da se obrati visoke stope nezaposlenosti među ženama i niske zastupljenosti žena na svim nivoima odlučivanja. Takođe bi trebalo da spreči diskriminaciju žena na radnom mestu zbog porodijskog odsustva, naročito u privatnom sektoru.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

U oblasti zapošljavanja i socijalnih politike, Kosovo je uspostavilo osnovni zakonodavni okvir kojim uređuje pitanja zapošljavanja i rada, bezbednosti i zdravlja na radu, inspektorata rada, sindikalnih organizacija, socijalnog dijaloga i socijalne uključenosti i zaštite. Takođe, glavno zakonodavstvo na snazi uređuje pitanja penzija, socijalnih i porodičnih usluga zbrinjavanja kao i šeme za lica sa posebnim potrebama i starce.

Kosovsko zakonodavstvo koje uređuje oblast zapošljavanja i socijalnih politike delimično je približeno sa Acquis EU i sa osnovnim načelima prava EU. Stopa zakonskog približavanja tokom ovih godina, uopšteno se može proceniti da je na svom početnom nivou imajući u vidu da je zakonodavstvo EU iz oblasti zapošljavanja i socijalnih politike, prilično široko i voluminozno. Započet je proces transponovanja odnosnih evropskih acquis-a iz svih sektora koje pokriva ova oblast.

Zakon br. 03/L-212 o Radu, koji je osnova za regulisanje radnog odnosa, usvojen 2011. godine, daje Kosovu standarde bliže onima Međunarodne Organizacije za Rad. Usvajanje Zakona o Radu je regulisalo je pitanja rada do jedne mere, ali je njegov visoki trošak predstavljen kao dalji izazov. Primena ovog zakona je nezadovoljavajuća, posebno po pitanju radnih ugovora, porodijskog bolovanja, lekarskog bolovanja i nadzora inspektorata.

Postojeći zakonski okvir iz oblasti rada je delimično usklađen sa odgovarajućim direktivama EU-a. Zakonu br. 03/L-212 o Radu i njegovim podzakonskim aktima do sada su usklađeni sa sledeće 10 odgovarajuće direktive:

- Direktiva 2003/88/EZ Evropskog parlamenta i Saveta Evrope od dana 4. novembra 2003. o određenim aspektima organizacije radnog vremena;
- Direktiva 94/33/EZ Evropskog saveta od dana 22. juna 1994. o podržavanju mladih u zapošljavanju;
- Direktiva 97/80/EZ Evropskog saveta od dana 15. decembra 1997. o argumentaciji obaveza u slučajevima diskriminacije na rodnoj osnovi;
- Direktiva 91/533/EEZ Evropskog saveta od dana 14. oktobra 1991. o obavezi poslodavaca da obaveste zaposlene o uslovima ugovora ili radnog odnosa poslodavaca;
- Direktiva 75/117/EEZ Evropskog saveta od dana 10. februara 1975. o usklađivanju zakona država članica u vezi sa primenom načela ravnopravne isplate muškaraca i žena;
- Direktiva 2001/23/EZ Evropskog saveta od dana 12. marta 2001. o izradi zakona država članica u vezi sa zaštitom podataka zaposlenih u slučajevima premeštaja preduzeća, privrednih subjekata ili dela preduzeća ili privrednih subjekata;
- Direktiva 97/81/EZ Evropskog saveta od dana 15. decembra 1997. u vezi sa okvirnim sporazumom o radu na pola radnog vremena koji su ustanovile UNICE, CEEP i ETUC;
- Direktiva 1999/70/EZ Evropskog saveta od dana 28. juna 1999. o Okvirnim sporazumima o radu na određeno, koji primenjuje ETUC;
- Direktiva 97/81/EZ Evropskog saveta od dana 15. decembra 1997 u vezi sa okvirnim sporazumom o radu na pola radnog vremena koji su ustanovile UNICE, CEEP i ETUC;
- Direktiva 2010/18/EU Evropskog saveta od dana 8. marta 2010. o primeni Okvirnog sporazuma revidiranog roditeljskom dozvolom, koji su realizovali BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP i ETUC i stavljanje van snage Direktive 96/34/KE.

Na zahtev organizacija civilnog društva koje se bave ravnopravnosti polova, svrha amandmana ovog zakona mora biti, između ostalog, osnaživanje žena na tržištu rada i zabrana diskriminacije na radnom mestu.

Od ovih 10 direktiva, dve direktive koje slede u nastavku približene su delimično:

- Direktiva 2003/88/EZ Evropskog parlamenta i Saveta Evrope od dana 4. novembra 2003. o određenim aspektima organizacije radnog vremena;
- Direktiva 94/33/EZ Evropskog saveta od dana 22. juna 1994. o podržavanju mladih u zapošljavanju.

U oblasti *zdravlja i bezbednosti na radu*, zabeležen je napredak u početku procesa usklađivanja zakonodavstva. Ova oblast se smatra najvulominoznijom i najkompleksnijom. Zakon br. 04/L-161 o zdravlju i bezbednosti na radu, koji je usvojen 2013. godine, usklađen je sa Direktivom 89/391/EEZ Evropskog Saveta od 12. Juna 1989. godine o uvođenju mera za podsticanje poboljšanja u zdravlju i bezbednosti na radu zaposlenih (Okvirna Direktiva). Ovaj zakon je otvorio put za transponiranje 19 pojedinačnih Direktiva koje proizilaze iz ove Direktive. U 2014. godini su transponovane dve pojedinačne direktive u posebne uredbe, i prva i druga direktiva shodno značenju člana 16 (1) Direktive 89/39/EEZ, dok će u procesu usvajanja do kraja 2016. godine biti transponirana još devet (9) ostalih pojedinačnih direktiva u odgovarajuće uredbe iz određenih oblasti zdravlja i bezbednosti na radu.

Zakonski okvir koji reguliše javne usluge zapošljavanja je unapređen Zakonom br. 04/L-2015 o Agenciji za Zapošljavanje, koji je usvojen 2014. godine, dok je Uredba za organizaciju i sistematizaciju radnih mesta u okviru agencije donesena 2015. godine.

Kosovo je stvorilo novo zakonodavstvo koje reguliše pružanje usluga za nezaposlene, tražiocima zaposlenja i poslodavaca. U 2016. Godini je usvojen novi Zakon br. 05/L-077 o registraciji i pružanju usluga za nezaposlene, tražiocima zaposlenja i poslodavcima i Zakon br. 05/L-078 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/1-019 o Osposobljavanju, ponovnom profesionalnom osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa ograničenim sposobnostima. Ova dva nova zakona nastavljaju da budu usklađeni sa glavnim načelima prava EU-a i pripremljeni u skladu sa standardima i praksom EU-a. Cilj dva zakona je bolje regulisanje politika zapošljavanja adresiranjem novih radnih mesta za osobe koje traže posao i posebno prihvatljivost osoba sa ograničenim sposobnostima.

U oblasti socijalnog dijaloga, postojeća zakonska regulativa kojim se uređuje opšti okvir partnera za socijalni dijalog. Ovo polje je regulisana Zakonom br. 04 / L-008 za Ekonomskog i socijalnog saveta koji je glavni principi perfaruar sa zakonodavstvom EU do socijalnog dijaloga. Što se tiče prava zaposlenih na informacije i konsultacije i uspostavljanje saveta rada poslodavca, Direktiva 2002/14 / EC Evropskog parlamenta i Saveta od 11. marta 2002. godine, cil uspostavlja opšti okvir za informisanje i konsalting zaposleni u Evropskoj zajednici, nije prenesena u postojećem pravnom okviru. Ova direktiva će se transponovati u Zakonu o izmenjenoj radu.

Oblast penzija finansiranih od države je regulisana Zakonom br. 04/L-131 o Penzionim Šemama finansiranim od države kao prvi stub penzionog sistema, koji je stupio na snagu 2014. godine. Primena ovog zakona od njegovog usvajanja se suočila sa mnogim problemima koji su uglavnom vezani za finansijska sredstva, trenutno zastareloj strukturi, neprilagodljivosti penzionih šema koje se finansiraju iz Kosovskog Budžeta, administrativno opterećenje u primeni zakonodavstva i mnoga druga pitanja vezana za penzioni sistem na Kosovu. U vezi sa što efikasnijim upravljanjem penzionih šema finansiranih od države, 2016. godine je preduzeta inicijativa za izmenu i dopunu ovog zakona. Takve izmene se sastoje od efikasnijeg korišćenja ukupnog budžeta za ispunjenje ličnih potreba za lica iznad 65. godina koja su sa stalnim prebivalištem na Kosovu i nemaju dovoljna sredstva za bolji životni standard. Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-131 o penzionim šemama finansiranim od države, po

Zakonodavnom Programu 2016, biće usvojen od Vlade Kosova najkasnije u novembru 2016. godine. Usvajanjem ovog zakona od Skupštine Kosova, MRSZ-u će biti otvoreni putevi za donošenje podzakonskih akata u trećem kvartalu 2017. godine.

Inače glavni izazov penzionog sistema na Kosovu o šemama koje se plaćaju od Kosovskog Budžeta bez obzira da li su posebne šeme ili ne ostaje visoki trošak finansiranja. Imajući u obzir zadnje trendove u usvajanju zakona za posebne kategorije građana koji dobijaju bilo kakvu finansijsku korist a plaćeni su od Kosovskog Budžeta i primenjuju se od MRSZ-a, država Kosovo treba da planira da u bliskoj budućnosti započne reformu na izgradnji jednog penzionog i invalidskog sistema prilagođavanjem svih šema koje se plaćaju od države i istovremeno podeli finansijske koristi po zaslugi i finansijskim mogućnostima budžeta.

U oblasti socijalnih usluga, Zakon br. 04 / L-081 o izmeni i dopuni Zakona br. 02 / L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama. Kao rezultat amandmana ovog zakona su usvojeni administrativno uputstvo u oblasti socijalnih i porodičnih usluga.

Takođe, usvojen je Zakon br. 04 / L-096 o izmenama i dopunama Zakona br. 2003/15 za Šemu socijalne pomoći i kao rezultat ovih amandmana je završio Srednju pravni okvir. Šema socijalne pomoći pokušava da popuni prazninu stvorenu nedostatkom druge vrste pogodnosti kao što su dečji dodatak, bolest dodatak i naknadu za nezaposlene.

Institucionalni okvir i okvir politika

Decentralizacija socijalnih usluga je u procesu poboljšanja ali ovaj proces zahteva dalju finansijsku podršku pogotovo u profesionalnom podizanju ljudskih resursa nosioca ovog procesa i jačanju mehanizama finansiranja na lokalnom nivou za socijalne usluge. U oblasti izrade minimalnih standarda za socijalne i porodične usluge, njihov ukupni broj je dostigao 22 izrađenih i usvojenih standarda.

Kompletiran je zakonski okvir za licenciranje pružaoca socijalnih usluga (socijalnih radnika) na tri nivoa (osnovni, srednji i superiorni) pravnih subjekata/organizacija. Licenciranje socijalnih radnika se nastavlja na tri nivoa. Broj licenciranih socijalnih radnika je dostigao iznad 800 radnika dok je broj licenciranih NVO-a 20.

Primena Zakona br. 04/L-131 o profesionalnim šemama finansiranim od države preko donošenja podzakonskih akata u 2015 i 2016 godini u nekoliko vidova je imalo pozitivne rezultate stvarajući mogućnost povećanja penzija sa plaćenim doprinosom starosti koja je direktno doprinela poboljšanju života kosovskih penzionera ove kategorije. Primenjujući uslove i kriterijume ovog zakona kao i odgovarajuće podzakonske akte na snazi postignuto je sprečavanje zloupotrebe budžeta od strane onih penzionera koji nisu dokazali da su stalni stanovnici na Kosovu, jedan kriterijum koji je određen zakonom na snazi. Takva sprečavanja su preduzeta i stvaranjem mehanizama međuvladinih mehanizama i nevladinim sektorom u slučajevima prijave smrti penzionera. Sve ove preduzete radnje 2016.godine stvorile su efikasnije korišćenje Kosovskog budžeta i vladavinu prava.

U okviru institucionalnog okvira, došlo je do razvoja u osnivanju Nacionalnog Saveta za Zdravlje i Bezbednost na Radu. Savet je osnovan od Vlade Kosova u trećem kvartalu 2016. godine i u toku je njegova funkcionalizacija. Što se tiče podizanja institucionalnih kapaciteta došlo je do napretka u razvoju programa za obuku trenera iz kojeg programa je izabrano 12 osoba, koji se sastoji od institucija, privatnog sektora, organizacija poslodavaca i zaposlenih koji će biti sertifikovani kao treneri u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Dok je za 2017. godinu planiran razvoj programa za obuku trenera u oblasti rada (radni odnos). Svi ovi treneri na kraju procesa biće sertifikovani od Instituta za Javnu Upravu Kosova.

Odlukom ministra MRSZ ustanovljena je profesionalna komisija za polaganje profesionalnog ispita iz Bezbednosti i Zdravlja na Radu. Ova komisija je regulisala neophodnu infrastrukturu za početak primene ovog procesa. Sada je komisija počela da prima prijave zainteresovanih i u okviru određenog roka zakonodavstvom na snazi vršiće testiranje kandidata. Komisija je objavila na internet stranici MRSZ neophodnu dokumentaciju za pripremu profesionalnog ispita na način koji će kandidatima omogućiti lakšu pripremu.

Inspektorat za Rad se generalno suočava nedostatkom ljudskih kapaciteta za primenu i efektivnu kontrolu zakonodavstva koje je povezano ovom oblašću i u međuvremenu je glavni odgovorni za primenu Zakona br. 03/L-212 o Radu, Zakona br. 04/L-161 o Bezbednosti i Zdravlju na Radu ali i ostalim zakonima u njegovoj nadležnosti.

Srednjoročni prioriteti

Glavni cilj MRSZ-a u oblasti zakonodavstva je neprekidno transponiranje Acquis-a EU-a u oblasti zapošljavanja i socijalnih politika do 2020. godine. U okviru projekta IPA 2014 "Domaće približavanje za prava radnika prema Acquis-u EU-a" u 2017. godini cilja se početak izrade Zakona o Radu u kojem će biti transponirane 17 direktiva iz oblasti rada. Nacrt novog Zakona o Radu će biti uključen u Zakonodavnom Programu Vlade Kosova za 2018. godinu, odnosno 2019. godinu u okviru srednjoročnih prioriteta. Direktive koje će biti transponirane u novom zakonu o radu su:

- Direktiva 2003/88/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 4. novembra 2003. u vezi sa određenim aspektima organizovanja radnog vremena;
- Direktiva Saveta 97/81/EZ od 15. decembra 1997. u vezi sa delimičnim radnim vremenom sklopljenog od UNICE, CEEP i ETUC-a;
- Direktiva Saveta 1999/70/EZ od 28. juna 1999. godine u vezi sa okvirnim sporazumom za rad u određenom roku sklopljenog od ETUC, UNICE i CEEP-a;
- Direktiva Saveta 2010/18/EU od 8. marta 2010. o primeni revidiranog Okvirnog sporazuma u vezi sa roditeljskom dozvolom u realizaciji BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP i ETUC i stavljanju van snage Direktive 96/34/EZ;
- Direktiva 2014/67/EU Evropskog parlamenta i Saveta o sprovođenju Direktive 96/71/EC u vezi sa postavljanjem zaposlenih u uslužnom sektoru i za izmenu Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj saradnji preko informacionog sistema unutrašnjeg tržišta ("Uredba IMI);
- Direktiva 2008/104/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 19. novembra 2008. o privremenom radu agencije;
- Direktiva Saveta 92/85/EEZ od 19. oktobra 1992. o uvođenju mera za podsticanje poboljšanja bezbednosti i zdravlja u radu zaposlenih u drugom stanju i porodilja ili dojilja (deseta individualna direktiva u značenju člana 16 (1) Direktive 89/391/EEZ).
- Direktiva Saveta 94/33/EZ od 22. juna 1994. o zaštiti mladih na radu;
- Direktiva Saveta 2001/23/EZ od 12. marta 2001. o približavanju zakona država članica u vezi sa očuvanjem prava zaposlenih prilikom premeštaja preduzeća, privrednih subjekata ili dela preduzeća ili privrednih subjekata;
- Direktiva 2008/94/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 22. oktobra 2008. o zaštiti zaposlenih u slučaju stečaja njihovog poslodavca;
- Direktiva Saveta 98/59/EZ od 20. jula 1998. o približavanju zakona država članica u vezi sa kolektivnim smanjenjima broja radnih mesta;
- Direktiva Saveta 91/533/EEZ od 14. oktobra 1991. o obavezi poslodavca da obavesti zaposlene o uslovima koji važe prilikom sklapanja ugovora ili radnog odnosa;
- Direktiva 2002/14/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 11. marta 2002. o stvaranju opšteg okvira za informisanje i konsultovanje zaposlenih u Evropskoj zajednici;
- Direktiva Saveta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. o stvaranju opšteg okvira za ravnopravno postupanje u zapošljavanju i profesiji;

- Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 5. jula 2006. o primeni načela podjednakih mogućnosti i podjednakom postupanju prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i zanimanja;
- Direktiva 2002/73/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 23. septembra 2002. o izmeni i dopuni Direktive Saveta 76/207/EEZ o primeni načela podjednagog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu zapošljavanja, stručnom usavršavanju i unapređenju i uslovima rada;

Iz oblasti jednakih mogućnosti, MRSZ će nastaviti sa usklađivanjem svojeg zakonodavstva sa Acquis-om EU. MRSZ će do 2021 imati jedan zakon koji će regulisati prava svih osoba sa ograničenim sposobnostima u oblasti finansijske koristi i zaštite od strane države.

Što se tiče oblasti socijalnih politika i socijalnog uključenja glavni cilj će biti unapređivanje zakonskog okvira preko dopune i izmene Zakona o Socijalnim Uslugama i Zakona o Šemama Socijalne Pomoći, da bi postao harmonizovan i usklađen sa evropskim standardima i uslovima Evropske Komisije. U cilju podizanja kvaliteta i kontrole u pružanju socijalnih i porodičnih usluga razviće se sistem i odrediće se pokazatelji za praćenje minimalnih standarda socijalnih i porodičnih usluga od vladinih i nevladinih pružaoca. Decentralizacija socijalnih usluga treba biti funkcionalna dok će formula finansiranja tačno odrediti grant za socijalne usluge ili Opšti Grant kojeg će opštine dodeliti za socijalne usluge. Prioritet će biti razvoj partnerstva na lokalnom nivou između vladinih i nevladinih pružaoca socijalnih usluga i primenu programa za uključenje korisnika socijalnih kategorija u programe zapošljavanja i profesionalnog osposobljavanja. Primena programa preko šeme grantova za finansiranje i podršku projektima nevladinih pružaoca i socijalnih preduzeća u pružanju socijalnih i porodičnih usluga.

U oblasti penzija, MRSZ će imati za cilj razvoj reforme u penzionim šemama i ostalim beneficijama koje se finansiraju iz Budžeta Kosova. Ova reforma se sastoji od izrade jednog osnovnog i sistematskog zakona koji će regulisati sve penzionerske i invalidske šeme finansirane od države jednim zakonom. Što se tiče upravljanja penzionim sistemom ovom politikom će se odrediti i stvaranje jednog nezavisnog ili centralnog organa državne uprave Vlade Kosova, koji bi vodio i upravljao sve penziona i invalidske šeme uključujući i finansijsku podršku za osobe sa ograničenim sposobnostima, šeme beneficija i penzija proizašlih iz rata, šeme za slepe, šeme za veterane itd.

U socijalnim osiguranjima, MRSZ će nastaviti sa pregovaranjem i sklapanjem bilateralnih sporazuma sa državama u kojima su se stvorili prethodni uslovi. Ovi sporazumi će biti u skladu sa Uredbama i odgovarajućim Direktivama EU-a za koordinaciju sistema socijalnih osiguranja. Istovremeno, MRSZ će nastaviti sa ispunjavanjem sistema socijalnih osiguranja neophodnih za sklapanje potpunih sporazuma na osnovu socijalnog osiguranja.

Podrška donatora

Projekat "Aktivni programi tržišta rada II" primenjuje se od UNDP-a. APTR radi u tri glavne oblasti intervenisanja, znači podržavajući institucije tržišta rada radi razvoja i jačanja njihovih kapaciteta u kreiranju politika, operativnih i poslovnih procesa, direktna podrška poslodavcima i kompanijama privatnog sektora u povećanju zapošljavanja i stvaranju radnih mesta, podizanju kvaliteta i raspoloživosti poverljivih podataka radi stvaranja prostora za evidenciju zasnovanu na izradi politika, i osiguranju održivost aktivnih mera tržišta rada putem mogućih mehanizama finansiranja. Ovaj projekat je započeo 2014. godine i biće okončan 2017. godine.

Projekat tehničke pomoći "Usklađivanje zakonodavstva sa Acquis-om EU-a u oblasti uslova za rad". Potpuno transponiranje/usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa Acquis-om EU-a u oblasti uslova za rad; 2. Jačanje ljudskih kapaciteta korisničkih institucija radi osiguranja primenjivanja zakonodavstva i 3. Podizanje javne svesti o pravima i uslovima radnika i poslodavaca koji proizilaze iz novog zakonodavstva.

2. Projekat EU "Stvaranje održivog partnerstva između vlade, NVO-a i društvenih preduzeća radi osiguranja i pružanja socijalnih usluga za najugroženije grupe na Kosovu". Početak primene se očekuje tokom 2017. Očekivani rezultati; 1. Tehnička pomoć za stvaranje održivog partnerstva i podizanje kapaciteta, 2. Šema garantova za finansijsku podršku NVO-ima i društvenim preduzećima za pružanje socijalnih i porodičnih usluga radi pružanja usluga dnevne nege, kućnih usluga i usluga sa društvenom osnovom.

Projekat EU o Tehničkoj pomoći "Povećanje zapošljavanja ugroženih grupa". Opšti cilj projekta je pružanje podrške razvoju i primene politika i aktivnih mera za zapošljavanje (MJU) radi poboljšanja zapošljavanja i socijalnog uključenja nefavorizovanih i ugrođenih grupa, sa posebnim naglaskom na korisnike II kategorije socijalne pomoći i osoba sa posebnim sposobnostima.

Projekat Tehničke Pomoći EU-a "Podrška Inspektoratu za Rad". Opšti cilj projekta je poboljšanje zakonske usklađenosti poslodavaca i kompanija sa zakonima o radu i zakonodavstvu u oblasti zdravstva i bezbednosti na radu na način koji će poboljšati situaciju u zdravstvu i bezbednosti zaposlenih koji rade u privatnom sektoru. Projekat je započet oktobra 2013. godine i njegovo okončanje se očekuje na kraju 2016. godine.

Projekat koji je finansiran od vlade nemačke i sproveden od GIZ-a "promocija zapošljavanja mladih na Kosovu". Cilj projekta je podrška mladima preko savetovanja i posredovanja da bi se mogli pozicionirati na tržištu rada. Projekat je započet jula 2014. godine i okončaće se decembra 2016. godine.

3.21. Poglavlje 20 *acquis*-a: Politike preduzeća i industrije

Zakonodavstvo EU u vezi sa ovim poglavljem uglavnom je sastavljeno od političkih načela i instrumenata sastavljenih od saopštenja, preporuka i zaključaka Saveta. Ono će prevashodno biti primenjeno posredstvom Programa za konkurentnost i inovaciju na nivou celog EU. Ovo poglavlje takođe je sastavljeno od sektorskih politike. Uopšteno govoreći, politike u vezi sa preduzećima i industrijama tesno su povezane sa Strategijom 2020 EU.

Kroz opšte principe politika, EU ima za cilj promovisanje i jačanje konkurentnosti i industrijske strategije. Ovi principi proističu iz člana 173 TBEF radi ubrzanja strukturnih promena, podsticanja povoljne sredine za poslovanje i MSP, ulazne i izlazne strane investicije radi podsticanja inovacija i preduzetništva.

Instrumenti politike za preduzeća i industriju razvijaju se konkretnim programima koji pružaju podršku (uključujući finansijsku) za preduzeća i donosiocima politike. Ovi programi usredsređuju se na unapređivanje pristupa finansijama, poslovnim uslugama, Mreži preduzeća u Evropi, nacionalnim politikama za inovaciju i MSP. U ovom trenutku, ovo se primenjuje programom za konkurentnost i inovaciju za period od 2014-2020. Direktiva 2011/7/EU jedan je od važnih političkih instrumenata i povezana je sa suzbijanjem zakasnelih isplata u poslovnim transakcijama.

EU promovise konkretne sektorske analize konkurentnosti u okviru sektorskih politike namenjenih preduzećima i industriji. Sve ovo sastavljeno je od lansiranja inicijativa za konkretne sektore, različitih studija, inicijativa za umrežavanje (networking), forume politike itd.

Formulisanje i sprovođenje politike o preduzećima i industriji iziskuje odgovarajuće administrativne kapacitete na svim nivoima upravne organizacije države, uključujući i mehanizme za saradnju i konsultaciju.

Uslovi SSP-a

Odredbe SSP koje su povezane sa ovim poglavljem sastavljene su od članova 51, 74, 98,99,100, 101, i 102 koji uglavnom pružaju okvir i ciljeve saradnje i potenciraju zahteve za usklađivanje sa *acquis*. U skladu sa članom 51, Kosovo je dužno da stupanjem na snagu SSP obezbedi pođednak naćin postupanja prema domaćim i kompanijama iz EU u smislu uslova za rad, isplata i postupanja prema zaposlenima i pravnim licima obrazovanim u pravnom smislu na teritoriji Kosova. Član 74 definiše obaveze u pogledu transponovanja zakonodavstva u ranijoj fazi, kada govorimo o prioritetnim oblastima domaćeg tržišta i trgovine. Takođe, ovaj ćlan zahteva delotvornu primenu ovog zakonodavstva.

Ćlan 98 pruža okvir za zaštitu i promovisanje stranih direktnih investicija i ima za cilj da stvori povoljno okruženje za poslovanje. Saradnja u ovoj oblasti ima za cilj da poboljša zakonodavni okvir za favorizaciju i zaštitu investicija. Član 99 pruža okvir za saradnju u oblasti industrijskih politike. Između ostalog, ovaj ćlan ima za cilj da izvrši modernizaciju i restrukturiranje industrije, podsticanje i razvoj konkurentnosti i unapređivanje međugraićne saradnje za razvoj industrije. Član 100 povezan je sa saradnjom u oblasti MSP-a i preduzeća uopšteno u funkciji stvaranja povoljnijeg okruženja za poslovanje. Saradnja treba da se odvija u okviru Akta o malim preduzećima i treba da uzima u obzir *acquis* u ovoj oblasti.

Ćlan 101 o turizmu predviđa uravnotežen i održiv razvoj turizma, razmatrajući mogućnosti za zajednićke operacije i jaćanje saradnje između turistićkih preduzeća, stručnjaka, institucija i njihovih agencija kompetentnih za oblast turizma, uvek imajući u vidu *acquis* EU u ovoj oblasti.

Izveštaj o Kosovu iz 2015, obavezuje Kosovo da nastavi sa preporukama o malim preduzećima . Dalje, izveštaj zahteva pokretanje analize efekata propisa kako bi se smanjila birokratija za mala i srednja preduzeća. Što se tiće međuinstitucionalne saradnje, izveštaj zahteva da se poveća takva saradnju između ministarstava i agencija. Kosovska agencija za podršku i investicije, treba da kompletira svoj broj osoblja, a njen uticaj je još uvek ogranićen. Strategije i akcioni planovi u oblasti treba da budu propisno sprovedene. Implementacija Strategije za razvoj privatnog sektora i Akta o malim preduzećima se sprovodi u vrlo sporim koracima.

Pored toga, u izveštaju se naglašava da su pristup finansiranju, slabo sprovođenje ugovora i poslovnih propisa, administrativnih barijera, nelojalna konkurencija iz neformalnog sektora, neefikasno sudstvo i korupcija glavne prepreke ka razvoju malih i srednjih preduzeća i u njihovom daljem razvoju.

Trenutno stanje

Zakonski okvir

Zakoni koji regulišu industrijsku politiku su: Zakon 04/1-220 o stranim investicijama koji ima za cilj regulisanje zaštite, promocije i podsticanja stranih investicija u Republici Kosovo, radi pružanja prava i osnovnih garancija stranim investitorima, koje pružaju sigurnost zaštite njihovih investicija i tretiraju se na pravilan naćin i u skladu sa standardima i prihvatljivom međunarodnom praksom.

Takođe je usvojen Zakon o Stećaju koji je na snazi od jula 2016. godine a u toku je pripreme, izmena i dopuna Zakona br. L-123 o Trgovaćkim društvima.

Primarno i sekundarno zakonodavstvo koje reguliše industrijske politike u sektoru građevinarstva je Zakon o građevinskim proizvodima Br. 04/L-18, usvojen 13 juna 2013. Zakon je u potpunom skladu sa uslovima Uredbe 305/2011/EZ kao i 7 administrativnih uputstva i 3 uredbe koje su takođe potpuno usklađene sa gore navedenom uredbom.

Sektor tekstila je regulisan Zakonom br. 2011/04-L-039 o Tehnićkim uslovima za proizvode i procenu usklađenosti sa sledećim uredbama:

- Uredba br. 11/2012 o sadržaju prvog slućaja i imenovanja tekstila

- Uredba br.12/2012 o metodama kvantitativnih analiza mešavine dveju komponenti tekstilnih vlakana
- Uredba br.1/2012 o metodama količinske analize mešavine tri komponenti tekstilnih vlakana.

Zakon i uredbe su potpuno usklađene sa Direktivom 2009/48/KE. Primarno zakonodavstvo koje reguliše sektor obuče se sastoji od Zakona br. 2011/04-L-039 o tehničkim uslovima i proizvodima za procenu usklađenosti kao i Uredba br. 10/2012 o etiketiranju materijala najvažnijih delova obuče namenjene za prodaju potrošačima koja je delimično usklađena sa uslovima Direktive 94/11/EZ.

Zakonodavstvo koje reguliše sektor metala se sastoji od Zakona br. 2011/04-L-039 o Tehničkim uslovima i proizvodima za procenu usklađenosti i sekundarnog zakonodavstva Republike Kosova koje reguliše industrijske politike u sektoru obuče potpuno je usklađeno sa uslovima Direktive 94/11/EZ kao i Uredba br. 08/2012 o etiketiranju materijala glavnih delova obuče namenjene za prodaju potrošačima.

Sektor turizma je regulisan Zakonom o Turizmu br. 04/L-176 koji je delimično transponirao Direktivu 90/314 Evropske Unije.

Proces privatizacije se reguliše Zakonom br. 04/L-034 o Kosovskoj Agenciji za Privatizaciju sa delokrugom za sva preduzeća u društvenom vlasništvu.

Okvir politika

Mala i srednja preduzeća (MSP) formiraju glavni deo ekonomije privatnog sektora na Kosovu i u skladu sa podacima Agencije za Registraciju Biznisa na Kosovu (ARBK) u 2015.godini registrovano je 9807 kompanija od kojih su 99% su mala i srednja preduzeća. Na osnovu informacija iz PAK-a (Poreska Administracija Kosova), u 2014.godini je bilo 31,921 aktivnih preduzeća u privatnom sektoru, koje su zapošljavale 145,736 ljudi. Trgovina na veliko i malo čini dominantni sektor, i sastoji se od 50.5% preduzeća i 37% zapošljavanja. Proizvodnja, poslovne usluge i građevinarstvo čine drugi dominantan sektor u ekonomiji.

Jedan od osnovnih dokumenata političkog okvira jeste Strategija za razvoj privatnog sektora za period od 2013-2017. koja je imala za cilj da posluži kao važno sredstvo za podizanje aktivnosti u privatnom sektoru, uključujući strane i domaće investicije i da podstakne stvaranje radnih mesta. Jedan od ciljeva ove strategije bilo je stvaranje globalno konkurentnih preduzeća i promovisanje investicija i izvoza. 2015. godine, Ministarstvo trgovine i industrije ima za cilj da ažurira ovu strategiju, obuhvatajući period od 2016-2020. koja će u svojoj okosnici zacrtati za prioritet direktne strane investicije. Ova ažurirana strategija biće u skladu sa Nacionalnom razvojnom strategijom za period od 2016-2020, imajući u vidu da razvoj privatnog sektora predstavlja jedan od ključnih stubova privrede. Sa druge strane, nacionalna strategija ima za cilj da posluži kao sveobuhvatan dokument koji će usmeriti razvoj Kosova. Štaviše, Program Vlade za period od 2015-2018, podvlači činjenicu da će privatni sektor biti glavni stvaralac privrednog rasta i radnih mesta, posebno u malim i srednjim preduzećima, politikema koje omogućuju porast investicija preduzeća, posebno u proizvodnju i usluge velike dodate vrednosti. Glavni prioritetni ciljevi programa povezani su sa poboljšanjem poslovnog okruženja, podržavanjem MSP-a, promovisanjem investicija, posebno spoljnim, razvojem turizma i konkurentnim trgovačkim politikema.

Od ostalih dokumenata iz političkih okvira vredi se navesti Program za Ekonomske Reforme 2016-2018 koji kao glavni cilj ima jačanje ekonomskog rasta putem ubrzanja ekonomskih reformi i daljnjeg poboljšanja sredine za poslovanje koja bi bila povoljnija za rast privatnog sektora i Agende Evropskih Reformi koje su povezane sa MTI-om kod drugog prioriteta; konkurentnost i investicijska klima.

Što se tiče industrijskih politike, Kosovo je završilo fazu projektovanja teorijskog okvira i praktičnih osnova prve Industrijske politike. Koncept Industrijske politike opisuje platformu sastavljenu od

predloženih ciljeva i mera koje imaju za cilj da intenziviraju stratešku saradnju između svih aktera (vlade, industrije i privatnog sektora uopšteno, akademskog društva i zajednice donatora) kako bi Kosovo moglo da iskoristi svoje konkurentne prednosti i da se vremenom preobrati iz privrede sa malom dodatnom vrednošću u naprednu privredu zasnovanu na znanju. Koncept industrijske politike osmišljen je tako da se pozabavi međusektorskim ograničenjima u domenu ekonomskog razvoja i posebno da olakša razvoj međunarodno konkurentnih grupa. Ovaj dokument biće uključen u strategiju za razvoj privatnog sektora u periodu od 2016-2020. Ministarstva trgovine.

Sem što je sprovedena i analiza konkurentnosti ona je identifikovala šest velikih industrija sa većim razvojnim potencijalom, uključujući: Prehrambenu industriju, Metalnu industriju, Tekstilnu industriju, Drvenu industriju, industriju informacione tehnologije i turizam. Ministarstvo trgovine i industrije organizovalo je ukupno šest okruglih stolova na koje je pozvalo preduzeća, udruženja sve druge relevantne aktere.

Takođe, izrađen je Razvojni plan za sektor turizma za period od 2015-2020. Ovaj plan ima za cilj da razvije oblast turizma i da se integriše u Strategiju za razvoj privatnog sektora za period od 2016-2020.

Na sastanku Odbora Regionalnog saveta za saradnju (RCC)- glavne krovne organizacije za regionalnu saradnju u jugoistočnoj Evropi, doneta je odluka da se Kosovo učlani kao punopravan učesnik u ovo telo, kao glavni instrument za pretpristupanje u EU i za regionalnu saradnju. Kosovo je sada punopravni član jednog broja regionalnih organizacija. U ovom trenutku, Kosovo je u procesu učlanjivanja u: Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi, Međunarodnu komisiju za sliv reke Save, Mrežu preduzetnica, Centar za bezbednosnu saradnju (RACVIAC), Regionalnu inicijativu za borbu protiv korupcije (RAI), Regionalni centar poslodavaca sa Jadrana 12 13 (AREC), Regionalni ekološki centar za južnu i centralnu Evropu (REC), Savetodavni odbor tužilaca jugoistočne Evrope (SEEPAG), Regionalnu inicijativu za migracije, izbeglice i azil (MARRI), Konvenciju o policijskoj saradnji (PCCSEE), Inicijativu za pripravnost i sprečavanje prirodnih katastrofa (DPPI) i Zdravstvenu mrežu (SEEHN).

Kosovo je takođe članica organizacije Horizont 2020 (za više informacija o ovome vidi poglavlje 25 Nauka i istraživanja). Kosovo je pozvano da učestvuje u Evropskoj mreži preduzeća ali je bilo nemoguće priuštiti trošak članstva. Za sada, Kosovo nema pravni status koji mu omogućava da učestvuje u različitim programima EU, uključujući COSME. Ove mogućnosti, uključujući COSME, moćiće da se koriste nakon potpisivanja SSP i njegovog stupanja na snagu.

Pozivajući se na nivo direktnih stranih investicija na Kosovu (DSI), promovisanje investicija i konkurentnost privatnog sektora predstavljaju ključne prioritetne mere Nacionalne razvojne strategije, koja se trenutno nalazi u fazi izrade. Direktnne strane investicije dostigle su prosek od 77.93 miliona evra od 2007. do 2015. godine, postižući na ovaj način najveću visinu od 440.74 miliona evra juna 2007. i rekordan pad od -19.12 miliona evra aprila 2014.

Međuministarski upravni odbor (KDN) potpisao je ugovor za Projekat izgradnje turističkog centra Brezovica sa francuskim konzorcijumom "Brezovica Resorts L.L.C." 14. aprila 2015. Predložena je investicija u fazama koja dostiže iznos od 409 miliona evra i očekuje se da stvori 3000 radnih mesta, od kojih će 920 biti radna mesta u turističkom centru.

Kosovska agencija za privatizaciju (KAP) organ je odgovoran za proces privatizacije, koji je tokom 2014. godine, raspodelio finansijska sredstva u vrednosti od 16,023,941 € za 32,143 kvalifikovanih radnika 209 društvenih preduzeća (DP). Agencija upravlja sa oko 599 društvenih preduzeća. Tokom procesa likvidacije i privatizacije, stvoreno je 769 novih preduzeća a prodato je 534 imovinskih objekata. Trenutno stanje kada govorimo o privatizaciji je sledeća:

- Društvena preduzeća privatizovana do sada: 329
- Društvena preduzeća preostala za privatizaciju 270

- Ukupno u procesu privatizacije do sada: 630 miliona evra
- Ulagачi upisani u bazu podataka KAP-a: > 15,000
- Broj "pretkvalifikovanih" ulagača: > 4,000

Institucionalni okvir

U Ministarstvu trgovine i industrije (MTI), Odeljenje za industriju, Odsek za industrijsku politiku posebno je odgovoran za izradu politike za kosovske industrije. Ovo odeljenje sastavljeno je od 6 službenika koji su uključeni u aktivnosti donošenja politike. Politike se primenjuju preko izvršnih agencija MTI-a, što je u ovom slučaju KIESA (Kosovska agencija za investicije i podršku preduzećima). KIESA je sastavljena od dve direkcije:

- Direkcija za razvoj privatnog sektora koju sačinjava Odsek za MSP i Odsek za privredne zone. U ovoj direkciji zaposleno je ukupno 6 službenika.
- Direkcija za unapređenje privatnog sektora sastavljena je od Odseka za investicije i Odseka za izvoz. U ovoj direkciji zaposleno je ukupno 5 službenika, od kojih 3 dolazi iz sektora za unapređenje izvoza a 2 iz sektora za unapređenje investicija.

Sem toga, postoji konsultativni forum visokog nivoa koji se bavi izazovima u poslovnom okruženju a koji nosi naziv Nacionalni savet za ekonomski razvoj. Savet je sastavljen od predstavnika vlade, poslovnih udruženja i građanskog društva. On je uspostavio 4 radne grupe koje su podeljene na tematske oblasti kako bi se olakšala i uokvirila diskusija. Savet razmatra i preporučuje vladi zakonodavne i izmene politike.

Kosovska agencija za privatizaciju nezavisna je institucija koju obrazuje Skupština Kosova nadležna za privatizaciju i upravljanje imovinom društvenih preduzeća. Ona funkcioniše na osnovu dva stuba: Prodaja i likvidacija a njima upravljaju zamenici upravnog direktora KAP-a. Agencija je sastavljena od šest (6) odeljenja, koja obuhvataju:

- Odeljenje za finansije i budžet
- Odeljenje za regionalnu koordinaciju
- Odeljenje prodaje
- Odeljenje za koordinaciju i likvidaciju
- Pravno odeljenje
- Odeljenje administracije
- Odeljenje za javne nabavke

Sedište Agencije smešteno je u Prištini; nezavisno od toga postoji još 5 regionalnih kancelarija (Priština, Peć, Prizren, Mitrovica i Gnjilane) i 3 kancelarije (Gračanica, Štrpce, Leposavić).

Podrška donatora

Projekti za Poslovnu Sredinu i Podršku Investicija

- Partnerstvo za razvoj sa USAID-om traje od maja 2014.godine do septembra 2018.godine. Projekat ima za cilj poboljšanje omogućavanja poslovne sredine za povećanje privatnog sektora i proširenja mogućnosti za zapošljavanja na Kosovu.
- Projekat ima za cilj identifikaciju manjkavosti u sektorima MSP-a i pružanje pomoći putem profesionalne asistencije na eliminaciji manjkavosti kao i podizanju institucionalnih kapaciteta (KIESA<DI) u pružanju usluga MSP-ima.

Projekti o Pristupu Industrijskog Sektora.

- Konkurentnost sektora u ruralnim zonama (CoSiRA), finansiranog od Nemačke Vlade traje od decembra 2014. godine do marta 2016. godine. Projekat olakšava razvoj sektora u sledećim oblastima: turizam, prerađa metala, ITK, vino kao i kupine i bilje.

- Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru, finansiranog od Švajcarske Agencije za Razvoj i Saradnju (SDC), traje od oktobra 2013. godine do Septembra 2017. godine. One pružaju razne usluge za MSP-e, posebno u sektoru turizma i preradi hrane. Osim toga, njihov fond mogućnosti predstavlja mehanizam za davanje grantova koji finansiraju intervencije koje testiraju nove ideje, inovativne i opasne koje su na raspolaganju u svim ekonomskim sektorima.
- USAID Projekat EMPOWER Privatni Sektor traje od jula 2014. godine do jula 2019. godine. Projekat EMPOWER pruža razne usluge MSP-ima, posebno u sektoru turizma, preradi hrane, tekstila, ITK-a, preradi drva i energije. EMPOWER će obavezati ukupno 2 miliona \$ za finansiranje grantova do kraja 2015. godine, za oko 50 grantova. Većina kompanija je fokusirano na ispunjenju domaćih zahteva.

Projekti za podršku MSP-a.

- “Podrška novim preduzetnicima”
- “Najuspešnija poslovna žena za 2017. godinu” – KIESA u saradnji sa Poslovnim društvom Žena ima za cilj promovisanje i rast učešća žena u preduzetništvu.
- “Triple Helix Konkurs” – Konkurs lansiran od OECD-ja i njenih partnera na Kosovu o najboljoj inovativnoj ideji koja dolazi od akademije, biznisa i javnog sektora.
- “Dani malog biznisa” – oblast koja ima za cilj podizanje svesti o ulozi MSP-a i održivom razvoju kao i podsticaju javno-privatnog dijaloga.
- Stvoren fond za garantovanje kredita.

Srednjoročni prioriteti

- Porast unutrašnje konkurencije kroz grupni razvoj (clusters) – podržavanje razvoja klastera stvaranjem institucionalnog okvira;
- Olakšavanje stvaranja mreža i dodela pod-ugovora za snabdevanje organizovanjem skupova za umrežavanje Vlada za biznis (G2B);.
- Jačanje pružanja usluga savetovanja preduzeća (USP) kako bi se poboljšala konkurentnost MSP-a - Razvoj jedinice USP-a u 5 privrednih regiona i pružanje kvalitetnih, efikasnih i standardnih paketa za USP;
- Širenje delokruga organa za potvrđivanje standarda kvaliteta pružanjem malih subvencija za MSP-e – Pružanje stipendija i tehničke podrške za 2,000 kvalifikovanih korisnika iz sektora MSP-a za standarde kvaliteta do 2020;
- Dalji razvoj postojećih poslovnih inkubatora i stvaranje dodatnog poslovnog inkubatora kako bi se olakšalo poslovno okruženje;
- Potpuna funkcionalizacija fonda za garanciju kredita i njegov porast za 20% do 2020. godine
- Podrška osnivanju prirodnih klastera;
- Otvaranje tri nova centra “sve na jednom mestu” sa fokusom na opštinama sa srpskom većinom
- Klasifikacija turističkih objekata;
- Identifikovanje novih međunarodnih puteva;
- Osnivanje inovativnih centara u tri druga grada, sa industrijskim potencijalom;
- Dalje smanjenje prepreka za privredne subjekte;
- Poboljšanje funkcionisanja privrednih zona.

3.22. Poglavlje 21 acquis-a: Preko-evropske mreže

Ovo poglavlje pokriva trans-evropsku mrežu, koja je drugačije poznata i kao glavni stub internog razvoja unutrašnjih evropskih tržišta. Svrha ovog poglavlja je stvaranje neophodne drumske, energetske i telekomunikacione mreže koja povezuje evropske države, uz mogućnost uključenja i trećih država. Omogućava stvaranje moderne infrastrukture koja povezuje regionalne i nacionalne mreže, čime se obezbeđuje slobodno kretanje robe, usluga, kapitala i radne snage, a što za rezultat treba uticati na stvaranje i jačanje ravnopravnog društva.

Kosovo je redovan član i aktivan učesnik sastanaka na nivou ministara, upravnog odbora i tehničkih grupa SEETO-a (Transportna opservatorija za Jugoistočnu Evropu). Svrha ovih sastanaka je izrada strateških infrastrukturnih dokumenata i razvoj osnovne i sveobuhvatne infrastrukturne mreže u Jugoistočnoj Evropi, kao sastavni deo trans-evropske mreže.

Potpisivanjem Sporazuma o razumevanju u 2004, sve države Jugoistočne Evrope su se obavezale na razvoj osnovne i sveobuhvatne mreže, koja će biti sastavni deo osnovne i sveobuhvatne trans-evropske mreže.

Kosovo je do sada već donelo Strategiju za multimodalni transport, koja sadrži pet glavnih svrhi, koje su povezane sa razvojem osnovne i sveobuhvatne mreže SEETO-a. Ključni cilj ove strategije je: „Poboljšanje, razvoj i održavanje transportne infrastrukture koja je integrisana u pan-evropske koridore i u skladu je sa evropskim standardima“. Osnovna i sveobuhvatna mreža SEETO-a uključuje i infrastrukturne projekte Kosova, koji su deo mreže Jugoistočne Evrope a koji se sastoje od drumskih, železničkih i vazdušnih infrastrukturnih projekata.

Prioritetni projekti koji su predstavljeni i identifikovani u dugogodišnjem planu za Jugoistočnu Evropu kao i u trans-evropskoj mreži: Ruta/Saobraćajnica 6, koja povezuje Prištinu sa Makedonijom; Koridor VIII, Ruta/ Saobraćajnica 7 koja povezuje Kosovo sa Albanijom; kao i Koridor X ka Srbiji, R6a (Priština - Mitrovica) i R6b (Priština - Peć).

Što se tiče železničke infrastrukture, Kosovo je identifikovalo projekat železničke linije 10, koja povezuje našu zemlju sa Srbijom, Koridor X i Makedoniju, Koridor VIII.

Investicije u putnoj infrastrukturi: Republika Kosovo je do sada okončala devet (9) prioriternih segmenata Route/Put 7, finansiranog od Budžeta Republike Kosova, dok je zadnji preostali segment (Besi-Merdare) završene su studije izvodljivosti i uticaja sredine, studija koja je omogućena putem instrumenta WBIF (Western Balkan Investment Framework) i podržanog od EBOR-a. Definisana su Pravila i Uslovi za izradu Preliminarnog Projekta od Besija-Merdara, koji se očekuje da počne početkom 2017. godine, i trajeće 9 meseci. Nakon okončanja projekta nastaviće se definiranjem daljih koraka za finansiranje ovog projekta.

Štaviše, Ministarstvo za Infrastrukturu (MI) je počelo sa izgradnjom putnog projekta Route/Put 6 u pravcu sa granicom Makedonije u dužini od 62 km, čija cena iznosi 600 miliona evra, dok je vremenski period za izgradnju ovog puta po dinamičnom planu 42 meseca.

Takođe, MI je nastavila sa proširenjem putnog pravca R6a/N2 (Priština-Mitrovica). Za ovaj projekat MI je uspela da obezbedi kredit u vrednosti od 60 miliona dolara od Islamske Banke za Razvoj, Saudijskog Fonda za Razvoj OFID, kao i sve procedure sa početak projekta će biti okončane tokom 2015. godine. Realizacija ovog projekta je predviđena da počne 2017. godine.

Dok što se tiče putnog pravca R6b/N9 (Priština - Peć/Granica sa Crnom Gorom) u saradnji sa WBIF i EBOR-om završena je studija o izvodljivosti i uticaja sredine o segmentu Kijevo - Zahać u dužini od 32 km i utvrđena je najpovoljnija trasa o kojoj će biti izrađen preliminarni projekat.

U saradnji sa WBIF-om i EIB/EBOR-om definisana su Pravila i Uslovi za izradu Preliminarnog Projekta Kijevo - Zahać (32 km), koji treba da počne početkom 2017.godine. Nakon okončanja projekta nastaviće se sa definisanjem daljih koraka za finansiranje projekta.

U železničkoj infrastrukturi, Kosovo je zabeležilo napredak u podeli Železnica Kosova na dva preduzeća, Infracos, koje je nadležno za upravljanje i održavanje železničkom infrastrukturom; i Infracos, koji se

bavi prevozom putnika i robe. Republika Kosovo je takođe osnovala Regulatornu upravu za železnice, koja se davi uređenjem tržišta na teritoriji Kosova. Prema izveštajima SEETO-a, Kosovo je zabeležilo napredak u sprovođenju traženih zakona i standarda, osiguravajući otvaranje železničkog tržišta za spoljne operatere.

Jedan od prioritarnih projekata identifikovanih u SEETO je 10 železničke pruge, koji je takođe deo trans evropske mreže koji povezuje Republiku Kosova sa Srbijom i Makedonijom, odnosno koridora Ks i VIII.

U vezi železničke linije 10 (Railway Route 10), podržana od EBOR-a BEI-ja i WBIF-a Kosovo je radilo na realizaciji Detaljnog Tehničkog Projekt Dizajna za drugu fazu ove železničke linije (Kosovo Polje – Elez Han) o generalnoj rehabilitaciji ove železničke linije. Očekuje se da će projekt dizajn u ovoj fazi biti okončan do kraja januara, dok se očekuje da će rehabilitacija ovog segmenta početi 2017. godine. Tokom ove godine očekuje se početak Detaljnog Tehničkog Projekt Dizajna za drugu fazu (Kosovo Polje – Mitrovica). Okončanje radova na generalnoj rehabilitaciji i modernizaciji 10 železničke linije se očekuje do 2022. godine.

3.23. Poglavlje 22 acquis-a: Regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenta

Ovo poglavlje pokriva sve aspekte strukturnih kao i kohezionih fondova koje EU dodeljuje državama pristupnicama u okviru pakete proširenja u cilju usklađivanja nivoa razvoja odgovarajuće zemlje na celoj teritoriji iste, kao i postizanja razvojne konvergencije svih regiona. Ovo je neophodno kako bi buduća država članica bila u stanju da funkcioniše na celoj svojoj teritoriji u skladu sa kriterijumima ustanovljenim u Acquis-ama i relevantnim standardima. Specifičnije, suština onog šta ovo poglavlje pokriva obuhvata izradu, donošenje i sprovođenje programa Strukturnog fonda i Kohezionog fonda, u skladu sa teritorijalnom organizacijom odgovarajuće države. Nakon toga, pošto se sa Evropskom komisijom pregovara o ovim programima, dok je njihovo sprovođenje odgovornost same države, i ovo se dešava nakon pristupanja, tokom pristupanja se traži preduzimanje predpripremnih mera u smeru ovoga. Acquis u ovom poglavlju se većinom sastoje od okvirnih uredbi i uredbi za sprovođenje, koje ne iziskuju promene u nacionalnom zakonodavstvu, nego samo Sprovođenje zakonskih odredbi EU-a kroz zakonodavstva Kosova, sa ciljem obezbeđivanja sprovođenja finansijskih instrumenata EU, u skladu sa pravilima koja je postavila EU.

U skladu sa navedenim, u periodu pre nego što postane država kandidat, Kosovo treba da uspostavi pravne, institucionalne i administrativne strukture kako bi, kada dođe vreme, moglo s uspehom i na odgovarajući način da sprovodi ove programe. Stoga, ovo poglavlje nudi opšti pregled potreba Kosova što se tiče takvih mera, kao i potreba za pripreme za dalje korišćenje pomoći EU, koju će dobiti tokom procesa pristupanja. Na osnovu ovih potreba, Kosovo treba da izradi konceptualne politike za strukturne fondove i regionalne politike i planira podizanje svojih stabilnih administrativnih kapaciteta za sprovođenje istih.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, odnosno članovi 121, 122, 123, 124. i 125, omogućavaju Kosovu pristup pomoći koju nudi EU, kao deo procesa evropskih integracija zemlje. Pomoć EU je uslovljena ispunjenjem političkih kriterijuma u procesu evropskih integracija i obaveza koje proizilaze iz procesa stabilizacije-pridruživanja, a usredsrediće se na približavanje domaćeg zakonodavstva sa EU, ekonomski razvoj zemlje i poboljšanje upravljanja. Biće zasnovana na godišnjim ili dugogodišnjim programima o kojima sklope dogovor Kosovo i EU, u okviru dugogodišnjeg indikativnog okvira. Pomoć EU se može dati i u obliku makro-finansijske pomoći, u koordinaciji sa međunarodnim finansijskim institucijama, u okviru realizacije programa između Kosova i Međunarodnog monetarnog fonda.

Kako bi ispunilo svoje obaveze u okviru SSP-a, Kosovo se treba osigurati da će finansijska saradnja nastaviti da podržava demokratske, ekonomske i institucionalne reforme, u skladu sa procesom stabilizacije-pridruživanja. Kosovo treba da ojača koordinaciju donatora i finansijska pomoć EU se treba

blisko koordinisati sa drugim izvorima iz država članica i drugih država, kao i međunarodnim finansijskim institucijama. Kosovo se obavezuje da će davati redovne informacije o svim izvorima pomoći.

Od 2007, Evropska Unija (EU) daje finansijsku pomoć za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za učlanjenje u EU u okviru Instrumenta predpristupne pomoći (IPA), u skladu sa Uredbom Saveta (EK) br. 1085/2006 od 17. juna 2006, kojom je uspostavljen Instrument predpristupne pomoći (u daljem tekstu: Okvirna uredba), u skladu sa članom 17. Okvirne uredbe i članom 7. Uredbe (EK) br. 718/2007 o sprovođenju Uredbe Saveta (EK) br. 1085/2006. Svaka zemlja korisnik je sklopila okvirni sporazum sa Evropskom komisijom kako bi se odredila pravila i načela saradnje predviđene Okvirnom uredbom. Pomoć data preko IPA je produžena za period 2014-2020, Uredbom 231/2014 Parlamenta Evrope i Saveta, kojom se osniva predpristupni instrument (IPA 2), odnosno Uredbom za sprovođenje IPA 2. Vlada Republike Kosovo i Evropska komisija (EK) su potpisale Okvirni sporazum koji je stupio na snagu 16. aprila 2015. Na osnovu Okvirnog sporazuma, za svaku programsku godinu IPA se potpisuju finansijski sporazumi.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Kao što je rečeno, Tekovine u ovom poglavlju se većinom sastoje od okvirnih uredbi i za sprovođenje, koje ne iziskuju izmene u nacionalnom zakonodavstvu, nego samo njihovo sprovođenje kroz nacionalno zakonodavstvo, u cilju obezbeđivanja da su finansijski instrumenti EU u skladu sa pravilima EU. Ipak odgovarajuće izvršenje ovih sredstava iziskuje transponovanje Acquis-a u povezanim oblastima, kao što su državna pomoć, životna sredina i javne nabavke. Mere u ovom smislu pokrivaju odgovarajuća poglavlja ovog programa.

Institucionalni okvir i programiranje

Radi koordinacije svih infrastrukturnih investicija u Republici Kosovo, finansiranih iz unutrašnjih i spoljnih izvora, Odlukom Vlade od 8. jula 2015. godine je osnovan Nacionalni Savet za Investicije (NSI). NSI se kopredsedava od Ministra za Finansije i Ministra za Evropske Integracije, dok kancelarija NIPAC ima ulogu tehničkog sekretara u saradnji sa Ministarstvom za Finansije i Kancelarijom za Strateško Planiranje u sklopu Kancelarije Premijera. Dana, 25. avgusta 2016. godine, Vlada Kosova je usvojila Prioritetnu Listu Infrastrukturnih Projekata koja obuhvata 55 projekata u vrednosti od 2,7 milijardi evra u četiri (4) sektora: Transport, Sredina, Energija i Društveni Sektor.

Programiranje pomoći EU preko IPA je zasnovano na indikativnom strateškom dokumentu 2014-2020, pri čemu se određuju sektori i dugoročni prioriteti za period 2014-2020. Program je sektorski, zasnovan na dokumentima sektornog planiranja, kao dokumentima koji sadrže relevantne informacije za sektore u kojima se odvija programiranje. Izrađeno je 5 dokumenata za sledeće sektore: i) vladavinu prava; energiju; iii) poljoprivredu; iv) reformu javne uprave; i v) konkurenciju. Pomoć data u okviru IPA za period 2014-2020 obuhvata iznos od više od 600 miliona evra. U okviru sektora javne uprave, očekuje se da Kosovo dobije direktnu budžetsku podršku od 2016. programske godine.

Za koordinaciju svih javnih ulaganja u Republici Kosovo, koja se finansiraju iz unutrašnjih i inostranih izvora, Odlukom Vlade od 8. oktobra 2015. je osnovan Nacionalni savet za ulaganja (NIC). NIC će na kraju 2015. usvojiti listu prioritetnih projekata na nacionalnom nivou, koja će obuhvatiti sektore životne sredine, energije, transporta i socijalni sektor. NIC-om kopredsedavaju Ministar finansija i Ministar za evropske integracije, dok kancelarija NIPAC-a igra ulogu tehničkog sekretarijata, u saradnji sa Ministarstvom finansija i Kancelarijo za strateško planiranje u Kancelariji predsednika vlade. Datum August 25, 2016 sa Vladom Kosova usvojila je listu prioriteta infrastrukturnih projekata, uključujući 55

projekata vrednih 2,7 milijardi evra u četiri (4) sektora: Transport, životne sredine, energetike i socijalnog sektora.

U kontekstu saradnje sa ostalim državama, usvojeni su dugogodišnji programi (IPA 2014-2020) o međugraničnoj saradnji sa državama iz regiona, kao što je Kosovo-Albanija, Kosovo-Crna Gora i Kosovo-Makedonija. Štaviše, u procesu potpisivanja su višegodišnji finansijski sporazumi (za 2016. godinu) o programu međugranične saradnje između Kosova i Albanije, između Kosova i Makedonije kao i između Kosova i Crne Gore. Tokom ovog perioda, zbog procesa promena tokom kojeg se očekuje prelazak Crne Gore u decentralizovani sistem upravljanja, inicirano je potpisivanje bilateralnih sporazuma između Kosova i Crne Gore o programu međunarodne saradnje koji treba da se potpiše tokom 2016. godine.

Operativne – nadležne strukture za sprovođenje programa za međugraničnu saradnju IPA II su sadržane u zajedničkom tehničkom sekretarijatu (JTS) i Zajedničkim komisijama za nadgledanje (JMC) za svaku državu saradnicu u ovom programu. Generalni sekretar MALS-a igra ulogu strateškog koordinатора komponente međugranične saradnje, delegirano od starne NIPAC-a.

Nadgledanje

Obezbeđenje praćenja realizacije programa i projekata finansiranih iz IPA izvora vrši zajednička IPA Komisija za Praćenje koja se sastaje na godišnjoj osnovi. Opšte praćenje pomoći donatora a posebno pomoći EU-a se vrši na dva načina: korišćenjem redovnog izveštavanja donatora u okviru Platforme za Upravljanje Pomoći (PUP) i učešćem službenika u okviru sastanaka Upravljačkih Komiteta za Projekte.

Kratkoročne mere

U cilju ispunjenja obaveza koje su proizašle iz SSP-a i od dokumenata kao i ostalih mehanizama pristupa u EU u okviru delokruga poglavlja 22 primeniće se sledeće srednjoročne mere:

- Ažuriranje Prioritetne Liste Projekata na nacionalnom nivou, budžet: 28,200 evra (plate i dnevnice BRK 4200 evra, donatori 24000 evra) (rok: K4 2017);
- Pregovaranje o programu i potpisivanje i ratifikacija finansijskog sporazuma za IPA 2016, Budžet: BRK (plate i dnevnice) 550 evra (rok: K4 2017);
- Na nivou izrade nacionalnih politika, u nedostatku vladinih strateških dokumenata izradiće se i usvojiti konceptualni dokument o regionalnom razvoju koji će odrediti pojam “regionalni razvoj” kao i definiciju o uspostavljanju institucionalnih struktura za regionalni razvoj na teritoriji Kosova, kao i neophodne kapacitete za efikasno apsorpiranje fondova i raznih programa EU-a, Budžet: BRK 3500 evra (kategorija: plate i dnevnice) (rok: K1 2017).
- Finalizacija utvrđivanja klasifikacije regiona po NUTS sistemu, Budžet: 3500 evra BRK (kategorija: plate i dnevnice) (rok: K1 2017).
- Izrada sektornog dokumenta za planiranje za upravljanje javnim finansijama u cilju obezbeđenja sektorske budžetske podrške, Budžet: 131100 evra, BRK: 1100 evra (plate i dnevnice, Donatori: 12000 evra (K1 2017).

Srednjoročni prioriteti

U cilju ispunjenja obaveza proizašlih iz SSP-a i od ostalih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga poglavlja 22, tokom perioda 2017-2020 predviđeni su ovi srednjoročni prioriteti:

- Pregovaranje o programu, potpisivanje i ratifikacija finansijskog sporazuma za IPA 2016 (K4 2017);
- Pregovaranje o programu, potpisivanje i ratifikacija finansijskog sporazuma za IPA 2017 (K4 2018);

- Pregovaranje o programu, potpisivanje i ratifikacija finansijskog sporazuma za IPA 2018 (K4 2019);
- Pregovaranje o programu, potpisivanje i ratifikacija finansijskog sporazuma za IPA 2019 (K4 2020).

3.24. Poglavlje 23 *acquis*-a: Pravosuđe i osnovna prava

Poglavlje 23 *Acquis*-a obuhvata sledeća polja: sudski sistem, politike protiv korupcije i osnovna prava. Politike Evropske unije u oblasti pravosuđa i osnovnih prava imaju za cilj očuvanje i dalji razvoj EU kao zone slobode, bezbednosti i pravde. Stvaranje nezavisnog i efikasnog sudstva je od velikog značaja. Nepristrasnost, integritet i viši standard suđenja u sudovima je od suštinskog značaja za zaštitu vladavine prava. Navedeno zahteva snažno angažovanje za eliminisanje spoljnih uticaja na sudstvo i dodelu dovoljnih finansijskih sredstava i obuka u oblasti sudstva. Takođe, trebaju postojati zakonske garancije za procedure pravičnog suđenja. Istovremeno, od država članica se zahteva borba protiv korupcije na efektivan način, pošto ovo predstavlja po stabilnost demokratskih institucija i vladavinu prava. Solidan, pouzdan zakonski i institucionalni okvir su neophodni za podršku koherentne politike za sprečavanje i ometanje korupcije. Štaviše, države članice trebaju da obezbede poštovanje osnovnih prava i građanskih prava EU, kao što je zagarantovano zakonodavstvom EU i Poveljom o osnovnim pravima.

Uslovi SSP-a

Uslovi SSP-a u oblasti sudskog sistema

U okviru delokruga sudskog sistema, u skladu sa obavezama i uslovima pridruživanja Evropskoj uniji, koje proizilaze iz SSP-a (čl. 83) zahteva se unapređenje saradnje sa EU u oblasti sudstva, uz fokus na jačanje institucija, u cilju konsolidacije pravne države kroz jačanje nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti sudskog sistema. Saradnja će se posebno usredsrediti na upravljanje pravdom, razvijanje adekvatnih struktura sudova i tužilaštava i drugih sudskih organa sa ciljem njihove odgovarajuće pripreme za saradnju u građanskim, komercijalnim i kriminalnim pitanjima, kao i sprečavanju, istraživanju, gonjenju i suđenju organizovanog kriminala, korupcije i terorizma.

Uslovi SSP-a u oblasti politike protiv korupcije

Prema obavezama koje proizilaze iz SSP-a, član 83. (Jačanje institucija i pravne države) i člana 91. (Prevenција i borba protiv organizovanog kriminala i drugih nezakonitih radnji), zahteva se razvoj adekvatnih policijskih struktura, tužilaca i sudija i ostalih sudskih organa, kao i sprovođenje zakona na takav način kako bi se omogućilo sprečavanje, istraživanje, krivično gonjenje i suđenje u korupcionaskim radnjama na efektivan način (član 83). Takođe, prema članu 91, zahteva se da strane sarađuju u cilju jačanja struktura Kosova za borbu i prevenciju krivičnih radnji, posebno korupcije i ostalih oblika teških krivičnih radnji s međugraničnom dimenzijom/dimenzijom administrativne granice. U ovom smislu, zahteva se da Kosovo poštuje odgovarajuće međunarodne povelje i instrumente u ovoj oblasti. Na nivou prevencije, od Kosova se zahteva da teži sprovođenju mera koje su ekvivalentne sa onima koje su određene odgovarajućim zakonodavstvom EU, i koje su sadržane u odgovarajućim međunarodnim poveljama i instrumentima koji se odnose na ovu oblast.

Uslovi SSP-a u oblasti osnovnih prava, zaštite manjina i kulturne baštine

Što se tiče zaštite osnovnih prava i zaštite manjina, u skladu sa uslovima koji proizilaze iz SSP-a, treba se obezbediti poštovanje demokratskih načela i ljudskih prava, kao što su ona proglašena Univerzalnom deklaracijom ljudskih prava iz 1948. kao i onih koja su sadržana u Povelji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950, konačnim Helsinškim dokumentom i Pariškom kartom za novu Evropu (član 3). Takođe, kosovske institucije trebaju da obezbede poštovanje prava i međunarodnih instrumenata, uključujući onih koji se odnose na zaštitu ljudskih prava i osnovnih prava, pa do zaštite osoba koje pripadaju manjinama, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi (član 4).

Uslovi SSP-a u oblasti zaštite ličnih podataka

Na osnovu obaveza koje proizilaze iz člana 84, institucije Republike Kosovo se trebaju obezbediti da zakonodavstvo za zaštitu ličnih podataka, u cilju da dostignuti nivo zaštite ličnih podataka na Kosovu bude sličan sa onim u Acquis-ama EU. Zaštita ličnih podataka se treba razvijati na takav način da bude u skladu sa zakonodavstvom EU u ovoj oblasti.

Ostali uslovi za pristupanje u EU

Ostali uslovi za pristupanje u EU u oblasti pravosuđa

Prema nalazima Izveštaja EK-a o Kosovu 2016, identifikovani su sledeći nedostaci što se tiče funkcionisanja pravosuđa: Sudski sistem Kosova se nalazi u ranoj fazi razvoja funkcionalnog sistema pravde, sprovođenje pravde se odvija sporo, odgovornost sudskih službenika je nedovoljna, kontroverzna imenovanja i nejasni mandati su oštetili aktivnosti ključnih institucija kao što je Sudski savet Kosova, Tužilaštvo Kosova, i Kancelarija Glavnog Državnog Tužioca, i institucije vladavine zakona pate od nedostatkom održivog finansiranja.

Prema uslovima koji proističu iz sastanka o dijalogu Sporazuma o Stabilizaciji i Pridruživanju, u oblasti pravosuđa zahteva se da SSK i TSK završe procese zapošljavanja sudija i tužilaca; procenat učinka sudija i tužilaca na redovnim osnovama i na sistematičan način, na osnovu kriterijuma transparentnosti i objektivnosti i u skladu sa evropskim i drugim relevantnim standardima; kao i Ministarstvo pravde treba da obezbedi odgovarajuće javne konsultacije tokom celokupnog procesa izrade Zakona o akademiji pravde.

Takođe, od TSK-a je zatraženo da pruži jasne statističke podatke o slučajevima koji su istraženi i krivično gonjeni od strane Specijalnog tužilaštva; da se pružaju informacije o krivičnom gonjenju i suđenju izborne prevare za godine 2010, 2011, 2012, 2013, 2014; (Ovo je zajednička akcija TSK-a/SSK-a); nastaviti sa naporima za rešavanje krijumčarenja i korupcije u kazneno-popravnim institucijama, takođe treba nastaviti sa naporima za istragu svih slučajeva korupcije u korektivnim službama; treba nastaviti sa naporima za poboljšanje programera za buduću reintegraciju u društvu i profesionalnu rehabilitaciju; treba nastaviti sa regrutacijom i izgradnjom kapaciteta KSK-a u zadovoljavajućem nivou.

Dalje, u skladu sa Izveštajem zemlje za 2016. godinu, posebno u odeljku o odgovornosti i transparentnosti kao i planu SSP-a o izgradnji kapaciteta, procenu i funkcionisanje sudova, SSK-u je potrebna finansijska podrška, dodatni budžet iz Ministarstva za finansije i Ministarstva javne uprave, da bi se povećao broj administrativnog osoblja i omogućilo praćenje odluka SSK-a.

Još jedan zahtev iz sastanka DPSP-a DLS, u okviru reforme/sudskog razmatranja i zakonodavnih planova je da Ministarstvo pravde osigura da, se u skladu sa uredbama izrade koncept dokumenti za sve zakone i zakonske promene.

Ostali uslovi za pridruživanje EU u oblasti politika protiv korupcije

Prema nalazima Izveštaja ES-a o Kosovu 2016, identifikovani su sledeći nedostaci što se tiče borbe protiv korupcije: Kosovo se nalazi u ranoj fazi suzbijanja korupcije, napredak je bio ograničen, jaka volja i političko angažovanje su potrebna za pravedno tretiranje ovog fenomena. Takođe se traži sveobuhvatni i strateški pristup za osiguranje realnih rezultata u borbi protiv korupcije na Kosovu, ekspertiza Kosova je ograničena u kompleksnom finansijskom tretiranju istrage i efikasnom oduzimanju nezakonito stečene imovine.

Prema obavezama koje proizilaze iz DPSP-DLS, Republika Kosovo treba da se snažno posvećuje jačanju struktura na Kosovu za suzbijanje, sprečavanje, istragu, krivično gonjenje, i efikasno suđenje korupcije. U tom pogledu, Skupština treba da usvoji izmene i dopune Zakona o sprečavanju sukoba interesa, obezbeđujući harmonizaciju sa Krivičnim zakonikom; Treba da se poboljša izveštavanje iz fokalnih

tačaka (u svim različitim institucijama koje su odgovorne za sprovođenje akcija Akcionog plana) kod Kosovske Agencije Protiv Korupcije u vezi sa sprovođenjem Akcionog plana protiv korupcije; Tužilački savet Kosova treba da poveća broj tužilaca u Osnovnim tužilaštvima, naročito u kancelariji u Prištini; Tužilački savet Kosova treba da pruži podatke o zaplenjenim/oduzetim sredstvima koja su vezana sa korupcijom.

Ostali uslovi za pridruživanje u EU u oblasti osnovnih prava

Na osnovu nalaza Izveštaja o napretku 2016, treba izvršiti više napora za sprovođenje važećeg zakonodavstva. Uspostavljanje pratećeg sudskog mehanizma za slučajeve diskriminacije i osiguranja imovinskih prava žena treba da bude prioritet kosovskih institucija. Vlada Kosova treba da obezbedi dovoljan budžet za sprovođenje zakona o zaštiti dece. Takođe je potrebno ažuriranje strateškog okvira u oblasti ljudskih prava i zaštite manjina, i preduzimanja aktivnih mera za uključivanje zajednica na tržištu rada.

Prema obavezama koje proizilaze iz DPSP, potrebna je posvećenost institucija za sprovođenje paketa zakona o ljudskim pravima, konkretno usvajanje podzakonskih akata za njihovo sprovođenje, organizacija kampanji za Podizanje svesti, i odobrenje Strategije o ljudskim pravima, uzimajući u obzir preporuke Ombudsmana. Takođe je potrebna proaktivna aktivnost institucija za sprovođenje zakona na podizanju svesti, i pružanju obuka za izgradnju kapaciteta za omogućavanje efikasnog sprovođenja sudskih slučajeva protiv diskriminacije.

Takođe u okviru obaveza koje proizilaze iz DPSP, treba ažurirati i sprovesti strateški okvir koji pokriva oblast ljudskih prava, uključujući prava dece. Takođe treba nastaviti sa borbom protiv nasilja u porodici i stvaranja jedinstvenog sistema baze podataka redovnog prikupljanja podataka o slučajevima nasilja zasnovana na polu u svim institucijama. Odgovarajuće institucije treba da obezbede ažuriranje i odgovarajuće sprovođenje pravnog okvira za zaštitu i promociju prava osoba sa invaliditetom, uključujući obezbeđenje i distribuciju dovoljnih sredstava. Takođe treba poboljšati koordinaciju o poboljšanju sprovođenja imovinskih prava.

Ostali uslovi za pridruživanje EU u oblasti zaštite manjina i kulturnog nasleđa

Dok, u skladu sa obavezama koje proističu iz DPSP-a, zahteva se finalizacija okvira politika za integraciju zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, uključujući izdvajanje dovoljnog budžeta. Potrebna je dalja posvećenost opština u vezi sa dodelom zemljišta manjinskim zajednicama, i poboljšanja koordinacije između centralnog i lokalnog nivoa. Takođe, Kancelarija za dobro vladanje trebalo bi da obezbedi održiva budžetska sredstva na centralnom i lokalnom nivou, za pravilno sprovođenje novih političkih obaveza, postavljajući jasne ciljeve.

Ostali uslovi za pridruživanje EU u oblasti zaštite ličnih podataka

Na osnovu Izveštaja o napretku 2016, potrebno je dalje jačanje kapaciteta NAPPD-a, uključujući kvalifikaciju osoblja i potrebna finansijska izdvajanja.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Zakonodavni okvir u oblasti sudskog sistema

U oblasti pravosuđa, Republika Kosovo je konsolidovala zakonodavni okvir u cilju vladavine prava, jačanja institucija na svim nivoima (u oblasti administracije uopšteno, a posebno upravljanju sprovođenjem zakona/pravde), jačanju nezavisnosti, nepristrasnosti, odgovornosti u sudstvu poboljšanju efikasnosti, razvoju struktura prikladnih za policiju, tužioce, sudije i ostale sudske organe i organe sprovođenja zakona, smanjenje zaostalih predmeta, sprovođenje sudske reforme, obezbeđivanje mera za

sudije, tužioce, sudske službenike, svedoke itd i obezbeđivanje prostorija prikladnih za održavanje suđenja i u skladu sa sudskim procedurama.

Funkcionisanje sudskog sistema se uređuje funkcionisanjem četiri okvirnih zakona o sudstvu: Zakon o sudovima, Zakon o državnom tužiocu, Zakon o tužilačkom savetu, Zakon o sudskom savetu. Osim navedenih, ispod su navedeni drugi glavni zakonski akti koji uređuju pravosudni sistem u Republici Kosovo: Ustav Republike Kosovo, Zakon o pravosudnom ispitu, Zakon o javnom beležništvu, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, Krivični zakonik Kosova, Zakon o krivičnom postupku Republike Kosovo, Zakon o advokaturi, Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, Zakon o posredovanju, Zakon o izvršnom postupku, Zakon o sudskom institutu Kosova itd, kao i drugi podzakonski propisi u ovoj oblasti.

Kako bi se obezbedio nezavisan sudski i tužilački sistem, usvojen je zakonodavni okvir četiri zakona, obezbeđujući usklađivanje zakonskih odredbi koje uređuju ista pitanja u sudskom i tužilačkom sistemu, povećanju transparentnosti rada sudskog sistema u odnosima sa javnošću, kao i povećanju efikasnosti i efektivnosti rada sudova i tužilaštava. Kao zahtev SSP-a u članu 83, Izveštaju o napretku, viznoj liberalizaciji i DPSP-u, identifikovana je potreba za izmenu i dopunu paketa pravosudnih zakona. Sledstveno, izmena/dopuna ovih zakona u opštom smislu je imala za cilj:

- Usklađivanje zakona što se tiče kriterijuma za imenovanje i razrešenje sudija i tužilaca; i
- Povećanje nezavisnosti i odgovornosti, preko institucionalizacije mehanizama obezbeđivanja nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti rada sudova i tužilaštava.

Nezavisnost Sudskog saveta i Tužilačkog saveta je ojačana obezbeđivanjem budžetske nezavisnosti, pri čemu Saveti, osim upravljanja svojim budžetom, oni takođe će pripremati predloge godišnjeg budžeta i prosleđivati isti na usvajanje Skupštini Republike Kosovo. Takođe, predviđeno je osnivanje Komisije za ocenu učinka sudija i tužilaca, čija ocena može poslužiti kao osnova za unapređenje, sniženje čina ili razrešenje sudija i tužilaca.

Zakon o sudovima uređuje organizovanje, funkcionisanje i jurisdikciju sudova u Republici Kosovo. Ovim Zakonom su određeni uslovi za imenovanje kandidata za sudije (opšti i posebni uslovi) koji su izrađeni u skladu sa najboljim praksama država EU. U ovom smislu, sprovedena je harmonizacija i kriterijuma za imenovanje i razrešenje sudija. Jedno od najznačajnijih pitanja ovog Zakona je povećanje transparentnosti sudova, obavezujući ih za objavljivanje pravosnažnih odluka.

Zakon o državnom tužiocu osniva i uređuje organizaciju, jurisdikciju, funkcionisanje, nadležnosti i dužnosti državnog tužioca. U cilju usklađivanja Zakona o sudovima, dopunjene su odredbe za organizaciju i jasno definisanje stepena tužilaštava i određivanje vršenja funkcija u okviru ovih nivoa državnog tužilaštva. Jedna od glavnih razlika u okviru Zakona o državnom tužiocu se odnosi na izbor tužilaca i naglašenu ulogu Saveta, što je učinjeno u skladu sa evropskim standardima, imajući u vidu potrebe i prepreke na terenu, kao i ispunjenje svrhe u povećanju broja novih kadrova, koji postaju deo pravosudnog sistema.

Zakon o Sudskom savetu Kosova uređuje organizaciju i funkcionisanje Sudskog saveta Kosova (SSK), uključujući procedure za regrutaciju, imenovanja, reizbora, premeštanje, disciplinu, ocenu, unapređenje i obuku sudija i sudija porotnika; rukovođenje i upravljanje sudovima, za razvoj i nadgledanje budžeta sudstva; i osnivanje novih sudova i ogranaka.

Zakon o Tužilačkom savetu Kosova uređuje Tužilački savet Kosova, instituciju koja je u potpunosti nezavisna u vršenju svojih funkcija. Savet osigurava da sve osobe imaju ravnopravan pristup pravosuđu i da tužiocu vrše funkciju na nezavisan, profesionalan i nepristrasan način. Savet obezbeđuje da državni tužilac odražava multietničku prirodu Kosova i načela rodne ravnopravnosti. Savet je odgovoran za regrutaciju i predlaganje kandidata za imenovanje i ponovno imenovanje u kancelariji tužilaštva, kao i za ocenjivanje, unapređenje, disciplinovanje, razrešavanje, premeštaj i davanje podrške za obuku tužilaca.

Zajedno sa glavnim državnim tužiocem, Savet je odgovoran za slanje i upravljanje budžetom Saveta i državnog tužioca.

Zakon o pravosudnom ispitu uređuje uslove, kriterijume, procedure i program za polaganje pravosudnog ispita.

Zakon o javnom beležništvu uređuje organizovanje i funkcionisanje javnog beležništva kao javne delatnosti na Kosovu, uslove i metode rada kao i ostala pitanja od značaja za obavljanje delatnosti javnog beležnika.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ima za cilj stvaranje funkcionalnog sistema za pravnu pomoć u građanskom, krivičnom, upravnom i prekršajnom postupku, kojim se obezbeđuje efektivan pristup pravdi za građane koji nemaju dovoljno finansijskih sredstava.

Zakon o advokaturi uređuje uslove za vršenje advokature, načine i oblik rada, prava, obaveze i odgovornosti advokata i praktikanata, organizaciju i rad Advokatske komore Kosova, kao i ostala pitanja od značaja za vršenje advokature.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, svrha ovog Zakona je izvršenje krivičnih sankcija, prekršajnih sankcija i mera obaveznog tretmana, kao i primena mere pritvora.

Zakon o posredovanju uređuje proceduru posredovanja uopšteno, osnivanje, organizaciju, funkcionisanje Komisije za posredovanje, kao i prava, obaveze i odgovornosti posrednika. Određuju se pravila postupka posredovanja u odnosima u sporu u smislu imovinsko-pravnih odnosa subjekata prava, trgovine, porodice, rada, drugih građanskih, upravnih i krivičnih odnosa, u kojima strane mogu slobodno da raspolazu svojom slobodnom voljom, u slučaju da posebnim zakonom nije predviđena ekskluzivna nadležnost za sudove ili nekog drugog nadležnog organa.

Zakon o izvršnom postupku uređuje proceduru preko kojeg Sudovi i privatni izvršiocci određuju i sprovode izvršenje na osnovu izvršivih dokumenata i dokumenata od poverenja, osim ako posebnim zakonom nije predviđeno drugačije. odredbe ovog zakona se primenjuju i na izvršenje odluke donete u upravnom i prekršajnom postupku kojim je izrečena novčana kazna, osim kada je za takvo izvršenje zakonom predviđena nadležnost nekog drugog organa. Odredbe ovog zakona se primenjuju i na izvršenje na brodovima i vazduhoplovima, osim kada je takvo pitanje uređeno posebnim zakonom. Ovaj zakon takođe uređuje i obavljanje delatnosti privatnih izvršilaca.

Zakon o Sudskom institutu Kosova, Sudski institut Kosova je nezavisan stručni organ, koji uživa status pravnog lica. SIK može stupiti u radni odnos, saradnju i naučnu, stručnu delatnost sa drugim domaćim i međunarodnim institucijama. SIK, kao glavna institucija za usavršavanje u okviru sudskog sistema Kosova, treba da vrši svoje funkcije na osnovu načela zakonitosti, nepristranosti i efikasnosti. SIK je nezavisan organ koji saraduje sa STSK-om ili institucijama koje su nasledile njegove odgovornosti za koordinaciju potreba za stručnim usavršavanjem sudija i tužilaca Kosova, za usavršavanje kandidata za sudije i tužioce, kao i druga pitanja koja se odnose na sudski sistem Kosova.

Krivični zakonik Republike Kosovo – Krivična dela i krivične sankcije se predviđaju samo za ona ponašanja kojima se ugrožavaju ili štete u toj meri ljudska prava i slobode, kao i druga prava i društvene vrednosti zagarantovane i zaštićene Ustavom Republike Kosovo i međunarodnim pravom, čija zaštita se ne bi mogla realizovati bez krivično-pravnog nasilja. Predviđanje krivičnih dela kao i vrste mera i visina krivičnih sankcija za počinioce dela je zasnovano na neophodnosti krivično-pravne sankcije i proporcionalnosti stope i prirode opasnosti po ljudska prava i slobode i društvene vrednosti. Ovim Zakonikom su delimično transponovane sledeći akti Acquis-a EU:

- Okvirna odluka za borbu protiv organizovanog kriminala (Okvirna odluka 2008/841/JHA);

- Okvirna odluka za uspostavljanje krivičnih sankcija protiv falsifikovanja evra (Okvirna odluka 2000/383/JHA, izmenjena i dopunjena Okvirnom odlukom 2001/888/JHA), i odluka Saveta o zaštiti EU protiv falsifikovanja (Odluka 2001/887/JHA);
- Okvirna odluka o borbi protiv prevara i falsifikovanja sredstava koja ne obuhvataju isplate gotovog novca (Okvirna odluka 2001/413. JHA);
- Direktiva 2011/36 EU o prevenciji i borbi krijumčarenja ljudskih bića;
- Direktiva 2011/92 EU o borbi protiv seksualnog nasilja i seksualne zloupotrebe dece;
- Okvirna odluka Saveta 2004/757/JHA o minimalnim odredbama o sastavnim elementima krivičnih dela i kazni u oblasti nezakonitog trgovanja drogom.

Zakonikom o krivičnom postupku Republike Kosovo – ovim Zakonikom se određuju pravila krivičnog postupka koja su obavezujuća za rad sudova, državnog tužilaštva kao i ostalih učesnika u krivičnom postupku, predviđenih ovim Zakonikom. Ovim Zakonikom se određuju pravila koja garantuju da nijedno nevino lice neće biti osuđeno, dok se kazna ili druga krivična sankcija može izreći samo licu koje je počinilo krivično delo, prema uslovima predviđenim Krivičnim zakonikom i drugim kosovskim zakonima, na osnovu kojih su propisana krivična dela prema postupku sprovedenom na pravičan i zakonit način pred nadležnim sudom. Pre donošenja pravosnažne presude, slobode i ostala prava okrivljenog se mogu ograničiti samo prema uslovima propisanim ovim Zakonikom. Ovaj Zakonik je usklađen sa evropskim zakonodavstvom u vezi pitanja krivičnog postupka. Kako bi se odrazile Tekovine EU, ovaj Zakonik je usklađen sa:

- Direktivom 2010/64/EU o pravu na prevođenje i tumačenje u krivičnom postupku;
- Direktivom 2012/13/EU o pravu na informisanje u krivičnom postupku;
- Direktivom 2013/48/EU o pravu na kontakt sa braniocem/advokatom u krivičnom postupku i proceduri u Evropskom nalogu za hapšenje, kao i pravo na informisanje trećeg lica o ograničenju slobode i mogućnosti komunikacije sa trećim licima i konzularnim organima u vezi ograničenja slobode.

Zakon o krivičnoj odgovornosti pravnog lica – Ovim zakonom se uređuje odgovornost pravnih lica za krivična dela, krivične sankcije koje se mogu sprovesti prema pravnim licima i posebne odredbe koje uređuju krivični postupak koji se primenjuje prema pravnim licima.

Zakonodavni okvir u oblasti politike protiv korupcije

Oblast politike protiv korupcije u Republici Kosovo se uređuje ovim zakonima:

Zakon o prijavljivanju, poreklu i kontroli imovine i poklona za sve visoke javne zvaničnike je usklađen za Krivičnim zakonikom tako da se sada neprijavlivanje i lažno prijavljivanje imovine klasifikuju kao krivično delo.

Zakon o sprečavanju sukoba interesa u vršenju javne funkcije, odredbe kojeg utvrđuju obavezujuća pravila za visoke javne zvaničnike da tokom vršenja funkcije spreče sukob njihovih interesa, između javnih i privatnih interesa, a istovremeno određuje osnovna ograničenja za visoke javne zvaničnike u vršenju javnih funkcija i ostalih funkcija koje nisu javne prirode. U izmeni i dopuni ovog zakona je izvršeno usklađenje sa Krivičnim zakonikom.

Zakon o agenciji za borbu protiv korupcije određuje status i odgovornosti Agencije protiv korupcije u oblasti borbe i sprečavanja korupcije, posebno u oblasti izveštavanja, otkrivanja i istraživanja korupcije, sprovođenje Strategije i Akcionog plana protiv korupcije. Ovaj Zakon je usklađen sa zaključcima Saveta od 8. maja 2003. (2003/C 137/01) i odredbama Povelje Ujedinjenih nacija protiv korupcije, koju je usvojila Generalna skupština Rezolucijom 58/4 od 31. oktobra 2003.

Prevenција korupcionaških krivičnih dela se takođe uređuje krivičnim zakonodavstvom, odnosno Krivičnim zakonikom Republike Kosovo br. 04/L-082, Poglavlje XXXIV Zvanična korupcija i krivična dela protiv službenog položaja, pri čemu se sankcionišu krivična dela kao što su: zloupotreba službenog položaja i službenog ovlašćenja, zloupotreba službenih informacija, sukob interesa, pronevera na radnom mestu, primanje mita, davanje mita itd.

Zakon o zaštiti informatora, ima za cilj stvaranje zakonske osnove za podsticanje službenika za prijavljivanje nezakonitih radnji, pri čemu definicija informatora ima sledeće značenje: svako lice, koje kao građanin ili zaposleni, u poverenju informiše nadležni organ u okviru javne institucije na centralnom ili lokalnom nivou, institucijama, javnim ili privatnim preduzećima o bilo kakvoj opravdanoj sumnji o postojanju nezakonitog delovanja.

Krivični zakonik Republike Kosovo – Krivična dela i krivične sankcije se predviđaju samo za ona ponašanja kojima se ugrožavaju ili štete u toj meri ljudska prava i slobode, kao i druga prava i društvene vrednosti zagarantovane i zaštićene Ustavom Republike Kosovo i međunarodnim pravom, čija zaštita se ne bi mogla realizovati bez krivično-pravnog nasilja. Predviđanje krivičnih dela kao i vrste mera i visina krivičnih sankcija za počinioce dela je zasnovano na neophodnosti krivično-pravne sankcije i proporcionalnosti stope i prirode opasnosti po ljudska prava i slobode i društvene vrednosti.

Ovim Zakonikom su delimično transponovane sledeći akti Acquis-a EU:

- Okvirna odluka za borbu protiv organizovanog kriminala (Okvirna odluka 2008/841/JHA);
- Okvirna odluka o korupciji u privatnom sektoru (Okvirna odluka 2003/568/JHA);
- Povelja prema članu K.3 (2) (c) Ugovora o Evropskoj uniji za borbu protiv korupcije, koja obuhvata službenike institucija Evropske unije ili službenike država članica Evropske unije.

Kodeks etičkog i profesionalnog ponašanja za sudije je usvojen imajući u vidu međunarodno priznate standarde o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, koja na poseban način svakome garantuju načelo ravnopravnosti pred zakonom, pretpostavljanjem nevinosti i pravom na pravično i javno slušanje u opravdanom roku od strane nezavisnog i nepristrasnog suda osnovanog zakonom. Ovim Kodeksom se definišu standardi etičkog i profesionalnog ponašanja koje sudije moraju poštovati i čije kršenje predstavlja osnovu za sankcionisanje.

Kodeks etičkog i profesionalnog ponašanja za tužioce takođe predviđa standarde koji se zahtevaju kao iznad i zasnovan je na opštim načelima poštovanja visokih standarda profesionalnog i ličnog ponašanja, vršenje dužnosti tužioca u skladu sa međunarodno priznatim standardima ljudskih prava, kao i izbegavanje svakog ponašanja ili situacije koja može staviti pod znak pitanja integritet i nepristrasnost tužioca itd.

Iz sadržaja ovih zakona se može zaključiti da se najveći deo rada Agencije rasprostire u oblasti sprečavanja korupcije, dok se kao aktivnosti koje imaju za cilj prevenciju korupcije smatraju:

- Prijavljivanje imovine visokih javnih zvaničnika i prijavljivanje poklona od strane svih javnih službenika;
- Sprečavanje sukoba interesa u javnom sektoru;
- Sprečavanje korupcije u javnim nabavkama;
- Obrazovanje javnosti.
- Sprovođenje Strategije protiv korupcije.

Zakon o finansiranju političkih subjekata uređuje način, usluge finansiranja, upravljanje, nadgledanje, transparentnost i izveštavanje o potrošnji sredstava i prihodima političkih subjekata u Republici Kosovo.

Zakon o javnim nabavkama, obezbeđuje efikasniji, transparentniji i pravičniji način korišćenja javnih sredstava, javnih izvora kao i svih sredstava i drugih izvora ugovornih organa na Kosovu, određujući uslove i pravila koja će se primenjivati, procedure koje će biti poštovane, prava koja će biti poštovana i obaveze koje će ispuniti lica, ekonomski operateri, preduzeća itd. Takođe, ima za cilj obezbeđivanje integriteta i odgovornosti javnih zvaničnika, civilnih službenika i drugih lica koja vrše ili su uključena u određenu aktivnost nabavke.

Zakon o civilnim službenicima uređuje status civilnih službenika, kao i njihov radni odnos u institucijama centralne i opštinske administracije, a takođe određuje pravila za uređenje i opšte organizovanje politički nepristrasne civilne službe, pravila za primanje u istu, uslove rada, prava i obaveze, profesionalno ponašanje, napredovanje u karijeri, kao i profesionalni razvoj civilnih službenika.

Zakonodavni okvir u oblasti osnovnih prava

Osnovna ljudska prava i slobode u Republici Kosovo su zaštićena i uređuju se prema načelima predviđenim u Ustavu. Glavne međunarodne povelje i instrumenti, koji garantuju ova prava se direktno primenjuju i imaju premoć u slučaju sukoba sa domaćim zakonodavstvom. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP) i Protokoli iste, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodna konvencija o građanskim i političkim pravima i Protokoli iste, Okvirna konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina, Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvencija o pravima deteta, Konvencija protiv mučenja i svih drugih oblika svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni, su zagarantovane Ustavom i direktno su primenjive na Kosovu.

U cilju unapređenja zaštite ljudskih prava, usvajanjem Zakona o zaštiti od diskriminacije, Zakona o narodnom advokatu i Zakona o rodnoj ravnopravnosti je upotpunjen zakonodavni okvir koji štiti ova prava. Ovaj paket zakona ima za cilj sprečavanje i borbu protiv diskriminacije, podizanje nivoa efektivne ravnopravnosti i realizaciju načela ravnopravnog tretmana pred zakonom za sva lica na Kosovu, garantovanje, zaštitu i promociju rodne ravnopravnosti među rodovima, kao osnovna vrednost za demokratski razvoj društva, stvaranje zakonskog mehanizma za zaštitu, nadgledanje i promovisanje prava i osnovnih sloboda fizičkih i pravnih lica usled nezakonitih ili neregularnih radnji ili nepostupanja javnih organa, organa javne administracije, drugih državnih organa, kao i stvaranje nacionalnog mehanizma za sprečavanje mučenja i svih drugih oblika svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni, koje su zagarantovane domaćim zakonima na snazi, kao i međunarodnim aktima.

Zakon o zaštiti od diskriminacije određuje opšti okvir za sprečavanje i borbu protiv diskriminacije po bilo kojoj osnovi, u cilju sprovođenja načela ravnopravnog tretmana. Ovaj zakon je u potpunom skladu sa Direktivom 2000/43/EK za sprovođenje načela ravnopravnog tretmana između osoba bez obzira na rasnu ili etničku ravnopravnost, Saveta Evropske unije; Direktivom 2000/78/EK kojom se uspostavlja opšti okvir za ravnopravni tretman u zaposlenju i profesiji, Saveta Evropske unije; Direktivom 2004/113/EK za sprovođenje načela ravnopravnog tretmana među muškarcima i ženama u pristupu i snabdevanju robom i uslugama, Saveta Evropske unije; dok je delimično u skladu sa Direktivom 2006/54/EK Parlamenta Evrope i Saveta o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog tretmana muškaraca i žena u oblasti zaposlenja i profesije.

Zakon o narodnom advokatu ima za cilj stvaranje zakonskog mehanizma za zaštitu, nadgledanje i promovisanje ljudskih prava i osnovnih sloboda fizičkih i pravnih lica usled nezakonitih ili neregularnih radnji ili nepostupanja javnih organa, institucija ili lica ili drugih organa koja vrše javna ovlašćenja u Republici Kosovo.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti garantuje, štiti i promoviše ravnopravnost među rodovima, kao osnovnu vrednost za demokratski razvoj društva. Zakon je u skladu sa Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW); potpuno u skladu sa

Direktivom 2000/78/EK kojom se uspostavlja opšti okvir za ravnopravni tretman u zaposlenju i profesiji, Saveta Evropske unije; i Direktivom 2004/113/EK za sprovođenje načela ravnopravnog tretmana među muškarcima i ženama u pristupu i snabdevanju robom i uslugama, Saveta Evropske unije; dok je delimično u skladu sa Direktivom 2006/54/EK Parlamenta Evrope i Saveta o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog tretmana muškaraca i žena u oblasti zaposlenja i profesije; Direktivom 79/7/EEK za progresivno sprovođenje načela ravnopravnog tretmana muškaraca i žena u pitanjima društvenog osiguranja; Direktivom 2010/41 o sprovođenju načela ravnopravnog tretmana između muškaraca i žena angažovanih u aktivnosti u kapacitetu samo-zaposlenja.

Zakon o porodici uređuje veridbu, brak, odnose između roditelja i dece, usvajanje, starateljstvo, zaštitu dece bez roditeljske nege, svojinske odnose u porodici i poseban postupka u sudu u vezi sa sporovima koji se odnose na porodične odnose.

Zakon o zaštiti od porodičnog nasilja ima za cilj prevenciju nasilja u porodici, u svim oblicima, obraćajući posebnu pažnju na decu, starije i osobe sa ograničenim sposobnostima; kao i tretman počinitelja porodičnog nasilja i olakšanje posledica.

Krivični zakonik Republike Kosovo – Krivična dela i krivične sankcije se predviđaju samo za ona ponašanja kojima se ugrožavaju ili štete u toj meri ljudska prava i slobode, kao i druga prava i društvene vrednosti zagarantovane i zaštićene Ustavom Republike Kosovo i međunarodnim pravom, čija zaštita se ne bi mogla realizovati bez krivično-pravnog nasilja. Ovim Zakonikom su delimično transponovane sledeći akti Acquis-a EU:

- Direktiva 2011/36 EU o sprečavanju i borbi protiv krijumčarenja ljudskih bića;
- Direktiva 2011/92 EU o borbi protiv seksualnog zlostavljanja i seksualnog zlostavljanja dece.

Zakonik o krivičnom postupku određuje pravila krivičnog postupka koja su obavezujuća za rad sudova, državnog tužilaštva kao i ostalih učesnika u krivičnom postupku. Ovim Zakonikom se određuju pravila koja garantuju da nijedno nevino lice neće biti osuđeno, dok se kazna ili druga krivična sankcija može izreći samo licu koje je počinilo krivično delo, prema uslovima predviđenim Krivičnim zakonikom i drugim kosovskim zakonima, na osnovu kojih su propisana krivična dela prema postupku sprovedenom na pravičan i zakonit način pred nadležnim sudom. Kako bi se odrazile Tekovine EU, ovaj Zakonik je usklađen sa:

- Direktivom 2010/64/EU o pravu na prevođenje i tumačenje u krivičnom postupku;
- Direktivom 2012/13/EU o pravu na informisanje u krivičnom postupku;
- Direktivom 2013/48/EU o pravu na kontakt sa braniocem/advokatom u krivičnom postupku i proceduri u Evropskom nalogu za hapšenje, kao i pravo na informisanje trećeg lica o ograničenju slobode i mogućnosti komunikacije sa trećim licima i konzularnim organima u vezi ograničenja slobode;
- Okvirnom odlukom Saveta 2005/212/JHA i Okvirnom odlukom Saveta 2000/383/JHA.

Zakonik pravde o maloletnicima uređuje proceduru za izricanje i izvršenje mera i kazni maloletnicima, sudski postupak kao i postupak posredovanja za maloletnike. Zakonik pravde o maloletnicima je izrađen u skladu sa Poveljom o pravima deteta. Zakonik pravde o maloletnicima je prilagođen sa:

- Minimalnim standardnim pravilima Ujedinjenih nacija za upravljanje pravdom za maloletnike (Pekinska pravila), koja su usvojena Rezolucijom 40/33 Generalne skupštine dana 29. novembra 1985;
- Poveljom o pravima deteta, koja je usvojena i otvorena za potpisivanje, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom 44/25 Generalne skupštine dana 20. novembra 1989;
- Mišljenjem Ekonomskog i socijalnog evropskog saveta za sprečavanje maloletničke delikvencije;
- Načinima koji se odnose na maloletničku delikvenciju i ulogu pravosudnog sistema za maloletnike u Evropskoj uniji;

- Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska povelja za ljudska prava), Evropskom socijalnom kartom;
- Evropskom konvencijom o državljanstvu;
- Evropskom konvencijom za priznavanje i sprovođenje odluka u vezi roditeljskog starateljstva i povraćaj starateljstva nad decom;
- Evropskom konvencijom (Lanzarote) o zaštiti dece od seksualne zlopotrebe i zlostavljanja;
- Konvencijom Saveta Evrope o odnosima sa decom (2003);
- Evropskim uputstvima o prijateljskoj pravdi za decu;
- Evropskim pravilima za maloletnike koji su predmet sankcija ili mera;
- Preporukom 2000(20) Saveta Evrope o ulozi rane psiho-socijalne intervencije u prevenciji kriminaliteta;
- Haškom konvencijom o civilnim aspektima međunarodne otmice dece;
- Ženevskom konvencijom IV o zaštiti civila u periodu rata;
- Protokolom I Ženevske konvencije u vezi zaštite žrtava međunarodnih oružanih sukoba;
- Protokolom II Ženevske konvencije u vezi zaštite žrtava ne-međunarodnih oružanih sukoba;
- Opšta posmatranja Odbora za dečja prava, Komentar br. 10 (2007) dečjih prava u pravdi za maloletnike.

Zakon o civilnim aspektima međunarodne otmice dece ima za cilj obezbeđivanje brzog vraćanja dece koja se bez prava odvedu ili drže u zemlju boravka, kao i obezbeđivanje poštovanja starateljskog prava i kontakta sa decom, koja su stalni stanovnici Kosova ili države koja ih potražuje. Zakon je u skladu sa Haškom konvencijom i najboljim praksama koje je obezbedila Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, čija svrha je izvršenje krivičnih sankcija, prekršajnih sankcija i mera obavezujućeg tretmana i primene mere pritvora. Prema ovom zakonu, krivične sankcije su glavne kazne, alternativne kazne, dopunske kazne i sudske opomene. Zakon je u skladu sa Preporukom (2006)2 Saveta Evrope, Preporukom Saveta ministara za države članice o evropskim pravilima o zatvorima i Konvencija protiv mučenja i svih drugih oblika svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni.

Zakon o elektronskom nadzoru lica, kojima je sudskom odlukom ograničeno kretanje, ima za cilj uređenje korišćenja elektronskog nadzora u procesu krivične pravde kako bi se povećala javna bezbednost i garantovalo izvršenje sudskih odluka, poštujući u potpunosti prava uključenih strana.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ima za cilj stvaranje funkcionalnog sistema za besplatnu pravnu pomoć u građanskom, krivičnom, upravnom i prekršajnom postupku, čime se obezbeđuje efektivan pristup pravdi građanima koji ne raspolažu sa dovoljno finansijskih sredstava.

Zakon o osposobljavanju, prekvalifikaciji i zaposlenju osoba sa ograničenim sposobnostima uređuje i određuje prava, uslove, načine profesionalnog osposobljavanja, prekvalifikacije i zaposlenja osoba sa ograničenim sposobnostima, njihovu integraciju u otvoreno tržište rada prema opštim i posebnim uslovima određenim odgovarajućim zakonodavstvom. Ovaj Zakon je delimično usklađen sa Direktivom 2002/73/EK i Parlamenta Evrope od 23. septembra 2002. poboljšanja Direktiva Saveta 76/207/EEZ za sprovođenje načela jednakog tretmana za muškarce i žene kao one koje se odnose na pristup zaposlenju, stručnom usavršavanju i reklamiranju kao i uslovima rada, i Direktivom Saveta 2000/78/EK od 27. novembra 2000. o osnivanju glavnog okvira za ravnopravan tretman u zaposlenju i profesiji.

Zakon o Statusu i pravima paraplegijskih i tetraplegijskih osoba koji reguliše prava i koristi, i definiše kriterijume za kategorizaciju paraplegijskih i tetraplegijskih lica. Ovim zakonom paraplegijska i tetraplegijska lica su zaštićeni od svih vrsta korišćenja, diskriminacije, zlostavljanja, uvreda, podsmeha i uživaju svoja prava i slobode na jednak način sa drugima na osnovu međunarodnih standarda o ljudskim

pravima. Zakon je usvojen 24. maja 2016. godine od strane Skupštine Republike Kosova i biće sproveden od 1. januara 2017. godine.

Zakon o slepim licima, koji uređuje prava i beneficije, a istovremeno određuje i kriterije o kategorizaciji slepih osoba. Ovim zakonom se slepa lica štite od svih vrsta korišćenja, diskriminacije, zlostavljanja, uvreda, ismevanja i uživanja svoja prava i slobode na jednak način sa drugima na osnovu međunarodnih standarda o ljudskim pravima.

Zakon o materijalnoj podršci porodica dece sa stalnim ograničenim sposobnostima uređuje pravo na materijalnu podršku porodica koje se staraju i brinu o deci sa stalnim ograničenim sposobnostima i načinom realizacije ove materijalne podrške.

Zakon o zaštiti novinarskih izvora uređuje pitanje zaštite prava novinara za čuvanje izvora informacije, uzimajući za osnovu član 40. i 42. Ustava Republike Kosovo.

Zakon o radu ima za cilj uređenje prava i obaveza iz radnog odnosa i odredbe ovog zakona se sprovode nad zaposlenima i poslodavcima privatnog i javnog sektora u Republici Kosovu. U Zakonu o radu i u podzakonskim aktima istog je do sada usklađeno 10 odgovarajućih direktiva. (Molimo vas vidite Poglavlje 19 „Socijalne politike i zaposlenje“).

Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu određuje mere za poboljšanje stepena bezbednosti i zdravlja zaposlenih na radu i sadrži opšta načela za sprečavanje profesionalnih opasnosti, uklanjanje rizičnih faktora i nesreća, informisanja, konsultacija, uravnoteženog učešća u poboljšanju nivoa bezbednosti i zdravlja na radu, obuke zaposlenih, njihovih predstavnika i opštih uputstava za sprovođenje ovih načela. Novi Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu, usvojen 2013, je usklađen sa Direktivom Saveta 89/391/EEZ 12. juna 1989. o uvođenju mera za ohrabivanje poboljšanja u bezbednosti i zdravlju zaposlenih u radu (Okvirna Direktiva). Ova Direktiva je transponovana u velikom stepenu u novi Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu. Ovim Zakonom je otvoren put za transponovanje 19 pojedinačnih direktiva koje proizilaze iz ove direktive. Do sada su transponovane dve pojedinačne direktive u posebne uredbe, prva i druga direktiva prema članu 16 (1) Direktive 89/39/EEZ. (Molimo vas vidite Poglavlje 19 „Socijalne politike i zaposlenje“).

Zakonodavni okviru u oblasti zaštite manjina i kulturne baštine

Pravni okvir za zaštitu manjina je dovoljno solidna. Konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina i Konvencija za uklanjanje svih oblika rasne diskriminacije se direktno primenjuju u Republici Kosovu u skladu sa Ustavom. Zakoni koji pokrivaju oblast zaštite manjina i kulturnih manjina su kao što sledi:

Zakon o zaštiti i promociji prava zajednica i njihovih pripadnika u Republici Kosovu garantuje potpunu i efektivnu jednakost za sve pripadnike zajednica i u skladu je sa Okvirnom konvencijom Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina. Na osnovu ovog zakona, sve osobe koje pripadaju zajednicama imaju pravo uživanja osnovnih prava i sloboda koje su utvrđene međunarodnim zakonskim obavezama.

Zakon o upotrebi jezika obezbeđuje upotrebu službenih jezika, kao jezika zajednica, čiji maternji jezik nije službeni jezik u kosovskim institucijama, preduzećima i drugim organizacijama koje realizuju javne funkcije i usluge; ravnopravan status albanskog i srpskog jezika na Kosovu; kao i pravo svih zajednica na Kosovu za očuvanje, zaštitu i promociju njihovog jezičkog identiteta. Zakon je izrađen na osnovu Međunarodne konvencije za građanska i politička prava, Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokolima iste, Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina, Evropskoj povelji o zaštiti regionalnih i manjinskih jezika, i imajući u vidu Haške preporuke u vezi prava školovanja nacionalnih manjina i Preporuka iz Osla u vezi sa jezičkim pravima nacionalnih manjina, Uputstvima o upotrebi manjinskih jezika u emitujućim medijima, kao i u cilju uređenja upotrebe jezika.

Zakon o specijalnim zaštićenim zonama obezbeđuje zaštitu manastira Srpske pravoslavne crkve, crkava, drugih verskih mesta, kao i istorijskih i kulturnih mesta od posebnog značaja za srpsku zajednicu kao i za druge zajednice u Republici Kosovo, kroz uspostavljanje Specijalnih zaštićenih zona. U cilju nadgledanja i sprovođenja Zakona o specijalnim zaštićenim zonama, funkcionalizovan je Savet za nadgledanje sprovođenja.

Zakonodavni okvir u oblasti zaštite ličnih podataka

Član 36.4 Ustava Republike Kosovo garantuje svakoj osobi uživanje prava zaštite ličnih podataka. U tom smislu, Republika Kosovo je usvojilo osnovni Zakonski okvir i okvir politika u oblasti zaštite ličnih podataka. Konkretnije, usvojen je Zakon br. 03/L-172 za zaštitu ličnih podataka, koji je usvojen u aprilu 2010. Na osnovu člana 53. Ustava Republike Kosovo, sudske odluke Evropskog suda za ljudska prava direktno primenjive i u našoj zemlji. Konvencije i evropske direktive, kojima se uređuje oblast podataka i privatnosti su: Konvencija 108/EK i dopunski protokoli (za zaštitu pojedinaca u vezi automatske obrade ličnih podataka); Direktiva 95/46/EK; Direktiva 2002/58/EK (e-privatnost i elektronske komunikacije).

Zakon o zaštiti ličnih podataka, koji uređuje prava, odgovornosti, načela i mere u vezi zaštite ličnih podataka i istim je osnovana institucija koja je nadležna za nadgledanje legitimnosti obrade podataka. Navedeni Zakon, u cilju održavanja Acquis-a EU, je delimično usklađen sa sledećim aktima:

- Direktivom 95/46/EK o zaštiti pojedinaca u vezi sa obradom ličnih podataka kao i slobodom kretanja ovih podataka;
- Okvirna odluka Saveta 2008/977/JHA u vezi zaštite ličnih podataka.

Okvir politika

Okvir politike u oblasti sudskog sistema

Okvir politike u oblasti sudstva je sastavljen od sledeće Strategije i Akcionog plana:

Strategija i Akcioni plan za umanjeње zaostalih predmeta – Svrha strategije je prikaz opšte strateške vizije za obradu zaostalih predmeta koji postoje po sudovima Kosova. Strategija će uputiti izradu politike, internih uredbi, procedura, standarda, kao i inicijativa, intervencija i radnji. Svrha ove sveobuhvatne strategije je razvoj troslojnog pristupa u cilju odgovora na pitanje smanjenja zaostalih predmeta, preko sledećih institucija: (1) Sudski savet Kosova, koji će obezbediti izradu opštih politike, obezbediti liderstvo i unutrašnju i spoljnu podršku za sprovođenje Strategije i inicijativa, kao i aktivnosti koje su povezane sa istima. (2) Sekretarijat Sudskog saveta Kosova će obezbediti operacionu, budžetsku, tehničku, administrativnu i logističku podršku za sprovođenje Strategije i inicijativa, kao i aktivnosti koje su povezane sa istima. (3) Sudovi Kosova će obezbediti svakodnevno sudsko i upravno nadgledanje za sprovođenje Strategije i inicijativa, kao i aktivnosti koje su povezane sa istima.

Strateški plan za informativnu tehnologiju i komunikacije 2012 -2017. SSK-a – Vizija Strategije je da se tehnologija informisanja i komunikacije stavi na uslugu kako bi se podržala vizija Sudskog saveta Kosova za stvaranje sudskog sistema koji je efikasan, transparentan za svoj rad i pristupačan za sve. Ključni stubovi razvoja strategije su: priprema zakonske i regulativne osnove, obezbeđivanje sponzorisavanja i podrške donošenja odluka, obezbeđivanje adekvatne softverske i hardverske infrastrukture ITK-a i kompetentnih ljudskih resursa za održavanje sistema i podršku korisnika u korišćenju infrastrukture. Glavni projekti koji se teže realizovati kroz sprovođenje strategije su sistem za upravljanje predmetima, sistem audio snimaka krivičnih ročišta, kao i obezbeđivanje i upotreba naprednih audio i video sistema u sedam osnovnih sudova kako bi se obezbedilo davanje direktnog zaštićenog izlaganja zaštićenih svedoka na sudskim ročištima. Do sada, preko strategije je postignuto obezbeđivanje sprovođenje sistema upravljanja predmetima, projekat koji je u toku. Za sistem audio snimanja i sistem za zaštitu svedoka još nisu pronađena sredstva za njihovo sprovođenje.

Pripremni radni plan za projekat elektronskog upravljanja predmetima. Prva etapa ili pripremna faza projekta je počela u januaru 2014. i završena je s potpunim uspehom u junu 2015. Svi ciljevi predviđeni za realizaciju tokom pripreme faze su realizovani i izveštaji dostavljeni donatorima, što u ovom slučaju je Ministarstvo spoljnih poslova Norveške. Na osnovu rezultata postignutih u pripremoj fazi je usvojen i potpisan i ugovor granta za glavnu fazu, koji je sada već počeo i trajaće tri godine. Ova etapa ima za cilj zamenjivanje manuelnog rada u sudovima i tužilaštvima sa elektronskim sistemom, koji će omogućiti obradu i upravljanje elektronskim materijalima. Ovo će stvoriti bolje radne uslove, koji će biti u skladu sa uslovima današnjice i razvojem tehnologije i društva uopšteno. Sistem upravljanja predmetima će omogućiti povećanje efikasnosti sudova i tužilaštava, povećanje transparentnosti i odgovornosti, što su takođe zakonske obaveze. Ovo će se realizovati kroz proaktivno upravljanje sudova i tužilaštava na osnovu tačnih podataka i u realnom vremenu, koje će biti na raspolaganju kroz sistem.

Strategijom za smanjenje zaostalih predmeta i alternativa se teži smanjenje predmeta po sudovima, imajući za cilj da se predmeti lakše prirode završe u tužilaštvima a da ne postoji potreba da se prosleđuju sudovima. Ovim pristupom fokus tužilaca u budućnosti će biti određivanje prioriteta i rad na velikim predmetima, bilo to korupcija, privredni kriminal, zaplena ili gonjenje osoba na visokim položajima.

Strateški plan 2016 - 2018 i Akcioni plan Strateškog plana Tužilačkog saveta Kosova određuje ciljeve na način koji je dizajniran da ispuni pravni i ustavni mandat Saveta. Takođe uključuje i Akcioni plan za sprovođenje strategije koja bi obezbedila ostvarivanje strateških ciljeva Saveta u određenom periodu i održivosti reformi.

Strategija za pomoć u sektoru vladavine prava 2016-2019 ima za cilj poboljšanje uslova za stabilnu vladavinu prava i unapređenje procesa evropskih integracija kroz planiranje, programiranje i poboljšanje efektivnosti pomoći donatora u skladu sa strateškim nacionalnim prioritetima.

Razvojni plan Ministarstva pravde 2012-2016 - u cilju realizacije glavnog cilja, učlanjenja u Evropsku uniju, predviđa pet strateških ciljeva, kao što sledi:

- Uspostavljanje i unapređenje zakonske i institucionalne osnove u funkciji vladavine reda i prava u skladu sa prioritetima koji proizilaze iz procesa evropskih integracija;
- Dalje unapređenje sistema međunarodne pravne pomoći i saradnje;
- Obezbeđivanje preduslova i efikasnijeg upravljanja sistemom izvršenja krivičnih sankcija;
- Razvoj i podizanje kapaciteta sudske medicine, pronalaženje i identifikacija lica nestalih tokom rata i istraga ratnih zločina;
- Razvoj profesionalnih kapaciteta u cilju unapređenja reformi i efikasno funkcionisanje delatnosti Ministarstva.

Okvir politika u oblasti politike protiv korupcije

Okvir politika u oblasti protiv korupcije se sastoji od sledećih politike:

Strategija i nacionalni plan protiv korupcije 2013-2017. je usvojena i pravosnažna je za sprovođenje. Ovaj dokument sadrži politike protiv korupcije koje trebaju sprovesti institucije Republike Kosovo, kako na centralnom nivou a tako i na lokalnom. Opšta svrha nove Strategije protiv korupcije je doprinos u progresivnom i stabilnom smanjenju korupcije, jačanju integriteta i izgradnji poverenja građana u institucijama javnog upravljanja, kao i za promovisanje načela nulte tolerancije prema korupciji, sprovođenje međunarodnih standarda protiv korupcije, čime se pomaže efikasnoj i funkcionalnoj vladavini prava na Kosovu. Osim navedenog, Strategija će pomoći upravnim strukturama u promeni njihove institucionalne kulture protiv korupcije i stava prema pristupu, orijentacija ka rezultatima. Ovo zahteva proaktivno angažovanje svih javnih institucija, drugih nezavisnih organa, civilnog društva i međunarodne zajednice. Ova strategija je ispratila strukturu prethodnog dokumenta, dok ista sadrži

horizontalne (isprepletane) ciljeve, kao i specifične ciljeve u svakom vertikalnom prioritetnom sektoru, dakle: politički sektor, lokalna samouprava, centralna administracija, sprovođenje zakona – tužilaštvo – sudstvo, javne finansije – javne nabavke, privatni sektor/poslovni ambijent, civilno društvo i mediji, kao i međunarodna i regionalna saradnja.

Akcionni plan protiv korupcije sadrži konkretne mere protiv korupcije koje trebaju sprovesti institucije kako na centralnom a tako i na lokalnom nivou. Agencija protiv korupcije (APK), u saradnji sa drugim javnim institucijama i organizacijama civilnog društva, je pripremila postojeću Strategiju protiv korupcije i Akcionni plan (2013-2017). Ovi dokumenti predviđaju konkretne i usredsređene ciljeve, kao i mere za sprečavanje i borbu protiv korupcije tokom trećeg strateškog ciklusa na Kosovu, koji nastavlja onaj iz 2004-2007. i 2009-2011.

Proces revizije akcionog plana protiv korupcije 2013-2017. je promenio aktivnosti ili mere akcionog plana, koje su modifikovane; neke su obrisane, a dodate su i neke nove. Izmene su obuhvatile sve sektore, takođe su promenjeni i vremenski rokovi ovih mera. Osim interne ocene i ocene rizika u glavnim prioritetnim oblastima, osnova za izradu nove Strategije i Akcionog plana je bio i poslednji Izveštaj Evropske komisije o napretku Kosova, kao i druge međunarodne i nezavisne ocene oblasti osetljivih na korupciju na Kosovu.

Godišnja ocena opasnosti od korupcije je završena u aprilu 2015. za politički sektor, lokalne vlasti, centralnu administraciju (posebno se usredsređujući na oblasti od velikog rizika, kao što su prostorno planiranje, obrazovanje, zdravstvo i poreski organi), krivično gonjenje, sudstvo, finansijske politike i politike javnih nabavki. Ova ocena je poslužila za reviziju Akcionog plana protiv korupcije 2013-2017, koji je finalizovan u julu 2015. Godišnjom ocenom rizika od korupcije je naglašena:

- Izmena zakonodavstva u raznim oblastima zarad zatvaranja zakonskih rupa koje potencijalno mogu prouzrokovati korupciju
- Uspostavljanje veće saradnje mehanizama pravde sa institucijama
- Izbegavanje sukoba interesa
- Povećanje odgovornosti i nadgledanja u radu
- Jačanje kontrole nad sistemom javnih nabavki i procesima u vezi sa budžetskim troškovima (efektivnost i efikasnost upotrebe budžetskih sredstava)
- Izmena i poboljšanje zakonodavnog okvira protiv korupcije.

Strateški plan (2016 - 2018) i Akcionni plan Tužilačkog Saveta Kosova o povećanju efikasnosti tužilačkog sistema u borbi protiv korupcije i privrednog kriminala, uključujući oduzimanje i konfiskaciju nezakonito stečene imovine. TSK ima za cilj povećanje efikasnosti i smanjenje nerešenih predmeta krivičnih slučajeva korupcije i privrednog kriminala. Ovaj plan ima za cilj da smanji broj nerešenih predmeta, povećanje efikasnosti u rešavanju novih predmeta, podizanje nivoa saradnje sa institucijama, izgradnju kapaciteta putem obuka, odgovornosti i transparentije.

Prateći mehanizmi za podizanje među-institucionalne saradnje – Tužilački savet Kosova je okončao stvaranje baze podataka/pratećeg mehanizma u cilju harmonizacije statističkih izveštaja između subjekata podnosilaca krivičnih prijava. Ovo je omogućilo podizanje među-institucionalne saradnje i ujedinjenje statistika. U tom smislu, TSK je izradio plan za podizanje efikasnosti tužilačkog sistema u borbi protiv korupcije. Takođe, TSK je odredio nacionalnog koordinatora i osnovao odbor za nadgledanje i proveru podataka koje proslude osnovna tužilaštva i specijalno tužilaštvo Republike Kosovo u vezi sprovođenja plana za podizanje efikasnosti tužilačkog sistema u borbi protiv korupcije.

Okvir politika u oblasti osnovnih prava

Okvir politike koji pokriva oblast ljudskih prava obuhvata strategije i akcione planove kao što sledi:

Nacionalna strategiju za prava sa ograničenim sposobnostima 2013-2023. ima za cilj stvaranje stabilnog okvira konkretnih aktivnosti kojima se odgovara na izazove i prepreke, promoviše sveobuhvatno društvo, kao i služe procesu koordinacije i integracije svih politike i relevantnih inicijativa u oblasti ograničenih sposobnosti. Takođe, Strategija služi kao značajan mehanizam za obezbeđivanje da se načela, koja su otelotvorena u Povelji Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa ograničenim sposobnostima, uvrste u politike i programe koji utiču na poboljšanje kvaliteta života osoba sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo.

Nacionalni plan za osobe sa ograničenim sposobnostima 2013-2015. ima za cilj poboljšanje trenutnog stanja sprovodeći doslovce sve prioritetne oblasti izabrane Nacionalnom strategijom za prava osoba sa ograničenim sposobnostima 2013-2023. Nacionalni plan je zasnovan na strateškim ciljevima, ali svakako navodeći detalje, specifikujući ih ili obrazlažući ih konkretnim radnjama; merljive, dostižne i realne indikatore; i nadležne institucije za sprovođenje svake aktivnosti, uz vremenske rokove i budžetske linije.

Nacionalni program za ponudu usluga na jeziku znakova ima za cilj stvaranje inkluzivnog društva, koje će poboljšati učešće gluvih osoba u svim sferama života u Republici Kosovo. Ovaj program se većinom usredsređuje na dva oblasti koje imaju za cilj ponudu usluga na jeziku znakova kao i učenje jezika znakova. Ponuda usluga će biti dostignuta stvaranjem strukture za ponudu usluga na jeziku znakova, iz koje će biti opsluživane sve institucije u zemlji za svaku potrebu komuniciranja koju imaju njihovi građani. Dok će se učenje na jeziku znakova realizovati stvarajući uslove u kojima gluve osobe mogu maksimalno da realizuju svoje potencijale do najviših stepena akademskih kvalifikacija.

Dok, što se tiče oblasti rodne ravnopravnosti i zaštite od nasilja u porodici, strateški dokumenti koji pokrivaju ovu oblast su:

Kosovski program za rodnu ravnopravnost 2008-2013. (KPRR) ima za cilj stvaranje prikladnog i specifičnog ambijenta za izmene u uslovima života žena i devojaka na Kosovu, kao i uklanjanje podela koje su blisko povezane sa siromaštvom. Ovaj dokument je usredsređen na 6 specifičnih oblasti: (i) integraciju žena u ekonomiju; (ii) integraciju žena na tržište rada i socijalno staranje za kategorije pogođene socijalnim problemima; (iii) žene u procesu donošenja odluka; (iv) zdravstvena nega i pristup žena i muškaraca zdravstvenim uslugama; (v) obrazovanja; i (vi) njihova zastupljenost i doprinos u kulturi i medijima.

Kosovski Program protiv porodičnog nasilja i Akcioni plan 2011-2014 omogućava koordinaciju i usklađivanje strategija i postojećih napora svih odeljenja i upravnih institucija raznih ministarstava i nevladinih organizacija u sprečavanju i borbi protiv porodičnog nasilja. Sprečavanje, zaštita i bezbednost, kao i podrška i tretman, i reintegracija su tri glavna stuba na koja je usredsređen ovaj program.

Akcioni plan za sprovođenje Rezolucije 1325 obezbeđuje promovisanje i sprovođenje Rezolucije 1325 SB-a na Kosovu. Preko mera i aktivnosti koje predviđa ovaj plan, Kosovo će doprineti u sprovođenju Rezolucije 1325 na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou koordinacijom zajedničkih aktivnosti države, civilnog društva i interesnih grupa za sprovođenje Rezolucije 1325 i drugih programa koji promovišu rodna pitanja na Kosovu. Plan omogućava da se preko zajedničkih aktivnosti i drugih oblika informisanja javnosti, promoviše Rezolucija 1325 na Kosovu.

Standardne procedure delovanja protiv nasilja u porodici imaju za cilj stvaranje koordinisanog sistema institucija Kosova, koje reaguju momentalno i neprekidno u slučajevima porodičnog nasilja u cilju ponude kvalitetne pomoći i zaštite žrtve porodičnog nasilja. Izradom i sprovođenjem ovih standardnih procedura delovanja, državnih institucionalnih mehanizama i drugih partnera će se uskladiti i koordinisati saradnja i kooperacija u aktivnostima identifikacije, podnošenja, zaštite, rehabilitacije. Ovim merama je obuhvaćena zaštita članova porodice, koji su žrtve porodičnog nasilja, a posebno dece, osoba sa ograničenim sposobnostima i starijih osoba.

Okvir politika u oblasti zaštite manjina i kulturne baštine

U okviru napora za ponudu mogućnosti vraćenim osoba, usvojena je:

Strategija za zajednice i povratak (2014-2018), koja služi kao mapa puta u procesu povratka, ne obuhvata samo izgradnju stambenih jedinica nego i pitanje pristupa javnim uslugama kao što su: dobijanje ličnih isprava, zdravstvenu negu, pitanje bezbednosti i slobode kretanja, mogućnost obrazovanja na maternjem jeziku, mogućnost zaposlenja i pristupa infrastrukturi. Strategija sadrži četiri cilja, koja MZP, teži da realizuje tokom sledećih pet godina, 2014-2018: 1. Stabilan povratak raseljenih lica u zemlji, raseljenih u: Srbiji, Crnoj Gori i BJR; 2. Jačanje i stabilizacija zajednica na Kosovu; 3. Izrada i dopuna zakonskog okvira za zajednice, povratak i integraciju; i 4. Unapređenje sistema internog upravljanja u MZP-u.

Strategija za integraciju RAE zajednica (2009-2015), koja ima za cilj promociju i jačanje zaštite prava Romske, Aškalijске i Egipćanske zajednice i njihovu punu integraciju u kosovsko društvo, kao i obezbeđivanje da je zakonodavstvo u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava. Takođe, ova strategija ima za cilj podršku i ohrabrenje rada NVO-a koji zastupaju interese Romske, Aškalijске i Egipćanske zajednice, proširenje saradnje sa njima, uključujući Instituciju ombudsmana. Okončanjem perioda primene Strategije za integraciju RAE zajednica, radi se na izradi nove strategije koja ima za cilj poboljšanje uslova za ove zajednice. Ostaje samo izdvajanje budžetskih sredstava za sprovođenje ove strategije.

U okviru zaštite kulturne baštine, funkcionalisana je elektronska baza podataka o kulturnoj baštini, obezbeđujući informacije o spomenicima, arheološkim mestima i pokretnim objektima baštine. Verski i kulturni objekti srpske baštine na Kosovu su pod zaštitom specijalne jedinice policije, obezbeđujući na ovaj način ispunjenje zahteva koji proizilaze iz izveštaja SI.

Okvir politika u oblasti zaštite ličnih podataka

Što se tiče okvira politika u oblasti zaštite ličnih podataka, Agencija za zaštitu ličnih podataka je izradila Strategiju za zaštitu ličnih podataka 2014-2017, koja ima za cilj omogućavanje ispunjenja obaveza agencije prema građanima i odgovarajućim državnim institucijama, u ambijentu neprekidnih izazova i dešavanja. Ovim dokumentom se istovremeno informišu zainteresovane strane kako sprovesti u praksu zakonske obaveze agencije.

Institucionalni okvir

Institucionalni okvir u oblasti sudskog sistema

Institucionalni okvir sudstva se sastoji od sledećih institucija:

Ministarstvo pravde je nadležno za razvoj politike i zakonodavstva u oblasti pravde; sprovodi politike za obezbeđivanje pravičnog i efektivnog pristupa sistemu pravde za sve, bez diskriminacije; nadgleda sistem javnog beležništva, posredovanja i pravosudnog ispita; čuva i upravlja oduzetom ili konfiskovanom imovinom u saradnji sa tužilaštvom, sudom ili drugim nadležnim organima u skladu sa zakonima na snazi itd.

Sudski savet Kosova je nezavisna institucija koja obezbeđuje da kosovski sudovi budu nezavisni, profesionalni i nepristrasni i odražavaju multietničku prirodu Kosova. SSK je nadležan za rešavanje i predlaganje sudija za imenovanje, ocenu njihovog učinka, disciplinskih upitnika, kao i elaboraciju politike i opšteg upravljanja sudskim sistemom.

Tužilački Savet Kosova je potpuno nezavisna institucija u obavljanju svojih funkcija, u skladu sa zakonom. Tužilački savet Kosova obezbeđuje jednak pristup pravdi za sva lica na Kosovu. Tužilački

Savet Kosova obezbeđuje da državni tužilac bude nezavisan, profesionalan, nepristrasan i da odražava multietnički karakter Kosova i principe ravnopravnosti polova.

Državni tužilac predstavlja nezavisnu i ustavnu instituciju, koji je nadležan i odgovoran za gonjenje lica koji su opštuzeni za izvršenje krivičnih dela i drugih krivičnih dela kao štu su definisana zakonom. Instituciju Državnog tužioca čine kancelarija Glavnog državnog tužioca, sa nadležnošću na celoj teritoriji Republike Kosova; Apelaciono tužilaštvo kao drugi stepen sa nadležnošću na celoj teritoriji Republike Kosova; Specijalno tužilaštvo Republike Kosova, kao specijalizovano tužilačko telo, i Osnovna tužilaštva, rasprostranjena na teritorijama sedam (7) regiona na Kosovu.

Kosovski institut za pravosuđe je nezavisna institucija koja nudi obuku za sudije, tužioce i ostale pravne profesionalce na Kosovu. Tokom svojeg rada, KIP razvija planove kratkoročnog, srednjoročnog i dugoročnog usavršavanja za efikasno, efektivno i nepristrasno pravosuđe a takođe vrši i druge profesionalne delatnosti kao profesionalna-istraživačka institucija za razvoj pravosuđa na Kosovu u skladu sa evropskim standardima.

Osnovni sudovi su prvostepeni sudovi i internom organizacijom ovih sudova, u cilju podele stvari prema prirodi njihovih stvari, imaju sledeća odeljenja:

- Odeljenje za privredna pitanja, koje deluje u okviru Osnovnog suda u Prištini, za celu teritoriju Republike Kosovo;
- Odeljenje za upravna pitanja, koje deluje u okviru Osnovnog suda u Prištini,
- Odeljenje za teška krivična dela, koje deluje u sedištu svakog osnovnog suda;
- Opšte odeljenje koje deluje u sedištu svakog osnovnog suda, kao i u ogranku svakog osnovnog suda;
- Odeljenje za maloletnike, koje deluje u okviru osnovnih sudova.

Apelacioni sud je drugostepeni sud, koji je nadležan za razmatranje: svih žalbi uložениh protiv odluka osnovnog suda; donošenje odluka u trećem stepenu, na žalbu koja je dozvoljena zakonom u vezi sukoba jurisdikcije između osnovnih sudova; odlučivanje o sukobu jurisdikcije između osnovnih sudova itd.

Vrhovni sud je javna institucija koja zastupa najvišu sudska instancu, sa jurisdikcijom na celoj teritoriji zemlje. Vrhovni sud je nadležan za: odlučivanje u trećem stepenu po žalbama dozvoljenim zakonom; zahteve za vanredna pravna sredstva protiv pravosnažnih odluka sudova Republike Kosovo, kao što je propisano zakonom; reviziju protiv odluka drugostepenih sudova u pitanjima sporova, kao što je predviđeno zakonom; određivanje načelnih stavova i pravnih mišljenja o pitanjima koja su od značaja za jedinstveno sprovođenje zakona u svim sudovima na teritoriji Kosova itd.

Ustavni sud je konačni organ u Republici Kosovo za tumačenje Ustava i usklađenost zakona sa Ustavom. Ustavni sud je u potpunosti nezavisan u vršenju svojih ovlašćenja.

Ostale institucije koje pokrivaju oblast pravosudnog sistema su i Komora javnih beležnika Kosova, Advokatska komora Kosova, Agencija za besplatnu pravnu pomoć itd.

Institucionalni okvir u oblasti politike protiv korupcije

Institucionalni okvir politike protiv korupcije se sastoji od sledećih institucija:

Agencija protiv korupcije, kao nezavisna institucija prema Zakonu br. 03/L-159 o Agenciji protiv korupcije, ima za cilj prevenciju i borbu protiv korupcije. Sledstveno, u funkciji ove misije, Agencija sprovodi i Zakon br. 04/L-050 o prijavljivanju, poreklu i kontroli imovine visokih javnih zvaničnika i prijavljivanju, poreklu i kontroli poklona za sve službenike i Zakon br. 04/L-051 o sprečavanju sukoba interesa u vršenju javne funkcije.

Specijalna radna grupa protiv korupcije STRK-a (2010) ima za cilj borbu protiv korupcije na najvišem nivou. Mandat Radne grupe je istraživanje i borbe negativnog fenomena korupcije na Kosovu.

Nacionalni koordinator za borbu protiv korupcije – Kancelarija državnog tužilaštva je imenovala koordinatora za koordinaciju tekuće borbe državnog tužilaštva protiv korupcije. Koordinator većinom ostaje uključen u koordinaciju izveštavanja kancelarije državnog tužilaštva u borbi protiv korupcije.

Nacionalni savet za borbu protiv korupcije je osnovala predsednica Republike Kosovo u skladu sa Ustavom Republike Kosovo i zakonima na snazi, a ima za cilj koordinaciju rada i aktivnosti institucija/agencija, u okviru njihovih ovlašćenja i delokruga, za sprečavanje i borbu protiv korupcije. Takođe, ostale funkcije Saveta obuhvataju koordinaciju aktivnosti u sprečavanju i borbi protiv korupcije, identifikovanja aktivnosti za podršku sprovođenja nacionalne strategije za borbu protiv korupcije, određivanju prioriteta i politike za sprovođenje zakonodavne agende u podizanju efektivnosti u borbi protiv korupcije i podizanju svesti društva za sprečavanje i borbu protiv korupcije.

Osnovna tužilaštva su nadležna za istražne radnje i krivično gonjenje korupcije, uključujući vezi sa organizovanim kriminalom, dok su osnovni sudovi nadležni za suđenje i kažnjavanje slučajeva korupcije, uključujući vezi sa organizovanim kriminalom. Vezano sa navedenim, GTK je nadležan za aspekte opštih operativnih politike, upravljanje i nadgledanje opšteg izveštavanja o radu osnovnih tužilaštava u istražnim radnjama i krivičnom gonjenju korupcije. SSK ima iste nadležnosti u odnosu na osnovne sudove u ovoj oblasti.

Jedinica za borbu protiv korupcije i privrednog kriminala u okviru Onsovnog tužilaštva u Prištini je osnovana od strane Tužilačkog Saveta Kosova sa ciljem smanjenja starih predmeta korupcije i privrednog kriminala.

Institucionalni okvir u oblasti osnovnih prava

Institucionalni okvir koji pokriva oblast osnovnih prava se sastoji od sledećih institucija:

Kancelarija za dobro upravljanje, koja deluje u okviru Kancelarije PM-a, je nadležna za savetovanje Vlade u pitanjima zaštite od diskriminacije i promovisanja jednakosti, nadgledanja, sprovođenja preporuka Narodnog advokata, izradu politike, strategija i akcionih planova u pitanjima zaštite od diskriminacije. Daje mišljenje o nacrtu zakonodavstva koje pripremi Vlada, u skladu sa standardima ljudskih prava na snazi i praksi dobrog upravljanja i konsultuje se predstavnicima raznih interesnih grupa. Po potrebi, osniva savetodavne organe za razmatranje dobrog upravljanja, ljudska prava, jednake mogućnosti i pitanja protiv diskriminacije.

Institucija narodnog advokata, kao nezavisna ustavna institucija nadgleda, štiti i promoviše ljudska prava i slobode. Zakonom o zaštiti od diskriminacije, Institucija narodnog advokata je određena da bude žalbeni mehanizam za slučajeve diskriminacije po bilo kojoj osnovi, dok je Zakonom o rodnom ravnopravnosti određen da bude žalbeni mehanizam za slučajeve rodne diskriminacije. Takođe će delovati i kao nacionalni mehanizam za sprečavanje mučenja i svih drugih oblika svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni. Narodni advokat je osnovao jedinicu za rodnu ravnopravnost, koja ima mandat obrade svih žalbi/slučajeva povrede pravila rodne ravnopravnosti pojedinaca ili grupa pojedinaca, koje su počinili javni organi.

Agencija za rodnu ravnopravnost u okviru Kancelarije premijera, koja ima mandat sprovođenja i nadgledanja sprovođenja Zakona o rodnoj ravnopravnosti, promovisanjem vrednosti i ravnopravnih mogućnosti bez obzira na rodnu ravnopravnost. Pokreće i izrađuje zakonske akte u skladu sa svojim mandatom u oblasti rodne ravnopravnosti. Blisko saraduje sa institucionalnim mehanizmima i civilnim društvom u promovisanju pro-rodne agende.

Službenici za rodnu ravnopravnost u ministarstvima i opštinama, koji vrše dužnosti koordinatora za pitanja rodne ravnopravnosti. Službenici za rodnu ravnopravnost su nadležni za ispunjenje zadataka iz aspekta rodne ravnopravnosti, u okviru nadležnosti ministarstva, na osnovu Zakona i u skladu sa kancelarijom za rodnu ravnopravnost Kosova.

Kosovska Agencija za vlasništvo je osnovana kao nezavisna Agencija za rešavanje zahteva koji se odnose na nepokretnu privatnu imovinu, uključujući poljoprivrednu i komercijalnu imovinu.

Nacionalni koordinator protiv porodičnog nasilja je individualni organ nadležan za koordinaciju, saradnju, nadgledanje i izveštavanje sprovođenja politike, aktivnosti i radnji predviđenih programom protiv porodičnog nasilja. Dok je međuministarska grupa sastavljena od predstavnika resornih ministarstava, čiji mandat je koordinacija u sprovođenju politike, nadgledanje i periodično izveštavanje o zabeleženom napretku pri kancelariji nacionalnog koordinatora protiv porodičnog nasilja, odnosno sekretarijatu protiv porodičnog nasilja.

Međuministarski odbor za dečja prava je osnovan u cilju koordinacije politike, programa i procesa u vezi sa pitanjem prava dece, kako bi se olakšala realizacija prava dece i kako bi se njima ponudila jednaka mogućnost aktivnog učešća u društvu. Ovaj mehanizam se stara o poslednjim dešavanjima u sprovođenju politike, zakonodavstva, programa i drugih usvojenih mera u smislu realizacije dečjih prava na Kosovu.

Savetodavna i koordinaciona grupa za prava osoba LGBTI zajednice ima za cilj uspostavljanje partnerstva i redovne saradnje među domaćim i međunarodnim i nevladinih organizacija koje rade na zaštiti i promociji prava zajednice (LGBTI) u Republici Kosovo. Štaviše, grupa služi svrsi pokretanja inicijativa za zajedničke aktivnosti na sprečavanju i borbi protiv diskriminacije kao i povećanje svesti o ljudskim pravima, uz poseban naglasak na prava zajednice (LGBTI).

Popravna služba Kosova je nadležna za upravljanje zatvorenicima, pritvorenicima, osuđenika, maloletnika na osnovu zakona koji se primenjuju na Kosovu, kao i evropskih konvencija i drugih propisa koje su donele odgovarajuće institucije. PSK je nadležna za upravljanje institucijama različitih bezbednosnih nivoa i nadgledanje osoba pod staranjem PSK-a.

Probna služba Kosova je centralni organ državne uprave podređen Ministarstvu pravde i nadležan za obavljanje poslova u vezi: organizacije, sprovođenja i nadzora izvršenja alternativnih kazni i reintegracije kažnjenih lica (probni poslovi); izvršenje mera različitosti i vaspitnih mera za maloletnike; ocenu krimogene opasnosti i određivanje potreba za tretman počinitelaca krivičnih dela itd.

Inspekcija MD-a za PSK vrši inspekciju rada ovih institucija i pravilnog toka njihovih funkcija u oblastima kao što u: disciplina i kazne, prinudne mere, upotreba sile, upotreba vatrenog oružja, žalbe zatvorenika, primanje-upis zatvorenika, podela-kategorizacija, smeštaj, lična higijena, odeća i obuća, prekrivači itd.

Nacionalni mehanizam za sprečavanje mučenja i svih drugih oblika svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni: Zakonom o narodnom advokatu, Institucija narodnog advokata je određena da bude nacionalni mehanizam za sprečavanje mučenja (NMS). U okviru ovih zakonskih odgovornosti, INA će redovno i bez najave posećivati sva mesta u kojima se nalaze osobe lišene slobode, uključujući policijsko zadržavanje, pritvor, boravak u zdravstvenim institucijama, carinsko zadržavanje, zadržavanje imigracije i svako drugo mesto gde se sumnja da postoji kršenje ljudskih prava i sloboda; takođe će davati preporuke ili usklađenost zakonima i drugih podzakonskih ili administrativnih akata, uputstava, praksi primenjenih na Kosovu sa Ustavom i međunarodnim standardima u oblasti sprečavanja mučenja i svih drugih oblika svirepih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni.

Agencija za besplatnu pravnu pomoć je nezavisan organ, nadležan za obezbeđivanje besplatne pravne pomoći u građanskoj, krivičnoj, upravnoj ili prekršajnoj oblasti, za sve građane Republike Kosovo, kojima je onemogućen pristup pravdi zbog nedostatka materijalnih sredstava, i koji ispunjavaju zakonom predviđene kriterijume.

Odeljenja za maloletnike u okviru sudova i tužilaštava se većinom bave slučajevima u kojima su maloletnici deo krivičnih dela.

Policija Kosova, Jedinica za ljudska prava je nadležna za izradu politike u ovoj oblasti kao i nadgledanje poštovanja ljudskih prava, uključujući rodnu ravnopravnost. Slučajevi porodičnog nasilja i delikvencije maloletnika se obrađuju u posebnim sektorima. U okviru svake uprave PK-a funkcionišu posebni sektori porodičnog nasilja i maloletničke delikvencije. Štaviše, samo sertifikovani službenici u ovoj oblasti se bave obradom ovih slučajeva. U okviru PK-a su funkcionalne i posebne prostorije za intervjuisanje maloletnika.

Agencija za besplatnu pravnu pomoć nudi i obezbeđuje ravnopravan pristup pravdi svim građanima Republike Kosovo, potvrđujući spremnost institucija Kosova na promovisanju, poštovanju i zaštiti načela ljudskih prava i vladavine prava na Kosovu. Kako bi se obezbedilo poštovanje osnovnih prava, Agencija nudi pravnu pomoć na jeziku stranke.

Nacionalni savet za osobe sa ograničenim sposobnostima je savetodavni i orijentišući organ o nacionalnim prioritetima i politikama u oblasti ograničenih sposobnosti. Svrha nacionalnog saveta o ograničenoj sposobnosti je rad na stvaranju jednakih mogućnosti, potpunom učešću i socijalnoj integraciji osoba sa ograničenim sposobnostima, osiguravanje da se potrebe i interesi osoba sa ograničenim sposobnostima uvek uzimaju u obzir kada Vlada donosi odluke o nečemu što utiče na stanje osoba sa ograničenim sposobnostima. Preporuke nacionalnog saveta o ograničenim sposobnostima su u skladu sa standardnim pravilima Ujedinjenih nacija o jednakoj mogućnosti za osobe sa ograničenim sposobnostima i drugim međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima.

Komisija za nadgledanje, izveštavanje i sprovođenje nacionalnih politike za osobe sa ograničenim sposobnostima deluje kao mehanizam nadgledanja sprovođenja Strategije i Akcionog plana kao i saradnje sa predstavnicima organizacija koje radu za prava osoba sa ograničenim sposobnostima.

Vlada Republike Kosova 13. maja 2016. godine, donela je odluku o osnivanju Međuministarske koordinacione grupe o ljudskim pravima, kojom rukovodi premijer Republike Kosova u čijem sastavu su kao članovi ministri iz relevantnih ministarstava, Ombudsman i predstavnici civilnog društva. Cilj ovog institucionalnog mehanizma o ljudskim pravima je jačanje koordinacije u oblasti ljudskih prava svih ministarstava i nadležnih organa u vladi, praćenje sprovođenja politika i strategija o ljudskim pravima na Kosovu, izveštavanje Skupštini o zaštiti i poštovanju ljudskih prava u Republici Kosovo, razmena informacija i podataka i realizacija preporuka sadržanih u izveštajima nadležnih saveta i drugih organa Ujedinjenih nacija, Evropskog saveta, Evropske unije i drugih međunarodnih organizacija, budžetiranje ljudskih prava i postavljanje prioriteta politika o ljudskim pravima, davanje predloga za poboljšanje pravnog okvira u oblasti ljudskih prava i drugih značajnih predloga za razvoj ljudskih prava u Republici Kosovo.

Savetodavna i koordinaciona grupa o pravima zajednice LGBTI je izradila plan rada o pravima zajednice LGBTI, koji obuhvata period između 2016-2018, plan se bavi pitanjima u oblasti obrazovanja, zdravlja, saradnje i podizanja svesti stanovništva uopšte.

Institucionalni okvir u oblasti zaštite manjina i kulturne baštine

Institucionalni okvir koji pokriva oblast zaštite manjina i kulturne baštine je sledeći:

Konsultativno veće za zajednice, deluje u okviru predsedništva Republike Kosovo ima mandat da pomaže u organizovanju i artikulisanju stavova zajednica i njihovih pripadnika u vezi zakonodavstva, politike i javnih programa koji su od posebnog značaja za njih; obezbeđivanje foruma za konsultacije i koordinaciju među zajednicama i obezbeđivanje efikasnog funkcionisanja zastupničkih organizacija zajednica; nuđenje mehanizma za redovnu razmenu između zajednica i državnih institucija; nuđenje mogućnosti zajednicama da u početnim etapama uzmu učešće u zakonodavnim ili političkim inicijativama koje može da pripremi Vlada ili Skupština.

Ministarstvo za zajednice i povratak razvija politike i promovise i sprovodi zakone za promovisanje i zaštitu prava zajednica i njihovih pripadnika, uključujući pravo na povratak, u skladu sa Ustavom Republike Kosovo; promovise stvaranje prikladnih uslova za povratak i obezbeđuje jedinstven pristup povratku; razvija ili upravlja programima i mehanizmima za pomaganje, integraciju u jednakim uslovima za sve zajednice i njihove pripadnike, koji trenutno stanuju u Republici Kosovo, kao i obezbeđivanje postojanog povratka raseljenih i izbeglica.

Ministarstvo kulture, omladine i sporta ima mandat za razvoj politike i sprovođenje zakonodavstva za promociju kulturnih, sportskih i omladinskih aktivnosti i povezivanje sa članovima svih etničkih, verskih i jezičkih zajednica, uključujući one koje privremeno ili stalno žive na Kosovu.

Savet za nadgledanje sprovođenja nadgleda sprovođenje odredbi zakona Republike Kosovo u vezi sa zaštitom verske i kulturne srpske baštine na Kosovu, uključujući posebno odredbe zakona o posebnim zaštićenim zonama, istorijskom centru Prizrena i selu Velika Hoča.

Kancelarija poverenika za jezike, deluje u okviru Kancelarije premijera pod upravom Poverenika za jezike, koji je nadležan za upravljanje Kancelarijom i izvršenje njenih ovlašćenja, savetovanje Vlade i institucija pod jurisdikcijom Kancelarije u vezi usvajanja i sprovođenja mera koje obezbeđuju upotrebu i ravnopravan status službenih jezika, upotrebu službenih jezika i jezika u zvaničnoj potrebi u opštinama, kao i zaštitu i promociju jezika zajednica čiji jezik nije službeni jezik. Kancelariju podržavaju dva mehanizma: Odbor za jezičke politike i Mreža za jezičke politike.

Kancelarija za pitanja zajednica deluje u okviru Kancelarije premijera i koordinise sva pitanja koja se odnose na zajednice, uključujući: koordinaciju vladinih organa, nezavisnih agencija i institucija/ministarskog nivoa i opština; koordinaciju donatora i međunarodnih organizacija kako bi se obezbedilo da su pitanja zajednica uzeta u obzir na efektivan način širom Kosova; onemogućavanje udvostručavanja napora i obezbeđivanje jednakosti u izdvajanju sredstava i njihovu efektivnu upotrebu.

Lokalni odbori za javnu bezbednost su konsultativna tela za policiju u identifikovanju, odgovoru i u saradnji sa policijom rešava lokalne probleme u zajednici.

Opštinski saveti za bezbednost u zajednici su bezbednosni forumi koji imaju za cilj povećanje svesti građana u vezi prirode krivičnih dela, nepravilnosti i nasilničkog ponašanja u lokalnoj zajednici i izgradnju poverenja između policije i građana kroz uspostavljanje partnerstva i zajedničkih inicijativa za rešavanje bezbednosnih problema u svakoj zajednici.

Institucionalni okvir u oblasti zaštite ličnih podataka

U oblasti zaštite ličnih podataka, Republika Kosovo je osnovala:

Državnu agenciju za zaštitu ličnih podataka, koja ima zakonsku obavezu za nadgledanje sprovođenja pravila za zaštitu ličnih podataka. Agencija funkcioniše kao nezavisna agencija i izveštava direktno Skupštini Republike Kosovo.

Podrška donatora

Podrška u oblasti pravosuđa

Što se tiče pomoći EU-a i bilateralne pomoći u oblasti pravosuđa, projekti koji su realizovani su sledeći:

- Informativni sistem upravljanja predmetima – ima za cilj podršku institucija pravosuđa na Kosovu. Ovaj projekat, uz podršku Ministarstva spoljnih poslova Norveške, ima za cilj obezbeđivanje tehničke pomoći Sudskom savetu Kosova (SSK) u funkcionalnoj automatizaciji rada u svim sudovima i tužilaštvima Kosova.
- Program podizanja kapaciteta 2012-2016, u okviru tužilačkog i sudskog sistema kroz postdiplomske studije, master studije, jednogodišnje poststudije na američkim univerzitetima. Ovaj projekat finansira Ambasada SAD-a. Do sada su u SAD-u školovane četiri generacije, tro od kojih su završile jednogodišnje studije i ovi tužioci i sudije su se nakon školovanja vratile u tužilački i sudski sistem, donoseći sa sobom iskustvo i praksu pravosuđa SAD-a. Četvrta generacija je počela sa školovanjem u avgustu mesecu i očekuje se da završe krajem sledeće akademske godine. Do sada, u ovih 4 generacija, studije u SAD-u su pratili 7 tužilaca i 6 sudija.
- Projekat za objavljivanje presuda – na zahtev SSK-a, TAIEX je usvojio predlog projekta SSK-a za pomoć u organizovanju radionice, kao prvi korak u razvoju/izradi uredbe o objavljivanju presuda.
- Projekat EU za pomoć SSK-u i TSK-u 2013-2016. – svrha projekta je bila pomoć SSK-u i TSK-u u profesionalnom proširenju ključnih nadležnosti kao što su imenovanje, reizbor, premeštanje, disciplinovanje itd. takođe, ovaj projekat je pomogao u osnivanju jedinice za krivičnu evidenciju, pomažući u izradi uredbe o krivičnoj evidenciji. Očekuje se da se projekat završi u martu 2016. i da se isti nastavi projektom tvininga na proleće 2016, čiji cilj će biti isti sa ciljevima trenutnog projekta.
- Projekat USAID-a/Effective Rule Of Law Programe (EROL) 2011-2015. – unapređenje upravljanja sudovima kroz fizičku obnovu svih sudova, kako bi bili modeli sudova. Ukupni iznos projekta je bio više od 20 miliona evra. Nastavak ovog projekta će biti krajem 2015. godine, kao Justice Sector Reform Program, čiji cilj je pomoć SSK-u u integraciji struktura na severu i nastavljane aktivnosti u funkciji smanjenja zaostalih predmeta.
- Projekat UNDP-a 2015 – 2017. – cilj je proširenje međuinstitucionalne saradnje između SSK-a, TSK-a, PIK-a i MP-a kao i profesionalna podrška, pomažući izbliza za bolje funkcionisanje pravosuđa uopšteno;
- Tvining projekat EU-a “Povećanje efikasnosti, odgovornosti i transparentnosti sudskog i tužilačkog sistema Kosova i izgradnja kapaciteta STRK-a”, koji će biti realizovan u periodu 2016-2018.
- Tvining projekat “Dalja podrška reforme pravnog obrazovanja” 2016-2018- Opšti cilj je jačanje vladavine prava kroz poboljšanje pravnog obrazovanja na Kosovu, posebno u daljoj izgradnji kapaciteta pravosudnog sektora, jačanjem kapaciteta Kosovskog instituta za pravosuđe;
- Borba protiv korupcije PECK II

Što se tiče pomoći EU-a i bilateralnoj pomoći u oblasti osnovnih prava, u toku je pripremanje sledećih projekata:

- Projekat tvininga EU – „Borba protiv homofobije i transfobije“, projekat čije sprovođenje je počelo u maju 2014. Ovaj projekat radi na povećanju svesti i iskorenjivanja nasilja, predrasuda i diskriminacije prema LGBTI zajednici na Kosovu. Takođe, pruža izgradnju kapaciteta i proširenje svesti i profesionalnog pristupa kosovskih organa, posebno policije, pravosuđa, nastavnika i medija prema pripadnicima LGBTI zajednice. Projekat odgovara na četiri komponente-oblasti:
 - Komponenta 1: zakonodavstvo/politike
 - Komponenta 2: povećanje svesti i obuke
 - Komponenta 3: strukture zakonskog i psihološkog savetovanja
 - Komponenta 4: institucionalne mreže i saradnja.

Srednjoročni prioriteti

Srednjoročni prioriteti u oblasti pravosudnog sistema

U cilju ispunjenja obaveza koje proizilaze iz SSP-a i drugih dokumenata i mehanizama za pridruživanje EU, u okviru delokruga Poglavlja 23, tokom perioda 2017 - 2020. Ćemo se usredsrediti na sledeće srednjoročne prioritete u ovoj oblasti:

- Izrada i usvajanje civilnog zakonika i pratećeg zakonodavstva, sa ciljem objedinjenja zakonodavstva u ovoj oblasti, uključujući imovinska pitanja;
- Izrada i usvajanje sveobuhvatne nacionalne strategije o sistemu pravosuđa (koja će biti zasnovana na detaljnoj analizi celog sistema) uz fokus na okvirnu funkcionalizaciju iste
- Pregled sektora vladavine prava, i za ovu aktivnost Vlada Republike Kosova je donela odluku dana 23.11.2016, kojom se definišu aktivnosti za funkcionalni pregled sektora vladavine prava na Kosovu, u cilju identifikacije i definisanja strateških i razvojnih ciljeva za oblast vladavine zakona, povećanja efikasnosti državnih institucija u sprovođenju zakona, izvršiće se pregled pravnog okvira koji reguliše oblast vladavine prava, kao i procesi i saradnja između institucija koje imaju odgovornosti u oblasti vladavine prava, izvršiće se procena institucionalnih kapaciteta sa odgovornostima u oblasti vladavine prava; izdavanje preporuka za unapređenje pravnog okvira, procesa i saradnje, i institucionalnih kapaciteta koje imaju odgovornosti u oblasti vladavine prava, priprema Nacionalne strategije za vladavinu prava na Kosovu, kao rezultat funkcionalnog pregleda. Ovim procesom će rukovoditi MP koja o toku, rezultatima i preporukama funkcionalnog pregleda izveštava Upravnom odboru, koji je sastavljen od predstavnika sledećih institucija: MP, MUP, MF, SSK, TSK, OAK, i predstavnika međunarodnih donatora koji pružaju tehničku pomoć u podršci funkcionalnog pregleda. Ovaj Upravni odbor je dužan da utvrdi opšte linije toka funkcionalnog pregleda na osnovu preporuka MP; da razmatra i dostavlja Vladi Kosova predlog o Nacionalnoj strategiji za vladavinu prava na Kosovu. O ovom pitanju MP će potpisati memorandume saradnje sa nezavisnim institucijama u oblasti vladavine prava o saradnji i koordinaciji aktivnosti u okviru ovog procesa.
- Pregled sistema krivičnog pravosuđa – Cilj ove aktivnosti je procena ključnih institucija u vezi sa funkcionisanjem restrukturiranog sistema krivičnog pravosuđa na Kosovu, kroz ovaj proces očekuje se da se izvrši detaljna procena celokupnog krivičnog pravosudnog sistema.
- Izrada i usvajanje Civilnog zakonika i pratećeg zakonodavstva, gde ova aktivnost ima za cilj finalizaciju Civilnog zakonika, gde će se prethodno održavati sveobuhvatne konsultacije, kampanje informisanja, podizanje svesti relevantnih aktera, uključujući civilno društvo, itd. Planira se izgradnja sveobuhvatnih kapaciteta, uključujući obuku i pružanje smernica o stručnom mišljenju, u sprovođenju novog Civilnog zakonika.
- Povećanje broja notara u skladu sa promenama koje se ogledaju u novom zakonu o notarima,
- Sprovođenje Akcionog plana Strateškog plana Tužilačkog Saveta Kosova;

U srednjoročnom periodu, SSK u cilju sprovođenja Zakonika o krivičnom postupku, izvrši će izradu podzakonskih akata i to;

- Usvajanje Uredbe o internom tretiranju predmeta u sudovima (članovi 212.3, 442.3)
- Usvajanje Administrativnog uputstva o nominalnom iznosu u krivičnom postupku (450.3)
- Usvajanje Administrativnog uputstva koje dodatno reguliše plaćanje troškova nastalih tokom krivičnog postupka u sudovima (član 457, Uredba o troškovima).

Takođe, SSK na osnovu Strateškog plana za srednjoročni period će usvojiti Uredbu o povereniku za presretanje elektronskih komunikacija. SSK će takođe usvojiti Uredbu o normama sudija, Administrativno uputstvo o sudskim taksama i Uputstvo o klasifikaciji dokumenata/predmeta (javni pristup).

Takođe, kao srednjoročnu meru, sudovi na Kosovu treba da na aktivan način sprovedu Administrativno uputstvo o anonimnosti pravosnažnih presuda. U okviru planiranja srednjoročnih mera, SSK treba da poveća kapacitete sudova u sprovođenju pravde. To se može uraditi povećanjem broja profesionalnih saradnika u skladu sa Zakonom o sudovima, kao i izbor sudskih eksperata u skladu sa Uredbom o sudskim ekspertima. Međutim, to nije postignuto zbog nedostatka finansijskih sredstava i dodatnog budžeta.

Druge značajne mere koje treba da se završe tokom srednjoročnog perioda su: unapređenje politika o izvršenju krivičnih sankcija, i pružanje jedinstvenih politika u vezi sa izricanjem krivičnih sankcija.

Takođe, u skladu sa Agendom Evropske Reforme (ERA), nakon analize potreban je potencijalni razvoj sudija i profesionalnih saradnika u Fiskalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini (Odeljenje za administrativna pitanja). Da bi se proizveo i obezbedio veći kvalitet pravde, uzimajući posebno u obzir 12-mesečnu obaveznu obuku sudija i tužioca, SSK, TSK i KIP treba da izdaju Administrativno uputstvo o obukama sudija, tužilaca i drugog administrativnog osoblja.

U srednjoročnom periodu, KIP planira da nastavi sa specijalizovanim programima o korupciji. Ovaj specijalizovani program obuke ima za cilj da na pažljiv, detaljan i sveobuhvatan način odgovori potrebama za profesionalni razvoj sudija i tužilaca koji su uključeni u borbu protiv krivičnih dela korupcije.

Srednjoročni prioriteti u oblasti politika protiv korupcije

U cilju ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz SSP-a i od drugih dokumenata i mehanizama pridruživanja EU u okviru delokruga poglavlja 23, u toku perioda 2017-2020 bićemo fokusirani na sledećim srednjoročnim prioritetima u ovoj oblasti:

- U srednjoročnom periodu, TSK planira da usvoji Strateški plan (2016 - 2018) i Akcioni plan Tužilačkog saveta Kosova o podizanju efikasnosti tužilačkog sistema u borbi protiv korupcije i privrednog kriminala.
- Takođe, APK planira da izvrši razmatranje mandata Agencije u 2017. godini i da pregleda Zakon 03/L-159 o Agenciji protiv korupcije, kako bi se povećala ovlašćenja i izvršila nova profilizacija Agencije. Agencija protiv korupcije će inicirati diskusiju u vezi sa redefinisanjem i reodređivanjem nadležnosti APK-a, u cilju daljeg jačanja Agencije.
- Planira se pregled Zakona br. 04/L-050 o izjavljivanju, poreklu i kontroli imovine visokih javnih zvaničnika i izjavljivanje, poreklo i kontrola poklona za sva zvanična lica, u cilju zakonskog regulisanja pitanja porekla imovine, i stvaranja mehanizama za potvrđivanje porekla ove imovine.
- Pregled Strategije i Akcionog plana protiv korupcije 2018-2022. Organizaciona struktura Agencije može da se menja na osnovu preporuka koje mogu nastati nakon analize o mandatu i izmeni i dopuni zakona.
- Analiza o mandatu APK i misiji Agencije (na kraju 2016). Na osnovu ove analize predviđene su procedure za izmenu zakona. Pravni osnov se očekuje da se usvoji u toku perioda 2017-2018.
- Pregled mandata Agencije u 2017. godini ima za cilj da obavlja sveobuhvatnu i pravilnu analizu o dostignućima i potrebi restrukturiranja Agencije. Pregled misije Agencije se odnosi na proceni opšteg rizika i pre svega na konsolidaciju Državnog tužilaštva. Treba razmatrati potrebu postojanja mehanizma koji treba da obavlja preliminarne istrage, koje sada Agencija preduzima, ili ako se ove istrage ojačaju dodatnim ovlašćenjima. Analiza će obuhvatiti sve aktere mehanizama protiv korupcije, zvaničnike Agencije i međunarodne eksperte, koji će predstaviti međunarodna iskustva mehanizama koji su slični sa misijom Agencije.

Srednjoročni prioriteti u oblasti osnovnih prava

U cilju ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz SSP-a i od drugih dokumenata i mehanizama pridruživanja EU u okviru delokruga poglavlja 23, prioritet Vlade Kosova u oblasti osnovnih prava

tokom perioda 2017-2020 će biti sprovođenje sadašnjih zakona i fokusiranje na ažuriranju i sprovođenju strategija o ljudskim pravima, obezbeđivanjem dugoročnog pristupa u tom pogledu. Prema budžetskom planiranju, sprovođenje Zakona o paraplegijskim i tetraplegijskim licima će početi od 2017. godine.

U srednjoročnom periodu 2017-2020, planira se harmonizacija odredbi Zakona o ravnopravnosti polova o polnoj kvoti sa Zakonom o izborima. Štaviše, treba uskladiti odredbe Zakona protiv diskriminacije sa odredbama Zakona o slepim osobama, kako bi se osigurao pristup slepim licima javnim dokumentima.

Planira se pregled zakonodavstva koji reguliše izvršenje krivičnih sankcija, koji ima za cilj reformisanje svih sektora pravde, koji su povezani sa poboljšanjem upravljanja izvršenja krivičnih sankcija, senzibilizaciju sudova za povećanje broja slučajeva izricanja alternativnih kazni, naspram izricanja kazni zatvorom.

Poboljšanje sektora imovinskih prava, u cilju jasnijeg definisanja zakonom imovinskog prava i pružanja efikasnijih mehanizama, koji su pristupačniji i povoljniji, putem kojih građani će biti u mogućnosti da steknu pravno priznavanje svojih prava, i nakon toga formalizaciju njihovih prava kroz registraciju u katastarskoj službi Kosova. Kroz ovu aktivnost će se poboljšati imovinska i stvarna prava, takođe će se regulisati i građanska prava i prava kompanija EU-a o kupovini nepokretne imovine na Kosovu, pravila o građevinskom zemljištu, javnoj imovini.

U srednjoročnom periodu KIP planira da nastavi sa programom obuke u oblasti sloboda i ljudskih prava koje proizilaze iz Evropske Konvencije o slobodama i ljudskim pravima, ali i iz domaćeg zakonodavstva.

Srednjoročni prioriteti u oblasti zaštite manjina i kulturne baštine

Ministarstvo za zajednice i povratak će se angažovati na postojanom povratku raseljenih lica sa Kosova i reintegraciju i stabilizaciju zajednica na Kosovu. Prioritet Vlade u oblasti obrazovanja će biti sprovođenje akcionog plana za integraciju RAE zajednica i akcionog plana protiv napuštanja.

U srednjoročnom periodu će biti preduzete mere za uključivanje marginalizovanih grupa i manjinskih zajednica u više obrazovanje. Istovremeno, treba se nastaviti sa angažovanjem na poboljšanju pristupa izbeglica i raseljenih lica svojoj imovini i javnim uslugama, kao i sa ponudom većih ekonomskih mogućnosti.

U srednjoročnom periodu će biti usvojen:

- Zakon o povraćaju nezakonito oduzetih objekata kulturne baštine;
- Zakon o izvozu kulturnih dobara.

Štaviše, Vlada Kosova će se angažovati na povećanju sredstava za restauraciju spomenika kulturne baštine: istorijske, kulturne i verske. Tokom perioda 2017 - 2020. će biti usvojeni:

- Lista kulturne baštine pod stalnom zaštitom,
- Akcioni plan za sprečavanje krijumčarenja predmeta kulturne baštine;
- Spisak nacionalne kulturne baštine.

U funkciji zaštite, čuvanja i promocije kulturne baštine posebna pažnja će biti usmerena ka međugraničnoj saradnji i uključivanju zona baštine na Kosovu u regionalnu agendu razvoja kulturnog turizma.

Srednjoročni prioriteti u oblasti zaštite ličnih podataka

U cilju ispunjenja obaveza koje proizilaze iz SSP-a i drugih dokumenata i mehanizama za pridruživanje EU, u okviru delokruga Poglavlja 23, tokom perioda 2017 - 2020. Čemo se usredsrediti na sledeće srednjoročne prioritete u ovoj oblasti:

- Obezbeđivanje dovoljnih ljudskih i finansijskih sredstava za agenciju;
- Obrazovanje (obuku) kontrolora;
- Direktno sprovođenje zakona preko inspekcija i kontrola;
- Organizovanje kampanji za podizanje svesti u cilju podizanja svesti građana u odnosu na značaj zaštite ličnih podataka.

Isto tako, u toku perioda 2017-2020, KIP će uključiti u svoj kurikulum obuka, obuke za sudije i tužioce u vezi sa zaštitom ličnih podataka.

3.25. Poglavlje 24 *acquis-a*: Pravda, sloboda i bezbednost

Poglavlje 24 (Pravda, sloboda i bezbednost) *acquis-a* pokriva sledeće oblasti: upravljanje granicom, migraciju, sprečavanje i kontrolu ilegalne migracije, politiku viznog režima, sigurnost dokumenata, borbu protiv organizovanog kriminala i policijsku saradnju, borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, borbu protiv terorizma, borbu protiv narkotika i sudske saradnje u civilnim i krivičnim pitanjima. Oblast pravde, slobode i bezbednosti je među najdinamičnim oblastima politike u okviru EU i politike EU u ovoj oblasti imaju za cilj da održe i dalje razvijaju EU kao prostor slobode, bezbednosti i pravde i garantuju sigurnost, prava i slobodu kretanja u EU. Zakonodavstvo (*acquis*) Evropske unije (EU) u ovoj oblasti se zasniva na opštim principima koji proističu iz Ugovora o Evropskoj uniji, Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, kao i sudsku praksu Suda pravde Evropske unije.

Pokrivene oblasti uključuju usklađivanje privatnog međunarodnog prava, sporazume izručenja između država članica, politike interne i spoljne kontrole granica, viza, migracija, politike azila, pravosudne i policijske saradnje, kao i borbe protiv kriminala (uključujući borbu protiv terorizma, organizovanog kriminala, trgovine drogom, trgovine ljudima, kibernetičkog kriminala itd). Kosovo kao pristupna država treba da postepeno transponuje tekovine u ovoj oblasti, i da razvija i sprovodi odgovarajući okvir politike i institucija sa kapacitetom za implementaciju prenetih *acquis-a*. Istovremeno se, od država članica, zahteva da imaju potrebne administrativne kapacitete unutar agencija za sprovođenje zakona i drugih relevantnih tela, koje moraju da ispunjavaju standarde u ovim oblastima. Iako je većina detaljnih politike EU za pravosuđe, slobodu i bezbednost Šengenskih *acquis-a*, uključujući uklanjanje unutrašnjih graničnih kontrola u EU, ipak se za nove države članice značajni delovi Šengenskih *acquis-a* sprovode posle posebne odluke Saveta donete nakon pristupanja.

Što se tiče vladavine prava, *Uslovi SSP-a* i drugih mehanizama pristupanja u EU odnose se na jačanje i konsolidaciju institucija vladavine prava. Ovo se posebno ističe u članu 83. SSP-a u kojem se navodi da će se saradnja u ovoj oblasti posebno usredsrediti na jačanje nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti pravosuđa. U vezi s tim, od posebnog značaja je razvijanje profesionalnih kapaciteta među pripadnicima policije, tužilaca i sudija u cilju sprečavanja, istrage, gonjenja i suđenja dela organizovanog kriminala, korupcije i terorizma.

Uslovi SSP-a

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa druge strane, vrlo jasno uspostavlja niz obaveza za Kosovo, sadržanih u Glavi VII, odnosno, u članovima 83-93 SSP-a.

Prema SSP-a, u oblasti upravljanja granicom, Kosovo će osigurati usklađivanje odgovarajućeg zakonodavstva u skladu *acquis-a* EU-a, intenziviranje regionalne saradnje, razmenu informacija, izgradnju institucionalnih kapaciteta i borbu protiv preko-graničnog kriminala. Što se tiče politike viza, Kosovo će osigurati da se u kratkom periodu izvrši transponovanje nacionalnog zakonodavstva u skladu sa tekovinom EU-a. Posebno, Kosovo će voditi računa o proširenju i funkcionalizaciji mreže sistema za izdavanje viza.

Što se tiče migracije generalno, Kosovo će uskladiti domaće zakonodavstvo sa tekovinom EU, u pogledu uslova zakonitog ulaska i boravka stranaca na Kosovu, o uslovima njihovog zapošljavanja, spajanja porodice, dugoročnog boravka, studija, istraživanja, kvalifikovanim radnicima, sezonskim radnicima, o kretanjima radnika unutar preduzeća i kaznenim merama prema poslodavcima. Za upravljanje regularne migracije, Kosovo će poštovati princip pravednog i jednakog tretiranja stranaca, takođe promovisanjem njihove integracije.

Što sem tiče sprečavanja i kontrole ilegalne migracije, Kosovo će nastaviti da preduzima potrebne mere za sprečavanje i kontrolu ilegalne migracije, uključujući trgovinu i krijumčarenje migranata, a takođe će osigurati zaštitu osnovnih prava migranata i pružanje pomoći za migrante u potrebi.

Kosovo će nastaviti sa repatrijacijom i povratkom državljana Kosova, državljana trećih zemalja koji su ušli na teritoriju Kosova preko neke države članice EU-a. Takođe, Kosovo će početi se pregovorima za potpisivanje sporazuma u cilju utvrđivanja specifičnih procedura za repatrijaciju tih lica. Kosovo će takođe opremiti svoje građane sa odgovarajućim dokumentima identiteta i pružiti administrativne olakšice u tom smislu. Kosovo će, u okviru mogućnosti, nastaviti napore za potpisivanje sporazuma za repatrijaciju sa državama koje su deo procesa Stabilizacije i pridruživanja i preduzeti potrebne mere za obezbeđivanje bržeg i fleksibilnog sprovođenja ovih sporazuma.

U politici azila, Kosovo će garantovati međunarodne standarde u skladu sa Ženevskom konvencijom o statusu izbeglica iz 1951. godine i Protokolom o statusu izbeglica iz 1967. Posebna pažnja će biti posvećena pravima azilanata, poštujući princip "non-refoulement". U kratkom roku, Kosovo će osigurati usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa tekovinom EU-a, naročito u pogledu prihvatanja azilanata, tretiranju zahteva za azil i upravljanje povratka azilanata u zemlju porekla

U cilju sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala i drugih ilegalnih radnji, Kosovo će izvršiti usklađivanje zakonodavstva sa tekovinom EU-a i jačati mehanizme za sprečavanje i borbu protiv svih oblika organizovanog kriminala. Kosovo će učestvovati i sarađivati sa regionalnim i međunarodnim mehanizmima u borbi protiv organizovanog kriminala i pridržavaće se međunarodnom konvencijama i instrumentima u ovoj oblasti

Što se tiče pranja novca i finansiranja terorizma, Kosovo će preduzeti potrebne mere kako bi sprečilo upotrebu finansijskih sistema u cilju pranja novca i prihoda iz kriminalnih aktivnosti i finansiranja terorizma. Kosovo će izvršiti usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa tekovinom EU-a i jačati mehanizme u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, prilagođavajući istovremeno međunarodne standarde u ovoj oblasti, naročito standarde preporučene od FATF (Financial Action Task Force).

Vežano za saradnju u borbi nezakonitih droga, Kosovo će nastaviti saradnju za osiguravanje uravnoteženog i integrisanog pristupa u odnosu na pitanja droge, usklađujući zakonodavstvo sa *acquis-ama* EU-a i jačanjem struktura u borbi protiv nezakonitih droga. Kosovo će se, takođe, usredsređivati u upravljanju zdravstvenih i socijalnih posledica zloupotrebe droga i efikasno upravljanje prekursora, u skladu sa zajedničkim principima strategije EU-a o drogama i drugim relevantnim dokumentima.

U oblasti borbe protiv terorizma, Kosovo će nastaviti sa usklađivanjem zakonodavstva sa *acquis-ama* EU-a i jačati institucionalne mehanizme za sprečavanje, borbu i finansiranje terorizma, osiguravajući vladavinu prava, ljudska prava, osnovne slobode, međunarodno pravo. Kosovo će se pridržavati međunarodnim konvencijama i instrumentima u ovoj oblasti.

Uslovi SSP-a

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa druge strane, vrlo jasno uspostavlja niz obaveza za Kosovo, sadržanih u Glavi VII, odnosno, u članovima 83-93 SSP-a.

Prema SSP-a, u oblasti upravljanja granicom, Kosovo će osigurati usklađivanje odgovarajućeg zakonodavstva u skladu *acquis*-a EU-a, intenziviranje regionalne saradnje, razmenu informacija, izgradnju institucionalnih kapaciteta i borbu protiv preko-graničnog kriminala. Što se tiče politike viza, Kosovo će osigurati da se u kratkom periodu izvrši transponovanje nacionalnog zakonodavstva u skladu sa tekovinom EU-a. Posebno, Kosovo će voditi računa o proširenju i funkcionalizaciji mreže sistema za izdavanje viza.

Što se tiče migracije generalno, Kosovo će uskladiti domaće zakonodavstvo sa tekovinom EU, u pogledu uslova zakonitog ulaska i boravka stranaca na Kosovu, o uslovima njihovog zapošljavanja, spajanja porodice, dugoročnog boravka, studija, istraživanja, kvalifikovanim radnicima, sezonskim radnicima, o kretanjima radnika unutar preduzeća i kaznenim merama prema poslodavcima. Za upravljanje regularne migracije, Kosovo će poštovati princip pravednog i jednakog tretiranja stranaca, takođe promovisanjem njihove integracije.

Što sem tiče sprečavanja i kontrole ilegalne migracije, Kosovo će nastaviti da preduzima potrebne mere za sprečavanje i kontrolu ilegalne migracije, uključujući trgovinu i krijumčarenje migranata, a takođe će osigurati zaštitu osnovnih prava migranata i pružanje pomoći za migrante u potrebi.

Kosovo će nastaviti sa repatrijacijom i povratkom državljana Kosova, državljana trećih zemalja koji su ušli na teritoriju Kosova preko neke države članice EU-a. Takođe, Kosovo će početi se pregovorima za potpisivanje sporazuma u cilju utvrđivanja specifičnih procedura za repatrijaciju tih lica. Kosovo će takođe opremiti svoje građane sa odgovarajućim dokumentima identiteta i pružiti administrativne olakšice u tom smislu. Kosovo će, u okviru mogućnosti, nastaviti napore za potpisivanje sporazuma za repatrijaciju sa državama koje su deo procesa Stabilizacije i pridruživanja i preduzeti potrebne mere za obezbeđivanje bržeg i fleksibilnog sprovođenja ovih sporazuma.

U politici azila, Kosovo će garantovati međunarodne standarde u skladu sa Ženevskom konvencijom o statusu izbeglica iz 1951. godine i Protokolom o statusu izbeglica iz 1967. Posebna pažnja će biti posvećena pravima azilanata, poštujući princip "non-refoulement". U kratkom roku, Kosovo će osigurati usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa tekovinom EU-a, naročito u pogledu prihvatanja azilanata, tretiranju zahteva za azil i upravljanje povratka azilanata u zemlju porekla

U cilju sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala i drugih ilegalnih radnji, Kosovo će izvršiti usklađivanje zakonodavstva sa tekovinom EU-a i jačati mehanizme za sprečavanje i borbu protiv svih oblika organizovanog kriminala. Kosovo će učestvovati i sarađivati sa regionalnim i međunarodnim mehanizmima u borbi protiv organizovanog kriminala i pridržavaće se međunarodnom konvencijama i instrumentima u ovoj oblasti

Što se tiče pranja novca i finansiranja terorizma, Kosovo će preduzeti potrebne mere kako bi sprečilo upotrebu finansijskih sistema u cilju pranja novca i prihoda iz kriminalnih aktivnosti i finansiranja terorizma. Kosovo će izvršiti usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa tekovinom EU-a i jačati mehanizme u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, prilagođavajući istovremeno međunarodne standarde u ovoj oblasti, naročito standarde preporučene od FATF (Financial Action Task Force).

Vežano za saradnju u borbi nezakonitih droga, Kosovo će nastaviti saradnju za osiguravanje uravnoteženog i integrisanog pristupa u odnosu na pitanja droge, usklađujući zakonodavstvo sa *acquis*-ama EU-a i jačanjem struktura u borbi protiv nezakonitih droga. Kosovo će se, takođe, usredsređivati u upravljanju zdravstvenih i socijalnih posledica zloupotrebe droga i efikasno upravljanje prekursora, u skladu sa zajedničkim principima strategije EU-a o drogama i drugim relevantnim dokumentima.

U oblasti borbe protiv terorizma, Kosovo će nastaviti sa usklađivanjem zakonodavstva sa *acquis-ama* EU-a i jačati institucionalne mehanizme za sprečavanje, borbu i finansiranje terorizma, osiguravajući vladavinu prava, ljudska prava, osnovne slobode, međunarodno pravo. Kosovo će se pridržavati međunarodnim konvencijama i instrumentima u ovoj oblasti.

Uslovi iz ostalih mehanizma

U oblasti upravljanja granicom, izveštaj ES-a o Kosovu 2016. godine govori o tome da treba potpuno sprovesti pristup policijskog rada vođenog inteligencijom, uključujući korišćenje punog potencijala NCUG-a i treba uspostaviti jasnu komunikaciju između centralnog, regionalnog i lokalnog nivoa o uslovima inteligencije. Takođe je potrebno da se više radi na sprovođenju razvojnog plana Nacionalnog centra za upravljanje granicama (NCUG).

Što se tiče oblasti azila, izveštaj ES-a o Kosovu za 2016. godinu ističe da su potrebni efikasniji mehanizmi za identifikaciju zemlaja porekla i profilizacije lica kojima je potrebna međunarodna zaštita.

U oblasti migracije, Izveštaj ES-a o Kosovu 2016 identifikuje nekoliko izazova, uključujući veliki broj kosovskih azilanata u zemljama EU-a, kao i potrebu za efikasne dugoročne mere u cilju sprečavanja sličnih situacija u budućnosti.

Što se tiče oblasti pranja novca i finansiranja terorizma, izveštaj ES-a o Kosovu 2016 ukazuje na značaj saradnje između Finansijske obaveštajne jedinice u Ministarstvu za finansije i ključnih organa za borbu protiv pranja novca, i bolje saradnje i koordinacije, posebno policije i tužilaštva. U oblasti finansiranja terorizma, izveštaj ES-a o Kosovu 2016. ukazuje na to da zakonodavni okvir Kosova o zapleni i konfiskaciji ne sadrži specifične odredbe kako bi se omogućilo vlastima da preduzmu neophodne preventivne i kaznene mere za zamrzavanje i, ako je potrebno, oduzimanje bez zakašnjenja, sredstva ili drugih aktiva koji su povezani sa terorističkim aktivnostima u skladu sa relevantnim rezolucijama OUN-a.

Što se tiče oblasti borbe protiv narkotika, izveštaj EK-a o Kosovu 2016 ukazuje na to da nedostatak bezbednog skladištenja narkotika i konfiskovanih prekursora pre njihovog uništenja i dalje predstavlja zabrinjavajući problem. U izveštaju se navodi da nedostaje odgovarajuća metoda za tretman, skladištenje i uništenje prekursora. Pored toga, potrebna je dalja primena policijskog rada vođenog inteligencijom, osim toga potrebno je da Kosovo intenzivira borbu protiv gajenja i trgovine droga i narkotika.

Što se tiče oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, Kosovo se u tom pogledu nalazi u ranoj fazi. U izveštaju se navodi da broj pravosnažnih kazni, finansijske istrage i završnih konfiskacija imovine ostaje nizak, dok je smrzavanje imovina poraslo. Organizovani kriminal nastavlja da se odvija nekažnjeno na severu Kosova. U celini, postignut je manji napredak u ispunjavanju preporuka identifikovanih prošle godine.

Što se tiče oblasti borbe protiv terorizma, u izveštaju EK-a o Kosovu 2016 se navodi da je neophodno da Kosovo razvija specijalizovanu obuku u istražnim tehnikama za tužioce i policajce, i da agencije za sprovođenje zakona na Kosovu takođe nemaju ekspertizu i opremu za istragu složenih slučajeva terorizma. Izazov predstavlja i nedostatak programa za de-radikalizaciju i reintegraciju, s obzirom na veliki broj građana Kosova koji su se vratili iz ratnih područja.

Što se tiče oblasti međunarodne pravne saradnje u građanskim i krivičnim pitanjima, u izveštaju ES-a o Kosovu 2016 se navodi nedostatak potpisivanja sporazuma u ovoj oblasti sa ciljem intenziviranja međunarodne pravne saradnje.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti upravljanja granicom

Kada je reč o pravnom okviru u oblasti upravljanja granicom i njegovom usklađenošću sa tekovinom, jedna analiza stanja je urađena 2013. godine. Kao ishod toga, u septembru 2015. godine usvojen je Zakon br. 04/L-214 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-072 o kontroli i upravljanju državnom granicom, osiguravajući uključivanje odredbi Uredbe Br. 562/2006/EK (Zakonik Šengena za granice) kao i Uredbe (EK) 1931/2006 Evropskog parlamenta i Saveta koja uspostavlja pravila o lokalnom graničnom saobraćaju. Ove dve uredbe su transponovane i u AU Br. 08/2010 o obliku, sadržini i načinu postavljanja znakova upozorenja i pisanih znakova u tačke graničnog prelaza i graničnom pojasu, AU Br. 03/2010 o obeležavanju granične linije, kao i AU Br. 30/2012 o pravilima lokalnog graničnog saobraćaja. Takođe, donet je i Zakon br. 04/L-216 o saradnji između autoriteta uključenih u integrisanom upravljanju granicom, koji odražava Uputstva o integrisanom upravljanju granicom o spoljnoj saradnji EU-a.

U oblasti viza, Republika Kosovo je usvojila osnovni zakonodavni okvir, odnosno Zakon br. 04/L-219 o strancima i AU MSP br. 01/2014 o procedurama izdavanja viza za strance iz diplomatskih i konzularnih misija Republike Kosova, koji odražavaju odredbe Uredbe (EK) Br. 810/2009 (Zakonik o vizama).

Što se tiče politike u oblasti IUG-a, Vlada Republike Kosova je usvojila nacionalnu strategiju o IUG 2013-2018, koja se bazira na nacionalnom zakonodavstvu i zakonodavna akta i strateška dokumenta EU-a, i to: Zaključke Saveta od 4-5. decembra 2006. godine o integrisanom upravljanju granicom (2768 Susret Saveta za pravdu i unutrašnje poslove, održan u Briselu), Uputstva o integrisanom upravljanju granicom u spoljnoj saradnji EU-a iz 2009. godine, preporuke proizašlih iz Šengenskog kataloga o kontroli spoljnih granica, (preporuka Saveta EU 7864/09), Dokument EU Blueprint o Carini) i Uredba (EK) Br. 810/2009 Evropskog parlamenta i Saveta od 13. jula 2009. godine o stvaranju Zakonika zajednice za vize (Zakonik o vizama) i najbolje prakse EU-a.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti upravljanja migracijom

Kada je reč o upravljanju migracijom, Republika Kosovo je usvojila relevantno zakonodavstvo, odnosno Zakon br. 04/L-219 o strancima, Zakon br. 03/L-208 o readmisiji, Zakon br. 04/L-217 o azilu i Zakon br. 04/L-215 o državljanstvu, kao i Zakon o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima.

Zakon o strancima uređuje uslove ulaska, kretanja, boravka i zapošljavanja stranaca na teritoriji Kosova. Ovaj zakon je transponovan sa aktima EU-a, tj. sa:

- Uredbom (EK) Evropskog parlamenta i Saveta „O osnivanju Zakonika zajednice o vizama“ – delimično transponovan;
- Uredbom 2009/52/EK Evropskog parlamenta i Saveta “O predviđanju minimalnih standarda sankcija i mera prema poslodavcima za radnike iz trećih zemalja sa nezakonitim boravkom” – potpuno transponovano;
- Uredbom 2009/50/ EK Saveta “O uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja” – potpuno transponovano;
- Uredbom 2008/115/ EK Evropskog parlamenta i Saveta, “O zajedničkim standardima i procedurama u zemljama članicama o povratku državljana trećih zemalja sa nezakonitim boravkom” – potpuno transponovano;
- Uredbom 2005/71/ EK Saveta “O specifičnim procedurama za prijem državljana trećih zemalja u svrhe naučnog istraživanja” – potpuno transponovano;
- Uredbom 2004/81/ EK Saveta, “O boravišnim dozvolama izdatim državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudskim bićima ili koji su bili predmet postupka za olakšavanje ilegalne imigracije, koji saraduju sa nadležnim organima” – potpuno transponovano;

- Uredbom 2004/114/ EK Saveta, "O uslovima za prijem državljana trećih zemalja u svrhu studiranja, programa razmene studenata, besplatne obuke ili volonterskog rada" - potpuno transponovano;
- Uredbom 2003/109/ EK Saveta, u vezi sa statusom državljana trećih zemalja koji su dugoročni stanovnici - delimično transponovano;
- Uredbom 2003/86/ EK Saveta, "O pravu na spajanje porodice"- potpuno transponovano;
- Uredbom 96/71/ EK Evropskog parlamenta i Saveta, u vezi sa transferom zaposlenih u okviru pružanja usluga - potpuno transponovano;
- Uredbom 2011/98/ EK Evropskog parlamenta i Saveta, "O jedinstvenoj proceduri aplikacije za jedinstvenu dozvolu za državljane trećih zemalja za boravak i zaposlenje na teritoriji jedne Države članice i skupu zajedničkih prava" - delimično transponovano;
- Uredbom 2001/51/ EK Saveta, koja dopunjuje odredbe člana 26. Konvencije koja implementira Šengenski sporazum od 14. juna 1985, godine - delimično transponovano;
- Uredbom 2002/90/ EK Saveta, o utvrđivanju olakšavanja ulaska, tranzita i neovlašćenog boravka - potpuno transponovano.

Zakon o readmisiji utvrđuje pravila i procedure za readmisiju lica koje je državljanin Republike Kosovo ili stranac, koje ne ispunjava važeće uslove za ulazak ili boravak na teritoriji države molilje. Primena zakonodavstva za readmisiju ima prednosti u pogledu saradnje o readmisiji sa zemljama sa kojima Kosovo još uvek nije potpisalo bilateralni sporazum o readmisiji. Navedeni zakon je u skladu sa aktima EU i međunarodnim aktima, i to:

- Direktivom 2008/115/EK Evropskog parlamenta i Saveta o zajedničkim standardima i procedurama Država članica za povratak građana trećih zemalja koji ilegalno borave;
- Odredbe ove direktive su takođe transponovane i u AU Br. 09/2014 o povratku stranaca sa ilegalnim boravkom u Republici Kosovo.
- Evropskom konvencijom o ljudskim pravima;
- Konvencijom OUN-a o statusu izbeglica (Ženevska konvencija, 1951), kao i sa Protokolom za njeno sprovođenje (Njujorški Protokol, 1967);
- Konvencijom OUN-a o pravima deteta; i
- Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije.

Takođe, do sada je Vlada Republike Kosovo potpisala 21 bilateralnih sporazuma o readmisiji.

Zakon o državljanstvu definiše procedure za sticanje, gubitak i ponovno sticanje državljanstva Republike Kosovo.

Isto tako, usvojeno je niz strateških dokumenata, kao što su Strategija i Nacionalni akcioni plan 2013-2018 o Integrisanom upravljanju granicom, koji se baziraju na nacionalnom zakonodavstvu i zakonodavna akta i strateška dokumenta EU-a, i to: Zaključke Saveta od 4-5. decembra 2006. godine o Integrisanom upravljanju granicom (Susret Saveta za pravosuđe i unutrašnje poslove, održan u Briselu), Uputstva o integrisanom upravljanju granicom u spoljnoj saradnji EU-a, 2009, preporuke proizašlih iz Šengenskog kataloga o kontroli spoljnih granica, (preporuka Saveta EU 7864/09), Dokument EU Blueprint o Carini) i Uredba (EK) Br. 810/2009 Evropskog parlamenta i Saveta od 13. jula 2009. godine o stvaranju Zakonika zajednice za vize (Zakonik o vizama) i najbolje prakse EU-a. Takođe je usvojena Državna strategija i Akcioni plan za migraciju 2013-2018 i Nacionalna strategija za repatrijaciju 2013-2018, koje se primenjuju u nacionalnom zakonodavstvu i međunarodnim aktima, i to: Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, Ženevskoj konvenciji iz 1951. godine o statusi izbeglica i njenom Protokolu iz 1967. godine, Njujorškoj konvenciji za lica bez državljanstva, Konvenciji OUN-a o eliminisanju svih oblika diskriminacije protiv žene, Konvenciji OUN-a iz 1984. godine protiv mučenja i drugog surovog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, Evropskoj konvenciji o zaštiti osnovnih ljudskih

prava i sloboda i njenim protokolima, Konvenciji OUN-a o pravima deteta, kao i Međunarodnom konvencijom o građanskim i političkim pravima i njenim protokolima.

Takođe je usvojen Prošireni profil migracije za 2012. i 2013. godinu, koji je sveobuhvatan dokument, sa standardnim podacima o migraciji i podacima o drugim oblastima, koje potencijalno utiču u fenomenu migracije, kao što su: ekonomsko i socijalno stanje, tržište rada, ljudski kapital, obrazovanje, trgovina i dr. Cilj ovog dokumenta je izgradnja solidnog sfonda za razvoj koherentnih politike u oblasti migracije i razvoja.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti azila

U oblasti azila, Republika Kosovo je usvojila osnovni Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti azila. Konkretnije, usvojen je Zakon o azilu, u julu 2013. godine. Ovaj zakon je delimično usaglašavan sa Direktivom 2003/9/EK Saveta o Uslovima prijema za azilante; Direktivom 2004/83/EK Saveta o Minimalnim standardima o kvalifikaciji i statusu državljana trećih zemalja ili lica bez državljanstva kao izbeglice ili lica koja imaju potrebu za međunarodnu zaštitu (Direktiva o kvalifikacijama); Direktivom 2011/95/EK Evropskog parlamenta i Saveta o standardima i kvalifikaciji državljana trećih zemalja ili lica bez državljanstva kao korisnici međunarodne zaštite, za jedan uniformni status izbeglice ili za kvalifikovana lica za dodatnu zaštitu (Recast); i Direktivom 2005/85/EK Saveta o procedurama azila.

Zakonodavni okvir u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma

Osnovni pravni osnov u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma su odredbe Krivičnog zakonika br. 04/L-082 Republike Kosova, Zakon br. 05/L-096 o sprečavanju pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma koji je ukinuo Zakon br. 03/L-196 i Zakon br. 04/L-178 o sprečavanju pranja novca i sprečavanja finansiranja terorizma, Zakon br. 03/L-15 o izjavljivanju, poreklu i kontroli imovine.

Zakon o sprečavanju pranja novca i sprečavanja finansiranja terorizma, ima za cilj sprovođenje Direktive EU-a 2015/849 Evropskog Parlamenta i Saveta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema sa ciljem pranja novca i finansiranja terorizma, koja izmenjuje Uredbu EU-a br. 648/2012 Evropskog Parlamenta i Saveta, i ukida Direktivu 2005/60/EC Evropskog Parlamenta i Saveta i Direktivu Komisije 2006/70/EC i međunarodnim standardima postavljenim od strane Radne grupe za finansijsko delovanje (FATF).

Zakon o deklarisanju i poreklu imovine, koji uređuje proceduru deklarisanja i kontrole imovine, prihode i obaveze visokih javnih zvaničnika, članova porodice, predviđa sankcije u slučaju povreda. Ovaj zakon uređuje takođe proceduru deklarisanja, kontrole i porekla poklona primljenih od svih zvaničnih osoba.

Kada je reč o okviru politike u oblasti pranja novca i finansiranja terorizma, Vlada Kosova je donela nacionalnu strategiju za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018. Ovaj strateški dokument služi kao putokaz za usmeravanje i kontrolu aktivnosti odgovarajućih nacionalnih institucija u vezi sa mogućim rizicima u buduću kada se radi o sivoj ekonomiji, pranju novca, finansiranju terorizma i finansijskog kriminala na Kosovu.

Zakonodavni okvir u oblasti borbe protiv narkotika

Glavni pravni osnov kada je reč o krivičnim delima protiv narkotika, uređuje se odredbama Poglavlja XXIII Krivičnog zakonika br. 04/L-082 Republike Kosovo, kao i Zakonikom br. 04/L-123 o krivičnom postupku. Štaviše, donet je Zakon br. 02/L-128 o narkotičnim lekovima, psihotropnim substancama i prekursorima, kao i AU br. 10/2019 o administriranju i upotrebi metadona za programe zadržavanja.

Zakon o narkotičnim lekovima, psihotropnim substancama i prekursorima ima za cilj utvrđivanje opštih preventivnih mera i borbu protiv zloupotrebe narkotičnim biljkama, narkotičnim lekovima, psihotropnim substancama i prekursorima. Imajući u vidu da je ovaj zakon donet 2008. godine, prilikom izrade nije uzeto u osnov zakonodavstvo EU-a, međutim Zakon se bazira na konvencije, i to:

- Jedinstvena Konvencija Ujedinjenih nacija o opojnim drogama (Njujork, 30. mart 1961), kako je amandiran Protokolom iz 1972. godine (Ženeva, 25. mart 1972);
- Konvencija Ujedinjenih nacija o psihotropnim substancama (Beč, 2. februar 1988);
- Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonite trgovine opojnim drogama i psihotropnim substancama (Beč, 20. decembar 1988). Ova konvencija se takođe odnosi i na sudsku saradnju u krivičnim pitanjima.

Kada je reč o okviru politike u borbi protiv narkotika, Republika Kosovo je izradila i donela Nacionalnu strategiju i Akcioni plan protiv narkotika 2012-2017. Cilj ove strategije je razvoj politike za preuzimanje odgovornosti za zaštitu pojedinca i društva i i problemi koji su posledica zloupotrebe droga i podizanje svesti pojedinaca i društva uopšte, koje omogućava donošenje odluka i odgovornosti u vezi sa zloupotrebom droga.

Zakonodavni okvir u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijske saradnje

U nastavku su glavna pravna akta za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala u Republici Kosovo:

Krivični zakonik Republike Kosovo je, u cilju odražavanja *acquis-a* EU, delimično usklađen sa sledećim aktima:

- Okvirnom odlukom za borbu protiv organizovanog kriminala (Okvirna odluka 2008/841/JHA),
- Okvirnom odlukom o uvođenju krivičnih sankcija protiv falsifikovanja evra (Okvirna odluka 2000/383/JHA, izmenjena Okvirnom odlukom 2001/888/JHA), i
- Okvirnom odlukom za borbu protiv prevare i falsifikovanja sredstava koja ne uključuju gotovinske isplate (Okvirna odluka 2001/413/JHA),
- Direktivom 2001/36 EU-a za sprečavanje i borbu protiv trgovine ljudskim bićima,
- Direktivom 2011/93E EU-a za borbu protiv seksualne zloupotrebe i korišćenja dece,
- Okvirnom odlukom Saveta 2004/757/JHA o minimalnim odredbama o sastavnim elementima krivičnih dela i kaznama u oblasti trgovine nezakonitom droge.

Zakonik o krivičnom postupku, u cilju odražavanja *acquis-a* EU-a, usklađivan je sa Evropskim zakonodavstvom vezano za pitanja krivičnog postupka, i to:

- Direktivom 2010/64/EU o pravu na interpretaciju i prevođenje u krivičnom postupku;
- Direktivom 2012/29/EU o pravu na informisanje u krivičnom postupku;
- Direktivom 2012/29/EU koja uspostavlja minimalne standarde o pravima, podršci i zaštiti žrtava zločina i koja zamenjuje Okvirnu odluku Saveta 2001/220/JHA
- Direktivom 2013/48/EU o pravu na kontakt sa braniocem/advokatom u krivičnom postupku i proceduri u Evropskom nalogu za hapšenje, kao i pravo na informisanje trećeg lica o ograničenju slobode i mogućnosti komunikacije sa trećim licima i konzularnim organima u vezi ograničenja slobode
- Okvirnom odlukom Saveta 2005/212/JHA i Okvirnom odlukom Saveta 2000/383/JHA.

Zakon o sprečavanju pranja novca i sprečavanju finansiranja terorizma utvrđuje mere, nadležne organe i procedure za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Zakon o zaštiti svedoka uređuje posebne i hitne mere, oblike i procedure za zaštitu svedoka i saradnika pravosuđa.

Zakon o sprečavanju i borbi protiv kibernetičkog kriminala ima za cilj sprečavanje i borbu, konkretnim merama, za sprečavanje, otkrivanje i sankcionisanje kršenja preko kompjuterskih sistema, pružajući poštovanje ljudskih prava i zaštitu ličnih podataka.

Zakon o upravljanju zaplenjenom i konfiskovanim imovinom br. 03/L-141 je usklađivan sa Okvirnom odlukom Saveta 2005/212/JHA, Okvirnom odlukom Saveta 2007/845/JHA, i Okvirnom odlukom Saveta 2006/783/JHA.

Zakon o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim pitanjima, uređuje uslove i procedure o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim pitanjima između Republike Kosova i drugih država. Ovaj zakon je usklađivan sa Okvirnom odlukom Saveta 2003/577/JHA, Okvirnom odlukom Saveta 2006/783/JHA o primeni principa zajedničkog prijema naloga za konfiskaciju, Okvirnom odlukom Saveta 2007/845/JHA; Okvirnom odlukom Saveta 2001/413/JHA; kao i Okvirnom odlukom Saveta 2007/845/JHA.

Zakon o zaštiti informatora ima za cilj stvaranje pravnog osnova za podsticanje zvaničnika za prijavljivanje protivzakonitih radnji, pri čemu definicija informatora ima sledeće značenje: svako lice, koje kao građanin ili zaposleni, informiše u poverenju odgovarajući organ unutar javnih institucija na centralnom ili lokalnom nivou, institucije, javna ili privatna preduzeća za svaku opravdanu sumnju o postojanju protivzakonite radnje.

Zakon o policiji uređuje ovlašćenja i obaveze Policije u Republici Kosovo, njeno organizovanje i druga pitanja vezi aktivnosti i delovanja Policije Republike Kosova.

Zakon o narkotičnim lekovima, psihotropnim supstancama i prokursorima uređuje proizvodnju, promet na veliko i malo, uvoz, izvoz, tranzitni prelaz, transport, kupovinu, snabdevanje, prodaju, posedovanje, potrošnju, upotrebu i reklamiranje biljaka od kojih se mogu proizvoditi narkotici, narkotični lekovi, psihotropne supstance i prekursori. b) Utvrđuje obaveze odgovornih autoriteta koji su vezani sa ovim supstancama; c) Klasifikuje biljke, narkotične lekove, psihotropne supstance i prekursora na osnovu njihove opasnosti prilikom korišćenja u medicini i veterinarstvu; d) Utvrđuje opšte mere za suzbijanje i sprečavanje zloupotrebe biljaka, narkotičnih lekova, psihotropnih supstanci i prekursora; e) Utvrđuje kaznene mere u slučaju povreda odredaba ovog zakona, i normativnih akata na osnovu ovog zakona. Ovaj zakon je delimično usklađen sa Uredbom (EC) NR 1258/2013 Evropskog parlamenta i saveta od 20. novembra 2013. godine, koja amandira Uredbu (EC) e 273/2004 od 11. septembra 2004. godine o prekursorima.

Zakon o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima je delimično usklađivan sa Direktivom 2011/36/BE o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njihovih žrtava.

Zakon o nadoknadi žrtava zločina, čiji je cilj izrada i funkcionalizacija programa za nadoknadu žrtava zločina. Ovaj zakon je delimično usklađivan sa Direktivom Saveta 2004/80/EZ o nadoknadi žrtava zločina; ovaj zakon odražava zahtev direktive, u vezi sa procedurama o nadoknadi žrtava zločina u preko-graničnim primerima, kao i uspostavljanje organa za donošenje odluka i pomoći u slučajevima nadoknade žrtava.

Zakon o kontroli državne granice uređuje graničnu kontrolu, policijska ovlašćenja unutar države, saradnja između državnih organa koji imaju nadležnost u upravljanju granicom.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija ima za cilj izvršenje krivičnih sankcija, prekršajnih sankcija i mera prinudnog tretiranja i primenjivanja mere pritvora.

Zakon o Kosovskoj obaveštajnoj agenciji, na osnovu člana 65(1) i 129 Ustava Republike Kosovo osniva Kosovsku obaveštajnu agenciju, koja ima za cilj da brzo i odgovorno prikupljanje, analizira i distribuira informacije

Zakon o Državnom tužiocu osniva i uređuje organizovanje, jurisdikciju, funkcionisanje, nadležnosti i obaveze Državnog tužioca.

Zakon o klasifikaciji informacija i verifikaciji sigurnosti, čiji je cilj osnivanje jedinstvenog sistema za klasifikaciju i očuvanje informacija koje se odnose na interese sigurnosti Kosova, kao i verifikaciju sigurnosti lica koja imaju pristupa tim informacijama.

Zakon o sudovima uređuje organizovanje, funkcionisanje i jurisdikciju sudova u Republici Kosova.

Zakon o zaštiti ličnih podataka utvrđuje prava, nadležnosti, principe i mere u vezi sa zaštitom ličnih podataka i osniva instituciju koja je odgovorna za nadgledanje legitimnosti obrade podataka.

Zakon o presretanju elektronskih komunikacija uređuje procedure i uslove o presretanju elektronskih komunikacija koja se realizuju za potrebe krivičnog postupka od državnih institucija osnovanih zakonom i utvrđuje uslove presretanja za potrebe sigurnosti Republike Kosovo i njegovih građana, osnovane zakonom.

Kada je reč o odgovarajućim strategijama i politikama, Kosovo je donelo potrebna strateška dokumenta za borbu protiv organizovanog kriminala:

- Nacionalna strategija i Akcioni plan Republike Kosova protiv organizovanog kriminala 2012-2017;
- Nacionalna strategija i Akcioni plan Republike Kosova protiv narkotika 2012-2017;
- Nacionalna strategija i Akcioni plan Republike Kosova o sprečavanju kriminala 2012-2017;
- Nacionalna strategija i Akcioni plan Republike Kosova protiv trgovine ljudskim bićima 2015-2018;
- Strategija Policija predvođena od inteligencije 2014- 2017;
- Strategija o kontroli i prikupljanju malog i lakog oružja 2013-2017.

Zakonodavni okvir u oblasti borbe protiv terorizma

Što se tiče borbe protiv terorizma, postoji osnovni pravni okvir, odnosno odredbe Krivičnog zakonika br. 04/L-082 Republike Kosova i Zakonika br. 04/L-123 o krivičnom postupku. Pored toga, izrađen je Zakon br. 05/1-096 o sprečavanju pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma, i Zakon br. 05/1-002 o zabrani učestvovanja u oružanim sukobima van zemlje.

Zakon o sprečavanju pranja novca i sprečavanju finansiranja terorizma definiše mere, nadležne organe i procedure za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma.

Zakon o zabrani udruživanja u oružane sukobe van teritorije zemlje utvrđuje krivično delo udruživanja ili učešća u stranoj vojsci ili policiji, u strane paravojne ili parapolicijske formacije, u grupna ili individualna organizovanja, u bilo koje oblike oružanih sukoba van teritorije Republike Kosova.

Što se tiče okvira politika u oblasti pranja novca i finansiranja terorizma, Vlada Kosova je donela sledeća akta:

Nacionalna strategija Republike Kosova protiv terorizma 2012-2017, čiji je cilj jačanje institucionalnih mehanizama, namenjenim sprečavanju i borbi protiv terorizma, izgradnja saradnje i institucionalne koordinacije na nivou zemlje, ali i jačanje međunarodne saradnje.

Nacionalna strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i ekonomskog kriminala 2014-2018 služi kao strateški dokument i putokaz za usmeravanje i kontrolu

aktivnosti odgovarajućih nacionalnih institucija u vezi sa mogućim rizicima u buduću kada je reč o sivoj ekonomiji, pranju novca, finansiranju terorizma i finansijskom kriminalu na Kosovu.

Strategija o sprečavanju nasilnog ekstremizma i radikalizma koji vodi u terorizam 2015 – 2020, ima za cilj adresiranje podsticajnih i privlačnih faktora koji utiču na radikalizaciju stanovništva, naročito mladih. Kroz ostvarivanje četiri strateška objekta: Rano identifikovanje - uzroka, faktora i ciljnih grupa; Sprečavanje – nasilnog ekstremizma i radikalizma; intervencija – u cilju sprečavanja opasnosti od nasilnog radikalizma; De-radikalizacija i re-integracija – radikalizovanih osoba, kao i specifični objekti/mere, u okviru kojih Vlada Republike Kosova ima za cilj da sprečava i umanjuje opasnost od nasilnog radikalizma i ekstremizma.

Zakonodavni okvir u oblasti međunarodne pravne saradnje u krivičnim i građanskim pitanjima

U nastavku su glavna pravna akta u oblasti međunarodne pravne saradnje u krivičnim i građanskim pitanjima u Republici Kosova.

Zakon o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim i građanskim pitanjima uređuje uslove i procedure o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim i građanskim pitanjima između Republike Kosova i drugih država. Zakon utvrđuje da se: međunarodna pravna saradnja može ostvarivati i u vezi sa međunarodnim organizacijama ili institucijama, onda kada je to potrebno. U odsutnosti međunarodnog sporazuma između Republike Kosova i strane države, međunarodna pravna saradnja se može pružiti na osnovu načela o reciprocitetu. Sudske procedure pružanja međunarodne pravne saradnje uređuju se odredbama krivičnog postupka, osim ako je drugačije predviđeno ovim zakonom. Republika Kosova treba da primeni formalnosti i procedure izričito navedene od države potražilac, ukoliko takve formalnosti i procedure nisu u suprotnosti sa osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva. Ovaj zakon je usklađen sa:

- Okvirnom odlukom Saveta 2003/577/JHA o izvršenju naloga o zamrzavanju imovine ili dokaza u Evropskoj uniji;
- Okvirnom odlukom Saveta 2006/783/JHA o primeni načela uzajamnog priznavanja naloga o konfiskaciji;
- Okvirnom odlukom Saveta 2007/845/JHA od 6. decembra 2007. godine o saradnji između Kancelarija o konfiskaciji aleta država članica u oblasti traženja i identifikacije prihoda ili druge imovine, vezane od/sa kriminalom;
- Okvirnom odlukom Saveta 2001/413/JHA od 28. maja 2001. godine o borbi protiv prevare i falsifikovanja oblika plaćanja koja ne uključuju gotovinu.

Institucionalni okvir

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti upravljanja granicom

Glavne agencije Republike Kosova, uključenih u IUG, kategorišući ih prema njihovoj funkciji, kontrola lica i kontrola roba, su: Policija Kosova; Carina Kosova; i Agencija za hranu i veterinarstvo (AHV).

Policija Kosova, preciznije Odeljenje za granicu Policije Kosova radi sa 1.317 zaposlenih koja je odgovorna za upravljanje i kontrolu u GPK, duž Zelene i Plave granice, unutar Republike Kosova u vezi sa graničnim pitanjima; bezbednosti na međunarodnim aerodromima u saradnji sa operatorom aerodroma i ovlašćenim relevantnim vlastima; sprečavanje terorističkih dela u partnerstvu sa svim agencijama za sprovođenje zakona, utvrđenje prava svakom licu koji želi da ulazi ili napušta Kosovo u vezi sa uslovima za vize i ulazak, trenutno zatvaranje granica (zasnovano na odluci Vlade) i izdavanje privremenog ovlašćenja za prelazak Zelene i Plave granice. Ovo odeljenje je organizovano na centralnom i lokalnom nivou. Na lokalnom nivou se uključuje, severni, istočni, zapadni region i Međunarodni Aerodrom Prištine, kao i policijske stanice na svim graničnim prelazima i policijskim stanicama za nadzor zelene/plave granice.

Carina Kosova je odgovorna da primeni procedure i operacije koje se traže Zakonikom o carini i akcizama o robi koja ulazi, izlazi ili prolazi kroz teritoriju Kosova, kao i da adresira svaku neregularnost u tom aspektu (uključujući i izricanje novčanih kazni).

AHV, između ostalog, odgovorna je da vrši kontrolu stoke i druge robe i hrane koja ulazi, izlazi i prolazi u GP Republike Kosova.

U cilju obezbeđivanja odgovarajuće saradnje i koordinacije između ovih agencija, osnovane su i potrebne strukture u toj svrhi. Radi se Izvršnom bordu o IUG, koji se sastoji od Nacionalnog koordinatora o IUG; Direktora Odeljenja Granične Policije; Generalnog direktora Carina Kosova; Načelnika Kosovske Agencije za hranu i veterinarstvo, Generalni sekretar MEL; kao i predstavnici ostalih institucija u slučaju potrebe.

IUG, takođe, opslužuje i Nacionalni centar za upravljanjem granice, čijeg je funkcija koordinacije aktivnosti i operacija koji proizilaze iz zahteva uključenih organa u IUG, pružajući im podršku i olakšavajući razmenu informacija NCUG koji ima za zadatak da preko sistema fotografisanja, snimanja i osmatranja kamerama TVZM (CCTV) i automatskim čitačima registarskih tablica (ANPR), nadzire aktivnosti u graničnim prelazima, da blagovremene obavesti odgovorne osobe o sumnjivim aktivnostima u GP i zelenoj/plavoj liniji i da koordinira postupke organa uključenih u kontroli i nadgledanju granice. U okviru funkcionise takođe i Zajednička jedinica obaveštavanja, analize rizika i pretnji (ZJOARP) čiji je zadatak prikupljanje, ocenjivanje, analiza, upoređivanje i usaglašavanje podataka i informacija između svih organa uključenih u IUG i da na osnovu tih informacija izrađuje zajedničke analize rizika i pretnji na nedeljnim, mesečnim i godišnjim osnovama.

Što se tiče međunarodne saradnje u oblasti upravljanja granicom, dosada je potpisano 23 Sporazuma i Protokola o policijskoj saradnji u oblasti granice sa Albanijom, Makedonijom, Crnom Gorom i Srbijom. Dok je potpisano i 12 sporazuma o carinskoj saradnji sa Albanijom, Crnom Gorom, Finskom, Mađarskom, Makedonijom, Slovenijom, Turskom, Francuskom, Italijom, Poljskom, Austrijom i Velikom Britanijom.

Pored potrebe za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa onim EU-a, postoje niz drugih aspekata koje treba poboljšati kako bi upravljanje granicom bilo efikasnije. U tehničkom smislu, sistem za upravljanje granicom sada je unapređen i završena je implementacija ovog unapređenja, povezivanjem i interakcijom sa bazama podataka ostalih sistema unutar i van Policije Kosova, takođe je ostavljena mogućnost da se ubuduće povezuje i sa drugim sistemima na osnovu potrebe i planiranja. Ovaj sistem sada je efikasniji i sigurniji u kontroli dokumenata, jer sada može da pročita i registruje sve biometrijske dokumente.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti vizne politike

Glavnu odgovornost za primenu viznog režima ima Ministarstvo spoljnih poslova (MSP). Od 1. jula 2013. godine, Vlada Republike Kosova je uvela vizni režim za državljane 88 država koji planiraju da ulaze u Republici Kosovo. Konzularno odeljenje, odnosno Divizija za vize pri ovom ministarstvu je odgovorna za donošenje granične odluke u vezi sa odobrenjem, odbijanjem, povlačenjem ili poništenjem vize (nakon dobijanja preporuke od Direkcije za migraciju i strance, ODAM i ocenjivanja predmeta u celini). Vizni režim nastavlja da se primenjuje uz kompletirano zakonodavstvo i funkcionalni sistem KIVS u 15 diplomatskih misija Kosova i 7 GPK.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti upravljanja migracijom

Republika Kosova je unapredila institucionalni okvir u cilju dostizanja međunarodnih standarda u oblasti migracije, kao i poboljšanja regionalne i međunarodne saradnje.

Odgovorne institucije za nadgledanje i sprovođenje politike migracije u Republici Kosovo su sledeće:

Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) je glavno odgovorno za sprečavanje i borbu nezakonite migracije kroz integrisano upravljanje granica; kontrolu stranaca u procedurama aplikacije za vize za ulazak u Republici Kosova, i to u prisnoj saradnji sa ostalim odgovarajućim institucijama, granične kontrole o uslovima i kriterijumima za ulazak, boravak i tranzit u Republici Kosova, za opremanje stranaca dozvolom za boravak; za kontrolu zakonitosti boravka stranaca na teritoriji i preduzimanje mera dobrovoljnog odlaska, prinudnog udaljenja, deportacije, zadržavanja ilegalnih stranaca na teritoriji i njihovo vraćanje u zemlji porekla ili tranzitnoj zemlji odakle su došli; za sprovođenje Sporazuma o readmisiji sa drugim zemljama, kao njihovo informisanje o mogućnostima dobiti iz programa re-integracije na Kosovu, o regionalnoj saradnji i šire u oblasti razmene statističkih podataka o nezakonitoj migraciji, za identifikaciju i tretiranje žrtava trgovine ljudskim bićima u saradnji sa drugim institucijama, Strukture MUP koje izvršavaju obaveze i odgovornosti u oblasti migracije su; Odeljenje za državljanstvo, azil i migraciju (Divizija za strance, Divizija za državljanstvo, Divizija za azil, Divizija za readmisiju i povratak, Divizija za planiranje, strategiju i statistike), Odeljenje za re-integraciju repatriраних лица i Policija Kosova, (Uprava za migraciju i strance, Odeljenje za istraživanje organizovanog kriminala) i dr. Takođe, funkcionalna je i baza podataka za upravljanje podacima migracije.

Odeljenje za državljanstvo, azil i migraciju (ODAM) izrađuje politike, strategije, akcione planove i osigurava prisnu koordinaciju sa drugim odgovarajućim organizacijama i institucijama i razvija administrativne, proceduralne direktive i operaciona uputstva u saradnji sa Pravnim odeljenjem. Takođe, doprinosi u izradi i primeni bilateralnih sporazuma u oblasti migracije. Stara se o readmisiji lica koja se vraćaju iz zemalja - pošaljioaca, razmatra i odlučuje o aplikacijama o državljanstvu i odlučuje o slučajevima lišenja, a takođe i o aplikacijama za azil i međunarodnu zaštitu, kao i o aplikacijama o dozvoli za ulazak. O DAM nadzire i Centar za azil i Centara za zadržavanje za strance, te koordinira i saraduje sa odgovarajućim ministarstvima i opštinama o readmisanim licima.

Odeljenje za re-integraciju repatriраних лица (ORRL) je odgovorno za upravljanjem programa za re-integraciju repatriраних лица, koordinira proces re-integracije na centralnom i lokalnom nivou, uključujući pružanje usluga za održivu re-integraciju repatriраних kosovskih državljana. U okviru ovog odeljenja funkcioniše i Sistem za upravljanje slučajeva (SUS) u kome se unose podaci i prate slučajevi korisnika iz Programa za re-integraciju repatriраних лица, koji funkcioniše još od 2010. godine. Strukture - donosioci odluka i koordiniranja koja se bave re-integracijom repatriраних лица na centralnom i lokalnom nivou su: Odeljenje za re-integraciju u okviru MUP, Opštinske kancelarije za povratak i zajednice, kao i Opštinske komisije za re-integraciju. Takođe, funkcioniše i Komisija za preispitivanje žalbi repatriраних лица na centralnom nivou. Štaviše, funkcionalizovan i Sistem za upravljanje slučajeva, sa ciljem upravljanja pitanja re-integracije.

Granična policija - Odgovorna je za upravljanje i kontrolu granica protiv ilegalne migracije i trgovine ljudskim bićima. Granična policija saraduje i deluje koordinirano sa organima koji imaju nadležnosti u pitanjima vezanim za azil, izbeglice i boravak stranaca, u cilju postizanja efikasne kontrole i upravljanja migracije, te nadzire granične prelaze i zelenu i plavu liniju. Direkcija za migraciju i strance je odgovorna za popunjavanje inicijalnog zahteva za tražioce azila.

Direkcija za migraciju i strance (PK)- kao specijalizovana direkcija unutar Granične policije, zadužena je za tretiranje ilegalnog boravka unutar Kosova, kontrolu ulaska i kretanja u Republici Kosova. Ova direkcija vrši inspekcije sumnjivih lokacija u cilju sprečavanja i identifikacije 94 Kosovo 22/11/2013, kao i ilegalnog boravka stranih državljana. Direkcija za migraciju i strance je odgovorna za popunjavanje inicijalnog zahteva za tražioce azila i takođe za izvršenje odluka za deportaciju stranaca.

Direkcija za istragu trgovine ljudskim bićima (PK) - kao specijalizovani organ Policije Kosova je zadužena sa odgovornošću istrage, hapšenja i krivičnog gonjenja trafikanta i počinioca krivičnih dela trgovine ljudskim bićima.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti azila

Kada je reč o institucionalnom okviru, kao odgovorna institucije za upravljanjem oblašću azila je Odeljenje za državljanstvo, azil i migraciju u okviru Ministarstva za unutrašnje poslove, konkretnije Divizije za azil. U okviru ovog odeljenja postoji Centar za tražioce azila, koji je funkcionalan, sa smeštajnim kapacitetom do 50 azilanata. Centar za tražioce azila organizuje smeštaj, lekarski pregled, medicinsku i socijalnu pomoć licima koja zahtevaju međunarodnu zaštitu. Centar je otvorenog tipa, što podrazumeva da su smešteni tražioci azila slobodni da se kreću, poštujući unutrašnja pravila Centra. Navedeni centar funkcioniše 24/7 i sa punim kapacitetom.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma

Glavne institucije koje su uključene u sprečavanju i borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma su:

Finansijska obaveštajna jedinica je osnovana Zakonom 05/L-096 ka nezavisna nacionalna centralna institucija odgovorna za traženje, uzimanje, analiziranje i dostavljanje nadležnim organima i objavljivanje u javnosti informacija u vezi sa mogućim pranjem novca i finansiranjem terorizma.

Ministarstvo za finansije, koje preko njegovih mehanizama, Carine Kosova i Poreske administracije, putem obavljanja njihovih funkcija kontrole roba i lica u graničnim prelazima i unutar teritorije Kosova doprinose u sprečavanju identifikaciji, izveštavanju, istragu i blokiranju izvora finansiranja terorističkih aktivnosti i pranja novca.

Ministarstvo za unutrašnje poslove, preko Direkcije protiv ekonomskog kriminala u okviru PK, odgovorno je za istragu i borbu protiv svih oblika organizovanog kriminala, uključujući pranje novca i finansiranje terorizma.

Nacionalni koordinator za borbu protiv ekonomskog kriminala, koji pruža administrativnu i funkcionalnu podršku za izradu, preispitivanje, donošenje, sprovođenje i nadgledanje Nacionalne strategije za borbu protiv ekonomskog kriminala 2014-2018.

Specijalnom tužilaštvu Republike Kosova i Državnom tužilaštvu kao što je definisano u Zakonu o ZPN/ZFT, krivična dela pranja novca i finansiranja terorizma, koja su opisana u članu 56 i 57 ovog zakona spadaju u isključivu nadležnost Specijalnog tužilaštva Republike Kosova, osnovanoj Zakonom o Specijalnom tužilaštvu Republike Kosova. Dok, druga krivična dela opisana u ovom zakonu spadaju u nadležnost državnih tužilaca kao što je opisano u Zakonu o državnom tužiocu i u Zakonu o krivičnom postupku Kosova.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti borbe protiv narkotika

U cilju sprečavanja i borbe protiv narkotika u Republici Kosovo, glavne institucije koje su uključene u ovoj oblasti su:

Ministarstvo za unutrašnje poslove koje putem Policije Kosova, kao agencije za sprovođenje zakona u okviru MUP-a, ima potpunu odgovornost u borbi protiv upotrebe, kupovine, posedovanja, prodaje, distribucije, uvoza, izvoza, prerade, gajenja i pripreme supstanci ili preparata koji su proglašeni opasnim kao droge. Direkcija za istragu trgovine drogom je odgovorni organ u okviru PK koji sprovodi istragu o drogama. Direkcija se sastoji od 96 službenika koji rade u različitim timovima, uključujući Jedinicu za sprečavanje i istragu. Ova direkcija je podržana od strane drugih odeljenja u okviru PK i drugih agencija (Carina, Kosovska obaveštajna agencija, Zdravstveni inspektori i Kosovska agencija za medicinsku opremu i proizvode, Kosovska agencija za forenziku, Odeljenje za sudsku medicinu, itd).

Nacionalni koordinator, je odgovorno lice čiji je mandat da koordinira, nadgleda i izveštava o sprovođenju politike, aktivnosti i radnji u vezi sa drogama.

Sekretarijat MUP-a je novo telo, čija je uloga prikupljanje informacija i podataka od drugih institucija u cilju analize i procene takvih informacija i pripremanje analitičkih izveštaja za Nacionalnog koordinatora. Ministarstvo za ekonomiju i finansije – preko Carine Kosova, kao agencija za sprovođenje zakona, ima ulogu u kontroli svih roba koje ulaze i izlaze sa Kosova. Carina Kosova zbog kapilarne prisutnosti na celoj teritoriji Kosova i njegove funkcionalne uloge u kontroli robe na granici je važna institucija, koja zajedno sa Policijom Kosova vrši kontrolu i identifikaciju ilegalne trgovine i transporta. Nacionalna strategija o integrisanom upravljanju granicom i Akcioni plan, trebaju biti praćeni u cilju jačanja saradnje i koordinacije dva glavna tela koja se bore protiv upotrebe, trgovine, transporta i proizvodnje ilegalnih droga.

Ministarstvo pravde - priprema i razvija zakonodavstvo u oblasti pravosuđa; 2. Koordinira i razvija međunarodnu pravosudnu saradnju u krivičnim pitanjima; 3. Funkcionaliziraće sa punim kapacitetom agenciju za administraciju zaplenjene ili konfiskovane imovine, za efikasno upravljanje konfiskovanih predmeta. 4. Zalaže se u izgradnji tehničkih i profesionalnih kapaciteta popravne službe u borbi protiv svih negativnih pojava u zatvorima, uključujući borbu protiv narkotika u cilju stvaranja bezbednog okruženja za zatvorenike. 5. Preko nadzorne popravne službe pomaže prestupnike sa alternativnim kaznama i narkomane koji podležu obaveznom rehabilitacionom tretmanu koji se sprovodi na slobodi. Ministarstvo zdravstva koje učestvuje u prevenciji, lečenju i rehabilitaciji osoba. Ovo realizuje kroz pravna akta, strategije, odgovarajuće planove, kliničke protokole, obuke i obezbeđivanje materijala i lekova.

Sudski savet Kosova obezbeđuje da će sudovi u Republici Kosovo biti nezavisni, profesionalni i nepristrasni. SSK je takođe odgovoran i za inspekciju i upravljanje sudovima. Sudovi - osiguravaju se da sude krivična dela protiv lica optuženih za učestvovanje u trgovini ljudskim bićima. Sudski savet Kosova će identifikovati sudije za njihove specijalizacije u cilju suđenja slučajeva vezanim za trgovinu ljudskim bićima.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijske saradnje

U cilju sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala u Republici Kosovo, dužnosti i odgovornosti u ovoj oblasti imaju sledeće institucije:

Ministarstvo unutrašnjih poslova ima funkcionalnu ulogu u postizanju određenih ciljeva u oblasti sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala. Policija Kosova, kao agencija za sprovođenje zakona u okviru MUP-a ima potpunu odgovornost u borbi protiv svih oblika organizovanog kriminala. Policija Kosova i Carina, zajedno sa drugim institucijama su ključni akteri u sprečavanju i borbi protiv kriminalnih aktivnosti ne samo na granici Kosova već i na celoj teritoriji Kosova. Odgovorne direkcije u sprečavanju i borbi protiv organizovanog kriminala u okviru Policije Kosova su:

- Direkcija protiv organizovanog kriminala,
- Direkcija za borbu protiv trgovine narkoticima,
- Direkcija za istragu trgovine ljudskim bićima,
- Direkcija za istragu privrednog kriminala i korupcije, koja je u okviru Odeljenja za istrage organizovan na sledeći način: Sektor za istragu ekonomskog kriminala, Sektor za istragu korupcije, Sektor za istragu finansijskog kriminala, Direkcija za zaštitu svedoka, Jedinica protiv terorizma, Sektor za istragu kibernetičkog kriminala.

Ministarstvo za finansije, preko Carine, Finansijsko-obaveštajne jedinice i Poreske administracije, pomaže u sprečavanju preko-graničnog prometa robe i materijala koji imaju za cilj aktivnosti koje se odnose na sve oblike organizovanog kriminala.

Ministarstvo pravde - koje se angažuje u jačanju i funkcionisanju vladavine prava, stvara potrebne uslove za tužilaštva u sprečavanju zločina i izrađuje planove i programe za re-socijalizaciju zatvorenika i izvršitelja sa alternativnim kaznama.

Nacionalni koordinator je individualni organ odgovoran za koordinaciju, kooperaciju, praćenje i izveštavanje o implementaciji politike, aktivnosti i akcija koje se odnose na borbu protiv organizovanog kriminala.

Sekretarijat, čija je osnovna dužnost i odgovornost prikupljanje informacija i podataka iz drugih institucija, u cilju analiziranja i procenjivanja takvih informacija, kao i priprema analitičkih izveštaja za Nacionalnog koordinatora.

Kosovska obaveštajna agencija prikuplja, procenjuje i prati informacije o pretnjama od kriminalnih aktivnosti.

Sudski savet Kosova obezbeđuje da sudovi na Kosovu budu nezavisni, profesionalni i nepristrasni, kako bi pravosudni sistem bio što efikasniji u borbi protiv organizovanog kriminala i drugih oblika kriminaliteta.

Tužilački savet Kosova obezbeđuje da sistem tužilaštva na Kosovu bude nezavisan, nepristrasan i profesionalan u vršenju gonjenja, istrage i otkrivanje krivičnih dela i da predstavlja optužnice pred sudovima u ime države.

Tužilaštva i sudovi su institucije odgovorne za krivično gonjenje počinioca, njihovo adekvatno kažnjavanje, za oduzimanje imovine i aleta stečenih kriminalnim aktivnostima.

Pored usklađivanja zakonodavstva sa *acquis-ama* EU i jačanja mehanizama za sprečavanje i borbu protiv svih oblika organizovanog kriminala, prioritet u ovoj oblasti ostaje pružanje konkretnih rezultate u istrazi svih oblika kriminala, uključujući i povećanje broja naloga za trajno oduzimanje aleta. Drugi prioritet u ovoj oblasti i dalje ostaje povezivanje baza podataka institucija vladavine prava, kao i stvaranje baze podataka za krivične registre i specijalizacija sudija i tužilaca specijalizovanih u svim oblastima organizovanog kriminala.

Uprkos činjenici da je Republika Kosovo imalo rezultate u oblasti međunarodne policijske saradnje, kako u razmeni informacija, a takođe i učešćem u istrazi i zajedničkim međunarodnim operacijama, prioritet u oblasti policijske saradnje i dalje ostaje članstvo u međunarodnim organizacijama za sprovođenje zakona, kao i potpisivanje međunarodnih sporazuma sa trećim zemljama.

Institucionalni okvir i kapaciteti u oblasti borbe protiv terorizma

Glavne institucije uključene u sprečavanju i borbu protiv terorizma su:

Ministarstvo unutrašnjih poslova, koje kroz svoje mehanizme, pomaže u pružanju informacija i preduzima aktivnosti u sprečavanju, zaštiti, gonjenju i reagovanje na sve terorističke aktivnosti.

Kosovska obaveštajna agencija, koja prikuplja analizira i distribuira informacije, u cilju sprečavanja terorističkih aktivnosti koje se odvijaju na uštrb bezbednosti Republike Kosovo i globalne bezbednosti. Finansijska obaveštajna jedinica, koja je odgovorna za traženje, primanje, analiziranje i distribuiranje kod nadležnih organa i objavljivanje informacije u vezi sa finansiranjem terorizma.

Ministarstvo za finansije, kroz svoje mehanizme, Carine Kosova, Finansijske obaveštajne jedinice i Poreska administracije, kroz vršenje njihovih funkcija kontrole robe i lica na graničnim prelazima i unutar teritorije Kosova doprineće sprečavanju, identifikaciji, izvještavanju, istrazi i blokiranju izvora finansiranja terorističkih aktivnosti.

Nacionalni koordinator za borbu protiv terorizma, koji je individualni organ nadležan za koordinaciju, kooperiranje, praćenje i izveštavanje o implementaciji politike, aktivnosti i akcija koje se odnose na borbu protiv terorizma.

Uprkos činjenici da je Republika Kosovo zabeležila opipljivih rezultate u borbi protiv terorizma, izazov ostaju ograničeni kapaciteti u borbi protiv terorizma, kao i neadekvatan nivo saradnje sa susednim zemljama i zemljama članicama EU-a o ovom pitanju. U cilju kompletiranja okvira politike u ovoj oblasti, Republici Kosova preostaje da usvoji Strategiju za sprečavanje radikalizacije i nasilnog ekstremizma.

Podrška donatora

Ministarstvo unutrašnjih poslova se trenutno podržava od strane Evropske komisije kroz IPA instrument, kao i drugih bilateralnih donatora u sledećim oblastima:

Aktuelni projekti u okviru IPA

Jačanje efikasnog upravljanja migracije i azila

Opis: Podrška institucijama Kosova na upravljanju protokom migracije i azila iz i prema Kosovu.

Korisnik: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za dijasporu, Ministarstvo rada i socijalne zaštite. Period: 2016-2018. godine.

Dalja podrška za Akademiju javne bezbednosti

Opis: Podrška na pružanju kvalitetnog obrazovanja u oblasti javne bezbednosti na Kosovu, kroz jačanje kapaciteta obuke Kosovske akademije za javnu bezbednost i agencija javne bezbednosti, jačanjem programa Bachelor u KAJB, i osnivanjem Instituta za istraživanje i razvoj.

Korisnik: KAJB, Policija Kosova, Carina Kosova, Agencija za hranu i veterinarstvo, Agencija za upravljanje vanrednim situacijama, Policijski inspektorat Kosova, Korektivna služba Kosova i Probaciona služba Kosova.

Period: 2015-2017. godine.

Digitalizacija knjiga civilne registracije.

Opis: Stvaranje elektronske arhive skeniranih kopija knjiga vraćenih iz Srbije sa ciljem da postanu dostupna i tražena u sistemu registra, i povećanja kvaliteta i pouzdanosti sistema civilnog registra.

Korisnik: Agencija za civilnu registraciju.

Period: 2015-2016. godine.

Jačanje institucija Kosova u borbi protiv trgovine ljudima.

Opis: Podrška u unapređenju i poboljšanju borbe protiv trgovine ljudima na efikasniji način. Specifični cilj projekta je da se poveća nivo koordinacije i sprovođenja mera u borbi protiv trgovine ljudima. Takođe, ovaj projekat čiji početak se očekuje u 2017. godini, će takođe podržati i skloništa žrtava trgovine ljudima putem donacija.

Korisnik: MUP/MRSZ

Period : 2017-2019. godine.

Podrška borbe protiv finansijskog kriminala/pranja novca.

Opis: Projekat ima za cilj izgradnju kapaciteta svih institucija sprovođenja zakona u borbi protiv finansijskog kriminala i konfiskacije i oporavka imovine, kao i sprečavanja nasilnog ekstremizma i radikalizma.

Korisnik: MUP/MF

Period : 2017-2019. godine.

Izgradnja kapaciteta Kosovske agencije za forenziku i Policije Kosova u pružanju forenzičkih usluga.

Opis: Projekat ima za cilj povećanje kapaciteta i koordinaciju svih forenzičkih usluga, uključujući i izgradnju kapaciteta u DNA analizi, i podrške u oblasti eksploziva i vatrenih oružja.

Korisnik: MUP (KAF i PK)

Period: 2017-2019. godine.

Podrška u civilnoj registraciji i sigurnosti dokumenata.

Opis: Nastavak podrške pružene do sada Agenciji za civilnu registraciju na centralnom i opštinskom nivou.

Korisnik: MUP/ACR

Period : 2017-2019. godine.

Podrška za reforme u policiji u skladu sa standardima EU-a.

Opis: Pomoć u sprovođenju reformi u policiji, uključujući implementaciju rada policije vođeni inteligencijom, borbe protiv kibernetičkog kriminala, pružanja obuka i opreme u vezi sa naprednim tehnikama istrage u oblasti trgovine narkoticima, ljudima, itd; stvaranja sistema ranog upozorenja o novim drogama; rešavanje pitanja smanjenja prosečne starosti u Policiji Kosova.

Korisnik: MUP/PK

Period: 2017-2020. godine.

ICITAP trenutno podržava Kosovo sledećim programima:

- Podrška za izvršni menadžment Policije Kosova - ovaj program pruža savete za Generalnog direktora Policije Kosova o saradnji sa Policijom Srbije, proširenje vladavine prava na severu Kosova, podizanje nivoa profesionalnosti, odgovornosti i integriteta u okviru izvršnog i srednjeg nivoa u policiji.
- Podrška za Ministarstvo unutrašnjih poslova u cilju poboljšanja praksi izvršnog rukovodstva, kao i podrška za Policijskog inspektorata Kosova u izgradnji kapaciteta za istragu kriminala i korupcije i za sprovođenje inspekcije za njihovo usaglašavanje performanse.
- Podrška u oblasti borbe protiv trgovine ljudskim bićima i kompleksnim kriminalnim istragama, koja ima za cilj poboljšanje kapaciteta MUP- za sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudskim bićima i poboljšanje kapaciteta odeljenja za istraživanje kriminala u okviru PK, obavljanje istrage složenih predmeta, koristeći moderne istražne tehnike.

ICITAP takođe pruža podršku u oblasti integrisanog upravljanja granicom, kao i u oblasti bezbednosti u zajednici. Štaviše, MUP koristi od podrške od strane UNDP, naročito kroz projekat za minimiziranje rizika od vatrene oružja i eksploziva. Takođe, MUP je korisnik projekta "Podrška procesu evropskih integracija", koji podržava Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politike u okviru MUP u vezi sa izgradnjom kapaciteta koordinacije u procesu liberalizacije viznog režima. Projekat takođe pruža podršku za Odeljenja za državljanstvo, azil i migracije, kao za Odeljenje za re-integraciju repatriраниh soba.

Pored toga u oblasti migracije, Ministarstvo unutrašnjih poslova ima koristi od projekta: "Podrška vladinom organu na praćenju migracionih tokova" koji je finansiran od strane Švajcarske agencije za razvoj i saradnju, koji sprovodi Nacionalni centar za razvoj politika migracije. Projekat ima za cilj izgradnju kapaciteta Vladinog organa za migraciju u razvoju i pripremanju politika migracije kroz tehničku pomoć i obuke.

Srednjoročni prioriteti

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u oblastima u okviru delokruga Poglavlja 24, težište u periodu 2017-2020 će biti u sledeće srednjoročne

prioritete:

Srednjoročni prioriteti u oblasti upravljanja granicom

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020 srednjoročni prioriteti u ovoj oblasti su:

- Kontinuirano praćenje eventualnih promena u Šengen acquis-ama, kao i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa relevantnim promenama u ovoj oblasti;
- Jačanje međunarodne saradnje sa organima, kao što su Frontex, Selec, itd.;
- Otvaranje novih graničnih prelaza sa susednim zemljama;
- Prostiranje ISVK u drugim diplomatskim i konzularnim misijama Republike Kosovo; i
- Pružanje mogućnost opremanja vizama u zemljama u kojima ne postoje diplomatske i konzularne misije preko spoljnih pružalaca usluga.
- Poboľšanje međunarodne saradnje sa autoritetima kao što su Frontex, Selec, itd.;
- Otvaranje novih graničnih prelaza sa susednim zemljama;

Srednjoročni prioriteti u oblasti politike viznog režima:

- Rasprostranjenje ISVK-a u ostalim diplomatskim i konzularnim misijama Republike Kosova.

Srednjoročni prioriteti u oblasti azila

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020 usredsredićemo se u sledeće prioritete u ovoj oblasti:

- Kontinuirano praćenje eventualnih promena u Šengen acquis-ama, kao i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa relevantnim promenama u ovoj oblasti;
- Unapređenje mehanizama za povratak azilanata sa zemlji porekla i povratak u sigurnim trećim zemljama; i
- Stvaranje održivog sistema u saradnji sa drugim institucijama na centralnom i lokalnom nivou za azilante koji traže međunarodnu zaštitu.
- relevantni podaci u ovoj oblasti;

Srednjoročni prioriteti u oblasti upravljanja migracijom

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020 usredsredićemo se u sledeće prioritete u ovoj oblasti:

- Kontinuirano praćenje eventualnih promena u Šengen acquis-ama, kao i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa relevantnim promenama u ovoj oblasti;
- Izrada lakog i proširenog profila migracije;
- Jačanje organa za praćenje kretanja migracije (COM);
- Unapređenje međunarodne saradnje u borbi protiv ilegalne migracije; i
- Efikasnije uključivanje relevantnih institucija na svim nivoima u borbi i sprečavanju ilegalne migracije.
- ... i prošireni migracije;

Srednjoročni prioriteti u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020 Srednjoročni prioriteti u ovoj oblasti odnose se na:

- Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa acquis-ama EU, na osnovu sveobuhvatne analize aktuelnog stanja u vezi transponovanja tekovine u oblasti borbe protiv droga, koji se očekuje da će se završiti tokom 2016. godine.

- Ažuriranje / izmena standardnih operativnih procedura, kako bi se osigurala potpuna i tačna implementacija Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranje terorizma i efikasnih radnih procesa u FOJ-K.
- II Procena Nacionalnog rizika pranja novca i finansiranja terorizma
- Procena i sprovođenje sektorskog rizika za najviše podložne sektore prema pranju novca i finansiranju terorizma.
- Razvoj i primena pro-aktivnog pristupa prema međunarodnoj saradnji u sprečavanju pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala.
- Razvoj kapaciteta institucija reda i sprovođenje zakona, u cilju jačanja borbe protiv sive ekonomije i finansijskog kriminala.
- Jačanje među-institucionalnih mehanizama i inteligencije u oblasti pranja novca, vraćanja imovine, finansijskog kriminala i korupcije.
- Članstvo Kosova u Moneyval i Egmont Group.

Srednjoročni prioriteti u oblasti borbe protiv droge

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020 *Srednjoročni prioriteti* u ovoj oblasti su:

- Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-ama* EU, na osnovu sveobuhvatne analize aktuelnog stanja u vezi transponovanja tekovine u oblasti borbe protiv droga.
- Donošenje Nacionalne strategije za borbu protiv narkotika, zasnovane na principima Evropske strategije za borbu protiv droge 2013-2020.
- Unapređenje saradnje sa EMCDDA.

Srednjoročni prioriteti u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020 *Srednjoročni prioriteti* u ovoj oblasti su:

- Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis-ama* EU, na osnovu sveobuhvatne analize aktuelnog stanja u vezi transponovanja tekovine u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala;
- Stvaranje baze podataka za krivičnu evidenciju ili integrisani sistem za upravljanje takvim slučajevima;
- Povećanje broja tužilaca i sudije i njihova specijalizacija u oblasti organizovanog kriminala;
- Evaluacija na godišnjim osnovama pretnji od organizovanog kriminala i teških krivičnih dela (SOCTA);
- Potpuna funkcionalnost baze podataka agencija za provođenje zakona i njihova međusobnu povezanost;
- Potpisivanje bilateralnih sporazuma iz oblasti organizovanog kriminala;
- Izgradnja tehničkih kapaciteta laboratorija Kosovske agencije za forenziku, i
- Razvoj ljudskih resursa Policijskog inspektorata Kosova u sprečavanju prevenciji i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.
- Funkcionalnost informacionog sistema za upravljanje predmetima (ISUP).
- Stvaranje baze podataka za vođenje evidencije osuđenih lica.

U smislu primene, institucije će se usredsrediti na:

- Povećanje broja naloga za konfiskaciju imovine i uopšte poboljšanje rezultata u trajnoj konfiskaciji imovine stečene na nezakonit način.
- Smanjenje sudskih predmeta / svođenje predmeta.

Srednjoročni prioriteti u oblasti borbe protiv terorizma

U cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz SSP-a i iz drugih dokumenata i mehanizama pristupanja u EU u okviru delokruga Poglavlja 24, tokom perioda 2017-2020, usredsredićemo se u sledeće srednjoročne prioritete u ovoj oblasti:

- Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa *acquis*-ama EU, na osnovu sveobuhvatne analize aktuelnog stanja u vezi transponovanja tekovine u oblasti borbe protiv terorizma;
- Usvajanje Nacionalne strategije za borbu protiv terorizma;
- Identifikacija, sprečavanje, istraga i krivično gonjenje pojedinaca i grupa koje čine krivična dela;
- Izgradnja tehničkih, logističkih i tehnoloških kapaciteta u oblasti terorizma.
- Povećanje broja obaveštajnih podataka razmenjenih sa drugim zemljama i preduzimanje zajedničke istrage.

3.26. Poglavlje 25 *acquis*-a: Nauka i naučna istraživanja

Acquis Evropske unije u ovom poglavlju ne zahteva prenošenje pravila Evropske unije u nacionalni pravni poredak, već zahteva da države članice osiguraju neophodni kapacitet za implementaciju u postizanju ciljeva i aktivnosti EU u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja. Kapacitet za sprovođenje se odnosi na postojanje neophodnih uslova za efikasno učestvovanje u programima EU za istraživanje i inovacije radi olakšavanja integracije u Evropsku istraživačku zonu (ERA), doprinosa Inovacionoj uniji (IU) i Strategiji Evropa 2020 uopšte.

Uslovi SSP-a

Prema članu 118 SSP-a države članice će podsticati saradnju u naučnim istraživanjima i tehnološkom razvoju na osnovu uzajamne koristi, uzimajući u obzir dostupnost resursa, adekvatan pristup relevantnim programima koji podležu odgovarajućim nivoima efikasne zaštite intelektualnih, industrijskih i trgovinskih prava. Saradnja treba da uzme u obzir prioritetne oblasti koje se odnose na *acquis* Evropske unije u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja.

Nacionalni izvještaj za 2016. postignut je mali napredak u oblasti istraživanja. Kosovo je uzeti ograničen mere da razvije svoje kapacitete za istraživanje i inovacije. Kvalitet diplomiranih programa je veoma ograničen. Budžet za istraživanje je i dalje nedovoljan i pod 0,2% BDP-a. Zakon o istraživačkim aktivnostima se još ne primenjuju zbog nedostatka sredstava. Kosovo takođe treba da ojača svoje administrativne kapacitete u istraživanje i inovacije. Što se tiče učešća u programu EU za istraživanje i inovacije "Horizon 2020", vlasti Kosova su učestvovali u više od 50 predloga, sa održani su za finansiranje 9 od njih. U poređenju sa prethodnim godinama, ovo je pozitivan razvoj.

Prema zaključcima Pododbora za SSP Inovacionog društva, socijalne politike i zapošljavanja u 2017., što se tiče nauke i istraživanja, Kosovo treba da poveća i stimuliše nivo učešća u Horizont 2020, uključujući i povećanje broja predloga aplikacija, će poboljšati koordinaciju nacionalnih kontakt tačaka za Horizont 2020, Kosovo će obezbediti sredstva za implementaciju aktivnosti koje proističu iz zakona o naučnoistraživačkoj delatnosti, takođe će obezbediti usvajanje i sprovođenje zakona na inovacije i transfer tehnologije. Će ojačati kapacitet istraživanja i inovacija kroz reformu institucija visokog obrazovanja i povećanje ulaganja u istraživanja, kako u javnosti, kao i privatne.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Nauka i istraživanje su na Kosovu regulisani Zakonom br. 04/L-135 o naučno istraživačkoj delatnosti. Ovaj zakon uključuje najbolje evropske prakse koje podržavaju naučno istraživanje sa fokusom na društveni i ekonomski razvoj. Zakon takođe sadrži odredbe koje regulišu povezivanje naučnog istraživanja sa ekonomijom i industrijom. Nacionalni naučni savet je zadužen upravljanjem nacionalnim prioritetima, dok je Odeljenje za nauku i tehnologiju pri Ministarstvu obrazovanja, nauke i tehnologije, glavna institucija za donošenje politike u oblasti nauke i istraživanja.

Institucionalni okvir i okvir politika

U funkciji učestvovanja u programu "Horizon 2020", tokom 2016. godine kosovske vlasti su bile obuhvaćene u više od 50 predloga, gde su 9 od njih zadržana za finansiranje. Što se tiče učešća u program Horizon 2020, Kosovo je učestvovalo u samo četiri projekta FP7-a u svojstvu partnera. Što se tiče povećanja učešća u ovaj program, MONT-u će odvojiti budžet za pokrivanje troškova stručnjaka za razvoj projekata odnosno svaku aplikaciju koja ispunjava uslove za učešće u Okvirni program. Kosovo je takođe deo Evropske strategije i Balkanske strategije za inovacije, istraživanje i razvoj.

U izveštaju 2016. godine o zemlji bilo je malo napretka u oblasti istraživanja. Kosovo je preduzelo ograničene aktivnosti za razvoj njenih kapaciteta za istraživanje i inovaciju. Kvalitet postuniverzitetskih programa je dosta ograničen. Budžet za istraživanja i dalje je nedovoljan i ispod 0.2% BDP-a. Zakon o naučno-istraživačkim aktivnostima još uvek se ne primenjuje na odgovarajući način zbog nedostatka sredstava. Kosovo treba takođe da ojača svoje administrativne kapacitete u istraživanju i inovaciji. Što se tiče učešća u programu EU-a za istraživanje i inovaciju "Horizon 2020", kosovske vlasti su učestvovala u više od 50 predloga, 9 od koji su zadržani za finansiranje. U poređenju sa prošlim godinama to predstavlja pozitivan razvoj.

Prema zaključcima DPSP-a 2016, što se tiče nauke i istraživanja, Kosovo treba da poveća i stimuliše nivo učestvovanja u Horizon 2020, uključujući i povećanje broja predloga aplikacija. Treba da se ojača kapacitet istraživanja i inovacija kroz reformisanje institucija visokog obrazovanja i povećanje investicija u istraživanjima, kako u javnom tako i u privatnom sektoru.

Srednjoročni prioriteti

Poboljšanje kvaliteta i konkurentnosti visokog obrazovanja kroz podsticaj usavršavanja u nastavi, naučnom istraživanju, umetničkom stvaralaštvu, inovaciji i internacionalizaciji je opšti cilj MONT-a u oblasti visokog obrazovanja i nauke.

U pravnom smislu, Kosovo u srednjoročnom periodu će raditi na izradi i usvajanju Zakona o finansiranju istraživačke djelatnosti. Takođe, moramo da stvorimo Međuministarsku mehanizam koji će upravljati odnos između inovacija i istraživanja (link istraživanja-industrije i privrede).

Izgradnja kapaciteta u oblasti inovacija i istraživanja, sa ciljem nastavak na jednake podele doktorskih stipendija za žene i muškarce, i tako postane internacionalizacija putem kosovskih istraživača u razvijenim zemljama. U okviru ovog cilja, uređaj će postati infrastruktura naučnih institucija neophodnih za naučno-istraživački rad.

Takođe, u srednjem roku ćemo raditi na postizanju status saradnika uzima u Horizont 2020.

U srednjoročnom periodu u sektoru nauke MONT planira da nastavi da podržava studenti program PHD koji studiraju na univerzitetima ublaži zemlju, podršku za naučno-istraživačkim projektima, finansiranje istraživačkih institucija u zemlji sa laboratorijsku opremu, sprovođenje Zakona o inovacije i transfer tehnologije.

Izgradnja kapaciteta istraživanja i inovacije kroz reformisanje institucija visokog obrazovanja i povećanja investicija u istraživanju u oba sektora, javnom i privatnom.

3.27. Poglavlje 26 acquis-a: Obrazovanje i kultura

Oblast obrazovanja, obuke, omladine, sporta i kulture su primarno u nadležnosti država članica. Ugovor o funkcionisanju Evropske unije (UFEU) predviđa da Unija podržava saradnju između i država članica i podršku dopunjavajući njihove aktivnosti, potpuno poštujući njihove odgovornosti u pogledu sadržaja

nastave, organizacije sistema obrazovanja i stručnog obučavanja, kao i nacionalnu i regionalnu kulturnu raznolikost.

Acquis za obrazovanje i kulturu se pretežno sastoje od okvira za saradnju, koristeći programe i otvorenu metodu koordinacije (OMK) imajući za cilj konvergenciju nacionalnih politike za dostizanje zajedničkih ciljeva. U oblasti obrazovanja, obučavanja i mladih, države članice treba da imaju uspostavljen pravni, administrativni i finansijski okvir, kao i potrebne kapacitete sprovođenja, čime će obezbediti zdravo upravljanje, uključujući finansijsko upravljanje decentralizovanim programima EU. Acquis takođe sadrže i Direktivu za obrazovanje dece radnika migranata i presude Evropskog suda o slučajevima vezanim za nediskriminaciju između državljana države članice Evropske unije i državljana drugih evropskih zemalja.

Ciljevi sistema obrazovanja i obučavanja usvojenog 2001. godine, Kopenhaški proces stručnog obrazovanja i Bolonjski proces visokog obrazovanja, daju uputstva za poboljšanje kvaliteta sistema obrazovanja i obučavanja. Radni program „Obrazovanje i obučavanje 2010“ i strateški okvir „Obrazovanje i obučavanje 2020“ integrišu sve mere na evropskom nivou, i doprinose poboljšanju kvaliteta sistema obrazovanja i obučavanja. Zajednički ciljevi politike za mlade EU su definisani Evropskom strategijom za mlade (2010-2018) koja se zasniva na otvorenu metodu koordinacije. U oblasti sporta, Komunikacija Komisije iz 2011. godine „Razvoj evropske dimenzije u sportu“ predlaže konkretne mere za podržavanje i koordinaciju mera politike, u cilju eventualnog usvajanja višegodišnjeg plana o radu EU u oblasti sporta, od strane Saveta.

Što se tiče kulturne politike, države članice treba da podrže principe predviđene Članom 167 TFEU i posebno treba da osiguraju da njihova međunarodna angažovanja omogućavaju razvoj i implementaciju politike i instrumenata koji ciljaju ka očuvanju i promovisanju kulturne raznolikosti. U skladu sa ovim principima, Konvencija UNESCO-a za zaštitu i unapređenju raznolikosti kulturnih izraza je ključni element *acquis*-a EU u oblasti kulture. Komunikacija Komisije o evropskoj agendi o kulturi u globalizovanom svetu, predstavlja strukturisani dijalog sa sektorom kulture i otvorenu metodu koordinacije, u cilju sprovođenja tri zajedničke grupe ciljeva: kulturna raznolikost i međukulturni dijalog; kultura kao katalizator kreativnosti; i kultura kao ključna komponenta u međunarodnim odnosima.

Uslovi SSP-a

Što se tiče SSP-a član 107 zahteva saradnju između stranaka u cilju podizanja nivoa obrazovanja uopšte, profesionalnog obrazovanja, obuke i razvoja politika za rad mladih na Kosovu u cilju razvoja veština, zaposlenja, socijalne sveobuhvatnosti i ekonomskog razvoja Kosova. Jedan od prioriteta za sistem visokog obrazovanja treba da bude postizanje odgovarajućih standarda kvaliteta institucija i programa u skladu sa ciljevima Bolonjskog procesa i Izjavom iste. Strane treba da sarađuju u cilju obezbeđivanja nediskriminirajućeg pristupa svim nivoima obrazovanja i obučavanja na Kosovu, bez obzira na pol, rasno ili etničko poreklo, religiju ili verovanje, invaliditet, starost ili seksualno opredeljenje. Na Kosovu se takođe se trebaju uzeti u obzir i potrebe učenika sa invaliditetom.

Na osnovu Izveštaja o zemlji 2015, zahteva da se vrši implementacija Okvirnog kurikuluma Kosova i osnovnog kurikuluma u zemlji. Treba osigurati nezavisno funkcionisanje institucija visokog obrazovanja i usvajanja novog zakona o visokom obrazovanju u skladu sa međunarodnim standardima. Zahteva se i jačanje kapaciteta u oblasti istraživanja putem reformisanja institucija visokog obrazovanja. U izveštaju se poseban naglasak stavlja na poboljšanju kvaliteta obrazovanja u svim nivoima, kao i poboljšanju pristupa kvalitetnom obrazovanju za sve marginalizovane grupe.

Na osnovu Izveštaja Country 2016 zahteva sprovođenje time i okvir kurikuluma i programsko jezgro Kosovo u zemlji. To bi trebalo da osigura nezavisno funkcionisanje institucija visokog obrazovanja i da se usvoji novi Zakon o visokom obrazovanju po međunarodnim standardima. Jačanje kapaciteta potrebnih u oblasti istraživanja i istraživanja kroz reformu institucija visokog obrazovanja. U izveštaju se takođe

stavlja naglasak na permiresimin kvaliteta obrazovanja na svim nivoima i poboljšanje pristupa kvalitetnom obrazovanju za sve marginalizovane grupe.

Prema zaključcima Sub Komiteta za Inivacion MSA, informaciono društvo, socijalna i politike zapošljavanja 2017. u vezi Kosova će sprovoditi Strateškog plana obrazovanja za obrazovanje 2017-2021, će usvojiti Zakon o visokom obrazovanju revidirani. MONT će osigurati sve veći broj javnih vrtića za decu od 0-5 godina starosti da u skladu ERA. Do kraja 2017. godine će početi implementaciju kurikuluma.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Obrazovanje

Oblast visokog obrazovanja je regulisana Zakonom br. 04/L-037 o visokom obrazovanju, usvojenim 2011. godine, i ovaj zakon je glavni osnov organizacije sistema visokog obrazovanja na Kosovu.

Kosovo se zvanično još uvek nije pridružilo Bolonjskom procesu, ali je aplikacija za zvanični prijem podneta 2014. Pravni osnov harmonizuje trenutne prakse obrazovanja sa prioritetima deklaracija Bolonjske grupe, posebno u pogledu harmonizacije određenih odredbi zakona sa Zakonom br. 03/L-060 o nacionalnim kvalifikacijama i nacionalnim okvirom za kvalifikacije, olakšavanja priznavanja prethodnog obrazovanja i kvalifikacija stečenih u drugim zemljama preko NARIC centra.

Zakon br. 04 /L-138 o obrazovanju i stručnom usavršavanju, Zakon br. 04/L-143 o obrazovanju za starije u Republici Kosovo i Zakon br. 03/L-060 o nacionalnim kvalifikacijama čine glavni pravni osnov za regulisanje stručnog obrazovanja i usavršavanja starijih na Kosovu. Smatra se da je Zakon za stručno usavršavanje delimično usklađen sa pravnim *acquis-ama* EU-e (odnosno Odlukom Saveta 63/266/EEC), dok se isti sprovodi preko 3 Administrativna uputstva koja regulišu oblast obrazovanja i stručnog usavršavanja i obrazovanja za starije.

Predškolsko obrazovanje je regulisano Zakonom br. 02/L-52 za predškolsko obrazovanje i Zakonom br. 04/L-032 za preduniverzitetsko obrazovanje. Što se tiče predškolskog obrazovanja, povećan je procenat dece koja koriste usluge ranog obrazovanja za starosnu grupu od 0 do 5 godina, sa 3% na 4% kako ocenjuje Izveštaj Evropske komisije o napretku za 2014. godinu. Ovaj procenat je povećan otvaranjem 120 privatnih predškolskih ustanova. Dok procenat dece uzrasta od 0 do 6 godina koja koriste usluge obrazovanja iznosi 15.48% (bruto) upisa u predškolski i predosnovni nivo, i uključuje sve uzraste dece predškolskog nivoa.

Pitanje odustajanja od školovanja je regulisano Administrativnim uputstvom br. 19/2012 o formiranju i jačanju timova za sprečavanje i reagovanje na napuštanje i neupisivanje u obavezno obrazovanje.

Kultura

Zakoni koji regulišu oblast kulture uključuju Zakon br. 02/L-57 o kulturnim institucijama; Zakon br. 04/L-065 o autorskim i srodnim pravima; Zakon br. 04/L-075 o izmeni i dopuni Zakona br. 203/24 o sportu; Zakon br. 04/L-056 o ansamblu pesama i igrama Šota; Zakon br. 04/L-59 o filharmoniji, operi i baletu; Zakon br. 2004/22 o kinematografiji; Zakon br. 02/L-88 o kulturnom nasleđu; Zakon br. 04/L-106 o pozorištima.

Institucionalni okvir i okvir politika

Što se tiče spoljašnjih mehanizama za osiguranje kvaliteta visokog obrazovanja, 2014. godine je potvrđeno potpuno članstvo Kosova u ENQA (Evropsko udruženje za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju). Kosovo sprovodi Standardna uputstva o kvalitetu i primenjuje prakse koje se sprovode u Evropskoj zoni

visokog obrazovanja. Sa druge strane Kosovska agencija za akreditaciju je nastavila sa spoljašnjom procenom institucija i programa. Broj akreditovanih programa je 2014. godine dostigao 573.

Kosovo na osnovu sporazuma između Evropske komisije i MONT-u učestvuje u program Evropske unije za Tempus obrazovanje od 2013. Program Tempus, u kontinuitetu doprinosi razvoju nastavnog programa, saradnji sa društvom, upravljanju univerzitetom, obučavanju nastavnika, kao i projektima za osiguranje kvaliteta koji takoreći pokrivaju ceo sektor visokog obrazovanja na Kosovu. Naslednik Tempusa je program Erasmus+ koji sprovodi projekte preko kancelarije Erasmus+ za Kosovo. Ova kancelarija je usredsređena na oblast visokog obrazovanja i doprinosi podizanju svesti, vidljivosti, usklađenosti, održivosti, efikasnom pristupu međunarodnoj dimenziji programa Erasmus+. Trenutni izazov povećanja učešća u relevantne programe Erasmus+ je taj što institucijama visokog obrazovanja nedostaju odgovarajući kapaciteti (na primer osnivanje ili konsolidacija kancelarija za saradnju i projekte, mehanizmi saradnje na nivou Fakulteta) za sastavljanje projekata za realizaciju potreba razvoja institucija i programa istih.

Osnovni strateški dokument koji definiše razvojne ciljeve sistema obrazovanja u Republici Kosovo je Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2011-2016, usvojen od strane Vlade Kosova. Ovaj strateški plan je sveobuhvatan dokument koji obuhvata sve nivoe obrazovanja na Kosovu, počevši od predškolskog pa sve do univerzitetskog obrazovanja. Ostala strateška dokumenta koja služe razvoju obrazovanja su: Strategija za komunikaciju; Strategija za sprečavanje odustajanja od školovanja; Strategija za promotivne škole zdravlja 2009-2018; Strategija za integraciju zajednica Roma, Aškalija i Egipćana 2017-2017 i Strategija za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja 2007-2017.

Osim profesionalnih škola otvorena su i 4 centra za kompetencije. Sistem predviđen važećim zakonom za obrazovanje i stručno usavršavanje 3+1+1 je uskladen sa uslovima tržišta rada. Sastavljena su 142 nastavna plana i programa i obuhvataju 17 oblasti i 29 standarda profesije, a objavljen je i okvir nastavnog plana i programa. Međutim, u pogledu razvoja profesionalnog usavršavanja nedostaje saradnja između stručnih škola i preduzeća za realizaciju praktične nastave.

Nastavlja se sa objavljivanjem nastavnog plana i programa Kosova koji je počeo 2014. godine u 10 prvih pilot škola za predosnovne razrede 1,6,10, a školske 2014/2015 se nastavilo sa 82 druge škole (ukupno 92 škole) za predosnovne razrede, 2,6,7,10,11. Sa druge strane, obučeni su vaspitači svih nastavnih grupa za sprovođenje dokumenta Standardi razvoja i učenja u ranom detinjstvu, i objavljena su dodatna dokumenta za sprovođenje ovog dokumenta. Pedagoški institut Kosova i Projekti bratimljenja su sproveli analize i procenu procesa sprovođenja novog nastavnog plana i programa Odeljenja za planove programa i školske udžbenike MONT-u, od strane Kosovskog pedagoškog zavoda i Twinning projekta.

Za unapređenje upravljanja kvalitetom preduniverzitetskog obrazovanja, MONT-u je istaklo uputstva za povećanje unutrašnjeg kvaliteta, sprovođenje spoljašnjih mehanizama za procenu kvaliteta i poboljšanje kapaciteta Inspektorata obrazovanja. U pogledu jačanja spoljašnjih mehanizama za povećanje kvaliteta, MONT je realizovalo Test znanja (učenika) za učenike devetih razreda i test državne mature. Međutim, novina i ključno dostignuće ove godine je početak sprovođenja međunarodne procene PISA. MONT-u takođe daje prioritet stručnom usavršavanju nastavnika i modernizaciji obučavanja nastavnika u skladu sa okvirom nastavnog plana i programa na Kosovu.

Što se tiče obrazovanja dece sa posebnim potrebama, do sada su osposobljene ekipe za pedagošku procenu potreba dece sa posebnim potrebama u 28 opština, i sastavljeno je uputstvo sa instrumentima za procenu, takođe su obučene i sve ekipe za procenu. U oblasti sveobuhvatnog obrazovanja je obučeno 2500 nastavnika, službenika za obrazovanje, direktora škola i roditelja.

Sastavljen je program „Nastava prema sektorima aktivnosti“, program za učenike sa ozbiljnim i brojnim oštećenjima.

Srednjoročni prioriteti

Obrazovanje

Za unapređenje visokog obrazovanja u zemlji, MONT će se fokusirati na profiliranje institucije visokog obrazovanja na potrebe tržišta rada kroz razvoj strategija na univerzitetu. Takođe, planirano je da se podstakne rast međunarodne mobilnosti akademskog osoblja, studenata i istraživača sa Kosova, jednako za muškarce i žene, kroz obezbeđivanje stipendija i grantova.

U tom kontekstu treba ojačati novi koncept visokih finansijskih obrazovanja. Shodno tome, veoma je važno da se poboljšanje akademske i istraživačke infrastrukture u visokoškolskim ustanovama u zemlji.

Sektor univerzitetskog obrazovanja će razmotriti Zakon o predškolskom obrazovanju. To će biti izrada prožimajućeg strategije za ranom detinjstvu.

Povećanje inkluzije i jednakih mogućnosti za razvoj, osposobljavanje i obrazovanje svakog pojedinca u preduniverzitetskom obrazovanju predstavlja prvi cilj u preduniverzitetskom obrazovanju inkluzijom u kvalitetnom predškolskom obrazovanju dece uzrasta 0-5 godine, povećanje investicija za predškolske institucije da bi se do 2020. godine ispunio kriterijum 95% EU-a za 2020. godinu, uključenje dece uzrasta od 5-godine u kvalitetnom predškolskom obrazovanju, poboljšanje kvaliteta obrazovanja u svim nivoima i poboljšanje pristupa obrazovanju marginalizovanih grupa, posebno dece sa invaliditetom i dece zajednice Roma, Aškalija i Egipćana; Pružanje pristupa kvalitetnom obrazovanju deci sa invaliditetom, i osposobljavanje većeg broja nastavnika i asistenata. Nastaviće se sa sprovođenjem mera za smanjenje stope ranog "napuštanja" škole, posebno za decu zajednice Roma, Aškalija i Egipćana.

Omogućavanju pristupa kvalitetnom obrazovanju za decu sa smetnjama u razvoju i obuka većeg broja nastavnika i saradnika.

MONT će uspostaviti mehanizme i programe za identifikaciju i podršku dece sa izuzetnim intelektualnim potencijalom i posebnim talentom u akademskim, kreativnim i umetničkim oblastima. i mehanizmima efikasnih politika stvorenih za promociju raznovrsnosti kroz integrisani obrazovni sistem.

U tom pogledu će se nastaviti sa sprovođenjem strateških planova i postojeće strategije (Strateški plan obrazovanja 2017-2021; Strateški plan sveobuhvatnosti dece posebnim obrazovnim potrebama u preduniverzitetskom obrazovanju 2016-2020, Strategija o osiguranju kvaliteta u preduniverzitetskom obrazovanju 2016-2020), i nastaviće se sa implementacijom novog kurikulumu preduniverzitetskog obrazovanja u svim školama Kosova, funkcionalizacije Agencije za kurikulume, standarde i procenu.

Efikasno i kvalitetno upravljanje sistemom obrazovanja, zasnovanom na transparentnosti i odgovornosti, priprema i objavljivanje redovnih izveštaja koji su zasnovani na analizama i interpretaciji podataka od ISUO,

Razvoj funkcionalnog sistema za osiguranje kvaliteta, u skladu sa međunarodnim standardima, implementacija i širenje jezgra kurikulumu o predškolskom i preduniverzitetskom obrazovanju u svim školama Kosova, i izrada novih udžbenika i pregled postojećih, podizanje kapaciteta nastavnika, i sistema za ocenjivanja učenika. Vlada treba da osigura sprovođenje strategije za osiguranje kvaliteta i da stvara mehanizme za osiguranje kvaliteta na lokalnom nivou.

Treba nastaviti sa sistemom obuke nastavnika za poboljšanje kvaliteta obrazovanja pre i tokom službe, vršenjem analize rezultata i osiguranjem kvaliteta obuka, uključivanje licenciranja nastavnika u licenci

nastavnika karijere; razvoj baze podataka licenciranja nastavnika, poboljšanje inspektorata obrazovanja, koji je usvojen od strane Vlade u julu 2016. godine u skladu sa evropskim zakonodavstvom i međunarodnim standardima, poboljšanje kvaliteta nastave kroz efikasni i održivi sistem za pripremu i profesionalni razvoj nastavnika.

Usklađivanje obrazovanja i profesionalnog osposobljavanja sa uslovima tržišta rada u zemlji i šire i stvaranje otvorenog sistema obrazovanja za odrasle, profesionalni profili koji se pružaju u školama SOO-a treba da se usklađuju sa potrebama tržišta rada; povećanje broja učenika u deficitarnim smerovima i broja žena u tehničkim smerovima; kurikulumi SOO-a i obrazovanje za odrasle će biti usklađeni sa Okvirnim kurikulumom o preduniverzitetskom obrazovanju i sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija; učenici profesionalnih škola obavljaju praktičnu nastavu u školi, i još jednu profesionalnu praksu van škole u skladu sa nastavnim programom.

Savetovanje i vođenje u karijerni je funkcionalno u sistemu obrazovanja za učenike i odrasle; povećanje ponude obrazovanja u 5 nivoa kvalifikacija; razmatranje plana i programa i akreditacije nove kvalifikacije ACA; implementacija VET pilot sistema pomešanim sa elementima dvojnog sistema učenja i subvencije plata.

U visokom obrazovanju unapređenje učenja putem kvalitetne nastave, primenom kurikuluma zasnovanim na kompetencijama i korišćenju nastavnih sredstava visokog kvaliteta će biti glavni cilj. Pošto je Zakon o regulisanim profesijama odobren, izvršiće se njegovo dalje usklađivanje.

Kako je Zakon o regulisanim profesijama je odobren za usklađivanje njeno dalje. Saveti će biti funkcionaliziran Industrial će biti pregledan studijske programe i istraživačke politike, će nastaviti da sprovodi administrativne mere usmeravanje i kvote za upis studenata iz manjinskih zajednica u javnim univerzitetima u cilju povećanja upisa na univerzitetima. To će biti akreditovana od strane Nacionalnog autoriteta za kvalifikacije i akreditaciju visokoškolskih ustanova i studijskih programa. Cilj drugi imaju jeste povećanje transparentnosti u institucijama visokog obrazovanja za rešavanje zapošljavanje politizovan i baze podataka koja sadrži podatke o svim akademskog osoblja i njihovih imenovanja u cilju sprečavanja praksu gde univerzitetskih nastavnika i akademskog osoblja koji drži više rade puno radno vreme.

Poboljšanje kvaliteta i konkurentnosti visokog obrazovanja kroz promociju izvrsnosti u nastavi, istraživanja i umjetničkog stvaralaštva, inovacije i internacionalizaciju, kao i obezbeđivanje autonomije i nezavisno funkcionisanje institucija visokog obrazovanja.

3.28. Poglavlje 27 *acquis*-a: Životna sredina

Ovo poglavlje se tiče politike EU-e za životnu sredinu koja imaju za cilj promovisanje održivog razvoja i zaštitu životne sredine za sadašnje i buduće generacije. Ona se zasniva na preventivnoj akciji, načelu „zagađivač plaća“, borbi protiv ekološke štete na samom izvoru, zajedničkoj odgovornosti i integraciji zaštite životne sredine u druge politike Evropske unije. *Acquis* sadrže više od 200 važnih pravnih dokumenata koji obuhvataju horizontalno i sekundarno zakonodavstvo (procenu uticaja na životnu sredinu, stratešku procenu životne sredine, kvalitet vazduha, upravljanje otpadom, kvalitet vode, zaštitu prirode, kontrolu industrijskog zagađenja i upravljanje rizikom, hemikalije, klimatske promene, buku i civilnu zaštitu). Poštovanje *acquis*-a zahteva značajna ulaganja. Snažna i dobro opremljena administracija na nacionalnom i lokalnom nivou predstavlja imperativ za primenu i sprovođenje *acquis*-a u oblasti zaštite životne sredine.

Uslovi SSP-a

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Članovima 115, 116 i 117 definiše saradnju Republike Kosova sa EU u oblasti životne sredine, klimatskih promena i civilne zaštite i to:

- Član 115 - Životna sredina: Strane će razvijati i jačati saradnju u oblasti životne sredine sa ključnim zadatkom zaustavljanja dalje degradacije i poboljšanja postojećeg stanja u oblasti životne sredine u cilju ostvarivanja održivog razvoja na Kosovu. Strane će naročito uspostaviti saradnju u cilju jačanja administrativnih struktura i postupaka na Kosovu, radi obezbeđenja strateškog planiranja u oblasti životne sredine, a saradnju između relevantnih aktera usredsređiće na usklađivanje propisa Kosova sa pravnim *acquis-ama* zajednice i prilagođavanje sa *acquis-ama* EURATOM-a.
- Član 116 - Klimatske promene: Strane će sarađivati u cilju pružanja pomoći Kosovu u razvoju različitih klimatskih politike odnosno politike sa ublažavanje (smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte) i prilagođavanje istim (klimatske promene), uzimajući u obzir ostale relevantne politike u koje su uključeni sektori: energija, transport, industrija, poljoprivreda, zdravstvo, obrazovanje, itd. Ovakva saradnja će takođe podržati postepeno usklađivanje zakona Kosova sa pravnim *acquis-ama* EU u vezi sa klimatskim promenama, a posebno u pogledu monitoringa, izveštavanja i efikasne provere rezultata o emisiji gasova sa efektom staklene bašte. Ova saradnja će pomoći Kosovu u podizanju odgovarajućih administrativnih kapaciteta i poboljšanju postupaka za koordiniranje preko odgovarajućih aktera, za omogućavanje sprovođenja nisko-karbonske politike i fleksibilnog klimatskog rasta. Strane će sarađivati u cilju pomaganja zastupljenosti Kosova u međunarodne mehanizme i pružanju pomoći u smanjenju emisije gasova koji doprinose pogoršanju klimatskih promena i preduzimanju aktivnosti za prilagođavanje klimatskim promenama, onoliko koliko dozvole objektivne okolnosti.
- Član 117 - Civilna zaštita: Strane će uspostaviti i ojačati međusobnu saradnju u poboljšanju sprečavanja, pripreme i reagovanja u slučaju prirodnih nepogoda i nepogoda koje je izazvao čovek. Saradnja će posebno ciljati na jačanje kapaciteta civilne zaštite na Kosovu i postepeno usklađivanje Kosova sa pravnim *acquis-ama* EU u pogledu upravljanja nepogodama.

Uslovi iz Izveštaja EK-a o Kosovu

Iz Izveštaja EK-a o Kosovu 2016. godine, u podtački 5.2.3 Životna sredina i klimatske promene, smatra se da se Kosovo nalazi u ranoj fazi pripremanja u ovoj oblasti. U sektoru životne sredine postignut je neki napredak, posebno u planiranju infrastrukturnih projekata. Međutim, potrebni su značajni naponi za sprovođenje zakona u svim oblastima životne sredine i klimatskim promenama.

Budući da većina prošlogodišnjih preporuka nisu sprovedena, stoga naredne godine, Kosovo posebnu pažnju treba da posvećuje osiguranju merenja i izveštavanja kvaliteta vazduha u realnom vremenu, da bi osiguralo uspostavljanje autoriteta za upravljanje slivovima reka i pripremanja planova za upravljanje rečnim slivom, i završetak mreže nadzora vodnih resursa, uključujući i nadzor podzemnih voda. Štaviše, treba sprovesti strategiju o klimatskim promenama, posebno komponente usklađivanja i razvoja niske emisije, u skladu sa okvirom 2030. EU-a o politikama klime i energije.

Uslovi od DPSP-a

Od zaključaka sastanaka DPSP-a 2016, o sektoru životne sredine na Kosovu kao naredne akcije koje bi trebalo da nastave da budu ispunjene su navedene sledeće aktivnosti:

- Vlada Kosova treba da nastavlja dalje usklađivanje horizontalnog pravnog okvira sa *acquisom* EU-a u svim sektorima u skladu sa najboljim praksama EU-a, uključujući kasnije akcije iz 2015. godine koje nisu ispunjene na osnovu rokova, u smislu osiguranja i odražavanja napretka;
- U sektoru vazduha treba započeti izveštavanje i nadzor kvaliteta vazduha u realnom vremenu na Kosovu;
- U sektoru voda treba da se završi mreža nadzora vodnih resursa, uključujući mrežu nadzora podzemnih voda, da se uspostavi Autoritet rečnih slivova i da počne izrada planova za upravljanje rečnim slivovima;

- Iz sektora otpada, Opštine treba da sprovedu Master Plan za upravljanje otpadom i Sistem informisanja otpada (od operatora i opština), da bi se ispunili u godišnjim izveštajima u vezi sa otpadom, i da se uspostavi operator za skladištenje opasnog otpada, između ostalog, da se fokus usmeri na upravljanju opasnim otpadom. Takođe treba da se reši pitanje vlasništva i odgovornosti za upravljanje radioaktivnim otpadom i da se identifikuje privremena deponija radioaktivnog otpada;
- Kod klimatskih promena treba izvršiti sistematsko strateško planiranje o klimatskim promenama i početak sprovođenja podzakonskih akata o supstancama koje smanjuju ozonski omotač, gasova staklene bašte i informacije potrošnje i emisije CO2 iz novih vozila.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Horizontalno zakonodavstvo

Kosovo radi na harmonizaciji svojih zakona sa pravnim *acquis-ama* EU-e u oblasti životne sredine i što se tiče horizontalnog pravnog okvira Direktiva za stratešku procenu životne sredine (Direktiva br. 2001/42/EZ) i procenu uticaja na životnu sredinu (Direktiva br. 85/337/EEZ) i Direktiva o učešću javnosti (Direktiva br. 2003/35/EZ), može se reći da su iste u potpunosti primenjive. Što se tiče Direktive za procenu uticaja na životnu sredinu, ona je u potpunosti inkorporisana u Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu i sprovodi se u zemlji od 31. decembra 2010. Međutim, Direktiva o strateškog proceni životne sredine i Direktiva o učešću javnosti, one se sprovode od 2011. godine. Ipak, u vezi ove potonje (Direktiva o učešću javnosti), ocenjuje se da sprovođenje iste nije na zadovoljavajućem nivou. Za potpuno sprovođenje ove Direktive, MŽSPP je ove godine izmenilo i dopunilo AU br. 09/2011 za informisanje, učešće javnosti i interesnih strana u postupak procene uticaja na životnu sredinu, prema Zakonu br. 03/L-214 za procenu uticaja na životnu sredinu, koji delimično inkorporiše Direktivu o učešću javnosti (2003/35/EU).

Direktiva za osnivanje infrastrukture za prostorne informacije (INSPIRE Direktiva br. 2007/2/EZ) se ubacuje u predlog zakona o uspostavljanju nacionalne infrastrukture za prostorne informacije u Republici Kosovo, koji će obezbediti zakonodavni okvir za uspostavljanje infrastrukture za prostorne informacije, a trenutno se radi na nacrtu istog. Sprovođenje ove direktive se očekuje u periodu od 2017. do 2020. godine.

Sprovođenje Direktive o odgovornosti za štetu prema životnoj sredini (Direktiva br. 2004/35/EZ) i Direktive o nasilju nad životnom sredinom (Direktiva br. 2008/99/EZ) je u ranoj fazi. Ciljane mere za osiguranje potpunog sprovođenja ovih direktiva su planiranje za period od 2017. do 2020. godine. Sa druge strane, u cilju sprovođenja zakona EU, Vlada je 17.07.2013. godine Odlukom br. 05/140 usvojila Strategiju za zaštitu životne sredine 2013 – 2022 MŽSPP.

Organ odgovoran za sprovođenje horizontalnih zakona o životnoj sredini je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom periodu za dalju harmonizaciju zakona, planira se izmena i dopuna sledećih zakona:

- Izmjena i dopuna Zakona br. 03/L-0225 o zaštiti životne sredine koji će delimično inkorporisati Direktivu br. 2004/35 EC o odgovornostima za štetu prema životnoj sredini i Direktivu br. 2003/04 EC o pristupu informacijama, uredbu EC/66/2010 eko etiketa, uredbu EC/1221/2009 o dobrovoljnom učešću organizacija u programe (šeme) eko-upravljanja i revizije -EMAS, kao i uredbu br. 2011/832/EU EMAS Global;

- Izmena i dopuna Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu, jer EU je izdala novu direktivu o proceni uticaja na životnu sredinu 2014/52/EZ (koja je uzeta sa izmenama i dopunama Direktive br. 2011/92/EU).
- Sastavljanje sekundarnog zakonodavstva koje proizilazi iz Zakona o proceni i uticaju na životnu sredinu, u pogledu dalje harmonizacije zakona sa novim direktivama EU (Direktiva br. 2014/52/EU o proceni i uticaju na životnu sredinu);
- Zakon o inspektoratu u koji će biti inkorporisana Direktiva br.2001/331/ EC o inspektoratu životne sredine, RMCEI;
- Sastavljanje zakona radi inkorporisanja Direktive br. 2004/35/EZ o odgovornostima za štetu prema životnoj sredini (Environmental Liability Directive);
- Sastavljanje zakona radi inkorporisanja Direktive br. 2003/4/EZ o pristupu informacijama;
- Sastavljanje zakona radi inkorporisanja Direktive br. 66/2010/Eko-etiketa (Ecolabel); i
- Sastavljanje zakona radi inkorporisanja Uredbe EK 1221/2009 EMAS i 2001/832/EU, EMAS Global.

Takođe će se sastaviti četiri AU koja proizilaze iz Zakona br. 03/L -025 o zaštiti životne sredine i koja će inkorporisati Direktivu br. 2004/35 EC o odgovornostima za štetu prema životnoj sredini, direktivu br. 2003/04 EC o pristupu informacijama, Direktivu br. EC/66/2010 o eko etiketi, Uredbu EC /1221/2009 EMAS, kao i 2011/832/EU EMAS Global.

Kao mera za sprovođenje srednjoročnih prioriteta u ovom periodu će se izvršiti priprema Akcionog plana u životnu sredinu 2018-2022. Ovaj plan će sadržati veliki broj projekata koji će uticati na realizaciju prioriteta.

Pored toga, što se tiče podrške donatora u ovoj oblasti će se realizovati projekat "Podrška ekološkog programa MŽSPP Kosova" od SIDA 2016-2020 u vrednosti od 6 miliona i 810 hiljada evra, kojim će se podržati oblasti prirode, voda, i zaštita životne sredine.

Zakonodavni okvir i okvir politika za oblast kvaliteta vazduha

Što se tiče dalje inkorporacije okvirne direktive za kvalitet vazduha br. 2008/50/EZ, zakon br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja je u procesu izmene i dopune iako je većina teksta Direktive već inkorporisana preko AU o kvotama kvaliteta vazduha br. 02/2011.

Značajan napredak je postignut i u pogledu inkorporacije dodatne IV Direktive o kvalitetu vazduha (4th Daughter Directive). Donošenje Administrativnog uputstva br. 21/2013 o arsenu, kadmijumu, živi, niklu i policikličkih aromatičnih ugljovodonika u vazduhu je obezbedilo takoreći potpunu inkorporaciju zahteva Direktive. Jedina preostala odredba se tiče kazni za povredu datih odredbi. Prema tome, plan za inkorporisanje preostalih odredbi će biti dugoročan.

Direktiva br. 1999/32/EZ o sadržaju sumpora u nekim tekućim gorivima je u početnoj fazi sprovođenja. Inkorporisanje ove direktive je urađeno preko AU br. 07/2012 o kvalitetu tečnih naftnih derivata, kao i Zakona br. 2004/05 o trgovini naftom i naftnim derivatima.

Direktiva Saveta EU br. 1999/13/EZ o ograničenju emisije isparljivih organskih jedinjenja zbog korišćenja organskih rastvarača u nekim aktivnostima i instalacijama, je ocenjena kao takoreći potpuno inkorporisana. Glavni instrument inkorporisanja je AU. Br. 04/2009 za kontrolu emisije isparljivih organskih jedinjenja, tokom deponovanja, punjenja i prevoza derivata, koji je usvojila Vlada. Što se tiče inkorporisanja II faze Direktive, to je trenutno u ranoj fazi do sada je u gore pomenuta administrativna uputstva inkorporisano samo nekoliko definicija.

Većina obaveza istaknutih u Direktivi o sadržaju sumpora u nekim tekućim gorivima, se već sprovodi u zemlji. Sa druge strane, podaci izneti u Tabeli saglasnosti (ToC) ukazuju na to da su domaći zakoni daleko od onog što se može smatrati usaglašeno uslovima EU.

Sprovodljivost II faze direktive VOCs benzinske pumpe je dosta napredovala. Identifikovano je osam (8) terminala za čuvanje benzina, ali drugi godišnji krug još nije izmeren.

Za sprovođenje ovog zakona je sastavljena i usvojena Strategija o kvalitetu vazduha za 2013-2022 koju je usvojila Skupština dana 19.12. 2013, br. 04/V-741.

Organ imenovan kao nadležan za kvalitet vazduha je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, odnosno Odeljenje za zaštitu životne sredine/jedinica za zaštitu od industrijskog zagađenja, Agencija za zaštitu životne sredine/Hidrometeorološki institut sa ukupno 9 službenika. Druge institucije koje se povezuju sa ovom oblašću su: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo trgovine i industrije (MTI), Ministarstvo infrastrukture (MI), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), Ministarstvo zdravlja (MZ), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS), Ministarstvo za evropske integracije (MEI).

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom periodu u oblasti zaštite vazduha će se nastaviti sa izmenama i dopunama niza AU-a koje će nastaviti transpoziciju zakonodavstva EU -a, kao što sledi:

- AU br. 02/2011 o kvotama kvaliteta vazduha (Direktiva br. 2008/50/EZ);
- AU br. 15/2010 o kriterijumima definisanja tački za monitoring, broja i učestalosti merenja, klasifikaciju zagađivača nad kojima se vrši monitoring, metodologiji rada, obliku i vremenu izveštavanja o podacima (Direktiva br. 2008/50/EZ);
- AU br. 21/2013 o arsenu, kadmijumu, živi, niklu i policikličnim aromatičnim ugljovodonicima u vazduhu (Direktiva br. 2004/107/EZ i Uredba br. EC 219/2009);
- AU br. 04/2009 o kontroli emisije isparljivih organskih jedinjenja tokom skladištenja, pražnjenja, punjenja i transporta benzina (Direktiva br. 94/63/EZ);
- Sastavljanje zakonskih dokumenata za inkorporisanje Direktive br. 2009/126/EU;
- U srednjoročnom periodu osim dopune zakonodavstva u ovoj oblasti, planira se početak implementacije Akcionog plana o kvalitetu vazduha, stvaranje inventara vazdušnih zagađivača i izgradnja ljudskih kapaciteta. Takođe u ovom periodu će se pripremiti Nacionalni plan za smanjenje emisija gasova (NPSE);

Budžet za kompletiranje zakonodavstva spada u okviru budžetskog planiranja MŽSPP, dok budžet za realizaciju aktivnosti koje proizilaze iz Akcionog plana o kvalitetu vazduha biće predviđen u ovom planu.

Zakonodavni okvir i okvir politika za oblast upravljanja otpadom

Republika Kosovo se nalazi u fazi sastavljanja i intenzivnog razmatranja zakona o upravljanju otpadom, koji se oslanjaju na direktive i uredbe EU-e.

Zakon br. 04/060 o otpadu inkorporiše većinu odgovarajućih odredbi o otpadu iz Direktive br. 2008/98/EZ. Postignut je dobar napredak u pogledu usklađivanja odredbi AU br. 16/2013 o kvotama komponenti opasnog otpada sa Direktivom br. 91/689/EZ o opasnom otpadu. Takođe Direktiva br. 86/278/EEZ o kanalizacionom mulju je inkorporisana u AU br. 29/2014 za upravljanje kanalizacionim uljem. Dok AU br. 20/2012 o uvozu, izvozu i tranzitu otpada inkorporiše odredbe Uredbe br. 1013/2006/EZ.

AU (AU) br. 27/2014 o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom je glavni instrument inkorporacije. Inkorporacija preostalih odredbi direktive, kao što su definicije koje se povezuju sa uštedom energije i dobrovoljnim sporazumom, kao i uslovi člana 6. u vezi sa obavezama o objavljivanju mera i ciljeva za uštedu i recikliranje, se predviđa u budućnosti.

Usvajanje AU br. 19/2012 o upravljanju otpadnim vozilima i drugog otpada, je skoro potpuno inkorporisalo Direktivu br. 2000/53/EZ o otpadnim vozilima (ELV).

Dok je inkorporacija Direktive o graničnim vrednostima upotrebe opasnih materija i Direktiva o elektronskom i električnom otpadu urađena usvajanjem Administrativnog uputstva br. 25/2014 za upravljanje elektronskim i električnim otpadom i graničnim vrednostima upotrebe opasnih materija u elektronskoj i električnoj opremi.

Potpuna inkorporacija Direktive o deponijama je obezbeđena preko primarnih i sekundarnih zakona kao što su: Zakon br. 04/L-060 o otpadu, AU br. 15/2012 o upravljanju deponijama, u koje je potpuno inkorporisana Direktiva br. 1999/31/EZ o deponijama. AU br. 08/2010 o upravljanju biodegradirajućim otpadom, AU br. 01/2009 o uslovima određivanja lokacije i izgradnje deponija, kao i AU br. 09/12 o licenciranju upravljanja otpadom, su veoma dobro harmonizovani sa zakonom EU o otpadu.

Štaviše ostala Administrativna Uputstva usvojena u oblasti otpada su:

- AU br. 15/2012 o upravljanju deponijama (Direktiva 1999/31 ne / EZ.);
- AU br. 19/2012 o upravljanju otpadnim vozilima i njihovih komponenti, Zakona o otpadu br. 04/L-060 (Direktiva 2000/53 ne / EZ GVE.);
- AU br. 20/2012 o izvozu, uvozu i tranzitu otpada (Uredba 1013/2006);
- AU br. 13/2013 o državnom katalogu otpada (Odluka broj 2000/532 / EK.);
- AU br. 16/2013 o graničnim vrednostima koncentracije opasnih komponenti u otpadu (Direktiva br. 2008/98/ EZ, Uredba br 1272/2008 (CLP) i Direktiva br. 91/689/ EZ...);
- AU br. 27/2014 o pakovanju i otpadne ambalaže (Direktiva 94/62 / EZ.);
- AU br. 25/2014 o upravljanju otpadom iz električne i elektronske opreme (Direktiva br. 2012 / 19EU VEEE, i Direktiva 2011/65 EU RoHS.);
- AU br. 26/2014 o otpadnim baterijama i akumulatorima (Direktiva broj 2006 / 66EC);
- AU br. 21/2014 o upravljanju otpadom iz ekstraktivne industrije i rudarstva (Direktiva 2006/21 ne / EZ.);
- AU br. 29/2014 o upravljanju mulja iz tretmana otpadnih voda (Direktiva 86/278 EEZ ne.); i
- AU br. 02/2011 o upravljanju otpadom od fluorescentnih cevi koji sadrže živu (Direktiva br. 2000/55/ES i Uredba (ES) br. 1102/2008);
- AU br. 22/2015 o upravljanju otpadom koji sadrži azbest, je usvojena 18.12.2015. Direktiva 87/217/ EEC/o sprečavanju i smanjenju zagađenja životne sredine azbestom; i
- Odluka br.1743/2016 o uspostavljanju Informacionog sistema otpada (Okvirna Direktiva o otpadima 208/98/ES).

Na kraju, od posebnog je značaja i inkorporacija Direktive br. 2006/21/EZ o upravljanju otpadom iz ekstraktivne industrije i rudnika, što je urađeno na visokom nivou AU br. 21/2014 o upravljanju otpadom iz ekstraktivne industrije i rudnika.

Sada se, zbog velikih problema u oblasti upravljanja industrijskim otpadom, od različitih interesnih grupa zahteva da posebnim zakonom regulišu ovu oblast i sastave Zakon o upravljanju otpadom iz ekstraktivne industrije i rudnika.

Za sprovođenje ovog zakona je sastavljena i usvojena Strategija za upravljanje otpadom 2013-2022 i Plan delovanja za period 2013-2017, koji je usvojila Vlada 25.10.2013. godine Odlukom br. 02/153.

Ova dokumenta sugerišu na to da se sastavljeni zakoni o otpadu moraju u potpunosti harmonizovati sa pravnim *acquis-ama* EU. Nacionalna strategija za otpad poseban naglasak stavlja na principe upravljanja otpadom, koje opisuje Direktiva br. 98/2008/EZ o otpadu.

Osnovni principi na koje je usredsređena strategija je princip upravljanja otpadom prema hijerarhiji/prioritetima i princip „zagađivač plaća“.

U okviru izgradnje kapaciteta opština za bolje upravljanje otpadom, završeno je pripremanje Master Plana o upravljanju otpadom. Ovaj plan će pomoći opštinama u organizovanju upravljanja čvrstim otpadom. Takođe je završena procena i plan reforme upravljanja čvrstim otpadom na Kosovu, završena je i studija izvodljivosti za deponiju opštinskog otpada u opštini Dragaš.

Na osnovu Zakona o otpadu Član 13., organ odgovoran za upravljanje otpadom je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP) i opštine Republike Kosovo. U okviru MŽSPP-a funkcionise Odeljenje za zaštitu životne sredine, Jedinica za hemikalije i otpad, kao i Agencija za zaštitu životne sredine sa ukupno 8 kancelarija.

Druge institucije koje su na različite načine uključene u sektor otpada su: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), Ministarstvo zdravlja (MZ), Ministarstvo trgovine i industrije (MTI), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS) i Ministarstvo za evropske integracije (MEI). Dok su prema Zakonu o otpadu opštine nadležne za upravljanje čvrstim otpadom, građevinskim otpadom i rušenjem građevinskih objekata.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom periodu prioritet u oblasti otpada će biti izrada primarnog zakonodavstva kako bi se dalje usklađivanje zakonodavstva sa direktivom EU. U cilju sprovođenja zakona, politika zaštite životne sredine i poboljšanja blagostanja građana Kosova će preduzeti sledeće mere: da izvrši izgradnju objekta za skladištenje opasnog otpada, izgradnju postrojenja za klasifikaciju otpada i proširenje transferstacionit otpada Uroševac. Takođe će biti izgradnja postrojenja za klasifikaciju otpada i kompostim- centra Prizrena, kao i izgradnja postrojenja za klasifikaciju otpada - Peć.

Za realizaciju mera, programom IPA 2014 u okviru projekta “Dekomisija Kosova A” biće podržana “Izgradnja objekta za privremeno skladištenje opasnog otpada” u vrednosti od 12 (dvanaest) miliona evra. Projekat je u toku i očekuje se da se funkcionalizuje od strane EK-a.

Kvalitet voda

Zakonodavni okvir oblasti voda je dopunjen 2013. godine usvajanjem Zakona br. 04/L-147 o vodama na Kosovu, koji je osigurao delimično transponiju Direktive br. 2000/60/ES.

Inkorporisanje Direktive br. 91/271/EEZ o tretiranju urbanim kanalizacionim vodama je delimično urađeno usvajanjem Administrativnog uputstva br. 30/2014 o uslovima, načinima, parametrima i graničnim vrednostima ispuštanja kanalizacionih voda u javnu kanalizacionu mrežu i vodno telo (na osnovu uslova, metoda, parametara i graničnih vrednosti za ispuštanje kanalizacionih voda u javnu kanalizaciju i životnu sredinu), koje obezbeđuje inkorporaciju definicija i uslova člana 5, 12 i Aneksa II.

Direktiva br. 98/83/EZ o kvalitetu vode namenjene za ljudsku potrošnju je delimično inkorporisana preko Administrativnog uputstva br. 16/2012 o kvalitetu vode namenjene za ljudsku potrošnju, koje uključuje većinu odredbi date direktive.

Harmonizacija domaćih zakona sa Direktivom br. 91/676/EZ o zaštiti voda od zagađivanja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora je u svojoj ranoj fazi, sa samo nekoliko odredbi koje su inkorporisane.

Republika Kosovo nastavlja sa sprovođenjem Direktive br. 98/83/EZ o kvalitetu vode namenjene za ljudsku potrošnju za šta je odgovorno Ministarstvo zdravlja, odnosno Nacionalni institut javnog zdravlja.

Direktiva br. 2007/60/EZ o proceni i upravljanju rizicima od poplava je u ranoj fazi sprovođenja. Što se tiče koordinacije i sprovođenja zahteva koji proističu iz ove direktive, kao i Direktive 2000/60/EZ o uspostavljanju okvira za delovanje Zajednice u oblasti politike voda, koordiniranje aktivnosti i odgovarajućih mera se vrši preko Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, odnosno Agencijom za upravljanje hitnim situacijama, a ovom procesu takođe doprinose opštine na lokalnom nivou.

Za dalje usklađivanje i sprovođenje zakona voda usvojena su sledeća AU:

- AU br.20/2015 o kriterijumima za zone kupanja, usvojena 15.12.2015 koji delimično transponuje Direktivu o vodama za kupanje 2006/7/ES;
- AU br.19/2015 za zaštitu od štetnog delovanja voda potpisan od strane Ministra 15.12.2015 Direktiva 2007/60/ES o proceni i upravljanju rizikom poplava;
- AU br.02/2016 o strukturi naplate vode, je potpisan od strane Premijera dana 18.02.2016 Okvirna Direktiva za vodu 2000/60/ES;
- Uredba br.02/2016 o načinu određivanja ekoloških prihvatljivih protoka, je potpisana od Minsitra dana 11.08.2016. Okvirna Direktiva za vodu 2000/60/ES.

Nadležan organ zadužen upravljanjem i zaštitom voda je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja odnosno Odeljenje za vode/Agencija za zaštitu životne sredine/ sa ukupno 30 službenika. Ostale institucije koje rade u oblasti voda su pretežno: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo zdravlja (MZ), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS), Ministarstvo za evropske integracije (MEI), kao i Kancelarija regulatora za vodu i kanalizaciju (KRVK).

Srednjoročni prioriteti

U oblasti voda u srednjoročnom periodu, sekundarni zakonski okvir će se dopuniti sledećim AU:

- AU za određivanje mera i radnji za zaštitu od erozije (srednjoročni pravni okvir 2017-2020, povezuje se sa Direktivom za procenu i upravljanje rizikom od poplava (2007/60/EZ),
- AU o strukturi plaćanja vode koje se povezuje sa Direktivom 2000/60/EZ;
- AU za definisanje sadržaja, načina i postupka programa zaštite od štetnog uticaja vode - Direktiva za procenu i upravljanje rizikom od poplava (2007/60/EZ).

Do 2020. godine u ovom sektoru, za sprovođenje zakonodavstva će se preduzeti sledeće mere:

- Identifikacija i definisanje oblasti (prostora/površina) poplava (ova mera sprovodi Direktivu o proceni i upravljanju rizikom od poplava br. 2007/60/ES);
- Izrada metodologije za naknadu štete koja se prouzrokuje od poplava (ova mera sprovodi Direktivu o proceni i upravljanju rizikom od poplava br. 2007/60/ES);
- Određivanje vodnih tela prema kriterijumima klasifikacije AU-a (mera se odražava na sprovođenje Direktive o podzemnim vodama br. 2006/118/ES); i
- Identifikacija i određivanje potencijalnih zona kupanja (na osnovu kriterijuma) (mera se odražava na sprovođenje Direktive o vodama za kupanje br. 2006/7/ES).

U okviru sprovođenja zakona, u ovom periodu će se pripremiti i sledeći strateški dokumenti:

- Plan upravljanja rečnim slivovima,

- Program nadzora površinskih i podzemnih voda, i
- Izgradnja infrastrukture za otpadne vode.

U okviru institucionalnih reformi i jačanja institucionalnih kapaciteta, kao zahtev iz važećeg zakonodavstva se planira osnivanje sektora za biološki nadzor površinskih voda u okviru KAZŽS-HMIK. Takođe će se obezbediti uslovi za stvaranje Autoriteta za upravljanje rečnim slivovima i pripremanje planova za upravljanje rečnim slivovima, i završetak mreže za nadzor vodnih izvora, uključujući nadzor podzemnih voda.

Kao mere sprovođenja se predviđaju:

- Priprema registra o zaštićenim zonama voda (Ibar, Binačka Morava) (format registra će biti pripremljen u kompjuterskom programu Excel ili Access integrisani programom GIS, koji je takođe pristupan i na web sajtu institucije za usluge javnosti. Podržava implementaciju Aneksa IV Okvirne Direktive voda, strana 41.);
- Unapređenje mreže za praćenje podzemnih voda (planira se da se u okviru ove mere realizuje bušenje 20 hidrogeoloških slivova u bazenu Dukađina i da se u skladu sa tehničkim standardima izgradi 20 piezometara za praćenje podzemnih voda);
- Obrada i prijavljivanje podataka (ova mera će se postići preko referentnih metoda za obradu merljivih statističkih podataka, dok će izveštavanje podleći standardima, modelima i praksama primenjivim u zemljama EU ili regionu);
- Izgradnja fabrike (postrojenja) za tretiranje kanizacionih voda u Prizrenu. (ove mere direktno utiču na poboljšanje stanja površinskih i podzemnih voda. Izgradnja ovih postrojenja će biti korisna za postizanje ciljeva životne sredine odnosno zaštite vodnih resursa i biodiverziteta. Takođe doprinose i podržavaju sprovođenje direktiva u vezi sa kvalitetom površinskih voda, upotrebom voda u poljoprivredni i industrijski sektor (tehnološki proces/hlađenje, pranje, itd). tretiranje kanizacionih voda smanjuje stopu zagađenosti podzemnih aluvijalnih akvifera, s obzirom da ovaj tip akvifera, poseduje dvostrani stepen hidraulične komunikacije (reka napaja akvifer i obrnuto).

Ove aktivnosti će se planirati u skladu sa budžetom, koji će biti planiran za trogodišnji period Srednjoročnim okvirom troškova i razmotriće se mogućnost podrške donatora.

Pored toga, ova oblast će biti podržana i od strane UNDP-ja regionalnim projektom o integrisanom upravljanju vodnim resursima proširenog basena Drima 2015-2019 u vrednosti od 1 miliona USD. Takođe, u okviru ovog projekta će započeti izgradnja lagunarnog sistema za tretiranje otpadnih voda u Kramoviku u vrednosti od 200 hiljada evra.

Zaštita prirode

Pравни i okvir i okvir politika u oblasti zaštite prirode

Kosovo je do sada potpisalo Rezoluciju o zaštiti i održivom razvoju Dinarskog luka (Resolution on the Sustainable Development of the Dinaric Arc Region, (09.03.2011 Kranj, Slovenija) i Sporazum između država Dinarskog regiona o boljem očuvanju prirode u okviru regiona Dinarskog luka, (02.10.2013 u Budvi, Crna Gora).

Zakoni i propisi o prirodi su inkorporisali sledeće Direktive:

- Direktiva br. 2009/147/EZ od 30. novembra 2009. o očuvanju divljih ptica, izmenjena Direktivom br. 2013/17/EU;
- Direktiva Saveta 92/43/EEZ od 21. maja 1992 o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, izmenjena Direktivom 97/62/EZ, Direktivom 2006/105/EZ i Uredbom (EC) 1882/2003;
- Direktiva Saveta br. 1999/22/EZ od 29. marta 1999 o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima;

- Uredba Saveta (EC) br. 338/97 od 9. decembra 1996. o zaštiti vrsta divlje faune i flore regulisanjem njihove trgovine, sa amandmanima;
- Uredba Saveta (EEC) br. 3254/91 od 4. novembra 1991. o zabrani korišćenja zamki na području Zajednici i uvođenje na područje Zajednice krzna i proizvoda dobijenih od određenih divljih životinjskih vrsta koje potiču iz zemalja gde ih love zamkama ili metodama zamki koje ne odgovaraju međunarodnim humanim standardima hvatanja zamkama;
- Uredba (BE) br. 995/2010 Parlamenta i Saveta Evrope koja određuje obaveze preduzeća koja stavljaju u promet drvo i proizvode od drveta;
- Uredba Saveta (SE) br. 2173/2005 od 20. decembra 2005. o uspostavljanju sistema FLEGT za izdavanje dozvola za uvoz drva u Evropsku zajednicu;
- Direktiva br. 83/129/EEZ od 28. marta 1983 o sprečavanju uvoza i trgovine krznom mladunaca od određenih vrsta foka i proizvoda od njih; i
- Uredba Saveta br. 348/81/EEZ od 20. januara 1981 o opštim pravilima za uvoz kitova ili drugih proizvoda od kitova, i amandmani.

Gore navedene direktive su u različitoj meri inkorporisane preko Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode, Zakona br. 04/L-086 o nacionalnom parku „Prokletije“, Zakona br. 04/L-087 o nacionalnom parku „Šar Planina“, Zakona br. 2003/3 o šumama Kosova, uključujući izmene i dopune 2004/29 i 2010/03-L-153, zakona br. 2006/41 o lovu, kao i preko podzakonskih akata koji proizilaze iz ovih zakona, i to:

- AU br. 12/2011 o vrstama prirodnih staništa, mapama prirodnih staništa, vrstama retkih i ugroženih prirodnih staništa, kao i merama za očuvanje vrsta prirodnih staništa, inkorporiše Direktivu Saveta br. 92/43/EEZ;
- AU br. 01/2012 o uslovima držanja, načinu obeležavanja i evidentiranju divljih životinja u zatočeništvu, inkorporiše Direktivu Saveta br. 1999/22/EZ;
- AU br. 16/2012 o prelazima divljih životinja, inkorporiše Direktivu br. 92/43/EEZ;
- AU br. 18/2012 o proglašavanju divljih vrsta zaštićenim i strogo zaštićenim, inkorporiše Direktivu br. 2009/147/EZ;
- AU br. 26/2012 o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim divljim vrstama, omogućava sprovođenje Uredbe Saveta (EC) br. 338/97;
- AU br. 14/2013 o načinu izrade i sprovođenja studije za procenu rizika uvođenja, ponovnog uvođenja i uzgoja divljih sorti, inkorporiše Direktivu br. 92/43/EEZ;
- AU br. 19/2013 o proceni prihvatljivosti plana, programa ili uticaja na ekološku mrežu, inkorporiše Direktivu br. 92/43/EEZ;
- AU br. 03/156 o proglašavanju ekološke mreže, inkorporiše Direktivu br. 92/43/EEZ;
- AU br. 02/2015 o odobravanju naučnih istraživanja u prirodi, inkorporiše Direktivu br. 92/43/EEZ;
- Odluka br. 01/178 o proglašavanju Močvare Henc/Radeva kao zaštićenom zonom ptica;
- Odluka br. 5034/14 o proglašavanju pod zaštitom vrste kosovskog pevca (Kosovski pevač);
- Odluka br. 5035/14 o proglašavanju pod zaštitom rase psa Ilirski pastor, i
- Odluka br. 514/15 o usvajanju crvene liste vaskularne flore Kosova.

Potpuna inkorporacija relevantne direktive za očuvanje prirode u nacionalne zakone je skoro postignuta. Preostali deo odredbi će se postepeno inkorporisati uporedo sa napretkom pridruživanja Kosova EU. Direktiva o očuvanju divljih ptica je inkorporisana 97% u Zakon o očuvanju prirode, Zakon o lovu, AU o proglašavanju divljih vrsta zaštićenim i strogo zaštićenim i Odlukom o proglašavanju pod zaštitom Močvare henc/Radeva kao zaštićenom zonom ptica.

Što se tiče Direktive za očuvanje prirodnih staništa, divlje flore i faune, odredbe ove Direktive su u potpunosti inkorporisane i to u Zakon o zaštiti prirode i AU o vrstama prirodnih staništa vrstama, mapama prirodnih staništa, vrstama retkih i ugroženih prirodnih staništa, kao i merama za očuvanje vrsta prirodnih staništa.

Što se tiče Direktive o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima, ista je 80% inkorporisana u domaće zakonodavstvo preko Zakona o zaštiti prirode i Administrativnog uputstva o uslovima držanja, načinu obeležavanja i evidentiranju divljih životinja u zatočeništvu.

Strateški kadar za zaštitu prirode u Republici Kosovo se sastoji od Strategije i plana delovanja za biodiverzitet 2011-2020; Strategije za šume 2010-2020; Nacionalne strategije za sektor šumskih nedravnih proizvoda 2014-2020 i Strategija za zaštitu klime u šumarskom sektoru Kosova.

Direktiva o divljim pticama i Direktiva o staništima su potpuno inkorporisane. Odredbe Zakona o zaštiti prirode br. 03/L-233 i AU br. 18/2012 o proglašavanju divljih vrsta zaštićenim i strogo zaštićenim su osigurali harmonizaciju domaćih zakona sa uslovima ovih Direktiva.

Inkorporacija Direktive je osigurana Zakonom br. 03/L-233 o zaštiti prirode i Administrativnim uputstvom br. 14/2012 o uslovima držanja, načinu obeležavanja i evidentiranju divljih životinja u zatočeništvu.

Za sprovođenje važećeg zakona o zaštiti prirode su sastavljena strateška dokumenta:

- Strategija i plan delovanja o biodiverzitetu 2011 – 2020 je usvojena od strane Skupštine 10.10.2011. godine;
- Strategija o šumama 2010-2020, usvojena 2010. godine;
- Nacionalna strategija o sektoru nedravnih šumskih proizvoda 2014-2020, usvojena 2014. godine; i
- Strategija za zaštitu klime u sektoru šumarstva na Kosovu, usvojena 2012.

Kao sprovodljive mere zakona o zaštiti prirode završene su i:

- Izveštaj o spremnosti Kosova za NATURA 2000
- Izveštaj za identifikaciju biogeografskih regiona; i
- Imenovanje koordinacione grupe za osnivanje nacionalne mreže područja NATURA 2000.

Nadležni organ koji je određen za zaštitu prirode je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, odnosno, Odeljenje za zaštitu životne sredine, Divizija za zaštitu prirode, Agencija za zaštitu životne sredine /sa ukupno 15 službenika. Ostale institucije koje se bave oblašću prirode uglavnom su: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), Ministarstvo kulture, omladine i sporta (MKOS), Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER), Ministarstvo administracije lokalne samouprave (MALS), Ministarstvo za evropske integracije (MEI) i Skupštine Opština (SO) koje u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, strategije, programom o zaštiti prirode i dokumentima prostornog regulisanja su dužne da se staraju o očuvanju pejzažne i biološke različitosti, svaka za svoje sopstvene odgovornosti.

Što se tiče podrške donatora u ovoj oblasti, iz regionalnih sredstava EU-a o biodiverzitetu, KAZŽS će biti podržano sa 3 miliona evra. Takođe, KAZŽS će biti podržano i u oblasti zaštite ekosistema na granici programom TEM 2017-2018 (Trans Border Eco System Management) u vrednosti od 250 hiljada evra.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom periodu se planira izmena i dopuna Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode koji uveliko inkorporiše relevantnu Direktivu i omogućava sprovođenje Uredbi Saveta. Izmenom i dopunom će se postići potpuna harmonizacija sa pravnim *acquis-ama* EU-e.

U ovom periodu će se takođe izmeniti i dopuniti Zakon br. 04/L-086 o nacionalnom parku „Prokletije“ i Zakon br. 04/L-087 o nacionalnom parku „Šara“.

U oblasti zaštite prirode u srednjeročnom periodu se u pogledu sprovođenja zakona planira:

- popisivanje prirodnih staništa u cilju sprovođenja PRIRODA 2000;
- Usvajanje crvene knjige faune Kosova;
- identifikacija biogeografskih regiona;
- imenovanje koordinacionog tela za uspostavljanje nacionalne mreže zona PRIRODA 2000.

U oblasti zaštite prirode u srednjem roku da sprovede zakon na snazi, mora biti:

- Izrada Plana upravljanja nacionalnim parkom "Prokletije".

Prema SRO-u 2016–2019 izvršena je procena planiranja sredstava za realizaciju dva projekata:

- Popis vrsta prirodnih staništa i njihovo mapiranje, u kojem za 2017. godinu SRO-om je planirano 20,000.00 evra iz kosovskog budžeta (ova finansijska sredstva će se koristiti za pripremu spiska sa vrstama prirodnih staništa, takođe će se pripremiti mape); i
- Izgradnja Botaničke bašte u Prištini planira se za 2018.godinu.

Zakonodavni okvir i okvir politika za oblast kontrole industrijskog zagađenja

Inkorporacija Direktive br. 2010/75/EZ o industrijskim emisijama u kosovske zakone je dobra i ocenjena je sa 69%. Odredbe Zakona br. 03/L-043 o sprečavanju i integrisanoj kontroli zagađenja, AU br. 06/2007 pravilima i kvotama emisije zagađujućih materija iz stacioniranih izvora, Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine i Zakon br. 02/L-30 o otpadu, su identifikovani kao ključni instrumenti transpozicije.

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja je odgovorno za transpoziciju i sprovođenje ove Direktive.

MŽSPP je identifikovalo 30 instalacija koje moraju pokrenuti Inicijativa vodećeg tržišta (LMI), na osnovu Zakona br. 03/L-043 o sprečavanju i integrisanoj kontroli zagađenja. MŽSPP treba da uradi još dosta tog u pogledu kompletiranja i procene svih instalacija, na koje se odnosi ovaj zakon odnosno ova direktiva.

Što se tiče inspekcije životne sredine ovaj organ je formiran i funkcionalan. Inspektorat životne sredine obezbeđuje i kontroliše saglasnost operatera sa uslovima LMI-a.

Usvajanje AU br. 10/2011 o sprečavanju velikih nesreća koje uključuju opasne materije je obezbedilo delimičnu saglasnost sa Direktivom SEVESO III (Direktiva 2012/18/EU Parlamenta i Saveta Evrope od 4. jula 2012. godine o kontroli velikih nesreća koje uključuju opasne materije).

AU br. 06/2007 o pravilima i kvotama emisije zagađujućih materija iz stacioniranih izvora je obezbedilo inkorporisanje nekih odredbi Direktive (Direktiva 2004/42/CE Parlamenta i Saveta Evrope od 21. aprila 2004. godine o ograničavanju emisije isparljivih organskih jedinjenja zbog korišćenja organskih rastvarača u nekim bojama i lakovima i proizvodima za lakiranje vozila).

Za sprovođenje Zakona br. 03/L-043 o sprečavanju i integrisanoj kontroli zagađenja prvobitno su sastavljeni sledeća podzakonska akta:

- AU o postupku razvoja i usvajanju dokumenata za primenu najbolje moguće tehnike;
- AU o obliku, sadržaju i načinu popunjavanja aplikacije za integrisanu dozvolu;
- AU o sadržaju i načinu vođenja registra integrisanih dozvola; i
- AU o uslovima dozvole za posebne vrste delatnosti i postrojenja.

Uz podršku EU tokom sprovođenja projekta bratimljenja za podizanje ljudskih kapaciteta, obučeno je osoblje MŽSPP u oblasti uspostavljanja i sprovođenja sistema za proces pokretanja LMI.

Nadležan organ za kontrolu industrijskog zagađenja je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Odeljenje za zaštitu životne sredine, odnosno Jedinica za zaštitu od industrijskog zagađenja uz podršku Agencije za zaštitu životne sredine/sa ukupno 15-20 zvaničnika. Druge institucije koje se povezuju sa ovom oblašću su: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS), Ministarstvo trgovine i industrije, industrijska preduzeća, itd.

Srednjoročni prioriteti

Za ovu oblast su u srednjoročnom periodu planirane sledeće aktivnosti:

- Izrada podzakonskih akata koji proizilaze iz izmenjenog Zakona o sprečavanju i integrisanoj kontroli zagađivanja, i
- Dalja izgradnja administrativnih kapaciteta za sprovođenje zakona.

Planirana mera sprovođenja je: izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda rudnika Novo Brdo. Budžet za završavanje zakona i sprovođenje istog spada pod budžet planiran za MŽSPP.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti hemikalija

Kosovo polako napreduje u pogledu inkorporisanja Uredbe br. 1907/2006/EZ REACH i Uredbe br. 1272/2008/EZ (CLP) o klasifikaciji, obeležavanju i pakovanju hemikalija i preparata. Nivo inkorporacije nije visok, budući da su u oblasti hemikalija promenjene brojne postojeće odredbe u cilju globalne harmonizacije pravila o hemikalijama. Do sada je postignuta dobra inkorporacija koja omogućava neometano funkcionisanje tržišta hemikalija, posebno su inkorporisane odredbe potrebne za sprovođenje i to preko AU br. 10/2012 o tehničkoj listi hemikalija i načinu dopunjavanja iste i AU br. 17/2014 o klasifikaciji, obeležavanju i pakovanju hemikalija i preparata, Zakona br. 04/L-197 o hemikalijama, kao i Odlukom ministra – Odluka br. 4222-14- 564295 o listi opasnih materija iz Uredbe 1272/2008 /EZ - CLP.

Međutim, harmonizacija pravnog okvira se mora proširiti preko pravnih institucija koje se moraju još više angažovati. Ovaj cilj će se delimično postići usvajanjem Administrativnih uputstava za metode procene rizika od hemikalija, koja će se sastaviti tokom naredne 3 godine.

Što se tiče mera koje se trebaju preduzeti za obezbeđenje kapaciteta za kontrolu saglasnosti sa pravilima klasifikacije, obeležavanja i pakovanja hemikalija, inspekciju vrši fitosanitarna inspekcija koja sprovodi carinsku kontrolu. U tom smislu, inspekcija spada pod nadležnost Inspektorata tržišta, koje deluje pod Ministarstvom trgovine i industrije, kao i Inspektorata životne sredine koje deluje pod MŽSPP, koja su funkcionalna i operativna.

Inkorporacija Direktive o azbestu (Direktiva Saveta br. 87/217/EEZ od 19. marta 1987 o sprečavanju i smanjenju zagađenja životne sredine azbestom je zamenjena Direktivom br. 91/692 / EEC i Uredbom (EC) br. 807/2003), je na zavidnom nivou. Što se tiče ovog, postoji AU br. 07/2009 o upravljanju otpadom koji sadrži azbest, koje je trenutno pod izmenom i dopunom. Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja i opštine su nadležni za sprovođenje ove direktive.

U ovoj oblasti su već preduzete mere ograničenja i primene na tržište i/ili mere za korišćenje azbestnih vlakana će stupiti na snagu 2015. godine od strane MŽSPP, dok su neke mere već preduzete za smanjenje emisije u izvoru azbesta, na primer sprečavanje rada postojećih fabrika koje koriste azbest (kao što je fabrika Šara – salon za proizvodnju azbestnog cementa). Dok je proces čišćenja reke Lepenac koja sadrži otpad od azbestnog cementa u toku.

Inkorporacija Direktive br. 98/8/EZ o biocidnim proizvodima je obezbeđena preko odredbi Zakona br. 03/L-119 o biocidnim proizvodima. Dati zakon će se izmeniti tokom 2016. godine, budući da je Direktiva o biocidnim proizvodima sada zamenjena Uredbom o biocidnim proizvodima br. 528/2012/EU koja definiše i reguliše uslove plasiranja na tržište i upotrebe supstanci koje se koriste za proizvodnju

biocidnih proizvoda na teritoriji Republike Kosovo. Ova Uredba će se takođe u potpunosti inkorporisati u novi Zakon o biocidnim proizvodima.

Trenutni naponi inkorporisanja su usredsređeni na sastavljanje Administrativnog uputstva o uvozu i izvozu - PIC postupak opasnog otpada, harmonizujući ga sa Uredbom (EC) br. 689/2008 o uvozu i izvozu hemikalija, odnosno Uredbom br. 649/2012 /EU o uvozu i izvozu - PIC postupak.

Izvršena je i puna transpozicija Uredbom br. 648/2004/EK o deterdžentima, transponovana u Uredbi Kosova br. 02-2015 o deterdžentima, odobrena od strane Ministra 2015. godine, donošena je Odluka br. 4222-14_564295 o CLP listi opasnih materija (Direktiva br. 1272/2008/ES, CLP);

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP), Agencija za zaštitu životne sredine, Inspektorat životne sredine i Nacionalni institut javnog zdravlja, koji deluje pod Ministarstvom zdravlja, su nadležni organi za sprovođenje ove direktive. Nedostatak administrativnih kapaciteta otežava sprovođenje sistema za odobrenje biocidnih proizvoda.

Do sada još nije osmišljen neki program, strategija ili plan za upravljanje hemikalijama.

Nadležan organ za kontrolu zagađenja od hemikalija je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, odnosno Odeljenje za zaštitu životne sredine, jedinica za hemikalije i otpad, kao i Agencija za zaštitu životne sredine/sa ukupno 4 službenika. Ostale institucije koje su uključene u oblast hemikalija su: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo trgovine i industrije, Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS) i Ministarstvo evropskih integracija (MEI).

Što se tiče podrške donatora u ovoj oblasti imamo projekat JICA 2017-2020 u vrednosti od oko 4 miliona USD o razvoju kapaciteta za kontrolu zagađenja vazduha.

Srednjoročni prioriteti

Takođe, hemikalijama kao veoma značajnim podsektorom, u srednjoročnom periodu, će se dopuniti Sekundarni zakonodavni okvir i sledeće Uredbe:

- AU br. 17/2014 o klasifikaciji, označavanju i pakovanju opasnih hemikalija (Direktiva br. 1272/2008/ES, CLP);
- AU o označavanju sastojaka deterdženata u njihovom pakovanju (Direktiva br. 648/2004/ES/Regulation of detergents);
- AU o metodama za određivanje fizičkih svojstava hemikalija (Uredba (ES) br. 1907/2006)
- AU o metodama određivanja toksičnosti i drugi zdravstveni efekti (Uredba (ES) br. 1907/2006), i
- AU o metodama za određivanje ekotoksičnosti (Uredba (EZ) br. 1907/2006).

U srednjoročnom periodu u pogledu ovog sektora usredsređenost će biti na sprovođenje primarnih i sekundarnih usvojenih zakona i pravila, sastavljanje novih politike - strategija, programa i podizanje kapaciteta. Budžet za realizaciju ovih aktivnosti će se planirati preko SOB.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti zaštite od buke

U cilju daljeg usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU-a u oblasti zaštite od buke, Kosovo je donelo odluku o izmeni i dopuni Zakona br. 02/L-102 o zaštiti od buke, koji se očekuje da će se usvojiti 2017. godine. Ovim zakonom će se izvršiti puna transpozicija Direktive br. 2002/49/ES Evropskog Parlamenta i Saveta, od 25. juna 2002, u vezi sa procenom i upravljanjem bukom u životnoj sredini.

Za sprovođenje ovog zakona, na početku se planira izrada podzakonskih akata koji proizilaze iz ovog zakona i podizanje ljudskih kapaciteta za sprovođenje istog, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou.

Nadležni organ za zaštitu od buke je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja odnosno Odeljenje za zaštitu životne sredine/Jedinica za zaštitu od industrijske zagađenosti i Agencija za zaštitu životne sredine/Hidrometeorološki institut sa ukupno 4 službenika. Druge institucije povezane sa ovom oblašću su: Ministarstvo zdravlja (MZ), Ministarstvo trgovine i industrije (MTI), Ministarstvo infrastrukture (MI), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS) i opštine.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom periodu u vezi sa pitanjima zaštite od buke sa planira:

- Razmatranje zakona i dalja inkorporacija *acquis-a* EU (ako je potrebno);
- AU 08/2009 o dozvoljenim vrednostima emisije buke od izvora zagađenja.
- Uspostavljanje sistema za praćenje buke u životnoj sredini; i
- Jačanje administrativnih kapaciteta.

U ovom periodu će se preduzeti sledeće mere:

- Osiguravanje opreme za merenje buke u životnoj sredini;
- Osiguravanje obuka za sastavljanje strateških karti buke;
- Sastavljanje strateških karti buke; i
- Sastavljanje planova delovanja.

Što se tiče budžeta za realizaciju ovih aktivnosti, osiguravanje opreme spada pod planiranje budžeta MŽSPP-a, dok će se razvoj strateških karti buke i planova delovanja obezbediti planovima odgovornih institucija za pripremanje ovih dokumenata.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti šumarstva

Zakonodavni okvir u sektoru šumarstva se sastoji od Zakona br. 2005/49 o šumama, Zakona br. 02/L-53 o lovu i drugih Zakona kao što su Zakon br. 2010/03/-L-233 o zaštiti prirode, Zakona br. 2010/03 -L- 230 o strateškoj proceni životne sredine, Zakona br. 2006/02- L41 o zaštiti od požara; Zakona br. 02/L-26 o poljoprivrednom zemljištu, Zakona br. 03/L-029 o poljoprivrednoj inspekciji, Zakona br. 10/ 03/-L- 163 o rudama i mineralima, Zakona br. 2004/13 o rasadnom materijalu, Zakon br. 04/L-147 o vodama Kosova, i Zakon br. 2011/04-L- 040 o uređenju zemljišta.

Zakon o šumama Kosova se zasniva na načelo održivog razvoja, zaštitu biološke raznolikosti i mere sprečavanja zaštite šuma i čuvanje životne sredine, kao što je i rečeno deklaracijom načela o globalnoj saglasnosti o upravljanju, očuvanju i održivom razvoju šuma, Aneks II Izveštaja konferencije Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju (Rio de Ženeiro, 3-14 juni 1992.) Međutim, Zakon br. 02/L-53 o lovu obezbeđuje održivo upravljanje sektorom smatrajući floru i faunu prirodnim bogatstvom od opšteg interesa, koji uživaju posebnu zaštitu, očuvanje ekosistema i ekološkog bilansa.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), u pogledu poboljšanja organizacione strukture, strukture upravljanja šumama, šumskim zemljištem i divljim životinjama, poseduje konsolidovani osnov sekundarnih zakona (do sada je doneto 38 AU koja regulišu ovaj sektor).

Politike, strategije i planovi delovanja u sektoru šumarstva na Kosovu koji su usvojeni od strane Vlade Kosova su sažeti u dokumentu „Strategija za razvoj šumarstva 2010-2020“. Cilj ove strategije je održivo iskorišćavanje šumskih resursa preko institucionalnog i regulatornog okvira obezbeđujući održive finansije za razvoj sektora.

Do sada u sektoru šumarstva bilo je pokušaja za nametanje sankcija za ilegalnu seču drva, ovo je i izazov koji proizilazi iz Izveštaja o napretku Evropske komisije za 2015. i 2016. godinu (u podtački 5.2.2 Poljoprivreda i ribarstvo), u kojem se navodi da je obim ilegalne seče drva još uvek veoma visok za stabilno upravljanje šumama. Ostali sektorski izazovi su: parcelizacija privatnih šuma, nerešena imovinska pitanja, neefiksano upravljanje šumama, itd. Nizak nivo investicija u razvoju sektora, naročito u pošumljavanju novih površina još uvek je izazov koji treba rešiti, dok, odgovorne institucije treba da obezbede podizanje svesti i bolje informisanje građana u vezi sa očuvanjem, efikasnim korišćenjem i održivim upravljanjem šumama.

Vlada Kosova treba da uloži dalje napore u poboljšanje saradnje na lokalnom nivou kako bi osigurala održivo upravljanje šumskim resursima, i kako bi upotpunila institucionalni model koji bi bio efikasan za sprovođenje politike u ovom sektoru. Što se tiče zakonodavnog okvira, dopuna istog sa pravnim acquis-ama EU se treba nastaviti do potpune harmonizacije.

Organ zadužen za pitanja šumarstva je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja kao najviši organ za upravljanje šumama Kosova, odnosno Odeljenje za šumarstvo i Šumarska agencija Kosova. Broj radnika u odeljenju šumarstva je 7, dok ŠAK zapošljava 140 radnika. Druge institucije koje se bave oblašću šumarstva su pretežno: Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP), Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo trgovine i industrije (MTI), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS) i Ministarstvo za evropske integracije (MEI).

Sektor šumarstva, pored budžeta države imao je veliku podršku od strane donatora. Od 2008. godine pa sve do sada ovaj sektor je bio podržan približnim iznosom od oko 16,4 miliona evra i sa 15,6 miliona evra iz budžeta Kosova.

U cilju usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa EU, MPŠRR, je u procesu izmena i dopuna Zakona o šumama Kosova br. 2003/3 i podzakonska akta za sprovođenje zakona. Ovaj nacrt zakona će uzeti u obzir propisima EU, kao što su Uredbe (EU) br. 691/2011 Evropskog parlamenta i Saveta od 6. jula, 2011 za ekonomske račune Evropska životne sredine; Uredba (ES) br. 995/2010 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. oktobra 2010 koja propisuje obaveze operatera koji stavite drveta i drvnih proizvoda na tržištu, koji se naziva "TR EU i # 34 ;; i Uredba (ES) br. 995/2010 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. oktobra 2012 koja propisuje obaveze operatera koji stavite drveta i drvnih proizvoda na tržištu.

Tokom ovog perioda pod uslovom izmenama i dopunama Zakona o lovstvu 02 / L-53, koji reguliše održivo upravljanje, uzgoj, zaštitu i lov i korišćenje divlje faune kao prirodno dobro od opšteg interesa. Hunting Zakon će biti usklađen sa međunarodnim konvencijama i direktivama EU, kao što je Evropska konvencija za zaštitu divljih vrsta životinja i njihovih okruženja (Bernska konvencija), Konvenciju o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija) , međunarodna konvencija za trgovinu sa ugroženih biljnih i životinjskih vrsta (CITES), Konvencija UN o biološkoj raznovrsnosti (Rio-konvencija), Direktiva EU br. 92/43 / EEC o očuvanju prirodne sredine i divlje flore i faune, i Direktiva EU br. 79/409 / EEC za ptice.

Za poboljšanje sektorskih politika i za promociju održivog upravljanja nedrvenih-šumskih proizvoda MPŠRR je u fazi nacionalne inventarizacije i postavljanja godišnjih kvota za prikupljanje nedrvenih-šumskih proizvoda.

Što se tiče sprovođenja politika u sektoru šumarstva i preduzimanja mera za sprovođenje zakona, u ovom periodu se očekuje da se izvrši usvajanje Nacionalnog programa za pošumljavanje golih površina 2016-2025, koji definiše aktivnosti, mere i budžet za pošumljavanje šumskog zemljišta u skladu sa politikama, usvojenim strategijama i usklađenim sa zakonodavstvom EU-a i najboljim praksama upravljanja.

Unapređenje i funkcionalizacija Šumskog informacionog sistema Kosova (FIS-KOS) koji integriše i druge sisteme u programima, softverima i svim administrativnim procedurama upravljanja šumama od lokalnog do centralnog nivoa, i dalje predstavlja jednu od obaveza MPŠRR-a u narednim godinama.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnim prioritetima je planirana:

- Sastavljanje Strategije za razvoj šumarstva 2020-2030;
- Sastavljanje nacionalnog programa za upravljanje divljom faunom i lovom 2018-2028;
- Razvoj softvera za desetogodišnje planove upravljanja šumama;
- Restrukturiranje Šumarske agencije Kosova shodno novom mandatu predloženom nacrtom zakona o šumama;
- Nacionalna inventarizacija divlje faune i procene potencijala za lov,
- Restrukturiranje šumskog inspektorata; i
- Sastavljanje administrativnih uputstava za sprovođenje usvojenih zakona.

Zakonodavni okvir i okvir politika u oblasti klimatskih promena

Vlada Kosova je usvojila AU br. 20/2013 o sprovođenju mehanizama za čisti razvoj koje delimično inkorporiše Direktivu kojom se utvrđuje šema trgovine dozvolama za emisiju gasova sa efektom staklene bašte br. 2003/87/EZ. Dalja inkorporacija će se osigurati usvajanjem AU o mehanizmima za praćenje emisije gasova sa efektom staklene bašte, usvajanje kojeg se očekuje 2015. godine. MŽSPP je odgovorno za definisanje i sprovođenje politike i mera za ograničavanje emisije gasova sa efektom staklene baše u skladu sa Zakonom br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja.

Do sada je sastavljen popis gasova sa efektom staklene bašte. Mehanizmi za sprovođenje, praćenje i obaveze izveštavanja i dalje nisu uspostavljeni, i nisu sprovedene projekcije za studije emisije do 2020. godine.

Usvajanje AU br. 16/2013 o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i nekim fluorisanim gasovima sa efektom staklene bašte će unaprediti sprovođenje Uredbe o F-gasovima. Sa druge strane, MŽSPP, Ministarstvo trgovine i industrije i Carine Kosova dele odgovornost nad sprovođenjem ovog AU

U cilju uspostavljanja sistema za sprovođenje ovog AU su potrebne obuke i stručni programi za jačanje institucionalnih kapaciteta strana uključenih u proces i razmatranje mogućnosti preuzimanja iskustava drugih razvijenih zemalja.

Napredak u pogledu inkorporacije Direktive o kvalitetu benzina i dizel goriva se i dalje nastavlja. AU br. 07/2012 o kvalitetu benzina i tekućih naftnih goriva, se u prethodnom periodu ocenilo kao dobro. Usvajanje AU o biogorivu koje se planira juna 2015. godine, će inkorporisati većinu odredbi date Direktive.

Međutim, ne postoje tačni planovi za harmonizaciju nacionalnih zakona sa Direktivom o monitoringu (Član 8 i 8.a) što treba uraditi Ministarstvo trgovine i industrije.

Sprovođenje Direktive o kvalitetu benzina i dizel goriva br. 2009/30/EZ je napredovalo. Međutim, neophodni su i napor za sprovođenje potpune procene nacionalnog korišćenja goriva i uspostavljanje baze podataka o kvalitetu goriva. U tom pogledu, potpuno sprovođenje ove direktive koje je planirano za 2013. godinu je odloženo za 2015.

Što se tiče organa zaduženih sprovođenjem ove Direktive, Odeljenje za regulisanje tržišta nafte i strateške robe je odgovorno za regulisanje sektora nafte i prikupljanje podataka o kvalitetu nafte, dok je Inspektorat tržišta Ministarstva trgovine i industrije odgovoran za praćenje tržišta i sprovođenje

programa za monitoring kvaliteta goriva, u saradnji sa nadležnim inspektoratom i ovlašćenim laboratorijama.

Sprovođenje Uredbe o standardima emisije gasova za nova putnička vozila ostaje u početnoj fazi. MŽSPP i Ministarstvo unutrašnjih poslova su nadležni za regulisanje standarda o emisiji gasova lakih komercijalnih vozila. U tom pogledu, dati organi će intenzifikovati napore za uspostavljanje sistema za prikupljanje i monitoring podataka.

Inkorporisanje Direktive br. 2011/83/EU o informisanju potrošača je u ovom periodu napredovalo usvajanjem AU br. 19/2013 o raspoloživosti podataka o ekonomskoj potrošnji goriva i emisiji CO₂ novih putničkih vozila, u koje je Direktiva potpuno preneti.

Za sprovođenje zakona o klimatskim promenama su usvojena sledeća AU:

- AU br. 16/2013 o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i fluorisani gasovi staklene bašte (Uredba (ES) br. 1005/2009 Ozone Depleting Substances, i Uredba (ES) br. 842/2006 F-Gases);
- AU br. 19/2013 o pristupu informacijama o ekonomskoj potrošnji goriva i emisije CO₂ novih ličnih automobila (Direktiva br. 1999/94/ES Consumer Information);
- AU br. 20/2013 o primeni fleksibilnih mehanizama čistog razvoja (Direktiva br. 2003/87/ES Emission Trading);
- Administrativno uputstvo VRK- Br. 01/2016 o pratećem mehanizmu emisije gasova staklene bašte je usvojeno dana 29.01.2016. Uredba (EU) br. 525/2013 Parlamenta i Evropskog Saveta o mehanizmu za nadzor i izveštavanje gasova staklene bašte;
- Administrativno uputstvo VRK- Br. 09/2015 o praćenju emisije gasova staklene bašte, je usvojeno dana 30.12.2015; i
- Uredba (EU) br. 525/2013 Parlamenta i Evropskog Saveta o mehanizmu za nadzor i izveštavanje gasova staklene bašte.

Nadležan organ zadužen pitanjima klimatskih promena je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, odnosno Odeljenje za zaštitu životne sredine / Jedinica za zaštitu od industrijskog zagađenja i Agencija za zaštitu životne sredine/Hidrometeorološki zavod sa ukupno 9 službenika. Ostale institucije povezane sa ovom oblašću su: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo trgovine i industrije (MTI), Ministarstvo infrastrukture (MI), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALS) i Ministarstvo za evropske integracije (MEI). Štaviše, Odlukom Vlade 05/45 od dana 21.08.2015. godine je osnovan Nacionalni komitet za klimatske promene.

Srednjoročni prioriteti

U srednjoročnom periodu u oblasti klimatskih promena će se izmeniti i dopuniti niz AU čime će se nastaviti inkorporacija *acquis-a* EU i sastavljanje drugih AU sastavljanje novih AU će se uraditi u zavisnosti od društveno-ekonomskih uslova Kosova, odnosno mogućnosti sprovođenja istih.

Acquis EU koje se trebaju preneti u kosovske zakone su:

- Direktiva br. 2003/87/EZ – utvrđivanje šeme trgovine dozvolama za emisiju gasova sa efektom staklene bašte u okviru Zajednice, kojom se vrši izmena i dopuna Direktive br. 96/61/EZ ;
- Direktiva br. 2004/101/EZ kojom se menja i dopunjava Direktiva 2003/87/EZ – utvrđivanje šeme trgovine dozvolama za emisiju gasova sa efektom staklene bašte u okviru zajednice u vezi sa mehanizmima Kjoto protokola;
- Direktiva br. 2008/101/EZ kojom se menja i dopunjava Direktiva br. 2003/87/EZ;

- Direktiva br. 2009/29/EZ kojom se menja i dopunjava Direktiva br. 2003/87/EZ o poboljšanju i proširenju sistema trgovine dozvolama za emisiju gasova sa efektom staklene bašte u okviru Zajednice;
- Direktiva br. 2009/30/EZ kojom se menja i dopunjava Direktiva br. 98/70/EZ o kvalitetu benzina i dizel goriva, kao i predstavljanje mehanizma za monitoring i smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte;
- Odluka br. 406/2009/EZ o naporima država članica da smanje emisiju gasova sa efektom staklene bašte kako bi ispunile obaveze Zajednice za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte do 2020. godine;
- Odluka br. 2011/278/SE o utvrđivanju prelaznih pravila na nivou Zajednice o usklađenoj besplatnoj dodeli emisijskih jedinica shodno Članu 10 Direktive 2003/87/EZ;
- Uredba (EU) br. 1005/2009 Parlamenta i Saveta Evrope o supstancama koje oštećuju ozonski omotač;
- Uredba (EU) br. 842/2006 Parlamenta i Saveta Evrope o nekim fluorisanim gasovima sa efektom staklene bašte;
- Odluka br. 280/2004/EU Parlamenta i Saveta Evrope o pratećim mehanizmima za emisiju gasova sa efektom staklene bašte na nivou Zajednice i sprovođenje Kjoto protokola;
- Uredba br. 1031/2010 o rasporedu, upravljanju i drugim aspektima aukcije kvota emisije gasova sa efektom staklene bašte prema Direktivi br. 2003/87/EU Parlamenta i Saveta Evrope o utvrđivanju šeme trgovine dozvolama za emisiju gasova sa efektom staklene bašte u okviru Zajednice; i
- Odluka br. 2007/589/EU kojom se donose odluke o praćenju i izveštavanju o emisiji gasova sa efektom staklene bašte prema Direktivi br. 2003/87/BE, koja je izmenjena i dopunjena Odlukom Komisije br. 2011/540/EU.

Do kraja 2020. godine se planiraju sledeće mere za sprovođenje zahteva koji proizilaze iz SSP-a:

- Napori za zastupljenost Kosova u međunarodne mehanizme i pružanje pomoći u smanjenju emisije koja doprinosi pogoršanju klimatskih promena;
- Postepena harmonizacija zakona Kosova sa pravnim *acquis-ama* EU u vezi sa klimatskim promenama;
- Sprovođenje mera proizišlih iz Plana delovanja o klimatskim promenama, gde su osim mera za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte uključene i aktivnosti prilagođavanja klimatskim promenama; i
- Podizanje potrebnih administrativnih kapaciteta i postupaka za koordiniranje između relevantnih aktera kako bi se omogućilo sprovođenje politike za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte, što doprinosi pogoršanju klimatskih promena.

Budžet za kompletiranje zakona spada pod planiranje budžeta MŽSPP, dok će se budžet za realizaciju aktivnosti koje proizilaze iz Plana delovanja za klimatske promene predvideti ovim planom.

Zakonodavni okvir i okvir politika za oblast civilne zaštite

Oblast upravljanja nepogodama u našoj zemlji je regulisan Zakonom br. 04/L-27 o zaštiti od prirodnih i drugih nepogoda i brojem do sada usvojenih uredbi i administrativnih uputstava. Potom i Zakonom br. 04-L-230 o agenciji za upravljanje hitnim situacijama, Zakonom br. 04/L-012 o zaštiti od požara i Zakonom br. 04/L-049 o gašenju požara i spašavanju.

Zakoni koji se odnose na sprečavanje i reagovanje u slučaju hemijskih nezgoda (u industriji) koji delimično inkorporišu Direktivu br. 2012/18/EU- Seveso III, su:

- AU br. 05/2011 o metodi procene rizika od hemijskih nezgoda i merama za eliminisanje posledica;
- AU br. 10/2011 o sprečavanju velikih nesreća koje uključuju opasne materije; i

- AU br. 17/2012 o registru postrojenja u kojima je potvrđeno prisustvo opasnih materija.

Kosovo je do sada sastavilo Nacionalni plan reagovanja. Nadležni organi zaduženi civilnom zaštitom su: Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP) – Odeljenje za zaštitu životne sredine odnosno Jedinica za zaštitu od industrijskog zagađenja; AZŽS – Hidrometeorološki zavod; Ministarstvo unutrašnjih poslova i Agencija za upravljanje hitnim situacijama sa ukupno 7 službenika. Druge institucije koje su uključene u civilnu zaštitu su: Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER), Ministarstvo spoljnih poslova, Ministarstvo finansija, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, Ministarstvo trgovine i industrije, Nacionalni institut javnog zdravlja; vatrogasna jedinica Kosova, Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave (MALP) i Ministarstvo za evropske integracije (MEI).

Srednjeročni prioriteti

Za srednjeročni period se u pogledu dalje inkorporacije Direktive br. 2012/18/EU- Seveso III planiraju sledeće izmene i dopune:

- AU br. 10/2011 o sprečavanju velikih nesreća koje uključuju opasne materije;
- AU br. 05/2011 o metodi procene rizika od hemijskih nesreća i merama eliminisanja posledica, i
- AU br. 17/2012 o registru postrojenja u kojima je potvrđeno prisustvo opasnih materija.

U ovom periodu se za sprovođenje zakona i aktivnosti planiraju sledeće mere:

- Usvajanje nacrtu plana za intervenisanje u slučaju nesreća u životnoj sredini;
- Podizanje administrativnih kapaciteta i postupaka za koordiniranje između relevantnih aktera, za omogućavanje sprovođenja mera na višem nivou.

3.29. Poglavlje 28 *acquis*-a: Zaštita potrošača i zdravlja

Acquis EU se u poglavlju zaštite potrošača i javnog zdravlja sastoji od regulatornih mera, koordinacije i podržavanja aktivnosti zemalja članica uključujući finansijsku podršku. Poglavlje se odnosi na interese građana u politikama za sigurnost potrošača, ekonomskih interesa i javnog zdravlja.

Acquis u oblasti zaštite potrošača uključuje zaštitu potrošača, sigurnost proizvoda, prodaju prehrambenih proizvoda i garanciju za iste, nepoštene uslove ugovora, prodaju na daljinu, prodaju od vrata do vrata, loš informativni marketing, nepoštene komercijalne prakse, krediti potrošača i prekograničnu saradnju i sprovođenje. Ovde spada i Sistem EU za brzo upozoravanje (RAPEX).

U oblasti javnog zdravlja Acquis EU se tiče pitanjima koja se odnose na kontrolu duvana, zarazne bolesti, krv, tkiva, ćelije i organizme, mentalna oboljenja, sprečavanje upotrebe droga i dijagnostifikovanje kancera. Acquis ove oblasti takođe reguliše prava pacijenata na prekogranične zdravstvene usluge, promovisanje zdrave sredine i sprečavanje ozleda.

Sprovođenje politike za zaštitu potrošača i javno zdravlje zahteva odgovarajuću administrativni kapacitet i infrastrukturu na svim nivoima administrativne organizacije. Za zaštitu potrošača to podrazumeva efikasno praćenje tržišta i sudskih i vansudskih mehanizama za rešavanje nesporazuma i žalbi. Politike EU takođe ciljaju ka angažovanju javnosti u konsultacije o politikama i aktivnostima za podizanje svesti o zaštiti potrošača.

Uslovi SSP-a

Što se tiče zaštite potrošača Član 81 SSP-a obavezuje Kosovo da donese politike za aktivnu zaštitu potrošača u skladu sa pravnim *acquis*-ama EU-e uključujući povećanje informisanja i smanjenje nezavisnih organizacija na Kosovu, harmonizaciju zakona o zaštiti potrošača sa postojećim zakonom EU, efikasnu pravnu zaštitu potrošača kako bi se poboljšao kvalitet prehrambene robe i očuvanje

odgovarajućih standarda sigurnosti, praćenje pravila od strane nadležnih organa i pristupa odgovarajućoj zakonitoj naknadi u slučaju nesporazuma, kao i razmenu informacija o opasnim proizvodima.

Na osnovu izveštaja o zemlji 2016. godine, izazov predstavlja dopuna pravnog okvira za zaštitu potrošača, stvaranje okvira politika, uspostavljanje mehanizma za pregled žalbi kao i jačanje administrativnih kapaciteta za pun tretman žalbi potrošača, kao i treba dalje raditi na podizanju svesti potrošača o njihovim pravima.

Što se tiče javnog zdravlja, izveštaj za 2016. godinu ukazuje na činjenicu da budžet i niski troškovi i dalje predstavljaju problem. Javni troškovi i dalje su jako fokusirani na kapitalne investicije i zdravstvenu zaštitu. Budžet za primarnu zdravstvenu zaštitu, uključujući robe i usluge treba da bude povećan. Kao rezultat toga, stepen korišćenja primarne zdravstvene zaštite i bolničkih usluga i dalje je nizak. Pripreme za sprovođenje obaveznog zdravstvenog osiguranja su bile spore. Planovi za početak korišćenja šeme pružanja van bolničkih lekova su značajno izvan predviđenih rokova i neće biti funkcionalni u predloženom datuma o početku prikupljanja premija u januaru 2017. godine. Zakon o kontroli duvana treba da se ojača. Infrastruktura za zarazne bolesti i sistem izveštavanja zaraznih bolesti treba se dalje razvijati. U oblasti proizvoda ljudskog porekla (krv, ćelija, tkivo, organi), treba da bude sproveden zakon o transplantaciji tkiva i ćelija. Akcioni plan ishrane 2015-2020 koji ima za cilj rešavanje problema ishrane je završen, ali treba da bude usvojen od strane Vlade.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Zaštita potrošača

Osnovno zakonodavstvo za zaštitu potrošača se sastoji od Zakona br. 04/l-121 o zaštiti potrošača, koji je usvojen 20. novembra 2012. Preko ovog zakona se regulišu i štite osnovna pravila potrošača tokom kupovine roba, usluga i drugih oblika na slobodnom tržištu, kao i obaveze prodavaca, proizvođača i dobavljača.

Zakon u potpunosti transponuje Direktivu 97/7/EK o ugovorima sa distance i Direktivu 2006/114/EK u vezi sa obmanjujućim i uporedivim oglasima, i delimično Direktivu 2009/22/EK o kolektivnoj zaštiti potrošača, Direktivu 1999/44/EK o određenim aspektima prodaje robe potrošaču i druge srodne garancije, Direktivu 2005/29/EK o obmanjujućim praksama prema potrošačima, Direktivu 2008/48/EK o kreditnim sporazumima za potrošače i Direktivu 98/6/EK o pokazateljima cena.

Sekundarno zakonodavstvo o sprovođenju osnovnog zakona o zaštiti potrošača se sastoji od:

- Uredbe br. 09/2013 o označavanju, predstavljanju i reklamiranju prehrambenih proizvoda koja delimično transponuje Direktivu 2000/13/EK u vezi sa označavanjem, predstavljanjem i reklamiranjem prehrambenih proizvoda;
- Uredbe br. 05/2014 o utvrđivanju cena i njihovoj prodaji na popust, koja delimično transponuje Direktivu 98/6/EK o utvrđivanju cena.

Zaštita potrošača u oblasti finansijskih usluga, trenutno u okviru Centralne banke Republike Kosova, je regulisana Zakonom br. 04/L-155 o sistemu plaćanja za korisnike platnih usluga, koji delimično inkorporiše Direktivu 2007/64/KE o platnim uslugama na unutrašnjem tržištu. Međutim što se tiče žalbi korisnika osiguranja, pravni osnov se sastoji od Zakona br. 04/L-018 o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti, koji delimično inkorporiše Direktivu 2009/13/SE i Uredbu br. 2001/25 o licenciranju, praćenju i regulisanju osiguravajućih preduzeća i posrednika osiguranja. Dalje, postoji i Uredba o efikasnoj kvoti i uslovima prijavljivanja koja delimično inkorporiše Direktivu 2008/48/SE o ugovorima o potrošačkim kreditima, koja između ostalog definiše obračunavanje efikasne kvote.

Takođe, u okviru regulatornog okvira pravila za zaštitu potrošača finansijskih usluga nalazi se i Uredba o unutrašnjem procesu postupanja sa žalbama, koja definiše pravila o rešavanju žalbi finansijskih institucija u cilju uspostavljanja harmonizovanog delovanja svih finansijskih institucija i obezbeđivanja poštenog postupanja sa potrošačima.

Štaviše, prema Zakonu o zaštiti potrošača, interesi potrošača su zaštićeni i drugim zakonima koji regulišu različite oblasti prava potrošača, kao što su: Zakon o trgovini, Zakon o opštoj sigurnosti proizvoda, Zakon o praćenju tržišta, Zakon o tehničkim uslovima proizvoda i proveri saglasnosti, Zakon o sigurnosti hrane, Zakon o zaštiti konkurencije, Zakon o metrologiji, Zakon o standardizaciji, zakon o turizmu i turističkim uslugama, Zakon o elektronskoj komunikaciji, Zakon o energiji, Zakon o delatnosti pružalaca usluga vodovoda, kanalizacije i otpada, itd.

Zdravstvena zaštita

Osnovno zakonodavstvo koje reguliše ovu oblast se sastoji od Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, koji ima za cilj zaštitu javnog zdravlja sadašnjih i budućih generacija od razornih zdravstvenih, društvenih, ekonomskih i posledica po životnu sredinu od upotrebe duvana i izlaganja duvanskom dimu. Ovim zakonom se utvrđuju mere zabrane, ograničenja korišćenja duvanskih proizvoda, sastava duvana, suzbijanja štetnih posledica od upotrebe duvanskih proizvoda i praćenja sprovođenja zakona. Zakon delimično inkorporiše Direktivu 2001/37/SE o proizvodnji, predstavljanju i prodaji duvanskih proizvoda, Direktivu 2003/33/SE o reklamiranju i sponzorisanoj duvanskih proizvoda, kao i Preporuku Saveta iz 2002. godine o sprečavanju upotrebe duvana i inicijativama poboljšanja kontrole duvana.

Zakonodavni okvir za oblast zaštite zdravlja se sastoji i od sledećih zakona:

Zakonodavni okvir u oblasti zdravstvene zaštite se sastoji i od sledećih zakona:

- Zakon br. 04/L-192 o transplantaciji tkiva i ćelija koji je stupio na snagu u junu 2014. godine. Zakon definiše uslove i pravila za obavljanje transplantacije tkiva i ćelija u oblasti medicine za ljude. On se bavi identifikovanim izazovom u izveštaju napretka o nedostatku zakona za proizvode sa ljudskim poreklom, ćelije i tkiva. Ovaj zakon delimično transponuje Direktivu 2004/23/EK o uspostavljanju standarda kvaliteta i bezbednosti za donaciju, nabavku, testiranje, obradu, čuvanje, skladištenje i distribuciju ljudskih ćelija i tkiva.
- Zakon o zaštiti ishrane br. 05/L-023 je usvojen od strane Skupštine Kosova dana 24.10.2015 i stupio na snagu dana 09.12.2015, koji ima za cilj da doprinese obezbeđivanju adekvatne ishrane odojčadi. Ovaj zakon delimično transponuje Direktivu 2006/141/EK o Mlečnim formulama i narednim formulama.
- Zakon br. 02/L-101 o transfuziji krvi, kontroli krvi i njegovih proizvoda. Ovaj zakon ne definiše jedinstvenu strukturu organizma NCTKK i jedinica za transfuziju krvi, stoga i izveštavanje o profesionalnim aktivnostima jedinice naspram NCTKK nije regulisano.

Drugi zakoni koji doprinose regulisanju oblasti zaštite zdravlja uključuju i Zakon br. 02/L-78 o javnom zdravlju; Zakon br. 02/L-76 o reproduktivnom zdravlju, Zakon br. 02/L-109 o zaraznim bolestima. Sprovodljivo zakonodavstvo se sastoji od AU br. 06/2013 o medicinski asistanoj oplodnji; AU br. 05/2011 o sprečavanju i kontroli bolničkih infekcija i AU br. 05/2010 o Vakcinoprofilaksu, Seroprofilaksu i Hemioprofilaksu.

Institucionalni okvir i okvir politika

Zaštita potrošača

Institucija odgovorna za oblast zaštite potrošača je Odeljenje za zaštitu potrošača (OZP) koje deluje u okviru Ministarstva trgovine i industrije. OZP je odgovorno za sastavljanje i obezbeđivanje sprovođenja strateških dokumenata politike i zakona u oblasti zaštite potrošača, razvoj sistema za žalbe potrošača i alterantivne mere za rešavanje sporova, pružanje podrške u sprovođenju kampanja za podizanje svesti

potrošača i senzibilizaciju i stalno informisanje potrošača. OZP trenutno realizuje aktivnosti kojima je zaduženo preko ti javna službenika.

Glavni organ za sprovođenje u ovoj oblasti je Inspektorat tržišta, nezavistan organ koji deluje u okviru Ministarstva trgovine i industrije. Inspektorat tržišta trenutno radi na osnovu Zakona br. 03/L-181 o inspektoratu i nadzoru tržišta, i odgovoran je za praćenje sprovođenja oko 15 zakona i više od 30 podzakonskih akata u broju oblasti pod koje spada i zaštita potrošača. Inspektorat tržišta razmatra žalbe koje dobije od Odeljenja za zaštitu potrošača, i žalbe koje su podnete direktno inspektoratu. Žalbe razmatra sektor za pravna pitanja, koji ih potom prosleđuje inspektorima datih oblasti na dalje rešavanje. U centralnoj kancelariji inspektorata rada pri MTI radi 16 inspektora podeljenih u četiri sektora (sektor tržišta, sektor nafte, sektor sigurnosti i sektor za pravna pitanja).

Zaštita potrošača finansijskog sektora i rešavanje njihovih žalbi spada pod sektor Jedinice za razmatranje žalbi korisnika platnih usluga CBK, na osnovu memoranduma o razumevanju između MTI i CBK-a. Jedinica za razmatranje žalbi potrošača platnih usluga u okviru CBK-a, u skladu sa uredbom o rešavanju žalbi razmatra žalbe podnete od strane potrošača platnih usluga i bankarskih proizvoda, osiguranja, penzija i drugih platnih usluga. Jedinica za žalbe trenutno zapošljava samo jednu osobu.

Drugi organ bitan za oblast zaštite potrošača je Obor za zaštitu potrošača, uspostavljen na osnovu Zakona o zaštiti potrošača. Odbor se sastoji od 7 članova koji su predstavnici MTI, Agencije za veterinu i hranu (KAVH), Privredne komore Kosova (PKK), Udruženja preduzetnika Kosova (UPK), Udruženje za zaštitu potrošača (UZP) i jedan nezavisni stručnjak. Odgovornosti odbora za zaštitu potrošača su savetodavne u oblasti zaštite potrošača, a Odbor je takođe odgovoran i za sastavljanje programa za zaštitu potrošača i praćenje sprovođenja Programa za zaštitu potrošača.

U funkciji koordiniranja aktivnosti zaštite potrošača, prijema i efikasnog rešavanja žalbi potrošača, Odeljenje za zaštitu potrošača blisko saraduje sa Inspektoratom tržišta (MTI), Inspektoratom metrologije (MTI), Agencijom za veterinu i hranu (KAVH), Inspektoratom poreske uprave (PU-MF), Inspektoratom zdravlja (MZ), Inspektoratom organa za civilno vazduhoplovstvo (MI), Inspektoratom saobraćaja (MST), Inspektoratom životne sredine (MŽSPP), Inspektoratom obrazovanja (MONT), Nezavisnom komisijom za medije, Kancelarijom regulatora elektronskih i poštanskih komunikacija, Regulatornom kancelarijom vodovoda i Regulatornom kancelarijom za pitanja energetike.

Na Kosovu su trenutno registrovane dve Nevladine organizacije za zaštitu potrošača. Organizacija „Potrošač“ i „Inicijativa za zaštitu prava potrošača“ IZPP. Organizacije za zaštitu potrošača igraju značajnu ulogu u oblasti usluga od opšteg ekonomskog interesa, regulišući mogućnost učešća u rešavanje zabrinutosti potrošača preko Odbora za zaštitu potrošača, koji je odgovoran da daje preporuke Ministarstvu trgovine i industrije da reši probleme potrošača na koje su naišli tokom dobijanja usluga vode, struje, interneta, itd. štaviše, organizacije za zaštitu potrošača podnose zahteve Ministarstvu trgovine i industrije za pokretanje postupaka za kolektivnu zaštitu interesa potrošača.

U okviru političkog okvira, Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017, Ministarstva trgovine i industrije, predstavlja elemente povezane sa aktivnostima sektora koje pokriva ovo ministarstvo, uključujući i zaštitu potrošača, koje su deo usredsređenosti i vizije Vlade Republike Kosovo za održiv ekonomski razvoj. Cilj ove strategije je razmatranje problema kao i uvođenje promena koje se tiču razvoja industrije i privatnog sektora, i to promene zakonodavnog okvira, institucionalne i političke.

Odeljenje za zaštitu potrošača takođe poseduje Program za zaštitu potrošača 2016-2020, usvojen krajem 2015. godine, koji će ciljati ka unapređenju zaštite potrošača preobražajem iste u kvalitetnu, stalnu i sveobuhvatnu zaštitu, uključujući sektore kao što su javno zdravlje, životna sredina, održivo tržište i stvaranje povoljnih uslova za preduzetništvo. Program takođe predviđa efikasno sprovođenje zakona, odnosno inkorporaciju *acquis-a* EU-e koje se tiču zaštite potrošača.

Zdravstvena zaštita

Glavni organ za oblast zaštite zdravlja je Ministarstvo zdravlja. Organi nadležni za sprovođenje i praćenje sprovođenja zakona o kontroli duvana su centralni inspektorati resornih ministarstava, i to: Inspektorat zdravlja (MZ), Sanitarna inspekcija (KAVH), Tržišna inspekcija (MTI), Inspektorat rada (MRSZ), Inspektorat obrazovanja (MONT), Inspektorat saobraćaja (MST), Policija Kosova, Agencija za borbu protiv korupcije i opštinski inspektorati. Trenutni administrativni kapacitet za sprovođenje zakona o kontroli duvana nije dovoljan.

Nacionalni centar za transfuziju krvi je centralni organ nadležan za aktivnosti transfuzije krvi. Odgovorne institucije za transfuziju krvi i krvne proizvode i jedinice za transfuziju krvi lokalnom nivou u ukviru šest regionalnih bolnica. Inspektorat zdravstva deluje u ukviru Ministarstva zdravlja i zapošljava 20 inspektora.

Međuministarski odbor za kontrolu duvana je osnovan od strane Vlade Kosova na osnovu Zakona o kontroli duvana i sastoji se od 15 članova: predstavnici Ministarstva zdravlja; obrazovanja nauke i tehnologije; finansija; rada i socijalne zaštite; pravde; unutrašnjih poslova; životne sredine i prostornog planiranja; infrastrukture; poljoprivrede i ruralnog razvoja; kulture; omladine i sporta; zdravstvenih stručnjaka; predstavnika informativnih sredstava i civilnog društva. Ovaj odbor je nadležan za predlaganje mera suzbijanja, podizanja svesti, edukacije i istovremeno prati sprovođenje istih.

Druge institucije za sprovođenje zakona u oblasti zdravlja su i Nacionalni institut javnog zdravlja, opštine/inspektorati, zdravstvene institucije i Nacionalni odbor za kontrolu kancera.

Što se tiče političkog okvira, nadležna institucija za razvoj politike za zaštitu zdravlja je Ministarstvo zdravlja. Ova institucija za sprovođenje zakona poseduje broj strategija, programa i planova delovanja i to:

Strategija za zdravlje majke i deteta, adolescenata i reproduktivno zdravlje 2011-2015 predstavlja glavni strateški dokument za zdravstveni sektor i razmatra sve aspekte zdravlja majke, deteta i reproduktivnog zdravlja. Cilj strategije je smanjenje smrtnosti majke i deteta. U funkciji sprovođenja strategije su realizovane aktivnosti planiranja porodice, efikasne perinatalne usluge, promovisanje i zdravstvena edukacija, kao i obučavanje zdravstvenih radnika. Sve ove aktivnosti su uticale na smanjenje smrtnosti majke i deteta sa 17% koliko je iznosila 2012. na 12% 2014. godine.

Prošireni program vakcinacije je dokument koji utvrđuje vakcine koje su zakonom obavezne i kojima se vakcinišu deca određenog uzrasta u određenom starosnom dobu. U cilju rešavanja problema nejednakosti, Ministarstvo zdravlja je u saradnji sa relevantnim partnerima i uz podršku Svetske zdravstvene organizacije (SZO) počelo proces preorijentacije programa u cilju povećanja broja vakcinisane dece iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. U tom cilju su sprovedene brojne aktivnosti koje će uticati na zastupljenost ove dece u program redovne vakcinacije.

Između ostalih su i:

- Strateški plan za prevenciju zaraznih bolesti;
- Strategija za profesionalne usluge mentalnog zdravlja na Kosovu 2014-2020;
- Strategija za HIV/AIDS 2015-2019;
- Nacionalni program za kontrolu raka na Kosovu od 2014-2020.

Podrška donatora

Zaštita potrošača

Odeljenje za zaštitu potrošača je bilo deo projekta "Podrška za slobodan promet roba 2014 - 2016, koji je finansiran od strane Evropske Unije. Sličan projekat o slobodnom kretanju roba, koji je odobren od strane EU-a i očekuje se da počne sredinom naredne godine će podržati Odeljenje za zaštitu potrošača profesionalnim razvojem osoblja, podrške u naporima pronalazačenja alternativa za rešavanje sporova i podrške za NVO-e.

Zdravstvena zaštita

Zdravstveni sektor je podržan projektom "Dostupna i kvalitetna zdravstvena zaštita" 2017-2019 koji se finansira od strane Švajcarske Vlade/SDC. Budžet projekta iznosi 6,074,720 evra i biće fokusiran na Primarnoj zdravstvenoj zaštiti i ima za cilj poboljšanje zdravlja stanovništva Kosova, poboljšanjem pristupa zdravstvenim uslugama, kvalitetu usluga, zdravstvenom upravljanju jačanjem potreba pacijenata (posebno ugroženih grupa).

Svetska banka /IDF podržava zdravstveni sektor preko projekta „Jačanje kapaciteta Agencije za državno finansiranje (ADF) 2013-2016“ u oblasti podizanja kapaciteta ADF, preko konsultacija i obuka za osoblje Agencije za državno finansiranje, sa budžetom od 520,000.00 evra. Takođe, u okviru pružanja infrastrukture i opreme za pružanje zdravstvenih usluga će biti snabdevanje opremom za ginekologiju, akušerstvo i neonatologije za sedam (7) regionalnih bolnica i dve (2) UCC klinikama u iznosu od 1,800,000 €.

Vlada Luksemburga će nastaviti da podržava ovaj projekat kroz projekat Podrške zdravstvenog sistema na Kosovu KOS 017 (2. faza) 2015-2018. Projekat će nastaviti da podržava zdravstveni sektor u razvoju Zdravstvenog informacionog sistema za 35% zdravstvenih institucija na Kosovu budžetom od 6,000.000 evra.

Globalni Fond će nastaviti da podržava aktivnosti prevencije TB i finansiranje nastavka projekta "Sprečavanje HIV-a na Kosovu" u iznosu od 1,105,095 evra.

Ujedinjeni Arapski Emirati će podržavati izgradnju bolnice za dečju hirurgiju u UKCK u vrednosti od 22,000,000 evra.

Zdravstveni sektor će i dalje biti podržan projektom "Podrška zdravstvenog sistema" 2013-2017 koji se finansira od strane italijanske vlade. Preostali budžet projekta će biti u iznosu od 628,869 evra i biće fokusiran na razvoju kardiohirurgije sa ciljem funkcionalizacije klinike za kardiohirurgiju putem obuke profesionalnog osoblja, pružanja ekspertize od strane italijanskih eksperata i kupovine opreme.

Srednjoročni prioriteti

Zaštita potrošača

U srednjoročnom planu, prioritet će biti dat sprovođenju Programa za zaštitu potrošača za 2016-2020, koji predviđa dalje usklađivanje zakonodavstva, jačanje i dalji razvoj administrativnih kapaciteta, i neprekidno informisanje i edukaciju potrošača.

Zdravstvena zaštita

U zakonodavnom smislu, u srednjoročnom periodu, će se nastaviti usklađivanje primarnog i sekundarnog zakonodavstva sa Acquis-om u oblasti prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti, mentalnom zdravlju, krvi, tkiva, ćelije i organa, sprečavanju povreda, zaraznih bolesti, retkih bolesti, duvana, alkohola, ishrane, fizičkih i mentalnih aktivnosti.

U pogledu institucionalnih kapaciteta, fokus će biti usmeren na funkcionalizaciji Državnog autoriteta-Divizije za biomedicinu, koje se definiše na osnovu Zakona o transplantaciji tkiva i ćelija. Predviđa se da se institucionalni kapaciteti razvijaju i u oblasti transfuzije krvi.

Što se tiče mera sprovođenja, fokusiraće se na sprovođenju postojećih strategija sa posebnim naglaskom na strategije za: suzbijanje raka, promociju i zdravstveno obrazovanje, mentalno zdravlje, zdravlje majke, deteta, tinejdžera i reproduktivno zdravlje, vakcinaciju, kvalitet usluga i HIV-AIDS.

3.30. Poglavlje 29 *acquis*-a: Carinska unija

Acquis EU u oblasti carinske unije gotovo se isključivo sastoji od zakonodavstva koje je direktno obavezujuće za države članice. Ono uključuje Carinski zakon Evropske unije i odredbe za njegovo sprovođenje, kombinovanu nomenkulturu, zajedničku carinsku tarifu i odredbe o klasifikaciji tarifa, carinskim oslobođenjima, ukidanju carina i određenih tarifnih kvota, kao i druge odredbe kao što su one o carinskoj kontroli falsifikovane i piratske robe, prekursorima za droge, izvozu kulturnih dobara i međusobnoj administrativnoj saradnji u segmentu carina i tranzita. Države članice moraju da osiguraju postojanje neophodnih kapaciteta za primenu i sprovođenje, uključujući povezanost sa relevantnim kompjuterskim carinskim sistemima Evropske unije. Carinske službe takođe moraju da obezbede odgovarajuće kapacitete za sprovođenje posebnih pravila uvedenih u povezanim segmentima pravnog nasleđa kao što je spoljna trgovina.

Uslovi SSP-a

Napori u oblasti carina su određeni shodno obavezama koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Članovi 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93 i 104. Članovi 17, 18, 19, 39, 48 i 93 posebno predviđaju jačanje saradnje sa zemljama u regionu koje su potpisale SSP, dok Član 49 i Protokol 3 utvrđuju pravila o poreklu za sprovođenje odredbi ovog Sporazuma.

Član 104 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju se posebno odnosi na carine. Ovaj član predviđa obaveze strana koje će uspostaviti saradnju u ovoj oblasti u cilju garantovanja saglasnosti sa odredbama koje će se usvojiti u oblasti trgovine, i u cilju postizanja približavanja carinskog sistema Kosova sistemu EU-e, tako pomažući otvaranje puta ka merama liberalizacije planiranim ovim Sporazumom i postepenoj harmonizaciji zakonodavstva Kosova o carinama sa pravnim *acquis*-ama EU-e. Saradnja će na odgovarajući način uzeti u obzir oblasti od prioriteta koje su povezane sa pravnim *acquis*-ama EU u oblasti carina. U ovoj oblasti, protokol 4 utvrđuje pravila međusobne administrativne pomoći strana u oblasti carina. Takođe, u cilju osiguranja slobodne trgovine, Carina će razviti administrativne kapacitete u oblasti borbe protiv sive ekonomije, u oblasti zaštite intelektualne svojine (Poglavlje VI, Član 4.3).

Dok u okviru protokola 3, nakon stupanja na snagu SSP-a, Kosovo bi trebalo da potpiše i ratifikuje Pan Euromed Konvenciju o Preferencijalnim pravilima porekla, kao konvencije koja sprovodi SSP u trgovinskom delu.

Carinski područja karakteriše kao jedan od ključnih oblasti u realizaciji obaveza koje proizilaze iz SSP-a o slobodnom kretanju roba sa jedne strane trgovinskih odgovarajuće mere ublažavanja i borbu protiv poreske utaje, krijumčarenja i piraterije za održiv ekonomski razvoj. Ovde pokriven usklađeno zakonodavstvo / usvoji *acquis*, strateških dokumenata, strukturiranje Uprava carina, administrativnih kapaciteta i sprovođenje

Na osnovu izveštaja EK-a o Kosovu 2016. godine o pitanjima vezanim za carinu, Kosovo treba da nastavi da sprovodi carinske propise u skladu sa praksom EU-a, da ojača preduzete mere za borbu protiv sive ekonomije i da sprečava bilo kakav uticaj na radu institucije. U izveštaju se navodi da Kosovska carina deluje širom Kosova, ali u ograničenom obimu na severu. Razlike između carinskog zakonika i akcize i krivičnog zakonika i dalje ometaju borbu protiv carinskog kriminala.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Carina je u poslednjih nekoliko godina postigla značajan napredak i preduzela niz pozitivnih koraka u procesima modernizacije i razvoja, koji imaju za cilj približavanje administrativnih postupaka i sistema onim EU-e.

Generalno, zakonodavstvo Kosova u oblasti carinskih obaveza je ocenjeno kao ono koje je u skladu sa pravnim *acquis-ama* i carinskim okvirom EU-e.

Carine Kosova sprovode Zakon o carinama i akcizama Kosova, br. 03/L-109 od 10. novembra 2008. godine, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/L-099 od 3. maja 2012. Ovaj zakon je delimično harmonizovan sa Zakonom EU-e o carinama, tačnije Uredbom Saveta (SE) 2913/92/ o carinskom zakonu Zajednice“ (GZ L 302, 19.10.1992, s. 1-50) izmenjen i dopunjen:

- Uredbom (SE) br. 82/97 Parlamenta i Saveta Evrope o 19. decembra 1996.
- Uredbom (SE) br. 955/1999 e Parlamenta i Saveta Evrope od 13. aprila 1999.
- Uredbom (SE) br. 2700/2000 Parlamenta i Saveta Evrope od 16. novembra 2000.
- Uredba (SE) br. 648/2005 Parlamenta i Saveta Evrope od 13. aprila 2005.
- Uredba Saveta (SE) br. 1791/2006 od 20. novembra 2006.

Izmenjen i dopunjen:

- Akt o prijemu Austrije, Švedske i Finske (usvojen Odlukom Saveta 95/1/KE, Euratom, ECSC)
- Akt o uslovima prijema Republike Češke, Republike Estonije, Republike Kipar, Republike Letonije, Republike Mađarske, Republike Malta, Republike Poljske, Republike Slovenije i Republike Slovačke, i prilagođavanje traktata kojima je osnovana Evropska unija, službeni list br. L236 strana 33 od 23.9.2003.

Ispravljen:

- Ispravkom, GZ L152, 11.6.1997, str. 34 (2913/92)
- Ispravkom, GZ L 179, 8.7.1997, str. 11 (82/97)

Sprovodljive odredbe carinskog zakona su zastupljene u AU 11/2009 iz 2009. godine, potpisano od strane Ministarstva finansija. Stupanjem na snagu zakona o carinama i akcizi br. 03/L-109, doneta su 64 podzakonska akta (administrativna uputstva i unutrašnja uputstva).

Što se tiče strateških dokumenata, Carina Kosova deluje na osnovu Operativne strategije 2015-2018, koja se razmatra svake kalendarske godine. Ova strategija utvrđuje svrhu i ciljeve koje je predvidela Vlada Republike Kosovo, nalaze Izveštaja EK-a o Kosovu, DPSA, plana delovanja SSP-a i plana carine.

Carina Kosova u smislu sprovođenja Zakona o carinama i akcizi (br. 03/L 109) deluje na čitavoj teritoriji Kosova, uključujući i severni deo, na dve granične tačke sa Srbijom, unifikujući carinske postupke.

Institucionalni okvir i okvir politika

Kosovska Uprava Carina je organ u okviru Ministarstva za finansije koja je odgovorna za sprovođenje carinskih politika u Republici Kosovo. Carina se sastoji od Generalne direkcije carine i od Carinskih regiona. Kosovska carina je osnovana u avgustu 1999. godine od stuba UNMIK-a, da bi se osigurala pravilna i jedinstvena primena u skladu sa carinskim propisima i drugim važećim odredbama za robe, koje su predmet carinskog nadzora. Dana 12. decembra 2008. godine Carinska služba UNMIK-a je postala Carina Kosova. Novi carinski zakonik koji je od strane Skupštine Kosova usvojen 11. novembra 2008. godine je omogućilo ovu tranziciju. Pomenuti Carinski zakonik je u skladu sa pravnim standardima Evropske Unije i između ostalog ima za cilj i ekonomski razvoj Republike Kosova.

Carina Kosova je odgovoran za obezbeđivanje pravilne primene jednoobraznih carinskih propisa i u skladu sa drugim važećim odredbama za robu. Pored odgovornosti za prikupljanje carine, Kosovska carina je ključna institucija za ubrani PDV-a i akciza koje prikupljaju na granicama, a pored toga je odgovoran za zaštitu društva od krijumčarenja druge robe zabranjene i štetan uticaj privrednog kriminala i utaje poreza.

Carina Kosova je razvijena shodno standardima EU i u potpunosti se finansira iz Konsolidovanog budžeta Kosova, trenutno broji 574 radnika. Carina ulaže u svoje osoblje kako bi održala korak sa novim dešavanjima, uvek u skladu sa Operativnom strategijom carina i *blueprint-a* tj. plana (dokument Evropske unije).

Carina Kosova ubire oko 58% prihoda Konsolidovanog budžeta Kosova. MMF u kontinuitetu hvali performansu službe, upoređujući je sa carinama zemalja Zapadne Evrope.

Carina je sprovela unutrašnju reformu kako bi se prilagodila potrebama preduzetništva, smanjila troškove i broj birokratskih postupaka, čemu će indirektno pomoći reforma, ne izostavljajući ni mere za suzbijanje korupcije.

U pogledu trgovačkih olakšica, Carina se u kontinuitetu trudi da očuva ravnotežu između kontrole i trgovačkih olakšica, stvarajući povoljne uslove za ubrzanje postupaka carine. Zeleni i plavi kanal omogućavaju legalnim preduzetnicima da završe carinski postupak u roku od 30 minuta od trenutka početka carinske kontrole. Takođe, nedavno je predstavljen i postupak „bez papira“ za carinjenje robe. U cilju daljeg poboljšanja performanse i olakšica trgovanja, nastaviće se sa reformom celokupne administracije i povećaće se broj preduzeća koja koriste zeleni kanal.

Bitan korak je i predstavljanje sigurne linije (besplatna telefonska linija) što je rezultiralo povećanjem informacija o koruptivnim radnjama. Više od 95% informacija dobijenih od građana se pokazalo istinitim. Iako je ovaj mehanizam pokazao samo početne rezultate, i dalje će se nastaviti sa javnim informisanjem radi postizanja jačeg partnerstva i borbe protiv negativnih pojava.

U cilju poboljšanja međunarodne carinske saradnje, Kosovo je potpisalo 12 sporazuma/dvostranih memoranduma sa zemljama u regionu i EU, dok su u toku pregovori o drugim sporazumima. Kosovo takođe namerava da dobije neslužbeni status posmatrača u Konvenciji o zajedničkom tranzitu, i međunarodnim organizacijama od carinskog karaktera. Dok, u cilju sprovođenja Protokola 4 SSP-a za administrativnu pomoć u carinskim pitanjima, carina je razmenila tačku kontakta sa OLAF-om, kroz koju će se razmeniti informacije u cilju sprečavanja, istrage i suzbijanja ilegalnih prekograničnih aktivnosti.

Što se tiče zaštite prava intelektualne svojine (PIS), Carina Kosova sprovodi Zakon o carinskim merama za zaštitu prava na intelektualnu svojinu (Zakon br. 03/L 170) kao član Državnog odbora za intelektualnu svojinu, koji cilja ka povećanju nivoa međuinstitucionalne saradnje i koordinacije. U celini, svaka gore navedena institucija snosi svoje odgovornosti koje doprinose vitalnom razvoju sektora PIS.

Uz sav napredak postignut u pogledu PIS, i dalje postoji potreba za daljim poboljšanjem pravnog osnova, institucionalnih kapaciteta i drugih tehničkih radnji.

Juna 2015. godine je uspostavljen elektronski sistem INES za upravljanje i praćenje zahteva, a apliciranje na mreži se tek treba sprovesti.

Srednjeročni prioriteti

- Harmonizacija Zakona o carinama sa Uredbom Saveta 2913/92/SE o carinskom zakonu Zajednice (SL L302,19.10.1992,str.1) izmenjen i dopunjen;
- Usvajanje administrativnog uputstva za sprovođenje Zakona o carinama;

- Usvajanje administrativnog uputstva o ovlašćenim ekonomskim operaterima u skladu sa Uredbom (SE) br. 648/2005 Parlamenta i Saveta Evrope od 13. aprila 2005. godine koja je izmenila i dopunila Uredbu Saveta (SE) br. 2913/92/ o carinskom zakonu Zajednice;
- Sprovođenje Konvencije Pan-Euro-Med.

3.31. Poglavlje 30 *acquis*-a: Spoljni odnosi

Acquis u ovoj oblasti se sastoji uglavnom od Evropske unije legjislacionii direktno primjenjiva i ne zahtevaju transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo. Ovaj propis EU s suštini iz multilateralnih i bilateralnih obaveza prema EU u oblasti trgovine, kao i iz brojnih autonomnih trgovinskih mera. U oblasti izvoznih kredita i robe sa dvostrukom upotrebe, neke direktive zahtijevaju promjene u nacionalnom zakonodavstvu.

U tom kontekstu, zemlje kandidati su u obavezi da postepeno usklade svoje politike prema trećim zemljama, kao dhet usklade svoje pozicije unutar organizacije međunarodna (npr STO, OECD-a) o politici i stavovima koje je usvojila Evropska unija i države članice.

U oblasti razvojne politike i humanitarne pomoći, države članice EU moraju biti pretvorena u skladu sa zakonodavstvom EU i međunarodnim obavezama i osigurati kapacitete da učestvuju u razvoju i EU politikathumanitare.

Uslovi SSP-a

Obaveza za približavanje zakonodavstva sa Evropskom unijom proizlazi iz člana 74 SSP, odredbu po kojoj Kosovo nije vetemdetirimin da dovede svoje nacionalno zakonodavstvo u skladu sa zakonima EU, ali i kako bi se osiguralo da se realizuje.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) obuhvata deo ovog Sporazum o slobodnoj trgovini između Kosova i EU. Ona sadrži odredbe NEDIS oblasti koje zahtevaju strane da postupaju u skladu sa međunarodnim pravilima i obavezama. Takođe, SSP reguliše ekonomsku saradnju sa EU i drugim zemljama koje imaju SSP na snagu, carinskoj saradnji (Protokol o carinskoj saradnji), sprovođenje pravila STO o slobodnoj trgovini i sl Obaveze Kosovessipas odredbe SSP o trgovinskoj politici i ekonomskoj saradnji u cilju permbledhurper ovom poglavlju janenenet na sledeći način: 20, 23, 24, 27, 31, 33, 38, 39, 45, 60, 64, 74, 75, 76, 94,104.Keto obaveze u ovom programu se bave poglavljima perkatesper slobodno kretanje robe, carina, monetarne i ekonomske politike, itd

Trenutno stanje i perspektiva

U okviru ekonomskih odnosa i izgledima za integraciju u EU, Kosovo trenutno ima koristi od preferencijalnih trgovinskih mera EU za izvoz Kosova. Za više informacija o ekonomskoj saradnji sa EU pogledajte poglavlje ekonomskih kriterijuma i ekonomske i monetarne politike. Takođe, Republika Kosovo je već član Svetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda i nekoliko međunarodnih finansijskih institucija. Kosovo takođe ima koristi od preferencijalni trgovinski sistem jednostranih američkih izvoza nekih proizvoda u SAD. Dok je u ekonomskoj saradnji sa drugim zemljama, Kosovo je potpisala nekoliko bilateralnih sporazuma za eliminaciju dvostrukog oporezivanja. Sporazum o ukidanju dvostrukog oporezivanja (METD) je dogovor / konvencija između dve zemlje za porez ili eliminisanje dvostrukog oporezivanja. Dakle, ima za cilj da odredi zemlju koja ima pravo na poresko isti prihod ili kapitala, kada je osoba oporezuju u obe države.

Kosovo sprovodi 10 bilateralnih sporazuma o ukidanju dvostrukog oporezivanja koji su trenutno na snazi. Neke od ovih konvencija su povezani bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije sa drugim državama. Zemlje sa kojima Republika Kosova je potpisao ugovor za eliminaciju dvostrukog oporezivanja su: Belgija na snagu od 13.04.2012, Velike Britanije na snagu SFR Jugoslavije na snagu

01.04.1982 i 06.09.2010 RKS iz Finske efekta od SFR Jugoslavije 1987. godine i koji je na snazi od 08.09.2011 RKS, Nemačka snazi od 05.26.1983 i SFR Jugoslavije na snagu od 02.04.2010 RKS, Holandija na snazi od 06.02.1983 SFR Jugoslavije, počev od 12.03.2014 Mađarska Makedonija efekt od 11.04.2013, Slovenija počev od 18.06.2015, na snazi od 11.03.2015 Albanije i Turske

CEFTA sporazum

CEFTA je sporazum o slobodnoj trgovini u koji okuplja osam zemalja Zapadnog Balkana: Kosovo, Albanija, Makedonija, Crna Gora Izi, Srbija, Hercegovina i Moldavija Bosnjadhe. Kosovo je potpisala CEFTA u 2006. godini kao UNMIK, koji je stupio na snagu u 2007.

Prvi sporazum CEFTA potpisan je od strane Poljske, Mađarske, Češke i Slovačke u decembru 1992. godine, a stupio je na snagu u julu 1994. godine. Kroz CEFTA ove zemlje učesnice su mobilisani da se bavi političkim institucijama, pravnu i ekonomsku Evropsku uniju, jačanje na ovaj način njihova demokratija i tržišne ekonomije. Od 2007. godine sve stranke pre CEFTA-ušle u Evropsku uniju i su došli iz CEFTA, odlučeno je da CEFTA može proširiti na Balkanu da ostanu izvan EU.

Važno je napomenuti da je do sada po dogovoru trgovine se trenutno razvija free roba i da je za pregovore usluga između zemalja CEFTA (Albanija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Moldavija, Srbija, Crna Gora i Kosovo). Pregovori su podeljeni u 6 grupa i počeo 2014. sa primarnim fokusom na profesionalne usluge, turizam, životnu sredinu, rekreativnih usluga, komunikacije, građevinskih usluga i distribucije usluga, obrazovanja i zdravstva.

Ostali sporazumi

Republika Kosovo je do sada potpisala sporazume 70 ekonomske prirode, uključujući i one sa SAD, ekonomske unije Belgija-Luksemburg, Slovenija i Ujedinjenim Arapskim Emiratom (7 sporazuma).

Sporazum o međunarodnom drumskom prevozu putnika i roba potpisani sa devet zemalja, među njima i sa Belgiji, Švajcarskoj, Austriji, Italiji. Sporazum o saradnji u oblasti promocije ulaganja, potpisali su ekonomske unije u Belgiji i Luksemburgu i SAD.

Sa Nemačkom (Nemačkom razvojna banka KfV) potpisali su nekoliko sporazuma finansijske. Sporazum o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima, potpisali su sa 7 zemalja među njima sa Finske, Austrije, Slovenije, Turske.

Republika Kosovo planira da nastavi ekonomsku saradnju sa Belgijom, Holandijom i Nemačkom.

Preciznije, na Kosovu je do sada potpisala sporazum sa ekonomskog karaktera:

- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (objavljeno 13.11.2009)
- Sporazum za promovisanje investicije između Sjedinjenih Država Država i Kosova (objavljeno 15.09.2009)
- Sporazum između Vlade Republike Kosovo i Vlade Republike Turske o ekonomskoj saradnji (objavljeno 29.05.2009)
- Sporazum o "saradnji u Razvoj" između Vlade Republike Kosova i Republike Austrije, potpisan u Prištini 9. oktobra 2009. godine, objavljeno 02.04.2010, na snazi od 1. maja 2010. godine;
- Sporazum za kredit i finansiranje, od 28 do 12, 2009, između KfV Frankfurt am Main ("KfV") i Republika Kosovo koju predstavlja Ministarstvo ekonomije i finansija (" Zajmoprimalac ") i prenosnog sistema i Tržišta KOSTT, Priština ("Projekat izvršna Agencija") za EUR 33.500.000 (Objavljeno 07 april 2010);

- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlade Republike Austrije za promociju i zaštitu investicije. Sporazum je potpisan u Prištini 22. januara 2010. (objavljeno 25.02.2010). Stupanje na snagu 1. februara 2012;
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlade Republike Turske o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (objavljeno 25.02.2010)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Turska na međunarodnim vojnicima drumskog saobraćaja i robe (objavljeno 03.06.2010)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Švajcarske saveta za finansijsku i tehničku saradnju, humanitarnu pomoć i (objavljeno 09.12.2010)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlade Crne Gore o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (objavljeno 06.09.2010)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Finlanes o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima, potpisan u Helsinkiju 03. juna 2010. (objavljenog 15.06.2010)
- Međunarodni sporazum između Kraljevine Belgije (belgijsko-Luksemburg ekonomska unija) i Republike Kosova (objavljeno 02.04.2010)
- Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Republike Makedonije i Republike Kosovo (objavljeno 02/04 .2010)
- Međunarodni Bilateralni sporazum za "zaštitu promociju i uzajamnom ulaganja" između Vlade Republike Kosova i Belgiji i Luksemburgu, potpisan u Prištini 9. marta 2010. Objavljeno 03. juna 2010);
- Međunarodni Bilateralni sporazum za "međunarodnom drumskom saobraćaju", između Vlade Republike Kosova i Vlade Kraljevine Belgije, potpisan u Briselu 18. juna 2010. (objavljenog 06.09.2010);
- Sporazum o "finansiranju projekata između" KfV Frankfurt am Main i Republika Kosovo (prijemnik) - Ministarstvo ekonomije; i finansije, agencija za izvršenje projekta Regionalnog vodovoda Prištine -Compani na EUR 10.862.500 - vodosnabdevanje i odvođenje otpadnih voda, Priština, faza II. Potpisano u Prištini 07 septembra 2010. (Objavljeno 30 maj 2011);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije o međunarodnom drumskom prevozu putnika i robe (objavljeno 17.10.2011)
- Sporazum o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima između Vlade Republike Kosova i Republike Slovenije (objavljeno 08.09.2011)
- Sporazum Vojnog finansijskog pomoći između Vlade Republike Turske i Vlade Republike Kosovo (objavljeno 17.10.2011)
- Sporazum između Republike Kosova i Švajcarske Konfederacije o uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja (objavljeno 17/11. 2011)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Hrvatske o međunarodnom drumskom prevozu putnika i robe (objavljen 17.10.201)
- Sporazum o drumskom prevozu putnika i robe između Vlada Republike Kosova i Republike Bugarske (objavljeno 08.09.2011);
- Ratifikaciji međunarodnog sproazuma za izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju fiskalne utaje u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu, između R Kosovu iu Makedoniji (objavljeno 06.06.2011).
- Sporazum Finansiranje projekata između KfV Frankfurt na Majni - Savezna Republika Njemačka i Republike Kosovo koju zastupa Ministarstvo finansija (korisnik) i Odredbe Fond za osiguranje na Kosovu, potpisali su u Prištini 30. septembra 2011. godine objavljen u Službenom glasniku 23. decembra 2011. godine;
- Sporazum između Vlade Republike Kosovo i Vlade Velikog Vojvodstva Luksemburga "Implementacija Caritas fondacije" za regionalne strategije za Luksemburga na Balkanu (2011-2013) "smanjenje siromaštva kroz održivi razvoj", je potpisan u Luksemburgu 21. juna 2011. godine (Objavljeno 08 Sep 2011)

- Sporazum "za uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja" između Vlade Republike Kosova i Švajcarske Saveznog vijeća potpisan 27. oktobra 2011. (Objavljeno 17. novembar 2011);
- Sporazum "Međunarodni drumski transport putnika i robe" između Vlade Republike Kosova i Švajcarskog federalnog veća, 21. novembra 2011. (Objavljeno 23. decembra 2011. godine);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Austrije o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima. Potpisan 14. septembra 2012. (objavljeno 09.10.2012). Stupanje na snagu od 01. decembra 2013. godine;
- Sporazum za Finansijsku saradnju između Vlade Republike Kosova i Republike Turske (objavljeno 07.09.2012);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Turske za promociju i uzajamnoj zaštiti ulaganja (objavljeno 01.10.2012)
- Sporazum između Republike Kosova i Republike Turske o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju fiskalne utaje u odnosu na poreze na dohodak (objavljeno 08.11.2012)
- Zakon br. 04 / L-132 o ratifikaciji finansijskih zajma Sporazum je i projekat između Vlade Republike Kosovo, koju zastupa Ministarstvo finansija i nemačke banke KfV u vezi fabrike vode u Orloviću (objavljeno 18.10.2012)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Hrvatske o ekonomskoj saradnji (objavljeno 03.12.2012). Stupanje na snagu 23. septembra 2013. Godine;
- Sporazum o "ekonomskoj i tehničkoj saradnji" između Republike Kosova i Vlade Sjedinjenih Američkih Država, potpisan 29.03.2012 od strane Predsednika Republike Kosovo;
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlade Slovenije za "Međunarodni drumski transport robe i ljudi" potpisali u Ljubljani, 26. juna 2013);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih Država za "Trust Fund" koji je potpisan u Prištini, 4. decembra, 2013;
- Sporazum amandmana sporazum Grant za razvojnih ciljeva Amandman 1 između Sjedinjenih Američkih Država i Republike Kosovo (objavljeno 19.12.2013.);
- Sporazum između Kosova i Evropske banke za obnovu i razvoj saradnje i aktivnosti Evropske banke za obnovu i razvoj na Kosovu (objavljeno 08.04.2013).
- Zakon br. 04 / L-207 za ratifikaciju u okviru Marreveshjas između Vlade Republike Kosova i Evropske investicione banke kojim se uređuju aktivnosti Evropske banke ... (objavljeno 22.08.2013).
- Zakon br. 04 / L-222 o ratifikaciji Sporazuma osnivača članaka je od Razvojne banke Saveta Evrope i članstvo Kosova u EBRD (objavljeno 29.10.2013)
- Zakon br. 04 / L-207 o potvrđivanju Okvirnog Marreveshjas između Vlade Republike Kosova i Evropske investicione banke kojim se uređuju aktivnosti Evropske banke. (Objavljeno 22.08.2013)
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Austrije za "Međunarodni drumski transport robe i kombinovanom transportu", koji je potpisan 21. juna 2013, objavljeno je 13. marta 2014. Stupanje na snagu 1. septembar 2014);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Austrije za "međunarodni prevoz putnika u saobraćaju neredovne i redovnog prevoza" potpisali 21. juna 2013, objavljeno 19. mart 2014). Stupanje na snagu 1. septembra 2014. godine;
- Sporazum o finansiranju između Vlade Republike Kosova i Nemačke razvojne banke KfV, da se poboljša sistem centralnog grejanja, 14. novembar 2011. Objavljeno u Službenom glasniku 24. januara 2012. godine;
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlade Turske za "slobodnoj trgovini" potpisali u Ankari potpisali su u Ankari 27.09.2013. Sa naše strane još nije ratifikovan)
- Sporazum o raspodeli sredstava između Vlade Republike Kosova i Vlade Republike Njemačke (objavljeno 18.03.2013)
- Carinski sporazum o saradnji između Vlade Republike Kosova i Republike Italije potpisan od 25.06.2013

- Vojni sporazum finansijske saradnje između Vlade Republike Kosova i Republike Turske, kao i Protokol o sprovođenju sredstava pomoći, potpisan 07. novembra 2013. u Prištini 30. novembra 2013 Ankaru. Stupanje na snagu 20. maja 2015. godine;
- Okvirni sporazum za saradnju između Republike Kosovo i Islamske banke za razvoj, finansijskog ugovora za put M2. potpisan 21. maja 2013. godine
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije za uklanjanje poreza na dodatu vrednost na uvoz knjiga, knjiga srodni proizvodi, novine, časopisi, periodika i sličnih materijala objavljen novinarima u Albaniji ili na Kosovu (potpisan 28. marta 2014. godine, stupanje na snagu 20. juna 2014);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu i sprečavanju fiskalne utaje (potpisan 28. marta 2014. godine).
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Slovenije za "izbegavanje dvostrukog oporezivanja i sprečavanje fiskalne utaje u odnosu na poreze na dohodak i kapital", koji je potpisan 26. juna 2013. godine; objavljen 7. aprila 2014. godine, stupanje na snagu 16. aprila 2014. godine)
- Okvirni sporazum za ekonomsku, trgovinsku, naučne i tehničke kulturne saradnje između Republike Kosova i Togo (potpisan 21. jula 2014).
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Češke Republike o "izbegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju fiskalne utaje u odnosu na poreze na dohodak", koji je potpisan u Prištini 26. novembra 2013. godine; (objavljen 24. marta 2014).
- Sporazum o izbegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju fiskalne utaje u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu između Vlade Republike Kosova i Republike Mađarske, koji je potpisan u Prištini 03. oktobra 2013, (objavljeno 13.01.2014) Stupanje na snagu od 12. marta 2014. godine;
- Finansiranje i nacrt sporazuma za eliminaciju otpadnih voda na jugozapadu Republike Kosovo, faza III, između Vlade Republike am Main, potpisan je Kosovo i Nemačka banka KfW, Frankfurt u Prištini 24. oktobra 2014. (Objavljeno Jul 09, 2015)
- Sporazum o uzajamnom regulisanju međunarodnog drumskog prevoza putnika i robe između Vlade Republike Kosovo i Republike Italije, potpisan u Prištini 24. jula 2014 (objavljeno 19.09.2014.); stupila na snagu 26. marta 2015. Godine;
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Republike Turske "vojna finansijske saradnje", i implementaciji protokola o Marreveshjan. Potpisan u gradu Budvi u Crnoj Gori 16. oktobra 2014. (Sporazum i protokol u pitanju su potpisani na period od 5 godina trajanja) je objavljen u Službenom glasniku 07. maj, 2015. Stupanje na snagu 23. jula 2015. godine;
- Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Republike Kosova i Ujedinjenih Arapskih Emirata, koji je potpisan 26. aprila 2015. (objavljeno 06.04.2015)
- Otvaranje Crossing zajednički sporazum o Borderland Kotlove - Kukishte za međunarodni drumski putnički saobraćaj između Vlade Republike Kosova i Republike Crne Gore, potpisan 26. marta 2014. (objavljeno 05.07.2015);
- Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Republika Kosovo i Republika Slovenija, potpisan 10. aprila 2015. godine (objavljeno 05.07.2015 Sporazum je stupio na snagu 18. decembra 2015. godine);
- Sporazum o primjeni Evropske unije finansijske pomoći Kosovu Pomoć u okviru pretpristupne instrumenta IPA II između Vlade Republike Kosova i Evropske komisije, potpisan 30. januara 2015. (objavljeno 03.04.2015)
- Sporazum o saradnji u promociji i olakšavanje trgovine između Vlade Republika Kosovo i Republika Makedonija, potpisan u Skoplju 22. januara 2015. (objavljeno 09.03.2015);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlade Savezne Republike Njemačke o finansijskoj saradnji u 2014. godini (Projekat subvencije). Je potpisan u Prištini 08 septembra 2015. godine stupio na snagu 05. oktobra 2015. Godine

- Sporazum o kreditu za finansiranje projekta & # 34; Modernizacija invazivne kardiologije usluga u Univerzitetskom kliničkom centru Kosova "između Republika Kosovo koju predstavlja Ministarstvo finansija i Unicredit Bank Austria AG;
- Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Republike Kosova i Ujedinjenih Arapskih Emirata, koji je potpisan 26. aprila 2015. (objavljeno 04.06.2015);
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i Vlada Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske "izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju fiskalne utaje u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu". To je potpisan 04. juna 2015. godine u Prištini. Objavljeno u Službenom glasniku 09. jula 2015.
- Ugovor o grantu (Sporazum dođele bespovratnih sredstava) potpisali su u Prištini, 29. januara 2015. godine između Vlade Republike Kosovo, koju zastupa Ministarstvo finansija i Kancelarije Strani Komonvelta, koju predstavlja Ambasada Velike Britanije u Prištini.
- Sporazum između Vlade Republike Kosova i SAD da se poboljša usklađenost poreskih zakona na međunarodnom nivou i primenu propisa o FATCA, The potpisan 26. februara 2015, u Prištini. Stupanje na snagu 04. novembra 2015. godine;
- Zajednička izjava između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije "o saradnji u oblasti prekograničnog regionalnog razvoja na Kosovu iu Albaniji". Potpisano u Tirani 23. marta 2015.
- Sporazuma o "saradnji u trgovini promociju i olakšavanje" između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije, potpisan u Prizrenu 11. januara 2014. godine. Stupanje na snagu marta 11, 2015.
- Protokol sporazum za implementaciju okvira između Vlade Republike Kosova i Savjeta ministara Republike Albanije "o saradnji u oblasti promocije i olakšavanje trgovine". Potpisano u Tirani 23. marta 2015. godine.

Članstvo u STO

Kosovo nije član STO, ali radi na aktivnostima vezanim za ovaj proces. U tom smislu, prvi nacrt memoranduma o spoljnotrgovinskog režima koja je potrebna za primenu u STO, je pripremljen u saradnji sa projektom EU. U 2016. se očekuje da podnese zahtev za članstvo u STO.

Srednjoročni prioriteti

- Priprema za članstvo i članstvo (u prvoj fazi sa statusom posmatrača) u STO;
- Nastavak pregovora i potpisivanja sporazuma Bilateralni eliminisanje dvostrukog oporezivanja.

3.32. Poglavlje 31 acquis-a: Spoljna politika, politika bezbednosti i odbrane

Zajednička spoljna i bezbednosna politike kao i Evropska bezbednosna i odbrambena politike zasnovane su na pravnim aktima, uključujući pravno obavezujuće međunarodne sporazume, i na političkim dokumentima. Acquis Evropske unije se sastoji od političkih deklaracija, strategija, aktivnosti i sporazuma. Države članice moraju biti u mogućnosti da sprovedu politički dijalog unutar okvira Zajedničke spoljne i bezbednosne politike, usklade se sa izjavama EU, učestvuju u aktivnostima EU i primenjuju dogovorene sankcije i restriktivne mere. Od država koje su podnele zahtev za članstvo se traži postepeno usklađivanje sa saopštenjima EU-e, odnosno primena restriktivnih mera i gde je to potrebno.

Politički dijalog se intenzivno vodi na nekim nivoima između Republike kosovo i zemalja Evropske unije o ispunjavanju uslova utvrđenih procesom integracije, prvobitno preko potpisivanja, ratifikacije i sprovođenja SSP-a.

Politički dijalog i dijalog o politikama, prema potrebi, doprinosi procesu normalizacije odnosa između Kosova i Srbije. Kosovo se uporno zalaže za vidljivo i održivo poboljšanje odnosa sa Srbijom. Ovaj proces će i Srbiji i Kosovu osigurati nastavak puta ka evropskim integracijama, izbegavajući međusobnu

blokadu u ovim naporima i postepeno doprinoseći sveobuhvatnom poboljšanju odnosa između Kosova i Srbije, u obliku pravno obavezujućeg sporazuma, na osnovu kojeg će obe strane biti u stanju da u potpunosti uživaju svoja prava i ispune svoje obaveze. Prema tome, Kosovo treba da sprovede sve do sada sklopljene sporazume sa Srbijom i u potpunosti poštuje sveobuhvatnu regionalnu saradnju.

Takođe, obaveze koje proizilaze iz odredbi SSP-a predviđaju da Kosovo preko dijaloga i kompromisima reši ostala nerešena pitanja, na osnovu praktičnih i održivih rešenja i da saraduje u tehničkim i pravnim pitanjima sa Srbijom; da uspostavi efikasnu saradnju sa Misijom zajedničkih bezbednosnih i odbrambenih politike tokom čitavog mandata i aktivno doprinese potpunom i neometanom sprovođenju mandata na čitavoj teritoriji Kosova.

Komisija za stabilizaciju i pridruživanje će redovno razmatrati napredak ovog procesa i može doneti odluku i davati preporuke u tom pogledu. KSP može pomoći ovaj proces u skladu sa Članom 129.

Republika Kosovo ozbiljno shvata odgovornost za bezbednost građana na teritoriji iste. Kosovo razume značaj nastavka poboljšanja sposobnosti svojih institucija za pružanje bezbednosti svim građanima Kosova. Prema tome, kao deo procesa postepenog preuzimanja odgovornosti za bezbednost, Vlada Republike Kosovo je marta 2012. godine pokrenula Strateško razmatranje sektora bezbednosti (SRSB), sveobuhvatno razmatranje svih svojih bezbednosnih institucija. Cilj SRSB je detaljna analiza svih aspekata bezbednosti u Republici Kosovo, radi analize trenutnih i budućih izazova bezbednosti; jasne definicije uloga svake institucije u sektoru bezbednosti radi izbegavanja preplitanja i maksimalnog iskorišćavanja institucionalnih kapaciteta; kao i radi identifikacije potrebnih kapaciteta za pružanje zaštite i bezbednosti stanovnika Kosova.

Republika Kosovo teži da bude sastavni deo regionalnih i globalnih struktura snaga bezbednosti, a posebno EU, NATO, OEBS i UN. U tom smislu, nacionalna sigurnost Kosova je blisko povezana sa regionalnom bezbednošću i evro-atlantskom bezbednošću.

Trenutno stanje

Evropska integracija Kosova je strateški nacionalni cilj, i garancija za mir, stabilnost i napredak regiona. U tom smislu, Vlada Republike Kosovo je spremna da preduzme sve potrebne reforme u okviru evropskih integracija. Štaviše, Kosovo čvrsto podržava spoljnu, bezbednosnu i odbrambenu politiku EU, koja ima za cilj jačanje uloge Evropske unije kao entiteta od jakog političkog uticaja na međunarodnu politiku.

Zakonodavni okvir u oblasti spoljne, bezbednosne i odbrambene politike je uspostavljen, a harmonizacija sa odgovarajućim zakonima se nastavlja u cilju rešavanja svih pitanja koja proizilaze iz ove oblasti. Pomenuti zakonodavni okvir je u skladu sa principima i ciljevima EU-e i između ostalog sastoji se od Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma; Zakona za sprečavanje pridruživanja oružanim sukobima van zemlje; Nacionalne strategije za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018, Strategije za borbu protiv terorizma i Plana delovanja 2012-2017, Administrativnog naređenja o sprečavanju i prijavljivanju pranja novca, Administrativnog naređenja o sprečavanju i prijavljivanju finansiranja terorizma.

Institucionalna struktura odgovorna za spoljnu, bezbednosnu i odbrambenu politiku se sastoji od Ministarstva spoljnih poslova, diplomatskih predstavništava i nacionalnih koordinatora Odbora za regionalnu saradnju i Regionalne inicijative za migracije, azil i izbeglice ((MARRI).

Među glavnim prioritetima spoljne politike Kosova ostaje unapređenje strateškog partnerstva sa Evropskom unijom i NATO, uključujući sklapanje ugovornih odnosa sa ovim organizacijama na putu ka evropskim integracijama.

Kosovo cilja ka razvoju regionalne saradnje, odnosno uspostavljanju dobrih odnosa sa susednim zemljama, kao i pružanje pomoći u realizaciji programa Brisela za stabilan, demokratski i region integrisan u EU i NATO. Republika Kosovo smatra da je regionalna saradnja ne samo preduslov za evropske integracije već i neophodnost za regionalnu stabilnost. Vlada Kosova je u tom smislu imenovala Nacionalnog koordinatora odgovornog za sve regionalne inicijative i mehanizme (Odbor za regionalnu saradnju, okvir investicija u zapadni Balkan).

Ovakva orijentacija naše spoljne politike se takođe odražava našim proaktivnim učešćem u pokrete i multilateralne organizacije koje deluju u regionu jugo-zapadne Evrope i šire. Kosovo je članica 21 regionalnog pokreta, između ostalog saradnje u oblasti trgovine, bezbednosti, obrazovanja, tehnologije i životne sredine.

Što se tiče trenutnog stanja u oblasti bezbednosti, važno je istaći da je posle završavanja procesa SRSB i usvajanja Analize o strateškom razmatranju bezbednosti u Republici Kosovo, odlukom Vlade br. 01/173 od 04.03.2014. godine, Vlada ispoštovala sve postupke izmene i dopune postojećeg pravnog kadra na osnovu preporuka SRSB, uključujući i izmenu i dopunu Ustava.

Vlada je 06.03.2014. godine predložila Skupštini Kosova izmenu i dopunu Ustava Republike Kosovo, pa je Skupština na osnovu tog 11. marta 2014. godine podnela Ustavnom sudu predlog Vlade, kako bi isti mogao da utvrdi da li neki predlog izmene i dopune utiče na neko od prava i sloboda garantovanih Poglavljem II Ustava. Ustavni sud je rešenjem br. KO44/14, od 31. marta 2014. godine, usvojilo predlog o izmeni i dopuni ocenjujući da isti ne utiče na prava i slobode utvrđena Poglavljem II Ustava.

S obzirom na raspuštanje Skupštine Kosova, ustavne izmene i dopune su vraćene na ponovno procesiranje od strane Vlade.

Vlada je u svom Programu zakonodavstva za 2015. godinu, odredila 30. juni 2015. godine, kao poslednji datum za usvajanje ovih izmena i dopuna.

Istovremeno, Ministarstvo bezbednosnih snaga Kosova je, u saradnji sa Pravnom kancelarijom ureda Premijera i resornim ministarstvima, sastavilo predlog zakona o izmeni i dopuni zakona koji se tiču oružanih snaga Kosova. Ovaj predlog zakona je razmotren i harmonizovan i sa savetnicima ekipe NATO-a, i podržan je od strane Ministarstva odbrane SAD.

Ovim predlogom zakona se menja i dopunjuje 39 (trideset devet zakona) koji se povezuju sa preporukama proizišlim iz Analize strateškog razmatranja sektora bezbednosti. Pitanja koja se povezuju sa izmenama i dopunama se pretežno tiču imena, misije, zadataka i strukture Ministarstva bezbednosnih snaga Kosova i bezbednosnih snaga Kosova.

Politički dijalog sa Srbijom

Što se tiče dijaloga između Kosova i Srbije, Kosovo ostaje posvećeno učešću u dijalog na tehničkom nivou, u cilju postizanja napretka u sprovođenju sporazuma sklopljenih između uključenih strana.

Kosovo ozbiljno shvata značaj Briselskog dijaloga, ne samo radi poboljšanja života građana i bilateralnih odnosa između dve zemlje, već zato što će ovaj dijalog trenutno najveći i najbitniji doprinosilac mira i stabilnosti u regionu.

U tom smislu, Vlada Republike Kosovo, kao konstruktivna i ozbiljna strana Briselskog dijaloga, daje poseban značaj sprovođenju svih Briselskih sporazuma sklopljenih tokom poslednje četiri godine i potencijalnih sporazuma sklapanje kojih se očekuje u narednom periodu.

Postignut je određeni napredak u postizanju sporazuma između Kosova i Srbije, međutim, nalazi poslednjeg izveštaja Vlade Republike Kosova (2016) ukazuju na spor napredak u opštem sprovođenju sporazuma od strane Srbije. Odvojenim pregledom sporazuma, u izveštaju se identifikuju različiti nivoi napretka u pojedinim oblastima i nedostatak napretka u većini oblasti.

Srednjeročni prioriteti

- Izrada i usvajanje Strategije za spoljne poslove;
- U srednjeročnom periodu se planira realizacija ... u cilju realizacije misije u okviru spoljne politike Republike Kosovo.
- Nastaviće se sa obučavanjem javnih službenika u oblasti spoljne i bezbednosne politike. Prioritet će se dati onima koji su zaduženi sprovođenjem graničnih mera i kontrole oružja. Takođe, preko studijskih poseta država članica, razmeniće se iskustva o efikasnijem sprovođenju restriktivnih mera.
- Republika Kosovo će nastaviti da doprinosi poboljšanju političkog dijaloga sa EU-om i biće aktivan akter u ovom dijalogu. Republika Kosovo će nastaviti da sprovodi podzakonska akta EU u oblasti spoljne politike i bezbednosti.
- Što se tiče saradnje sa međunarodnim organizacijama Republika Kosovo će nastaviti da bude aktivan član međunarodnih organizacija (Venecijska komisija, Svetska banka, Međunarodni monetarni fond, Evropska banka za obnovu i razvoj, Frankofonija, itd). Republika Kosovo će takođe nastaviti da igra proaktivnu ulogu u skladu sa obavezama koje snosi članstvo u regionalne organizacije, kao ravnopravan partner (SEECP, RCC, ...)
- Takođe, Republika Kosovo će nastaviti da sprovodi restriktivne mere koje odredi Savet. Na taj način, Kosovo će uspostaviti mehanizam za sprovođenje restriktivnih mera.
- Usvajanje unutrašnjih pravnih akata od strane Ministarstva bezbednosnih snaga Kosova (MBSK).

3.33. Poglavlje 32 *acquis*-a: Finansijska kontrola

Ovo poglavlje pokriva dve glavne oblasti politike: (a) javna unutrašnja finansijska kontrola (JUFK) i spoljašnju reviziju (SR) i (b) zaštitu finansijskih interesa EU i zaštitu evra od falsifikacije. Što se tiče oblasti JUFK-a i spoljašnje revizije, ne postoji poseban zakon EU-e koji će se koristiti za harmonizaciju sa nacionalnim zakonima. Umesto toga, članice se angažuju da usvoje međunarodne standarde kontrole i spoljašnje revizije definisane od strane Međunarodne organizacije za vrhovne revizijske institucije (INTOSAI), kao i najbolje prakse EU-e.

Javna unutrašnja finansijska kontrola je sastavni deo upravljanja javnim finansijama i uključuje čitav javni budžet. Principi javne finansijske kontrole naročito zahtevaju postojanje i) efikasnih i transparentnih sistema finansijskog upravljanja i kontrole (uključujući adekvatnu prethodnu, tekuću i naknadnu finansijsku kontrolu i inspekciju); ii) funkcionalno nezavisne sisteme unutrašnje revizije; relevantne organizacione strukture (uključujući centralnu koordinaciju); i iv) operativno i finansijski nezavisne organizacije eksterne revizije radi procene kvaliteta novouspostavljenih JUFK sistema. U oblasti spoljašnje revizije od zemalja kandidata se očekuje da sprovedu standarde INTOSAI, posebno Deklaraciju iz Lime i Meksika o funkcionalnoj, finansijskoj i institucionalnoj nezavisnosti, kao i sprovođenje finansijskih revizija (pravilnosti) i performanse.

Što se tiče zaštite finansijskih interesa EU-e, traktat o funkcionisanju EU-e (član 325) zahteva od država članica da preduzmu mere protiv prevara koje utiču na finansijske interese EU-e. Države članice moraju da koordiniraju mere i sarađuju sa Evropskom komisijom. Zaštita interesa EU uključuje i harmonizaciju nacionalnih krivičnih zakona sa Konvencijom za zaštitu finansijskih interesa EU-e (PFI Convention) i tri protokola iste o saradnji između nacionalnih organa i Komisije. Od država kandidata se očekuje uspostavljanje nacionalne službe protiv prevara koja će služiti kao kontakt za olakšavanje koordinacije sa Komisijom i državama članicama.

Što se tiče zaštite evra od falsifikovanja, ovo poglavlje govori o nekrivičnim aspektima, dok su krivični aspekti pokriveni Poglavljem 24. Glavni principi protiv falsifikacije novca su utvrđeni Ženevskim konvencijom i detaljnije su opisani relevantnim pravnim *acquis-ama*. Relevantni zakoni uključuju prikupljanje, čuvanje i razmenu informacija o falsifikovanim novčanicama, oduzimanje kovanica sličnih kovanicama evra, obavezu za finansijske institucije da provere autentičnost, povlačenje falsifikovanih novčanica iz prometa i saradnju na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Uslovi SSP-a

Obaveze Republike Kosova u pogledu Poglavlja o finansijskoj kontroli koje proističu iz člana 97 i SSP-a.

Član 97 zahteva da se saradnja između strana usredsredi na oblasti od prioriteta koje se povezuju sa pravnim *acquis-ama* EU-e u vezi sa javnom unutrašnjom finansijskom kontrolom. Strane posebno moraju saradivati u pogledu daljeg sprovođenja efikasne unutrašnje kontrole i potpuno nezavisnog sistema unutrašnje revizije u javnom sektoru Kosova, u skladu sa međunarodno priznatim pravnim okvirom i najboljim praksama EU-e. Takođe, saradnja se treba usredsrediti na uspostavljanje i jačanje centralnih jedinica za finansijsku kontrolu i upravljanje.

U oblasti spoljašnje revizije, Član 97. zahteva da strane posebno saraduju u cilju daljeg razvoja nezavisne spoljašnje revizije na Kosovu u skladu sa međunarodno priznatim standardima i najboljim praksama EU-e. Saradnja se takođe treba usredsrediti na podizanje kapaciteta kancelarije generalnog revizora.

U *Izveštaju EK-a o Kosovu 2016.* je utvrđeno da u oblasti Finansijske kontrole treba vršiti značajne napore za sprovođenje IKJF-a u svim nivoima administracije i u javnim preduzećima. Takođe, se naglašava da treba početi sprovođenje aktivnosti definisanih u Strategiji IKJF 2015-2017. U isto vreme treba obezbediti sistematske radnje u nalazima i preporukama spoljne revizije. Uticaj spoljne revizije treba da se dodatno poboljša. Treba izgraditi administrativne kapacitete u CJH i da Kosovo izdvaja dovoljno sredstava za sertifikaciju i kontinuiranu i stručnu obuku revizora.

Usklađivanje zakonodavstva Kosova sa EU o zaštiti finansijskih interesa EU i dalje slaba. Isto tako, u izveštaju navodi da Kosovo nema sporazum formalno saradnji sa Evropskom komisijom i Evropskom centralnom bankom za zaštitu evra od falsifikovanja.

Trenutno stanje

Kosovo poseduje sveobuhvatni zakonodavni okvir koji reguliše javnu unutrašnju finansijsku kontrolu, uključujući zakone, uputstva, pravila, druge međunarodne standarde, politike Vlade Kosova.

Pravni osnov za javnu unutrašnju finansijsku kontrolu je definisan Zakonom br. 03/L-048 o javnom upravljanju finansijama i odgovornosti (ZJUFO), izmena i dopuna zakona br. 03-L-048, br. 2010/03-L-221 izmena i dopuna ZJUFO br. 03-L-048, br. 2013/04-L-194. Postojeći zakonodavni okvir za javnu unutrašnju finansijsku kontrolu sadrži opšte principe i poziva se na standarde INTOSAI, okvir COSO, Standarde instituta za unutrašnju reviziju (IIA).

Primarno zakonodavstvo za oblast unutrašnje revizije uključuje Zakon o javnom upravljanju finansijama i odgovornosti br. 03/L-048 i Zakon br. 03/L-128 o unutrašnjoj reviziju, dok sekundarno zakonodavstvo obuhvata:

- Priručnik o unutrašnjoj reviziji;
- AU br. 22/2009 o utvrđivanju kriterija i postupka dobijanja privremene dozvole za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru, koje utvrđuje uslove licenciranja revizora sa privremenom dozvolom;
- AU br. 23/2009 o formiranju i funkcionisanju jedinica za unutrašnju reviziju (JUR) u javnom sektoru, koji definiše uslove formiranja i funkcionisanja unutrašnje revizije;

- AU br. 11/2010 o funkcionisanju komiteta revizije u subjektu javnog sektora, predstavlja uslove uspostavljanja i funkcionisanja komiteta revizije;
- AU br 05/ 2012 o postupku dobijanja profesionalne dozvole za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru, predstavlja uslove za licenciranje unutrašnjih revizora dobijanjem profesionalnih dozvola što se radi nakon sertifikacije.
- AU br. 04/2016-MF o nacionalnom programu obuke i sertifikaciji internih revizora u javnom sektoru.

Primarno zakonodavstvo u oblasti Finansijskog upravljanja i kontrole obuhvata Zakon br. 03/L-048 MFPP, dok, sekundarno zakonodavstvo obuhvata:

- Finansijsko pravilo trezora br. 01/2010 o javnoj unutrašnjoj kontroli finansija od 30.07.2010., predstavlja COSO okvir i principe odgovornosti u smislu lanca odgovornosti javnog sektora Kosova. Većina odredbi ovog pravila je definisana zakonom. Na primer, odgovornost poslanika Skupštine i izvršnih službenika centralne i lokalne vlasti, sva terminologija FUK-om i interpretacija iste u smislu javnog sektora Kosova.
- Finansijsko pravilo br. 01/2013/MF o rashodima javnih sredstava i unutrašnje kontrole i decentralizacija upravljanja rashodima budžetskih organizacija.
- Priručnik o postupcima FUK-om koji je usvojen 2011. godine, sadrži 14 postupaka koji imaju za cilj da pokriju sve oblasti ciklusa budžeta. Priručnik FUK-om bi mogao da se koristi od strane budžetskih organizacija kada bi postojali odgovarajući informativni sistemi upravljanja, gde kontrole čine deo procesa sa malo uputstava koje je dala Centralna jedinica za harmonizaciju (CJH) Finansijskog upravljanja i kontrole (FUK) i kada bi postojala ozbiljna odgovornost i mehanizmi izveštavanja. Ovi uslovi se nisu sprovodili u vreme donošenja Priručnika FUK-e.

Ministarstvo finansija je donelo i nekoliko Administrativnih uputstava (AU) u vezi sa računovodstvom, finansijskim izveštavanjem, utvrđivanjem troškova novih politike i upravljanjem nefinansijskom imovinom:

- AU br. 01/2013/MF o definisanju formata, sadržaja i postupka za utvrđivanje troškova novih politike;
- Finansijsko pravilo br. 02/2013/MF o prijavljivanju dugova budžetskih organizacija;
- Uredba br. 03/2013 o godišnjim finansijskim izveštajima budžetskih organizacija;
- Uredba MF br. 02/2013 o upravljanju nefinansijskom imovinom budžetskih organizacija. Zakon o unutrašnjoj reviziji (zakon br. 03/L-128).

Osim gore pomenutih zakona, postoje i drugi zakoni koji se povezuju sa JUFK, uključujući:

- Zakon o javnim preduzećima (Zakon br. 03/L-087 izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/L-111);
- Zakon o izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-087 o javnim preduzećima (br. 04/L- 111);
- Zakon o finansijama lokalne vlasti (Zakon br. 03/L- 049);
- Godišnji zakoni o usvajanju budžeta Kosova
- Zakon o javnoj nabavci (Zakon br. 04-L-042);
- Zakon o državnoj upravi (Zakon br. 03/L-189);
- Zakon o osnivanju kancelarije generalnog revizora (Zakon br. 03/L-075);
- Zakon o borbi protiv korupcije (Zakon br. 2004/34);
- Zakon o javnoj službi (Zakon br. 2010/03-L-149);
- Zakon o platama javnih službenika (Zakon br. 03-L-147) i
- Zakon o pristupu javnim dokumentima (Zakon br. 03/L-215).

Što se tiče spoljne revizije, Izjava iz Lime i Deklaracija iz Meksika ističu da su očuvanje objektivnosti i nezavisnosti primarne za funkciju generalnog revizora. Ovi principi su odlučujući za našu instituciju. Objektivnost i nezavisnost se trebaju obezbediti preko dobrog sprovođenja mandata, zakonitog i

održivog, u skladu sa međunarodno priznatim standardima revizije javnog sektora i unutrašnjim kodeksom profesionalne etike. Mandat i funkcionisanje su regulisani primarnim zakonodavstvom:

- Ustav Kosova, članovi 136, 137, 138;
- Zakon br. 03/L-075 o uspostavljanju Kancelarije generalnog revizora (KGR) Kosova i Kancelarije za reviziju na Kosovu.

Ostali relevantni zakoni i propisi koji se tiču oblasti revizije su:

- Zakon o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti;
- Zakon o javnoj nabavci;
- Zakon o javnoj službi;
- Zakon o javnim preduzećima;
- Zakon o platama javnih službenika;
- Zakon o borbi protiv korupcije; itd.

Okvir politika

Politike i strategije u oblasti JUFK

Politike JUFK-a 2011 potvrđuje napore Vlade da sprovede svoje odgovornosti u skladu sa Ustavom, Poglavljem 32 *acquis-a* u smislu nacionalnih prioriteta.

Strategija za javnu unutrašnju finansijsku kontrolu za 2015-2019 – cilj strategije je poboljšanje sistema FUK-e i UR-e, omogućavajući efikasne javne rashode, bolje usluge, obezbeđenje transparentnosti, adekvatno trošenje budžeta Republike Kosovo, dotacija, donatora i pozajmica. Strategija JUFK-a uvodi moderan pristup upravljanja, koji karakteriše upravljanje zasnovano na rizik, intenzivno iskorišćavanje upravljanja sistemom informisanja, integrisana kontrola za smanjenje rizika sa visokim nivoom automatizacije. Ovaj moderan pristup zahteva dodatne stručne veštine, upravnu odgovornost i naprednu unutrašnju reviziju koja će pomoći organizacijama da realizuju svoje ciljeve.

Kancelarija generalnog revizora je 2009. godine usvojila Strategiju za korporativni razvoj. Ista je sada izmenjena i dopunjena i opisuje poslove KGR-a do 2020. godine, a ista je harmonizovana sa Strategijom za evropske integracije. Kancelarija konstantno vodi računa o stručnom razvoju revizora, kako bi osigurala kvalifikacije potrebne za obavljanje poslova revizora.

Što se tiče zaštite evra od falsifikacije, Centralna banka je shodno svojim ovlašćenima 14. marta 2007. godine donela AU o povlačenju falsifikovanih novčanica i kovanica iz prometa, uputstvo se odnosi na sve finansijske institucije koje sprovode svoju delatnost na Kosovu i koje su licencirane od strane CBK-a. Cilj uputstva je uspostavljanje mera potrebnih za povlačenje falsifikovanih novčanica i kovanica iz prometa.

Finansijske institucije, odnosno institucije kreditiranja i svaka druga institucija koja se bavi isplatom i distribucijom novčanica i kovanica javnosti, kao stručnom delatnošću, uključujući institucije delatnost kojih se sastoji od razmene novčanica i kovanica različitih valuta, kao npr. menjačnice, moraju povući iz prometa sve evro novčanice i kovanice, za koje znaju ili sumnjaju da su falsifikovane. Sumnjive novčanice i kovanice se odmah moraju predati ovlašćenom organu (u ovom slučaju Policiji, a Policija je dužna da ih dostavi Kosovskoj agenciji za forenziku). CBK-a je takođe donela i dokument nazvan „Korisni saveti za institucije koje rade sa gotovinskim novcem“ koje detaljno opisuju postupak odnosa prema novcu koji se smatra falsifikovanim.

Institucionalni okvir

Vlada je uspostavila institucionalni okvir koji se sastoji od organizacija javnog sektora koje rade na usmeravanju Centralne jedinice za harmonizaciju, odnosno finansijsko upravljanje i kontrola (FUK) i unutrašnja revizija (UR), pod nadzorom spoljnog revizora u cilju uspostavljanja lanca odgovornosti.

Koncept „Javne unutrašnje finansijske kontrole“ je formalizovan 1999. godine od strane Evropske komisije. On se odnosi na „sisteme unutrašnje kontrole nacionalnih vlada koji imaju za cilj zaštitu finansijskih interesa vlade uopšte“. JUFK je uspostavljena kao dobra strategija koja će pomoći procesu reforme u razvoju javnih sistema unutrašnje kontrole u zemljama koje žele da postanu kandidati za članice EU-e. Sistem JUFK je definisan kao sistem koji se sastoji od funkcionalnih elemenata finansijskog upravljanja i kontrole (FUK) i unutrašnje revizije (UR), zajedno sa institucijama odgovornim za harmonizaciju ovih funkcija tokom upravljanja (CJH=(FUK + UR).

Subjekti javnog sektora (budžetske organizacije)

Odgovornost se sastoji od lanca učesnika koji su odgovorni za realizaciju određenih ciljeva, i koji su pojedinačno odgovorni organu višeg nivoa u pogledu realizacije ovih ciljeva. Organ najvišeg nivoa u ovom lancu predstavljaju građani, koje predstavlja izabrani poslanik u Skupštini i lokalnim samoupravama. Subjekti u političkom sektoru odgovornom za JUFK su:

- Skupština - u okviru Skupštine Kosova deluje Komisija za praćenje javnih finansija, koja je ovlašćena za praćenje rashoda javnih sredstava preko izveštaja KGR, CJH, itd.;
- Vlada Kosova - definiše nadležnosti i odgovornosti Ministara u pogledu sprovođenja politike Vlade preko uredbi, politike i administrativnih dokumenata sa upravom budžetskih organizacija.
- Ministarstvo finansija - je odgovorno za pravila i detaljne postupke za JUFK (FUK i UR), obuke i pružanje tehničke podrške svim stranama u pogledu sprovođenja pravila o FUK i UR;
- Uprava javnog sektora - je odgovorna za sprovođenje JUFK i performansu istih u pogledu korišćenja javnih resursa za realizaciju organizacionih ciljeva.

Šema obuke za oblast finansijskog upravljanja i kontrole.

CJH je uspostavilo šemu obuke za oblast finansijskog upravljanja i kontrole. Ova šema predviđa obuku lica koji su odgovorni za oblast finansijskog upravljanja i kontrole koja je fokusirana u sledećim oblastima: upravljanje rizikom, samoprocena, opis procesa, strateško i budžetsko planiranje.

Šema sertifikacije internih revizora

Nacionalni program za obuku i sertifikaciju internih revizora je stvoren. Ovaj program je akreditovan i od strane Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije. Sprovođenje programa je počelo u septembru 2016. godine. Ova šema se sastoji od teorijskog i praktičnog dela.

Kontinuirano profesionalno obrazovanje za internog revizora

Pored šeme sertifikacije za unutrašnjeg revizora, CJH je takođe stvorio i šemu obuke za kontinuirano profesionalno obrazovanje koja je fokusirana na strateškom i godišnjem planu i osiguranju kvaliteta.

U oblasti spoljne revizije, Nacionalna kancelarija za reviziju igra značajnu ulogu u praćenju javnih rashoda i poboljšanje finansijskog upravljanja i dobrog upravljanja. Obezbeđivanje funkcionalne i finansijske nezavisnosti ostaje prioritet za oblast spoljne revizije. U kratkoročnom smislu se očekuje dalji razvoj postupaka i administrativnih kapaciteta za sprovođenje ne-statutnih revizija³⁶ za procenu tog da li se vladini programi sprovode efikasno i ekonomično i da li su uspostavljene mere za merenje i izveštavanje o efikasnosti istih. U srednjeročnom smislu, održiv institucionalni razvoj, očuvanje kvaliteta i razvoj postupaka i administrativnih kapaciteta za obezbeđivanje efikasne zaštite finansijskih interesa Evropske unije (EU) ostaje jedan od glavnih prioriteta.

³⁶ Ne-zakonske revizije su performans revizije koji nisu godišnji uslov propisan zakonom.

Član 136. Ustava Kosova definiše Generalnog revizora kao najvišu instituciju za ekonomsku i finansijsku kontrolu. Generalni revizor je izabran od strane Skupštine većinom glasova poslanika, na osnovu predloga Predsednika/ce. Skupština odlučuje o razrešenju Generalnog revizora sa (2/3) većine svih poslanika na predlog Predsednika/ce ili na osnovu predloga jedne trećine (1/3) svih poslanika. Mandat GR je pet (5) godina sa mogućnošću ponovnog izbora na još jedan mandat. Poželjan je mandat od 7-8 godina. To bi ojačalo nezavisnost.

Član 137. Ustava se može ažurirati u skladu sa definicijama SNISA što se tiče uloge i mandata Vrhovnih revizorskih institucija. On trenutno glasi, Generalni revizor kontroliše: (1) ekonomsku delatnost javnih institucija i ostala državna pravna lica; (2) upotrebu i zaštitu javnih sredstava od strane organa centralne i lokalne vlasti; (3) ekonomsku delatnost javnih preduzeća i drugih pravnih subjekata, u koje Država ima svoje akcije, ili kada njihova dugovanja, kredite i obaveze garantuje Vlada.

Sadašnja definicija Ustava ne predstavlja neku prepreku u daljem razvoju javne spoljašnje revizije. Ali, ako je potrebno izmena i dopuna se mogu uzeti u obzir. Zakon br. 03/L-075 je delimično zastareo. Ne razmatra pitanje funkcionalne, operativne i finansijske nezavisnosti, na zadovoljavajućem nivou. Prema tome, Ministarstvo finansija je kao sponzor ovog predloga zakona sastavio novi nacrt zakona o Generalnom revizoru i Nacionalnoj kancelariji za reviziju. Ovaj predlog zakona razmatra ova pitanja mnogo bolje, Vlada ga je usvojila jula 2015. godine i isti je poslat Skupštini na dalje procesiranje.

Sredstva za rad:

- Međunarodni standardi revizije za vrhovne revizorske institucije;
- Priručnik za reviziju regularnosti;
- Uputstvo o upravljanju kvalitetom revizije;
- Uputstvo o reviziji performanse;
- Etički kodeks i profesionalno ponašanje;
- Strategija za zajednički razvoj;
- Ostale sekundarne politike i strategije;
- Rezolucija A/66/209 usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o nezavisnosti vrhovnih revizorskih institucija.

Šema sertifikacije za revizore regularnosti

Jedan od programa sertifikacije za reviziju regularnosti se određuje i provodi na osnovu međunarodno priznate standarde revizije javnog sektora (ISSAI). Program je podeljen na četiri dela: uvod, Priprema, Part tehničke i kontinuiranog profesionalnog razvoja. Tehnički deo vrši lokalna udruženja³⁷ ovjerena od IFAC. Program se finansira iz budžeta Kosova. Time obično 3,5 godina da bude overen i odluka potvrda je doneta na osnovu rezultata ispitivanja, iskustvo i rezultati za osoblje procene.

Šema sertifikacije za revizore učinka

Sertifikacija šema za obavljanje revizora jedan od programa sertifikacije za revizora performanse je razrađen i prva godina šeme se realizuje. Sveobuhvatna šema za ovu vrstu profesije je u toku.

Što se tiče novca za zaštitu od falsifikovanja u Republici Kosovo, u svetlu odnosa međusobne saradnje između Kosovske policije (KP) i Centralne banke Republike Kosova (CBK) kako bi se osiguralo novac zaštitu protiv falsifikovanje u Republici Kosovo 11. septembra, 2009. PK i CBK potpisali su sporazum o osnivanju Centralnog komiteta falsifikovanog novca analize (odbora).

Komitet se sastoji od tri višeg KP i tri viši CBK. Predstavnici odbora se redovno sastaju u okviru cilju razmatranja pitanja koja proizilaze iz uloge ovog odbora. Komitet nema ovlašćenja za donošenje odluka.

³⁷ Udruženje sertifikovanih računovođa i revizora Kosova.

Osnovna uloga odbora je:

- Jačanje neophodne mere kako bi se izbeglo da se krivotvorene novčanice i kovani novac iz optičaja;
- Prikupljanje, analiza i objavljivanje tehničkih podataka i statističkih podataka o falsifikovanim novčanicama i kovanicama; i
- Pružanje informacija i smernice i obuku za finansijske institucije, drugim relevantnim institucijama i javnosti o novčanicama i kovanog novca.

Odbor ima ovlašćenje da uspostavi radne grupe neophodne za dalje studiranje određenim pitanjima i da daje preporuke Komitetu po tom pitanju. Radne grupe će imati status ad hoc mandata i jasan vremenski okvir.

U Republici Kosovo, organ nadležan za analizu i ekspertizu novca navodno kovanog je Kosovska forenzika - Laboratorija za dokumente i rukopisa, koji deluje u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova (ranije radila u PK).

Srednjeročni prioriteti

Javna unutrašnja finansijska kontrola

- Unapređenje i integracija sistema informativne tehnologije;
- Budžetiranjem programa i ciljanim izveštavanjem o performansi (strateško planiranje se povezuje sa izvorima budžeta). Upravljanje rizikom od strane budžetske organizacije;
- Uspostavljanje dobro definisanog sistema JUFK, koji obezbeđuje odgovornost uprave o sistemima UFK i funkcijom UR, koji pokriva sve izvore prihoda i rashoda nacionalnog budžeta (uključujući spoljna sredstva) i koji je saglasan relevantnim zakonima, opisima budžeta i principima pravilnog upravljanja finansijama, transparentnosti, efikasnosti i ekonomičnosti, pod pokroviteljstvom dokumenta politike JUFK
- Prethodne, tekuće i naknadne kontrole se baziraju na službeni analizu rizika;
- Potpuno nezavisno funkcionisanje unutrašnje revizije, koja ispunjava međunarodno priznate standarde;
- Obuka za upravnike svih institucija u oblasti upravne odgovornosti o obučavanja unutrašnjih revizora;
- Praćenje subjekata javnog sektora i izabranih JUR.
- Podela odgovornosti, radi izbegavanja sukoba interesa u javnom finansijskom upravljanju i kontroli;
- Institucije koje imaju osoblja i dovoljno novca trebaju obezbediti centralnu harmonizaciju FUK i UR, i
- Uspostavljanje revizorskih kapaciteta za reviziju projekata koje finansira/sufinansira EU-a;
- Zaštita finansijskih interesa Evropske unije

Spoljna revizija

- Razmatranje korporativnog plana radi procene tog šta je postignuto i radi ažuriranja po potrebi;
- Razvoj ciljeva za dobre odnose sa zajednicom SAI;
- Pronalaženje oblika učešća u INTOSAI, koji ne zavise od našeg državnog statusa;
- Pronalaženje mogućnosti doprinošenja regionalnom razvoju Vrhovnih revizornih institucija preko učešća u Komisije, doprinosa profesionalnim radovima, i preko drugih oblika;
- Razmatranje delokruga naših delatnosti od strane kolega³⁸;
- Dalji razvoj relevantnosti revizije, postepeno sprovodeći više revizija performanse;
- Pronalaženje državnog prostora za odgovarajući i dugoročni smeštaj;
- Početak sprovođenja upravljanja shodno sistemu za upravljanje budžetom;

³⁸ Procena od strane kolega.

- Pronalaženje odgovarajućih i potrebnih oblika naknade;
- Direktori i viši revizori se trebaju angažovati za mentorstvo u kancelarijama revizije na svim nivoima;
- Dalji razvoj saradnje sa CJH i UR i pronalaženje mogućnosti smanjenja količine rada revizora;
- Uspostavljanje radnih odnosa sa izvršnim organima u oblasti reforme javne uprave;
- Nastavak sastavljanja godišnjih izveštaja o reviziji, dobrog kvaliteta i efikasnih preporuka, na osnovu sa veće relevantnosti revizije;
- Dalji razvoj revizije IT;
- Veća usredsređenost na oblasti od interesa za decentralizovano upravljanje IPA sredstvima.

3.34. Poglavlje 33 *acquis*-a: Finansijske i budžetske odredbe

Ovo poglavlje pokriva pravila u vezi sa finansijskim resursima koji su neophodni za finansiranje budžeta Evropske unije („*vlastita sredstva*“). Ova sredstva uglavnom se sastoje od doprinosa država članica zasnovanih na tradicionalnim sopstvenim sredstvima od carina i poreza na poljoprivredne proizvode i šećer; sredstvima zasnovanim na porezu na dodatnu vrednost i sredstvima od bruto nacionalnog dohotka. Države članice moraju da poseduju odgovarajući administrativni kapacitet za adekvatnu koordinaciju i obezbeđivanje pravilnog obračuna, prikupljanja, uplate i kontrole vlasititih sredstava. *Acquis* EU u ovoj oblasti je direktno obavezujuća i ne zahteva prenošenje u nacionalno zakonodavstvo.

Uslovi SSP-a

Član 74. SSP-a zahteva harmonizaciju zakonodavstva Kosova sa pravnim *acquis*-ama EU-e što uključuje i ovo poglavlje.

Trenutno stanje

Zakonodavni okvir

Glavna pravna akta relevantna za ovo Poglavlje uključuju:

- Zakon br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima;
- Zakon br. 05/L -109 o izmenama i dopunama Zakona br. 05/L-071 o budžetu Republike Kosova;
- Zakon br. 05/L -037 o porezu na dodatnu vrednost;
- UA MF-NR. 03/2015 o sprovođenju Zakona br. 05/L-037 o porezu na dodatnu vrednost;
- Zakon br. 04/L-099 o izmenama i dopunama Carinskog Zakonika i akciza na Kosovu br. 03/L-109;
- Administrativno uputstvo MF - br. 05/2014 o izmenama i dopunama Administrativnog uputstva br. 11/2009 o sprovođenju carinskog zakonika i akciza, izmenjenom i dopunjenom Administrativnim uputstvom br. 05/2010 i Administrativnim uputstvom br. 06/2013.

Sistem o porezu na dodatnu vrednost u Republici Kosovo je regulisan Zakonom br. 05/L -037 o porezu na dodatnu vrednost. Porez na dodatnu vrednost uključuje primenu poreza na potrošnju robe i usluga, koji je proporcionalan ceni robe i usluga, i koji se obračunava sa ovom cenom shodno primenljivoj kvoti, i koji se pripisuje u različitim fazama proizvodnje, distribucije i životnog veka trgovine robom i uslugama, koji na kraju snosi krajnji potrošač.

PDV se pripisuje standardnom kvotom od osamnaest odsto (18%), dok se umanjeni PDV obračunava i plaća u iznosu od osam odsto (8%) za neku osnovnu robu i usluge, kao i uvoz iste.

Postupak prikupljanja i kontrole carinskih obaveza i poreza na uvoz obavlja Carina Kosova. Carina Kosova deluje pod nadležnošću Ministarstva finansija, na osnovu Zakona br. 03/L-109 od 10. novembra 2008. godine, izmenjenom i dopunjenom Zakonom br. 04/L-099, od 3. maja 2012. Godine o carinama i

akcizama Kosova. Ovaj zakon je delimično u skladu sa Zakonom EU o carinama, tačnije sa Uredbom Saveta (SE) 2913/92/ o carinskom zakonu Zajednice.

Što se tiče budžeta, na osnovu člana 5. Zakona br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima, Odeljenje za budžet je ovlašćeno i odgovorno za:

- sastavljanje predloga budžeta Republike Kosovo,
- sastavljanje srednjeročnog okvira rashoda,
- sprovođenje budžeta Republike Kosovo,
- procenu zahteva za promene dodele budžeta,
- procenu finansijskog uticaja vladinih politike, i
- sprovođenje svih ostalih odgovornosti koje su date Odeljenje za budžet, shodno zakonu.

Institucionalni okvir

Glavna institucija za ovo poglavlje je Ministarstvo za finansije. U okviru Ministarstva za finansije strukture koje su dale svoj doprinos su Poreska Administracija Kosova, Carina Kosova, takođe u okviru ministarstva se nalazi i Odeljenje za budžet, kao i Odeljenje javnih, ekonomskih, politika i međunarodne finansijske saradnje.

Kratkoročne mere

- Izrada i usvajanje godišnjeg zakona o budžetu za 2018. Za ovaj projekat je institucija odgovorna za pripremu i usvajanje od strane Vlade Ministarstva finansija Kosova. Kasnije ova vlada podnese račun za usvajanje u Skupštini. Ovaj zakon mora biti odobren od strane parlamenta do 31. decembra 2017. godine;
- Usvajanje izmjena u vezi sa izuzetnim finansijskim obavezama iz prethodne godine za višegodišnje kapitalne projekte, na osnovu člana 7. Zakona o budžetu godišnjem. Institucija odgovorna za pripremu i usvajanje od strane Vlade Kosova budžeta tabela Ministarstva finansija - Sektor budžeta.
- Izdavanje Prvo obaveštenje 2017/01 budžeta budžetskih organizacija do 15. maja 2017. godine, koji predviđa prve smjernice za izradu budžeta procena za 2018. i 2019. do 2020, red letenja i davanje prve početne granice za 2018 i procene za godine 2019 - 2020.
- Izdavanje drugi budžetski cirkular 2018/02 budžet za organizaciju, pružajući jake granice za 2018., procenjuje za period 2019-2020 i raspored budžetskih rasprava;
- Ako je potrebno, problem Treći Budžetski cirkular 2018/03. • & # 9; Pružanje nezavisno mišljenje iz Odeljenja i Bukhetit u vezi procene budžetskog uticaja predloženih zakona.

Srednjeročni prioriteti:

- Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU o PDV
- Osnivanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta za primenu i implementaciju pravilno pravilima sopstvenih sredstava EU;
- Usklađivanje Komponente za obračun bruto nacionalnog dohotka u ESA 95 standardima;
- Do 30. aprila 2016. godine Vlada Skupština će isporučiti Okvir srednjoročnih rashoda za narednu fiskalnu godinu u 2017. i procjene za naredne dve fiskalne godine 2018-2019.
- Izrada i odobravanje godišnjeg budžeta za 2017.
- Izrada i odobravanje godišnjeg budžeta za 2018.
- Izrada i odobravanje godišnjeg budžeta za 2019.
- Sastavljanje srednjeročnog okvira rashoda 2017 - 2019
- Sastavljanje srednjeročnog okvira rashoda 2018 - 2020
- Sastavljanje srednjeročnog okvira rashoda 2019 - 2021

Za više informacije uputite se u poglavlje 16. "Porezi" i 29. "Carinska unija".

3.35. Poglavlje 34 acquis-a: Institucije

Ovo poglavlje acquis-a nije pokriveno ovim programom u ovoj fazi pristupanja EU-a.

3.36. Poglavlje 35 acquis-a: Ostala pitanja

Ovo poglavlje acquis-a nije pokriveno ovim programom u ovoj fazi pristupanja EU-a.

MATRICA KRATKOROČNIH MERA

Zakonodavne mere

Br.	Ciljevi/Referentni okvir	Nacionalni akti koji će biti usklađeni	Akti EU acquis-a koji će biti preneti	Odgovorne institucije	Podržavajuće institucije	Vremenski rokovi	Nivo usklađivanja	BRK	Budžet Donatori	UKUPNO
1. BLOK I: POLITIČKI KRITERIJUMI										
1.1. Demokratija i vladavina prava										
1.1.1. Ustav, parlament i izborni sistem										
1.1.1.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
1.1.1.	Sprovesti odredbe SSP-a o javnoj upravi (član 120)	Uredba Skupštine Republike Kosovo (nova uredba)	NA	Skupština		K2-2017	NA	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
1.1.1.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
1.1.1.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.1.1. Javna uprava										
1.1.1.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Zakon o javnoj upravi (novi zakon), usvojen	NA	MJU	KP MF MEI	K4-2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Zakon br. 03/L-149 o civilnoj službi, izmenjen i dopunjen	NA	MJU	KP MF MEI	K4-2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Zakon o platama i budžetu (novi zakon), usvojen	NA	MJU	KP MF MEI	K4-2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Zakon o upravnom sporu, usvojen	NA	MJU	KP MP	K3-2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Zakon o slobodi udruživanja u NVO, usvojen	NA	MJU	KP MF	K2-2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.2.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Uredba o obuci civilnih službenika, usvojena	NA	MJU	MF	K3-2017	NA	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Uredba o radnim mestima u Javnoj upravi i prosleđivanje u SULJR/Sistem plata, usvojena	NA	MJU	MF	K3-2017	NA	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
1.1.2.	Sprovesti	Koncept dokument o	NA	MJU	MF	K3-2017	NA	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00

	član 120. SSP-a	vanugovornoj odgovornosti Javne uprave, usvojen								
1.1.2	Sprovesti član 120. SSP-a	Koncept dokumenta o upravljanju bazama podataka, usvojen	NA	MJU		K4-2017	NA	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
1.1.2	Sprovesti član 120. SSP-a	Uredba o bezbednosti podataka, usvojena	NA	MJU		K4-2017	NA	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
1.1.2	Sprovesti član 120. SSP-a	Podzakonski akti koji proizilaze iz Zakona o slobodi udruživanja u NVO, usvojeni	NA	MJU	KP MF	K4-2017	NA	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
1.1.3. Ombudsman										
1.1.3.	Okvirno zakonodavstvo									
1.1.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.1.3.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
1.1.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.1.4. Civilni nadzor bezbednosnih snaga										
1.1.4.	Okvirno zakonodavstvo									
1.1.4	Sprovesti odredbe SSP-a o vladavini prava (član 3, 12)	Ustavne izmene i dopune koje se tiču restrukturiranja Bezbednosnih snaga i misije Oružanih snaga; (Izmene i dopune koje se tiču uspostavljanja Institucije parlamentarnog komesara)	NA	Skupština	Skupština KP MKBS	K3-2017	NA	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
1.1.4	Sprovesti odredbe SSP-a o vladavini prava (član 3, 12)	Zakon o izmenama i dopunama zakona koji se tiču oružanih snaga Kosova	NA	MKSB	Skupština OAK KP MUP MIP MP MF	K4 2017	NA	€ 51,035,617.00	€ 0.00	€ 51,035,617.00
1.1.4	Sprovesti odredbe SSP-a o vladavini prava (član 3, 12)	Zakon o komesaru za oružane snage i Kosovsku policiju	NA	Skupština	Skupština KP MKBS MUP MF	K4 2017 / 2018	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.4	Sprovesti odredbe SSP-a o vladavini prava (član 3, 12)	Zakon o izmeni i dopuni Zakona o klasifikaciji informacija i proveru bezbednosti	NA	KP	Skupština OAK KP MUP	K3 2017	NA	€ 2,000,000.00	€ 0.00	€ 2,000,000.00

	3, 12)				MIP MP MF					
1.1.4.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
1.1.4.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.2. Regionalna saradnja i međunarodne obaveze										
1.2.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
1.2.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.2.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
1.2.	Sprovesti član 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19 SSP-a	Nacrt uredbe koja definiše postupak korišćenja, registracije, izuzimanja i razmene podataka, provere i upravljanja istim (Nacrt uredba o Centralnom registru)	Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda 1950; Univerzalna deklaracija o zaštiti ljudskih prava; Direktiva 2002/58/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 12. jula 2002. u vezi sa obradom ličnih podataka i zaštite privatnosti u elektronskom komunikacionom sektoru (Direktiva o privatnosti i elektronskim komunikacijama)	KP- VKNL	KP MJU Agencija za zaštitu podataka; MEI	K4-2017	P	€ 0.00	€ 2,000.00	€ 2,000.00
2. BLOK II - EKONOMSKI KRITERIJUMI										
2.1. Postojanje funkcionalne tržišne ekonomije										
2.1.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
2.2. Kapacitet za suočavanje sa pritiskom konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije										
2.1.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
3. BLOK III - EVROPSKI STANDARDI - USKLAĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOSOVA SA EU ACQUIS-OM										
3.1. Pravni okvir za usklađivanje zakonodavstva Kosova sa EU acquis-om										
3.1.	Ovo poglavlje programa sadrži samo narativni deo, uključujući kratkoročne mere									
3.2. Poglavlje 1 acquis-a: Slobodno kretanje roba										
3.2.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Zakon o standardizaciji, usvojen (novi zakon)	Uredba br. 1025/2012 Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. o Evropskoj standardizaciji	MTI	MER MŽSPP MUP MZ MI	K2 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00

3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Zakon o akreditaciji, usvojen (novi zakon)	Uredba (EZ) br. 765/2008 Evropskog parlamenta i Saveta od 9. jula 2008. koja utvrđuje zahteve za Akreditaciju i tržišni nadzor	MTI	MER MŽSPP MUP MZ	K2 2017	T	€ 500.00	€ 0.00	€ 500.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Zakon 04/L-039 o tehničkim uslovima za proizvode i procenu konformiteta, izmenjen i dopunjen	Uredba br. 765/2008/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 9. jula 2008. koja utvrđuje zahteve za Akreditaciju i tržišni nadzor i Odluka 768/2008/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 9. jula 2008. o zajedničkom okviru za marketing proizvoda	MTI	MER MŽSPP MUP MZ MI	K4 2017	P	€ 1,200.00	€ 0.00	€ 1,200.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Zakon o nadzoru proizvoda na tržištu, usvojen	Uredba EZ 765/2008 (Uspostavljanje organizacije i funkcionisanja insepcijskih organa u vezi sa nadzorom proizvoda na tržištu	MTI	MER MŽSPP MUP MZ MI, MF	K3 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Zakon o građevinskim proizvodima, usvojen (novi zakon)	Uredba EU-a br. 305/2011/EU o građevinskim proizvodima	MTI	MI MŽSPP	K2 2017	P	€ 500.00	€ 0.00	€ 500.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Zakon br. 2007/02-L-128 o narkotičkim lekovima, psihotropnim supstancama i prekursorima (izmena i dopuna)	Uredba (EZ) br. 1920/2006 Evropski centar za praćenje droga i zavisnosti od droga; Odluka 2001/419 o slanju uzoraka kontrolisanih supstanci i Odluka 2005/387 o razmeni informacija, proceni rizika i kontroli novih psihoaktivnih supstanci.	MZ	MF, MEL, AKPPM	K4 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i	Zakon o metrologiji, usvojen (novi zakon)	Dokument D1 OIML-a, verzija 2012	MTI	MER MŽSPP	K4 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00

	74. tačka 3. SSP-a				MUP MZ MI, MF					
3.2.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Uredba o bocama kao mernim posudama, usvojena (novi podzakonski akt)	Direktiva 75/107/ EEZ Saveta od 19.12.1974 o usklađivanju zakona država članica koje se odnose na boce kao mernim posudama za prepakovane proizvode.	MTI	KAP ASK KAD	K3 2017	T	€ 1,000.00	€ 2,000.00	€ 3,000.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Uredba o određivanju nadležnosti za grupe proizvoda, između inspekcijskih organa, usvojena	Uredba EZ 765/2008	MTI	MŽSPP MUP MZ MI	K4 2017	P	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Uredba (MTI) br 02/2016 o Savetu za akreditaciju, usvojena	Uredba EZ 765/2008	MTI		K3 2017	P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Uredba (MTI) br 04/2016 o Profesionalnom savetu, usvojena	Uredba EZ 765/2008	MTI		K3 2017	P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Administrativno uputstvo br. 2009/02 o organizaciji i funkcionisanju Direkcije za akreditaciju Kosova, usvojeno	Uredba EZ 765/2008	MTI		K3 2017	P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Administrativno uputstvo br. 19/2012 o utvrđivanju oblika, sadržaja i upotrebe amblema akreditiranja, usvojeno	Uredba EZ 765/2008	MTI		K3 2017	P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.2.	Sprovođenje člana 20, 80. i 74. tačka 3. SSP-a	Administrativno uputstvo br. 04/2013 o određivanju tarifa za akreditaciju, usvojeno	Uredba EZ 765/2008	MTI		K3 2017	P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.3. Poglavlje 2 acquis-a: Slobodno kretanje radnika										
3.3.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.3.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									

3.4. Poglavlje 3 <u>acquis-a</u> : Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga										
3.4.	Okvirno zakonodavstvo									
3.4.	Sprovođenje člana 51, 56, 58 SSP-a	Zakon o uslugama, usvojen (novi zakon)	Direktiva 2006/123/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 12. decembra 2006. o uslugama na unutrašnjem tržištu EU-a.	MTI	MONT MUP MRSZ MP MALS MEI MER MZ KP MF PAK CBK	K2 2017	P	€ 3,900.00	€ 5,000.00	€ 8,900.00
3.4.	Sprovođenje člana 51, 56, 58 SSP-a	Zakon o poštanskim uslugama, usvojen (izmenjen i dopunjen)	Direktiva 97/67/ EZ, Direktiva 2002/39/ EZ i Direktiva 2008/06/ EZ	MER	MTI	K4 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.4.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									
3.4.	Sprovođenje člana 51, 56, 58 SSP-a	Administrativno uputstvo o procedurama obaveštavanja i procene usklađenosti sekundarnog zakonodavstva, usvojeno	Direktiva 2006/123/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 12. decembra 2006. o uslugama na unutrašnjem tržištu EU-a.	MTI	MONT MUP MRSZ MP MALS MEI MER MZ KP MF PAK CBK	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 15,200.00	€ 17,700.00
3.4.	Sprovođenje člana 51, 56, 58 SSP-a	Administrativno uputstvo o određivanju jedinstvene tačke kontakta, usvojeno	Direktiva 2006/123/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 12. decembra 2006. o uslugama na unutrašnjem tržištu EU-a.	MTI	MONT MUP MRSZ MP MALS MEI MER MZ KP MF PAK CBK	K4 2017	P	€ 2,400.00	€ 14,000.00	€ 16,400.00

3.4.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo o regulisanim profesijama, usvojeno	NA	MONT		K4 2017	NA	€ 7,818.05	€ 0.00	€ 7,818.05
3.5. Poglavlje 4 acquis-a: Slobodno kretanje kapitala										
3.5.	Okvirno zakonodavstvo									
3.5.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.5.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									
3.5.	Sprovođenje člana 64. SSP-a	Uredba o elektronskim instrumentima, usvojena (novi podzakonski akt)	Direktiva 2007/64/EZ	CBK		K4 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.5.	Sprovođenje člana 64. SSP-a	Unapređenje Uredbe i metodologije izveštavanja instrumenata platnog sistema, usvojeno	Uredba br. 1409/2013 o statistikama plaćanja (ECB/2013/43)	CBK		K4 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.6. Poglavlje 5 acquis-a: Javne nabavke										
3.6.	Okvirno zakonodavstvo									
3.6.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.6.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									
3.6.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.7. Poglavlje 6 acquis-a: Kompanijsko pravo										
3.7.	Okvirno zakonodavstvo									
3.7.	Sprovođenje člana 51. SSP-a, tačka 1, 2, 3	Zakon o trgovačkim društvima (nov)	Direktiva 2011/35/EZ , Direktiva 2009/101/EZ , Direktiva 2009/102/EZ , Uredba Saveta (EU -a) br. 2157/2001, Direktiva 2012/30/EZ , Direktiva 2006/43/EZ.	MTI	MF KP MEI	K2 2017	P	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.7.	Sprovođenje člana 51. SSP-a, tačka 1, 2, 3	Novi zakon o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji	Direktiva 4 (o godišnjim računima određenih vrsta kompanija) Direktiva 7 (o konsolidovanim računima) i Direktiva 8 (o odobravanju odgovornih lica za obavljanje statutarnih revizija)	MF	MIE	K2 2017	P	€ 0.00	€ 10,000.00	€ 10,000.00
3.7.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									
3.7.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									

3.8. Poglavlje 7 acquis-a: Pravo intelektualne svojine										
3.8.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 104. SSP-a	Zakon o carinskim merama za zaštitu prava intelektualnog vlasništva, usvojen (izmena i dopuna)	Uredba br. 608/2013 Evropskog parlamenta i Saveta	MF	MTI	K4 2017	P	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.8.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Uredba o posebnim naknadama (regulisanje privatnih šema za naknadu) usvojena	Direktiva 2001/29/EU-a Evropskog parlamenta i Saveta od 22. maja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskih i srodnih prava u informacionom društvu.	MKOS	DK PK PKK MTI	K4 2017	T	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Uredba br. 05/2013 o posredovanju u oblasti autorskih prava, usvojena (izmena i dopuna)	Direktiva 93/83/EU Evropskog Parlamenta i Saveta od 27. septembra 1993. o olakšavanju prekograničnog emitovanja audio-vizuelnih programa, odnosno satelitskog emitovanja i kablovskog reemitovanja.	MKOS	DK PK MTI	K3 2017	T	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Administrativno uputstvo br. 07/2010 o primeni zakona br. 03/L-170 o carinskim merama za zaštitu prava intelektualnog vlasništva (izmena i dopuna), usvojen	Uredba br. 608/2013 Evropskog parlamenta i Saveta	MF	DK	K4 2017	P	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.9. Poglavlje 8 acquis-a: Politike konkurencije										
3.9.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.9.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.9.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.9.	Konkurencija									

3.9.	Sprovođenje člana 75. SSP-a tačka 1a i 1b	Administrativno uputstvo o grupnim izuzećima - horizontalni sporazumi, usvojeno (novo)	Uredba Saveta (EEZ) br. 2821/71 od 20. decembra 1971. o primeni člana 81(3) (ranije član 85(3)) Ugovora Evropske zajednice za kategorije sporazuma, odluka i usklađenih delovanja	AKK	MTI	K1 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 75. SSP-a tačka 1a i 1b	Administrativno uputstvo o grupnim izuzećima - horizontalni sporazumi, usvojeno (novo)	Uredba Komisije (EU) br. 330/2010. o primeni člana 101(3) Ugovora o funkcionisanju EU-e na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih delovanja	AKK	MTI	K2 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 75. SSP-a tačka 1a i 1b	Administrativno uputstvo o grupnom izuzeću sporazuma u sektoru osiguranja, usvojeno (novo)	Uredba Komisije EU br. 267/2010	AKK	MTI	K2 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 75. SSP-a tačka 1a i 1b	AU o grupnom izuzeću sporazuma u sektoru transporta, usvojeno (novo)	Uredba Komisije EU br. 169/2009, uredba br. 3976/87	AKK	MTI	K3 2017	P	€ 27,000.00	€ 0.00	€ 27,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Administrativno uputstvo o grupnom izuzeću sporazuma u sektoru distribucije i servisiranja motornih vozila, usvojeno (novo)	Uredba Komisije EU br. 461/2010, uredba br. 1400/2002	AKK	MTI	K4 2017	P	€ 27,000.00	€ 0.00	€ 27,000.00
3.9.	Državna pomoć									
3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Uredba br. 1/2012 o postupku i obliku obaveštenja o državnoj pomoći, usvojena (izmena i dopuna)	Uredba Komisije (EU) br. 794/2004. od 21. aprila 2004. kojom se sprovodi Uredba Saveta (EU) br. 659/1999 Uredba Komisije (EZ) br. 271/ od 30. januara 2008. kojom se menja i dopunjuje Uredba (EZ) br. 794/2004							
3.9.	Sprovođenje	Podzakonski akt o	Uredba o opštim							

	člana 74. i 75. SSP-a	kriterijumima i uslovima za dodelu državne pomoći	<p>izuzećima u Bloku, Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. Koja proglašava nekoliko kategorija pomoći kompatibilnim sa unutrašnjim tržištem u sprovođenju planova 107. i 108. Ugovora ("Uredba o opštim izuzećima u Bloku").</p> <p>2. Uredba Komisije (EZ) br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. o sprovođenju planova 107. i 108. TFBE o pomoći male vrednosti.</p> <p>3. Saopštenje Komisije – Uputstva o državnoj pomoći za spasavanje i restrukturiranje nefinansijskih preduzeća koja imaju probleme</p> <p>4. Saopštenje Komisije o sprovođenju članova 87. i 88. Ugovora EZ o državnoj pomoći u obliku garancija (2008/C 155/02)</p> <p>5. Saopštenje Komisije o elementima pomoći tokom prodaje zemlje od strane javnih organa, Službeni list C 209, 10.07.1997.</p> <p>6. Saopštenje komisije za države članice o sprovođenju članova 107. i 108. TFBE o obezbeđivanju kratkoročnih kredita za izvoz</p> <p>Službeni list C392,</p>							
--	-----------------------	---	--	--	--	--	--	--	--	--

3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Uredba br. 1/ 2013 o organizaciji i funkcionisanju Komisije za državnu pomoć, odobrena	19.12.2012 Uredba o opštim izuzećima u Bloku, Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. Koja proglašava nekoliko kategorija pomoći kompatibilnim sa unutrašnjim tržištem u sprovođenju planova 107. i 108. Ugovora ("Uredba o opštim izuzećima u Bloku"). 2. Uredba Komisije (EZ) br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. o sprovođenju planova 107. i 108. UFEU o pomoći male vrednosti. 3. Saopštenje Komisije - Uputstva o državnoj pomoći za spasavanje i restrukturiranje nefinansijskih preduzeća koja imaju probleme 4. Saopštenje Komisije o sprovođenju članova 87. i 88. Ugovora EZ o državnoj pomoći u obliku garancija (2008/C 155/02) 5. Saopštenje Komisije o elementima pomoći tokom prodaje zemlje od strane javnih organa, Službeni list C 209, 10.07.1997. 6. Saopštenje komisije za države članice o sprovođenju članova 107. i 108. UFEU o obezbeđivanju							
------	-----------------------------------	--	---	--	--	--	--	--	--	--

			kratkoročnih kredita za izvoz Službeni list C392, 19.12.2012							
3.10. Poglavlje 9 acquis-a: Finansijske usluge										
3.10.	Okvirno zakonodavstvo									
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Zakon br. 04/L093 o mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama, usvojen (izmena i dopuna)	Uredba br. 575/2013 "o bonitetnim uslovima za kreditne institucije i investiciona društva"	CBK		K4 2017	P	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.10.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o adekvatnosti kapitala, usvojena (izmena i dopuna)	Uredba br. 575/2013 "o bonitetnim uslovima za kreditne institucije i investiciona društva". Takođe Direktiva 2013/36/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 26. juna 2013. o pristupu aktivnostima kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicionim društvima, izmeni Direktive 2002/87/EZ i stavljanju van snage Direktive 2006/48/ EZ i 2006/49/ EZ	CBK		K4 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o korporativnom upravljanju banaka, usvojena	Uredba br. 575/2013 "o bonitetnim uslovima za kreditne institucije i investiciona društva". Article 22 of Directive 2006/48/EC	CBK		K1 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o prilagodavanju solventnosti I, usvojena	1. Direktiva 2009/138/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 25. novembra 2009. o osnivanju i	CBK		K2-2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00

			obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solvency II) 2. Direktiva 2002/92/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta, od 9. decembra 2002. o posredovanju u osiguranju.							
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o licenciranju osiguravača, usvojena (izmena i dopuna)	Direktiva 2009/138/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 25. novembra 2009. o osnivanju i obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solvency II)	CBK		K2 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o licenciranju posrednika u osiguranju, usvojena (izmena i dopuna)	Direktiva 2002/92/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta, od 9. decembra 2002. o posredovanju u osiguranju	CBK		K2 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o penzijskim sredstvima i proceni penzijskih sredstava, usvojena (izmena i dopuna)	Direktiva 2003/41/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 3. juna 2003. "o aktivnostima i nadzoru stručnih penzija"	CBK		K1 2017	P	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.10.	Sprovođenja člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uredba o vrednosti penzionog doprinosa, usvojena (izmena i dopuna)	Direktiva 2003/41/EZ Evropskog Parlamenta i Saveta od 3. juna 2003. "o aktivnostima i nadzoru stručnih penzija"	CBK		K1 2017	P	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.11. Poglavlje 10 acquis-a: Informaciono društvo i mediji										
3.11.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.11.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.11.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	AU o uslovima koje moraju ispuniti pružaoci usluga elektronske trgovine (novi podzakonski akt),	1. Direktiva br. 2000/31/EZ o elektronskoj trgovini	MER	RAEPK Operatori	K2 2017	P	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00

		usvojeno								
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o prikupljanju podataka o širokopojasnoj infrastrukturi (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2009/140/ EZ o izmeni i dopuni Direktive br. 2002/21/EU o zajedničkom regulatornom okviru za elektronske komunikacijske mreže i usluge; br. 2002/19/EZ o pristupu i međusobnom povezivanju elektronskih komunikacijskih mreža i pripadajuće opreme; i br. 2002/20/EZ o ovlašćenju u području elektronskih komunikacijskih mreža i usluga	MER	RAEPK Operatori	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o instaliranju i korišćenju elektronskih komunikacionih mreža (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredbe o elektronskim komunikacijskim mrežama (Uredbe ECOM)	MER	RAEPK	K2 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.2.	Sprovođenje člana 20. i 74. tačka 3. SSP-a	Uredba o radio opremi (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2014/53/EU Evropskog Parlamenta i Saveta od 16. februara 2014. o usklađivanju zakona zemalja članica za plasiranje radio opreme na tržištu	RAEPK	MTI	K1 2017	P	€ 3,027.00	€ 1,250.00	€ 4,277.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba br. 28 o ugovorima, transparentnosti i objavljivanju informacija i drugih mera zaštite za krajnje korisnike za pružanje mreža i javnih usluga elektronskih komunikacija (izmena i	1. Uredba br. 2015/2120 o otvorenom internetu; 2. Direktiva br. 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama ; 3. Okvirna direktiva br. 2002/21/EZ;	RAEPK		K2 2017	P	€ 2,877.00	€ 500.00	€ 3,377.00

		dopuna), usvojena	4. Direktiva br. 2009/140/ EZ o boljem regulisanju; i 5. Direktiva br. 2009/136/ EZ o pravima građana							
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba br. 25 o opštim ovlašćenjima, (izmena i dopuna), usvojena	1. Uredba br. 2015/2120 o otvorenom internetu; 2. Direktiva br. 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama ; 3. Okvirna direktiva br. 2002/21/EZ; 4. Direktiva br. 2009/140/ EZ o boljem regulisanju; i 5. Direktiva br. 2009/136/ EZ o pravima građana	RAEPK		K2 2017	P	€ 2,877.00	€ 500.00	€ 3,377.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba br. 20 o kvalitetu usluga elektronskih komunikacija (izmena i dopuna), usvojena	1. Uredba br. 2015/2120 o otvorenom internetu; 2. Direktiva br. 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama; 3. Okvirna direktiva br. 2002/21/EZ; 4. Direktiva br. 2009/140/ EZ o boljem regulisanju; i 5. Direktiva br. 2009/136/ EZ o pravima građana	RAEPK		K2 2017	p	€ 2,877.00	€ 250.00	€ 3,127.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o utvrđivanju minimalnih vrednosti parametara kvaliteta usluga, (USO) (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama	RAEPK		K3 2017	P	€ 3,077.00	€ 2,500.00	€ 5,577.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o nacionalnom planu numeracije, (izmena i dopuna Uredbe br. 26 o	1. Direktiva br. 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama	RAEPK		K3-2017	P	€ 2,877.00	€ 0.00	€ 2,877.00

		Nacionalnom planu numeracije za mreže elektronskih komunikacija u Republici Kosovo Ref. RAEPK br. Prot 023/B/14), usvojena	2. Direktiva br. 2009/136/ EZ o pravima građana							
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o prenosivosti brojeva (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2002/22/EZ o univerzalnim uslugama 2. Direktiva br. 2009/136/ EZ o pravima građana	RAEPK		K2 2017	P	€ 3,027.00	€ 1,250.00	€ 4,277.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o vlasništvu medija i sprečavanju koncentracije medija (novi podzakonski akt)	1. Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama - AVMSD	NKM		K3 2017	P	€ 5,500.00	€ 0.00	€ 5,500.00
3.11	Sprovesti član 109, 110 i 111 SSP-a	Uredba o uspostavljanju fonda za stimuliranje programa (novi podzakonski akt) - definisana u Strategiji	1. Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama - AVMSD	NKM		K4 2017	P	€ 4,500.00	€ 0.00	€ 4,500.00
3.12. Poglavlje 11 acquis-a: Poljoprivreda i ruralni razvoj										
3.12.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju (novi zakon), usvojen	1. Uredba br. 236/2014 Evropskog Parlamenta i Saveta o propisima i zajedničkim procedurama instrumenata Zajednice za finansiranje spoljnih aktivnosti; 2. Uredba br. 231/2014 Evropskog Parlamenta i Saveta koja osniva IPA II	MPŠRR	MF MTI MŽSPP KP Opštine	K2 2017	P	€ 6,300.00	€ 0.00	€ 6,300.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Zakon o jakim alkoholnim pićima (novi zakon), usvojen	Uredba br. 110/2008 Evropskog Parlamenta i Saveta od 15. januara 2008, o definicijama, opisu, predstavljanju, označavanju i zaštiti geografskih oznaka o jakim alkoholnim	MPŠRR	MF MTI KP Opštine	K3 2017	P	1,500.00	0.00	1,500.00

			<p>pićima, koja ukida Uredbu Saveta (EEZ) br. 1576/89 i Uredbu (EZ) br. 1334/2008 Evropskog Parlamenta Uredbu br. 110/2008 Evropskog Parlamenta i Saveta, od 16. Decembra 2008 o mirisima i određenim sastojcima hrane sa mirisnim sastojcima za upotrebu i za hranu i za izmenu Uredbe Saveta br. 1601/91, Uredba br. 2232/96 i (EZ) br. 110/2008 i Direktiva 2000/13 / EZ.</p>							
3.12.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o određivanju kriterijuma i procedura registracije za prerađivače, uvoznike, unutrašnje trgovce i izvoznike alkoholnih pića (novi podzakonski akt), usvojeno	<p>1. Uredba br. 110/2008 e Evropskog Parlamenta i Saveta od 15. januara 2008, o definicijama, opisu, predstavljanju, označavanju i zaštiti geografskih oznaka o jakim alkoholnim pićima, koja ukida Uredbu Saveta br. 1576/89 i Uredbu br. 1334/2008 Evropskog Parlamenta</p> <p>2. Uredba br. 110/2008 Evropskog Parlamenta o mirisima i određenim sastojcima hrane sa mirisnim sastojcima za upotrebu i za hranu i za izmenu Uredbe Saveta br. 1601/91; Uredbe br. 2232/96; Uredbe br. 110/2008 i Direktive Savetabr. 2000/13</p>	MPŠRR		K1 2017	P	€ 2,400.00	€ 0.00	€ 2,400.00

3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o direktnim isplatama u poljoprivredi za 2017. godinu, usvojeno	1. Uredba br. 110/2008 Evropskog Parlamenta i Saveta od 15. januara 2008, o definicijama, opisu, predstavljanju, označavanju i zaštiti geografskih oznaka o jakim alkoholnim pićima, koja ukida Uredbu Saveta br. 1576/89 i Uredbu br. 1334/2008 Evropskog Parlamenta;	MPŠRR		K1 2017	P	€ 3,876.00	€ 0.00	€ 3,876.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o merama i kriterijumima podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2017. godinu, usvojeno	1. Uredba (EZ) br. 236/2014 Evropskog Parlamenta i Saveta koja definiše zajedničke propise i procedure za implementaciju instrumenata Unije o finansiranju spoljnih aktivnosti 2. Uredba (EZ) br. 231/2014 Evropskog Parlamenta i Saveta koja definiše Instrument pretpristupne pomoći 3. Uredba Saveta (EU) o sprovođenju br. 447/2014 od 2. maja 2014. godine o posebnim pravilima za sprovođenje Uredbe (EU) br. 231/2014 Evropskog Parlamenta i Saveta koja definiše Instrument Pretpristupne Pomoći (IPA II).	MPŠRR		K1 2017	P	€ 3,876.00	€ 0.00	€ 3,876.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o uslovima, kriterijumima, procedurama i metodama ispitivanja sorta, usvojeno	1. Direktiva Evropskog Saveta (EZ) br. 2100/94 od 27. avgusta 1994. o pravima zajednice biljaka; Direktiva	MPŠRR		K4 2017	P	€ 3,758.00	€ 0.00	€ 3,758.00

			Komisije o sprovođenju 2014/97/EU od 15. oktobra 2014. o dopuni Direktive Saveta o sprovođenju 2008/90/EZ u vezi sa registracijom snabdevača sorti i njihova uobičajena lista							
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o sadržaju i načinu vođenja registra zaštićenih sorti, usvojeno	1. Direktiva Evropskog Saveta (EZ) br. 2100/94 od 27. avgusta 1994. o pravima zajednice biljaka Direktive Komisije o sprovođenju 2014/97/EU od 15. oktobra 2014. o dopuni Direktive Saveta o sprovođenju 2008/90/EZ u vezi sa registracijom snabdevača sorti i njihova uobičajena lista	MPŠRR		K4 2017	P	€ 3,581.23	€ 0.00	€ 3,581.00
	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o uvozu proizvoda za zaštitu bilja, usvojeno	1. Uredba (EZ) br. 1107/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta ukida Direktive Saveta 79/117/EEZ i 91/414/EEZ	MPŠRR		K4 2017	P	€ 3,581.23	€ 0.00	€ 3,581.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o određivanju manjih količina biljaka za ulazak ili promet biljnih pošiljki, usvojeno	1. Direktiva Saveta 2000/29/EZ od 8. maja 2000. o zaštitnim merama protiv ulaska štetnih organizama u Zajednici za biljke ili biljne proizvode protiv njihovog širenja unutar Zajednice.	MPŠRR		K3 2017	P	€ 3,086.43	€ 0.00	€ 3,086.43
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o stručnim i tehničkim sposobnostima, sadržaju i obrascu dozvole za uvoz biljaka i drugih proizvoda, usvojeno	1. Direktiva Saveta 2000/29/EC od 8. maja 2000. o zaštitnim merama protiv ulaska štetnih organizama u Zajednici za biljke ili	MPŠRR		K4 2017	P	€ 2,473.75	€ 0.00	€ 2,473.75

			biljne proizvode protiv njihovog širenja unutar Zajednice.							
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o pravima selekcije biljaka i ovlašćenih lica za zaštitu prava oplemenjivača biljaka, usvojeno	1. Direktiva Evropskog Saveta (EZ) br. 2100/94 od 27. avgusta 1994. o pravima zajednice biljaka; Direktive Saveta o sprovođenju 2014/97/EU od 15. oktobra 2014. o dopuni Direktive Saveta o sprovođenju 2008/90/EZ u vezi sa registracijom snabdevača sorti i njihovoj uobičajenoj listi.	MPŠRR		K2 2017	P	€ 2,473.75	€ 0.00	€ 2,473.75
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o funkcionisanju i mandatu kancelarije za zaštitu biljnih sorti i procedure za zaštitu sorti, usvojeno	1. Direktiva Evropskog Saveta (EZ) br. 2100/94 od 27. avgusta 1994. o pravima zajednice bilja; Direktiva Komisije o sprovođenju 2014/97/EU od 15. oktobra 2014 o dopuni Direktive Saveta o sprovođenju 2008/90/EZ u vezi sa registracijom snabdevača sorti i njihovoj uobičajenoj listi..	MPŠRR		K1 2017	P	€ 3,463.25	€ 0.00	€ 3,463.25
	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o informisanju, o objavljivanju podataka o pojavljivanju i širenju štetnih organizama za biljke, usvojeno	1. Direktiva Saveta 2000/29/EZ od 8. maja 2000. o zaštitnim merama protiv ulaska štetnih organizama u Zajednicu za biljke ili biljne proizvode protiv njihovog širenja unutar Zajednice.	MPŠRR		K1 2017	P	€ 3,463.25	€ 0.00	€ 3,463.25

3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	AU o dozvoli za plasiranje na tržištu proizvoda za zaštitu biljaka koje su ovlaštene u državama članicama EU-a, usvojeno	1. Uredba (EZ) br. 1107/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta ukida Direktive Saveta 79/117/EEZ i 91/414/EEZ;	MPŠRR		K2 2017	P	€ 3,463.25	€ 0.00	€ 3,463.25
3.13. Poglavlje 12 acquis-a: Fitosanitarne, veterinarske i politike bezbednosti hrane										
3.13.	Okvirno zakonodavstvo									
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a u oblasti bezbednosti hrane i agroindustrije	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu (izmena-dopuna)	1. Uredba EU-a 2016/429 o prenošenju bolesti životinja	MPŠRR	MF MEI AHV KP	K2 2017	P	€ 8,457.41	€ 0.00	€ 8,457.41
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a u oblasti bezbednosti hrane i agroindustrije	Zakon br. 03/L-016 o hrani (izmena-dopuna)	1. Uredba br. 178/2002 Evropskog Parlamenta i Saveta o definisanju principa i opštih zahteva zakona za hranu, uspostavljanje Evropskog Autoriteta za bezbednost hrane i podnošenje procedura koje se odnose na bezbednost hrane	MPŠRR	MF MEI AHV KP	K2 2017	P	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a u oblasti bezbednosti hrane i agroindustrije	Zakon br. 2004/13 o semenima i sadnim materijalima (izmena-dopuna)	1. Direktiva Saveta 66/401/EEZ o marketingu semena krmnog bilja 2. Direktiva Saveta 66/402/EEZ o marketingu semena žitarica 3. Direktiva Saveta 2002/53/EZ o zajedničkom katalogu sorti poljoprivrednih biljnih vrsta 4. Direktiva Saveta 2002/54/EZ o marketingu semena repe	MPŠRR	MF MEI AHV KP	K4 2017	P	€ 6,300.00	€ 0.00	€ 6,300.00

			<p>5. Direktiva Saveta 2002/55/EZ o marketingu semena povrća</p> <p>6. Direktiva Saveta 2002/56/ES o marketingu semenih krompira</p> <p>7. Direktiva Saveta 2002/57/EZ o marketingu semena uljanih i vlaknastih biljaka</p> <p>8. Direktiva Saveta 68/193/EEZ o marketingu materijala za vegetativno razmnožavanje vinove loze</p> <p>9. Direktiva Saveta 1998/56/EZ o marketingu materijala za razmnožavanje ukrasnog bilja</p> <p>10. Direktiva Saveta 92/33/KEE o marketingu materijala za vegetativno i sadno razmnožavanje povrća, osim semena.</p> <p>11. Direktiva Saveta 2008/90/ES o marketingu materijala za razmnožavanje voćnih biljaka i voćnih sadnica</p> <p>12. Direktiva Saveta 1999/105/ES o marketingu šumskog reproduktivnog materijala.</p>							
3.13.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Uredba o određivanju zdravstvenih pravila za nus-proizvode životinja i njihovi derivati koji	1. Uredba br. 1069/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta koja propisuje propise	AHV	MPŠRR KP MŽSPP	K4 2017	P	€ 15,595.08	€ 0.00	€ 15,595.08

		nisu namenjeni za ljudsku ishranu (novi podzakonski akt)	zdravlja u vezi sa životinskim nus-proizvodima i proizvodima koji proističu od njih, koji nisu namenjeni za ljudsku ishranu, koje ukida Uredbu (EZ) br. 1774/2002 (Uredba o nus-proizvodima životinja) 2. Uredba Komisije br. 142/2011 koja primenjuje Uredbu br. 1069/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta koja propisuje pravila zdravlja u vezi sa nus-proizvodima životinja i proizvodima koji proističu od njih, koji nisu namenjeni za ljudsku ishranu i sprovođenje Direktive Saveta 97/78/EZ u vezi sa određenim uzorcima i stavkama koji su pod ovom Direktivom oslobođeni od veterinarske kontrole na granici.							
3.14. Poglavlje 13 acquis-a: Ribarstvo										
3.14.	Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo.									
3.15. Poglavlje 14 acquis-a: Politike transporta										
3.15.	Okvirno zakonodavstvo									
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Zakon o vozilima (novi zakon), usvojen	1. Direktiva br.2007/46/EZ o postavljanju okvira za homologaciju vozila, prikolica, sistema i sastavnih, posebnih tehničkih delova namenjenih za vozila i izmene i dopune ove Direktive 2. Direktiva	MI	MUP	K2 2017	T	€ 8,000.00	€ 0.00	€ 8,000.00

			br.2014/45/EU o periodičnom tehničkom pregledu vozila i priključnih sredstava 3. Direktiva br.2014/46/EU o izmeni Direktive br. 1999/37/EZ o dokumentaciji za registraciju vozila 4. Direktiva br.1999/37/EZ o dokumentaciji za registraciju vozila; 5. Direktiva br.2014/47/EU o tehničkom pregledu na putu komercijalnih vozila							
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Zakon o vremenu vožnje i odmoru, usvojen	1. Direktiva br. 92/6/EZ o instaliranju i upotrebi opreme ograničenja brzine za neke kategorije vozila u Zajednici 2. Direktiva br. 76/114/EZ o minimalnom nivou obuke za neke vozače drumskog saobraćaja 3. Uredba br.165/2014 /EU o tahografu na drumskom prevozu i AETR sporazumu	MI	MUP	K4 2017	T	€ 3,750.00	€ 0.00	€ 3,750.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Zakon br. 04/L-179 o drumskom transportu (izmena-dopuna), usvojen	1. Direktiva br.1071/2009/EZ o pristupu zanimanju operatora drumskog transporta 2. Direktiva br.1072/2009/EZ o zajedničkim pravilima pristupa međunarodnom drumskom transportu	MI	MUP PK	K2 2017	T	€ 3,750.00	€ 0.00	€ 3,750.00

			robe 3. Direktiva br.1073/2009/EZ o zajedničkim propisima o pristupu međunarodnom tržištu za posadu vozila i prevozne usluge putnika							
3.15.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o načinu organizacije i funkcionisanja saveta za putnu bezbednost i druga relevantna pitanja, usvojeno	1.Direktiva- 2014/37/EU o izmeni Direktive 91/671/EZZ o upotrebi sigurnosnih pojaseva i sistema zatezanja dece u vozilima 2.Bečka Konvencija - 1968	MI	KP MONT PK MUP	K1 2017	P	€ 3,300.00	€ 0.00	€ 3,300.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o pravilima i uslovima o kretanju sanki i sredstava opremljenih mehanizmom klizanja, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI		K1 2017	P	€ 1,450.00	€ 0.00	€ 1,450.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o zimskoj opremi vozila, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI		K1 2017	P	€ 1,450.00	€ 0.00	€ 1,450.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o uslovima i kriterijumima o postavljanju dodatne opreme na vozilu i druga relevantna pitanja, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI		K1-2017	P	€ 1,450.00	€ 0.00	€ 1,450.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o organizovanom transportu lica putnim sredstvima, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI	PK	K1-2017	P	€ 1,450.00	€ 0.00	€ 1,450.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o bezbedonosnom sedištu, usvojeno	1. Direktiva- 2014/37/EU o izmeni Direktive 91/671/EZZ o postavljanju sigurnosnih pojaseva i sistema zatezanja dece u vozilima	MI		K1-2017	T	€ 1,950.00	€ 0.00	€ 1,950.00
3.15.	Sprovesti	AU o pravilima kretanja	1. Bečka Konvencija -	MI		K1-2017	P	€ 1,550.00	€ 0.00	€ 1,550.00

	član 113. SSP-a	priključnih vozila i životinja, usvojeno	1968							
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o pravilima vozila sa posebnom namenom, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI		K1-2017	P	€ 1,550.00	€ 0.00	€ 1,550.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o označavanju vozila za posebnu namenu, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI	PK	K1-2017	P	€ 1,550.00	€ 0.00	€ 1,550.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o signalizaciji i regulisanju drumskog saobraćaja, usvojeno	1. Bečka Konvencija - 1968	MI	MUP PK	K1-2017	P	€ 3,750.00	€ 0.00	€ 3,750.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o poligonu bezbedne vožnje (voznja), usvojeno	1. Direktiva br. 2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI		K2 2017	P	€ 1,750.00	€ 0.00	€ 1,750.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o programu dodatne obuke za sigurnu vožnju, usvojeno	1. Direktiva br. 2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI		K2 2017	P	€ 1,750.00	€ 0.00	€ 1,750.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o procedurama prijavljivanja za dobijanje strane vozačke dozvole, usvojeno	1. Direktiva br. 2003/59/EZ o početnom i periodičnom osposobljavanju profesionalnih vozača	MI	MUP KP	K2 2017	T	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o pravilima i načinu organizacije ispita za sertifikat stručne kvalifikacije (SSK), usvojeno	1. Direktiva br. 2003/59/EZ o početnoj kvalifikaciji i periodičnom osposobljavanju profesionalnih vozača	MI	MUP	K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o minimalnim standardima psiho-fizičkih veština potrebnih za upravljanje vozilom, usvojeno	1. Direktiva br. 2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI	KP MUP MZ	K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o profesionalnom predavaču u auto-školama, usvojeno	1. Direktiva br. 2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI		K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o licenciranju auto-škola, usvojeno	1. Direktiva br. 2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI		K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o trenerima u oblasti vozačkih dozvola, usvojeno	1. Direktiva br. 2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI		K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00

3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o osposobljavanju (obuku) kandidata za vozačku dozvolu, usvojeno	1. Direktiva br.2006/126/EZ o vozačkim dozvolama	MI		K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU o polaganju ispita za vozačku dozvolu, usvojeno	1. Direktiva br.2006/126/EZ o vozačkoj dozvoli	MI		K2 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU za profesionalni nadzor, usvojeno	1. Direktiva br.2006/126/EZ o vozačkoj dozvoli 2. Direktiva br.2003/59/EZ o vozačkoj dozvoli	MI		K2 2017	P	€ 2,125.00	€ 0.00	€ 2,125.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU za ispitivače, usvojeno	1. Direktiva br.2006/126/EZ o vozačkoj dozvoli	MI		K1 2017	T	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU za izmenu i dopunu AU br.02/2012 o licenciranju železničkih operatera, usvojeno	1. Direktiva br. 2004/49/EZ o bezbednosti u železničkom saobraćaju	MI		K2 2017	T	€ 1,525.00	€ 0.00	€ 1,525.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	AU za izmenu i dopunu AU br.03/2012 o licenciranju menadžera železničke infrastrukture, usvojeno	1. Direktiva br. 2004/49/EZ o bezbednosti u železničkom saobraćaju	MI		K2 2017	T	€ 1,525.00	€ 0.00	€ 1,525.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba za definisanje zahteva za upotrebu zajedničkog vazdušnog prostora i operativne procedure za izbegavanje vazdušnih sudara (novi podzakonski akt), usvojeno	1. Uredba EU-a br. 1332/2011 za definisanje zahteva za upotrebu zajedničkog vazdušnog prostora i operativne procedure za izbegavanje vazdušnih sudara	ACV		K1 2017	T	€ 1,828.00	€ 0.00	€ 1,828.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o definisanju detaljnih pravila o kaznama i periodičnim kaznenim naplatama (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br.646/2012 o definisanju detaljnih pravila o kaznama i periodičnim kaznenim naplatama	ACV		K1 2017	T	€ 1,910.00	€ 0.00	€ 1,910.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o zajedničkim pravilima u oblasti civilnog	1. Uredba EU-a br.6/2013 o izmeni Uredbe br.216/2008 o	ACV		K1 2017	T	€ 1,821.00	€ 0.00	€ 1,821.00

		vazduhoplovstva i Evropske Agencije za Bezbednost Vazduhoplovstva (novi podzakonski akt), usvojena	zajedničkim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i stvaranju Evropske Agencije za Bezbednost Vazduhoplovstva							
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o metodama rada Evropske Agencije za Bezbednost Vazduhoplovstva o izvršenju inspekcija standardizacije i za nadzor sprovođenja propisa Uredbe EU-a br.216/2008 (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br. 628/2013 o metodama rada Evropske Agencije za Bezbednost Vazduhoplovstva za izvršenje inspekcija standardizacije i nadziranje sprovođenja propisa Uredbe br.216/2008	ACV		K1 2017	T	€ 1,943.00	€ 0.00	€ 1,943.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o taksama i naknadama koje nameće Evropska Agencija za Bezbednost Vazduhoplovstva (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br.319/2014 o taksama i naknadama koje nameće Evropska Agencija za Bezbednost Vazduhoplovstva	ACV		K1 2017	T	€ 2,006.00	€ 0.00	€ 2,006.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba za definisanje tehničkih zahteva i administrativnih procedura koje se odnose na vazдушna operiranja operatora trećih zemalja (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br. 452/2014 za definisanje tehničkih zahteva i administrativnih procedura koje se odnose na vazдушna operiranja operatora trećih zemalja	ACV		K1 2017	T	€ 1,944.00	€ 0.00	€ 1,944.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o uslovima i administrativnim procedurama koje se odnose na aerodrome (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br.139/2014 o uslovima i administrativnim procedurama koje se odnose na aerodrome	ACV		K1 2017	T	€ 1,450.00	€ 0.00	€ 1,450.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba koja postavlja zajednička pravila za upravljanje toka vazdušnog saobraćaja (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br.255/2010 koja postavlja zajednička pravila za upravljanje toka vazdušnog saobraćaja	ACV		K1 2017	T	€ 108.00	€ 0.00	€ 108.00

3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba 5 u vezi sa tehničkim uslovima i administrativnim procedurama koje su povezane sa posadom civilnog vazduhoplovstva (aircrew) (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br. 2015/445 u vezi sa tehničkim uslovima i administrativnim procedurama koje su povezane sa posadom civilnog vazduhoplovstva	ACV		K4 2017	T	€ 1,944.00	€ 0.00	€ 1,944.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o drugim specifikacijama plovidbenosti za određenu vrstu operacija i izmenu Uredbe ACV-a 04/2015 (airops) (izmena-dopuna), usvojena	1. Uredba EU-a br. 2015/640 o drugim specifikacijama plovidbenosti za određenu vrstu operacija	ACV		K4 2017	T	€ 1,849.00	€ 0.00	€ 1,849.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o izmeni Uredbe ACV-a br. 6/2015 što se tiče testiranja leta (izmena-dopuna), usvojena	1. Uredba EU-a br. 2015/1039 što se tiče testiranja leta	ACV		K4 2017	T	€ 1,872.00	€ 0.00	€ 1,872.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba koja se odnosi na rad vazdušnih transportera EU-a vazdušnim sredstvima registrovanim u trećoj zemlji (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br. 2015/1329 koja se odnosi na rad vazdušnih transportera EU-a vazdušnim sredstvima registrovanim u trećoj zemlji	ACV		K4 2017	T	€ 1,837.00	€ 0.00	€ 1,837.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba u vezi sa uslovima za evidentičare leta, opreme za podvodna otkrića i prateći sistemi vazdušnih sredstava (novi podzakonski akt), usvojena	Uredba EU-a br. 2015/2338 u vezi sa uslovima za evidentičare leta, opreme za podvodna otkrića i prateći sistemi vazdušnih sredstava	ACV		K4 2017	T	€ 1,929.00	€ 0.00	€ 1,929.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba koja se odnosi na sprovođenju osnovnih zahteva za zaštitu životne sredine (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br. 2016/5 koja se odnosi na sprovođenju osnovnih zahteva za zaštitu životne sredine	ACV		K4 2017	T	€ 1,817.00	€ 0.00	€ 1,817.00

3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba u vezi sa obukom pilota, testiranjem i periodičnom kontrolom za navigaciju zasnovanom na performansi (PBN) (novi podzakonski akt), usvojena	1 Uredba EU-a br. 2016/539 u vezi sa obukom pilota, testiranjem i periodičnim kontrolom za navigaciju zasnovanom na performansi (PBN)	ACV		K4 2017	T	€ 1,818.00	€ 0.00	€ 1,818.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba koja postavlja tehničke zahteve i administrativne procedure u vezi sa licencama i sertifikatima kontrolora vazdušnog saobraćaja (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br.2015/340 koja postavlja tehničke zahteve i administrativne procedure u vezi sa licencama i sertifikatima kontrolora vazdušnog saobraćaja	ACV		K4 2017	T	€ 5,240.00	€ 0.00	€ 5,240.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o izveštavanju, analiziranju i praćenju događaja u civilnom vazduhoplovstvu (novi podzakonski akt), usvojena	1. Uredba EU-a br. 376/2014 o izveštavanju, analiziranju i praćenju događaja u civilnom vazduhoplovstvu	ACV		K1 2017	T	€ 1,908.00	€ 0.00	€ 1,908.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o zajedničkim bezbednosnim ciljevima (novi podzakonski akt), usvojena	1. Evropska Direktiva br. 2004/49/EZ o železničkoj bezbednosti	RAŽ		K4 2017	T	€ 1,400.00	€ 0.00	€ 1,400.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o ovlašćenju bezbednosti (novi podzakonski akt), usvojena	1. Evropska Uredba br.1169/2010/EZ o izdavanju ovlašćenja bezbednosti	RAŽ		K4 2017	T	€ 1,750.00	€ 0.00	€ 1,750.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o sertifikaciji bezbednosti (novi podzakonski akt), usvojena	1. Evropska Uredba br.1158/2010/EZ o izdavanju sertifikata bezbednosti	RAŽ		K4 2017	T	€ 1,750.00	€ 0.00	€ 1,750.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o TSI infrastrukturi (novi podzakonski akt), usvojena	1. Evropska Uredba br. 1299/2014/EZ o Tehničkim Specifikacijama Interoperabiliteta za Infrastrukturu	RAŽ		K4 2017	P	€ 5,970.00	€ 0.00	€ 5,970.00

3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o TSI odvijanju i upravljanju saobraćaja (novi podzakonski akt, usvojena)	1. Evropska Uredba br. 2015/995/EZ o Tehničkim Specifikacijama Interoperabiliteta, odvijanja i upravljanja saobraćaja	RAŽ		K4 2017	P	€ 4,780.00	€ 0.00	€ 4,780.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba o TSI teretnim vagonima (novi podzakonski akt), usvojena	1. Evropska Uredba br.321/2013/EZ o Tehničkim Specifikacijama Interoperabiliteta za teretne vagona	RAŽ		K4 2017	P	€ 5,970.00	€ 0.00	€ 5,970.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Priprema za obračun direktnih troškova (novi podzakonski akt), usvojen	1. Evropska Uredba br. 1370/2007 /EZ za obračun direktnih troškova	RAŽ		K4 2017	P	€ 5,073.00	€ 0.00	€ 5,073.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uredba za istragu železničkih nesreća i incidenata (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br.2004/49/EU, o železničkoj bezbednosti	KIVUI		K4 2017	P	€ 550.00	€ 0.00	€ 550.00
3.16. Poglavlje 15 acquis-a: Energija										
3.16. Okvirno zakonodavstvo										
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Ugovor o neširenju nuklearnog naoružanja (NPT), potpisan	NA	MIP	KAZZNS	K4 2017	NA	€ 3,700.00	€ 0.00	€ 3,700.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Zakon o energetskej efikasnosti (novi zakon), usvojen	1. Direktiva br. 2012/27/EZ o energetskej efikasnosti koja dopunjuje Direktivu br. 2009/125/EZ i br. 2010/30/EZ i ukida Direktivu br. 2004/8/EZ i br. 2006/32/EZ	MER	Skupština MŽSPP	K2 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Zakon o zaštiti od zračenja i nuklearnu bezbednost (novi zakon), usvojen	1. Direktiva br. 2013/59/ EURATOM o osnovnim standardima bezbednosti 2. Direktiva br. 2011/70/ EURATOM o odgovornom i bezbednom	KAZZNS	Skupština KPR MZ MTI	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00

			<p>upravljanju potrošenog goriva i radioaktivnog otpada</p> <p>3. Direktiva br. 2013/51 / EURATOM o radioaktivnim supstancama u vodu namenjenu za ljudsku potrošnju</p> <p>4. Direktiva br. 2006/117/ EURATOM o nadzoru i kontroli prevoza radioaktivnog otpada i potrošenog goriva</p> <p>5. Direktiva 2014/87 / EURATOM o nuklearnoj bezbednosti nuklearnih postrojenja sa izmenama</p>							
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Zakon o obaveznoj rezervi nafte (novi zakon), usvojen	1. Direktiva br. 2009/119/ EZ o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i naftnih derivata	MTI	Skupština MER MŽSPP MUP MF	K4 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Zakon o trgovini proizvodima nafte i obnovljivih goriva na Kosovu (novi zakon), usvojen	1. Direktiva br. 2009/30/ EZ koja dopuni i izmeni Direktivu 98/70/EZ o specifikaciji benzina, nafte i plinskog ulja i uvođenje mehanizma za praćenje i smanjenje emisije gasova i izmenjuje i dopunjuje Direktivu saveta 1999/32/ EZ o specifikacijama goriva koje koriste rečna plovila i kojom se ukida Direktiva 93/12/ EEZ 2. Direktiva br. 2009/28/ EZ o	MTI	Skupština MER MŽSPP MUP MF	K3 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00

			promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora.							
3.16.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	AU o korišćenju biogoriva i bio-sokova (novi podzakonski akt), usvojeno	1. Direktiva br. 2009/28 /EZ o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora	MTI		K4 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	AU o promovisanju zajedničkih regionalnih investicija u energetskom sektoru (novi podzakonski akt), usvojeno	1. Odluku Ministarskog saveta 2015/09/ MC-EnC o primeni Uredbe (EZ) br. 347/2013 Evropskog parlamenta	MER	Vlada KOSTT RUE KEK Toplane	K1 2017	P	2,200.00	€ 0.00	€ 2,200.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Revidiranje AU o ciljevima obnovljivih izvora energije (novi podzakonski akt), usvojeno	1. Direktiva br. 2009/28/EZ o promociji korišćenju energije iz obnovljivih izvora	MER	MŽSPP MTI MONT MPŠRR RUE KOSTT	K1 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Revidiranje AU o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora (novi podzakonski akt), usvojeno	1. Direktiva br. 2009/28/EZ o promociji korišćenju energije iz obnovljivih izvora	MER	MŽSPP MTI MONT MPŠRR RUE KOSTT	K1 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	AU o osnivanju, dužnosti i odgovornosti "one-stop-shop"-a za obnovljive izvore energije, usvojeno	1. Direktiva br. 2009/28/EZ o promociji korišćenju energije iz obnovljivih izvora	MER	MŽSPP MTI MONT MPŠRR RUE KOSTT	K1 2017	P	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Uredba o resursima, uključujući i medicinske prakse, (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2013/59/ EURATOM o osnovnim bezbednosnim standardima, 2. Direktiva br. 2011/70 / EURATOM o odgovornom i bezbednom upravljanju potrošenog goriva i radioaktivnog otpada,	KAZZNS	KPR MZ MTI MF	K4 2017	T	€ 5,000.00	€ 4,000.00	€ 9,000.00

			3. Direktiva br. 2013/51 / EURATOM o radioaktivnim supstancama u vodu namenjenu za ljudsku potrošnju 4. Direktiva br. 2006/117 / EURATOM o nadzoru i kontroli prevoza radioaktivnog otpada i potrošenog goriva, 5. Direktiva 2014/87 / EURATOM o nuklearnoj bezbednosti nuklearnih postrojenja sa izmenama							
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Uredba o ovlašćenju (licenciranje, inspekcija i obaveštenje o praksama korišćenja radioaktivnih supstanci) (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2013/59/ EURATOM o osnovnim bezbednosnim standardima, 2. Direktiva br. 2011/70 / EURATOM o odgovornom i bezbednom upravljanju potrošenog goriva i radioaktivnog otpada, 3. Direktiva br. 2013/51 / EURATOM o radioaktivnim supstancama u vodu namenjenu za ljudsku potrošnju 4. Direktiva br. 2006/117 / EURATOM o nadzoru i kontroli prevoza radioaktivnog otpada i potrošenog goriva, 5. Direktiva 2014/87 / EURATOM o nuklearnoj bezbednosti nuklearnih postrojenja	KAZZNS	KPR MZ MTI MF	K4 2017	T	€ 5,000.00	€ 4,000.00	€ 9,000.00
3.16.	Sprovesti	Uredba o postavljanju	1. Direktiva br.	MŽSPP	MER	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00

	član 114. SSP-a	minimalnog energetskeg učinka u novim stambenim zgradama, renoviranim zgradama i svih zgrada osim stambenih tipova (novi podzakonski akt), usvojena	2010/31/EZ o energetskeg učinka u zgradama		MTI Opštine					
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Uredba o sertifikatu energetskeg učinka za nove zgrade i druge objekte (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2010/31/EZ o energetskeg učinka u zgradama	MŽSPP	MER MTI Opštine	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Uredba o metodologiji minimalnog računanja za energetske učinak, usvojena	1. Direktiva br. 2010/31/EZ o energetskeg učinka u zgradama	MŽSPP	MER MTI Opštine	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Uredba o sistemu inspekcije opreme za grejanja i klimatizacije (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2010/31/EZ o energetskeg učinka u zgradama	MŽSPP	MER MTI Opštine	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Revizija dizajna tržišta i tržišnih pravila, (novi podzakonski akt), usvojena	1. Direktiva br. 2009/72/ EZ o zajedničkim pravilima unutrašnjeg tržišta električne energije koja ukida Direktivu 2003/54/EZ 2. Uredba br. 714/2009/EZ o uslovima za pristup mreži za prekogranične usluge električne energije 3. Direktiva br. 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa 4. Uredba br. 715/2009/EZ o uslovima za pristup mrežama za prenos	KOSTT	MER RUE	K4 2017	T	€ 2,000.00	€ 250,000.00	€ 252,000.00

			prirodnog gasa, 5. Direktiva br. 2009/28/EZ promociji korišćenju energije iz obnovljivih izvora							
3.17. Poglavlje 16 acquis-a: Porezi										
3.17.	Pogledajte narativni deo ovog poglavlja.									
3.18. Poglavlje 17 acquis-a: Ekonomske i monetarne politike										
3.18.	Pogledajte narativni deo ovog poglavlja.									
3.19. Poglavlje 18 acquis-a: Statistike										
3.19.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Zakon o zvaničnoj statistici br. 04/L-036), usvojen (dopuna/izmena)	Uredba (EZ) br. 223/2009 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. marta 2009. godine o evropskim statistikama i ukidanje Uredbe (EZ, Euratom) 1101/2008 Evropskog parlamenta i Saveta o dostavi podataka koji podležu obavezi čuvanja tajne u Kancelariji za statistiku Evropske zajednice, Uredba Saveta (EZ) br. 322/97 o statistici Zajednice kao i odluka Saveta 89/382/EEZ	KP	ASK, MEI	K1 2017	P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.19.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.19.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.20. Poglavlje 19 acquis-a: Socijalne politike i zapošljavanje										
3.20.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Zakon br. 04/L-008 o socijalno-ekonomskom savetu, usvojen (izmena / dopuna)	NA	MRSZ	ESS	K2 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.20.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o minimalnim uslovima za poboljšanje zaštite bezbednosti i zdravlja radnika u industriji za vađenje minerala u zemlji ili na površini, usvojena	Direktiva Saveta 92/104/EEZ od 3. decembra 1992. o minimalnim uslovima za poboljšanje zaštite i bezbednosti zdravlja radnika u mineralno-ekstraktivnoj industriji	MRSZ	MER, MEI	K2 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00

			podzemnih i površinskih iskopa (Dvanaesta pojedinačna Direktiva u smislu člana 16. (1) Direktive 89/391/EEZ) 31992L0104							
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o minimalnim uslovima za poboljšanje zaštite bezbednosti i zdravlja radnika u industriji za vađenje minerala putem bušenja, usvojena	Uredba Saveta 92/91/EEZ o minimalnim uslovima za poboljšanje zaštite bezbednosti i zdravlja radnika u industriji vađenja minerala putem bušenja, (Jedanaesta pojedinačna Direktiva u smislu člana 16. (1) Direktive 89/391/EEZ) 31992L0091	MRSZ	MER, MEI	K2 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o zaštiti zdravlja i bezbednosti radnika od rizika povezanih sa hemijskim agensima na radnom mestu, usvojena	Uredba Saveta 98/24/EZ o minimalnim uslovima za poboljšanje zdravlja i bezbednosti radnika od rizika povezanih sa hemijskim agensima na radnom mestu, (Četrnaesta direktiva u smislu člana 16 (1) Direktive 89/391 /EEZ) 31992L0091 Direktiva Saveta 91/322/EEZ od 29. maja 1991. o stvaranju vrednosti indikativnih granica primenom Direktive 80/1107/EEZ o zaštiti radnika od rizika vezanih za izlaganje fizičkim i biološkim agensima na radnom mestu. Direktiva Saveta 2000/39 /EZ od 8. juna 2000. godine o	MRSZ	MŽSPP, MEI	K2 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00

			izradi prvog spiska indikativnih vrednosti koji su na granici primene Direktive Saveta 98/24/EZ o zaštiti zdravlja i bezbednosti radnika od rizika u vezi sa hemijskim agensima na radnom mestu Direktiva Saveta 2006/15/EZ od 7. februara 2006. godine o sastavljanju drugog spiska indikativnih vrednosti koji su na granici primene Direktive Saveta 98/24/EZ Direktiva Saveta 2009/161/ EZ od 17. decembra 2009. godine o izradi trećeg spiska indikativnih vrednosti koje su na granici primene Direktive Saveta 98/24/EZ;							
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o zaštiti radnika od rizika povezanih sa izlaganjem kancerogenih i mutagenih agenasa na radnom mestu, usvojena	Direktiva i Evropskog Saveta i Parlamenta 2004/37 / EZ od 29. aprila 2004. godine o zaštiti radnika od rizika povezanih sa izlaganjem kancerogenih ili mutagenih agensa na radnom mestu (Šesta direktiva u smislu člana 16 (1) Direktive 89/391 / EEZ);	MRSZ	MŽSPP, MEI	K3 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o zaštiti radnika od rizika povezanih sa izlaganjem hemijskim agensima na radnom mestu, usvojena	Direktiva 2000/54/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 18. septembra 2000. godine o zaštiti radnika od	MRSZ	MŽSPP, MEI	K3 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00

			rizika povezanih sa izlaganjem biološkim agensima na radu (Sedma direktiva u smislu člana 16 (1) Direktive 89/391/EEZ);							
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o sprečavanju povreda oštrim predmetima u sektoru bolnice i zdravstvene zaštite, usvojena;	Direktiva Saveta 2010/32/EZ od 10. maja 2010. godine sprovođenjem Okvirnog sporazuma o sprečavanju povreda od oštrih predmeta u bolnicama i u sektoru zdravstva, zaključeno od HOSPEEM i EPSU;	MRSZ	MZ, MEI	K3 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o minimalnim zdravstvenim i bezbednosnim uslovima u pogledu izloženosti radnika rizicima od fizičkih agenasa (elektromagnetno polje), usvojena	Direktiva Saveta i Evropskog parlamenta 2004/40/EZ od 29. aprila 2004. godine o minimalnim zdravstvenim i bezbednosnim uslovima u pogledu izlaganja radnika rizicima od fizičkih agenasa (elektromagnetno polje) (Osamnaesta direktiva u smislu člana 16 (1) Direktive 89/391/EEZ)	MRSZ	MŽSPP, MEI	K4 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o minimalnim zdravstvenim i sigurnosnim uslovima u pogledu izloženosti radnika rizicima od fizičkih agenasa (veštačko optičko zračenje), usvojena	Direktiva Saveta i Evropskog parlamenta 2006/25/EZ od 5. aprila 2006. godine o minimalnim uslovima zdravlja i bezbednosti o izloženosti radnika rizicima koji dolaze od fizičkih agenasa (veštačko optičko zračenje) (Devetnaesta direktiva u smislu člana 16 (1) Direktive 89/391/	MRSZ	MŽSPP, MEI	K4 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00

			EEZ);							
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o određivanju osnovnih standarda bezbednosti za zaštitu od rizika koji dolazi od izlaganja jonizujućeg zračenja, usvojena	Direktiva Saveta 2013/59/Euratom od 5. decembra 2013. godine o određivanju osnovnih standarda bezbednosti za zaštitu od rizika koji dolazi od izlaganja jonizujućeg zračenja, i ukida Direktiva 89/618 / Euratom, 90/641 / Euratom, 96/29 / Euratom, 97/43 / Euratom i 2003/122 / Euratom	MRSZ	MŽSPP, MEI	K4 2017	P	€ 0.00	€ 5,000.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o načinu, postupku i rokova mesečne isplate za poslodavce koji ne ispunjavaju svoje obaveze prema Zakonu br. 05/L-078 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-019 o profesionalnom osposobljavanju, prekvalifikovanju zapošljavanju osoba sa invaliditetom, usvojeno	NA	MRSZ	MF	K2 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Poslovnik rada za Savetodavni odbor KAZZ-a, usvojen	NA	MRSZ	MONT	K2 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Uredba o načinu pružanja aktivnih mera tržišta rada, usvojena	NA	MRSZ	MTI, MONT	K2 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.20.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.20.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.21. Poglavlje 20 acquis-a: Preduzeća i politike industrije										
3.21.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									

3.22. Poglavlje 21 acquis-a: Trans-evropske mreže										
3.22.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.23. Poglavlje 22 acquis-a: Regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenata										
3.23.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
3.24. Poglavlje 23 acquis-a: Pravosuđe i osnovna prava										
3.24.	Okvirno zakonodavstvo									
3.24.	Pravosudni sistem									
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izrada prve faze Civilnog zakonika	NA	MP	KP SSK KIP MUP	K4 2017		€ 0.00	€ 650,000.00	€ 650,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon o državnom tužiocu (dopuna izmena)	NA	MP	TSK	K3 2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon o SSK-u (dopuna izmena)	NA	MP	SSK	K2 2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon o TSK-u (dopuna izmena)	NA	MP	TSK	K2 2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon br. 04-L-139 o izvršnom postupku (izmena dopuna)	NA	Skupština	MP SSK TSK KP MF	K1 2017	NA	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon o vanparničnom postupku (izmena dopuna)	NA	MP	SSK	K1 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Sprovoditi član 83 SSP-a	Zakon o kancelariji disciplinskog tužioca (novi zakon)	NA	MP	TSK SSK KP MF	K2 2017	NA	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon br. 02-L40 o pravosudnom ispitu (izmena dopuna)	NA	MP		K2 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon br. 03-L-057 o posredovanju (izmena dopuna)	Direktiva 2008/52/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 21. maja 2008. godine o nekim aspektima posredovanja u građanskim i trgovačkim stvarima	MP	SSK TSK KP MF	K1 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Sprovoditi član 83 SSP-a	Zakon o notarstvu (izmena - dopuna)	NA	MP	SSK	K1 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Politike protiv korupcije									

3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Dopuna i izmena Zakona o sprečavanju sukoba interesa, usvojena		MP	KP MF MJU SSK TSK APK	K2 2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Zakona o suspenziji ili razrešenju sa dužnosti visokih javnih zvaničnika optuženih ili osuđenih za krivično delo korupcije, usvojen		MP	Skupština MJU SSK TSK CIK MRSZ APK	K3 2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Osnovna prava									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Zakonik pravde o maloletnicima (dopuna izmena)		MP	KP SSK TSK MF MUP	K1 2017	NA	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.24.	Zaštita manjina i kulturnog nasleđa									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Zakon o kulturnom nasleđu, usvojen	1. Direktiva 93/7/EEZ od 15. marta 1993. godine o vraćanju kulturnih objekata nezakonito uzetih 2. Direktiva (EZ) br. 116/2009, od 18. decembra 2008. godine o izvozu kulturnih dobara	MKOS		K1 2017	P	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Zakon o muzejima, usvojen	NA	MKOS		K2 2017	P	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Zakona o zaštiti i promovisanju prava zajednica i njihovih pripadnika u Republici Kosovo (izmena, dopuna)	NA	KP		K3 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Zaštita ličnih podataka									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Zakona o zaštiti ličnih podataka (izmena dopuna)	NA	KP	DAZLP	K4 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									

3.24.	Pravosudni sistem									
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izmena i dopuna Uredbe o dodeli predmeta kao rezultat promena izazvanih projektom TIK/ SMIL	NA	TSK		K4 2017	NA	€ 3,120.00	€ 0.00	€ 3,120.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Uredba o sekretarijatu TSK-a kao i sistematizaciji radnih mesta	NA	TSK		K1 2017	NA	€ 3,120.00	€ 0.00	€ 3,120.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Uredba o komisiji za administraciju tužilaštva	NA	TSK		K3 2017	NA	€ 3,120.00	€ 0.00	€ 3,120.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Uredba o komisiji za budžet, financije i osoblje	NA	TSK		K2 2017	NA	€ 3,120.00	€ 0.00	€ 3,120.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Uredba o sudijama porotnicima, usvojena	NA	SSK		K1 2017	NA	€ 19,397.00	€ 0.00	€ 19,397.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Uredba o transferu sudija	NA	SSK		K1 2017	NA	€ 19,945.50	€ 0.00	€ 19,945.50
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Uredba o komesaru za elektronsko prisluškivanje	NA	SSK		K2 2017	NA	€ 41,207.39	€ 0.00	€ 41,207.39
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Administrativno uputstvo o obuci sudija, sudija porotnika i drugog administrativnog osoblja	NA	SSK		K2 2017	NA	€ 39,342.49	€ 0.00	€ 39,342.49
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti pravosuđa (član 83)	Uredba o troškovima svedoka tokom krivičnog postupka	NA	SSK		K3 2017	NA	€ 60,659.24	€ 0.00	€ 60,659.24
3.24.	Borba protiv korupcije									

3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Podzakonski akti koji proizilaze od zakona o upravljanju zaplenjene ili konfiskovane imovine	NA	MP		K2 2017	NA	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Osnovna prava									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Administrativno uputstvo o obrazovanju zatvorenika, usvojen (novi podzakonski akt)	NA	MONT	MP MRSZ	K4 2017	NA	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Podzakonski akt koji uređuje primenu odgovornog rodnog budžetiranja (novi podzakonski akt)	NA	ARP	MF	K4 2017	NA	€ 16,000.00	€ 23,000.00	€ 39,000.00
3.24.	Zaštita manjina i kulturnog nasleđa									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Administrativno uputstvo o funkcionisanju nastavnih centara za RAE, usvojeno	NA	MONT		K2 2017	NA	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Uredba o povratku raseljenih lica, usvojena (novi podzakonski akt)	NA	MZP	KP, MUP	K1 2017	NA	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Uredba o utvrđivanju kriterijuma o aktivnostima MZP-a, (dopuna izmena)	NA	MZP		K4 2017	NA	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Zaštita ličnih podataka									
3.24.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25. Poglavlje 24 acquis-a: Pravda, sloboda i bezbednost										
3.25.	Okvirno zakonodavstvo									
3.25.	Upravljanje granicom									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Zakon br. 04/L-072 o kontroli i nadzoru državne granice (izmena- dopuna)	1. Uredba (EU) br. 610/2013 Evropskog parlamenta i Saveta koja vrši izmenu i dopunu Uredbe (EZ) br. 526/2006 Evropskog parlamenta i Saveta radi uspostavljanja kodeksa zajednice o pravilima koja vode kretanje lica preko granice (I.	MUP		K2 2017	P	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00

			<p>kodeks granica Šengena) Konvenciju koja primenjuje Šengenski sporazum, Uredbu Saveta (EZ) br. 169395 i (EZ) br. 539/2001 i Uredbu (EZ) br. 767/2008 i (EZ) br. 810/2009 Evropskog parlamenta i Saveta</p> <p>2. Uredba (EU) br. 1051/2013 Evropskog parlamenta koja izmenjuje i dopunjuje Uredbu (EZ) br. 562/2006 sa ciljem osiguranja zajedničkih pravila o ponovnom korišćenju graničnih kontrola na unutrašnjim granicama u izuzetnim okolnostima (da se ukazuje zadnji unos u naraciji)</p>							
3.25.	Vize									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Bezbednost dokumenata									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Azil									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Migracija									
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a u oblasti migracije	Zakon br. 04/L-219 o strancima (dopuna izmena)	1. Direktiva 2014/36/EU Evropskog parlamenta i Saveta o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja sa ciljem zapošljavanja kao sezonski radnici 2. Direktiva 2014/66/EU Evropskog parlamenta i Saveta o uslovima ulaska i boravka	MUP		K2 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00

			državljana trećih zemalja u okviru transfera između kompanija 3. Uredba (EZ) br. 767/2008 Evropskog parlamenta i Saveta o informacionom sistemu za vize (ISV) i razmenu podataka između država članica o kratkoročnim vizama (Uredba ISV)							
3.25.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti azila (član 85)	Zakon br. 04 / L-217 o azilu (izmena- dopuna)	1. Direktiva Saveta 2001/55/EZ o minimalnim standardima za odobravanje privremene zaštite u slučaju masovnog priliva raseljenih lica i mere koje promovišu ravnotežu napora država članica za prijem ovih lica i suočavanje sa posledicama koje proizilazi od toga 2. Direktiva saveta 2003/86/EZ o pravu na spajanje porodice 3. Direktiva 2013/33/EU Evropskog parlamenta i Saveta koja postavlja standarde prihvatanja podnosilaca zahteva za međunarodnu zaštitu (recast) 4. Direktiva 2013/32/EU Evropskog parlamenta i Saveta o procedurama za izdavanje i oduzimanje međunarodne zaštite	MUP		K2 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00

			(recast) 5. Direktiva 2011/95/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili lica bez državljanstva kao korisnike međunarodne zaštite, za zajednički status izbeglica i lica koja ispunjavaju uslove za dodatnu zaštitu, i o sadržaju date zaštite (recast) 6. Direktiva 2011/51 / EU Evropskog parlamenta i Saveta izmeni Direktiva 2003/109 / EZ o širenju svog delokruga korisnicima međunarodne zaštite							
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a u oblasti migracije	Dalje poboljšanje međunarodne saradnje u oblasti readmisije	1. Sporazum o readmisiji sa Latvijom, potpisan 2. Sporazumi o readmisiji sa Makedonijom, potpisani	MUP	MIP	K2 2017	NA	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Borba protiv narkotika									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Borba protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja									
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Potpisivanje sporazuma o saradnji u oblasti vladavine prava kao i policijske saradnje	1. Sporazum sa Australijom, potpisan 2. Sporazum sa Belgijom, potpisan 3. Sporazum sa Danskom, potpisan 4. Sporazum sa Italijom, potpisan 5. Sporazum sa Estonijom, potpisan	MUP	MIP	K4 2017	NA	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00

			6. Sporazum sa Turskom, potpisan							
3.25.	Borba protiv terorizma									
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a u oblasti borbe protiv terorizma, u cilju jačanja struktura za sprečavanje i borbu protiv terorizma kao i njegovo finansiranje	Zakon o kritičnoj infrastrukturi (novi zakon)	1. Direktiva 2008/114 / EZ od 8. decembra 2008. godine o identifikaciji i određivanju kritične infrastrukture i potreba da se poboljša njihova zaštita	MUP		K2 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.25.	Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim postupcima									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Okvirno zakonodavstvo									
3.25.	Upravljanje granicom									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Vize									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Bezbednost dokumenata									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Azil									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Dopuna- izmena AU br.16-2013 o standardnoj proceduri čekanja i početog tretiranja tražioca azila.	1. Direktiva 2013/33/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o postavljanju standarda za prijem aplikanta za međunarodnu zaštitu (recast) 2. Direktiva 2013/32/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o postupcima za izdavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (recast)	MUP	MRSZ , UNHCR PK MONT MZ	K4 2017	P	€ 250.00	€ 0.00	€ 250.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Izmena i dopuna AU br. 17-2013 o standardima i procedurama razmatranja i odlučivanja o zahtevu za azil	1. Direktiva 2013/33/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o postavljanju standarda za prijem aplikanta za međunarodnu zaštitu (recast)	MUP	MRSZ , UNHCR PK MONT MZ	K4 2017	P	€ 250.00	€ 0.00	€ 250.00

			2. Direktiva 2013/32/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o postupcima za izdavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (recast)							
3.25.	Sprovesti član 85. SSP- a	Izmena i dopuna Uredbe 02-2014 o funkcionisanju centra za tražioce azila.	1. Direktiva 2013/33/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o postavljanju standarda za prijem aplikanata za međunarodnu zaštitu (recast) 2. Direktiva 2013/32/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o postupcima za izdavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (recast)	MUP	MRSZ , PK MONT MZ	K4 2017	P	€ 250.00	€ 0.00	€ 250.00
3.25.	Migracija									
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Izmena i dopuna AU br. 01-2014 o proceduri za izdavanje dozvole za boravak za strance i Potvrde za prijavu za rad.	1. Direktiva 2014/36/ EZ Evropskog parlamenta i Saveta o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja sa ciljem zapošljavanja kao sezonski radnici 2. Direktiva 2014/66/ EU Evropskog parlamenta i Saveta o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u okviru transfera unutar kompanija 3. Direktiva 2003/86/ EZ o pravu na spajanje porodice.	MUP	MIP MRSZ PK	K4 2017	P	€ 250.00	€ 0.00	€ 250.00
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Izmena – dopuna AU br. 09-2014 o povratku stranaca sa nelegalnim boravkom u RKS.	1. Direktiva 2008/115/ EZ Evropskog parlamenta i Saveta o zajedničkim standardima i	MUP	MIP PK	K3 2017	P	€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00

			procedurama u zemljama članicama za vraćanje državljana trećih zemalja koji ilegalno borave							
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	5. Uredba o reintegraciji repatriranih osoba i upravljanje programom reintegracije, razmatrana	NA	MUP	KP, MRSZ MALS MŽSPP, MZ, MONT, MPŠRR, MP,	K4 2017	NA	€ 250.00	€ 12,657.00	€ 12,907.00
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Uredba o integrisanju stranaca	Saopštenje COM / 2011/0455 Evropske komisije i Evropskog parlamenta, ekonomskog i socijalnog komiteta Evropskog saveta i Komiteta regiona - Evropska agenda za integraciju državljana trećih zemalja Saopštenje COM/ 2005/0389 Evropske komisije i Evropskog parlamenta, ekonomskog i socijalnog komiteta Evropskog saveta i Komiteta regiona - Evropska agenda za integraciju državljana trećih zemalja - Okvir za integraciju državljana trećih zemalja.	MUP	KP, MRSZ MALS, MŽSPP, MZ, MONT, MPŠRR, MP,		P	€ 400.00	€ 0.00	€ 400.00
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Dopuna- izmena Uredbe MUP-a br. 03-2014 o funkcionisanju centra za držanje stranaca.	1. Direktiva 2008/115/EZ Evropskog parlamenta i Saveta o zajedničkim standardima i postupcima u zemljama članicama za vraćanje državljana trećih zemalja sa ilegalnim boravkom.	MUP	PK MZ	K4 2017	P	€ 250.00	€ 0.00	€ 250.00
3.25.	Borba protiv narkotika									

3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Borba protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja									
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja institucionalnih kapaciteta u borbi protiv organizovanog kriminala i policijske saradnje, sa ciljem sprovođenja odredbe SSP-a i usklađenog zakonodavstva	6. Uredba o komisiji za kompenzaciju žrtava, izrađena	MP	SSK TSK MZ MF	K1 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.25.	Borba protiv terorizma									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim postupcima									
3.25.	Sprovesti član 83. SSP-a	Zakon o međunarodnom privatnom pravu (novi zakon)	1. Uredba br. 593/2008 Evropskog parlamenta i Saveta (17. jun 2008) o nadležnom pravu za ugovorne obaveze što uključuje prvu Rimsku konvenciju; 2. Uredba br. 864/2007 Evropskog parlamenta i Saveta (11. jul 2007) o nadležnom pravu za van-ugovorne obaveze što uključuje drugu Rimsku konvenciju; 3. Uredba br. 1215/2012 Evropskog parlamenta i Saveta (12 decembar 2012) o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, što uključuje prvu Briselsku konvenciju; 4. Uredba br. 2201/2003 Saveta (27. novembra 2003) o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih	MP		K2-2017	P	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00

			odluka u bračnim pitanjima i pitanjima koja se odnose na roditeljsku odgovornost, što uključuje drugu Briselsku konvenciju, dopunjena i izmenjena Uredbom 2116/2004. 5. Uredba br. 4/2009 od 18. decembra 2008. godine o nadležnosti, primenjenom zakonu, priznanju i sprovođenju odluka i saradnje vezano za pitanja obaveze zadržavanja.							
3.26. Poglavlje 25 acquis-a: Nauka i istraživanja										
3.26.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.26.	Sprovođenje člana 107. SSP-a	Nacrt zakona o inovaciji i transfer znanja i tehnologije, usvojen		MONT	MTI MER	K2 2017	NA	€ 5,638.80	€ 0.00	€ 5,638.80
3.26.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.26.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.27. Poglavlje 26 acquis-a: Obrazovanje i kultura										
3.27.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.27.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.27.	<u>Podzakonski i drugi regulatorni akti</u>									
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Zakon o visokom obrazovanju, usvojen	NA	Skupština	MONT	K1 2017	NA	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo o uslovima i kriterijumima koji upravljaju osnivanje dualnih formi obrazovanja i stručnog usavršavanja, u kojima prethodno iskustvo i usavršavanje se sprovedu u preduzeću, usvojeno	NA	MONT	MRSZ PKK	K3 2017	NA	€ 804.80	€ 0.00	€ 804.80

3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo o licenciranju privatnih nosioca visokog obrazovanja, usvojeno	NA	MONT		K3 2017	NA	€ 9,639.00	€ 0.00	€ 9,639.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo o proceni stepena dostignuća učenika prema okviru kurikuluma pred-univerzitetskog obrazovanja Republike Kosova, usvojeno	NA	MONT	Svetska banka	K4 2017	NA	€ 1,500,000.00	€ 0.00	€ 1,500,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo o statusu i radu Kosovske agencije za kurikulum, standarde i procenu	NA	MONT	Svetska banka	K4 2017	NA	€ 1,500,000.00	€ 0.00	€ 1,500,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo o sprovođenju kurikularnih dokumenata u svim školama na Kosovu, usvojeno	NA	MONT	Svetska banka	K4 2017	NA	€ 1,500,000.00	€ 0.00	€ 1,500,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo 14/2013 o proceni performansa nastavnika, usvojeno	NA	MONT	Svetska banka	K4 2017	NA	€ 1,500,000.00	€ 0.00	€ 1,500,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo 15/2013 o finansiranju stručnog usavršavanja nastavnika, usvojeno	NA	MONT	Svetska banka	K4 2017	NA	€ 1,500,000.00	€ 0.00	€ 1,500,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Administrativno uputstvo Zakona o visokom obrazovanju, usvojen	NA	MONT		K4 2017	NA	€ 11,727.07	€ 0.00	€ 11,727.07
3.28. Poglavlje 27 acquis-a: Životna sredina										
3.28.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon o infrastrukturi i prostorne informacije (novog zakona), usvojen	1. Direktiva 2007/2 / EZ o osnivanju infrastrukture za prostorno informisanje -INSPIRE	MŽSPP	Skupština MZ MTI MPŠRR Opštine	K1 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00

3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon br. 03 / L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja (izmena i dopuna), usvojen	1. Direktiva 2004/70 / EZ o arsenu, kadmijumu, živi, nikla i policikličnih aromatičnih ugljovodonika u vazduhu 2. Direktiva 2001/81/ EZ o nacionalnim granicama emisija za određene atmosferske zagađivače 3. Direktiva 2003/87/ EZ o izradi šeme za trgovanje kvotama emisije gasova staklene bašte unutar zajednice kojom se menja Direktiva 96/61/EZ o sprečavanju i kontroli industrijskog zagađenja 4. Direktiva 2004/101/EZ kojom se izmeni Direktiva 2003/87/ EZ o osnivanju šeme za pokazivanje kvote emisija gasova staklene bašte unutar zajednice u vezi sa mehanizmima Kjoto protokola 5. Direktiva 2008/101 /EZ kojom se izmenjuje i dopunjuje Direktiva 2003/87/ EZ o izradi šeme za pokazivanje kvote emisije gasova staklene bašte unutar zajednice 6. Direktiva 2009/29 / EZ kojom se izmenjuje i dopunjuje Direktiva 2003/87 / EZ o poboljšanju i proširivanju sistema	MŽSPP	Skupština MTI MER MZ MF	K4 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
-------	--------------------------------------	--	---	-------	-------------------------------------	---------	---	------------	--------	------------

		<p>trgovine emisija unutar zajednice</p> <p>7. Direktiva 2009/30/ EZ kojom se izmenjuje i dopunjuje Direktiva 98/70/ EZ o specifikacijama benzina i nafte kao i lož ulja i uvođenje mehanizma za praćenje i smanjenje emisije gasova staklene bašte i kao i izmena Direktive 199/32/EZ o specifikaciji goriva korišćeno od brodova za unutrašnju plovidbu kao i ukida Direktivu 93/12/ EEZ o sadržaju sulfida u određenim tečnim gorivima</p> <p>8. Odluka 406/2009 / EZ o naporima država članica za smanjenje emisije gasova staklene bašte sa ciljem ispunjavanja obaveza Zajednice za smanjenje emisije gasova staklene bašte do 2020. godine</p> <p>9. Odluka Komisije br. 2011/278 / EZ o određivanju prelaznih odredbi na nivou Zajednice za besplatnu distribuciju kvote jedinica emisija u skladu sa članom 10 Direktive 2003/87/ ECZ o stvaranju šeme za trgovanje gasova staklene bašte sa kvotama</p> <p>10. Uredba br. 1005/2009 o supstancama koje oštećuju ozonski</p>						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

			<p>omotač</p> <p>11. Uredba br. 842/2006 Evropskog parlamenta i Saveta o određenim fluorisanim gasovima staklene bašte</p> <p>12. Odluka Saveta br. 97/101 / EZ, sa kojom se postavlja međusobna razmena dobijenih informacija i podataka od pojedinih mreža i stanica koje mere čistoću vazduha između država članica</p> <p>13. Odluka Saveta br. 2001/752/EZ, koja menja priloge odluke Saveta 97/101/ EZ o razmeni informacija za podatke o vazduhu</p> <p>14. Odluka saveta br. 2004/224/EZ, koja određuje način pružanja informacija o planovima i programima koji se zahtevaju Direktivom 96/62/EZ o graničnim vrednostima o posebnim zagađujućim supstancama u vazduhu.</p> <p>15. Odluka Saveta br. 2004/461/EZ, kojom se određuje upitnik za podnošenje godišnjeg izveštaja o kvalitetu vazduha u skladu sa Direktivom Saveta 96/62/EZ i 1999/30/EZ i Direktiva 2000/69/ EZ i 2002/3/ EZ Evropskog parlamenta i Saveta (izmenila Odluku</p>					
--	--	--	---	--	--	--	--	--

			<p>2001/839/ EZ) 16. Odluka br. 280/2004 / EZ Evropskog parlamenta i Saveta o mehanizmu praćenja emisija gasova staklene bašte u Zajednici i za sprovođenje Kjoto protokola. 17. Uredba Komisije (EU) br. 031/2010 o raspodeli, upravljanju i drugim aspektima podele kvota emisija gasova staklene bašte u okviru Direktive 2003/87 / EU o uspostavljanju sistema trgovine sa kvotama emisije gasova staklene bašte unutar Zajednice 18. Odluka Komisije br. 2007/589/EU, kojom se donesu odluke za praćenje i izveštavanje (prijavu) emisije gasova staklene bašte u skladu sa Direktivom 2003/87/ EU, koja je izmenjena i dopunjena Odlukom Komisije 2011/540/ EU</p>							
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon o otpadu iz industrije za vađenje minerala, usvojen	1. Direktiva 2006/21 / EZ o otpadu iz rudnika	MŽSPP	Skupština MTI MF MER MEI NKRM Operateri rudnika	K4 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon br. 03/L-119 o biocidnim proizvodima (dopuna- izmena), usvojen	1. Uredba br. 528/2012 o biocidnim proizvodima 2. Uredba 1907/2006 o registraciji, evaluaciji,	MŽSPP	Skupština MZ MTI MPŠRR	K3 2017	P	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00

			ovlaštenju i zabranu hemikalija-REACH 3. Uredba br. 1272/2008 o klasifikaciji, pakovanju i obeležavanju opasnih supstanci-CLP							
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon br. 02/L-53 o lovu (dopuna- izmena), usvojen	1. Direktiva 92/43 / EEZ o očuvanju prirodnih staništa, divlje flore i faune 2. Direktiva 79/409/ EEZ o pticama 3. Bonska konvencija o zaštiti vrsta divljih životinja-selice 4. Konvencija Berna o očuvanju divlje flore i faune i prirodnih staništa Evrope 5. Konvencija Rija o biodiverzitetu	MPŠRR	Skupština	K3 2017	P	€ 10,500.00	€ 0.00	€ 10,500.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon br. 2003/3 o šumama Kosova (dopuna- izmena)	1. Uredba (EU) br. 691/2011 Evropskog parlamenta i Saveta od 6. jula 2011. godine o evropskim ekonomskim računima životne sredine 2. Uredba (EU) br. 995/2010 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. oktobra 2010. godine o obavezama operatora koji plasiraju drvo i drvene proizvode na tržište	MPŠRR	Skupština	K2 2017	P	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Zakon br. 02 / L-102 o zaštiti od buke (dopuna- izmena), usvojen	1. Direktiva br. 2002/49 / EZ o proceni i upravljanju bukom u životnoj sredini	MŽSPP	Skupština MZ MEI MALS Opštine	K3 2017	P	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.28.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									

3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	AU br. 06/2007 o pravilima i propisima emisija u vazduhu iz nepokretnih izvora zagađenja (dopuna-izmena), usvojeno	1. Direktiva 2010/75 / EU o industrijskim emisijama	MŽSPP	MTI MER MZ MF	K4 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	AU o spisku kategorija opasnog otpada prema poreklu i sadržaju - Spisak Y (novi podzakonski akt), usvojeno	1. Konvencija Bazela o preko-graničnom kretanju opasnog otpada	MŽSPP	MTI MER MZ MF MEI	K1 2017	P	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	AU br. 15/12 o upravljanju deponija (dopuna- izmena), usvojeno	1. Direktiva Saveta 1999/31/ EZ	MŽSPP	MTI MER MZ MF MEI	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	UA br. 10/2012 o tehničkom spisku bezbednosti za hemikalije i način popunjavanja spiska (dopuna- izmena), usvojeno	1. Direktiva 1907/2006/EZ- REACH	MŽSPP	MTI MER MZ MF MEI	K3 2017	P	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	AU o otpadu koji sadrži otporne organske zagađivače, usvojeno	1. Uredba br. 850/2004 - POPs	MŽSPP	MTI MER MZ MF MEI	K4 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	AU br. 18/2012 o proglašenju zaštićene i strogo zaštićene divlje vrste (dopuna i izmena), usvojeno	1. Direktiva br. 2013/17/ EZ koja izmenjuje Direktivu br. 2009/147 /EZ i Direktivu Evropskog saveta br. 92/43/ EEZ	MŽSPP	MPŠRR	K4 2017	P	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Odluka o proglašenju pod zaštitom prirodnog parka "Mali Pashtrik" i "Liqeni i Vermices", doneta	1. Direktiva Saveta 92/43 / EU izmenjena i dopunjena Direktivom br. 97/62/ EZ, Direktivom br. 2006/105/EZ i Uredbom EZ br. 1882/2003	MŽSPP	KPR MPŠRR MEI MF Opštine	K3 2017	P	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116 i 117. SSP-a	Odluka o dozvoli hvatanja u prirodi divljih domaćih vrsta i njihovih održivo korišćenje, doneta	1. Uredba Saveta EZ 338/97	MŽSPP	MPŠRR MEI MF Opštine	K2 2017	P	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00

3.29. Poglavlje 28 acquis-a: Zaštita potrošača i javnog zdravlja										
3.29.	Okvirno zakonodavstvo									
3.29.	Zaštita potrošača									
3.29.	Sprovođenje člana 81. SSP-a	Zakon o zaštiti potrošača, usvojen (dopuna- izmena)	1. Direktiva 85/374/ EZ o odgovornosti za oštećene proizvode. 2. Direktiva 2002/65 / EZ o marketingu na daljinu za finansijskih usluga potrošača (T) 3. Direktiva 2008/122 / EZ o zaštiti potrošača u pogledu pojedinih aspekata raspodele vremena, proizvodima dugoročnog odmora, preprodaje i razmene ugovora. 4. Direktiva 2011/83 / EZ o pravima potrošača.	MTI	CBK MZ MPŠRR	K1 2017	P	€ 1,000.00	€ 10,000.00	€ 11,000.00
3.29.	Zdravstvena zaštita									
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Zakon o transfuziji krvi, usvojen (dopuna - izmena)	1. Direktiva 2002/98/EZ o standardima i specifikacijama Zajednice u vezi sistema kvaliteta zdravstvenih institucija krvi. 2. Direktiva 2004/33 /EZ o sprovođenju Direktive 2002/98/ EZ o određenim tehničkim uslovima za krv i krvne proizvode. 3. Direktiva 2005/61/EZ o sprovođenju Direktive 2002/98/EZ o uslovima praćenja i obaveštenje o reakciji i neželjenog ozbiljnog incidenta. 4. Direktiva 2005/62/EZ o	MZ	MF MEI	K2 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00

			<p>spvođenju Direktive 2002/98/EZ Evropskog parlamenta i Saveta o standardima i specifikacijama Zajednice u vezi sistema kvaliteta zdravstvenih institucija krvi.</p>							
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Nacrt zakona o reproduktivnom zdravlju, usvojen	<p>1.Direktiva 2004/23 o određivanju standarda za kvalitet i bezbednost sa ciljem donacije, nabavke, testiranje, obrade, očuvanje, skladištenje i distribucija ljudskih tkiva i ćelija.</p> <p>2.Direktiva Komisije 2006/86 / EZ o sprovođenju Direktive 2004/23 EZ u vezi uslova za istraživanje, obaveštenje o neželjenim događajima i reakcijama i određenim tehničkim uslovima za kodiranje, obradu, očuvanje, skladištenje i distribuciju ljudskih tkiva i ćelija.</p>	MZ	MF MEI	K4 2017	P	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.29.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									
3.29.	Zaštita potrošača									
3.29.	Sprovođenje člana 81. SSP-a	Administrativno uputstvo o elektronskoj trgovini, usvojeno	Transpozicija Direktive 2000/31/EZ	MTI		K4 2017	P	€ 500.00	€ 0.00	€ 500.00
3.29.	Zdravstvena zaštita									
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o uslovima za inspekciju i kontrolne mere u oblasti transplantacije tkiva i ćelija, usvojeno (novi podzakonski akt)	Odluka 2010/453 / EZ o izradi smernica o uslovima za inspekciju i kontrolne mere, kao i obuku kvalifikacije službenika u oblasti tkiva i ćelija utvrđene	MZ	MF MEI	K1 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00

			Direktivom 2004/23							
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o uvozu i izvozu tkiva i ćelija, usvojeno (novi podzakonski akt)	Direktiva 2015/566/EU o sprovođenju Direktive 2004/23/EC u vezi procedura za verifikaciju ekvivalentnih standarda kvaliteta i bezbednosti za uvezena tkiva i ćelije.	MZ	MF MEI	K1 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o kombinovanim primedbama na pakovanja duvana, usvojeno (novi podzakonski akt)	Odluka 2003/641/EZ Odluka C (2005) 1452 Odluka C (2005) 1502 EZ	MZ	MF MEI	K1 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o farmakovigilanciji, usvojeno	Direktiva 2001/83/EZ o kodeksu Zajednice vezano za medicinske proizvode za ljudsku upotrebu (Konsolidovana verzija)	MZ	MF MEI	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o dobrim distributivnim praksama, usvojeno	1. Direktiva 2001/83/EZ o kodeksu Zajednice vezano za medicinske proizvode za ljudsku upotrebu; 2. Direktiva 2011/62 / EZ koja dopunjuje Direktivu 2001/83/ EZ o kodeksu Zajednice u vezi medicinskih proizvoda za ljudsku upotrebu za sprečavanje unošenja unutar pravne mreže nabavke falsifikovanih medicinskih proizvoda/ tekst od značaja za EEA	MZ	MF MEI	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00

3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo- Obaveze i kvalifikacije odgovornog lica, usvojeno	Direktiva 2004/23 o određivanju standarda za kvalitet i bezbednost za donaciju, nabavku, testiranje, obradu, očuvanje, skladištenje i distribuciju ljudskog tkiva i ćelija.	MZ	MF MEI	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o uslovima i postupcima koji se odnose na eksperimentisanje, obeležavanje, rukovanje, obradu, očuvanje, distribuciju, garanciju kvaliteta i bezbednosti za davanje licence zdravstvenih ustanova za tkiva i ćelije, usvojeno	Direktiva 2004/23 o određivanju standarda za kvalitet i bezbednost za donaciju, nabavku, testiranje, obradu, očuvanje, skladištenje i distribuciju ljudskog tkiva i ćelija.	MZ	MF MEI	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Administrativno uputstvo o registraciji multivitamina, minerala, oligominerala, biljnih supstancija, biljnih preparata i drugih proizvoda za koje nije potrebna dozvola za marketing, usvojeno	1. Direktiva 2002/46/EZ o usklađivanju zakona država članica u vezi sa dodacima u hrani; 2. Uredba (EZ) br 1170/2009 o izmeni Direktive 2002/46/ EZ i Uredba (EZ) br. 1925/2006 o spisku vitamina, minerala i njihovih oblika koja može biti dodata hrani, uključujući i dopune u hrani; 3. Direktiva 2008/100/EZ kojom je izmenjena Direktiva 90/496 / EEZ o ishrani, oznake sastojaka hrane vezano za dnevnicu, preporučena, faktori pretvaranja u energiji i definicije.	MZ	MF MEI	K4 2017	P	€ 2,500.00	€ 2,500.00	€ 5,000.00
3.30. Poglavlje 29 acquis-a: Carinska unija										
3.29.	<u>Okvirno zakonodavstvo</u>									

3.29.	Sprovođenje člana 77. i 104. SSP-a	Zakonik o carini i akcizama na Kosovu 03/L-109, dopunjena i izmenjena br. 04/ L-099, usvojen	1. Uredba br. 2913/92/ od 12. oktobra 1992. godine o evropskom carinskom zakoniku Evropske zajednice (Uredba Saveta (EEZ) br. 2913/92 o osnivanju Carinskog kodeksa Zajednice (SL L 302, 10.19.1992, str.1) imenjen i dopunjen sa ispravkama. 2. Uredba (EZ) br. 82/97 Parlamenta i Evropskog saveta od 19. decembra 1996. L 171 21.01.1997; Uredba (EZ) br. 955/1999 Parlamenta i ES od 13. aprila 1999. L 119 1 7.5.1999 3. Uredba (EZ) br. 2700/200 Parlamenta i ES od 16. novembra 2000. L 311 17 12.12.2000 4. Uredba (EZ) br. 648/2005 od Parlamenta i ES od 13. aprila 2005. L 117 13.04.5.2005 5. Uredba Saveta (EZ) br. 1791/2006 od 20. novembra 2006 L 363 1 20.12.2006 L 363 1 20. 12.2006 Dopunjena: Činom ulaska Austrije, Švedske i Finske, C 241 21 □29.8.1994 (usvojena odlukom Saveta 95/1 EZ, Euratom, ECSC L 1 1 1 1.1995	MF	PAK CK	K4-2017	P	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.29.	Podzakonski i drugi regulatorni akti									

3.29.	Sprovođenje člana 77. i 104. SSP-a	Administrativno uputstvo br.11 /2009 o sprovođenju Zakonika o carini i akcizama na Kosovu, usvojen (dopuna- izmena)	Uredba br. 2913/ 92/ od 12. oktobra 1992. godine u vezi sa Evropskim zakonikom Zajednice za carine (Ured. (EEZ) br. 2913/92 o osnivanju Evropskom zakoniku Zajednice (SL L 302, 19.10.1992, str.1), izmenjena- dopunjena i ispravljena.	MF	CK	K4 2017	P	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 77. i 104. SSP-a	Administrativno uputstvo o prethodnoj izjave pre stupanja na snazi Zakona 04/L-099 o izmenama i dopunama Zakonika 03/ L-109 o carini i akcizama na Kosovu (izmene i dopune), usvojeno	Uredba br. 48/2005 Evropskog parlamenta i Saveta (Ured. 2913/1992)	MF	CK	K4 2017	P	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00

3.31. Poglavlje 30 acquis-a: Spoljni odnosi

3.31. Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo.

3.32. Poglavlje 31 acquis-a: Spoljna politika, politika bezbednosti i odbrane

3.32. Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo.

3.33. Poglavlje 32 acquis-a: Finansijska kontrola

3.33. Okvirno zakonodavstvo

3.33. Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.

3.33. Podzakonski i drugi regulatorni akti

3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Razvijanje sekundarnog zakonodavstva za sprovođenje zakona o unutrašnjoj kontroli javnih finansija	1. Uputstva INTOSAI-ja za standarde unutrašnje kontrole u javnom sektoru, okvir COSO-a	MF	CJU/UFK Trezor Budžet	K4 2017	P	€ 10,400.00	€ 0.00	€ 10,400.00
-------	-----------------------------	--	--	----	-----------------------------	---------	---	-------------	--------	-------------

3.34. Poglavlje 33 acquis-a: Finansijske i budžetske odredbe

3.34. Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo, uključujući i kratkoročne mere

3.35. Poglavlje 34 acquis-a: Institucije

3.35. Program ne pokriva ovo poglavlje zahvaljujući pristupanju u EU.

3.36. Poglavlje 35 acquis-a: Ostala pitanja

3.34. Program ne pokriva ovo poglavlje zahvaljujući pristupanju u EU.

Mere za sprovođenje

Br.	Ciljevi/Referentni okvir	Mere/radnje	Pokazatelji	Odgovorne institucije	Podržavajuće institucije	Vremenski rokovi	Referentni dokument i	Budžet		
								BRK	Donatori	UKUPNO

1. BLOK I: POLITIČKI KRITERIJUMI

1.1. Demokratija i vladavina prava										
1.1.1. Ustav, parlament i izborni sistem										
1.1.1.	Okvir politika									
1.1.1.	Sprovesti odredbe SSP-a o administraciji i Skupštine Republike Kosovo (član 120) Sprovesti član 120. SSP-a	Dalje poboljšanje političkog okvira u oblasti administracije Skupštine, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i harmonizovanih zakona	Strategija za međunarodnu i međuskupštinsku saradnju, usvojena	Skupština		K1-2017		€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.1.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
1.1.1.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.1.1.	Primena									
1.1.1.	Sprovesti član 120. i 132. SSP-a	Nastaviti sa redovnim nadgledanjem funkcionisanja nezavisnih institucija	Broj izveštaja nezavisnih institucija	Skupština		K4 2017		€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.1.1.	Sprovesti član 120. i 132. SSP-a	Nastavak praćenja zakona	Broj preporuka izdatih od praćenja i njihovo sprovođenje	Skupština		K4-2017		€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.1.2. Javna uprava										
1.1.2.	Okvir politika									
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne uprave)	SMJU i APSMJU, usvojeni	MJU		K3-K4	Izveštaj o proceni sprovođenja APSMJU	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne	Klasifikacija radnih mesta, završena	MJU		K4-2017	Strategija modernizacije javne uprave 2015-2020	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00

		uprave)								
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne uprave)	3. Katalog radnih mesta u civilnoj službi, ažuriran	MJU		K4-2017	Strategija modernizacije javne uprave 2015-2020	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne uprave)	Novi sistem plata u DSK, sproveden	MJU		K4-2017	Strategija modernizacije javne uprave 2015-2021	€ 5,000,000.00	€ 0.00	€ 5,000,000.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne uprave)	SIULjR, funkcionalna i nadovezana sa ostalim sistemima	MJU		K1-K4	Zakon o civilnoj službi i Uredba o centralnom registru SC	€ 60,000.00	€ 0.00	€ 60,000.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne uprave)	Platforma interakcije elektronskih sistema, razvijena	MJU		K4-2017	APSMJU 2015-2017	€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00

1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta	Plan integriteta za MJU, izrađen	MJU		K1-2017	APSMJU 2015-2017	€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta (Strategija za modernizaciju javne uprave)	Nacionalni plan o otvorenim podacima (Open Data), izrađen	MJU	KP, MALS, MEI	K4-2017	Mapa za otvaranje podataka Republike Kosova 2016	€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta	Strategija za razvoj lokalne ekonomije, izrađena	MALS	MKOS MŽSPP MJU MONT MER	K4 2016		€ 4,800.00	€ 23,520.00	€ 28,320.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta	Nacrt zakona o upravljanju nepokretne imovine opštine, izrađen	MALS	MKOS MŽSPP MJU MONT MER	K4 2017		€ 9,850.00	€ 0.00	€ 9,850.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta	20 projekata NVO-a za unapređenje lokalne samouprave, finansirane	MALS	Opštine	K4 2017		€ 203,649.00	€ 0.00	€ 203,649.00
1.1.2.	Sprovesti član 120 SSP-a	Unapređenje i sprovođenje pravnog okvira za pružanje javnih usluga, administrativnih postupaka i kontrola njihovih kvaliteta	Koncept-dokument za Akademiju lokalne samouprave, izrađen i delegiran u Vladi	MALS	KP MJU MF MEI APK	K2-2017		€ 9,850.00	€ 0.00	€ 9,850.00
1.1.2.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									

1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta u oblasti javne uprave, u cilju sprovođenja standarda i principa EU	Smernice za kvalitetni i kvantitetni pregled agencija, usvojen	MJU	KP, MF, MEL,	K4-2017	Izveštaj o analizi agencija	€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.1.2.	Sprovesti član 120. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta u oblasti javne uprave, u cilju sprovođenja standarda i principa EU za JU	Broj javno- upravnih usluga koje se pružaju od JU, identifikovane	MJU	IRK	K4-2017	Projekat IPA II	€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.1.2.	<u>Primena</u>									
1.1.2.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.1.3. Ombudsman										
1.1.3.	<u>Okvir politika</u>									
1.1.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
1.1.3.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Poboljšati uslove za funkcionisanje Institucije ombudsmana	Budžet IO za 2017. godinu, usvojen budžet prema budžetskom zahtevu dana 20. jun 2016. godine za IO.	Ministarstvo finansija	Skupština	K1-2017	Zakon o ombudsm anu	€ 1,336,219.00	€ 0.00	1.512.855.06
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje Institucije ombudsmana	Zamenici ombudsmana, imenovani	Skupština	IAP	K2-2017	Zakon o ombudsm anu	€ 76,260.00	€ 0.00	€ 76,260.00
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje za prijem i administraciju žalbi, funkcionisano (13 angažovanih radnika u okviru ovog odeljenja)	IO		K2-2017	Zakon o ombudsm anu i Uredba o unutrašnj j organizacij i i sistematiz aciji radnih mesta u Instituciji ombudsm ana	€ 138,052.40	€ 0.00	€ 138,052.40

1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje za sprečavanje mučenja, funkcionisano	IO		K2-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 57,333.60	€ 0.00	€ 57,333.60
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje za istragu žalbi, funkcionisano (10 angažovanih radnika u okviru ovog odeljenja)	IO		K2-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 116,450.80	€ 0.00	€ 116,450.80
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje za zaštitu od diskriminacije, funkcionisano (4 angažovanih radnika u okviru ovog odeljenja)	IO		K2-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 46,511.88	€ 0.00	€ 46,511.88

1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje za zaštitu prava dece, funkcionisano (3 angažovanih radnika u okviru ovog odeljenja)	IO		K2-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 35,789.88	€ 0.00	€ 35,789.88
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje o pravnim pitanjima, funkcionisano (3 angažovanih radnika u okviru ovog odeljenja)	IO		K2-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 35,789.88	€ 0.00	€ 35,789.88
1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Unaprediti funkcionisanje struktura (odeljenja) Institucije ombudsmana (restrukturiranje postojećih odeljenja)	Odeljenje za saradnju, izveštavanje i promociju ljudskih prava, funkcionisano	IO		K2-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 34,709.88	€ 0.00	€ 34,709.88

1.1.3.	Sprovesti član 120. SSP-a	Izgradnja ljudskih resursa u IO-a	Broj vršenih obuka	IO		K4-2017	Zakon o ombudsmanu	€ 17,000.00	€ 0.00	€ 17,000.00
1.1.3.	Sprovesti član 3, 4 i 7. SSP-a	Promovisanje ljudskih prava, realizovana prema mandatu	Predviđene aktivnosti promocije, realizovane (broj okruglih stolova, konferencija, poseta sa promotivnim karakterom, objavljivanje promotivnog materijala itd.)	IO		K4-2017	Zakon o ombudsmanu i Uredba o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Instituciji ombudsmana	€ 2,100.00	€ 0.00	€ 2,100.00
1.1.3.	Sprovesti član 3, 4 i 7. SSP-a	Razmatranje i rešavanje žalbi građana upućenih IO-a i preporuka IO-a	Broj primljenih žalbi	IO		K4-2017	Zakon o ombudsmanu	€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00
1.1.3.	Sprovesti član 3, 4 i 7. SSP-a	Razmatranje i rešavanje žalbi građana upućenih IO-a i preporuka IO-a	Broj razmatranih žalbi	IO		K4-2017	Zakon o ombudsmanu	€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00
1.1.3.	Sprovesti član 3, 4 i 7. SSP-a	Razmatranje i rešavanje žalbi građana upućenih IO-a i preporuka IO-a	Broj preporuka poslate kod odgovornih organa	IO		K4-2017	Zakon o ombudsmanu	€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00
1.1.3.	Sprovesti član 3, 4 i 7. SSP-a	Razmatranje i rešavanje žalbi građana upućenih IO-a i preporuka IO-a	Broj preporuka IO-a sprovedenih od odgovornih organa	KP/ KDU	Skupština	K4-2017	Zakon o ombudsmanu	€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00
1.1.3.	Sprovesti član 3, 4 i 7. SSP-a	Jačanje međunarodne saradnje	Broj učlanjivanja u međunarodnim mehanizmima za ljudska prava	IO		K4-2017	Zakon o ombudsmanu	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
1.1.4. Civilni nadzor bezbednosnih snaga										
1.1.4.	<u>Okvir politika</u>									
1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratsko	Dalje poboljšanje političkog okvira iz oblasti demokratsko civilnog nadzora oružanih snaga	Nacionalna strategija za bezbednost, usvojena	KP/SKBS	MKBS MUP MIP MP OAK	K3-2017		€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00

	g civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama (član 3, 12)				MF					
1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama (član 3, 12)	Dalje poboljšanje političkog okvira iz oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga	Odbrambena strategija, usvojena	MKBS	MKBS MUP MIP MP MF	K4-2017		€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
1.1.4.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama (član 3, 12)	Nastavak institucionalnih reformi iz oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u cilju sprovođenja odredbi SSP-a	Restrukturiranje MKBS-a i KBS-a, završeno	MKBS	MF	K4 2017		€ 25,514,238.50	€ 0.00	€ 25,514,238.50

1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama (član 3, 12)	Nastavak institucionalnih reformi iz oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u cilju sprovođenja odredbi SSP-a	Agencija za zaštitu klasifikovanih podataka, osnovana	KP	OAK MF MUP MKBS MIP MP	K3 2017		€ 25,514,238.50	€ 0.00	€ 25,514,238.50
1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama (član 3, 12)	Nastavak institucionalnih reformi iz oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u cilju sprovođenja odredbi SSP-a	Parlamentarni komesar za oružane snage, osnovan i funkcionisan	Skupština	MKBS MUP	K4 2017/2018		€ 300.00	€ 0.00	€ 300.00
1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama	Dokazati konkretne rezultate u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga, u skladu sa međunarodnim principima i praksama.	Redovni šestomesečni izveštaj, objavljen	Skupština	MBKBS MUP OAK	K2, K4 2017		€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00

	praksama (član 3, 12)									
1.1.4.	Jačanje saradnje sa EU-om u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga u skladu sa principima i najboljim međunarodnim praksama (član 3, 12)	Dokazati konkretne rezultate u oblasti demokratskog civilnog nadzora oružanih snaga, u skladu sa međunarodnim principima i praksama.	Redovni šestomesečni izveštaj, objavljen	Skupština	MKBS MUP OAK	K4 2017		€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
1.2. Regionalna saradnja i međunarodne obaveze										
1.2.	Okvir politika									
1.2.	Sprovesti članove 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19. SSP-a	Dalje poboljšanje političkog okvira iz oblasti regionalne saradnje i međunarodnih obaveza Republike Kosovo	Strategija o zajedničkom pristupu, usvojena	KP	Ministarstva kao sastavni deo komisije; Skupštinska komisija za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije; tužilaštva; Agencija za sudsku medicinu; međunarodne organizacije uključene u proces rešavanja sudbine nestalih lica; udruženja porodica	K3-2017		€ 0.00	€ 4,000.00	€ 4,000.00

1.2.	Sprovesti članove 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19 SSP-a	Dalje poboljšanje političkog okvira iz oblasti regionalne saradnje i međunarodnih obaveza Republike Kosovo	Sporazum sa Republikom Hrvatske, potpisan	MIP	KP	K3-2017		€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
1.2.	Sprovesti članove 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19 SSP-a	Dalje poboljšanje političkog okvira iz oblasti regionalne saradnje i međunarodnih obaveza Republike Kosovo	Regionalni spisak nestalih lica, izrađen	KP	MIP	K2-2017		€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
1.2.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
1.2.	Sprovesti članove 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19 SSP-a MSA-së	Dalje poboljšanje političkog okvira iz oblasti regionalne saradnje i međunarodnih obaveza Republike Kosovo	Jačanje kapaciteta sudske medicine (broj antropologa iz sudske medicine)	MP	MONT, MKOS, UP	K3-2017		€ 0.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
1.2.	<u>Primena</u>									
2. BLOK II - EKONOMSKI KRITERIJUMI										
2.1. Postojanje funkcionalne tržišne ekonomije										
2.1.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
2.2. Kapacitet za suočavanje sa pritiskom konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije										
2.1.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
3. BLOK III - EVROPSKI STANDARDI - USKLAĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOSOVA SA EU ACQUIS-OM										
3.1. Pravni okvir za usklađivanje zakonodavstva Kosova sa EU acquis-om										
3.1.	Ovo poglavlje programa sadrži samo narativni deo, uključujući kratkoročne mere									
3.2. Poglavlje 1 acquis-a: Slobodno kretanje roba										
3.2.	<u>Okvir politika</u>									
3.2.	Sprovesti član 8. SSP-a	Poboljšanje političkog okvira u sektoru infrastrukture kvaliteta	1. Strategija i plan razvoja privatnog sektora 2016-2021, koja obuhvata infrastrukturu kvaliteta, usvojena	MTI	MF, MEI, MZ, MER	K2 2017	NSR	€ 1,600.00	€ 0.00	€ 1,600.00
3.2.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Izgradnja kapaciteta osoblja infrastrukture kvaliteta	1. 8 službenika u inspektoratu za nadzor tržišta, rekrutovani	MTI	MF	K1 2017	Izveštaj o zemlji 2016	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00

3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Izgradnja kapaciteta osoblja infrastrukture kvaliteta	2. Obuke u oblasti infrastrukturu kvaliteta, održane (najmanje 5 obuka o nadzoru tržišta, 2 modula obuke u oblasti akreditacije i 2 u oblasti metrologije	MTI	AMK	K4 2017	ERA, Izveštaj o zemlji 2016, Strategija o razvoju privatnog sektora 2013-2017	€ 16,300.00	€ 13,000.00	€ 29,300.00
3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Povećanja broja akreditovanih organa za procenu podobnosti	1. Broj organa za procenu podobnosti, akreditirani	MTI		K4 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017	€ 6,600.00	€ 0.00	€ 6,600.00
3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Usvajanje evropskih i međunarodnih standarda	1. 1,500 evropska i međunarodna standarda, usvojena	MTI	ASK	K4 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017. ERA	€ 33,500.00	€ 0.00	€ 33,500.00
		Sprovođenje usvojenih standarda	1. Onlajn sistem usluga zainteresovanih strana za standarde, razvijen i funkcionalan	MTI		K4 2017		€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.2.	<u>Primena</u>									
3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Podizanje svesti preduzeća vezano za bezbednost proizvoda	1. Informativni sastanci vezano za standarde u preduzećima i obrazovne institucije, održanih	MTI	Univerzitet u Prištini	K4 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017 Plan rada MTI-a 2017	€ 4,100.00	€ 0.00	€ 4,100.00
3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Poboljšanje nadzora tržišta	1. Najmanje 260 inspekcije sprovedene za kontrolu opasnih, električnih proizvoda, građevinskog materijala, igraćaka za decu, veliki broj sprovedenih inspekcija za praćenje kvaliteta naftnih goriva, druge inspekcije uključujući cene, objavljene popuste- varljive	MTI	CK, KP	K4 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017 Plan rada MTI-a 2018	€ 75,000.00	€ 0.00	€ 75,000.00

			reklame, deklaracija o proizvodu, provera čistoće plemenitog metala, provera podataka o poreklu robe, piraterije, industrijske svojine kao i tehničkih prijema							
3.2.	Sprovođenje člana 80. SSP-a	Poboljšanje nadzora tržišta	2. Funkcionalizacija elektronske baze podataka za obaveštavanje javnosti o opasnim proizvodima na tržištu,	MTI		K4 2017	Plan rada MTI-a 2017, Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,400.00	€ 0.00	€ 3,400.00
3.3. Poglavlje 2 acquis-a: Sloboda kretanja radnika										
3.3.	<u>Okvir politika</u>									
3.3.	Sprovođenje član 79. stav 9. SSP-a	Pregovori o bilateralnim sporazumima o socijalnom osiguranju	1. Bilateralni sporazum sa Švajcarskom, Belgijom, Albanijom, Nemačkom, Austrijom, Hrvatskom, dogovoreni	MRSŽ	MIP,MEI,MZ,M F	K4 2017	Zakon br. 04/L-131 o penzionim šemama finansiranim od strane države	€ 90,000.00	€ 0.00	€ 90,000.00
3.3.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.3.	<u>Primena</u>									
3.3.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.4. Poglavlje 3 acquis-a: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga										
3.4.	<u>Okvir politika</u>									
3.4.	Sprovođenje članova 51, 56, 57. i 58. SSP-a	Analiza praznina u pogledu horizontalnog zakonodavstva u vezi daljeg usaglašavanja sa Direktivom o uslugama	1. Analiza zakonodavnih praznina, završena	MTI	MONT, MUP, MRSZ, MP, MALS, MEI, MER, MZ, KP, MF	K3 2017	Početni izveštaj projekta; Plan rada DT-a.	€ 10,000.00	€ 166,720.00	€ 176,720.00
3.4.	Sprovođenje članova 51, 56, 57. i 58. SSP-a	Analiza praznina u pogledu horizontalnog zakonodavstva u vezi daljeg usaglašavanja sa Direktivom o uslugama	2. Akcioni plan za transponovanje direktive o uslugama, završen	MTI	MONT, MUP, MRSZ, MP, MALS, MEI, MER, MZ, KP, MF	K4 2017	ERA, Početni izveštaj projekta; Plan rada DT-a.	€ 10,000.00	€ 166,720.00	€ 176,720.00
3.4.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.4.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.4.	<u>Primena</u>									

3.4.	Sprovođenje članova 51, 56, 57. i 58. SSP-a	Sprovođenje i proširenje režima slobodne trgovine u okviru CEFTA	1. Baza podataka ažurirana i podjeljena u test kategorije: TIS Baza podataka 1 (Statistike), TIS Baza podataka 2 (Zakonska regulativa), TIS Baza podataka 3 (Glavni akteri), TIS Baza podataka 4 (Trgovinske prepreke), TIS Baza podataka 5 (Zaštitne i ofanzivne mere), TIS Baza podataka 6 (Trgovinski sporazumi)	MTI	MONT, MUP, MRSZ, MP, MALS, MEI, MER, MZ, KP, MF, PAK, CBK	K4 2017	MTI (TIS Baza podataka), Plan rada, Sektorska istraživanja	€ 3,000.00	€ 1,000.00	€ 4,000.00
3.4.	Sprovođenje članova 51, 56, 57. i 58. SSP-a	Sprovođenje i proširenje režima slobodne trgovine u okviru CEFTA	2. Pregovarane usluge transporta, finansija, komunikacije, zdravstva	MTI	MONT, MUP, MRSZ, MP, MALS, MEI, MER, MZ, KP, MF, PAK, CBK	K12017	Plan rada, Sektorska istraživanja	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.4.	Sprovođenje člana 56. SSP-a	Provera standarda profesije	1. Odluka i objavljivanje standarda profesije, usvojena	MONT	Pružaoци SOO	K4 2017	Zakon br. 03/L/060 Nacionalni okvir kvalifikacija; Nacionalna strategija za razvoj 2016/2021; AU br. 28/2014 o kriterijumima i procedura za proveru standarda profesije,	€ 15,809.20	€ 0.00	€ 15,809.20
3.4.	Sprovođenje člana 56. SSP-a	Validacija kvalifikacija i akreditacija pružaoca SOO	1. Odluka i objavljivanje odobrenih kvalifikacija;	MONT	Stručne škole	K4 2017	Zakon br 03/L-060, Nacionalni okvir kvalifikacij	€ 2,043.00	€ 0.00	€ 2,043.00

							a; Nacionalna strategija za razvoj 2016/2021; AU br. 35/2014 o kriterijuma i procedura za validaciju nacionalnih kvalifikacija i akreditaciju institucija koje nude kvalifikacije na Kosovu; AU br. 32/2014 o kriterijuma i procedura za obezbeđivanje kvaliteta u Institucijama stručnog obrazovanja i osposobljavanja - unutrašnji procesi			
3.4.	Sprovođenje člana 56. SSP-a	Povećanje kvaliteta u SOO kroz nadzor akreditovanih institucija	2. Softver za nadzor , razvijen.	MONT	ALLED	K4 2017	Zakon br 03/L-060, Nacionalni okvir kvalifikacij	€ 2,086.00	€ 20,000.00	€ 22,086.00

							a; Nacionalna strategija za razvoj 2016/2021; AU br. 35/2014 o kriterijumima i procedura za validaciju nacionalnih kvalifikacija i akreditaciju institucija koje nude kvalifikacije na Kosovu; AU br. 32/2014 o kriterijumima i procedura za obezbeđivanje kvaliteta u Institutima stručnog obrazovanja i osposobljavanja - unutrašnji procesi			
3.4.	Sprovođenje člana 56. SSP-a	Povećanje kvaliteta u SOO kroz nadzor akreditovanih institucija	3. Broj nadgledanja prema uslovima stranaka u vezi sa eventualnim nepravilnostima od	MONT	ALLED	K4 2017	Zakon br 03/L-060, Nacionalni okvir kvalifikacij	€ 5,086.00	€ 5,086.00	€ 10,172.00

			NAK				a; Nacionalna stretgija za razvoj 2016/2021; AU br. 35/2014 o kriterijumi ma i procedura ma za validaciju nacionalni h kvalifikacij a i akreditacij u institucija koje nude kvalifikacij e na Kosovu; AU br. 32/ 2014 o kriterijumi ma i procedura ma za obezbediv anje kvaliteta u Institucija ma stručnog obrazovan ja i osposoblja vanja - unutrašnji procesi			
3.5. Poglavlje 4 acquis-a: Slobodno kretanje kapitala										
3.5.	<u>Okvir politika</u>									
3.5.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.5.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.5.	Sprovođenje	Stalno jačanje analitičkih	1. Specijalizovane buke	FOJ	MF	K4 2017	Akcioni	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00

	člana 89. SSP-a	kapaciteta osoblja FOJ-K za prevenciju pranja novca, borbu protiv finansiranja terorizma i povezanih krivičnih dela	za osoblje FOJ, održane				plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018			
3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Povećanje saradnje i razmene informacija između FOJ-K i međunarodnih srodnih institucija, u cilju prevencije i otkrivanja pranja novca, finansiranja terorizma i sličnih krivičnih dela.	1. Sporazumi o saradnji između FOJ-K i međunarodnih srodnih institucija, potpisani	FOJ	MF	K4 2017	Akcioni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2019	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.5.	<u>Primena</u>									
3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Sprovođenje Nacionalne strategije i Akcionog plana Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca,	1. Akcioni plan Nacionalne strategije 2014-2018, revidiran	MF	FOJ-K, KP, DK, PAK, MP, TSK, MŽSPP, MTL, Opštine	K3 2017	Akcioni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za	€ 49,000.00	€ 0.00	€ 49,000.00

		finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018					prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018, Izveštaj o zemlji 2016, PRE 2017-2019, ERA			
3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Sprovođenje Nacionalne strategije i Akcionog plana Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	1. Procena sektorskog rizika za najosteljivije sektore za pranje novca i finansiranja terorizma, uspostavljanje radne grupe i identifikacija rizika za SPN /FT, završen	MF	FOJ-K, KP, DK, PAK, MP, TSK, MŽSPP, MTL, Opštine	K3-2017	Akcioni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2020, Izveštaj o državi 2016, PRE 2017-2019, ERA	€ 25,000.00	€ 0.00	€ 25,000.00

3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Sprovođenje Nacionalne strategije i Akcionog plana Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	2. Mere za upravljanje rizicima identifikovane od sektorske procene i njihovo rešavanje	MF	FOJ-K, KP, DK, PAK, MP, TSK, MŽSPP, MTI, Opštine	K3-2017	Akcionni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2021, Izveštaj o zemlji 2016, PRE 2017-2019, ERA	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Sprovođenje Nacionalne strategije i Akcionog plana Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	3. Ne primećena/posmatrana ekonomija u nacionalnim računima, izmerena	MF	FOJ-K, KP, DK, PAK, MP, TSK, MŽSPP, MTI, Opštine	K4-2017	Akcionni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2022, Izveštaj o	€ 300,000.00	€ 0.00	€ 300,000.00

							zemlji 2016			
3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Praćenje aktivnosti u okviru Nacionalne strategije i Akcionog plana Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2020	1. Izveštaj o praćenju aktivnosti Strategije, objavljen	MF	FOJ-K, KP, DK, PAK, MP, TSK	K3 2017	Akcioni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2020, Izveštaj o zemlji 2016, ERA	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.5.	Sprovođenje člana 89. SSP-a	Podizanje svesti i komunikacije za prevenciju i borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma	1. Broj kampanja, obuka, seminara, konferencija	FOJ	CBK, Sektorski supervizori	K4-2017	Akcioni plan Nacionalne strategije Republike Kosovo za prevenciju i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00

3.6. Poglavlje 5 acquis-a: Javne nabavke

3.6.	<u>Okvir politika</u>									
3.6.	Sprovođenje člana 79. SSP-a	Usvajanje novog strateškog okvira, sprovođenje i praćenje	1. Nacionalna strategija za javne nabavke (2015-2020) i Akcioni plan (2017), usvojeni	RKJN	TRN CAN	K3 2017	Plan rada za 2016. godinu, Izveštaj o zemlji 2016	€ 304,412.00	€ 0.00	€ 304,412.00
3.6.	Sprovođenje člana 79. SSP-a	Razvoj centralne nabavke	1. Lista predmeta zajedničke upotrebe, odobrena	CAN		K1 2017	Zakon o JN	€ 21,316.50	€ 0.00	€ 21,316.50
3.6.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.6.	Sprovođenje člana 79. SSP-a	Podizanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta u oblasti javne nabavke	1. Broj obuka i učesnika na osnovnom nivou, uključujući e-nabavke, održane	RKJN	IKAP	K42017	Strategija obuke za javne nabavke, Izveštaj o zemlji 2016, PRE 2017-2019	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.6.	Sprovođenje člana 79. SSP-a	Funkcionalizacija sistema elektronske nabavke	1. Obavezna e-nabavka na centralnom i lokalnom nivou, realizovana	RKJN	TRN , CAN , MJU, MF	K4 2017	Ugovor o sistemu e-nabavke, Izveštaj o zemlji 2016, PRE 2017-2019	€ 49,600.00	€ 0.00	€ 49,600.00
3.6.	Primena člana 79. SSP-a	Funkcionalizacija sistema elektronske nabavke	2. 6 službenika: 3 IT službenika za e-nabavke i 3 druga službenika, zapošljeno	RKJN	MF	K3 2017	Ugovor o sistemu e-nabavke, Izveštaj o zemlji 2016, PRE 2017-2019	€ 597,200.00	€ 0.00	€ 597,200.00
3.6.	<u>Primena</u>									
3.6.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.7. Poglavlje 6 acquis-a: Prava kompanija										
3.7.	<u>Okvir politika</u>									
3.7.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.7.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.7.	Sprovođenje člana 51. SSP-a, tačka 1, 2, 3	Olakšavanje procedura poslovanja	1. Broj online registracija poslovanja, povećan	MTI	-	K3 2017	Plan rada MTI 2017. Agenda Evropskih Reformi (2.2.a)	€ 500,000.00	€ 0.00	€ 500,000.00

3.7.	Sprovođenje člana 51. SSP-a, tačka 1, 2, 3	Olakšavanje procedura poslovanja	2. Poslovni broj, ujedinen	MTI	MF	K4 2017	Plan rada MTI 2017, ERA	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.7.	Primena									
3.7.	Sprovođenje člana 51. SSP-a, tačka 1, 2, 3	Primena Zakona o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji kao i relevantna Administrativna uputstava	1. Organizovanje seminara za upoznavanje sa obavezama koje proizilaze iz novog zakona o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji, održani	MF	SKFI PAK	K2-2017	Zakona o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji	€ 8,000.00	€ 0.00	€ 8,000.00
3.8. Poglavlje 7 acquis-a: Pravo intelektualne svojine										
3.8.	Okvir politika									
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Razvoj okvira politika u oblasti intelektualne svojine	1. Strategija i akcioni plan za sprovođenje Intelektualne svojina na Kosovu 2016 - 2020, odobreno	MTI	KP, MKOS, MEL, MF, Carine, Policija	K3 2017	Plan rada MTI	€ 4,000.00	€ 7,000.00	€ 11,000.00
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Razvoj okvira politika u oblasti intelektualne svojine	2. Strategija i akcioni plan o merama za smanjenje nivoa piraterije 2017- 2020, todobreno	MKOS	MTI- IT, MTI-AIS, MP, MF, MUP-PK, KP	K3- 2017	GPRV 2017	€ 4,800.00	€ 0.00	€ 4,800.00
3.8.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Kontinuirano davanje preporuka vladi Kosova u oblasti PIS-a	1. Date preporuke od godišnjih sastanaka Državnog saveta za intelektualnu svojinu	MTI	KP, MKOS, MEL, MF, Carine, Policija	K4 2017	Plan rada MTI	€ 200.00	€ 0.00	€ 200.00
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Održavanje obuka u oblasti industrijske svojine o procedurama ispitivanja predmeta industrijske svojine	1. Broj obuka o procedurama ispitivanja predmeta industrijske svojine (trgovinska marka, patent, industrijski dizajn i geografske oznake), održane	MTI		K4 2017	Plan rada MTI	€ 1,800.00	€ 0.00	€ 1,800.00
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Podizanje kapaciteta za borbu protiv fizičke i digitalne piraterije	1. Obuka o nadgledanju sprovođenja autorskih prava i borbu protiv fizičke i digitalne piraterije za tržišne	MKOS	MTI-IT, KP, MUP-PK	K3 2017	GPRV 2017	€ 4,700.00	€ 0.00	€ 4,700.00

			inspektore, policiju za privredni kriminal, nezavisnu komisiju za medije, održana							
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Podizanje kapaciteta osoblja iz Udruženja za kolektivno upravljanje autorskim pravima	2. Obuka o kolektivnom upravljanju autorskim pravima za osoblje kolektivnih udruženja, osoblje KAP-a, advokate, predstavnike medija, održana	MKOS	Kolektivna udruženja, Advokatska komora, mediji	K4	Plan rada vlade Kosova za 2017. godinu, Zakon o autorskom i srodnom pravu	€ 3,600.00	€ 0.00	€ 3,600.00
3.8.	Primena									
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Pregled nezavršenih predmeta (Backlog)	1. Broj predmeta: zaplenjeni, procesuirani zbog kršenja, kažnjeni, broj žalbi stranaka i broj odluka komisije, izdati	MTI	Inspektorat, Policija, Carine	K4 2017	Plan rada MTI	€ 123,720.00	€ 0.00	€ 123,720.00
3.8.	Sprovođenje člana 77. i 78. SSP-a	Stalno preduzimanje akcija od strane operativne grupe za borbu protiv piraterije	1. Broj preduzetih aktivnosti za borbu protiv piraterije	MKOS	MTI, MP, MF, PK	K4 2017	Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,400.00	€ 0.00	€ 3,400.00
3.9. Poglavlje 8 acquis-a: Politike konkurencije										
3.9.	Okvir politika									
3.9.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.9.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.9.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.9.	Primena									
3.9.	Konkurencija									
3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Istraživanje trenutnog stanja monopola na tržištu	1. Izveštaj istrage, pripremljen	AKK		K4 2017	Zakon o zaštiti konkurencij, ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 23,000.00	€ 0.00	€ 23,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Inspekcija preduzeća u okviru nadzora tržišta	1. Odluke (uključujući odluke sudova), zaključci, preporuke, izdati	AKK		K4 2017	Zakon o zaštiti konkurencij, ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 35,500.00	€ 0.00	€ 35,500.00
3.9.	Državna pomoć									

3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Uspostavljanje popisa državne pomoći	1. Podaci o institucijama koje daju pomoć, prikupljeni	AKK	MF	K4 2017	Zakon o državnoj pomoći	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Pripreme za obaveštavanje i prikupljanje podataka o pružaocima pomoći	1. Razvoj standardnih oblika podataka koji se moraju pružiti	AKK	MF	K2 2017	Zakon o državnoj pomoći	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.9.	Sprovođenje člana 74. i 75. SSP-a	Pripreme za obaveštavanje i prikupljanje podataka o pružaocima pomoći	2. Obrazac popunjen od strane institucija za pružanje pomoći, i obaveštenja o novim inicijativama primljenim od institucija	AKK	MF	K4 2017	Zakon o državnoj pomoći	€ 7,500.00	€ 0.00	€ 7,500.00
3.10. Poglavlje 9 acquis-a: Finansijske usluge										
3.10.	<u>Okvir politika</u>									
3.10.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.10.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.10.	Sprovođenje člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Unapređenje okvira saradnje i koordinacije sa CBK u oblastima koje su neophodne za ispunjenje mandata institucije	1. Godišnji program "onsite" pregleda (o temama za osiguranje depozita), osnovan	FODK	CBK	K4 2017	Strateški plan FODK-a za period 2015-2017, Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.10.	Sprovođenje člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Unapređenje okvira saradnje i koordinacije sa CBK u oblastima koje su neophodne za ispunjenje mandata institucije	2. Plan pripravnosti u skladu sa preporukama misije za tehničku pomoć MMF-a, završen	FODK	CBK	K4 2017	Strateški plan FODK-a za period 2015-2017, Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,500.00	€ 0.00	€ 3,500.00
3.10.	<u>Primena</u>									
3.10.	Sprovođenje člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Razvoj funkcija nadzora u skladu sa savremenim praksama i standardima	1. Pripremanje 3 priručnika; za likvidaciju banaka, nadzor osiguravajućih društava, i nadzor penzionih fondova, izrađeni	CBK		K4 2017	Strateški plan FODK-a za period 2015-2017, Izveštaj o zemlji 2016	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00

3.10.	Sprovođenje člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Uspostavljanje saradnje sa AOD iz Austrije, Slovenije i Nemačke za sprovođenje preporuka iz procene OP;	1. Memorandum o razumevanju sa AOD iz Nemačke, potpisan	FODK		K4 2017	Biznis plan i budžet FV 2017 odobren od strane Upravnog odbora	€ 1,270.00	€ 0.00	€ 1,270.00
3.10.	Sprovođenje člana 50, 96 i aneksa 6. SSP-a	Unapređenje diferencijalnog sistema premija i izveštavanje banaka članica	1. Metodologija za proučavanje uticaja tranzicije iz postojećeg sistema diferencijalnih premija u punom modelu zasnovanom na riziku izloženosti prema bankama u skladu sa Uputstvima EBA o načinima za obračunavanje doprinosa SSD, razvijena i testirana	FODK		K4 2017	Biznis plan i budžet FV 2017 odobren od strane Upravnog odbora, Izveštaj o zemlji 2016	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.11. Poglavlje 10 acquis-a: Informaciono društvo i mediji										
3.11.	<u>Okvir politika</u>									
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Stvaranje adekvatnih uslova za prelazak na digitalno zemaljsko emitovanje	1. Strategija za digitalizaciju zemaljskog emitovanja, usvojena	NKM	MER RAEPK	K2 2017	Zakon o NKM	€ 6,500.00	€ 0.00	€ 6,500.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Planiranje i procena frekventnog opsega od posebnog ekonomskog značaja	1. Plan raspodele i korišćenja opsega za pružanje mobilnih širokopojsnih usluga, sproveden	RAEPK		K3 2017	Zakon br. 04/L-109 o elektronskim komunikacijama; Politike sektora 2013-2020; Srednjoročni plan 2015-2017.	€ 1,250.00	€ 0.00	€ 1,250.00
3.11.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Uvođenje novih mera i izmena postojećih procedura kako bi se na efikasan i delotvoran način doprinelo u razvoju infrastrukture	1. Elektronski atlas za širokopojsnu elektronsku infrastrukturu na Kosovu, uspostavljen	MER	RAEPK	K4 2017	Politike sektora za elektronske komunikacije -	€ 204,500.00	€ 0.00	€ 204,500.00

		elektronskih komunikacija					Digitalna agenda za Kosovo 2013-2020; Zakon o elektronskim komunikacijama;			
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Internacionalizacija KOS-CERT	1. Akreditacija KOS-CERT u TRUSTED INTRODUCER	RAEPK	MUP MER	K3 2017	Državna strategija za kibernetičku bezbednost, Akcioni plan 2016-2019	€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Internacionalizacija i KOS-CERT	1. Članstvo KOS-CERT u FIRST	RAEPK	MUP MER	K3 2017	Državna strategija za kibernetičku bezbednost, Akcioni plan 2016-2019	€ 700.00	€ 0.00	€ 700.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Stvaranje mehanizama za izveštavanje incidenata i razmenu informacija sa pružiocima usluga elektronskih komunikacija i drugim institucijama.	1. Platforma za izveštavanje incidenata, stvorena	RAEPK	MUP MER	K4 2017	Politike sektora za elektronske komunikacije 2013-2020; Državna strategija za kibernetičku bezbednost, Akcioni plan 2016-2019	€ 0.00	€ 2,500.00	€ 3,750.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Jačanje profesionalnih kapaciteta u oblasti elektronskih	1. 6 profesionalnih službenika, zapošljeno	RAEPK	Skupština	K4 2017	Izveštaj o napretku Kosova za	€ 60,000.00	€ 0.00	€ 60,000.00

		komunikacija					2016.			
3.11.	Primena									
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Pripremanje i sprovođenje plana za migraciju na novi kod	1. Preuzimanje i primena telefonskog koda 383	RAEPK	VK	K4 2017	Sporazum o telekomunikacijama 2013; Politike sektora 2013-2020;	€ 22,050.00	€ 0.00	€ 22,050.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Stvaranje mogućnosti građanima da koriste internet sa brzinom od 30 Mbps i više	1. 70% građana koji koriste internet vezu od 30Mbps, postignuto	RAEPK	MER Opštine	K4 2017	Politike sektora 2013-2020, tačka 1.1.4.	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Pripremanje i sprovođenje projekta za stvaranje sistema za prenos brojeva	1. Sistem za prenosivost brojeva, stvoren	RAEPK		K4 2017	Zakon br. 04/L-109 o elektronskim telekomunikacijama; Srednjoročni plan 2015-2017.	€ 402,000.00	€ 0.00	€ 402,000.00
3.11.	Sprovesti član 109, 110. i 111. SSP-a	Merenje parametara kvaliteta usluga za pristup internetu	Sistem (prema i softver) za merenje parametara kvaliteta usluga za pristup internetu, osiguran	RAEPK		K4 2017	Zakon br. 04/L-109 o elektronskim telekomunikacijama; Preporuke Skupštine Republike Kosova; Srednjoročni plan 2015-2017.	€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00
3.12. Poglavlje 11 aquis-a: Poljoprivreda i ruralni razvoj										
3.12.	Okvir politika									
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Godišnji program za poljoprivredu i ruralni razvoj (2014-2020) za mere: 101, 103, 202, 302, 303, 401, 402, 501 i mere navodnjavanja, odobren	MPŠRR	Opštine	K2 2017	Program vlade Republike Kosova 2015-2018 NSR 2016-2021	€ 9,613.33	€ 0.00	€ 9,613.33

3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Godišnji program za poljoprivredu za direktna plaćanja, za površinu (ha), stočarstvo i stočarske proizvode (mleko, meso), odobren	MPŠRR	Opštine	K1 2017	PPRR 2014-2020 NSR 2016-2021 i SOR 2017-2019	€ 8,129.13	€ 0.00	€ 8,129.13
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1 Analitički dokument o proceni podrške strukture farme, izrađen	MPŠRR	Poljoprivredni fakultet	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020	€ 5,678.21	€ 0.00	€ 5,678.21
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1 Zeleni izveštaj-Kosovo 2016, objavljen	MPŠRR	MF MTI ASK Carina Poljoprivredni fakultet	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020	€ 18,011.15	€ 0.00	€ 18,011.15
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Izveštaj o tržišnoj razmeni za poglavlja 1-24, prema zemlji porekla i izvozne zemlje, izrađen	MPŠRR	MF MTI ASK Carina Poljoprivredni fakultet	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Izveštaj ES-a o Kosovu 2016	€ 4,688.71	€ 0.00	€ 4,688.71
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Izveštavanje o sprovođenju PPRR-a 2014-2020 (priprema godišnjeg izveštaja o praćenju 2016), pripremljen	MPŠRR		K4 2017	Program vlade Republike Kosova 2015-2018;	€ 2,214.96	€ 0.00	€ 2,214.96
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politika u oblasti poljoprivrede, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Akcioni plan za organsku poljoprivredu, odobren	MPŠRR		K1 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Izveštaj	€ 4,570.73	€ 0.00	€ 4,570.73

							EK-a o Kosovu 2016			
3.12.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Sedam (7) direktorijata za 20 sektora ARP-a, osnovani prema IPARD-u	MPŠRR	MJU MF	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Preporuke iz Izveštaja o Kosovu 2017.	€ 196,940.16	€ 0.00	€ 196,940.16
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Jedinica unutrašnje revizije u okviru Agencije plaćanja, osnovana	MPŠRR	MJU MF	K4 2017	Okvirni sporazum između Kosova i Evropske Komisije, od 27. marta 2015.god.; Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Pravila IPARD-sa; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 22,896.00	€ 0.00	€ 22,896.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Sektor podataka računovodstva u farmii i të Dhënave të Kontabilitetit në Fermë, i riorganizuar	MPŠRR		K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020;	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00

3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. 19 službenika/u okviru ARP (iz projekta SB-a), transferisano i deset (10) novih službenika, regrutovano	MPŠRR	MAP MF	K4	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Preporuke iz Izveštaja EK-a o Kosovu 2016.god.	€ 129,363.88	€ 0.00	€ 129,363.88
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Broj obuka i edukacija savetnika i farmera o poljoprivredi i ruralnom razvoju	MPŠRR		K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Strategija za savetodavne usluge 2015-2020	€ 200,000.00	€ 0.00	€ 201,596.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Paket akreditacije ARP-a za dve mere PPRR-a (mera 101 i mera 501), završen	MPŠRR		K4 2017	Okvirni sporazum između Kosova i Evropske Komisije, od 27. marta 2015.god.; Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Pravila IPARD-a	€ 3,758.20	€ 0.00	€ 3,758.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog	1. Operacionalni priručnik za ARP o procedurama programiranja,	MPŠRR		K4 2017	Okvirni sporazum između Kosova i	€ 0.00	€ 0.00	€ 1,292.06

		razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	ogramimit, publiciteta, praćenja, izveštavanja i procene, završen				Evropske Komisije, od 27. marta 2015.god.; Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Pravila IPARD-a			
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i podizanje njihovih kapaciteta, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1 Priručnik o procedurama primene mere za tehničku 501, završen	MPŠRR		K4 2018	Okvirni sporazum između Kosova i Evropske Komisije, od 27. marta 2015.god.; Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Pravila IPARD-a	€ 1,292.00	€ 0.00	€ 1,292.06
3.12.	<u>Primena</u>									
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje uređenje poljoprivrednog zemljišta i zaštita od promene namene poljoprivrednog zemljišta	1.Broj podnetih zahteva, saglasnosti i izdatih odluka o promeni namene zemljišta	MPŠRR	MŽSPP MALS Opštine	K4 2017	Program vlade Republike Kosova 2015-2018 Zakon o poljoprivrednom zemljištu br. 02L/26 Izveštaj zemlje 2016.	€ 4,983.66	€ 0.00	€ 4,983.66

3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje uređenje poljoprivrednog zemljišta i zaštita od promene namene poljoprivrednog zemljišta	1 Opštinski razvojni planovi uključujući urbanu i ruralnu zonu, izrađeni	MPŠRR	MŽSPP MALS Opštine	K4 2017	Program vlade Republike Kosova 2015-2018 Zakon o poljoprivrednom zemljištu br. 02L/26 Izveštaj zemlje 2017.	€ 350,000.00	€ 350,000.00	€ 702,000.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje uređenje poljoprivrednog zemljišta i zaštita od promene namene poljoprivrednog zemljišta	1 Master plan o uređenju poljoprivrednog zemljišta, pripremljen	MPŠRR	MŽSPP MALS Opštine	K4 2017	Strategija o konsolidaciji zemljišta 2010-2020 Zakon o uređenju zemljišta br.04/L 040 Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 352,000.00	€ 350,000.00	€ 702,000.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje uređenje poljoprivrednog zemljišta i zaštita od promene namene poljoprivrednog zemljišta	1. Površina od 2370 ha poljoprivrednog zemljišta u sedam (7) katastarskih zona, uređena	MPŠRR	AKO Opština Vitina	K4 2017	Strategija o konsolidaciji zemljišta 2010-2020 Zakon o uređenju zemljišta br.04/L 040 Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 470,400.00	€ 0.00	€ 470,400.00
3.12.	Sprovesti član 102.	Dalje uređenje poljoprivrednog	1. 25 ha poljoprivrednog	MPŠRR	AKO	K4 2017	Program vlade	€ 30,400.00	€ 0.00	€ 30,400.00

	SSP-a	zemljišta i zaštita od promene namene poljoprivrednog zemljišta	zemljišta u Katastarskoj zoni Celjina-opština Orahovac, uređeno		Opštinska komisija za komasaciju Opštinska katastarskacelarija Sudovi		Republike Kosova 2015-2018 Zakon o poljoprivrednom zemljištu br. 02L/26 Izveštaj zemlje 2016.			
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj opštinskih informativnih centara za poljoprivredu i ruralni razvoj	1. 34 informativnih centara za obuku farmera, konsolidovani i funkcionalni	MPŠRR	Opštine Informativni savetodavni centri	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Strategija savetodavnih usluga 2015-2020	€ 68,466.00	€ 0.00	€ 68,466.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje i unapređenje sektora vinogradarstva	1. Kvalitet grožđa i vina u 8 (osam) vinogradskih zona sa dodatnom površinom od 3200 ha, poboljšan	MPŠRR	Opštine	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020;	€ 201,000.00	€ 0.00	€ 201,800.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje i unapređenje sektora vinogradarstva	1. 450 vinogradskih uzoraka, analizirani, sertifikovani i izdavanje dozvole za tržište	MPŠRR	Opštine	K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020;	€ 7,700.00	€ 0.00	€ 7,700.00
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Pojačanje, upravljanje i finansijsko upravljanje direktnih plaćanja i mera za ruralni razvoj	1. Investicije u merama: 101 (investicije u fizičkoj imovini poljoprivredne ekonomije), 103 (investicije u fizičkoj imovini u preradi i trgovini poljoprivrednih proizvoda),	MPŠRR		K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020; Izveštaj EK-a o zemlji	€ 23,004,353.00	€ 10,000,000.00	€ 33,004,353.00

			202 (agro-sredina i organska poljoprivreda), 203 (održavanje i zaštita šuma), 302 (diversifikacija farmi i razvoj biznisa), 303 (priprema i primena lokalnih - pristup LEADER), 401 (poboljšanje obuka), 402 (savetodavne usluge), 501 (tehnička pomoć) i mera za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta, ostvareni				2016.			
3.12.	Sprovesti član 102. SSP-a	Procena uticaja subvencija i grantova u razvoju poljoprivredne ekonomije	1.Ekonomski katalog za poljoprivredne proizvode, objavljen	MPŠRR		K4 2017	Program za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2021;	€ 255,000.00	€ 0.00	€ 255,000.00
3.13. Poglavlje 12 acquis-: Fitosanitarne, veterinarske i politike bezbednosti hrane										
3.13.	Okvir politika									
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti bezbednosti hrane i veterinarske i fitosanitarne politike, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovanje i praćenje otpada, odobren	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K1 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Higijenski paket	€ 21,200.00	€ 0.00	€ 21,200.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti bezbednosti hrane i veterinarske i fitosanitarne politike, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	Plan obuke o pitanjima bezbednosti hrane za inspektore i operatere biznisa sa hranom, odobren	AHV		K4 2017	Uredbe o higijenskom paketu: 10/2011;11/2011; 12/2011;13/2011.	€ 91,200.00	€ 0.00	€ 91,200.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti bezbednosti hrane i veterinarske i	Višegodišnji plan o kontroli i iskorenjivanju bolesti	AHV	MPŠRR NIJZK AME	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani	€ 1,200.00	€ 0.00	€ 1,200.00

		fitosanitarne politike, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	životinja,odobren				Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Higijenski paket			
3.13.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje podizanje ljudskih kapaciteta u oblasti politike bezbednosti hrane i veterinarskih i fitosanitarnih politika, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	Fabrika za reciklažu životinjskih nusproizvoda, izgrađena	AHV	MPŠRR KEU MŽSPP	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Studija o sprovodljivosti Izveštaj EK o Kosovu 2016	€ 2,500,000.00	€ 0.00	€ 2,500,000.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje podizanje ljudskih kapaciteta u oblasti politike bezbednosti hrane i veterinarskih i fitosanitarnih politika, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	1. Broj veterinarskih subjekata ugovorenih u vezi sa bolestima životinja i identifikaciju i registraciju (I&R)	AHV	MPŠRR	K2 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada	€ 1,350.00	€ 0.00	€ 1,350.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje podizanje ljudskih kapaciteta u oblasti politike bezbednosti hrane i veterinarskih i fitosanitarnih politika, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	Broj službenika AHV-a (za zdravlje i blagostanje životinja), obučavani	AHV	MPŠRR	K1 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole,	€ 2,688.00	€ 0.00	€ 2,688.00

							uzorkovan je i praćenje otpada			
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Dalje podizanje ljudskih kapaciteta u oblasti politike bezbednosti hrane i veterinarskih i fitosanitarnih politika, u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog aquis-a	Broj službenika AHV-a za uzorkovanje životinjske hrane, obučavani	AHV	MPŠRR	K2 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada	€ 2,688.00	€ 0.00	€ 2,688.00
3.13.	<u>Primena</u>									
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj operatera poslovanja sa hranom životinjskog i neživotinjskog porekla, odobren i registrovan	AHV		K4 2017	Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj životinja vakcinisanih protiv bolesti Anthrax (Implozija) i klostridialnih bolesti	AHV	MPŠRR MF	K3 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 80,665.00	€ 0.00	€ 80,665.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj vakcinisanih ovaca na celoj teritoriji Kosova protiv bolesti bruceloze	AHV	MPŠRR	K2 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 151,665.00	€ 0.00	€ 151,665.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj vakcinisanih svinja na celoj teritoriji Kosova protiv klasične svinjske kuge (CSFV)	AHV	MPŠRR	K2 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 38,165.00	€ 0.00	€ 38,165.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj vakcinisanih pasa protiv besnila, ekinokokoze, i	AHV	MPŠRR	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 38,665.00	€ 0.00	€ 38,665.00

			dehelmintizacije na celoj teritoriji Kosova				vu			
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj vakcinisanih ptica protiv bolesti Newcastle	AHV	MPŠRR	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 42,665.00	€ 0.00	€ 42,665.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj vakcinisanih krava protiv bolesti tuberkuloze kože - LSD	AHV	KP MF MPŠRR	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 900,665.00	€ 0.00	€ 900,665.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Izveštaj o rezultatima otkrivanja bolesti TBC stoke, pripremljen	AHV	MPŠRR	K3 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada	€ 130,600.00	€ 0.00	€ 130,600.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Uništavanje, kompenzacija farmera, ostvareno	AHV	MPŠRR	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada	€ 200,600.00	€ 0.00	€ 200,600.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Izveštaj o slučajevima izbijanja zaraznih bolesti životinja, TBC, Bruceloza, Antrax, bolesti pčela (američka i evropska Pesta), pripremljen	AHV	MPŠRR	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan	€ 600.00	€ 0.00	€ 600.00

							je i pracenje otpada			
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj farmera za blagostanje životinja, obučavani	AHV	MPŠRR MALS	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Zakon br. 02-10/L o staranju prema životinjama	€ 70,600.00	€ 0.00	€ 70,600.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Broj istraživanja preko krvi u zaraznim bolestima stoke: bruceloza, leukoza i cijanični jezik, ostvareno	AHV	MPŠRR	K3 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 60,600.00	€ 0.00	€ 60,600.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja	Četiri opštine na Kosovu (Mališevo, Suva Reka, Orahovac i Klina) snabdevane sa lekovima za životinje protiv krpelja koji prenose hemoragičnu groznicu Krimsko-Kongo	AHV	MPŠRR MZ MF	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu	€ 665,650.00	€ 0.00	€ 665,650.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje identifikovanja i registracije životinja	Identifikacija i registracija životinja (broj klanja, porođaja, pokreta, uginuća životinja), izveštavano u bazi podataka I&R	AHV	MPŠRR	K4 2017	Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 402,000.00	€ 0.00	€ 402,000.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje službenih kontrola u oblasti fitosanitarije, veterinarstva i sanitarije, uključujući granice	Fitosanitarne unutrašnje kontrole i broj uzetih uzoraka;	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za	€ 222,360.00	€ 0.00	€ 222,000.00

							službene kontrole, uzorkovanje i praćenje otpada; Higijenski paket; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016			
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje službenih kontrola u oblasti fitosanitarije, veterinarstva i sanitarije, uključujući granice	Kontrole u oblasti fitosanitarije u graničnim prelazima	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovanje i praćenje otpada; Higijenski paket; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 222,000.00	€ 0.00	€ 222,000.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje službenih kontrola u oblasti fitosanitarije, veterinarstva i sanitarije, uključujući granice	Unutrašnje kontrole u oblasti veterinarstva i broj uzetih uzoraka;	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole,	€ 222,000.00	€ 0.00	€ 222,000.00

							uzorkovan je i praćenje otpada; Higijenski paket; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016			
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje službenih kontrola u oblasti fitosanitarije, veterinarstva i sanitarije, uključujući granice	Granične kontrole u oblasti veterinarstva i broj uzetih uzoraka;	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada; Higijenski paket; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 222,000.00	€ 0.00	€ 222,000.00
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje službenih kontrola u oblasti fitosanitarije, veterinarstva i sanitarije, uključujući granice	Kontrole u oblasti sanitarije i broj uzetih uzoraka	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i	€ 222,000.00	€ 0.00	€ 222,000.00

							praćenje otpada; Higijenski paket; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016			
3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje performansa za razvoj novih metoda testiranja LHV-a	Nacionalni plan o službenim kontrolama 2017, za praćenje bolesti životinja i za bezbednost hrane, izrađen	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada; Uredba o mikrobiološkim kriterijumima u hrani Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Administrativna uputstva o bolestima životinja: za brucelozu goveda, besnilo, salmoneloza, leukoza i ostalo; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 150,665.00	€ 0.00	€ 150,665.00

3.13.	Sprovesti član 102. SSP-a	Poboljšanje performansa za razvoj novih metoda testiranja LHV-a	2. Broj uzoraka mleka za tehnološko procesiranje prema UA MPŠRR 20/2006, analizirano	AHV	MPŠRR PIK NIJZ MTI MZ	K4 2017	Zakon br. 03/L-016 o hrani; Godišnji nacionalni plan za službene kontrole, uzorkovan je i praćenje otpada; Uredba o mikrobiološkim kriterijumima u hrani Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu Administrativna uputstva o bolestima životinja: za brucelozu goveda, besnilo, salmoneloza, leukoza i ostalo; Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 150,665.00	€ 0.00	€ 150,665.00
3.14. Poglavlje 13 acquis-: Ribarstvo										
3.14.	Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo.									
3.15. Poglavlje 14 acquis-a: Politike transporta										
3.15.	Okvir politika									
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje politike za obezbeđivanje bezbednosti u civilnom vazduhoplovstvu u cilju	1.Nacionalni program za bezbednost civilnog vazduhoplovstva, odobren	MUP		K2 2017	Uredba EK-a br. 185/2010 o definisanj	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00

		zaštite putnika, posade, zemaljskog osoblja i šire javnosti od nezakonitih intervencija (izmene i dopune)					u detaljnih mera za sprovođenje zakodničkih osnovnih standarda u oblasti bezbednosti vazduhoplovstva Uredba EK-a br. 300/2008 o zajedničkim pravilima u oblasti bezbednosti civilnog vazduhoplovstva			
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izrada strateških razvojnih politika sektora civilnog vazduhoplovstva	1. Strategija sektora civilnog vazduhoplovstva, odobrena	MI		K4 2017	Zakon o civilnom vazduhoplovstvu	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.15.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. Baza podataka i elektronski sistem, uspostavljeni i funkcionalizovani	MI		K4 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. 30,000 kandidata na elektronski način, testirani	MI		K2 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. 70,000 kandidata u aplikaciji "e-vozač", registrovano	MI		K2 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 2,650.00	€ 0.00	€ 2,650.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. 70,000 kandidata za ispit na elektronski način, prijavljeno	MI		K2 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 2,650.00	€ 0.00	€ 2,650.00

	Sprovesti član 113. SSP-a	Sprovođenje elektronskog testiranja kandidata za vozačku dozvolu i digitalizacija procesa registracije, prijavljivanja ispita kandidata za vozača.	Elektronsko testiranje kandidata za vozački ispit kao i Baza podataka i elektronski sistem za auto škole, stručni predavači, vozački instruktori, ispitivači, treneri, kandidati za vozača, završeno	MI		K4 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 50,000.00	€ 0.00	€ 50,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. Obuka za pet (5) inspektora (kontrola na putu za opasne materije, završena	MI		K3 2017	Zakon o drumskom transportu opasnih materija	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1) Zahtev za spoljnu tehničku pomoć, ostvaren	MI		K4 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. Cenovnik o merenju gasova, završena	MI		K4 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. Osposobljavanje najmanje 30 osoba za merenje oslobašanja gasova iz vozila identifikovano, završeno	MI		K4 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja tehničkih i stručnih kapaciteta u oblasti drumskog saobraćaja	1. Identifikacija najmanje 7 centara za tehničku kontrolu koje imaju profesionalnu odgovornost za merenje gasova, završeno	MI		K4 2017	Sektorna strategija i MMT GPRV	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
	Sprovesti član 113. SSP-a	Uređenje poligona i pratećih objekata po Regionalnim jedinicama za vozačku dozvolu (RJVD)	1. 7 poligona i pratećih objekata, završeno	MI		K4 2017	Zakon o vozačkim dozvolama	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja stručnih i tehničkih kapaciteta u oblasti civilnog vazduhoplovstva	1. Službenik za ekonomsko regulisanje koji će ojačati kapacitete za sprovođenje uredbi	ACV		K1 2017		€ 36,000.00	€ 0.00	€ 36,000.00

			1794/2006 i 390/2013, zaposlen							
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja stručnih i tehničkih kapaciteta u oblasti bezbednosti civilnog vazduhoplovstva	1. Pohađanje napredne obuke od strane inspektora za obezbeđenje civilnog vazduhoplovstva, ostvareno	MUP		K4 2017	Nacionalni program civilnog vazduhoplovstva	€ 33,000.00	€ 0.00	€ 33,000.00
3.15.	<u>Primena</u>									
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Stvaranje funkcionalnog sistema održavanja obezbeđujući rutinsko održavanje (autoput)	1. Baza podataka o stanju autoputeva, uspostavljena i funkcionalizovana	MI	-	K4 2017	Sektorna strategija MMT	€ 0.00	€ 100,000.00	€ 100,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Uspostavljanje inteligentnog sistema prevoza i uspostavljanje kontrolnog centra za upravljanje saobraćajem	1. Projekat o uspostavljanju SIT-a na glavnoj mreži (autoputu), završen	MI	-	K3 2017	Reformske mere veza (povezani st)	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje usluga u cilju stvaranja olakšica u drumskom i železničkom saobraćaju putnika	1. Linije železničkog i drumskog saobraćaja, subvencionisane	MI		K4 2017	Zakon o drumskom i železničkom saobraćaju Sektorna strategija MMT	€ 1,443,814.00	€ 0.00	€ 1,443,814.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti u čelezničkoj infrastrukturi	1. Pet železničkih prelaza, završeno	MI Infrakos		K4 2017		€ 200,000.00	€ 0.00	€ 200,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje usluga u cilju stvaranja olakšica u vazduhoplovnom saobraćaju	1. Pravila i uslovi Projekta proširenja aerodromske piste i izgradnju sistema usluga vazduhoplovne navigacije, završeno	MI		K4 2017		€ 70,000.00	€ 0.00	€ 70,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje usluga u cilju stvaranja olakšica u vazduhoplovnom saobraćaju	1. Ugovaranje projektantne kompanije, izrada projekta i praćenje njegove realizacije, u svim fazama do završetka projekta (12-18 meseci), završeno	MI		K4 2017		€ 180,000.00	€ 0.00	€ 180,000.00
3.15.	Sprovesti član 113.	Poboljšanje usluga u cilju stvaranja olakšica u	1. Usvajanje završnog projekta za proširenje	MI		K4 2017		€ 50,000.00	€ 0.00	€ 50,000.00

	SSP-a	vazduhoplovnom saobraćaju	aerodromske piste i pokretanje postupka nabavke, završeno							
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje i modernizacija usluga u prevozu putnika na autobuskim stajalištima	1. 10 stajališta za autobuse, izgrađeno	MI		K4 2017	Zakon o drumskom i železničkom saobraćaju Sektorna strategija MMT SOR	€ 100,000.00	€ 0.00	€ 100,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje postojeće mreže odnosno identifikacija ekonomski povoljne varijante za deo autoputa R7, deo osnovne mreže SEETO-a	1. Preliminarni projekat R7 (Besinje-Merdare), završen	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT i MoU SEETO-a	€ 0.00	€ 1,200,000.00	€ 1,200,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja putne mreže na Kosovu, autoput R6, deo osnovne mreže SEETO-a	1. Prioritetni segmenti, priključenje Babuš -priključenje Uroševac-kycja Doganjevo, završeni	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT i MoU SEETO-a	€ 200,000,000.00	€ 0.00	€ 200,000,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja i proširenje postojeće putne mreže, N9 (Priština-Peć)	1. Preliminarni projekta (Kijevo - Zahač), završen	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT i MoU SEETO-a	€ 0.00	€ 1,400,000.00	€ 1,400,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Izgradnja i proširenje postojeće putne mreže, N9 (Priština-Peć)	1. 16 Km segmenata (Đurđica-Kijevo i Peć-Zahač) R6b/N9), završeno u %	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT i MoU SEETO-a	€ 3,674,105.00	€ 0.00	€ 3,674,105.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Povećanje bezbednosti i poboljšanje putne mreže na mreži nacionalnih i regionalnih puteva	1. 1940 km puteva, obeleženi signalizacijom	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT i MoU SEETO-a	€ 400,000.00	€ 0.00	€ 400,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Povećanje bezbednosti i poboljšanje putne mreže na mreži nacionalnih i regionalnih puteva	1. 1940 Km nacionalnih i regionalnih puteva, održavano	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT i MoU SEETO-a	€ 7,000,000.00	€ 0.00	€ 7,000,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Povećanje bezbednosti i poboljšanje putne mreže	1. 100 km autoputa (R6 i R7), održavano	MI		K4 2017	Sektorna strategija	€ 1,702,756.00	€ 0.00	€ 1,702,756.00

	SSP-a	na mreži nacionalnih i regionalnih puteva					MMT i MoU SEETO-a			
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta puteva na lokalnoj putnoj mreži	27 km lokalnih puteva, izgrašeno	MI		K4 2017	Program kofinanciranja sa SO.	€ 8,315,328.00	€ 0.00	€ 8,315,328.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Povećanje i poboljšanje bezbednosti u drumskom saobraćaju	1. 1750 ankete, završeno	MI		K4 2017	Strategija bezbednosti na putevima	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Povećanje i poboljšanje bezbednosti u drumskom saobraćaju	1. 10,000 Brošura, distribuirano	MI		K4 2017	Strategija bezbednosti na putevima	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Provera ispravnosti vozila na putu (mobilne kontrole)	1. Oprema o proveru ispravnosti vozila na putu, obezbeđena	MI		K4 2017	Sektorna strategija MMT	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Potpuno sprovođenje zakona o kopnom transportu opasnih materijala	Obuka 5 inspektora drumskog saobraćaja za opasne materije	MI		K4 2016	Zakon o transportu opasnih materija 04L/183	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje i unapređenje železničke infrastrukture	1. Dizajn projekta za železničku liniju 10 (segment K.Polje-Mitrovica), završen	INFRAKOS	MI MF	K4 2017	Strategija multimodalnog transporta 2015-2025 i MoU SEETO	€ 0.00	€ 1,000,000.00	€ 1,000,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje i unapređenje železničke infrastrukture	1. Prva faza rehabilitacije prioriternih segmenata železničke linije 10 (segment Kosovo Polje - Elez Han), započeta	INFRAKOS	MI MF	K4 2017	Strategija multimodalnog transporta 2015-2025 i MoU SEETO	€ 3,485,000.00	€ 21,000,000.00	€ 24,485,000.00
3.15.	Sprovesti član 113. SSP-a	Poboljšanje i unapređenje železničke infrastrukture	1. Dizajn projekta za liniju 7 Kosovo Polje-Podujevo, završen	INFRAKOS		K4 2017	Strategija multimodalnog transporta 2015-2025 i MoU SEETO	€ 0.00	€ 1,250,000.00	€ 1,250,000.00
3.16. Poglavlje 15 acquis-a: Energija										
3.16.	Okvir politika									

3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Energetska strategija 2017-2026, odobrena	MER	Skupština KP MF MEI MŽSPP RKE KOSTT NKRM Toplane	K1 2017	Zakon o energiji br.05/L-081 Nacionalna strategija razvoja 2016-2021 Program vlade 2015-2018 Program ekonomskih reformi Izveštaj EK-a o zemlji 2016 Agenda za evropske reforme (AER/ERA)	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Strategija i akcioni plan za zaštitu od zračenja i nuklearna bezbednost, odobreno	KAZZNS	MIT MZ	K3 2017	Zakon br.03/L-104 o zaštiti od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja i nuklearna bezbednost	€ 9,430.00	€ 0.00	€ 9,430.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Plan za procenu potencijalnih mestakontaminiranih osiromašenim uranijumom, pripremljen	KAZZNS	KSB PK MEI	K2 2017	DPSP Infra 2016, Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 5,700.00	€ 0.00	€ 5,700.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Program sprovođenja energetske strategije 2017-2019, odobren	MER	ZKM MF MIE MMPH ZrRE	K2 2017	Zakon o energiji br.05/L-081 Nacionaln	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00

					KOSTT NKRM KEK Toplane		a strategija za razvoj 2016-2021 Program vlade 2015-2018 Program ekonomski h reformi Izveštaj EK-a o zemlji 2016			
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Drugi izveštaj o toku sprovođenja Nacionalnog akcionog plana za BRE, pripremljen	MER		K1 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A)	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Odluka o modalitetima vlasništva TC Kosova B, doneta	MER		K4 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2016	€ 0.00	€ 0.00	€ 500.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Poslednji rok za dekomisioniranje TC Kosova A, određen	MER		K1 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2016	€ 0.00	€ 0.00	€ 500.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja odredaba SSP-a i transponiranog acquis-a	1. Plan o obnovljivim izvorima, uključujući odgovarajuće mere kako bi se obezbedilo postizanje cilja 25%,odobren	MER		K4 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg	1. Pravilo o postupku ovlašćenja za izgradnju novih proizvodnih	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme	€ 0.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00

		paketa energije	kapaciteta, odobreno				(AER/ER A) DPSP "Infra" 2016			
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg paketa energije	1. Pravilo o licenciranju energetske aktivnosti, odobreno	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2017	€ 0.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg paketa energije	1. Pravilo o opštim uslovima snabdevanja energijom, odobreno	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2018	€ 0.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg paketa energije	1. Pravilo o uspostavljanju cena javnog snabdevača električne energije, odobreno	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2019	€ 0.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg paketa energije	1. Pravilo u uspostavljanju cena proizvodnje, odobreno	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2020	€ 0.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg paketa energije	1. Pravilo o uspostavljanju cena operatera sistema distribucije, odobreno	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2021	€ 0.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00

3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti energetike u cilju sprovođenja trećeg paketa energije	1. Pravilo u ouspostavljanju cena operatera transmisije i tržišta, doneto	RKE	MER	K2 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A) DPSP "Infra" 2016	€ 1,500.00	€ 1,500.00	€ 3,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje i dopuna energetske politike sa naglaskom na stvaranje otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog tržišta	1. Regulisanje cena za industrijske potrošače, eliminisano	RKE		K2 2017	DPSP "Infra" 2016 Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje i dopuna energetske politike sa naglaskom na stvaranje otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog tržišta	1. Međusubvencionisanje između tarifnih grupa, eliminisano	RKE		K4 2017	DPSP "Infra" 2016 Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 5,000.00	€ 7,000.00	€ 12,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje i dopuna energetske politike u bezbednosti i povećanju energetske kapaciteta	1. Studija izvodljivosti za rehabilitaciju TC Kosova B, pripremljena	MER	KEK	K4 2017	GPRV 2017 Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 0.00	€ 1,500,000.00	1.500.000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje i dopuna energetske politike sa naglaskom na energetske efikasnost	1. Treći plan akcije za energetske efikasnost 2016-2018, odobren	MER	KP MŽSPP MALS MJU MONT MP MKSB KOSTT KEK	K2 2017	PKVEE 2010-2018 DPSP "Infra" 2016 Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 12,000.00	€ 0.00	€ 12,000.00
3.16.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Dalji razvoj politike u oblasti zaštite od zračenja i nuklearne sigurnosti	1. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji KAZZNS-a, usvojen	KAZZNS	KP MF	K2 2017	Zakon br.03/L-104 o zaštiti od jonizujućeg i nejonizujućeg	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00

3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Sprovođenje mera iz plana za procenu potencijalno kontaminiranih mesta sa osiromašenim uranijumom	1. Radiološko praćenje i procena radiološke bezbednosti u prostorima kontaminiranim osiromašenim uranijumom, primenjeno	KAZZNS	KSB, IMP NIJZ Opštine	K4 2017	Izveštaj EK-a o zemlji 2016	€ 0.00	€ 7,000.00	€ 10,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Razvoj otvorenog, nediskriminatornog i transparentnog tržišta energije	1. Operater sistema transmisije, sertifikovan	RKE		K2 2017	DPSP "Infra" 2016	€ 0.00	€ 7,000.00	€ 10,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Povećanje proizvodnih kapaciteta i investicije u proizvodnji električne energije (svi izvori)	1. Broj ovlašćenja za izgradnju novih kapaciteta BRE-a, izdato	RKE	MER	K4 2017	Agenda za evropske reforme (AER/ER A)	€ 0.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture prenosa i Sekundarno regulisanje Kosovo-Albanija	1. Rad KOSTT-a kao regulativna zona, ostvareno	KOSTT	RKE	K4 2017	Sporazum o uključenju KOSTT - OST	€ 3,500,000.00	€ 0.00	€ 3,500,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture za svrhe energetskog tržišta, za smanjenje i praćenje gubitaka energije na granici između KOSTT-a i KEDS/OSD-a	1. Instaliranje grupnih merača (brojači) u novoj komercijalnoj granici KOSTT-KEDS/OSD, završeno	KOSTT	RKE	K4 2017	Plan razvoja transmisije 2015-2024	€ 350,000.00	€ 0.00	€ 350,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture prenosa i uključivanje u regionalne mehanizme za tranzitnu kompenzaciju električne energije i rapodela kapaciteta	1. Rehabilitacija PS 110/10 kV Peć 1 - GIS Sistem, ostvareno	KOSTT	RKE	K4 2017	Plan razvoja transmisije 2016-2025	€ 420,000.00	€ 0.00	€ 420,000.00
3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture prenosa i uključivanje u regionalne mehanizme za tranzitnu kompenzaciju električne energije i rapodela kapaciteta	1. Instaliranje drugog autotransformatora ATR2, 300 MVA u PS Peć 3 i PS Uroševac 2, ostvareno	KOSTT	RKE	K4 2017	Plan razvoja transmisije 2015-2024	€ 161,800.00	€ 234,700.00	€ 396,500.00

3.16.	Sprovesti član 114. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture prenosa i uključivanje u regionalne mehanizme za tranzitnu kompenzaciju električne energije i rapodela kapaciteta	1. Postavljanje grupnih merača i instaliranje OPGW u interkonektivnim tačkama, ostvareno	KOSTT		K4 2017	Plan razvoja transmisije 2015-2024	€ 428,100.00	€ 0.00	€ 428,100.00
3.17. Poglavlje 16 acquis-a: Porezi										
3.17.	Okvir politika									
3.17.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.17.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Unapređenje usluga poreskim obveznicima i procesa rada	1. Tenderisanje sistema IT-a, završeno	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranje novca i finansiranje terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji 2016	€ 0.00	€ 0.00	€ 1,200,000.00
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Unapređenje usluga poreskim obveznicima i procesa rada	2. Broj elektronskih usluga prema poreskim obveznicima, povećan	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014;	€ 29,000.00	€ 0.00	€ 29,000.00

							Godišnji plan rada PAK-a; Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranje terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji 2016			
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Unapređenje usluga poreskim obveznicima i procesa rada	3. Broj poreskih obveznika koji elektronski prijavljuju, povećan	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranje terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji 2016	€ 29,000.00	€ 0.00	€ 29,000.00
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40,	Ukupno povećanje sposobnosti/veština	1. Broj obuka i broj učesnika po oblastima,	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-	€ 70,200.00	€ 0.00	€ 70,200.00

	70. i 105. SSP-a	osoblja	održane				a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranje terorizma 2014-2018			
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Potpisivanje sporazuma o eliminisanju dvostrukog poreza	1. Broj potpisanih sporazuma	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranje terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji	€ 29,021.00	€ 0.00	€ 29,021.00

							2016			
3.17.	<u>Primena</u>									
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Smanjenje nivoa neformalne ekonomije i fiskalne evazije	1. Broj poseta i provera, ostvaren	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Godišnji plan tretiranja opasnosti; Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranje terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,118,293.00	€ 0.00	€ 3,118,293.00
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Smanjenje nivoa neformalne ekonomije i fiskalne evazije	2. 2. Iznos prikupljenog duga, povećan	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK-a 2015-2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Godišnji plan tretiranja	€ 655,200.00	€ 0.00	€ 655,200.00

							opasnosti; Strategija za sprečavanj e i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranj e terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji 2016			
3.17.	Sprovođenje člana 39, 40, 70. i 105. SSP-a	Smanjenje nivoa neformalne ekonomije i fiskalne evazije	3. Broj poreskih obveznika/pojedinaca koji ne prijavljuju, smanjen	PAK	MF	K4 2017	Strateški plan PAK- a 2015- 2020; Program vlade 2014-2018; 2014; Godišnji plan rada PAK-a; Godišnji plan tretiranja opasnosti; Strategija za sprečavanj e i borbu protiv sive ekonomije, pranju novca i finansiranj e terorizma 2014-2018 , Izveštaj o zemlji 2016	€ 2,000,000.00	€ 0.00	€ 2,000,000.00

3.18. Poglavlje 17 acquis-a: Ekonomska i monetarna politika (referišite se Bloku 2: Ekonomski kriterijumi)										
3.18.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa.									
3.19. Poglavlje 18 acquis-a: Statistike										
3.19.	<u>Okvir politika</u>									
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Razvoj političkog okvira	1. 1. Drugi 5 -to godišnji plan za period 2018-2022, odobren	ASK	KP	K4 2017	Zakon o službenim statistikama, Izveštaj o zemlji 2016	€ 29,500.00	€ 0.00	€ 29,500.00
3.19.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.19.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.19.	<u>Primena</u>									
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta Nacionalnih računa (godišnjih i tromesečnih)	1. Bruto domaći proizvod prema metodologiji ESA 2010, objavljen	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 18,000.00	€ 0.00	€ 18,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta Nacionalnih računa (godišnjih i tromesečnih)	2. Tabele snabdevanja i upotrebe (supply and use tables-SUT) za referentnu 2014.godinu, objavljene	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 12,000.00	€ 0.00	€ 12,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta Nacionalnih računa (godišnjih i tromesečnih)	4. Tromesečni računi vlade, objavljeni	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00

3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Merenje neformalne ekonomije u okviru privatnog sektora	1. Anкета biznisa o neformalnoj ekonomiji u aktivnostima: restorani, hoteli, transport i izgradnja, završena	ASK	Svetska banka	K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017	€ 0.00	€ 81,500.00	€ 81,500.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta ekonomskih statistika u skladu sa acquis-om	1.Podaci zasnovani na novom Priručniku Statistike vladinih finansija (GFS 2014) o vladinim računima, objavljeni	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta ekonomskih statistika u skladu sa acquis-om	2. Unapređen Softverski program za automatsko ažuriranje RSB od administrativnih podataka i podataka iz ankete, izgrađen	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 2,400.00	€ 0.00	€ 2,400.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta ekonomskih statistika u skladu sa acquis-om	3. Usklađenost klasifikacija prema metodologiji Indeksa uvoznih cena (IUC) prelazeći sa Usklađenog sistema (US) na Klasifikaciju proizvoda po aktivnostima (KPA)	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 11,000.00	€ 0.00	€ 11,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Skraćenje roka objavljivanja ekonomskih statistika u skladu sa aquis-om	1. Tromesečne statistike energije, objavljene na t+48 dana	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji	€ 1,200.00	€ 0.00	€ 1,200.00

							plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016			
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Skraćenje roka objavljivanja ekonomskih statistika u skladu sa aquis-om	2. Tromesečne statistike energije, objavljene na t+48 dana	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Skraćenje roka objavljivanja ekonomskih statistika u skladu sa aquis-om	3.Usklađeni indeks potrošačkih cena (HIPC) na mesečnoj bazi t+11 dana i tromesečnoj t+68 dana, objavljeni	ASK		K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 49,000.00	€ 0.00	€ 49,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta socijalnih statistika u skladu sa aquis-om	1. Anketa radne snage (ARS) na tromesečnoj bazi, objavljena	ASK	MRSZ	K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 87,960.00	€ 0.00	€ 87,960.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture Informacione tehnologije u SAK-u	2. Razvoj SILC-a, završen	ASK	MRSZ, Svetska Banka	K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017,ERA,	€ 102,300.00	€ 0.00	€ 102,300.00

							Izveštaj o zemlji 2016			
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje infrastrukture Informacione tehnologije u SAK-u	1. Infrastruktura za razmenu podataka između SAK-a i Carine, stvorena	ASK	CAR	K4 2017	Program službenih statistika 2013-2017 kao i Godišnji plan 2017	€ 1,800.00	€ 0.00	€ 1,800.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje monetarnih, finansijskih statistika i vanjskog sektora	1. Podaci o bilansu Kompanija osiguranja i Penzijskih fondova, objavljeni	CBK		K1 2017	Zakon o Centralnoj banci Republike Kosova, Strateški plan 2015-2019, Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje monetarnih, finansijskih statistika i vanjskog sektora	2. Novi Memorandum o razumevanju sa SAK-om radi jasnog objašnjenja o prikupljanju, obradi razmeni podataka i distribuciji statistika, potpisan	CBK		K2 2017	Zakon o Centralnoj banci Republike Kosova, Strateški plan 2015-2019	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.19.	Sprovođenje člana 95. SSP-a	Poboljšanje monetarnih, finansijskih statistika i vanjskog sektora	3. Broj kompanija IHD-a u anketi preduzeća, povećan	CBK		K4 2017	Zakon o Centralnoj banci Republike Kosova, Strateški plan 2015-2019, Izveštaj o zemlji 2016	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.20. Poglavlje 19 acquis-a: Socijalne politike i zapošljavanje										
3.20.	Okvir politika									
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Razvoj okvira politike u oblasti zapošljavanja	1. Sektorna Strategija zapošljavanja i socijalne politike 2015-2020, odobrena	MPMS	MF	K2 2017	Sektorna strategija MRSZ 2015 -	€ 5,550,000.00	€ 10,000,000.00	€ 15,550,000.00

							2020,ERA, Izveštaj o zemlji 2016			
3.20.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Funkcionalizacija Agencije zapošljavanja Republike Kosova	1. Generalni direktor i savetodavni odbor AZRK-a, izabrani	MRSZ	MF, MJU	K2 2017	Sektorna strategija MRSZ 2015 - 2020, Zakon o agenciji zapošljavanja Republike Kosova. Program za ekonomske reforme ,ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 25,000.00	€ 0.00	€ 25,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Sprovođenje programa i projekata, kroz aktivne mere tržišta rada	1. 5000 osoba koje traže posao obučavani i uključeni u programe i projekte, poštujući rodnu kvotu	MRSZ	APRK	K4 2017	Sektorna strategija MRSZ 2015 - 2020, Zakon o agenciji zapošljavanja Republike Kosova. Program za ekonomske reforme , Zaključci podkomisije SSP-a	€ 1,262,591.48	€ 0.00	€ 1,262,591.48
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Razvoj kvaliteta obuka koje se pružaju od strane CSO-a	1. 5,000 osoba koje traže posao, obučavano	MRSZ	APRK	K4 2017	Sektorna strategija MRSZ 2015 -	€ 854,500.00	€ 0.00	€ 854,500.00

							2020, GPRV 2017			
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Jačanje institucionalnih kapaciteta u Inspekciji rada	1. Broj inspektora rada , povećan za 10 inspektora	MRSZ	MF, MJU	K4 2017	Strateški plan razvoja IP 2017-2021, Izveštaj o zemlji 2016, ERA	€ 100,000.00	€ 0.00	€ 100,000.00
3.20.	Sprovođenje člana 82. i 106. SSP-a	Jačanje institucionalnih kapaciteta u Inspekciji rada	2. 15 inspektora rada, obučavani	MRSZ	IKAP	K4 2017	Strateški plan razvoja IP 2017-2021, Izveštaj o zemlji 2016, ERA	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 0.00
3.20.	<u>Primena</u>									
3.20.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.21. Poglavlje 20 acquis-a: Preduzeća i politike industrije										
3.21.	<u>Okvir politika</u>									
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Jačanje administrativnih kapaciteta u okviru KIESA	Restrukturiranje KIESA kako bi joj se omogućilo da efikasno ispuni obaveze i da sprovodi svoje prioritete	MTI		K3 2017	ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 139,446.00	€ 0.00	€ 0.00
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Jačanje administrativnih kapaciteta u okviru KIESA	Osnivanje Savetodavnog Odbora u okviru KIESA učešćem poslovne zajednice i jakim uključivanjem Kancelarije premijera	MTI		K3 2017	ERA	€ 500.00	€ 0.00	€ 500.00
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Jačanje administrativnih kapaciteta u okviru KIESA	1. Rukovodilac sektora za razvoj ekonomskih zona, regrutovan	MTI		K4 2017	Godišnji izvešta za MSP, ERA, Izveštaj o zemlji 2016	€ 5,600.00	€ 0.00	€ 5,600.00
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Jačanje administrativnih kapaciteta u okviru KIESA	2. 3 programa za izgradnju kapaciteta, dizajnirani	MTI		K4 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017, Nacionaln	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00

							a strategija za razvoj NSR 2016-2020, ERA, Izveštaj o zemlji 2016			
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Jačanje administrativnih kapaciteta u okviru KIESA	1. Sektor građevine, funkcionalizovan	MTI		K4 2017	Zakon o proizvodima izgradnje i NPSSSP 2017, Izveštaj o zemlji 2016	€ 5,340.00	€ 0.00	€ 5,340.00
3.21.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.21.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.21.	<u>Primena</u>									
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Sprovođenje politike za razvoj privatnog sektora	1. Studija o prvenstvenosti sektora za razvoj grupisanja/klastera, završen	MTI		K4 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017, Nacionalna strategija za razvoj NSR 2016-2020, ERA,	€ 80,000.00	€ 13,000.00	€ 102,000.00
3.21.	Sprovođenje člana 99. i 100. SSP-a	Sprovođenje politike za razvoj privatnog sektora	1. Istraživanje o lancima vrednosti za potencijalne industrijske sektore - definisanje veza koje nedostaju i mera za njihov razvoj, izrađeno i objavljeno	MTI		K3 2017	Strategija za razvoj privatnog sektora 2013-2017, Nacionalna strategija za razvoj NSR 2016-2020, ERA,	€ 45,000.00	€ 8,000.00	€ 53,000.00
3.22. Poglavlje 21 acquis-a: Trans-evropske mreže										
3.22.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
3.23. Poglavlje 22 acquis-a: Regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenata										
3.23.	Mere u okviru ovog poglavlja su navedene u narativnom delu programa									
3.24. Poglavlje 23 acquis-a: Pravosuđe i osnovna prava										
3.24.	<u>Okvir politika</u>									
3.24.	Pravosudni sistem									

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Poboljšanje pravnog okvira koji reguliše sistem krivičnog prava	1. Koncept dokument o Krivičnom zakonu i Zakon o krivičnom postupku, odobreni	MP	SSK, TSK, PK, Carina, KP, MF	K2 2017	GPRV 2017	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Poboljšanje pravnog okvira u cilju poboljšanja sudskog sistema	1. Koncept dokument o regulisanju administracije sudova i tužilaštava, odobren,	MP	SSK TSK	K1 2017	GPRV 2017	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sveobuhvatna analiza sektora vladavine prava.	1. Strateški i razvojni ciljevi u oblasti vladavine prava, identifikovani i procenjeni	MP	KP, MF, MUP, SSK, TSK,OAK	K4 2017	Odluka vlade od 23.11.2016(Br.07/117	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sveobuhvatna analiza sektora vladavine prava.	2. Uslovi i pravila	MP	KP, MF, MUP, SSK, TSK,OAK	K1 2017	Odluka vlade od 23.11.2016. god.(Br.07 /117	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sveobuhvatna analiza sektora vladavine prava.	3. Pravna infrastruktura koja reguliše oblast vladavine prava, revidirana	MP	KP, MF, MUP, SSK, TSK,OAK	K4 2017	Odluka vlade od 23.11.2016(br.07/117	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sveobuhvatna analiza sektora vladavine prava.	4. Baza podataka, stvorena	MP	KP, MF, MUP, SSK, TSK,OAK	K3 2017	Odluka vlade od 23.11.2016(br.07/117	€ 30,000.00	€ 20,000.00	€ 50,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sveobuhvatna analiza nedostataka trenutnog stanja u vezi sa transpozicijom acquis-a u oblasti krivičnog prava.	1. Izveštaj sa svim identifikovanim aktima acquis-a za poglavlje 23, objavljen	MP		K4 2017	GPRV 2017	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sveobuhvatna analiza nedostataka trenutnog stanja u vezi transpozicije acquis-a u oblasti krivičnog prava.	2. Broj akata acquis-a, usklađen	MP		K4 2017	GPRV 2017	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano povećanje odgovornosti i transparentnosti tužilačkog sistema	1. Strategija za komunikaciju sa medijima i javnošću, odobrena	TSK		K2 2017	Strategija za komunikaciju sa medijima i javnošću Godišnji izveštaj	€ 17,000.00	€ 0.00	€ 17,000.00

							TSK-a, Godišnji izveštaj Državnog tužioca			
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura za izgradnju kapaciteta u pravnom sistemu	1. Analiza pravnog obrazovanja, završena	MP	SIK UP	K4 2017		€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Podizanje kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštava	1. Analitički izveštaji o performansi sudova u određenim temama visoke opasnosti, odobreni	SSK		K4 2017		€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Podizanje kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštava	2. Vodič za statistike, odobren	SSK		K2 2017		€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Odobrenje Strategije za smanjenje alternativnih predmeta i postupaka	1. Pilot-projekat koji reguliše postupak posredovanja referisanog od strane Osnovnog suda u Prištini, ostvaren	SSK		K3 2017	Odluka SSK-a o uspostavljanju pilot projekta za posredovanje	€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00
3.24.	Borba protiv korupcije									
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Ex post procena zakonodavstva u oblasti borbe protiv korupcije	1. Ex post procena Zakona o zaštiti informatora, završena	MP	KP, MUP, SSK, TSK,	K3 2017		€ 2,500.00	€ 1,000.00	€ 3,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Poboljšanje zakonodavnog okvira u oblasti borbe protiv korupcije	1. Koncept dokument za izjavljivanje porekla imovine;	MP	Skupština, MJU, SSK, TSK, CIK, MRSZ, APK	K3 2017		€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Poboljšanje zakonodavnog okvira u oblasti borbe protiv korupcije	2. Koncept dokument koji se tiče suspenzije odnosno uklanjanja sa dužnosti visokih javnih zvaničnika ili osuđenih za krivično delo korupcije	MP	Skupština, MJU, SSK, TSK, CIK, MRSZ, APK	K2 2017		€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Razmatranje mandata Agencije protiv korupcije	1. Analiza o mandatu i misiji Agencije, završena	APK		K1 2017		€ 3,000.00	€ 12,500.00	€ 15,500.00
3.24.	Osnovna prava									

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje okvira politika za zaštitu ljudskih prava	1. Strategija i Akcioni plan za ljudska prava u Republici Kosova (2017-2022), usvojeno	KP	Ministarstva, Opštine, Međunarodne agencije, NVO-i	K2 2017	Plana Rada Vlade (2015-2018) APSSP 2015 Zaključci DPSP-a za Kosovo 2016 Zakon br. 05/L -019 o Narodnom advokatu (ZNA), Zakon br. 05/L-020 o Ravnopravnosti polova (ZRP) i Zakon br. 05/L-021 o Zaštiti od diskriminacije (ZZD)	€ 5,000.00	€ 2,000.00	€ 7,000.00
3.24	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenja politika za izvršenje krivičnih sankcija	2. Koncept Dokumenta za Izvršenje krivičnih sankcija, usvojen	MP	SSK, TSK, KP, MF, MUP	K3 2017	GPRV	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvirnog zakonodavstva za pristup u pravdi	1. Koncept Dokumenta za besplatnu pravnu pomoć, usvojen	MP	ABPP	K2 2017		€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00

3.24.	Sprovođenje člana 3 i 4. SSP-a	Unapređenje okvirna politika za zaštitu dece	1. Strategija i Akcioni plan za Dečja prava (2017-2022), usvojeno	KP (KDU)	Ministarstva, Opštine, Međunarodne agencije, NVO-i	K1 2017	Plan rada Vlade (2015-2018) GPSSP 2015 SE-a za 2015. godinu, Zaključci DPSP-a za Kosovo 2016	€ 5,000.00	€ 10,000.00	€ 15,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvira politika za zaštitu dece	2. Nacionalni pokazatelji za prava dece, izrađeni	KP (KDU)		K4 2017	Plan rada Vlade (2015-2018); Nacionalna strategija za razvoj, Konvencija o dečjim pravima, Ciljevi održivog razvoja (SDG) i Millenium Challenge Corporation (MCC).	€ 20,000.00	€ 100,000.00	120.000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvira politika za zaštitu dece	3. Usklađen sistem podataka, usklađen	KP (KDU)		K4 2017	Plan rada vlade (2015-2018); Nacionalna strategija za razvoj, Konvencija o dečjim pravima, Ciljevi održivog razvoja (SDG) i Millenium Challenge	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00

							Corporati on (MCC).			
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvira politika za zaštitu dece	4. Godišnji izveštaj nadzora sprovođenja zakonodavstva i politika za dečja prava	KP (KDU)		K4 2017	Plan rada Vlade (2015-2018);	10.000.00	5.000.00	15.000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje nivoa bezbednosti za zajednice	1. Strategija za Bezbednost u zajednici i Akcioni plan 2017-2019, usvojeno	MUP	Uključene institucije u strategiji za bezbednost u zajednici	K4 2017	GPRV 2017	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	1. Promotivne aktivnosti u oblasti ljudskih prava, organizovane	MONT	KP	K4 2017	Zakon protiv diskriminacije	€ 10,500.00	€ 0.00	€ 10,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	2. Promotivne aktivnosti za rezoluciju 13245 "Žene, mir i bezbednost", održane	MONT	KP	K4 2017	Zakon o ravnopravnosti polova	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	3. (Dva) Priručnika za zaštitu dece na internetu, objavljeni	MONT	KP	K4 2017	Zakon o zaštiti dece	€ 3,160.00	€ 0.00	€ 3,160.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprečavanje nasilja u porodici i promovisanje ravnopravnosti polova	1. Kosovski program za ravnopravnost polova 2017-2021, usvojen	ARP	Resorna ministarstva i opštine.	K4 2017	Zakon o ravnopravnosti polova; Strateški plan Vlade.	€ 14,000.00	€ 32,000.00	€ 45,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprečavanje nasilja u porodici i promovisanje ravnopravnosti polova	2. Indeks polova za Kosovo. Izrađen	ARP	ASK	K4 2017	Zakon o ravnopravnosti polova; Strateški plan Vlade.	€ 13,000.00	€ 24,000.00	€ 37,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Izrada afirmativne mere otvaranjem javnog vrtića	1. Afirmativna mera, usvojena	ARP	MF, MAP, MASHT	K4 2017	Razvojna nacionalna strategija - RNS, ZRP	€ 1,000.00	€ 6,500.00	€ 7,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje politika za izvršenje krivičnih sankcija	1. Strategija za izvršenje krivičnih sankcija, usvojena	MP	SSK, TSK, MUP, MF, PSK, KP	K1 2017	GPRV 2017	€ 0.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvira politika za imovinska prava	1. Nacionalna strategija za imovinska prava, usvojena	MP		K2 2017		€ 850,000.00	€ 0.00	€ 850,000.00
3.24	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvira politika za imovinska prava	2. Koncept dokumenat o imovini i stvarnim pravima, usvojen.	MP		K2 2017	GPRV 2017, Nacionalna strategija o imovinskim pravima	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje okvira politika za imovinska prava	3. Koncept dokumenat za kupovinu nepokretne imovine od stranih državljana, usvojen	MP	MTI	K3 2017	GPRV 2017, Nacionalna strategija o imovinskim pravima	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje sveobuhvatnog pristupa i stvaranje olakšavajuće politike za osobe sa ograničenim sposobnostima	1. Nacionalni plan za prava osoba sa ograničenim sposobnostima 2017-2019, usvojen	KP (KDU)	Ministarstva, Opštine, Međunarodne agencije, NVO-i	K1 2017	Nacionalna strategija za prava osoba sa ograničenim sposobnostima 2013-2023	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Zaštita manjina i kulturno nasleđe									

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje uslova za život za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana	1. Strategija i Akcioni plan za uključivanje zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u kosovskom društvu 2017-2021, usvojeno	KDU/KP, Ministarstva, opštine	NVO-i, međunarodne institucije	K1 2017	1. Strategija i Akcioni plan za uključivanje zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u kosovskom društvu 2017-2021	€ 1,808,738.00	€ 1,254,858.00	€ 3,063,596.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sprovođenja zakona o upotrebi jezika	1. Strategija za zaštitu i promovisanje jezičkih prava (2016-2021), usvojena	KP (Kancelarija poverenika za jezike)		K4 2017	Zakon br. 02/37 o Upotrebi jezika	3,441,000.00	€ 0.00	3,441,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite kulturnog nasleđa	1. Priručnik za definisanje i tretiranje prostora, zaštitnih zona i zaštitnih površina KN imovine, izrađen	MKOS	Relevantni RCKN-i, Relevantne SO, KSKN, Civilno društvo	K3 2017		€ 5,400.00	€ 0.00	€ 5,400.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite kulturnog nasleđa	2. Priručnik za obeležavanje KN imovine, izrađen	MKOS	MI, AIK, KIZS, Relevantni RCKN-i, Relevantne SO, KSKN, Civilno društvo	K2 2017		€ 5,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Zaštita ličnih podataka									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Finalizacija okvira politika za zaštitu ličnih podataka	Nacionalna strategija za zaštitu ličnih podataka (2017-2020), usvojena	DAZLP	Zakon o zaštiti ličnih podataka	K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.24.	Pravosudni sistem									

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	1. 3 Članova/ice u Tužilačkom savetu Kosova, izabrani	TSK	Skupština Kosova	K2-2017	Zakon Br. 05/L-035 o Izmeni i dopuni Zakona Br. 03/L-224 o Tužilačkom savetu Kosova	6,306.00	€ 0.00	€ 6,306.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	2. Stalne komisije TSK-a, funkcionalizovane	TSK	Skupština Kosova	K2- 2017	Zakon Br. 05/L-035 o Izmeni i dopuni Zakona Br. 03/L-224 o Tužilačkom savetu Kosova	27.000,00	€ 0.00	27.000,00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	3. 3 Službenika/ice u Kancelariji nacionalnog koordinatora za borbu protiv privrednog kriminala, regrutovani poštujući indeks polova.	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj KNKBPK-a	€ 13,230.00	€ 0.00	€ 13,230.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	4. 2 Službenika/ice u Jedinici za borbu protiv korupcije i privrednog kriminala u okviru Osnovnog tužilaštva Prištine, regrutovani poštujući indeks polova	TSK		K4 2017	Periodični izveštaji jedinice Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 16,687.43	€ 0.00	€ 16,687.43
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	5.4 Službenika/ice u Jedinici za prisluškivanje elektronskih komunikacija, regrutovani	TSK	SSK /PK /OAK	K3-2017	Uredba o Jedinici za prisluškivanje elektronskih komunikacija	€ 35,857.00	€ 0.00	€ 35,857.00

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	6. 7 Izabranih Glavnih tužilaca osnovnih tužilaštva obučavani u skladu sa indeksom polova	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj Državnog tužioca Godišnji izveštaj KIP-a	€ 2,480.00	€ 0.00	€ 2,480.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	7. 18 Tužilaca, dekretirani, u skladu sa odredbama Zakona o ravnopravnosti polova	TSK	Kancelarija predsednika	K4 2017	Zakon Br. 05/L-035 o izmenama i dopunama Zakona Br. 03/L-224 o Tužilačkom savetu Kosova	€ 238,366.80	€ 0.00	€ 238,366.80
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	8. STRK sa 6 tužilaca, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova	TSK	MP	K4 2017	Odluke TSK-a Godišnji izveštaj TSK-a	€ 158,608.80	€ 0.00	€ 158,608.80
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	9. 15 Tužilaca iz manjinskih zajednica, imenovani	TSK	Kancelarija predsednika	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 216,417.60	€ 0.00	€ 216,417.60
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	10. 34 Pomoćno osoblje iz manjinskih zajednica, regrutovani	TSK	Kancelarija predsednika	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 155,884.05	€ 0.00	€ 155,884.05
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	11. 85 Stručnih saradnika po tužilaštvima Kosova regrutovani poštujući aspekt polova	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 646,862.58	€ 0.00	€ 646,862.58

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	12. 23 Pravnih službenika/ice regrutovani po tužilaštvima Kosova	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a	€ 141,289.09	€ 0.00	€ 141,289.09
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	13. 50 Praktikanta u sistemu tužilaštva, regrutovani po Zakonu o ravnopravnosti polova	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj Državnog tužioca Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca Program za praktikante	€ 157,500.00	€ 0.00	€ 157,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	14. 5 Službenika u Sekretarijatu TSK-a, regrutovani poštujući indeks polova	TSK		K3 2017	Uredba o delatnosti ma i sistematizaciji radnih mesta Sekretarijata TSK-a	€ 50,014.44	€ 0.00	€ 50,014.44
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	15. 1/3 Tužilaca i tužilaštva procenjivani	TSK		K4 2017	Izveštaj Komisije za procenu performansa tužilaca Godišnji izveštaj TSK-a	€ 4,800.00	€ 0.00	€ 4,800.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	16. Procena performansa osoblja STSK-a, JRPT i tužilaštva, završena	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje	17. Infrastruktura informacione tehnologije i	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a	€ 132,800.00	€ 0.00	€ 132,800.00

		administracije	komunikacije u sistemu tužilaštva, konsolidovana							
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	18. Elektronsko upravljanje slučajevima - TIK/SMIL, funkcionalizovan	TSK	SSK	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Izveštaj TIK/SMIL	€ 118,500.00	€ 0.00	€ 118,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	19. Sistem statističkih podataka unutar kancelarije Državnog tužioca, unifikovan	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a	4.800.00	€ 0.00	4.800.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	20. Jedan objekat TSK-a/Državnog tužioca, obezbeđen	TSK	MJU	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a	685.000.00 €	€ 0.00	685.000.00 €
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Povećanje fizičke bezbednosti za tužioce i osoblje podrške tužilaca	1. Broj tužioca opremljeni bezbednosnim merama	TSK	PK	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	3.000.00	€ 0.00	3.000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano povećanje odgovornosti i transparentnosti sistema tužilaštva	2. 9 Službenika u Kancelarijama za komunikaciju sa javnošću u TSK-u i DT-u, regrutovani prema odredbama Zakona o ravnopravnosti polova	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a	€ 57,167.03	€ 0.00	€ 57,167.03
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano povećanje odgovornosti i transparentnosti sistema tužilaštva	3. Veb stranice TSK-a i DT-a, ažurirane	TSK		K2-2017		€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	4. 10 Stečajnih upravnika, imenovani	MP		K4 2017		€ 8,000.00	€ 0.00	€ 8,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Dalje unapređenje sistema privatnog	1. 15 Privatnih izvršitelja, imenovani	MP		K4 2017	GPRV 2017	€ 12,000.00	€ 0.00	€ 12,000.00

	a	izvršenja								
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Dalje unapređenje sistema privatnog izvršenja	2. Broj izvršenih slučajeva prema postupku privatnog izvršenja, izveštavani	MP		K4 2017	GPRV 2017	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Dalje unapređenje sistema privatnog izvršenja	3. Plan za izvršitelje, izrađen	MP		K1 2017	Sporazum sa Stand By-om	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Dalje unapređenje sistema privatnog izvršenja	4. 50 Privatnih izvršitelja, obučavani	MP		K4 2017	GPRV 2017	€ 0.00	€ 4,000.00	€ 4,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje kontinuiranog funkcionisanja SSK-a	1. Određivanje sudija prema Proceni objektivnog planiranja, realizovano	SSK		K1 2017		€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje kontinuiranog funkcionisanja SSK-a	2. Godišnji plan rada, izrađen	SSK		K1 2017		€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštva	1. 46 Pozicije za sudije i sudinice, 108 pozicije za pomoćno osoblje, regrutovani.	SSK		K1- 017		€ 598,592.00	€ 0.00	€ 598,592.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštva	2. Broj kandidata koji su položili pripremni ispit za Sudije.	SSK		K1-2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštva	3. Stvaranje jednog mehanizma unutar SSK-a za nadzor sprovođenja njihovih odluka	SSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštva	4. 10 Sudija koji se bave teškim zločinima, unapređeni.	SSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštva	5. Broj izdatih aktova imenovanja	SSK		K1 2017	Uredba o delatnosti, unutrašnj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u SSSK-u	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Funkcionalizacija Kancelarije za upravljanje licencama i sudskim tumačima	1. Komisija kancelarije za upravljanje licencama za sudske tumače, osnovana	SSK		K2 2017	Uredba o imenovanj u sudskih tumača i prevodioc a	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Funkcionalizacija Kancelarije za upravljanje licencama i sudskim tumačima	2. Testiranje za prevodioce, organizovano	SSK		K2 2017	Uredba o imenovanj u sudskih tumača i prevodioc a	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Funkcionalizacija Kancelarije za upravljanje licencama i sudskim tumačima	3. Broj izdatih licenca	SSK		K2 2017	Uredba o imenovanj u sudskih tumača i prevodioc a	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Funkcionalizacija kancelarije za upravljanje krivičnom evidencijom	4. Broj unetih podataka u sistemu	SSK		K4 2017	Uredba o vođenju evidencije za osuđena lica	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Funkcionalizacija kancelarije za upravljanje krivičnom evidencijom	5. Provera kvaliteta podataka u bazi podataka sa fizičkim dosijeom, realizovan	SSK		K4 2017	Uredba o vođenju evidencije za osuđena lica	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Funkcionalizacija kancelarije za upravljanje krivičnom evidencijom	6. Broj izdatih certifikata	SSK		K4 2017	Uredba o vođenju evidencije za osuđena lica	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	1. 4 Obuke i aktivnosti za članove TSK-a, održane	TSK	KIP	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a	€ 7,840.00	€ 0.00	€ 7,840.00
	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	2. 4 obuke za administratore tužilaštva, održane	TSK	KIP/ IKJU	K4 2017	Godišnji izveštaj KIP-a Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj KIP-a Izveštaj IKJU-a	€ 6,400.00	€ 0.00	€ 6,400.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura za povećanje kapaciteta u pravnom sistemu	1. 40 notara, obučavani	MP		K4 2017		€ 2,000.00	€ 4,909,650.00	€ 4,911,650.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	Broj stručnih usavršavanja za posrednike i stečajne upravnike, održane	MP		K4 2017		€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta sudija i tužioca za razvoj pravosudnog i tužilačkog sistema	1. 200 sudija u Programu kontinuirane obuke, obučavani	KIP		K4 2017	Program obuke za 2017. godinu Program početne obuke za novoimenoane tužioce Program početne obuke za novoimenoane sudije Program za istraživanja i publikacije	€ 69,510.00	€ 0.00	€ 69,510.00
	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta sudija i tužioca za razvoj pravosudnog i tužilačkog sistema	2. 61 sudija u Programu početne obuke novoimenovanih, obučavani	KIP	SSK	K4-2017	Program obuke za 2017. godinu Program početne obuke za novoimenoane tužioce Program početne obuke za novoimenoane sudije Program za istraživanja i publikacije	€ 141,160.00	€ 0.00	€ 141,160.00

Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta sudija i tužioca za razvoj pravosudnog i tužilačkog sistema	3. 100 tužilaca u okviru Programa kontinuirane obuke, obučavani	KIP	TSK	K4-2017	Program obuke za 2017. godinu Program početne obuke za novoimene tužioce Program početne obuke za novoimene sudije Program za istraživanja i publikacije	€ 29,790.00	€ 0.00	€ 29,790.00
Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta sudija i tužioca za razvoj pravosudnog i tužilačkog sistema	4. 25 tužilaca u Programu početne obuke, obučavani	KIP	TSK	K4-2017	Program obuke za 2017. godinu Program početne obuke za novoimene tužioce Program početne obuke za novoimene sudije Program za istraživanja i publikacije	€ 55,800.00	€ 0.00	€ 55,800.00

	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta sudija i tužioca za razvoj pravosudnog i tužilačkog sistema	5. 30 pomoćno osoblje sudova, obučavani	KIP	SSK	K4-2017	Program obuke za 2017. godinu Program početne obuke za novoimenovalane tužioce Program početne obuke za novoimenovalane sudije Program za istraživanja i publikacije	€ 5,325.00	€ 0.00	€ 5,325.00
	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta sudija i tužioca za razvoj pravosudnog i tužilačkog sistema	1. 30 pomoćno osoblje tužilaštava, obučavani	KIP	TSK	K4-2017	Program obuke za 2017. godinu Program početne obuke za novoimenovalane tužioce Program početne obuke za novoimenovalane sudije Program za istraživanja i publikacije	€ 5,325.00	€ 0.00	€ 5,325.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje	1. Broj stručnih usavršavanja za sudije,	KIP	SSK	K4 2017		€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00

3.24.	a Sprovesti član 83. SSP-a	sudova i tužilaštava Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštava	održane 2. Broj obuka za pomoćno osoblje, održane	KIP	SSK	K4 2017	Izveštaj o Kosovu 2016	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Igradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštava	3. Broj stručnih usavršavanja za sudije, održane	KIP	KIP	K4 2017		€ 6,600.00	€ 0.00	€ 6,600.00
		Izgradnja kapaciteta, procena i funkcionisanje sudova i tužilaštava	4. Broj stručnih usavršavanja za tužioce, održane	KIP	TSK			€ 6,600.00	€ 0.00	€ 6,600.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	1. Broj stručnih usavršavanja za posrednike i stečajne upravnike	MP				€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Usvajanje Strateškog plana za komunikaciju sa javnošću	1. Broj konferencija za štampu i sastanci sa medijima svakih tri meseca	SSK		K1-K4 2017	Strategija komunikacije 2014-2019	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.24.	Borba protiv korupcije									
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Dalji razvoj stručnih kapaciteta tužilaca za sprečavanje, otkrivanje i borbu protiv korupcije, organizovanog kriminala i terorizma	1. 10 tužilaca Jedinice za borbu protiv privrednog kriminala i korupcije, obučavani	TSK	KIP	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj KIP-a	€ 5,600.00	€ 0.00	€ 5,600.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje zaplene neopravdane imovine tokom istrage	1. Broj zajedničkih obuka i radionica sa institucijama za sprovođenje zakona	MP	TSK, SSK, MUP, IKJU	K4 2017	GPRV	€ 0.00	€ 10,000.00	€ 10,000.00

	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje transparentnosti i odgovornosti u finansiranju političkih stranaka	1. Finansijski izveštaji političkih stranaka, objavljeni	Skupština	CIK	K1 2017	Zakon o finansiranju u političkih subjekata	€ 200.00	€ 0.00	€ 200.00
	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje transparentnosti i odgovornosti u finansiranju političkih stranaka	2. Dodatni budžet za adekvatno finansiranje za nabavke i usluge revizije za finansijske izveštaje političkih stranaka, dodeljen	Skupština	MF	K1 2017	Zakon o finansiranju u političkih subjekata	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje transparentnosti i odgovornosti u finansiranju političkih stranaka	3 Nezavisni revizori putem javnog poziva, izabrani	Skupština	CIK	K1 2017	Zakon o finansiranju u političkih subjekata	€ 120,000.00	€ 0.00	€ 120,000.00
	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje transparentnosti i odgovornosti u finansiranju političkih stranaka	4. Revizija finansiranja političkih subjekata, završena i objavljena	Skupština	CIK	K2 2017	Zakon o finansiranju u političkih subjekata	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Osnovna prava									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Podizanje svesti i informisanje građana o njihovim pravima u slučaju kršenja ovih prava, u skladu sa novim paketom zakona o ljudskim pravima	1. Kampanja o promovisanju Zakona o zaštiti od diskriminacije, lansirana	KP (KDU)	Ministarstva, Opštine, NVO-i	K1 2017	Plan rada Vlade (2015-2018) GPSSP 2015 EK za 2015. godinu Zakonu br. 05/L -021 o zaštiti od diskriminacije	€ 5,000.00	€ 3,000.00	€ 8,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	1. Uključivanje komponente ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije u kurikulumu obuka IKJU-a za civilne službenike u centralnom i lokalnom nivou upravljanja	IKJU	KP (KDU) MALS	K1 2017	Plan rada Vlade (2015-2018) Zakon br. 05/L -019 o Narodnom advokatu (ZNA), Zakon br. 05/L -020 o ravnopravnosti polova (ZRP) i Zakon br. 05/L -021 o zaštiti od diskriminacije	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	2. Broja obuka za službenike/ice u centralnom i lokalnom nivou u oblasti ljudskih prava, sa fokusom na Zakonu o zaštiti od diskriminacije, održane	IKJU	KP (KDU) MALS	K4 2017	Zakon br. 05/L -019 o Narodnom advokatu (ZNA), Zakon br. 05/L -020 o ravnopravnosti polova (ZRP) i Zakon br. 05/L -021 o zaštiti od diskriminacije	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	3. Nadgledanje sprovođenja Zakona o zaštiti od diskriminacije u poštovanje prava osoba sa ograničenim sposobnostima	KP (KDU)	Ministarstva, Opštine, NVO-i	K4 2017	Zakon br. 05/L -021 o zaštiti od diskriminacije	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	4. Informativne sesije i obuke za službenike obrazovanja i nastavnike, održane	MONT	KP	K4 2017	Zakon br. 05/L -021 o zaštiti od diskriminacije	€ 0.00	€ 7,000.00	€ 7,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje besplatne pravne pomoći za sve građane Republike Kosova bez obzira na nacionalnost	1. Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć u Uroševcu i Đakovici, funkcionalizovane	ABPP		K4 2017	Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje besplatne pravne pomoći za sve građane Republike Kosova bez obzira na nacionalnost	2. 4 službenika u kancelariji za besplatnu pravnu pomoć u Uroševcu i Đakovici, regrutovani	ABPP		K4 2017	Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći	€ 22,999.97	€ 0.00	€ 22,999.97
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje nivoa bezbednosti za zajednice	1. Broj obuka za službenike u oblasti javne bezbednosti	MUP	PK, MALS	K4 2017	Nacionalna strategija za bezbednost u zajednicama	€ 2,500.00	€ 0.00	€ 2,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sistema korektivnih institucija i stručno usavršavanje osoblja korektivne službe	1. Pritvorni centri, izgrađeni/renovirani	MP		K4 2017		€ 530,000.00	€ 0.00	€ 530,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sistema korektivnih institucija i stručno usavršavanje osoblja korektivne službe	2. Broj osoblja KSK-a, regrutovani	MP		K4 2017		€ 239,277.91	€ 0.00	€ 239,277.91

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sistema korektivnih institucija i stručno usavršavanje osoblja korektivne službe	3. Broj obuka za službenike KSK-a, održane	MP		K4 2017		€ 5,000.00	€ 30,000.00	€ 35,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sistema korektivnih institucija i stručno usavršavanje osoblja korektivne službe	4. Privredna jedinica Korektivne službe, osnovana	MP	MF, MTI, MER, MPŠRR, MRSZ	K3-2017	GPRV	€ 53,000.00	€ 10,000.00	€ 63,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta u oblasti pravde za maloletnike	1. Broj osoblja, obučavani	MP		K1-K4 2017	GPRV 2017	€ 0.00	€ 10,000.00	€ 10,000.00
3.24.	Zaštita manjina i kulturno nasleđe									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sprovođenja Zakona o upotrebi jezika	1. Elektronsko sredstvo za nadzor, funkcionalizovan	KP (Kancelarija poverenika za jezike)	OEBS	K4 2017	Zakon br. 02/37 o upotrebi jezika	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sprovođenja Zakona o upotrebi jezika	2. Kursevi jezika za civilne službenike, održani	KP (Kancelarija poverenika za jezike)	ECMI	K4 2017	Zakon br. 02/37 o upotrebi jezika	€ 14,000.00	€ 0.00	€ 14,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje sprovođenja Zakona o upotrebi jezika	3. Pod-moduli za obuku civilnih službenika o jezičkim pravima, održani	KP (Kancelarija poverenika za jezike)	IKAP/OSBE	K4 2017	Zakon br. 02/37 o upotrebi jezika	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite kulturnog nasleđa	1. Prirodni muzej (studio o izvodljivosti i idejni projekat), osnovan	MKOS	MK, Opština Prištine/ Kosovo Polje	K4 2017	Dokument programskih politika MKOS - 2016; GPRV; PIF, BIF	€ 200,000.00	€ 0.00	€ 200,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite kulturnog nasleđa	2. Laboratorija za konzervaciju i restauraciju, funkcionalizovana	MKOS	IKOS	K4 2017		€ 70,000.00	€ 0.00	€ 70,000.00
3.24.	Zaštita ličnih podataka									

3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4)	Izgradnja institucionalnih kapaciteta u oblasti zaštite ličnih podataka	1. Broj obuka za službenike DAZLP, održane	DAZLP		K4 2017		€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Primena									
3.24.	Pravosudni sistem									
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Sprovođenje plana za smanjenje zaostalih predmeta	1. Smanjenje zaostalih predmeta za 20%	SSK		K4 2017	Državna strategija za smanjenje za smanjenje zaostalih i nerešenih predmeta	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano sprovođenje bezbednosnih mera za sudije, tužioce, pomoćno osoblje i svedoke	1. Broj slučajeva pretnji na sudije, izveštavani	SSK		K4 2017	Nacionalna strategija razvoja 2016-2021 Memorandum o razumevanje između Policije i SSK-a	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano sprovođenje bezbednosnih mera za sudije, tužioce, pomoćno osoblje i svedoke	2. Broj bliskih zaštitnih mera za tužioce, pružane	MUP, PK	KPK	K4 2017	Memorandum o razumevanje između Policije i SSK-a	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano sprovođenje bezbednosnih mera za sudije, tužioce, pomoćno osoblje i svedoke	3. Broj bliskih zaštitnih mera za sudije, pružane	MUP, PK	SSK	K4 2017	Memorandum o razumevanje između Policije i SSK-a	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	1. Broj izvršenih krivičnih presuda	SSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	2. Broj izvršenih civilnih presuda	SSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	3. Broj inspekcija Komisije za notare i privatne izvršitelje, realizovane	MP		K4 2017		€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	4. Broj rešenih slučajeva kroz postupak posredovanja	MP		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano smanjenje zaostalih predmeta u sistemu tužilaštva	1. 10 % smanjenog broja sa alternativnim postupcima	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 2,849,259.00	€ 0.00	€ 2,849,259.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Kontinuirano smanjenje zaostalih predmeta u sistemu tužilaštva	2. 10 % smanjenog broja kroz povećanje godišnje norme predmeta	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 2,849,259.00	€ 0.00	€ 2,849,259.00

3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	1. Periodični izveštaji nadgledanja rada Državnog tužioca, objavljeni	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	2. Broj disciplinskih mera od Disciplinske komisije TSK-a, izrečene	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 4,800.00	€ 0.00	€ 4,800.00
	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	3. Broj odluka disciplinskih mera, izrečene	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 27,000.00	€ 0.00	€ 27,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Efikasnije upravljanje sistema tužilaštva i osnaživanje administracije	4. Redovni izveštaji pratećeg međuinstitucionalnog mehanizma za karakteristična krivična dela, objavljeni	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj Državnog tužioca Izveštaji pratećeg međuinstitucionalnog mehanizma za karakteristična krivična dela	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. SSP-a	Reformisanje institucionalnih struktura za povećanje kapaciteta u pravnom sistemu	1. Broj kampanja o podizanju svesti o posredovanju, realizovane.	MP		K4 2017	GPRV, Izveštaj o zemlji	€ 0.00	€ 3,000.00	€ 3,000.00
3.24.	Borba protiv korupcije									
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak tretiranja slučajeva sukoba interesa	1. Broj prijavljenih slučajeva sukoba interesa	APK		K2 2017		€ 12,408.00	€ 0.00	€ 12,408.00

3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak tretiranja slučajeva sukoba interesa	2. Broj izbegnutih slučajeva sukoba interesa	APK		K2 2017		€ 12,408.00	€ 0.00	€ 12,408.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak tretiranja slučajeva sukoba interesa	3. Broj slučajeva bez sukoba interesa	APK		K2 2017		€ 12,408.00	€ 0.00	€ 12,408.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje sprovođenja civilnih i krivičnih odluka i mehanizama za sprovođenje zakona i odluka pravosudnog sistema	1. Broj rešenih slučajeva kroz postupak posredovanja	MP		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje zaplene neopravdane imovine tokom istrage	1. Broj i vrednost imovine, zaplenjene	MP		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje zaplene neopravdane imovine tokom istrage	2. Vrednost imovine, ponovno vraćene	MP		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje zaplene neopravdane imovine tokom istrage	3. Broj aukcija koje su realizovane za prodaju oduzete i zaplenjene imovine i realizovani prihodi	MP		K4 2017		€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Obezbeđivanje povećanja broja rešenih slučajeva korupcije u sudovima	1. Broj slučajeva za korupciju u sudu, rešeni	SSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Tretiranje slučajeva korupcije u aktivnostima javne nabavke	1. Broj oduzetih mišljenja iz APK-a	APK		K1 2017		€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Tretiranje slučajeva korupcije u aktivnostima javne nabavke	2. Broj dobijenih mišljenja iz Ugovornih organa	APK		K4 2017		€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak izjavljivanja imovine od visokih zvaničnika	1. Broj visokih zvaničnika koji izjavljuju imovinu i APK	APK		K2 2017		€ 7,160.00	€ 0.00	€ 7,160.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak izjavljivanja imovine od visokih zvaničnika	2. Broj obrazaca koji podležu potpunoj kontroli	APK		K2 2017		€ 7,160.00	€ 0.00	€ 7,160.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak izjavljivanja imovine od visokih zvaničnika	3. Broj visokih javnih zvaničnika sa severa Kosova koji izjavljuju	APK		K2 2017		€ 7,160.00	€ 0.00	€ 7,160.00

3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nastavak izjavljivanja imovine od visokih zvaničnika	imovinu u APK 4. Broj krivičnih prijava za neizjavljivanje i lažno izjavljivanje imovine	APK		K2 2017		€ 7,160.00	€ 0.00	€ 7,160.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Povećanje tretiranja slučajeva sukoba interesa prema Krivičnom zakoniku	1. Broj prenesenih slučajeva u tužilaštvu	APK		K4 2017		€ 7,160.00	€ 0.00	€ 7,160.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Podizanje opšteg svesti u oblasti protiv korupcije	1. Broj kampanja o podizanju svesti, završene	APK		K4 2017		€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.24.	Sprovesti član 83. i 91. SSP-a	Nadgledanje sprovođenja strategije i akcionog plana protiv korupcije	1. Izveštaj o nadgledanju strategije i akcionog plana protiv korupcije 2013-2017 (dva puta godišnje - 6 mesečni period)	APK		K3 2017		€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00
3.24.	Osnovna prava									
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje jednakih mogućnosti i borba protiv diskriminacije	1. Obuke za službenike u lokalnom nivou o pravnom paketu ljudskih prava, održane	MALS	IKJU	K4 2017	Zakon protiv diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti polova, Zakon o narodnom advokatu	€ 24,000.00	€ 5,520.00	€ 29,520.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite i poštovanja dečjih prava	1. Izveštaj o nadgledanju sprovođenja Protokola za sprečavanje i upućivanje nasilja u institucijama pred-univerzitetskog obrazovanja	KP		K4 2017	Plan rada Vlade (2015-2018); Zaključci DPSP-a za Kosovo 2016, Nacionalna strategija za razvoj, Uredba 21/2013 protokol o sprečavanju, upućivanju i tretiranju nasilja u institucijama pred-univerzitetskog obrazovanja.	€ 7,500.00	€ 0.00	€ 7,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite i poštovanja dečjih prava	2. Izveštaj o nadgledanju sprovođenja pravnih pokazatelja za decu	KP		K4 2017	Plan rada Vlade (2015-2018); Zaključci DPSP-a za Kosovo 2016, Nacionalna strategija za razvoj, Zakonik o maloletnicima	€ 7,500.00	€ 0.00	€ 7,500.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje besplatne pravne pomoći za sve građane Republike Kosova bez obzira na nacionalnost	1. Broj primljenih slučajeva, uključujući uporedne podatke	ABPP		K4 2017	Godišnji plan rada ABPP-a 2017	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje besplatne pravne pomoći za sve građane Republike Kosova bez obzira na nacionalnost	2. Dobijeni slučajevi iz sudova, odlučeno u korist stranke	ABPP		K4 2017	Godišnji plan rada ABPP-a 2017	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje besplatne pravne pomoći za sve građane Republike Kosova bez obzira na nacionalnost	3. Broj primljenih slučajeva od stranaka manjinskih zajednica	ABPP		K4 2017	Godišnji plan rada ABPP-a 2017	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprovođenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici	1. Broj kampanja o podizanju svesti	MP	MUP, TSK, SSK	K4 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova o zaštiti od nasilja u porodici i Akcioni plan, GPRV	€ 0.00	€ 120,191.00	€ 120,191.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprovođenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici	2. Rekrutovanje službenika u Kancelariji nacionalnog koordinatora protiv nasilja u porodici	MP		K1 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova o zaštiti od nasilja u porodici i Akcioni plan, GPRV	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Zaštita slobode izražavanja, praćenje medijskog sadržaja	1. Broj izveštaja praćenja audio-vizuelnog sadržaja medija	NKM		K4 2017	-	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Zaštita slobode izražavanja, praćenje medijskog sadržaja	2. Broj identifikovanih kršenja u vezi sa audio-vizuelnim sadržajem medija	NKM		K4 2017		€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00

3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Zaštita slobode izražavanja, praćenje medijskog sadržaja	3. Broj žalbi , primljene	NKM		K4 2017		€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Zaštita slobode izražavanja, praćenje medijskog sadržaja	4. Broj odluka, objavljene	NKM		K4 2017		€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	1. Broj slučajeva krijumčarenja u zatvorima, izveštavani	MP		K4 2017		€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	2. Broj izvršenih inspekcija za otkrivanje krijumčarenja u zatvorima	MP		K4 2017		€ 50,000.00	€ 0.00	€ 50,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	3. Broj preporuka za sprečavanje krijumčarenja	MP		K4 2017	-	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	4. Broj kazni zatvorenika, izveštavani	MP		K4 2017	-	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	5. Broj pritužbi od strane zatvorenika, tretirani	MP		K4 2017	-	€ 6,000.00	€ 0.00	€ 6,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	6. Broj izrečenih mera za osoblje KSK-a	MP		K4 2017	-	€ 24,000.00	€ 0.00	€ 24,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	7. Broj inspekcija nelegalnih beneficija i privilegija od strane zatvorenika, realizovane	MP		K4 2017	-	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	8. Broj poseta nadgledanja u sprovođenju zakonodavstva od Centralne kancelarije KSK-a	MP		K4 2017	-	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	9. Broj maloletnika sa vaspitnim – korektivnim merama, tretirani	MP		K4 2017	-	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Borba protiv korupcije, krijumčarenja, nepotizma i diskriminacije u zatvorskom sistemu	10. Programi za stručnu obuku za zatvorenike prema EU standardima, pripremljeni	MRSZ	MP	K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Poboljšanje izvršenja sudskih i administrativnih odluka u oblasti imovinskih prava	1. Broj dostavljenih odluka strankama	KAI		K4 2017		€ 433,033.00	€ 0.00	€ 433,033.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje izvršenja sudskih i administrativnih odluka u oblasti imovinskih prava	2. Broj odluka, sprovedene	KAI		K4 2017		€ 611,613.00	€ 0.00	€ 611,613.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje izvršenja sudskih i administrativnih odluka u oblasti imovinskih prava	3. Broj naloga za iseljenje, izvršeni	KAI		K4 2017		€ 291,055.00	€ 0.00	€ 291,055.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje izvršenja sudskih i administrativnih odluka u oblasti imovinskih prava	4. Broj imovina pod upravljanjem Agencije uključene u shemi zakupa	KAI		K4 2017		€ 226,362.00	€ 0.00	€ 226,362.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje izvršenja sudskih i administrativnih odluka u oblasti imovinskih prava	5. Broj imovina koje su date pod zakup	KAI		K4 2017		€ 169,572.00	€ 0.00	€ 169,572.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje izvršenja sudskih i administrativnih odluka u oblasti imovinskih prava	7. Sprovođenje 35 nesprovedenih odluka o rušenju nelegalnih objekata koji su izgrađeni u privatnom posedu	KAI		K4 2017		€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje i osnaživanje zaštite ljudskih prava, uključujući osobe iz LGBTI zajednice	1. Broj istraga, gonjenja, preduzeti u slučajevima napada na LGBTI zajednicu	MUP		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje i osnaživanje zaštite ljudskih prava, uključujući osobe iz LGBTI zajednice	2. Broj optužnica u slučajevima napada na LGBTI zajednicu, podignute	TSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Promovisanje i osnaživanje zaštite ljudskih prava, uključujući osobe iz LGBTI zajednice	3. Broj presuda za kršenje prava osoba koja pripadaju LGBTI zajednici	SSK	MPB	K4 2017	Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 1,424,629.50	€ 0.00	€ 1,424,629.50
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Da se obezbeđuje sloboda izražavanja i dokazuju rezultati u vezi slučajeva napada na novinare	1. Broj pokrenutih istraga za slučajeve napada i pretnji na novinare	MUP		K4 2017		€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Da se obezbeđuje sloboda izražavanja i dokazuju rezultati u vezi slučajeva napada na novinare	1. Broj optužnica za slučajeve napada i pretnji na novinare, podignute	TSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprovođenje Zakona protiv nasilja u porodici	1. Broj slučajeva nasilja u porodici, istraženi	MUP		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprovođenje Zakona protiv nasilja u porodici	2. Broj optužnica za slučajeve nasilja u porodici, podignute	TSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprovođenje Zakona protiv nasilja u porodici	3. Broj presuda za slučajeve nasilja u porodici	SSK		K4 2017		€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.24.	Zaštita manjina i kulturno nasleđe									
	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje pristupa pripadnika manjina u obrazovanju i smanjenje broja napuštanja škole	1. Organizovanje i nadgledanje dopunske nastave za repatrirane učenike	MONT	MPB	K4 2017	SPOK; Strategija za repatriranje (MUP)	€ 11,850.00	€ 0.00	€ 11,850.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje pristupa pripadnika manjina u obrazovanju i smanjenje broja napuštanja škole	2. Sprovođenje akcionog plana protiv napuštanja	MONT		K4 2017	Administrativno uputstvo 19/12 o osnivanju i osnaživanju u timova za sprečavanje i reagovanje prema napuštanju i ne upisivanju u obaveznoj nastavi	€ 9,560.00	€ 99,750.00	€ 109,310.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje pristupa pripadnika manjina u obrazovanju i smanjenje broja napuštanja škole	3. Dodela 500 stipendija za učenike korisnike stipendija; stipendije za učenike više srednje škole iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana za školsku 2016/2017 godinu	MONT		K4 2017	Strateški plan obrazovanja na Kosovu 2017-2021; Strategija za integraciju zajednica RAE na Kosovu 2007-2017	€ 65,000.00	€ 0.00	€ 65,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Poboljšanje pristupa pripadnika manjina u obrazovanju i smanjenje broja napuštanja škole	4. Dodela stipendija za studente zajednica Roma, Aškalija i Egipćana za akademsku 2016/2017 godinu.	MONT		K4 2017	Strateški plan obrazovanja na Kosovu 2017-2021; Strategija za integraciju zajednica RAE na Kosovu 2007-2017	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Poboljšanje pristupa pripadnika manjina u obrazovanju i smanjenje broja napuštanja škole	5. Broj učenika iz manjinskih zajednica, upisani	MONT		K4 2017	Strateški plan obrazovanja na Kosovu 2017-2021; Strategija za integraciju zajednica RAE na Kosovu 2007-2017	€ 2,303.53	€ 0.00	€ 2,303.53
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Poboljšanje pristupa pripadnika manjina u obrazovanju i smanjenje broja napuštanja škole	6. Broj vraćenih učenika u školama (nakon napuštanja)	MONT		K4 2017	Strateški plan obrazovanja na Kosovu 2017-2021; Strategija za integraciju zajednica RAE na Kosovu 2007-2017	€ 5,130.59	€ 0.00	€ 5,130.59
3.24	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Sprečavanje i krivično gonjenje etničkih motivisanih napada i obezbeđivanje usklađenih statistika	1. Broj podignutih optužnica za kršenje prava pripadnika manjina	TSK	PK/SSK	K4 2017	Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 2,849,259.00	€ 0.00	€ 2,849,259.00
3.24	Sprovesti član 3. i 4.	Sprečavanje i krivično gonjenje etničkih	1. Broj presuda za kršenje prava	SSK	PK/TSK	K4 2017	Godišnji izveštaj	€ 1,424,629.50	€ 0.00	€ 1,424,629.50

	SSP-a	motivisanih napada i obezbeđivanje usklađenih statistika	pripadnika manjina				Državnog tužioca			
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje mogućnosti za povratak za raseljena lica	1. Baza podataka za raseljena lica, stvorena	MZP	MUP, IOM, UNHCR, DRC,	K4 2017	Strategija za zajednice i povratak 2014-2018	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje mogućnosti za povratak za raseljena lica	2. Pružanje informacija o raseljenim licima, oko uslova, kriterijuma i procedurama povratka kroz posete idi-vidi i idi-informiši se, do sada 20 realizovanih poseta	MZP	Opštine	K4 2017	Strategija za zajednice i povratak 2014-2018, Uputstvo za podršku povratka	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje mogućnosti za povratak za raseljena lica	3. broj vraćenih raseljenih lica, registrovani u opštinama	MZP	Opštine	K4 2017	Strategija za zajednice i povratak 2014-2018, Uputstva za podršku povratka	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Pružanje mogućnosti za povratak za raseljena lica	4. Broj ponovo izgrađenih kuća	MZP	Opštine	K4 2017	Strategija za zajednice i povratak 2014-2018, Uputstva za podršku povratka, Projekat u okviru IPA 2014 i IPA 2016	€ 2,980,000.00	€ 1,000,000.00	€ 3,980,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Podrška projektima u funkciji povratka, reintegracije i stabilizacije zajednica	1. Broj podržanih projekata	MZP	Opštine	K4 2017	Strategija za zajednice i povratak 2014-2018, Uputstva za podršku povratka, Projekat u okviru IPA 2014, Uredba o finansiranju u projekata NVO-a i stabilizaciji zajednica br.02.2012. CV01	€ 3,600,000.00	€ 1,000,000.00	€ 4,600,000.00
3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Zatvaranje kolektivnih centara u Štrpce	1. 5 Kolektivni centri u opštini Štrpce, zatvoreni	MZP	Opština Štrpce	K4 2017	Strategija za zajednice i povratak 2014-2018, Uputstva za podršku povratka, Projekat u okviru IPA 2014	€ 100,000.00	€ 3,500,000.00	€ 3,600,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Poboljšanje sprovođenja Zakona o upotrebi jezika	1. Broj preporuka Poverenika za jezike, izdate	KP (Kancelarija poverenika za jezike)		K4 2017	Zakon br. 02/37 o upotrebi jezika	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Poboljšanje sprovođenja Zakona o upotrebi jezika	1. Broj žalbi građana, rešene	KP (Kancelarija poverenika za jezike)		K4 2017	Zakon br. 02/37 o upotrebi jezika	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00

3.24.	Sprovesti član 3. i 4. SSP-a	Unapređenje zaštite kulturnog nasleđa	1. Plan upravljanja za Arheološki muzej Ulpiana	MKOS	AIK	K2 2017	Uredba Br. 10/2016 za uspostavljanje i upravljanje Arheološkim parkom Municipium Ulpiana - Justiniana Secunda	€ 50,000.00	€ 0.00	€ 50,000.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Sprovođenje Strategije i akcionog plana za zajednice RAE i poboljšanje stope civilne registracije za zajednica Roma, Aškalija i Egipćana	1. Broj osoba iz zajednica RAE, registrovani	MALS		K4 2017	Strategija za integraciju zajednica RAE	€ 6,400.00	€ 0.00	€ 6,400.00
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Sprovođenje zakonodavstva o kulturnom nasleđu	1. Broj kršenja i bespravnih gradnji u zaštićenim zonama	MALS	MKOS PK MALS	K4 2017	Zakon o kulturnom nasleđu, Zakon o prostornom planiranju, Zakon o istorijskom centru Prizrena, Zakon o V. Hoći	€ 3,200.00	€ 0.00	€ 3,200.00
3.24.	Zaštita ličnih podataka									
3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti osnovnih prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Sprovođenje pravnog okvira u oblasti zaštite ličnih podataka	1. 50 redovnih inspekcija i 100 inspekcija na osnovu žalbi u sprovođenju zakonskih odredbi o zaštiti ličnih podataka	DAZLP		K4 2017		€ 75,000.00	€ 0.00	€ 75,000.00

3.24.	Sprovesti odredbe SSP-a u oblasti prava i zaštiti manjina (član 3. i 4.)	Sprovođenje pravnog okvira u oblasti zaštite ličnih podataka	2. Kampanja o podizanju svesti o zaštiti ličnih podataka, realizovana	DAZLP		K4 2017		€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00
3.25. Poglavlje 24 acquis-a: Pravda, sloboda i bezbednost										
3.25.	Okvir politika									
3.25.	Upravljanje granicom									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti upravljanja granicama, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. Potpisivanje operativnog protokola o funkcionalizaciji Zajedničkog trilateralnog centra Kosovo-Albanija-Crna Gora	MUP	MIP	K3 2017	Nacionalna strategija za Integrirano upravljanje granicom 2013-2018	€ 67,250.00	€ 0.00	€ 67,250.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti upravljanja granicama, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Akcioni plan Strategije za integrirano upravljanje granicom, revidiran	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija za Integrirano upravljanje granicom 2013-2018	€ 34,000.00	€ 0.00	€ 34,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti upravljanja granicama, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. Zajednički međudržavni integriran model analiza rizika	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija za Integrirano upravljanje granicom 2013-2018	€ 91,200.00	€ 0.00	€ 91,200.00
3.25.	Vize									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Bezbednost dokumenata									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Azil									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Migracija									

3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti migracije, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. Profil migracije za 2016. godinu, usvojen	MUP	Vladin organ za praćenje kretanja migracije	K4 2017	Odluka vlade o osnivanju organa	€ 500.00	€ 10,000.00	€ 10,500.00
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti migracije, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Plan reagovanja za upravljanje mogućim prilivom migranata, ažuriran	MUP	PK, KSB, MKSB, MZ, MRSZ, MALS, MJU, MONT, UNHCR, OPŠTINE, IOM, Crveni Krst, KFOR itd.	K3 2017	Plan reagovanja za upravljanje mogućim prilivom migranata; Odluka ministra MUP-a za imenovanje nacionalnog koordinatora za upravljanje prilivom migranata	€ 150.00	€ 0.00	€ 150.00
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87. i 88. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti migracije, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	4. Nova strategija za reintegraciju repatriiranih osoba i Akcioni plan 2017-2022, usvojena	MUP	KP, MRSZ, MALS, MŽSPP, MZ, MONT, MPŠRR, MP.	K4 2017	GPRV	€ 0.00	€ 12,657.00	€ 12,657.00
3.25.	Borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma									
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	Revidiranje, ažuriranje, izmena-dopuna Plana performansa i resursa Finansijsko obaveštajne Jedinice Kosova 2015-2017	1. Revidiranje plana 2015-2017 i izrada Plana performansa i resursa MF-a 2017-2019	MF		K1 2017	-Plan performansa i resursa Finansijsko obaveštajne Jedinice Kosova 2015-2017	€ 1,069.00	€ 0.00	€ 1,069.00

3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	Ažuriranje, izmena-dopuna i izrada Standardnih operativnih procedura za obezbeđivanje potpunog i korektnog sprovođenja Zakona o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma i efikasni procesi u radu MF-a	2. Standardne operativne procedure MF-a, izrađene	MF		K4 2017	- Plan performansa i resursa Finansijsko obaveštajne Jedinice Kosova 2015-2017 - Akcioni plan Nacionalne strategije Republike Kosova za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	€ 2,350.00	€ 0.00	€ 2,350.00
3.25.	Borba protiv narkotika									
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. Nova strategija protiv narkotika i akcioni plan 2017-2022, usvojeni	MUP		K4 2017	GPRV	€ 1,090.72	€ 0.00	€ 1,090.72
3.25.	Borba protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja									
	Sprovesti član 91. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. Strategija protiv organizovanog kriminala i Akcioni plan 2017-2022, usvojeni	MUP		K4 2017	GPRV	€ 1,090.72	€ 0.00	€ 1,090.72
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dalje poboljšanje okvirnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Nova strategija za kontrolu i prikupljanje malokalibarskog i lakog naoružanja i Akcioni plan 2017 - 2022, usvojeni	MUP		K4 2017	GPRV	€ 1,090.72	€ 0.00	€ 1,090.72
3.25.	Borba protiv terorizma									
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Da ojačaju strukture Kosova u sprečavanju i suzbijanju terorističkih akata i njihovog finansiranja	1. Nova strategija protiv terorizma i Akcioni plan 2017-2022, usvojeni	MUP		K4 2017	GPRV, Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 1,090.72	€ 0.00	€ 1,090.72

	Sprovesti član 92. SSP-a	Da ojačaju strukture Kosova u sprečavanju i suzbijanju terorističkih akata i njihovog finansiranja	2. Stvaranje priručnika za identifikaciju radikalizovanih osoba	MUP	MONT, MALS, MRSZ, MP	K3 2017	Strategija za borbu protiv nasilnog ekstremizma i radikalizma koji dovode do terorizma	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.25.	Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim postupcima									
3.25.	Sprovesti član 83. SSP-a	Intenziviranje međunarodne saradnje	1. Koncept dokumenat za međunarodnu pravnu saradnju u krivičnim i građanskim postupcima, usvojen	MP	MIP, KP, SSK, TSK	K3-2017		€ 250.00	€ 0.00	€ 250.00
3.25.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.25.	Upravljanje granicom									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. Povezivanje SMK (BMS) sa DDAM	MUP		K4 2017	Godišnji plan PK-a 2017	€ 25,000.00	€ 0.00	€ 25,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Poboljšanje infrastrukture i unapređenje opreme u GPP: Oprema za kontrolu dokumenata van kabine (autobus i vozovi). Oprema za kontrolu dokumenata, zelena linija. Oprema za kontrolu prtljaga, lica, vozila itd. Snabdevanje psima.	MUP		K4 2017	Godišnji plan PK-a 2017, Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 2,575,514.84	€ 10,400,000.00	€ 12,975,514.84

3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. Plan i program obuke Granične policije sa osnovnim, unapređenim i specijalizovanim obukama, izrađen i ažuriran	MUP		K2 2017	Godišnji plan PK-a 2017,	€ 14,000.00	€ 0.00	€ 14,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	4. Specijalizovane obuke za identifikaciju falsifikovanih dokumenata	MUP		K4 2017	Godišnji plan PK-a 2017,	€ 35,000.00	€ 0.00	€ 35,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	5. Specijalizovane obuke za početno tretiranje tražioca azila, maloletnika i ugroženih lica	MUP		K4 2017	Godišnji plan PK-a 2017,	€ 0.00	€ 53,426.00	€ 53,426.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	6. Izgradnja policijske stanice za granične patrolne jedinice u Vitimirici	MUP		K4 2017	Godišnji plan PK-a 2017	€ 161,600.00	€ 0.00	€ 161,600.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti upravljanja granicom, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	7. Unapređenje i povezivanje baza podataka u okviru NCUG-a	MUP		K4 2017	Razvojni plan NCUG-a	€ 0.00	€ 177,788.00	€ 177,788.00

3.25.	Vize									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Bezbednost dokumenata									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Azil									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti azila, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. 7 sudija iz departamenta administracije, obučavani, poštujući kvotu polova	KIP	SSK	K4 2017	Godišnji plan KIP-a 2017	€ 350.00	€ 0.00	€ 350.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti azila, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Broj obuka osoblja za prijem, identifikaciju, profilizaciju tražioca azila, posebno onih bez identifikacionih dokumenata	MUP	UNHCR, Tvining projekat, Regionalni projekat	K4 2017	Godišnji plan MUP-a 2017	€ 0.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti azila, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. Broj obuka za službenike o tehnikama ispitivanja tražioca azila, posebno za osobe sa posebnim potrebama.	MUP	UNHCR, Tvining projekat, Regionalni projekat	K4 2017	Godišnji plan MUP-a 2017	€ 0.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
3.25.	Migracija									
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87 i 88 SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti migracije, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Broj obučenog osoblja za procedura prijema, održavanja i povratka stranih lica.	MUP	Tvining projekat, Regionalni projekat, UNHCR, IOM	K4 2017	Godišnji plan MUP-a 2017, Izveštaj EK-a o Kosovu 2016	€ 0.00	€ 20,000.00	€ 20,000.00
3.25.	Sprovesti članove 85, 86, 87 i 88 SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti migracije, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. Nastavak obuke osoblja reintegracije za prijem i reintegraciju dece bez pratnje.	MUP	MRSZ, Opštine	K4 2017	Godišnji plan MUP-a 2017	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00

3.25.	Borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma									
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. 10 sudija i 5 tužilaca obučavani iz departmana za teška krivična dela i opšteg departmana sudova i tužilaštva kao i novoimenovani 25 tužilaca i 61 sudija, obučavani poštujući kvotu polova	KIP		K4 2017	Program obuke za 2017. godinu	€ 1,135.00	€ 0.00	€ 1,135.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Broj zajedničkih obuka agencija za sprovođenje zakona u oblasti pranja novca, finansijskog kriminala i finansiranja terorizma	MUP	FOJ, Carina, PAK, CBK, TSK, SSK	K4 2017	1. Nacionalna strategija i Akcioni plan za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018 2. Akcioni plan za sprovođenje strategije o sprečavanju nasilnog ekstremizma i radikalizma koji dovode do terorizma 2015 - 2020	€ 25,000.00	€ 0.00	€ 25,000.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. Broj obuka u oblasti pranja novca, finansijskog kriminala i finansiranju terorizma.	MUP	PK, međunarodni partneri	K4 2017	Godišnji program obuke PK-a 2017	€ 42,000.00	€ 0.00	€ 42,000.00
3.25.	Borba protiv narkotika									
3.25.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.25.	Borba protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja									
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv organizovanog	1. Obezbeđivanje nove opreme u oblasti kibernetičke bezbednosti	MUP		K4 2017	Godišnji plan PK-a 2017	€ 300,000.00	€ 0.00	€ 300,000.00

		kriminala i policijska saradnja, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva								
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	2. Web platforma za izveštavanje kibernetičkog kriminala, osnovana	MPB		K4 2017	Nacionalna strategija za kibernetičku bezbednost	€ 12,400.00	€ 0.00	€ 12,400.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. 30 sudija i 20 tužilaca (prema kvoti polova) iz departmana za teška krivična dela sudova i tužilaštva, obučavani	KIP	SSK, TSK	K4 2017	Program obuke KIP-a 2017	€ 3,691.88	€ 0.00	€ 3,691.88
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	4. Broj obuka u oblasti organizovanog kriminala	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija za borbu protiv organizovanog kriminala	€ 65,000.00	€ 0.00	€ 65,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	5. Osnivanje divizije za naknadu štete žrtvama krivičnih dela	MP	SSK, TSK, MZ, MF	K2 2017		€ 12,000.00	€ 0.00	€ 12,000.00

3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Nastavak institucionalnih reformi i izgradnja kapaciteta institucija u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	7. Sprovođenje programa za naknadu štete žrtvama krivičnih dela, broj žrtava kojima je nadoknađena šteta	MP	SSK, TSK, MZ, MF, KP	K3 2017		€ 550,000.00	€ 0.00	€ 550,000.00
3.25.	Borba protiv terorizma									
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Jačanje struktura Kosova u sprečavanju i suzbijanju terorističkih akata i njihovog finansiranja	1. Mehanizam upućivanja u Gnjilanu i u drugim opštinama, funkcionalizovan	MUP	PK, MALS, MONT	K4 2017	Strategija za borbu protiv nasilnog ekstremizma i radikalizma koji dovode do terorizma	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Jačanje struktura Kosova u sprečavanju i suzbijanju terorističkih akata i njihovog finansiranja	4. Modernizacija opreme u oblasti informacione tehnologije	MUP		K4 2017	Strategija za borbu protiv nasilnog ekstremizma i radikalizma koji dovode do terorizma	€ 450,000.00	€ 0.00	€ 450,000.00
3.25.	Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim postupcima									
3.25.	Sprovesti član 83. SSP-a	Intenziviranje međunarodne pravne saradnje	1. 10 sudija i 8 tužilaca (prema kvoti polova), obučavani	KIP	SSK, TSK	K4 2017	Program obuke KIP-a 2017	€ 575.00	€ 0.00	€ 575.00
3.25.	Sprovesti član 83. SSP-a	Intenziviranje međunarodne pravne saradnje	2. 25 novoimenovanih tužilaca i 61 sudija, obučavani	KIP	SSK, TSK	K4 2017	Program obuke KIP-a 2017	€ 575.00	€ 0.00	€ 575.00
3.25.	<u>Primena</u>									
3.25.	Upravljanje granicom									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje redovne i sistematske kontrole državne granice konceptom IUG-a, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	1. Broj kontrola prve linije	MUP		K4.2017	Nacionalna strategija za IUG Zakon o kontroli i nadzoru državne granice	€ 126,500.00	€ 0.00	€ 126,500.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje redovne i sistematske kontrole državne granice konceptom IUG-a, u cilju sprovođenja	2. Broj kontrola druge linije	MUP	Carina	K4.2017	Nacionalna strategija za IUG Zakon o kontroli i nadzoru državne granice	€ 94,200.00	€ 0.00	€ 94,200.00

3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva Obezbeđivanje redovne i sistematske kontrole državne granice konceptom IUG-a, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	3. Broj patroliranja uz zelenu liniju granice.	MUP		K4.2017	Nacionalna strategija za IUG Zakon o kontroli i nadzoru državne granice	€ 200,000.00	€ 0.00	€ 200,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje redovne i sistematske kontrole državne granice konceptom IUG-a, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	4. Broj taktičkih analiza urađene od PK-a	MUP	PK	K4.2017	Nacionalna strategija za IUG Zakon o kontroli i nadzoru državne granice	€ 18,000.00	€ 0.00	€ 18,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje redovne i sistematske kontrole državne granice konceptom IUG-a, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	5. Broj obavještajnih informacija razmjenjene između centralnog, regionalnog i lokalnog nivoa	MUP	NCUG	K4.2017	Nacionalna strategija za IUG Zakon o kontroli i nadzoru državne granice	€ 14,000.00	€ 0.00	€ 14,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje redovne i sistematske kontrole državne granice konceptom IUG-a, u cilju sprovođenja odredbi SSP-a i usklađenog zakonodavstva	6. Broj profila lica na osnovu obavještajnih informacija i drugih informacija	MUP	NCUG	K4.2017	Nacionalna strategija za IUG Zakon o kontroli i nadzoru državne granice	€ 8,000.00	€ 0.00	€ 8,000.00
3.25.	Vize									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti dokumenata, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i domaćeg zakonodavstva	1. Povećanje za 30% inspekcija u Civilnom statusu, u poređenju sa prethodnom godinom	MUP	MALS	K4.2017	Zakon o civilnom statusu	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00

3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti dokumenata, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i domaćeg zakonodavstva	2. Povećanje za 30% inspekcija u COD-u, u poređenju sa prethodnom godinom	MUP		K4.2017	Zakon o civilnom statusu	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti dokumenata, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i domaćeg zakonodavstva	3. Povećanje za 30% u CRV-u, u poređenju sa prethodnom godinom	MUP	MALS	K4.2017	Zakon o civilnom statusu	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.25.	Bezbednost dokumenata									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti dokumenata, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i domaćeg zakonodavstva	1. Povećanje za 30% inspekcija u oblasti Civilnog statusa, u poređenju sa prethodnom godinom	MUP	MALS	K4.2017	Zakon o civilnom statusu	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti dokumenata, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i domaćeg zakonodavstva	2. Povećanje za 30% inspekcija u COD-u, u poređenju sa prethodnom godinom	MUP		K4.2017	Zakon o civilnom statusu	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Poboljšanje bezbednosti dokumenata, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i domaćeg zakonodavstva	3. Povećanje za 30% u CRV-u, u poređenju sa prethodnom godinom	MUP	MALS	K4.2017	Zakon o civilnom statusu	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.25.	Azil									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje odgovarajućih uslova za pravilan tretman tražioca azila, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i transponovanog zakonodavstva	1. Broj zahteva za međunarodnu zaštitu	MUP		K4 2017	Zakon o azilu	€ 100.00	€ 0.00	€ 100.00

3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje odgovarajućih uslova za pravilan tretman tražioca azila, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i transponovanog zakonodavstva	2. Broj odobrenih, odbijenih zahteva i broj slučajeva sa prekinutim postupkom	MUP		K4 2017	Zakon o azilu	€ 100.00	€ 0.00	€ 100.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje odgovarajućih uslova za pravilan tretman tražioca azila, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i transponovanog zakonodavstva	3. Broj odluka iz Nacionalne komisije za izbeglice	Nacionalna komisija za izbeglice		K4 2017	Zakon o azilu Odluka o osnivanju Nacionalne komisije za izbeglice	€ 100.00	€ 0.00	€ 100.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje odgovarajućih uslova za pravilan tretman tražioca azila, obezbeđujući sprovođenje odredbi SSP-a i transponovanog zakonodavstva	4. Broj prihvaćenih i tretiranih tražioca azila u Centru za tražioce azila	MUP	PK, MRSZ, MZ, MONT	K4 2017	Zakon o azilu, Uredba o funkcionisanju Centra za azil. AU o procedurama i standardima prijema i početno tretiranje tražilaca azila	€ 120,000.00	€ 0.00	€ 120,000.00
3.25.	Migracija									
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Dalje poboljšanje međunarodne saradnje u oblasti readmisije	1. Broj readmisanih lica.	MUP	MIP	K4 2017	Zakon o readmisiji Bilateralni sporazum o readmisiji	€ 500.00	€ 0.00	€ 500.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Dalje poboljšanje međunarodne saradnje u oblasti readmisije	2. Broj država članica EU sa kojima je uspostavljena mreža razmene potrebnih informacija za organizovan prijem za održivu reintegraciju	MUP	MIP	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom reintegracije	€ 500.00	€ 0.00	€ 500.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	4. Broj lica korisnika Fonda za reintegraciju (statistike upoređenja za korisnike	MUP	MŽSPP, MRSZ, MALS, MONT,	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00

			jednokratne pomoći i održiva reintegracija) ;				upravljanje programom reintegracije			
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	5. Broj reintegrisanih učenika u školskom sistemu;	MONT	MUP, MALS	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom reintegracije	€ 14,700.33	€ 0.00	€ 14,700.33
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	6. Broj učenika korisnika kurseva jezika i dopunske nastave	MONT	MUP, MALS	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom reintegracije	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	8. Broj biznis planova, usvojeni i izvršeni;	MUP	MRSZ, opštine	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom reintegracije	€ 1,022,621.00	€ 0.00	€ 1,022,621.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	9 .Broj korisnika savetovanja za razvoj biznisa	MUP	MRSZ, opštine	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017	€ 18,909.00	€ 0.00	€ 18,909.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	10. Broj učesnika u stručnim usavršavanjima	MRSZ	opštine	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom reintegracije	€ 50,320.00	€ 0.00	€ 50,320.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	11. Broj zaposlenih	MPMS	MUP, opštine	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom	€ 431,467.00	€ 0.00	€ 431,467.00

3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	12. Broj ugroženih lica korisnici fonda	MUP	MRSZ, MZ, Opštine	K4 2017	reintegracije Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017	€ 530,000.00	€ 0.00	€ 530,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Usredsređivanje pažnje u održivu reintegraciju readmisanih lica	13. Broj dece bez pratnje vraćeni i reintegrirani	MUP	MRSZ, Opštine	K4 2017	Strategija za reintegraciju repatriranih lica 2013-2017 Uredba VRK br. 04/2016 o reintegraciji repatriranih lica i upravljanje programom reintegracije	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje efikasne procedure za tretman stranih lica sa nepravilnim boravkom na Kosovu	14. Broj stranih lica koji su dobili dozvolu boravka	MUP	MPMS	K4 2017	Zakon o strancima	€ 1,500.00	€ 0.00	€ 1,500.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje efikasne procedure za tretman stranih lica sa nezakonitim boravkom na Kosovu	15. Broj stranih lica koji su proterani sa Kosova, silom ili dobrovoljno.	MUP	MIP	K4 2017	Zakon o strancima	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje efikasne procedure za tretman stranih lica sa nezakonitim boravkom na Kosovu	16. Broj prihvaćenih i tretiranih lica u Centru za zadržavanje stranaca	MUP	MZ	K4 2017	Zakon o strancima Uredba o Centru za zadržavanje stranaca	€ 240,000.00	€ 0.00	€ 240,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje efikasne procedure za tretman stranih lica sa nezakonitim boravkom na Kosovu	Broj inspekcija unutar teritorije Kosova u cilju sprečavanja i identifikacije nelegalnih migranata	MPB		K4 2017	Zakon o strancima Strategija migracije Razvojni plan DKP-a 2017	€ 6,400.00	€ 0.00	€ 6,400.00

3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Unapređenje sprečavanja nelegalne migracije	Realizacija kampanje podizanja svesti: a) dokumentarni film, realizovan b) 80.000 flajera podeljeni c) 2 konferencije sa učešćem ambasada, civilnog društva, opštinskog nivoa d) informativne sesije u opštinama: Priština, Uroševac, Mitrovica, Kosovo Polje, Podujeva, Prizren, Peć, Đakovica, Gnjilane, Kamenica e) 1 video spot i radio poruka, realizovani	MEI	MUP	K4 2017	Nacionalna strategija za migraciju 2013-2018	€ 0.00	€ 198,500.00	€ 198,500.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Unapređenje saradnje organa za sprečavanje i borbu protiv nelegalne migracije	Broj krivičnih prijava u slučajevima krijumčarenja migranata	MUP		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku, Razvojni plan DKP-a/2017	€ 12,000.00	€ 0.00	€ 12,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje efikasne procedure za tretman stranaca sa nelegalnim boravkom na Kosovu	Broj izrečenih kazni za strance koji borave na nelegalan način na teritoriji Republike Kosova	MUP		K4 2017	Zakon o strancima	€ 25,000.00	€ 0.00	€ 25,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Obezbeđivanje efikasne procedure za tretman stranaca sa nelegalnim boravkom na Kosovu	Broj izdatih i izvršenih naloga o udaljavanju	MUP		K4 2017	Zakon o strancima	€ 14,000.00	€ 0.00	€ 14,000.00
3.25.	Sprovesti član 85. SSP-a	Unapređenje saradnje organa za sprečavanje i borbu protiv nelegalne migracije	Broj kosovskih tražioca azila u zemljama EU (Uporedne statistike)	MUP		K4 2017		€ 100.00	€ 0.00	€ 100.00
3.25.	Borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma									
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv pranja novca i	1. Broj slučajeva/izveštaja za sumnjive	MF		K4 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova za sprečavanje i borbu	€ 6,345.00	€ 0.00	€ 6,345.00

		finansiranja terorizma	transakcije, razmatrane od FOJ-a				protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018			
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	2. Broj razmenjenih informacija	MF	TSK, MF, OAK, APK	K4 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	€ 2,115.00	€ 0.00	€ 2,115.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	3. Broj istraženih slučajeva za pranje novca	MUP	MF	K4 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	€ 100,000.00	€ 0.00	€ 100,000.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	4. Broj istraženih slučajeva u vezi sa finansiranjem terorizma	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	€ 165,000.00	€ 0.00	€ 165,000.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	7. Broj presuda prvog i drugog stepena i podaci u vezi sa presudama (oslobađajuće/osuđujuće)	SSK		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 89. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma	8. Broj uhapšenih lica i kriminalnih grupa u slučajevima pranja novca i finansiranja terorizma	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija Republike Kosova za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018	€ 120,000.00	€ 0.00	€ 120,000.00
3.25.	Borba protiv narkotika									
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe	2. količina i vrste zaplenjenih droga.	MUP		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik krivičnog	€ 64,000.00	€ 0.00	€ 64,000.00

	narkotika	protiv narkotika					postupka Nacionalna strategija protiv narkotika			
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv narkotika	3. Broj krivičnih prijava	MUP		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka Nacionalna strategija protiv narkotika	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv narkotika	5. Broj razmenjenih informacija sa domaćim i međunarodnim institucijama	MUP		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka Nacionalna strategija protiv narkotika	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv narkotika	6. Broj međunarodnih operacija	MUP		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka Nacionalna strategija protiv narkotika	€ 7,500.00	€ 0.00	€ 7,500.00
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Istraga i efikasno krivično gonjenje protiv nelegalnih droga i njihovih prekursora	7. Broj podignutih optužnica, mera diverziteta i vaspitnih mera za krivična dela nelegalnih droga i njihovih prekursora	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj KIP-a	€ 118,500.00	€ 0.00	€ 118,500.00
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Istraga i efikasno krivično gonjenje protiv nelegalnih droga i njihovih prekursora	9. Broj obuka i aktivnosti za povećanje kapaciteta tužilaca za krivična dela nelegalnih droga i njihovih prekursora	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj KIP-a	€ 49,300.00	€ 0.00	€ 49,300.00
3.25.	Sprovesti član 90. SSP-a u oblasti borbe protiv narkotika	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv narkotika	10. Broj presuda prvog i drugog stepena i podaci u vezi sa presudama (oslobađajuće/osuđujuće)	SSK		K4 2017	Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka Nacionalna strategija protiv narkotika	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Borba protiv organizovanog kriminala i policijska saradnja									

3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	1. Broj obeleženih slučajeva u okviru top slučajeva organizovanog kriminala i korupcije	TSK	PK, PAK, FOJ, Carina		Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	1. Broj podignutih optužnica u vezi sa top slučajevima organizovanog kriminala i korupcije	TSK	PK, PAK, FOJ, Carina		Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	1. Broj presuda prvog i drugog stepena i podaci u vezi sa presudama	TSK	PK, PAK, FOJ, Carina		Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	1. Približna monetarna vrednost zaplenjene imovine	TSK	PK, PAK, FOJ, Carina		Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	1. Ažuriranje baze podataka za top slučajeve i generisanje izveštaja sa ovog sistema	TSK	PK, PAK, FOJ, Carina		Krivični zakonik i Zakonik krivičnog postupka	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	1. Broj krivičnih prijava u vezi sa organizovanim kriminalom i korupcijom	MUP	PK	K4 2017	Nacionalna strategija protiv organizovanog kriminala Krivični zakonik	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	3. Broj razmenjenih informacija	MUP	PK	K4 2017	Nacionalna strategija protiv organizovanog kriminala Krivični zakonik	€ 35,000.00	€ 0.00	€ 35,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe organizovanog kriminala i korupcije	4. Broj domaćih i međunarodnih operacija i zajedničkih istraga	MUP	PK	K4 2017	Nacionalna strategija protiv organizovanog kriminala Krivični zakonik	€ 14,000.00	€ 0.00	€ 14,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala	Prekogranična istraga i efikasno krivično gonjenje protiv organizovanog kriminala i teških krivičnih dela	5. Broj podignutih prekograničnih optužnica za krivična dela organizovanog kriminala i teških	TSK	SSK	K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00

			krivičnih dela							
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala	Povećanje efikasnosti i efektivnosti za istragu i gonjenje krivičnih dela korupcije	8. 10 % Strateškog plana za borbu protiv korupcije, sprovedeno	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala	Povećanje efikasnosti i efektivnosti za istragu i gonjenje krivičnih dela korupcije	9. 10 % više podignutih optužnica za krivična dela korupcije	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala	Povećanje efikasnosti i efektivnosti za istragu i gonjenje krivičnih dela organizovanog kriminala	10. 10% više zaplenjenih imovina stečene kroz krivična dela	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala	Povećanje efikasnosti i efektivnosti za istragu i gonjenje krivičnih dela organizovanog kriminala	11. 10% više zaplenjenih imovina pravosnažnom odlukom	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	12. Broj presuda prvog i drugog stepena i podaci u vezi sa presudama za krivična dela organizovanog kriminala (oslobađajuće/ osuđujuće)	SSK		K4 2017	Nacionalna strategija protiv organizovanog kriminala Krivični zakonik	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	13. Broj krivičnih prijava u vezi sa trgovinom ljudskim bićima i krijumčarenjem migranata	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija protiv trgovine ljudskim bićima	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	Broj podignutih optužnica za krivična dela TLJB i krijumčarenje migranata					€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00

3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	15. Broj razmenjenih informacija u slučajevima trgovine ljudskim bićima sa domaćim i međunarodnim institucijama	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija protiv trgovine ljudskim bićima	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	16. Broj žrtava trgovine ljudskim bićima identifikovane od PK-a	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija protiv trgovine ljudskim bićima	€ 8,000.00	€ 0.00	€ 8,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	17. Broj žrtava trgovine ljudskim bićima tretirani u prihvatilište	MRSZ		K4 2017	Nacionalna strategija protiv trgovine ljudskim bićima	€ 80,000.00	€ 0.00	€ 80,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	18. Broj žrtava trgovine ljudskim bićima koji su repatrirani u zemljama porekla	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija protiv trgovine ljudskim bićima	€ 16,000.00	€ 0.00	€ 16,000.00
3.25.	Sprovesti član 91. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	19. Broj presuda prvog i drugog stepena u vezi sa TJLB i krijumčarenjem migranata i podaci o presudama (osuđujuće, oslobađajuće itd)	SSK		K4 2017		€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.25.	Borba protiv terorizma									
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv terorizma	1. Broj krivičnih prijava terorizma	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija protiv terorizma Zakon o zabrani pridruživanja u oružanim sukobima van zemlje Krivični zakonik	€ 18,000.00	€ 0.00	€ 18,000.00
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv terorizma	3. Broj razmenjenih informacija sa domaćim i međunarodnim institucijama.	MUP		K4 2017	Nacionalna strategija protiv terorizma Zakon o zabrani pridruživanja u oružanim sukobima van zemlje Krivični zakonik	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00

3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a u oblasti borbe protiv terorizma, u cilju jačanja struktura za sprečavanje, borbu protiv terorizma i njegovo finansiranje	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv terorizma	4. Broj podignutih optužnica za krivična dela terorizma	TSK		K4 2017	Godišnji izveštaj TSK-a Godišnji izveštaj Državnog tužioca	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv terorizma	7. Broj presuda i podaci o njih	SSK		K4 2017	Nacionalna strategija protiv terorizma Zakon o zabrani pridruživanja u oružanim sukobima van zemlje Krivični zakonik	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.25.	Sprovesti član 92. SSP-a	Dokazivanje konkretnih rezultata u oblasti borbe protiv terorizma	8. Kampanja podizanja svesti u vezi sa sprečavanjem terorizma	MUP		K4 2017	Strategija protiv terorizma	€ 16,000.00	€ 0.00	€ 16,000.00
3.25.	Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim postupcima									
3.25.	Sprovesti član 83. SSP-a	Intenziviranje međunarodne pravne saradnje	1. Broj obrađenih i tretiranih predmeta u pitanju međunarodne pravne saradnje uključujući i Republiku Srbiju	MP	MIP	K4 2017	GPRV	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.25.	Sprovesti član 83. SSP-a	Intenziviranje međunarodne pravne saradnje	2. Broj potpisanih sporazuma	MP	MIP	K4 2017	GPRV	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.26. Poglavlje 25 acquis-a: Nauka i istraživanje										
3.26.	<u>Okvir politika</u>									
3.26.	Sprovođenje člana 107. SSP-a	Usvajanje novog strateškog okvira i mera sprovođenja u oblasti istraživanja i inovacije	1. Nacionalna strategija za inovacije i transfer tehnologije, usvojena	MONT	MER, MTI	K2 2017	Zakon Br. 04/L-135 o naučno istraživačkoj delatnosti, ERA, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 19,947.72	€ 0.00	€ 19,947.72
3.26.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.26.	Sprovođenje člana 107. SSP-a	Usvajanje novog strateškog okvira i mera sprovođenja u oblasti istraživanja i inovacije	4. Naučno istraživačke institucije, opremljene laboratorijskom	MONT		K4 2017	Nacionalni plan i program nauke, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo,	€ 59,935.79	€ 0.00	€ 59,935.79

			opremom				socijalne politike i zapošljavanje 2017			
3.26.	Sprovođenje člana 107. SSP-a	Jačanje kapaciteta za povećanje učešća u EU programu Horizon 2020	1. Nacionalne kontakt tačke za program „Horizon 2020“, podržan za poboljšanje koordinacije i pružanja informacija za naučno/istraživačk u zajednicu	MONT		K4 2017	Okvirni program EU-a za istraživanje i inovacije, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 36,000.00	€ 0.00	€ 36,000.00
3.26.	Sprovođenje člana 107. SSP-a	Jačanje kapaciteta za povećanje učešća u EU programu Horizon 2020	2. Sesije, informativne aktivnosti i godišnja konferencija za Horizon 2020, organizovane	MONT		K4 2017	Okvirni program EU-a za istraživanje i inovacije, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 2,000.00	€ 0.00	€ 2,000.00
3.26.	Sprovođenje člana 107. SSP-a	Jačanje kapaciteta za povećanje učešća u EU programu Horizon 2020	3.WEB – stranica za program Horizon 2020, kreirana	MONT		K4 2017	Okvirni program EU-a za istraživanje i inovacije, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 0.00	€ 0.00	€ 0.00
3.26.	<u>Primena</u>									
3.26.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.27. Poglavlje 26 acquis-a: Obrazovanje i kultura										
3.27.	<u>Okvir politika</u>									
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Poboljšanje strateškog okvira	1. Strategija za kulturu, usvojena koja odražava obaveze koje proističu od V. Aneksa Ahtisarijevog plana	MKOS		K2 2017	Izveštaj o zemlji Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 1,500,000.00	€ 0.00	€ 1,500,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Poboljšanje opšteg kvaliteta visokog obrazovanja	1. Sistem upravljanja informacijama u institucijama visokog obrazovanja (SUIVO),	MONT	Javni univerziteti	K4 2017	SPOK 2017-2021, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 455,586.35	€ 25,000.00	€ 480,586.35

3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Poboljšanje opšteg kvaliteta visokog obrazovanja	funkcionalan 1. Industrijski saveti u IVO, stvoreni i funkcionalni	MONT	IVO	K2 2017	ERA	€ 628.24	€ 0.00	€ 628.24
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Poboljšanje opšteg kvaliteta visokog obrazovanja	2. Razmatranje studijskih programa i politika za upis, završeno	MONT	IVO	K3 2017	ERA	€ 628.24	€ 0.00	€ 628.24
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Poboljšanje institucionalnih kapaciteta u pred-univerzitetskom obrazovanju	1. Kosovska agencija za kurikulum, standarde i procenu, osnovana	MONT	Svetska Banka	K2 2017	Zakon o regulisanim profesijama ERA	€ 46,003.14	€ 0.00	€ 46,003.14
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Poboljšanje institucionalnih kapaciteta u pred-univerzitetskom obrazovanju	1. Sistem za licenciranje nastavnika, funkcionalan	MONT	MONT	K 4 2017	Zakon o inspekciji obrazovanja 2004/37, SPOK, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 23,221.00	€ 0.00	€ 23,221.00
3.27.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.27.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.27.	<u>Primena</u>									
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Povećanje nivoa učešća dece u institucije predškolskog vaspitanja i deca sa posebnim potrebama	2. 4 nove škole, izgrađene (4 pripremne učionice 5-6 godina)	MONT	OOA	K4 2017	Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 105,314.12	€ 0.00	€ 105,314.12
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Povećanje nivoa učešća dece u institucije predškolskog vaspitanja i deca sa posebnim potrebama	3. 9 vrtića, javne predškolske institucije, izgrađene	MONT	OOA	K4 2017	SPOK 2017-2021, Zakon o predškolskom vaspitanju, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 500,942.35	€ 0.00	€ 500,942.35
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Povećanje nivoa učešća dece u institucije predškolskog vaspitanja i deca sa posebnim potrebama	4. Jezgro kurikuluma za predškolsko vaspitanje, finalizovan i pilotiran	MONT	Donatori	K4 2017	OKK, PSOK, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje	€ 41,084.71	€ 0.00	€ 41,084.71

3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Sprovođenje novih kurikuluma u pred-univerzitetskom obrazovanju	2. Kurikulum zasnovan u kompetencijama, u svim školama i nivoima pred-univerzitetskog obrazovanja na Kosovu, sprovodi se kao i novi planovi i programi za pripremne razrede, 1,6, 10 razred kao i novi planovi i programi za 2,7,11 razred, sprovedene u 95 škola	MONT		K3 2017	2017 Zakon o visokom obrazovanju; PSOK 2017-2021, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 200,000.00	€ 0.00	€ 200,000.00
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Usklađivanje obrazovnih programa SOO-a sa potrebama tržišta rada	1. Kurikulum za 10 prioriternih profila, revidiran i nastavnici za sprovođenje ovog kurikuluma, obučavani	MONT	PKK	K3 2017	SPOK 2017-2021, ERA	€ 58,245.60	€ 100,000.00	€ 158,245.60
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Usklađivanje obrazovnih programa SOO-a sa potrebama tržišta rada	2. Standardi profesije za odrasle, izrađeni	MONT	MRSZ	K4 2017	SPOK 2017-2021, ERA, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 19,566.58	€ 0.00	€ 19,566.58
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Povećanje nivoa učešća dece u institucije predškolskog vaspitanja i deca sa posebnim potrebama	5. Timovi za procenu za decu sa ograničenim sposobnostima u opštinama, obučavani	MONT	Opštine	K4 2017	Nacionalni plan za osobe sa ograničenim sposobnostima; SPOK 2017 - 2021, Strategija za obrazovanje učenika sa posebnim potrebama u pred-univerzitetskom obrazovanju;	€ 6,204.12	€ 11,500.00	€ 17,704.12
3.27.	Sprovođenje člana 118. SSP-a	Povećanje nivoa učešća dece u institucije predškolskog vaspitanja i deca sa posebnim potrebama	6. 25 asistenta petog nivoa (MSKO), za decu sa posebnim potrebama prihvaćenih od	MONT	LUX DEVELOP MENT	K4 2017	Zakon o regulisanim profesijama, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo,	€ 16,614.43	€ 105,000.00	€ 121,614.43

			Centra kompetencija u Uroševcu; kao i standardi profesije i kurikulumi izrađeni				socijalne politike i zapošljavanje 2017			
3.27.		Povećanje nivoa učešća dece u institucije predškolskog vaspitanja i deca sa posebnim potrebama	7. 780 nastavnika za obrazovanje sa posebnim potrebama, obučavani	MONT	DONATOR I	K 4 2017	Nacionalni plan za osobe sa ograničenim sposobnostima, SPOK 2017 - 2021; Strategija obrazovanja učenika sa posebnim potrebama u pred-univerzitetskom obrazovanju, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci podkomiteta za inovacije, informaciono društvo, socijalne politike i zapošljavanje 2017	€ 558.43	€ 104,640.00	€ 105,198.43
3.28. Poglavlje 27 acquis-a: Životna sredina										
3.28.	<u>Okvir politika</u>									
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Dalji razvoj politika za zaštitu i unapređenje kvaliteta vazduha	1. Akcioni plan za kvalitet vazduha, usvojen	MŽSPP	SKUPŠTIN A, KP, MER, MF, MEL, MTL, MI, Operatori	K3 2017	Zakon Br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika za zaštitu voda od štetnih radnji	1. Geofizičko istraživanje podzemnih vodnih tela u slivu Belog Drima, završeno	MŽSPP	MZ, Opštine, Univerzitet Prištine, MPŠRR	K4 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 0.00	€ 787,000.00	€ 794,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika za zaštitu voda od štetnih radnji	1. Plan upravljanja za sliv Belog Drima – Početna faza za identifikaciju osetljivih pitanja (erozije, poplave, tačke zagađivanja), završen	MŽSPP	KP, MER, MEL, MF, Opštine, MZ, Operatori, NVO	K4 2017	Nacrt strategije o vodama Kosova, Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 0.00	€ 394,000.00	€ 394,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika za upravljanje nacionalnih parkova „Prokletije“ i „Šar planina“	1. Broj identifikovanih zona za pripremu regulativnih planova	MŽSPP	MPŠRR, Opštine koje se protežu u zoni	K4 2017	Strategija i akcioni plan za Biodiverzitet 2011-2020	€ 60,000.00	€ 100,000.00	€ 160,000.00

3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika za zaštitu prirodnih bogatstva – biodiverziteta	1. Akcioni plan za biodiverzitet 2016-2020, usvojen	MŽSPP	parkova KP, MPŠRR, MTI	K2 2017	Zakon Br. 03/L-233 o zaštiti prirode	€ 9,000.00	€ 0.00	€ 9,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Sprovođenje strategije i politika za nedrvne šumske proizvode	1. Nacionalna inventarizacija i određivanje godišnjih kvota za nedrvne šumske proizvode	MPŠRR	MŽSPP, MALS, Opštine, APP	K4 2017	Zakon Br. 2003/3 o šumama Kosova Zakon Br. 02/L-53 o lovu Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	€ 8,500.00	€ 65,000.00	€ 73,500.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika za pošumljavanje goleti površina	1. Nacionalni program za pošumljavanje goleti površina 2016-2025, usvojen	MPŠRR	MŽSPP, MALS, Opštine, APP	K4 2017	Zakon Br. 2003/3 o šumama Kosova Zakon Br. 02/L-53 o lovu Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	€ 413,000.00	€ 0.00	€ 413,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Integrisanje smanjenja rizika u razvojnim politikama i planovima	1. Izrada vanrednih podržavajućih funkcija (VPF) prema Nacionalnom planu reagovanja – VPF#1-Prevoz VPF#3-Komunikacija i VPF#8- Medicina, završeni	AEU	MI MUP MPŠRR	K4 2017	Zakon Br. 04/L-27 o zaštiti od prirodnih i drugih nepogoda Integrisan sistem vanrednog upravljanja (2010) Nacionalni plan reagovanja (2010)	€ 0.00	€ 0.00	€ 10,000.00
	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika u oblasti voda	1. Strategija i akcioni plan za vode Kosova, usvojeno	MŽSPP	KP MZ MPŠRR Opštine RGK	K2 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje politika za klimatske promene	1. Strategija i akcioni plan za klimatske promene, usvojeno	MŽSPP	KP MER MF MEI MTI MI Operatori	K2 2017	Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine Strategija za klimatske promene 2014-2024	€ 7,000.00	€ 0.00	€ 7,000.00
3.28.	<u>Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta</u>									
3.28.	Sprovođenje članova 115, 116 i 117 SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta za sprovođenje zakonodavstva u oblasti	1. Tri obuke za sprovođenje zakonodavstva životne sredine u okviru „Programa	MŽSPP	Opštine	K4 2017	Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	€ 0.00	€ 84,000.00	€ 84,000.00

		životne sredine	životne sredine na Kosovu“, realizovane							
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta za poboljšanje sistema praćenja (kontrole) zagađivanja vazduha	1. Obuka za merenje emisija iz stacionarnih izvora zagađenja, realizovana	MŽSPP	KEK MER	K4 2017	Zakon Br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja	€ 0.00	€ 50,000.00	€ 50,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta za poboljšanje sistema praćenja (kontrole) zagađivanja vazduha	1. Obuka za kalibraciju analizatora praćenja kvaliteta vazduha, realizovana	MŽSPP	KEK MER	K4 2017	Zakon Br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja	€ 0.00	€ 50,000.00	€ 50,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta za poboljšanje sistema praćenja (kontrole) zagađivanja vazduha	1. Obuka za razvoj inventara emisija u vazduhu, realizovana	MŽSPP	KEK MER	K4 2017	Zakon Br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja	€ 0.00	€ 50,000.00	€ 50,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta za poboljšanje sistema praćenja (kontrole) zagađivanja vazduha	1. Obuka za modeliranje/simulacije, realizovana	MŽSPP	KEK MER	K4 2017	Zakon Br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja	€ 0.00	€ 50,000.00	€ 50,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta u sektoru voda	1. Obuka o poboljšanju saradnje centralnog i lokalnog nivoa za sprovođenje zakonodavstva u sektoru voda prema Okvirne direktive vode, realizovana	MŽSPP	Opštine MZ, MPŠRR	K4 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.28.	<u>Primena</u>									
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Podizanje svesti građana o zakonodavstvu životne sredine	1. Kampanje i javne debate u cilju promovisanja zaštite životne sredine,	MŽSPP	Opštine	K4 2017	Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00

	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje sistema praćenja (kontrola) zagađivanja vazduha	realizovane 1. Broj realizovanih merenja emisija u vazduhu od Postrojenja sa velikim ložištima	MŽSPP	KEK MER	K3 2017	Strategija i akcioni plan o kvalitetu vazduha	€ 0.00	€ 500,000.00	€ 500,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje sistema praćenja (kontrola) zagađivanja vazduha	1. Izveštaj o emisijama u vazduhu od Postrojenja sa velikim ložištima, objavljen	MŽSPP	KEK MER	K3 2017	Strategija i akcioni plan o kvalitetu vazduha	€ 0.00	€ 300,000.00	€ 300,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje sistema praćenja (kontrola) zagađivanja vazduha i instaliranje softvera	1. Broj vazdušnih stanica, održavane	MŽSPP	MJU	K4 2017	Strategija i akcioni plan o kvalitetu vazduha	€ 95,000.00	€ 0.00	€ 95,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje sistema praćenja (kontrola) zagađivanja vazduha i instaliranje softvera	1. Centralni softver za izveštavanje podataka koji se objavljuju, instaliran	MŽSPP	MJU	K4 2017	Strategija i akcioni plan o kvalitetu vazduha	€ 95,000.00	€ 0.00	€ 95,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje sistema upravljanja otpadom na Kosovu	1. Čišćenje reke Lepenc od otpadnih materija azbesta, realizovano	MŽSPP	Opština Elez Hana	K4 2017	Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	€ 93,000.00	€ 0.00	€ 93,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Sprovođenje Master plana za upravljanje komunalnim otpadom	1. Takmičenje za čistu životnu sredinu (17 opština) i izbor pobedničkih opština, završeno	MŽSPP	MALS Peć Đakovica Istok Klina Uroševac Kačanik Štimlje Glogovac Kosovo Polje Gračanica Lipljane Obilić Podujeva Priština Južna Mitrovica Srbica Vučitrn	K4 2017	Master plan za upravljanje komunalnim otpadom	€ 0.00	€ 3,400,000.00	€ 3,400,000.00

3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Sprovođenje mera za zaštitu sanitarnih vodnih područja	1. Fizičko ograđivanje prve zone izvorišta vode odlukom proglašena zaštićena	MŽSPP	KP MZ Opštine RGV	K4 2017	AU 28/2014 o zaštićenim sanitarnim područjima	€ 4,500.00	€ 0.00	€ 4,500.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Sprovođenje mera za zaštitu sanitarnih vodnih područja	1. Broj opština koje su Detaljnim regulativnim planom obuhvatile zaštićena sanitarna područja	MŽSPP	KP MZ Opštine RGV MALS	K4 2017	AU 28/2014 o zaštićenim sanitarnim područjima	€ 4,500.00	€ 0.00	€ 4,500.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Sprovođenje tarifa za naknadu korišćenja voda, ispuštanje voda, upotrebu šljunka i koncesija	1. Broj operatora korisnika vode koji ispunjavaju obaveze prema novim tarifama	MŽSPP	KP MF Operatori	K4 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Sprovođenje tarifa za naknadu korišćenja voda, ispuštanje voda, upotrebu šljunka i koncesija	1. Broj otplata dugova nasleđenih od korisnika vode	MŽSPP	KP MF Operatori	K4 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 1,000.00	€ 0.00	€ 1,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje prerade otpadnih voda	1. Ekspropriacija, raspisanje tendera, tenderisanje, nacrt projekta i projekat izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Peći, završena	MŽSPP	KP MF Operatori	K4 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 3,795,000.00	€ 0.00	€ 3,795,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Poboljšanje prerade otpadnih voda	1. Lokacija za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Peći, određena	MŽSPP	MER MF Opština	K4 2017	Nacionalna strategija za razvoj 2016 -2021-Mera 32 Nacrt strategije o vodama Kosova Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Praćenje podzemnih voda	1. Preliminarne studije za izgradnju mreže praćenja podzemnih voda, završene	MŽSPP	MER	K3 2017	Nacrt strategije o vodama Kosova Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova	€ 0.00	€ 70,000.00	€ 70,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Priprema Crvene liste vrsta faune	1. Broj vrsta faune obuhvaćene u Crvenoj listi	MŽSPP	MPŠRR Univerzitet Prištine	K4 2017	Strategija i akcioni plan za Biodiverzitet 2011-2020	€ 2,000.00	€ 30,000.00	€ 32,000.00

3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Priprema Crvene liste vrsta faune	1. Broj kategorija faune obuhvaćene prema ugroženosti	MŽSPP	Opštine MPŠRR Univerzitet Prištine Opštine	K4 2017	Strategija i akcioni plan za Biodiverzitet 2011-2020	€ 2,000.00	€ 30,000.00	€ 32,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Vaspitanje o životnoj sredini i podizanje svesti o zaštiti prirode (Botanička bašta)	1. Lokacije Botaničke bašte, određivana	MŽSPP	MONT MPŠRR Univerzitet Prištine Opština Prištine	K4 2017	Strategija i akcioni plan za Biodiverzitet 2011-2020	€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Vaspitanje o životnoj sredini i podizanje svesti o zaštiti prirode (Botanička bašta)	1. Projekt sprovođenja Botaničke bašte, pripremljen	MŽSPP	MONT MPŠRR Univerzitet Prištine Opština Prištine	K3 2017	Strategija i akcioni plan za Biodiverzitet 2011-2020	€ 15,000.00	€ 0.00	€ 15,000.00
3.28.	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Zaštita prirodnih bogatstva	1. 19 striktnih prirodnih rezervata, obeleženi	MŽSPP	Organi upravljanja zaštićenim područjima	K4 2017	Prostorni plan upravljanja za Šar planinu i nacrt prostornog plana za Prokletije	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Inspekcija u funkciji sprovođenja zakonodavstva životne sredine	1. Broj realizovanih inspekcija	MŽSPP	Policija Opštine Sudovi	K4 2017	Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova Zakon Br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	€ 45,460.00	€ 0.00	€ 45,460.00
	Sprovesti član 115, 116. i 117. SSP-a	Nadgledanje svih zabranjenih aktivnosti u Specijalnim zaštićenim zonama	1. Broj zadržavanja za zabranjene intervencije/aktivnosti (fizičke gradnje, degradacije itd) u Specijalnim zaštićenim zonama, preduzete	MŽSPP	Opštine	K4 2017	Zakon Br. 03/L-039 o specijalnim zaštićenim zonama	€ 22,731.60	€ 0.00	€ 22,731.60

3.29. Poglavlje 28 acquis-a: Zaštita potrošača i javnog zdravlja

3.29. Okvir politika

3.29. **Zaštita zdravlja**

3.29. Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.

3.29. Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta

3.29. **Zaštita potrošača**

3.29. Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.

3.29. **Zaštita zdravlja**

3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Izgradnja institucionalnih kapaciteta u oblasti zaštite javnog zdravlja	2. Članstvo Kosova u Zdravstvenoj mreži jugoistočne Evrope	MZ	MIP	K4 2017	Zdravstvena sektorska strategija 2017-2021	€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Izgradnja administrativnih kapaciteta za centre transfuzije krvi	3. Transfer Jedinica transfuzije krvi iz regionalnih bolnica u nacionalnom centru transfuzije krvi	MZ	KP; NCTKK	K2 2017	Zdravstvena sektorska strategija 2017-2021, Izveštaj o zemlji 2016	€ 31,164.00	€ 0.00	€ 31,164.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Izgradnja administrativnih kapaciteta za centre transfuzije krvi	4. Nacionalni koordinator za transplantaciju, imenovan	MZ	KP	K4 2017	Zdravstvena sektorska strategija 2017-2021	€ 7,800.00	€ 0.00	€ 7,800.00
3.29.	<u>Primena</u>									
3.29.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.29.	Zaštita potrošača									
3.29.	Sprovođenje člana 81. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta u pružanju usluga i podizanje svesti kod potrošača.	1. Podizanje svesti potrošača kroz: spotove, brošure i drugih informativnih sredstava, realizovani	MTI		K4 2017	Program za zaštitu potrošača 2016 – 2020, Izveštaj o zemlji 2016	€ 4,000.00	€ 0.00	€ 4,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 81. SSP-a	Prijem i efektivno razmatranje žalbi od potrošača.	2. Broj primljenih žalbi, izabrane i nerazmatrane	MTI		K4 2017	Zakon o zaštiti potrošača, Program o zaštiti potrošača, Izveštaj o zemlji 2016	€ 3,000.00	€ 0.00	€ 3,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 81. SSP-a	Prijem i efektivno razmatranje dobijenih žalbi od potrošača u vezi sa Finansijskim uslugama	1. Broj primljenih i razmatranih žalbi u vezi sa Finansijskim uslugama	CBK		K4 2017		€ 5,000.00	€ 0.00	€ 5,000.00
3.29.	Zaštita zdravlja									
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Zaštita zdravlja majke, deteta i reproduktivnog zdravlja	1. Tri vodiča u oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja, usvojeni	MZ	Opštine	K4 2017	Zdravstvena sektorska strategija 2017-2021, Izveštaj o zemlji 2016	€ 60,000.00	€ 0.00	€ 60,000.00
3.29.	Sprovođenje člana 106. SSP-a	Zaštita zdravlja majke, deteta i reproduktivnog zdravlja	2. Broj obuka za zdravlje majke kao i poboljšanje kvaliteta zdravlja deteta i reproduktivno zdravlje	MZ	Opštine	K4 2017	Zdravstvena sektorska strategija 2017-2021, Izveštaj o zemlji 2016	€ 30,000.00	€ 15,000.00	€ 45,000.00

3.30. Poglavlje 29 acquis-a: Carinska unija										
3.30.	Okvir politika									
3.30.	Sprovođenje članova 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 i Protokola 3 SSP-a	Razvoj strateškog okvira	1. Strategija CK-a i akcioni plan, revidirani	CK	MF	K1 2017	Strateški plan Carine 2015-2018, Akcioni plan 2016-2017, Srednjoročni okvirni plana obuka (2014-2016)	€ 120,000.00	€ 0.00	€ 120,000.00
3.30.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.30.	Sprovođenje članova 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 i Protokola 3 SSP-a	Unapređenje aktuelnog elektronskog sistema INES	1. Aktuelni elektronski sistem INES za registraciju i online prijavu za zaštitu PIS-a sistemom COPIS, funkcionalizovan i usklađen	CK	MF	K4 2017	Strateški plan Carine 2015-2018, Akcioni plan 2016-2017, Srednjoročni okvirni plana obuka (2014-2016) Izveštaj o zemlji 2016	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.30.	Primena									
3.30.	Sprovođenje članova 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 i Protokola 3 SSP-a	Nastavak borbe protiv sive ekonomije	1. Broj zajedničkih operacija Carine sa drugim domaćim institucijama kao PK, Tužilaštvo, i drugim akterima sprovođenja zakona, povećan	CK	MF	K4 2017	Strateški plan Carine 2015-2018, Akcioni plan 2016-2017, Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca i finansiranje terorizma 2014-2018, Izveštaj o zemlji 2016, PER 2017-2019, Zaključci DPSP-a za trgovinu, industriju, carine i poreze	€ 60,000.00	€ 0.00	€ 60,000.00
3.30.	Sprovođenje članova 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 i Protokola 3 SSP-a	Nastavak borbe protiv sive ekonomije	2. Broj razmenjenih informacija sa zemljama EU-a, povećan	CK	MF	K4 2017	Protokol IV SSp-a, Bilateralni sporazumi, Strateški plan Carine 2015-2018, Akcioni plan 2016-2017, Izveštaj o zemlji 2016, PER 2017-2019, Zaključci DPSP-a za trgovinu, industriju, carine i poreze	€ 20,000.00	€ 0.00	€ 20,000.00
3.30.	Sprovođenje članova 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 i Protokola 3 SSP-a	Nastavak borbe protiv sive ekonomije	3. Broj otkrivenih slučajeva, povećan	CK	MF	K4 2017	Strateški plan Carine 2015-2018, Akcioni plan 2016-2017, Strategija za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranja novca i finansiranje terorizma 2014-2018, Izveštaj o	€ 30,000.00	€ 0.00	€ 30,000.00

							zemlji 2016, PER 2017-2019, Zaključci DPSP-a za trgovinu, industriju, carine i poreze			
3.30.	Sprovođenje članova 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 i Protokola 3 SSP-a	Povećanje performansa Carine u pružanju efektivnijih carinskih procedura	1. Vreme za fazu ocarinjenja kroz korišćenje zelenog kanala, smanjeno	CK	MF	K4 2017	Strateški plan Carine 2015-2018, Akcioni plan 2016, Izveštaj o zemlji 2016	€ 10,000.00	€ 0.00	€ 10,000.00
3.31. Poglavlje 30 acquis-a: Spoljni odnosi										
3.31.	Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo.									
3.32. Poglavlje 31 acquis-a: Spoljna politika, bezbednosti i odbrane										
3.32.	Ovo poglavlje sadrži samo narativni deo.									
3.33. Poglavlje 32 acquis-a: Finansijska kontrola										
3.33.	Okvir politika									
3.33.	Nijedna kratkoročne mere nije predviđena u ovom delu Programa.									
3.33.	Institucionalne reforme i izgradnja institucionalnih kapaciteta									
3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Stručno usavršavanje u oblasti finansijskog upravljanja i kontrole	1. Pilot projekti za sprovođenje finansijskog upravljanja i kontrole u 5 budžetske organizacije, završeni	FOJ	FUK, IKJU, BO	K4 2017	Strategija za UKJF 2015-2019, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci DPSP-a za ekonomiju, finansijsku kontrolu i statistike 2016	€ 8,100.00	€ 0.00	€ 8,100.00
3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Stručno usavršavanje u oblasti finansijskog upravljanja i kontrole	2. Obuke za odgovornost viših menadžera, za ažuriranje registara rizika i obuke performansa, održane	FOJ	FUK, IKJU, BO	K4 2017	Strategija za UKJF 2015-2019, Izveštaj o zemlji 2016, PER 2017-2019	€ 12,600.00	€ 0.00	€ 12,600.00
3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Obuka unutrašnjih revizora u Nacionalnom programu za obuku i domaću certifikaciju i u Programu za kontinuirano stručno obrazovanje	1. Obuka UR u programu za certifikacije, izveštavanje, obezbeđivanje kvaliteta, i u programu za godišnje i strateško planiranje, održana	FOJ	UR, IKJU, MONT, BO	K4 2017	Zakon o UR Strategija za UKJF 2015-2019, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci DPSP-a za ekonomiju, finansijsku kontrolu i statistike 2016	€ 10,300.00	€ 0.00	€ 10,300.00
3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Izgradnja institucionalnih i upravnih kapaciteta	1. Broj certifikovanih revizora, povećan	NKR		K2 2017	Godišnji izveštaj performansa Nacionalne kancelarije revizije, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci DPSP-a za ekonomiju, finansijsku	€ 50,000.00	€ 0.00	€ 50,000.00

3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Unapređenje informativne tehnologije za razvoj kvaliteta institucija	1. Softver za efektivniju reviziju, instaliran i funkcionalan	NKR		K4 2017	kontrolu i statistike 2016 Godišnji izveštaj performansa Nacionalne kancelarije revizije, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci DPSP-a za ekonomiju, finansijsku kontrolu i statistike 2016	€ 25,000.00	€ 0.00	€ 25,000.00
3.33.	<u>Primena</u>									
3.33.	Sprovođenje člana 97. SSP-a	Poboljšanje kvaliteta obaveznih revizija pravilnosti i Nestatusnih revizija performansa	1. Broj nestatusnih revizija performansa i revizija IT-a, povećan	NKR		K3 2017	Radni papiri Revizije pravilnosti, preispitivani; Godišnji plan revizije 2016-2017, Izveštaj o zemlji 2016, Zaključci DPSP-a za ekonomiju, finansijsku kontrolu i statistike 2016	€ 56,760.00	€ 0.00	€ 56,760.00
3.34. Poglavlje 33 acquis-a: Finansijske i budžetske odredbe										
3.34.	Ovo poglavlje programa sadrži samo narativni deo, uključujući kratkoročne mere									
3.35. Poglavlje 34 acquis-a: Institucije										
3.35.	Program ne pokriva ovo poglavlje u ovoj fazi pristupanja u EU.									
3.36. Poglavlje 35 acquis-a: Druga pitanja										
3.36.	Program ne pokriva ovo poglavlje u ovoj fazi pristupanja u EU.									
<u>Totali</u>								398,058,423.00	86,542,833.00	484,601,256.00